

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งพงษ์ ชัยนาม และรองศาสตราจารย์ รสลิน ศิริยะพันธุ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนักศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ในท้ายสุดหากว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าในเชิงวิชาชีพ และวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ผู้วิจัยขอมอบความดีนี้ให้แก่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อดุลย์ ศรีคล้าย

ธันวาคม 2549

ชื่อวิทยานิพนธ์ คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี
ผู้วิจัย นายอดุลย์ ศรีคล้าย **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งพงษ์ ชัยนาม (2) รองศาสตราจารย์ รสลิน
ศิริยะพันธุ์ **ปีการศึกษา** 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีในทางการเมืองการปกครอง (2) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง (3) เพื่อศึกษาการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง (4) เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีให้แก่ทางวิชาการ และวิชาชีพทางด้านรัฐศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

ประชากรวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีมาเป็นกรอบศึกษาวิเคราะห์การใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กเมื่อมีและใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง (2) โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง (3) ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างสมบูรณ์และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

คำสำคัญ คุณธรรมกับผู้ปกครอง วรรณกรรมสามก๊ก มาคิอาเวลลี

Thesis title: The Rulers' Virtue in the Romance of the Three Kingdoms Based on Machiavelli's Philosophy

Researcher: Mr. Adul Sriklai; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government) **Thesis advisers:** (1) Dr. Rungpong Jayanam, Associate Professor; (2) Rosalin Siriyaphan, Associate Professor; **Academic year:** 2006

Abstract

The objectives of this research were to (1) study the morality of administrator characters in the Chinese literature epic "The Three Kingdoms" in the context of Machiavellian political administration; (2) study the factors that affected the use of morality by administrators in "The Three Kingdoms" to achieve their political ends; (3) study the morality and use of morality of administrators in "The Three Kingdoms" to achieve their political ends; (4) to increase the body of knowledge about morality in Machiavellian political administration for the benefit of researchers, statesmen and the general public.

The sample population in this study consisted of 3 fictional characters who were administrators in the Chinese literature epic "The Three Kingdoms," namely Zhouchou, Laobi and Xunguan. The conceptual framework of morality of lords or administrators in the work of Machiavelli was used as the basis to analyze the morality of the characters and their actions in the story "The Three Kingdoms."

The results showed that: (1) When the administrators in "The Three Kingdoms" possessed and used Machiavellian morality then they were successful in their political and administrative jobs. (2) Luck or fate, which cannot be controlled, was a significant factor that affected the administrators' success in using morality to achieve their political and administrative goals. (3) To be successful, administrators in "The Three Kingdoms" had to have a complete and balanced morality in the Machiavellian sense and had to use that morality appropriately depending on the political situation.

Key words: morality and administration, "The Three Kingdoms", Machiavelli

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย	1
ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย	5
ประเด็นปัญหาการวิจัย	6
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
สมมติฐานการวิจัย	31
ระเบียบวิธีวิจัย	31
ขอบเขตการวิจัย	31
ข้อจำกัดในการวิจัย	32
นิยามศัพท์เฉพาะ	33
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	34
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	35
วรรณกรรมสามก๊ก	35
ประวัติของมาคิอาเวลลี	40
งานเขียนของมาคิอาเวลลี	41
แนวคิดทางการเมืองในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี	42
ลัทธิ ศาสนากับคุณธรรมในวรรณกรรมสามก๊ก	57
ศาสนาคริสต์กับคุณธรรมของมาคิอาเวลลี	64
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าผู้ปกครอง	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
ประชากรวิจัย	75
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
การวิเคราะห์ข้อมูล	76
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
ใจใจ	77
เล่าปี	147
ชุนกวน	208
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	233
สรุปการวิจัย	233
อภิปรายผล	234
ข้อเสนอแนะ	239
บรรณานุกรม	241
ประวัติผู้วิจัย	244

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงถึงการใช้คุณธรรมที่ไม่สามารถปรับตัวได้	21
ภาพที่ 1.2 แสดงถึงการใช้คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองอย่างเลว	22
ภาพที่ 1.3 แสดงถึงการใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี	22
ภาพที่ 1.4 แสดงถึงการใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี	26
ภาพที่ 1.5 แสดงถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วประสบความสำเร็จ	27
ภาพที่ 1.6 แสดงถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จล้มเหลว	28
ภาพที่ 1.7 แสดงถึงการใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	29
ภาพที่ 1.8 แสดงถึงการขากคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี	30

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย

ประวัติศาสตร์จีนในสมัยโบราณที่ผ่านมา มีหลายสมัยที่กษัตริย์จีนปกครองบ้านเมืองด้วยปรีชาสามารถ ทรงไว้ด้วยคุณธรรม บ้านเมืองก็จะอยู่เย็นเป็นสุข แต่เมื่อสมัยใดที่กษัตริย์ปกครองบ้านเมืองไร้ความสามารถและคุณธรรม บ้านเมืองก็จะเกิดจลาจลวุ่นวาย มีการแก่งแย่งชิงอำนาจกันระหว่างชนชั้นขุนนาง หรือกลุ่มกบฏต่างๆ เพื่อตั้งตนเป็นใหญ่ และเมื่อใดได้ผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามารถและมีคุณธรรมในการปกครองบริหารบ้านเมือง บ้านเมืองก็จะเกิดความสงบสุขกลับคืนมา

ยุคสมัยหนึ่งของจีนที่กษัตริย์ไร้ความสามารถและคุณธรรม จนเป็นเหตุให้บ้านเมืองเกิดการจลาจล เสถียรภาพเมืองหลวงตกต่ำอย่างที่สุด ชนชั้นขุนนางและขุนศึกมีการแก่งแย่งชิงอำนาจทางการเมือง มีการทำสงครามกันอย่างทารุณโหดร้าย ทำให้บ้านเมืองต้องแตกแยกและมีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก จนเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป นั่นคือ “ยุคสมัยของสามก๊ก”

ยุคสมัยของสามก๊กเริ่มต้นเกิดเหตุการณ์ ตั้งแต่ พ.ศ.711 - พ.ศ.823 (ตำราพิชัยยุทธ 2543:56 - 57) สาเหตุของเหตุการณ์ที่ประเทศจีนเกิดการแตกแยกออกเป็นสามอาณาจักร หรือ สามก๊กนั้น เกิดมาจากกษัตริย์ของจีนในสมัยนั้นไร้ความสามารถและคุณธรรมในการปกครองบ้านเมือง หมกมุ่นอยู่แต่ความสุขส่วนตัว ละเลยการบริหารบ้านเมืองปล่อยให้เหล่าชั้นที่อิทธิพลในราชสำนักและการบริหารบ้านเมืองทำให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง บรรดาขุนนางที่ซื่อสัตย์ก็ถูกกลั่นแกล้ง บรรดาขุนนางที่เป็นพรรคพวกและให้สินบนก็ได้รับตำแหน่งที่ตีราษฎร์ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากทางการ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้ได้รับความเดือดร้อนทุกข์ทรมาน จนราษฎร์ได้ก่อกบฏต่อต้านอำนาจรัฐเป็นจำนวนมาก รัฐต้องใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างใหญ่หลวง จนทำให้อำนาจรัฐสั่นคลอน ส่วนอำนาจทางการเมืองหัวเมืองต่าง ๆ ก็ตกอยู่กับขุนนางหรือขุนศึกผู้กุมอำนาจทางทหารเสียส่วนใหญ่ เมื่อบ้านเมืองเกิดจลาจลขึ้น และเมืองหลวงไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ขุนศึกที่กุมอำนาจทางทหารในหัวเมืองต่างๆ ก็เกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันเอง เพื่อหวังตั้งตนเป็นใหญ่ จนกลายเป็นหลายก๊ก หลายอาณาจักร และก๊กที่อ่อนแอก็ถูกก๊ก

ที่เข้มแข็งกว่าพิชิตได้ จนในที่สุดแผ่นดินจีนในสมัยนั้นเหลืออีกที่เข้มแข็งที่สุดแค่สามก๊ก ได้แก่ ก๊กโจโฉ ก๊กเล่าปี่ และก๊กซุนกวน

การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองการปกครองของผู้ปกครองทั้งสามก๊กนั้น เป็นไปอย่างดุเดือดและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน ต่างฝ่ายต่างใช้กำลังและเล่ห์เหลี่ยมทางปัญญา เข้าต่อสู้เพื่อให้ฝ่ายของตนเป็นผู้ชนะ ตลอดระยะเวลาในการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันของทั้งสามก๊ก ทำให้มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก และรูปแบบของการต่อสู้ของผู้ปกครองในแต่ละก๊ก ได้ใช้รูปแบบที่น่าสนใจในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งรูปแบบดังกล่าวได้มีอิทธิพล หรือเป็นแบบอย่าง ในแนวคิดทางการเมืองการปกครองให้แก่ผู้ปกครองของจีนในยุคหลังสืบต่อกันมา จนเป็นที่เล่าขาน ในประวัติศาสตร์สามก๊กให้ผู้คนได้รู้จักจนถึงปัจจุบันนี้

ยุคสมัยสามก๊กนี้ เป็นยุคที่มีผู้รู้จักมากยุคหนึ่งของประวัติศาสตร์จีน ไม่เฉพาะคนจีน เท่านั้นที่รู้จัก แม้แต่ชาวต่างประเทศก็รู้จักมิใช่น้อย สาเหตุที่ทำให้ผู้คนทั่วไปได้รู้จักยุคสมัยนี้ ก็คือ มาจาก "วรรณกรรมสามก๊ก"

วรรณกรรมสามก๊ก จีนเรียกว่า "สามก๊กจี" แปลว่าจดหมายเหตุเรื่องสามก๊ก ต้น ตำนานของวรรณกรรมสามก๊กนั้น ทราบว่าเดิมเรื่องสามก๊กเป็นแต่นิทานสำหรับเล่ากันอยู่ก่อน¹ เมื่อถึงสมัยราชวงศ์ถัง พ.ศ. 1161 - 1449 เกิดมีการเล่นจิวขึ้นในเมืองจีน พวกจิวก็ชอบเอาเรื่องสามก๊ก ไปเล่นด้วยเรื่องหนึ่ง ต่อมาถึงสมัยราชวงศ์หยวน พ.ศ. 1820 - 1910 การแต่งหนังสือจีนเฟื่องฟูขึ้น มีผู้ชอบเอาเรื่องพงศาวดารมาแต่งเป็นเรื่องหนังสืออ่าน แต่ก็ยังไม่ได้เอาเรื่องสามก๊กมาแต่งเป็น หนังสือ จนถึงสมัยราชวงศ์หมิง พ.ศ. 1911 - 2186 จึงมีนักปราชญ์จีนชาวเมืองฮังโจวคนหนึ่งชื่อ ล่อ กวนตง ได้ประพันธ์เรื่องสามก๊กขึ้นเป็นวรรณกรรม (ดำรงราชานุภาพ 2543: 27 - 28) โดยใช้ข้อมูล จากพงศาวดารสามก๊กของเฉินโซ่วที่ได้เขียนไว้ในราว พ.ศ. 777 - 830 มาเป็นเค้าโครงใน การประพันธ์ แบ่งเป็น 120 ตอน ต่อมา มีนักปราชญ์จีนชื่อ เม่าจงกั๋ง เป็นผู้คิดจะพิมพ์เรื่องสามก๊ก จึงแต่งคำอธิบายเพิ่มเข้าไป แล้วให้นักปราชญ์จีนอีกคนชื่อ กิมเสี่ยวถ่าง ได้อ่านตรวจ กิมเสี่ยวถ่าง เลื่อมใสในหนังสือสามก๊กจึงช่วยแก้ไขคำอธิบายของเม่าจงกั๋ง แล้วแต่งคำอธิบายของกิมเสี่ยวถ่าง เองเป็นลักษณะค่านำ มอบให้เม่าจงกั๋งไปแกะตัวพิมพ์ตีพิมพ์หนังสือสามก๊กขึ้น หนังสือสามก๊กจึง ได้มีฉบับพิมพ์แพร่หลายในประเทศจีน แล้วได้ฉบับอื่นแพร่หลายต่อไปในประเทศต่าง ๆ (ดำรงราชานุภาพ 2543: 27 - 28) สำหรับการแปลวรรณกรรมสามก๊กเป็นภาษาไทย มีตำนาน กล่าวเล่าสืบกันมาว่าในรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระราชดำรัส

¹ คงจะเล่าตามประวัติศาสตร์จีนในสมัยนั้นสืบต่อกันมาจนตกแต่งเป็นเรื่องราวนิทาน - ผู้วิจัย

สั่งให้แปลหนังสือพงศาวดารจีน 2 เรื่อง คือ เรื่องไซฮั่นเรื่องหนึ่ง กับเรื่องสามก๊กเรื่องหนึ่ง โดยให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอกรมพระราชวังหลังทรงอำนวยการแปลเรื่องไซฮั่น และให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก (ดำรงราชานุภาพ 2543: 29) ทำให้คนไทยได้อ่านวรรณกรรมสามก๊กฉบับภาษาไทยนับแต่นั้นมา

เนื่องจากวรรณกรรมสามก๊กไม่ใช่ประวัติศาสตร์จีน แต่เป็นนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์ (Historical novel) ซึ่งล่องหนตงประพันธ์ขึ้นในราว พ.ศ. 1911 - 2186 สมัยปลายราชวงศ์หมิง เมื่อนำต้นฉบับแรกพงศาวดารจีนสามก๊กของเจินไซว¹ นำมาเปรียบเทียบดูต่างก็ยืนยันเหมือนๆ กันว่า นวนิยายเชิงประวัติศาสตร์สามก๊กนี้ มีความจริงตามประวัติศาสตร์เพียงร้อยละ 60 เท่านั้น นอกนั้นเป็นเรื่องแต่งขึ้น (ทวีป วรดิลก 2542: 221) สาเหตุที่สามก๊กออกมาเป็นวรรณกรรมที่ดีนั้น เป็นเพราะความสามารถพิเศษของผู้ประพันธ์ที่สามารถพรรณนาเหตุการณ์และตัวละครในเรื่องได้อย่างสมจริง เต็มไปด้วยชีวิตชีวา ทำให้ผู้อ่านได้รรถรสในวรรณกรรมเหมือนอยู่ในช่วงสมัยของสามก๊ก และได้รับความรู้ที่ผู้ประพันธ์ได้สื้อออกมาจากการพรรณนาของเหตุการณ์สภาพบ้านเมือง การเมืองการปกครอง การสงคราม สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนบุคลิกลักษณะการประพฤติปฏิบัติ ความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตของตัวละคร ที่ทำให้ได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี

การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองการปกครองในสามก๊กนั้น เป็นไปด้วยความเข้มข้นในทางการเมืองการปกครองและการสงคราม โดยมีการใช้กำลังและเล่ห์เหลี่ยมทางปัญญาต่อสู้ระหว่างกันเพื่อให้ฝ่ายของตนเป็นผู้ชนะโดยไม่คิดถึงรูปแบบใดๆ เพียงแต่มีเป้าหมายอยู่ที่ผลประโยชน์แห่งรัฐ การบูรณาการแห่งรัฐ เพื่อให้เกิดความยิ่งใหญ่ของผู้ปกครองเป็นสำคัญ ดังนั้นในวรรณกรรมสามก๊กจึงได้สื่อให้เห็นถึงรูปแบบในศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของผู้ปกครองรัฐได้เป็นอย่างดี

การทำให้ผู้ปกครองประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของผู้ปกครอง คือ คุณธรรม (virtu) ในตัวผู้ปกครองว่ามีมากน้อยเพียงใด และมีการนำมาประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมที่เป็นอุดมการณ์อย่างไร ซึ่งผู้ที่มีความสำคัญในเรื่องคุณธรรมของผู้ปกครองที่จะต้องมีและนำมาใช้ให้ประสบความสำเร็จ คือ นิคโคโล มาคิอาเวลลี (Niccolo Machiavelli) ชาวอิตาลี ซึ่งเขาได้เขียนเรื่องคุณธรรมไว้ในหนังสือ The Prince หรือเจ้าผู้ปกครอง ใน ค.ศ. 1513 เพื่อเสนอให้เจ้าผู้ปกครองรัฐฟลอเรนซ์ได้ใช้เป็นแนวทางในการได้มาซึ่ง

¹ ที่ยอมรับว่าพงศาวดารสามก๊กของเจินไซวตรงกับความจริงมากที่สุดเพราะว่าเจินไซวอยู่ในช่วงปลายเหตุการณ์สามก๊กจึงบันทึกไว้ได้ค่อนข้างถูกต้อง - ผู้วิจัย

อำนาจ และรักษาอำนาจ เพราะในขณะนั้นอิตาลีได้เกิดปัญหาทางการเมืองการปกครอง รัชชาติ เสถียรภาพ มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันภายในคาบสมุทรอิตาลีระหว่างนครรัฐเล็ก ๆ อย่างฟลอเรนซ์ มิลาน เนเป็ลส์ และรัฐศาสนจักร ตลอดจนการแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก ได้แก่ ฝรั่งเศส สเปน และจักรวรรดิโรมัน (สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 15) มาคิอาเวลลีพยายามเสนอหนังสือ The Prince เพื่อหวังว่าเจ้าผู้ปกครองรัฐฟลอเรนซ์จะสนใจ และแต่งตั้งให้เขาได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ แต่ความหวังของเขาไม่ประสบกับความสำเร็จ เพราะเจ้าผู้ปกครองรัฐในสมัยนั้น ไม่ได้สนใจในหนังสือ The Prince แต่อย่างใด เมื่อมาคิอาเวลลีได้เสียชีวิตลงใน ค.ศ.1527 หนังสือ The Prince กลับได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในวงการเมือง เพราะต่างยอมรับว่าหนังสือ The Prince แต่งขึ้นเพื่อให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจ โดยให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้ถึงการมีและใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบวิธีการว่าจะขัดศีลธรรมหรือไม่ เพียงแต่ให้เป้าหมายบรรลุผลกับความสำเร็จเท่านั้น แนวคิดปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี ได้นำเอาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์มาเป็นหลัก วิเคราะห์หาเหตุผลทางการเมืองที่เป็นจริง โดยมาคิอาเวลลีมองว่าสังคมการเมืองไม่ว่าจะเกิดขึ้นในยุคสมัยใด สถานที่ใด และการปกครองแบบใด จิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ย่อมเหมือนกัน และไม่มีวันเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มนุษย์จะมีความไม่สมบูรณ์อยู่ในตัวเองเหมือนกันทุกคน ความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์ ได้แก่ ความชั่วร้าย ความเห็นแก่ตัว ความไม่ซื่อสัตย์ ไร้ใจไม่ได้ ออกตัญญู เอาแต่ได้ หลอกลวง ฯลฯ เพียงแต่ว่ามนุษย์เก็บซ่อนสิ่งเหล่านี้ไว้ไม่ให้ผู้อื่นเห็นได้ง่าย แต่ถ้ามีความจำเป็น (necessity) ในการได้ประโยชน์ การเสียประโยชน์ หรือมีภัยอันตรายกับตัวมนุษย์แล้ว มนุษย์ก็จะนำสิ่งเหล่านี้มาใช้อย่างเปิดเผยทันที ซึ่งเรื่องนี้เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ในตัวมนุษย์ ดังนั้น เมื่อจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเช่นนี้ มาคิอาเวลลีจึงได้เขียนถึงแก่นแท้ของมนุษย์ที่เป็นสังคมการเมืองให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้และเข้าใจว่าจะต้องเอาชนะได้อย่างไร ซึ่งในหนังสือ The Prince มาคิอาเวลลีได้เน้นย้ำให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้อยู่เสมอว่า การที่จะเอาชนะสังคมการเมืองได้นั้นเจ้าผู้ปกครองจำเป็นจะต้องมีและใช้คุณธรรมสำหรับเจ้าผู้ปกครองตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี เท่านั้นจึงจะเอาชนะได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าวรรณกรรมสามก๊กกับเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีจะมีบริบททางการเมืองการปกครองที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ทั้งสองสมัยนั้นมีวิกฤตการณ์ของความแตกแยก ความอ่อนแอของรัฐ และความหวังในการสร้างบูรณาการแห่งรัฐของผู้มีอำนาจปกครองให้เป็นหนึ่งเดียว (ไชยันต์ ไชยพร 2539: 116) และผู้มีอำนาจปกครองของทั้งสองเรื่องได้ใช้อำนาจปกครองในระบบเผด็จการเหมือนกัน และต่างก็ต้องการให้ตนได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจ

ของตนไว้ โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบวิธีการที่ใช้ เพียงแต่ให้ตนเองประสบกับความสำเร็จในทาง
การเมืองการปกครอง

เมื่อผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กก็มีแนวคิดทางการเมืองที่เกี่ยวกับการได้มาซึ่ง
อำนาจ และรักษาอำนาจที่คล้ายคลึงกับเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี (มานิตย์ เสงี่ยมพรพาณิชย์
2522: 211) และปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีก็สามารถนำไปใช้อธิบายเหตุผลทางการเมือง
ได้ทุกยุคสมัย ทุกสถานที่ และทุกรูปแบบการปกครอง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นที่น่าสนใจ
อย่างยิ่งที่จะศึกษาคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี
ในทางการเมือง การปกครอง ศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการให้คุณธรรมของผู้ปกครองใน
วรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง และศึกษาการมีและใช้
คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการ
ปกครอง โดยการวิจัยครั้งนี้จะให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่โดดเด่นทั้งสามคน ได้แก่ โจโฉ
เล่าปี่ และซุนกวน มาเป็นประชากรวิจัย ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเพิ่มพูนองค์
ความรู้ในเรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีให้กับทางวิชาการ และ
วิชาชีพทางด้านรัฐศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

2. ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย

สาเหตุที่เลือกวิจัยคุณธรรมกับผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของ
มาคิอาเวลลี ก็เนื่องจากวรรณกรรมสามก๊กเป็นวรรณกรรมของประเทศจีนที่มีชื่อเสียงมาก และได้
มีการแปลเป็นภาษาของประเทศต่างๆ มากมายจนเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งประเทศแถบตะวันออก
และประเทศแถบตะวันตก ซึ่งผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมสามก๊กต่างยอมรับว่าเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า
และสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาหาความรู้ในทางด้านรัฐศาสตร์ ซึ่งในเนื้อหาของวรรณกรรมสามก๊ก
จะสื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงการใช้อำนาจและปัญญาของผู้ปกครองในการดำเนินกิจกรรมทาง
การเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้โดยไม่คำนึงถึง
รูปแบบและวิธีการที่ใช้ การได้มาซึ่งอำนาจและรักษาอำนาจของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก
เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าความสำเร็จดังกล่าวมาจากคุณธรรมในตัวผู้ปกครองที่ได้
นำมาใช้ให้เกิดผลตามที่ได้ตั้งใจไว้ เมื่อเทียบกับเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี จะเห็นได้ว่า
ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กและเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีจะมีบทบาททางการเมือง
การปกครองที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กกับเจ้าผู้ปกครองของ

มาคิอาเวลลี ต่างก็ใช้อำนาจปกครองในระบบเผด็จการเหมือนกัน และต่างก็พยายามทำให้ตนได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ ซึ่งในเรื่องนี้มาคิอาเวลลีได้ให้แนวคิดกับเจ้าผู้ปกครอง ได้รู้ถึงการมีและใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ใช้กรอบแนวคิดเรื่องคุณธรรมของมาคิอาเวลลีมาศึกษาวิเคราะห์หาคำตอบ การใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก เพื่อให้ทราบผลในทางการเมืองการปกครองที่เป็นความรู้ในทางรัฐศาสตร์

ความสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ การศึกษาค้นคว้าวิจัยในวรรณกรรมสามก๊กโดยใช้กรอบแนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีเท่าที่ผ่านมา แม้จะมีผู้สนใจค้นคว้าหลายท่าน แต่ยังไม่ มีท่านใดได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงคุณธรรมของมาคิอาเวลลีในหนังสือ The Prince แล้วนำมาศึกษากับคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กอย่างจริงจัง เพียงแต่ได้ศึกษาถึงแนวทางการประพฤติปฏิบัติของเจ้าผู้ปกครองที่มาคิอาเวลลีได้เสนอแนะไว้ในหนังสือ The Prince แล้วนำมาเทียบเคียงกับแนวทางการประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กเท่านั้น ทำให้ขาดองค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมของผู้ปกครองไปอย่างน่าเสียดาย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการหาคำตอบที่เป็นลักษณะองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีว่าจะมีผลในทางการเมืองการปกครองอย่างไร ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ที่จะประโยชน์อย่างยิ่งในทางรัฐศาสตร์

และสาเหตุที่เลือกตัวละครในวรรณกรรมสามก๊กที่อยู่ในฐานะผู้ปกครองทั้งสามคน ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน มาเป็นประชากรวิจัยนั้น เพราะว่าทั้งสามคนอยู่ในฐานะผู้ปกครองของแต่ละก๊กที่ยิ่งใหญ่ในขณะนั้น (เป็นที่มาของคำว่าสามก๊ก) และถือได้ว่าเป็นผู้ปกครองที่เป็นตัวเอกของเรื่องที่มีการสู้รบกันระหว่างสามก๊กอย่างยาวนาน และทั้งสามคนได้ใช้รูปแบบวิธีการในการได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจที่น่าสนใจ จึงควรศึกษาเป็นอย่างยิ่งในทางรัฐศาสตร์

3. ประเด็นปัญหาการวิจัย

ประเด็นปัญหาการวิจัยครั้งนี้ คือ วรรณกรรมสามก๊กได้เขียนมาจากเค้าโครงเรื่องจริงในประวัติศาสตร์จีนปลายราชวงศ์ฮั่น ราชวงศ์วุย และตอนต้นราชวงศ์จิ้น ซึ่งตลอดทั้งเรื่องสามก๊กเต็มไปด้วยการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ ซึ่งเมื่อเทียบดูบริบททางการเมืองการปกครองของวรรณกรรมสามก๊กกับเจ้าผู้ปกครอง

ของมาคิอาเวลลีจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ทั้งสองเหตุการณ์มีความอ่อนแอของอำนาจรัฐ และผู้มีอำนาจปกครองของทั้งสองเรื่องได้ใช้ระบบการปกครองเผด็จการเหมือนกัน และผู้มีอำนาจปกครองทั้งสองเรื่องต่างต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ ซึ่งเรื่องการให้ได้มาซึ่งอำนาจและรักษาอำนาจไว้นั้น มาคิอาเวลลีได้ให้แนวคิดไว้ในหนังสือ The Prince ที่เกี่ยวกับคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง ที่จะต้องมีและนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ และถือว่าเป็นหัวใจหรือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งของเจ้าผู้ปกครองที่จะทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีประเด็นว่า คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก เมื่อศึกษาตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีจะมีผลในทางการเมืองการปกครองอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กใช้คุณธรรมให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง และผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะต้องมีและใช้คุณธรรมอย่างไรจึงจะทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง เพื่อให้ทราบถึงลักษณะองค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีที่เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ และวิชาชีพทางด้านรัฐศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

- 4.1 เพื่อศึกษาคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีในทางการเมืองการปกครอง
- 4.2 เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง
- 4.3 เพื่อศึกษาการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง
- 4.4 เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ให้แก่ทางวิชาการและวิชาชีพทางด้านรัฐศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเรื่องคุณธรรมของมาคิอาเวลลีในหนังสือ The Prince ปรากฏให้เห็นถึงความสำคัญของการได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง เริ่มตั้งแต่บทที่ 1 ที่กล่าวไว้ว่า การได้มาซึ่งรัฐของเจ้าผู้ปกครองหากไม่ได้มาด้วยกำลังของผู้อื่น ก็ได้มาด้วยกำลังของตนเอง หากไม่ได้มาด้วยโชคชะตา (fortune) ก็โดยคุณธรรม (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 97) จะเห็นได้ว่ามาคิอาเวลลีได้ให้ความสำคัญกับคำสองคำที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง นั่นคือ "โชคชะตา" กับ "คุณธรรม" แต่ส่วนใหญ่ในหนังสือ The Prince ที่มีอยู่ทั้งหมด 26 บท มาคิอาเวลลีจะบอกแก่เจ้าผู้ปกครองอยู่เสมอว่า ถ้าเจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจโดยการอาศัยโชคชะตา ผลสุดท้ายเจ้าผู้ปกครองก็จะประสบกับความสูญเสียอำนาจไป ในทางตรงกันข้าม ถ้าเจ้าผู้ปกครองอาศัยคุณธรรม เจ้าผู้ปกครองก็จะประสบกับความสำเร็จตามที่ตนต้องการ โดยเฉพาะในบทที่ 25 ที่ว่าด้วยโชคชะตา กับคุณธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าบทนี้เป็นการสรุปแก่นแท้ในการเขียนหนังสือ The Prince ให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้และเข้าใจถึงคุณธรรมในตัวเจ้าผู้ปกครองที่จะต้องมีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มิฉะนั้นแล้ว เจ้าผู้ปกครองจะต้องประสบกับความล้มเหลวสูญเสียอำนาจของตนไปโดยการกระทำของโชคชะตา แต่ถ้าหากเจ้าผู้ปกครองไม่ยอมสูญเสียอำนาจไป วิธีที่ดีที่สุด คือ เจ้าผู้ปกครองจะต้องใช้คุณธรรมเข้ามาดำเนินการในทางการเมืองการปกครองจึงจะสามารถควบคุมหรือเอาชนะโชคชะตาได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 305 - 308)

จะเห็นได้ว่า คุณธรรมตามแนวคิดของมาคิอาเวลลีมีความสำคัญมากที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ ดังนั้น คุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดมิได้เลยในเจ้าผู้ปกครอง

5.1 แนวคิดเรื่องโชคชะตาในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

แนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีในหนังสือ The Prince ได้เอาตัวมนุษย์มาเป็นหลักในการวิเคราะห์หาเหตุผลทางการเมือง ที่ทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับความล้มเหลวหรือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งตัวมนุษย์นี้มาคิอาเวลลีมองว่า มนุษย์ส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อว่า สรรพสิ่งในโลกนี้ถูกควบคุมหรือถูกกำหนดไว้แล้วโดยโชคชะตาและพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งสรรพสิ่งบนโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ ต้นไม้ ดิน น้ำ ลม ไฟ ฯลฯ ล้วนแล้วเป็นไปตามโชคชะตาและพระผู้เป็นเจ้าได้กำหนดไว้ การเกิด การเปลี่ยนแปลง การดับสูญของสรรพสิ่งบนโลกนี้ย่อมเป็นไปตามนั้น พระผู้เป็นเจ้าเป็นสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์ มนุษย์จึงไม่สามารถที่จะตัดทานในพลัง

อำนาจของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าได้ พระผู้เป็นเจ้าของท่านนั้นที่จะคอยดลบันดาลให้มนุษย์คนใดประสบกับความสุขหรือความเลวร้ายในชีวิตของช่วงเวลาใด จากความหลงเชื่อนี้เอง มนุษย์ส่วนใหญ่จึงเชื่อว่าไม่จำเป็นเลยที่มนุษย์จะต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อที่จะเอาชนะในสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าได้กำหนดไว้ (เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะเอาชนะพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า) แต่มาคิอาเวลลีมีความเชื่อในเรื่องของโชคชะตาว่า โชคชะตานั้นมีส่วนที่คอยกำหนดชีวิตมนุษย์ไว้เพียงครั้งหนึ่งเท่านั้น ที่มนุษย์เราไม่สามารถเอาชนะได้ แต่อีกครั้งหนึ่งนั้นโชคชะตาปล่อยให้ผู้อยู่ในความควบคุมของมนุษย์เรา ซึ่งมนุษย์เราสามารถที่จะสร้างในสิ่งที่ดี ๆ ให้แก่ตัวเองได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 305)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า มาคิอาเวลลีมองเห็นถึงผลของโชคชะตาที่มีส่วนทำให้มนุษย์เราพบกับสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวร้ายในชีวิตได้ แต่ถ้ากล่าวถึงโชคชะตาขึ้นมาลอย ๆ ก็เป็นเรื่องยากนักที่จะทำความเข้าใจได้ว่า โชคชะตาคืออะไร หากพิจารณาวิเคราะห์ในหนังสือ The Prince มาคิอาเวลลี ได้กล่าวว่า การได้มาซึ่งรัฐของเจ้าผู้ปกครองหากไม่ได้มาด้วยกำลังของผู้อื่น ก็ได้มาด้วยกำลังของตนเอง หากไม่ได้มาด้วยโชคชะตา ก็โดยคุณธรรม (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 97) และเจ้าผู้ปกครองที่พึ่งโชคชะตาน้อยกว่าจะคงรักษารัฐไว้ได้ ดีกว่า เพราะโชคชะตานั้นคอยที่จะทำลายอำนาจรัฐของเจ้าผู้ปกครองให้มีอันเป็นไปอยู่ตลอดเวลา แต่ถึงกระนั้น บางครั้งโชคชะตาก็ยังมีส่วนให้โอกาส (opportunity) ดีแก่เจ้าผู้ปกครองในการใช้อำนาจปกครองรัฐให้เกิดผลดีได้เหมือนกัน เพราะถ้าหากปราศจากโอกาสเสียแล้ว คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองก็คงจะหมดไป แต่ถ้าหากปราศจากคุณธรรม โอกาสนั้นก็จะมีผล (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 142) เมื่อกล่าวถึงตรงนี้จะเห็นว่าโชคชะตาเป็นปัจจัยที่มีส่วนทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ และเป็นปัจจัยที่มีส่วนต่อการที่คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองให้ประสบกับความสำเร็จ แต่ในทางกลับกันโชคชะตาก็ยังเป็นปัจจัยที่คอยจะทำลายอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง และคอยบั่นทอนการใช้คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองให้ประสบกับความล้มเหลวได้อีกเช่นเดียวกัน

พอถึงตรงนี้จะจึงมีคำถามว่า แล้วโชคชะตาคือสิ่งใดเล่าที่จะมีผลกระทบแห่งความเป็นจริงในชีวิตของเจ้าผู้ปกครอง ที่จะสามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องโชคชะตาของมาคิอาเวลลีในหนังสือ The Prince ให้เข้าใจ เมื่อวิเคราะห์จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นพอจะทราบได้ว่า สิ่งที่มีผลกระทบมากที่สุดในอำนาจของเจ้าผู้ปกครองนั้นคือ "ตัวมนุษย์" มนุษย์เราเมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมากก็จะเรียกว่า "สังคม" และเมื่อสังคมมีการอยู่กันอย่างเป็นระเบียบแบบแผนก็จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของการปกครองของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้

อยู่กันอย่างเป็นปกติสุขและเกิดอารยธรรมขึ้นมา จนสังคมนั้น ๆ ได้กลายเป็นรัฐอย่างสมบูรณ์ จะเห็นว่าสังคมมนุษย์เรานั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น "รัฐของตัวเอง" และ "รัฐของผู้อื่น" และในแต่ละสังคมรัฐนั้นก็สามารแบ่งออกได้เป็น "ผู้ปกครอง" และ "ผู้ใต้ปกครอง" เสมอ จะไม่มีสังคมใดที่เป็นรัฐจะมีแต่ผู้ปกครอง หรือมีแต่ผู้ใต้ปกครองเพียงอย่างเดียว และสังคมรัฐใดจะอยู่กันอย่างปกติสุขและเกิดอารยธรรมได้นั้น ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองจะต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจปกครองด้วยความเป็นธรรม มีการสร้างประโยชน์ ความเจริญ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ผู้ใต้ปกครองในรัฐของตน เมื่อผู้ใต้ปกครองได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว ผู้ใต้ปกครองก็จะยอมเชื่อฟังและปฏิบัติตามกรอบระเบียบแบบแผนของผู้ปกครองที่ได้กำหนดไว้ และถ้าเมื่อใดที่รัฐต้องเจอกับการรุกรานจากรัฐอื่น ผู้ใต้ปกครองก็พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ปกครองป้องกันรัฐของตนไว้ให้ปลอดภัย หรือถ้ามีโอกาสก็พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ปกครองขยายอาณาเขตรัฐของตนให้กว้างขวางยิ่งใหญ่ เพื่อให้ได้ทรัพยากรอันมีค่าของรัฐอื่นมาบำรุงดูแลรัฐของตนให้สมบูรณ์พูนสุขต่อไป แต่เมื่อใดก็ตามที่ผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองไม่ดีขาดคุณธรรม มีความเห็นแก่ตัว กดขี่ข่มเหงผู้ใต้ปกครอง ผู้ใต้ปกครองก็พร้อมที่จะต่อต้านอำนาจของผู้ปกครองทันทีเมื่อมีโอกาส เมื่อถึงตอนนั้นผู้ปกครองก็จะพบกับความพินาศสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไป หรืออีกกรณีหนึ่ง ถ้าผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ในการป้องกันรัฐของตนไว้ให้เข้มแข็ง เมื่อใดที่ถูกรัฐอื่นรุกรานผู้ปกครองก็จะประสบกับความพ่ายแพ้สูญเสียรัฐของตนไปอีกเช่นเดียวกัน จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นว่า สังคมมนุษย์นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจของผู้ปกครองอยู่ตลอดเวลา หรืออาจกล่าวได้ว่าสังคมมนุษย์เป็นจุดกำเนิดของการสร้างอำนาจให้แก่ผู้ปกครอง และเป็นจุดกำเนิดของการทำลายล้างอำนาจของผู้ปกครองได้อีกเช่นเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงกล่าวได้ว่า สังคมมนุษย์เต็มไปด้วยเรื่องของการเมืองที่จะทำให้มนุษย์เราได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของมนุษย์เอาไว้ เพราะฉะนั้น สังคมมนุษย์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า "สังคมการเมือง"

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา มาคิอาเวลลีจึงเชื่อว่าสังคมการเมืองนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ ในทางกลับกัน สังคมการเมืองก็พร้อมที่จะทำลายอำนาจของเจ้าผู้ปกครองให้หมดสิ้นไปได้เหมือนกัน ซึ่งในหนังสือ The Prince มาคิอาเวลลีได้กล่าวถึงสังคมการเมืองเป็นแบบยกตัวอย่างให้เห็นถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เจ้าผู้ปกครองในแต่ละยุคสมัยที่ประสบกับความล้มเหลวหรือความล้มเหลวในการได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง แต่พอมาถึงการที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ มาคิอาเวลลีได้บอกแก่เจ้าผู้ปกครองอยู่เสมอว่า ให้เจ้าผู้ปกครองใช้

คุณธรรมเอาชนะโชคชะตาให้ได้ จึงจะทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับความสำเร็จ ดังนั้น คำว่า โชคชะตาของมาคิอาเวลลีที่ใช้ให้คุณธรรมเอาชนะได้ นั่นจึงหมายถึง "สังคมการเมือง" นั่นเอง เพราะสังคมการเมืองเท่านั้นที่เป็นจุดกำเนิดของการสร้างอำนาจและการทำลายอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง หากวิเคราะห์เป็นสิ่งอื่นนั้น ยังไม่มีสิ่งใดที่มีผลกระทบแห่งความเป็นจริงในอำนาจของเจ้าผู้ปกครองเทียบเท่ากับสังคมการเมืองได้เลย ดังนั้น มาคิอาเวลลีจึงให้ความสำคัญของ โชคชะตาที่เป็นสังคมการเมืองในส่วนตรงนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ โดยให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้และเข้าใจ ถึงคุณธรรมที่จะนำมา ใช้ในสังคมการเมืองเพื่อให้เกิดผลดี เพราะมาคิอาเวลลีมองสังคมการเมือง เต็มไปด้วยมนุษย์ที่มีความไม่สมบูรณ์ในตัวเอง เป็นคนชั่วร้าย เห็นแก่ตัว มีความไม่ซื่อสัตย์ ไว้วางใจไม่ได้ ออกตัญญู เอาแต่ได้ หลอกหลวง ฯลฯ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 240) สังคมการเมืองนี้ ถ้าเจ้าผู้ปกครองมีคุณธรรมที่ไม่ดีพอ สังคมการเมืองก็พร้อมที่จะทำร้ายเจ้าผู้ปกครองให้สูญเสียอำนาจไป หากเจ้าผู้ปกครองไม่รู้จักใช้คุณธรรมที่ถูกต้องและให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง เจ้าผู้ปกครองก็จะถูกสังคมการเมืองบีบบังคับให้ทำหรือไม่ให้ทำอย่างใดก็อย่างหนึ่ง ซึ่งจะไม่เกิดผลดีแก่เจ้าผู้ปกครอง หรือถ้าแย่ไปกว่านั้น ถ้าเจ้าผู้ปกครองไม่มีคุณธรรมเอาเสียเลย โดยปล่อยให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และคอยแต่จะรับผลประโยชน์จากเวลา โดยไม่คิดที่จะรับประโยชน์จากความรู้ความสามารถของตัวเอง (คุณธรรม) สักวันหนึ่งเจ้าผู้ปกครองก็จะพบกับความพินาศ เพราะเวลาได้ผลักดันทุกสิ่งทุกอย่างไปข้างหน้าและสามารถนำมาซึ่งสิ่งที่ดีได้ เช่นเดียวกับสิ่งที่เลว และอาจนำมาซึ่งสิ่งที่เลวได้เช่นเดียวกับสิ่งที่ดี (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 114) แต่สิ่งที่กาลเวลาจะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีให้แก่เจ้าผู้ปกครองนั้นมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับสิ่งที่เลว เพราะสังคมการเมืองเต็มไปด้วยมนุษย์ที่มีความไม่สมบูรณ์ในตัวเองมีอยู่เป็นจำนวนมากที่พร้อมจะทำร้ายเจ้าผู้ปกครองได้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองไม่ควรปล่อยชีวิตให้เป็นไปตามกาลเวลาและให้สังคมการเมือง (โชคชะตา) กำหนดเจ้าผู้ปกครองควรจะทำหนด อนาคตของเวลาและสังคมการเมืองด้วยตัวของตัวเอง ซึ่งผลที่จะได้รับจะทำให้เจ้าผู้ปกครองรู้ว่า ตนจะได้รับผลเช่นไร และถ้าเจ้าผู้ปกครองได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีคุณธรรม เจ้าผู้ปกครองก็จะสามารถเอาชนะสังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาได้ และเมื่อเจ้าผู้ปกครองสามารถเอาชนะสังคมการเมือง (โชคชะตา) ได้แล้ว ผลที่เจ้าผู้ปกครองจะได้รับก็จะมีแต่ความสำเร็จดังที่ได้ตั้งใจไว้

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า โชคชะตานั้นหมายถึงการที่เจ้าผู้ปกครองยอมปล่อยให้ชีวิตของตนแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา โดยยอมปล่อยให้สังคมการเมืองเป็นผู้กำหนดผลอนาคต

ให้แก่ตัวเอง โดยผลที่จะได้รับนั้นจะดีหรือเลวก็ขึ้นอยู่กับสังคมการเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ เป็นผู้กำหนดให้

แต่โชคชะตาในส่วนี้จะเห็นว่าเจ้าผู้ปกครองสามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมของตัวเอง และเมื่อใดที่เจ้าผู้ปกครองใช้คุณธรรมเอาชนะโชคชะตาในส่วตรงนี้ได้ ผลนี้ที่ได้รับจะไม่เรียกว่าโชคชะตา แต่จะเรียกว่าผลของการใช้คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง

โชคชะตาในความหมายของมาคิอาเวลลี ยังมีความหมายลึกซึ้งมากกว่าที่กล่าวมา มาคิอาเวลลียังได้กล่าวถึงสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากสังคมการเมืองที่เป็นตัวมนุษย์อีก นั่นคือ "ธรรมชาติ" ซึ่งในหนังสือ The Prince มาคิอาเวลลีได้เปรียบโชคชะตาเหมือนกับแม่น้ำที่เชี่ยวกราด ไหลบ่าไปยังที่ราบทำลายต้นไม้และสิ่งก่อสร้างที่ขวางหน้าจนพังทลาย และพัดพาดินจากที่หนึ่งไปถมยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งสร้างความสูญเสียให้แก่มนุษย์และธรรมชาติ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 305 - 306) จะเห็นว่ามาคิอาเวลลียังมีความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาที่เป็นธรรมชาติรวมอยู่ด้วย ซึ่งธรรมชาตินี้มิใช่หมายถึงแม่น้ำเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงสรรพสิ่งทุกอย่างที่นอกเหนือจากตัวมนุษย์ เช่น สัตว์ ต้นไม้ ดิน น้ำ ลม ไฟ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติที่เป็นโชคชะตาในความหมายของมาคิอาเวลลีอีกอย่างหนึ่งด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ยากสำหรับมนุษย์ที่จะคาดการณ์เหตุที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ถึงกระนั้น มาคิอาเวลลีก็ยังเชื่อในความสามารถของมนุษย์ (คุณธรรม) ที่จะเตรียมการป้องกัน เพื่อให้ผลที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติบรรเทาความสูญเสียลงได้ อย่างที่มาคิอาเวลลียกตัวอย่างเกี่ยวกับแม่น้ำที่ไหลเชี่ยวกราดทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้า แต่ถ้ายามปกติมนุษย์เราเตรียมการป้องกันด้วยการสร้างเขื่อน หรือบังคับทิศทางของน้ำให้ไหลไปตามที่เราต้องการ เมื่อใดที่เกิดฝนตกหนักน้ำไหลหลาก น้ำนั้นก็จะถูกกักเก็บไว้อยู่ในเขื่อน หรือไหลไปตามทางที่เราได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า จากผลที่จะต้องสูญเสียก็จะบรรเทาเบาบางลง หรืออาจกลายเป็นประโยชน์ให้แก่มนุษย์เราได้

จะเห็นว่าทั้งโชคชะตาที่เป็นสังคมการเมืองและธรรมชาตินั้น มาคิอาเวลลีต้องการจะสื่อให้เจ้าผู้ปกครองเห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างของโชคชะตานี้ ถ้ามนุษย์เรารู้จักใช้ความรู้ความสามารถที่เป็นคุณธรรมแล้ว มนุษย์เราสามารถที่จะเอาชนะโชคชะตาได้ โดยไม่ยอมปล่อยให้ชีวิตต้องถูกกำหนดโดยโชคชะตาเพียงอย่างเดียว

ถึงแม้มาคิอาเวลลีจะเชื่อในเรื่องความสามารถของมนุษย์ที่จะเอาชนะโชคชะตาได้ด้วยคุณธรรมก็จริง แต่มาคิอาเวลลียังมีความเชื่ออีกส่วนหนึ่งว่า ยังมีโชคชะตาบางอย่างที่มนุษย์เราไม่สามารถที่จะเอาชนะมันได้เลย ดังที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่า

“มิใช่ข้าพเจ้าไม่ล่วงรู้ว่าหลายต่อหลายคนได้เคยมีและยังคงมีความเห็นว่าสรรพสิ่งในโลกนี้ถูกควบคุมโดยเทพีแห่งโชคชะตาและพระเจ้าเป็นเจ้า ในแบบวิธีการที่มนุษย์และความสุขุมรอบคอบของมนุษย์ไม่สามารถจะแก้ไขมันได้ จริง ๆ ว่ามนุษย์ไม่มีทางแก้ไขได้เลย และด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงวินิจฉัยว่าไม่มีประโยชน์ที่จะไปเหน็ดเหนื่อยกับสิ่งต่าง ๆ แต่ควรปล่อยให้มันถูกควบคุมโดยความบังเอิญ . . . ในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เห็นมาและอาจจะเห็นได้ทุก ๆ วันอันเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการคาดคะเนใด ๆ ของมนุษย์ เมื่อข้าพเจ้าเองคิดถึงเรื่องนี้ บางครั้งและในบางส่วนก็โน้มเอียงไปตามความเห็นของพวกเขา

อย่างไรก็ตาม เพื่อที่ว่าการตัดสินใจโดยอิสระของเราจะไม่หมดสิ้นไป ข้าพเจ้าจึงขอวินิจฉัยว่าอาจเป็นจริงที่เทพีแห่งโชคชะตาเป็นผู้กำหนดครึ่งหนึ่งของการกระทำของเรา แต่ก็อาจเป็นจริงด้วยเช่นกันว่านางก็ปล่อยให้ครึ่งหนึ่งหรือปานนั้น อยู่ในความควบคุมของเรา . . .”
(นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 305)

จะเห็นว่ามาคิอาเวลลีก็มีความเชื่อว่าในชีวิตส่วนหนึ่งของมนุษย์ยังมีผลหรือการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ถูกกำหนดไว้แล้วโดยโชคชะตา(พระเจ้า) ซึ่งในส่วนนี้มนุษย์เราไม่สามารถที่จะคาดการณ์ใด ๆ ให้ล่วงรู้ที่จะเตรียมการหรือหาวิธีแก้ไข เพื่อที่จะควบคุมหรือเอาชนะมันได้ ซึ่งในส่วนของโชคชะตาที่กำหนดครึ่งหนึ่งในการกระทำของชีวิตมนุษย์นี้ มาคิอาเวลลีก็ไม่สามารถจะตอบได้ว่าจะเกิดขึ้นกับมนุษย์ในช่วงเวลาใด เพียงแต่เชื่อว่าในส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์จะต้องมีโชคชะตาในส่วนนี้เกิดขึ้น และมาคิอาเวลลีก็ยังเชื่อว่าอีกครั้งหนึ่งของชีวิตมนุษย์มนุษย์เราเป็นผู้ที่กำหนดเอง ซึ่งในส่วนตรงนี้ก็คือโชคชะตาในส่วนที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่ว่ามนุษย์เราสามารถใช้คุณธรรมเพื่อที่จะเอาชนะโชคชะตาในส่วนที่มนุษย์เราสามารถคาดการณ์ในการกระทำของสิ่งเหล่านั้นได้ ซึ่งจะแตกต่างจากโชคชะตาในส่วนหลังนี้ที่ไม่มีมนุษย์คนใดจะคาดการณ์ได้ว่า จะเกิดขึ้นเมื่อใด เพื่อที่จะเตรียมการหรือหาวิธีแก้ไข เพื่อที่จะควบคุมหรือเอาชนะสิ่งเหล่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเป็นการดีที่สุดที่มนุษย์โดยเฉพาะเจ้าผู้ปกครองจะต้องรู้จักธรรมชาติของโชคชะตาเหล่านี้ให้ดี แล้วเตรียมตัวในการระวังป้องกันแก้ไข เพื่อให้พร้อมที่จะเผชิญหน้ากับโชคชะตา เมื่อเจ้าผู้ปกครองเข้าใจธรรมชาติของโชคชะตาเหล่านี้ได้อย่างถ่องแท้ ก็จะได้รู้ว่าควรจะใช้ความรู้ความสามารถของตน (คุณธรรม) อย่างไร เพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง

จากที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่องโชคชะตา จะเห็นได้ว่า โชคชะตาดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นสองอย่างที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โชคชะตาอย่างแรก หมายถึง การที่เจ้าผู้ปกครองปล่อยให้ชีวิตของตนดำเนินไปตามที่สังคมการเมืองและธรรมชาติกำหนด โดยที่เจ้าผู้ปกครองไม่ได้ใช้คุณธรรมของตนกำหนดในสิ่งที่ดีให้แกตัวเอง แต่ปล่อยให้ชีวิตผันแปรไปตามสังคมการเมืองและ

ธรรมชาติ ซึ่งผลที่ได้รับนั้นอาจจะดีหรือเลวก็ขึ้นอยู่กับสังคมการเมืองและธรรมชาติในขณะนั้นเป็นผู้กำหนดให้ ซึ่งโชคชะตาอย่างนี้ถ้าเจ้าผู้ปกครองได้ใช้คุณธรรมอย่างดีแล้ว สามารถที่จะควบคุมหรือเอาชนะได้ ส่วนโชคชะตาอย่างที่สอง หมายถึง สังคมการเมืองและธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุม หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งผลที่โชคชะตา จะกำหนดให้ นั้นอาจจะดีหรือเลวต่อเจ้าผู้ปกครองก็ได้ ซึ่งโชคชะตาอย่างที่สองนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการ ใช้คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองให้ประสบกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

กล่าวโดยสรุป โชคชะตาในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี หมายถึง สังคมการเมืองและธรรมชาติที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งผลที่ได้รับจากโชคชะตาอาจจะดีหรือเลวก็ขึ้นอยู่กับสังคมการเมืองและธรรมชาติในขณะนั้นเป็นผู้กำหนดให้ เจ้าผู้ปกครองได้ประสบพบเจอ และโชคชะตาในทัศนะของมาคิอาเวลลีสามารถแบ่งออกได้เป็นสองอย่าง คือ โชคชะตาที่สามารถควบคุม หรือเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม กับโชคชะตาที่ไม่สามารถควบคุม หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม

5.2 แนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

มาคิอาเวลลีได้กล่าวถึงคุณธรรมในหนังสือ The Prince ไว้เกือบจะทั้งหมด เพื่อให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้และเข้าใจว่าคุณธรรมที่แท้จริงสำหรับเจ้าผู้ปกครองเป็นอย่างไร และถ้าได้ใช้หรือไม่ได้ใช้คุณธรรมจะมีผลในทางการเมืองการปกครองอย่างไร ซึ่งหลักแนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีมีดังนี้

5.2.1 คุณธรรม จะต้องเป็นสิ่งที่ดิ้นงอมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง หมายความว่า สิ่งที่จะเรียกคุณธรรมได้นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ดิ้นงอมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง ถ้ามีผลมาจากผู้อื่น มาคิอาเวลลีไม่ถือว่าเป็นคุณธรรมมาคิอาเวลลีเรียกว่า "โชคชะตา" หรือ "โดยกำลังของผู้อื่น" (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติจันทรวงศ์ แปล 2547: 97)

เมื่อคุณธรรมมีแหล่งที่มาจากเจ้าผู้ปกครองแล้ว คุณธรรมนั้นจะต้องเป็นคุณลักษณะที่ดีที่เกิดมาจากภายในจิตใจที่เป็นความรู้สึกนึกคิดเป็นนามธรรม แล้วเป็นพลังขับเคลื่อนจากภายในจิตใจให้ออกมาเป็นผลภายนอกของร่างกายทำให้เกิดผลดีต่อรัฐ เช่น ความมีปัญญา ซึ่งความมีปัญญาสามารถทำให้เกิดสิ่งที่ดีในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เกิดประโยชน์ในสังคมการเมืองของเจ้าผู้ปกครองได้ ความอดทน เจ้าผู้ปกครองที่มีความอดทน สามารถทนต่อสิ่งที่ยากลำบาก จนสามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ความเชื่อมั่นในตนเองสามารถทำให้มีความมั่นใจในการตัดสินใจที่จะทำอะไรได้อย่างไม่ลังเล เป็นต้น

5.2.2 คุณธรรม เมื่อนำมาใช้แล้วต้องเกิดผลดีต่อรัฐ หมายความว่า

คุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง เมื่อนำมาใช้แล้วต้องเกิดผลดีต่อรัฐ แต่ถ้าสิ่งใดเมื่อนำมาใช้แล้วไม่เกิดผลดีต่อรัฐ มาคิอาเวลลีไม่ถือว่าสิ่งนั้นเป็นคุณธรรมตามความหมายของเขา

การเกิดผลดีต่อรัฐ หมายถึง ผลของการใช้คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองที่ทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ได้ ในทางกลับกัน สิ่งใดก็ตามที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครองเมื่อนำมาใช้แล้วไม่สามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และไม่สามารถรักษาอำนาจเอาไว้ได้ มาคิอาเวลลีไม่ถือว่าสิ่งนั้นเป็นคุณธรรม เพราะเมื่อนำมาใช้แล้วไม่ทำให้เกิดผลดีต่อรัฐ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทวงศ์ แปล 2547: 229)

ประเด็นนี้ขอให้ฟังสังเกตว่า ถ้าเจ้าผู้ปกครองได้นำเอาตัวคุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครองมาใช้กับสังคมการเมืองอย่างเหมาะสมแล้ว แต่กลับทำให้ไม่เกิดผลดีต่อรัฐ เพราะมีโชคชะตาที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามาขัดขวาง สิ่ง que เจ้าผู้ปกครองนำมาใช้นั้นถือว่าเจ้าผู้ปกครองทำในสิ่งที่ดีแล้ว แต่สิ่งนั้นยังไม่ถือว่าเป็นคุณธรรมได้ อีกกรณีหนึ่ง ถ้าเจ้าผู้ปกครองได้นำเอาสิ่งที่มีลักษณะที่คนทั่วไปคิดว่าดีที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง เมื่อนำมาใช้กับสังคมการเมืองอย่างไม่เหมาะสมแล้วทำให้ไม่เกิดผลดีต่อรัฐ สิ่งนั้นก็ไม่ใช่เรียกว่าเป็นคุณธรรมตามความหมายของมาคิอาเวลลีอีกเช่นเดียวกัน ทั้งที่สิ่งนั้นมีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้ยิ่งขึ้น ขอยกตัวอย่าง คำว่า ความกล้าหาญ สิ่งนี้ถือว่าเป็นคุณธรรมสำหรับเจ้าผู้ปกครอง เมื่อเจ้าผู้ปกครองใช้ความกล้าหาญกับสังคมการเมืองแล้วทำให้เกิดผลดีต่อรัฐ ความกล้าหาญนี้ถือว่าเป็นคุณธรรม และถ้าเจ้าผู้ปกครองใช้ความกล้าหาญกับสังคมการเมืองอย่างเหมาะสมแล้ว แต่มีโชคชะตาที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามาขัดขวางทำให้ผลที่ได้ไม่เกิดผลดีต่อรัฐ ความกล้าหาญนี้ก็ไม่ใช่ถือว่าเป็นคุณธรรม และถ้าเจ้าผู้ปกครองใช้ความกล้าหาญกับสังคมการเมืองอย่างไม่เหมาะสมแล้วทำให้ไม่เกิดผลดีต่อรัฐ ความกล้าหาญนี้ก็ไม่ใช่ถือว่าเป็นคุณธรรมอีกเช่นเดียวกัน จะเห็นว่าความกล้าหาญที่กล่าวมานี้ เมื่อนำมาใช้กับสังคมการเมืองที่ต่างกัน และได้ผลต่างกัน สิ่งที่เกิดผลดีต่อรัฐเท่านั้นจึงจะเรียกว่าเป็นคุณธรรม ส่วนอีกสองกรณีหลังไม่เกิดผลดีต่อรัฐจะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรม ดังนั้น ความหมายคุณธรรมของมาคิอาเวลลีจึงเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมาก จนมีบางท่านกล่าวว่า คุณธรรมของมาคิอาเวลลีเป็นเรื่องที่กำกวม แต่ความเป็นจริงแล้วคุณธรรมของมาคิอาเวลลีเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมากกว่าคำว่ากำกวม

มาคิอาเวลลีมองว่าตัวที่ใช้วัดมาตรฐานว่าเป็นคุณธรรมก็คือ “การเกิดผลดีต่อรัฐ” หรือ ผลประโยชน์ที่รัฐจะได้รับ (เจ้าผู้ปกครอง) และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่สุดที่จะเป็นด้านพิสูจน์การนำคุณธรรมไปใช้แล้วให้เกิดผลดีต่อรัฐ นั่นคือ โชคชะตาที่เป็นสังคมการเมืองและธรรมชาติ¹

สังคมการเมือง ก็คือตัวมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์ในอำนาจทางการเมืองการปกครองของเจ้าผู้ปกครอง อาจจะเป็นคนในรัฐของเจ้าผู้ปกครองเอง หรืออาจเป็นคนของรัฐอื่นก็ได้ ซึ่งในส่วนี้มาคิอาเวลลีมองในตัวมนุษย์ว่า แท้จริงแล้วมนุษย์เกิดมาด้วยความไม่สมบูรณ์ในตัวเอง มนุษย์เป็นคนที่ชั่วร้าย เห็นแก่ตัว มีความไม่ซื่อสัตย์ไว้ใจไม่ได้ ออกตัญญูเอาแต่ได้ หลอกหลวง ฯลฯ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 240) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เพียงแต่ว่ามนุษย์เก็บซ่อนสิ่งเหล่านี้ไว้ไม่ให้คนเห็นได้ง่าย แต่ถ้ามีความจำเป็นในการได้ประโยชน์ การเสียประโยชน์ หรือมีภัยอันตรายกับตัวมนุษย์แล้ว มนุษย์ก็จะนำสิ่งเหล่านี้มาใช้อย่างเปิดเผยทันที ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองจะต้องรู้ว่าความเป็นจริงแล้วสังคมมนุษย์ หรือสังคมการเมืองเป็นเช่นไร แล้วจะต้องทำอย่างไรจึงจะมีผลไปถึงรัฐให้เกิดผลดีได้ หากเจ้าผู้ปกครองหลงเข้าใจผิดในตรงนี้ (คิดว่ามนุษย์เป็นคนดี) เจ้าผู้ปกครองก็จะไม่สามารถฝ่าฟันหรือเอาชนะสังคมการเมืองเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐได้เลย

สังคมการเมืองนี้ไซ้ว่าจะเป็นสิ่งที่เลวร้ายแก่เจ้าผู้ปกครองเสมอไป บางครั้งก็สามารถสร้างโอกาสให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับสิ่งที่ดีในการได้มาซึ่งอำนาจและรักษาอำนาจได้เหมือนกัน เพียงแต่ว่าธรรมชาติสังคมการเมืองนั้นเต็มไปด้วยมนุษย์ที่มีความไม่สมบูรณ์ในตัวเองอยู่มาก ที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับสิ่งที่เลวร้ายได้อยู่ตลอดเวลา ถ้าหากเจ้าผู้ปกครองมีคุณธรรมที่ไม่ดีพอ ดังนั้น มาคิอาเวลลีจึงบอกให้เจ้าผู้ปกครองได้ตระหนักถึงจุดตรงนี้เพื่อให้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้ในการใช้คุณธรรม เพื่อที่จะเอาชนะสังคมการเมืองให้ได้

ส่วนธรรมชาตินั้น ก็คือสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากตัวมนุษย์ เช่น สัตว์ ต้นไม้ ดิน น้ำ ลม ไฟ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็มีส่วนที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องใช้คุณธรรมเพื่อที่จะควบคุมหรือเอาชนะให้ได้เหมือนกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ แต่ธรรมชาตินี้จะมีส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับสังคมการเมืองที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาหรือไม่ได้มาซึ่งอำนาจ หรือการรักษาอำนาจของตนไว้ เพราะธรรมชาติไม่มีผู้ใดคาดการณ์ ควบคุม หรือสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ทุกอย่าง ถึงแม้จะมีคุณธรรมที่ดี ดังนั้นมาคิอาเวลลีจึงให้ความสำคัญกับส่วนนี้น้อยกว่าตัวมนุษย์ที่เป็นสังคมการเมือง

¹ ณ ที่นี้หมายถึง โชคชะตาที่สามารถควบคุมได้

จะเห็นได้ว่า สังคมการเมืองและชนชาตินั้น มีความสำคัญที่ทำให้เจ้าผู้ปกครองจำเป็นต้องมีคุณธรรมที่ดี ที่จะสามารถควบคุมหรือเอาชนะสังคมการเมืองและชนชาติให้ได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้

จากจุดนี้เอง มาคิอาเวลลีจึงมองว่า คุณธรรมที่จะสามารถควบคุมหรือเอาชนะสังคมการเมือง (ที่มีความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์) และชนชาติได้นั้น จะต้องเป็นคุณธรรมที่นำไปใช้แล้วเกิดผลได้ หรือเกิดผลดีต่อรัฐเท่านั้น ในเมื่อสังคมการเมืองเต็มไปด้วยมนุษย์ที่มีความไม่สมบูรณ์อยู่ในตัวเอง (เป็นคนที่ชั่วร้ายเห็นแก่ตัว มีความไม่ซื่อสัตย์ ไว้วางใจไม่ได้ ออกตัญญูเอาแต่ได้ หลอกหลวง ฯลฯ) ดังนั้น เป็นไปไม่ได้เลยที่เจ้าผู้ปกครองจะเอาสิ่งที่ดีอย่างเดียวเข้าไปใช้กับสังคมการเมืองจำพวกนี้เพื่อให้เกิดผลดีขึ้นมาได้ หากแต่เจ้าผู้ปกครองจะต้องรู้จักเลือกกระทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวในสังคมการเมืองให้ได้อย่างเหมาะสมลงตัวต่างหาก โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเกิดผลดีต่อรัฐสำหรับเจ้าผู้ปกครอง

การกระทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวในความหมายของมาคิอาเวลลี แท้จริงแล้วมาคิอาเวลลีต้องการบอกให้กับผู้ที่ยังไม่เข้าใจในแก่นแท้ของคุณธรรมตามความหมายของเขา ให้เข้าใจง่ายขึ้น เพราะคนทั่วไปยังมีความเข้าใจหรือยังยึดติดอยู่ว่า การกระทำที่ก่อให้เกิดผลดีต่อรัฐนั้นมาจากการกระทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวแยกแยะตามความหมายของศีลธรรมทางศาสนา แต่แท้จริงแล้วมาคิอาเวลลีใช้มาตรฐานของผลดีต่อรัฐที่จะได้รับมาเป็นมาตรฐานวัดความดีความเลวของเจตนาในการกระทำ ซึ่งจะแตกต่างกับมาตรฐานการวัดความดีความเลวในศีลธรรมทางศาสนาที่ใช้เจตนาของการกระทำมาเป็นมาตรฐานในการวัดความดีความเลว ดังนั้น มาคิอาเวลลีจึงจำเป็นต้องสื่อให้คนทั่วไปที่ยังไม่เข้าใจในคุณธรรมตามความหมายของเขา ให้พอเข้าใจให้เห็นเป็นรูปธรรมขึ้นมาว่า การกระทำในสิ่งทีเอนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องทำในบางครั้งเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ มาคิอาเวลลีก็จะหมายถึงความดีนั่นเอง เช่นเดียวกับการกระทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวแท้จริงแล้ว มันคือตัวเดียวกัน คือ "ความดี" ที่เจ้าผู้ปกครองมีเจตนาที่ดีที่จะทำให้เกิดผลดีต่อรัฐ เพียงแต่มาคิอาเวลลีต้องการสื่อให้เห็นภาพในความหมายของคนทั่วไปที่ยังไม่เข้าใจในความหมายของเขา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 249 - 252)

ดังนั้น คุณธรรมที่จะนำพาเจ้าผู้ปกครองไปสู่ผลดีต่อรัฐได้นั้น จะต้องเป็นตัวคุณธรรมที่สามารถปรับตัว หรือพร้อมที่จะนำไปกระทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวในสังคมการเมืองได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ มิใช่คุณธรรมที่คิดว่าดี (คุณธรรมทางศีลธรรมบางตัวตามความหมายของคนทั่วไป) แต่ไม่สามารถปรับตัวหรือไม่สามารถที่จะนำไปกระทำในสิ่งทีเอนเพื่อ นำพาเจ้าผู้ปกครองไปสู่ผลดีต่อรัฐได้ ถ้าในสังคมการเมืองมนุษย์เป็นคนดีที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง

คุณธรรมที่ดีด้านเดียว (ดีในทางศีลธรรมแต่ไม่ดีในทางการเมือง) ก็สามารถใช้ได้และได้ผล แต่ในความเป็นจริงในสังคมการเมืองเป็นไปได้เลย เพราะมนุษย์มีความไม่สมบูรณ์ในตัวเอง คุณธรรมที่ดีด้านเดียวโดยไม่สามารถปรับตัวหรือไม่สามารถนำไปกระทำในสิ่งที่เลวเพื่อที่จะเอาชนะสังคมการเมืองเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐจึงไม่เกิดผลในความเป็นจริง ในที่สุดเจ้าผู้ปกครองก็จะไม่ได้มาซึ่งอำนาจ และต้องสูญเสียอำนาจของตนไป ผลสุดท้ายความพินาศก็จะมาสู่เจ้าผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า คุณธรรมตามแนวคิดของมาคิอาเวลลีในข้อนี้ คือ คุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง เมื่อเจ้าผู้ปกครองนำไปใช้กับสังคมการเมืองและธรรมชาติแล้ว ตัวคุณธรรมนั้นต้องสามารถปรับตัว หรือพร้อมที่จะนำไปใช้กระทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐได้ เช่น ความสุขุมรอบคอบ เจ้าผู้ปกครองสามารถนำความสุขุมรอบคอบไปใช้กระทำในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐได้ เพราะความสุขุมรอบคอบมิได้เฉพาะเจาะจงอยู่ในตัวของมันเองให้กระทำแต่ในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลว หรือความมีปัญญา เจ้าผู้ปกครองที่มีปัญญาอาจนำปัญญาของตนไปใช้กระทำในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐได้ เป็นต้น ส่วนตัวคุณธรรมตามความหมายของคนทั่วไปที่เจ้าผู้ปกครองไม่สามารถนำไปใช้เพื่อให้ตัวคุณธรรมนั้นปรับตัวเป็นอย่างอื่นได้นอกจากจะต้องนำไปใช้เฉพาะให้ตรงตัวของตัวมันเอง เช่น ความซื่อสัตย์ เจ้าผู้ปกครองจะนำความซื่อสัตย์ไปใช้เป็นอย่างอื่นไม่ได้เลย นอกจากการประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง เท่านั้น ซึ่งตัวคุณธรรมแบบนี้ มาคิอาเวลลีไม่ถือว่าเป็นคุณธรรมสำหรับเจ้าผู้ปกครองตามความหมายของเขา

5.2.3 คุณธรรม เมื่อนำมาใช้แล้วเจ้าผู้ปกครองจะต้องไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง หมายความว่า คุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครองเมื่อนำมาใช้แล้วต้องเกิดผลดีต่อรัฐ และเจ้าผู้ปกครองจะต้องไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง การที่เจ้าผู้ปกครองดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครองแล้วทำให้ไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครองนั้นมีความจำเป็นสำหรับเจ้าผู้ปกครอง เพราะการที่เจ้าผู้ปกครองไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครองนั้น จะส่งผลให้เจ้าผู้ปกครองเกิดการยอมรับหรือเกิดความชอบธรรมในการเป็นเจ้าผู้ปกครอง มิใช่ว่า คุณธรรมหรือสิ่งอื่นใดที่นำมาใช้แล้วสามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจ ไว้ได้ แต่ผลของการดำเนินการทำให้ผู้ใต้ปกครองเกลียดชังหรือไม่นิยมนยกย่องสรรเสริญในตัวเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีถือว่าสิ่งนั้นไม่ใช่คุณธรรมสำหรับเจ้า

ผู้ปกครองตามความหมายของเขา¹ เพราะความเกลียดชังที่ผู้ได้ปกครองมีต่อเจ้าผู้ปกครองนั้นจะทำให้เจ้าผู้ปกครองขาดการยอมรับ หรือขาดความชอบธรรมในการเป็นเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลทำให้เจ้าผู้ปกครองขาดการสนับสนุนจากผู้ได้ปกครอง ทำให้การดำรงตำแหน่งของเจ้าผู้ปกครองไม่มั่นคงยาวนาน เมื่อเป็นเช่นนี้ ในไม่ช้าผู้ได้ปกครองก็จะต่อต้าน หรือล้มล้างอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง และเมื่อถึงตอนนั้นเจ้าผู้ปกครองก็จะพบกับความพินาศสูญเสียบ้านเมืองไป ซึ่งหลักแนวคิดของข้อนี้ได้ขยายความของคำว่าเกิดผลดีต่อรัฐในข้อที่ 2 อีกอย่างหนึ่งได้เป็นอย่างดี

ในความหมายนี้ มิใช่ว่ามาคิอาเวลลีห้ามไม่ให้เจ้าผู้ปกครองกระทำในสิ่งที่ไม่ดี หรือสิ่งที่เลวอย่างเด็ดขาด เพียงแต่ถ้ามีความจำเป็นเจ้าผู้ปกครองจะต้องเลือกใช้สิ่งที่เลวให้เกิดประโยชน์อย่างดีที่สุดเท่านั้น เพราะผลประโยชน์อย่างดีที่สุดต่อรัฐจะมีประโยชน์ด้วยกันทั้งต่อตัวเจ้าผู้ปกครองและผู้ได้ปกครอง ดังนั้น จึงไม่มีผู้ใดขัดขวางหรือตำหนิเกลียดชัง (เพราะความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์ที่เห็นแก่ตัว) เพียงแต่ถ้าเมื่อเจ้าผู้ปกครองได้ทำไปแล้ว เจ้าผู้ปกครองจะต้องรู้จักวิธีหลบหลีกมิให้เสียชื่อเสียง หรือถ้าหากเสียชื่อเสียงไปแล้ว เจ้าผู้ปกครองจะต้องรีบแก้ไขโดยสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ได้ปกครอง เพื่อให้ผู้ได้ปกครองได้พึงพอใจและเห็นความดีของเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งผลที่ได้รับก็จะทำให้เจ้าผู้ปกครองไม่ถูกตำหนิเกลียดชังจากผู้ได้ปกครองได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 229 - 230)

ในหัวข้อนี้ จะเห็นประเด็นที่สำคัญอย่างหนึ่ง นั่นคือ การทำให้ผู้ได้ปกครองเห็นความดีของเจ้าผู้ปกครอง หรือ การทำให้เห็นว่าเจ้าผู้ปกครองเป็นคนมีคุณธรรม คำว่า มีคุณธรรมนั้น มีความหมายสองความหมายตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี คือ ความหมายแรก หมายถึงการที่เจ้าผู้ปกครองใช้คุณธรรมแล้วทำให้เกิดผลดีต่อรัฐและผลของการใช้คุณธรรมทำให้ไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ได้ปกครอง ซึ่งผลแห่งความสำเร็จนั้นปรากฏให้คนทั่วไปได้เห็นว่า ความสำเร็จนั้นได้มาจากตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ที่ตรงตัวของมัน เช่น คุณธรรมของความกล้าหาญ เมื่อเจ้าผู้ปกครองใช้ความกล้าหาญในการออกรบจนได้รับชัยชนะจะเห็นได้ว่าชัยชนะนี้ได้มาจากตัวคุณธรรมของความกล้าหาญ หรือ ความมีปัญญา เมื่อเจ้าผู้ปกครองได้ใช้ปัญญาในการวางแผนป้องกันรัฐจากการรุกรานของศัตรูจนประสบความสำเร็จ ความสำเร็จนี้ก็มาจากตัวคุณธรรมความมีปัญญา เป็นต้น ส่วนความหมายที่สอง หมายถึง การที่เจ้าผู้ปกครองใช้คุณธรรมแล้วทำให้เกิดผลดีต่อรัฐ และผลของการใช้คุณธรรมทำให้ไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ได้ปกครอง ซึ่งผลของ

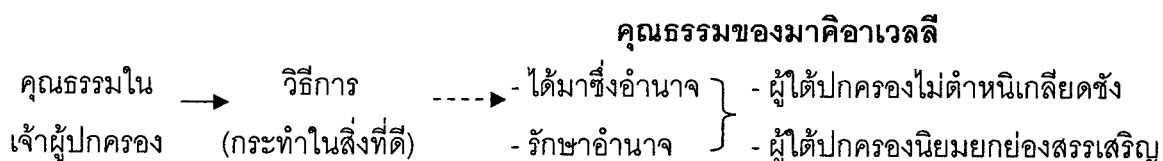
¹ มาคิอาเวลลี เรียกว่า เป็นเจ้าผู้ปกครองโดยอาชญากรรม โปรดศึกษาเรื่องนี้ในหนังสือ The Prince ของบทที่ 8

ความสำเร็จนั้นปรากฏให้คนทั่วไปได้เห็นว่า ความสำเร็จนั้นได้มาจากตัวคุณธรรมตัวอื่นที่มีใช้มาจากตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ เช่น ความมีปัญญา เมื่อเจ้าผู้ปกครองใช้ปัญญาทำให้คนอื่นเห็นว่าคุณนั้นเป็นคนมีความเมตตากรุณา (คุณธรรมแบบศีลธรรม) หรือมีความรักชาติ จากกรณีนี้คนทั่วไปจะเห็นว่าเจ้าผู้ปกครองเป็นคนมีคุณธรรมความเมตตากรุณา หรือมีคุณธรรมความรักชาติ ทั้งที่ผลแห่งความสำเร็จไม่ได้มาจากตัวคุณธรรมความเมตตากรุณา หรือตัวคุณธรรมความรักชาติแต่อย่างใด แต่มาจากการใช้ตัวคุณธรรมความมีปัญญา จะเห็นว่าการมีคุณธรรมแบบนี้ไม่ได้มาจากตัวคุณธรรมของตัวเอง แต่มาจากตัวคุณธรรมตัวอื่น เพราะการมีคุณธรรมที่แท้จริงนั้นจะต้องมาจากภายในจิตใจของผู้นั้น แล้วนำมาใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมให้ตรงตัวของตัวมันเอง ดังที่ได้คิดไว้ในจิตใจ แต่การมีคุณธรรมในความหมายที่สองนี้มีได้เป็นเช่นนั้น เหมือนดังความหมายแรก

จากความหมายของคำว่ามีคุณธรรมนั้น มีความหมายอยู่สองความหมายที่แตกต่างกัน ความหมายแรกนั้นโดยปกติคนทั่วไปเข้าใจกันดี แต่ความหมายที่สองนั้น เป็นความหมายคุณธรรมที่แฝงไว้ยากที่คนทั่วไปจะารู้ว่ามีคุณธรรมแบบนี้จริง นอกเสียจากตัวผู้ที่ทำให้เกิดมีคุณธรรมขึ้นมา ซึ่งการมีคุณธรรมแบบนี้มีความจำเป็นสำหรับเจ้าผู้ปกครองที่จะต้องมีการทำให้เจ้าผู้ปกครองไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง เพื่อให้เกิดการยอมรับ หรือเกิดความชอบธรรมในการเป็นเจ้าผู้ปกครอง การมีคุณธรรมแบบนี้มาคือาเวลลีได้ให้ความสำคัญอย่างมาก ถึงกับได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Prince ให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้ และเข้าใจในการปฏิบัติ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 251) สาเหตุที่เจ้าผู้ปกครองจำเป็นต้องมีคุณธรรมแบบนี้ก็เพราะว่าสังคมการเมืองเต็มไปด้วยผู้คนที่มีความไม่สมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก แม้แต่เจ้าผู้ปกครองก็มีความไม่สมบูรณ์เช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อเจ้าผู้ปกครองทำในสิ่งที่ไม่ดีไปแล้ว จนทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องถูกตำหนิเกลียดชัง วิธีแก้ที่ดีที่สุด คือ เจ้าผู้ปกครองจะต้องทำให้ตนเองมีคุณธรรมแบบนี้ขึ้นมา เพื่อกลบเกลื่อนสิ่งที่ไม่ดีที่ตนได้ทำลงไป เพราะคนทั่วไปมักจะดูแต่ผลลัพธ์ที่เป็นเปลือกภายนอกมากกว่าวิธีการ แล้วตัดสินว่าสิ่งนั้นเป็นความดี หรือเป็นคุณธรรม (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 251) ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งของการมีคุณธรรมในความหมายที่สอง คือ การมีคุณธรรมที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะคุณธรรมในความหมายของมาคิอาเวลลีเท่านั้น (คุณธรรมที่สามารถปรับตัวได้) แต่ยังหมายถึงการมีคุณธรรมแบบศีลธรรมด้วย (คุณธรรมที่ไม่สามารถปรับตัวได้) เพราะการมีคุณธรรมแบบศีลธรรมนั้น คนทั่วไปต่างยอมรับว่าถ้าใครมี คนนั้นก็ถือว่าเป็นคนดีในสายตาของพวกเขา ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองต้องเข้าใจในส่วนนี้ว่าจะมีคุณธรรมแบบนี้ได้อย่างไร การมีคุณธรรมแบบนี้

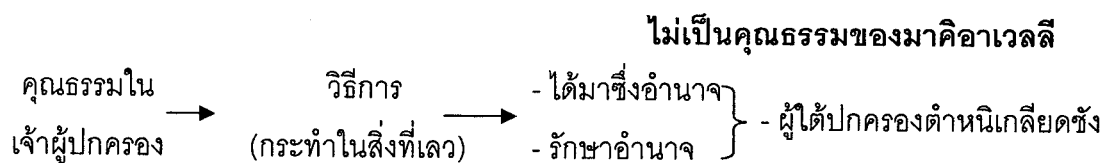
มาคิอาเวลลีบอกว่าเจ้าผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องมีจริง ๆ เพียงแต่ให้ทำที่ว่ามีเท่านั้น เพียงเท่านั้นคนทั่วไปก็เชื่อแล้วว่าเจ้าผู้ปกครองเป็นคนดีมีคุณธรรม

จากที่ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี ซึ่งมีหลักแนวคิดอยู่ 3 ข้อ หรือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะพิจารณาได้ว่าสิ่งใดเป็นคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี ผู้วิจัยได้เขียนเป็นแผนภาพแสดงถึงแนวคิดคุณธรรมของมาคิอาเวลลีไว้ดังนี้

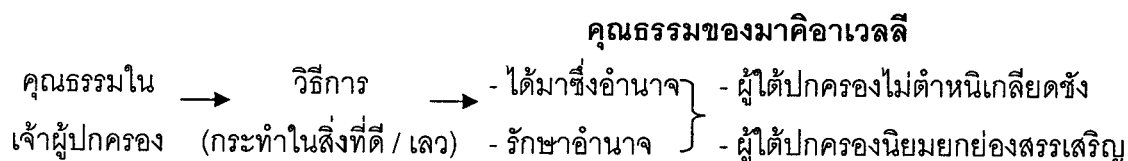
ภาพที่ 1.1 แสดงถึงการให้คุณธรรมที่ไม่สามารถปรับตัวได้

ภาพที่ 1.1 เจ้าผู้ปกครองได้ให้คุณธรรมในสิ่งที่คนทั่วไปคิดว่าดี ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ไม่สามารถปรับตัวหรือไม่พร้อมที่จะนำไปใช้กับที่เป็นสังคมการเมืองและธรรมชาติในการกระทำในสิ่งที่เลวเมื่อมีความจำเป็นเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ จะเห็นได้ว่าการให้คุณธรรมในแผนภาพที่ 1 โอกาสที่ เจ้าผู้ปกครองจะประสบกับความสำเร็จแห่งรัฐมีโอกาสน้อยมาก หรือเกือบไม่มีเลย หรือถ้าสังคมการเมืองและธรรมชาติมีส่วนช่วย (โชคชะตาเข้าช่วย) ให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับความสำเร็จแห่งรัฐ ในขณะที่เจ้าผู้ปกครองไม่ได้ให้คุณธรรมตามแนวคิดของมาคิอาเวลลีเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว การรักษาอำนาจของเจ้าผู้ปกครองก็จะไม่มั่นคงยาวนาน เพราะในที่สุดสังคมการเมืองก็จะบีบบังคับเจ้าผู้ปกครองไม่เรื่องใดก็เรื่องหนึ่ง และเมื่อถึงตอนนั้นคุณธรรมที่คิดว่าดีก็จะไม่ช่วยเหลือเจ้าผู้ปกครองให้เอาชนะสังคมการเมืองและธรรมชาติในขณะนั้นได้ ในที่สุดเจ้าผู้ปกครองก็จะพบกับความพินาศสูญเสียชีวิตไป

ภาพที่ 1.2 แสดงถึงการใช้คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองอย่างเลว

ภาพที่ 1.2 เจ้าผู้ปกครองได้ใช้คุณธรรมอย่างเลวกับสังคมการเมืองและธรรมชาติ ทำให้ได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจเอาไว้ได้ แต่ผลที่ได้รับทำให้ผู้ได้ปกครองตำหนิเกลียดชัง เจ้าผู้ปกครอง เจ้าผู้ปกครองกลายเป็นทรราชสังคมรังเกียจ ขาดความชอบธรรมในการเป็นเจ้าผู้ปกครอง ทำให้ความมั่นคงในการรักษาอำนาจของเจ้าผู้ปกครองเป็นอันตรายอย่างมาก ในกรณีนี้มาคิอาเวลลีไม่ถือว่าสิ่งที่น่าพาให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจเป็นคุณธรรม

ภาพที่ 1.3 แสดงถึงการใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี

ภาพที่ 1.3 ถือได้ว่าเป็นไปตามหลักแนวคิด หรือเป็นองค์ประกอบ คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี กล่าวคือ คุณธรรมนั้นจะต้องมาจากเจ้าผู้ปกครองนำมาใช้กับสังคมการเมืองและธรรมชาติ คุณธรรมนั้นจะต้องสามารถปรับตัวหรือพร้อมที่นำไปใช้กระทำได้ในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ และผลของการใช้คุณธรรมเจ้าผู้ปกครองจะต้องไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยยกย่องสรรเสริญจากผู้ได้ปกครอง

สรุปได้ว่า คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี หมายถึง คุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง เมื่อนำมาใช้กับสังคมการเมืองและธรรมชาติ คุณธรรมนั้นจะต้องสามารถปรับตัวหรือพร้อมที่จะนำไปใช้กระทำได้ในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ และผลของการใช้คุณธรรมเจ้าผู้ปกครองจะต้องไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยยกย่องสรรเสริญจากผู้ได้ปกครอง

5.3 คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

ตามที่ได้ทราบความหมายคุณธรรมตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์ สรุป ตัวคุณธรรมในทัศนะของมาคิอาเวลลีที่เขียนไว้ในหนังสือ The Prince ที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องมี และนำไปใช้กับสังคมการเมืองและธรรมชาติ เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐซึ่งผลที่ได้รับนั้นจะทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง กล่าวคือ คุณธรรมในทัศนะของมาคิอาเวลลีเมื่อเจ้าผู้ปกครองมี และได้นำมาใช้ในสังคมการเมืองและธรรมชาติอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์แล้ว ตัวคุณธรรมนั้นสามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจเอาไว้ได้ ซึ่งผลของการใช้คุณธรรมเจ้าผู้ปกครองจะไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง ซึ่งตัวคุณธรรมสำหรับเจ้าผู้ปกครองในทัศนะของมาคิอาเวลลีมีดังนี้

5.3.1 ความรักชาติ เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีความรักชาติ จะต้องสร้างชาติของตนให้มีความเจริญรุ่งเรือง มีความมั่นคง และยิ่งใหญ่ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 311 - 315)

5.3.2 การเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ เจ้าผู้ปกครองจะต้องเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐมาก่อนเหตุผลอื่นๆ รวมถึงเหตุผลส่วนตัว เพื่อไม่ให้ผลประโยชน์อย่างอื่นมาทำลายเป้าหมายอันสูงสุด คือ อำนาจและรัฐของเจ้าผู้ปกครองลงได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 251 - 252)

5.3.3 ความมีปัญญา เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีปัญญาที่จะคิดดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐให้มากที่สุด โดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดผลในเชิงรุก และให้รู้จักใช้ปัญญาในการหลบหลีกการถูกตำหนิเกลียดชัง และพยายามทำตัวเองให้เป็นที่ยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองในการดำรงตำแหน่งและการใช้อำนาจ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 249 - 252) แต่ถ้าหากจำเป็นจะต้องใช้ปัญญาของผู้อื่นในการวางแผนทางการเมืองก็จะต้องมาจากการเลือกและการตัดสินใจด้วยปัญญาของตนเองอย่างสุขุมรอบคอบ มิใช่มาจากการเลือกและการตัดสินใจของผู้อื่น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 293 - 294)

5.3.4 ความสุขุมรอบคอบ เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีความสุขุมรอบคอบ จะทำอะไรจะต้องระมัดระวังข้อผิดพลาดอยู่เสมอ และเมื่อจะทำการสิ่งใดจะต้องมีการวางแผนการคาดการณ์ผลที่จะตามมาทุกครั้ง เพื่อจะได้หาทางแก้ไขได้ทันที่ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 249 - 252) จะต้องมีการครุ่นคิดปรึกษาหารือกับผู้รู้หรือที่ปรึกษาถึง

ผลได้ผลเสียอยู่ตลอดเวลา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 297 - 299) ความสุขุมรอบคอบจะแตกต่างจากควมมีปัญญาตรงที่ความซุขุมรอบคอบเน้นในเชิงรับเพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือความเสียหายมากกว่าการเน้นในเชิงรุกที่หวังผลได้เพียงอย่างเดียว

5.3.5 ความมีเหตุผล เจ้าผู้ปกครองจะต้องเป็นคนมีเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ของตนเป็นเครื่องตัดสินใจในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลแห่งรัฐมาเป็นตัวพิจารณา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 305 - 308) เจ้าผู้ปกครองควรรับฟังเหตุผลของผู้อื่น เพื่อนำมาพิจารณาตัดสินใจด้วยความซุขุมรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเองให้มากที่สุด

5.3.6 การคบมิตรที่ดี เจ้าผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักคบคน ต้องรู้ว่าคนไหนเป็นคนดี คนไม่ดี คนไหนเป็นคนซื่อสัตย์จริงกักดี คนไหนเป็นคนเห็นแก่ตัว รักผลได้ ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยและผลประโยชน์ทางการเมืองของเจ้าผู้ปกครอง เจ้าผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องคบคนดีเสมอไป เพียงแต่ให้รู้จักการคบมิตรที่ดี เพราะการคบมิตรที่ดีนั้น ดูที่ผลประโยชน์จากมิตรที่จะให้แก่ เจ้าผู้ปกครองเป็นสำคัญ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 286 - 288)

5.3.7 การพึ่งตนเอง เจ้าผู้ปกครองจะต้องรู้จักพึ่งตนเอง เพราะการพึ่งตนเองเป็นพื้นฐานของความมั่นคงและความปลอดภัยในอำนาจของเจ้าผู้ปกครอง การพึ่งตนเองของเจ้าผู้ปกครอง ได้แก่ การมีรัฐที่เข้มแข็งและเป็นอิสระ การมีกองทัพเป็นของตนเอง การมีเสบียงอาหารที่เพียงพอไว้สำหรับดูแลคนในรัฐและกองทัพโดยไม่ต้องไปพึ่งพาผู้อื่น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 197 - 202)

5.3.8 ความเข้มแข็ง เจ้าผู้ปกครองจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเอง ด้วยการสร้างกองทัพให้เข้มแข็งให้มีทั้งปริมาณและคุณภาพ มีเสบียงอาหารที่เพียงพอไว้สำหรับกองทัพ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 183 - 185) เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีสภาพร่างกายที่แข็งแรง เพื่อสร้างคุณสมบัติที่ดีให้แก่เจ้าผู้ปกครอง ทำให้เจ้าผู้ปกครองเป็นที่น่าเกรงขามแก่ศัตรู และเป็นที่น่าเคารพศรัทธาของผู้ใต้ปกครอง (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 197)

5.3.9 ความกล้าหาญ เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีความกล้าหาญในตัวเอง กล้าหาญในการออกรบ กล้าหาญในการตัดสินใจ กล้าหาญในการเป็นผู้นำ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 223 - 225)

5.3.10 ความมีระเบียบวินัย เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีระเบียบวินัยในตัวเอง และมีระเบียบวินัยในการปกครองรัฐ โดยการสร้างระเบียบวินัยให้แก่กองทัพและสังคมในรัฐ เพราะการ

มีระเบียบวินัย จะทำให้ผู้ได้ปกครองประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบระเบียบแบบแผนตามที่เจ้าผู้ปกครองต้องการ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 239)

5.3.11 ความเด็ดขาด เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีความเด็ดขาดเพื่อให้เกิดระเบียบวินัยที่ดีของกองทัพและเพื่อสร้างระเบียบแบบแผนที่ดีให้แก่สังคมในรัฐ ความเด็ดขาดเมื่อใช้อย่างเหมาะสมแล้วสามารถทำให้ผู้ได้ปกครองเกิดความยำเกรงไม่กล้าคิดทรยศต่อเจ้าผู้ปกครอง และความเด็ดขาดยังสามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครองได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม โดยไม่คิดลังเลในการตัดสินใจที่จะดำเนินการ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 241)

5.3.12 ความหนักแน่น เจ้าผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่มีความหนักแน่น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 256) ด้วยการไม่หวั่นไหวต่อคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่มายั่วยุ ดุฎก ดูแคลน จนทำให้ขาดสติ เพราะการไม่หนักแน่นผลอตัวไปกระทำสิ่งใดโดยขาดสติ อาจทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้

5.3.13 ความมุ่งมั่นจริงจัง เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีความมุ่งมั่นจริงจังต่อรัฐอย่างที่สุดต้องเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐเหนืออื่นใด เจ้าผู้ปกครองต้องมีความพยายามอย่างที่สุดที่จะทำให้นับประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เจ้าผู้ปกครองสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 224 - 225)

5.3.14 ความเชื่อมั่นในตนเอง เจ้าผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เป็นคนโลเล เมื่อตัดสินใจในเรื่องใดจะต้องมีความมั่นใจว่าถูกต้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ได้ปกครอง และเป็นการป้องกันการประจบสอพลอของผู้อื่นที่จะมาทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องตัดสินใจผิดพลาดในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 240)

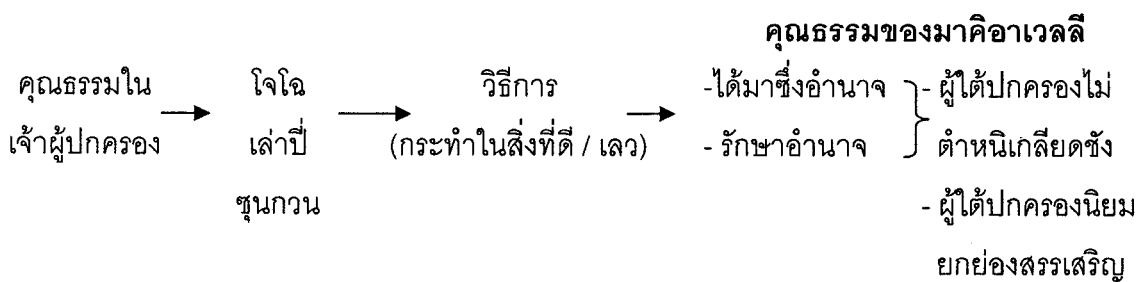
5.3.15 ความอดทน เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีความอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อการรอคอยโอกาสของโชคชะตาที่จะเอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของตน โดยไม่ทำอะไรที่ผล็ผลามอย่างไม่มีเหตุผลที่เหมาะสม ถ้าหากขาดความอดทนเสียแล้วอาจทำให้เจ้าผู้ปกครองตัดสินใจทำในสิ่งที่ผิดพลาดได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 224 - 225)

5.3.16 การเอาชนะตนเอง เจ้าผู้ปกครองจะต้องรู้จักการเอาชนะตนเอง หรือนิสัยของตนเอง ต้องรู้จักข่มใจตนเอง เพื่อไม่ให้มีสิ่งใดมาทำให้จิตใจของเจ้าผู้ปกครองต้อง

เปลี่ยนไปจากรัฐ เพราะบางครั้งเจ้าผู้ปกครองไม่สามารถที่จะทำในสิ่งที่ได้สมบูรณ์เหมือนอย่างที่ยากจะให้ เป็น เนื่องจากเจ้าผู้ปกครองมีความไม่สมบูรณ์ในตัวเองเหมือนกัน และถ้าหากเจ้าผู้ปกครองได้ทำในสิ่งที่ไม่มีประโยชน์แก่รัฐแล้ว อาจทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 230)

อนึ่ง ถึงแม้ตัวคุณธรรมดังกล่าวนี้จะสามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ แต่ถ้าเจ้าผู้ปกครองนำมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง หรือถ้ามีโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมเหล่านี้ก็ไม่สามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบกับความสำเร็จในทางการเมือง การปกครองได้เหมือนกัน ซึ่งลักษณะนี้เราจะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรมตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่มีชื่อเรียกเช่นเดียวกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

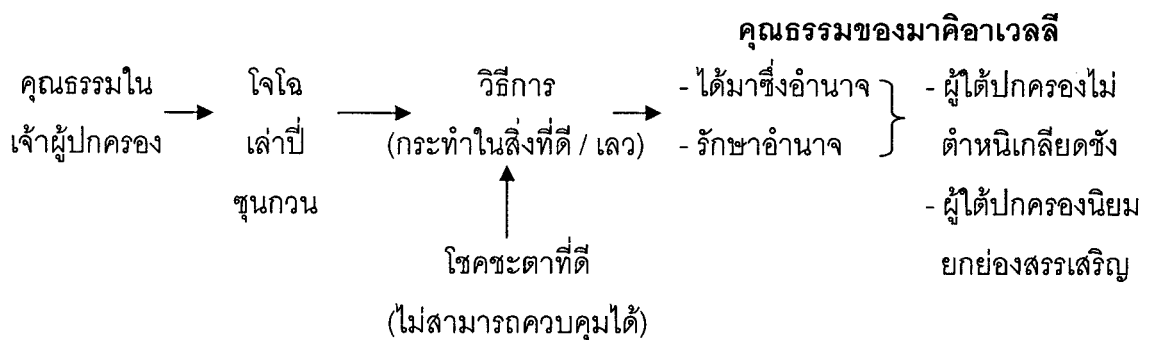
เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ต้องการศึกษาคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีในทางการเมืองการปกครอง ศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง และศึกษาการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ผู้วิจัยจึงได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อหาคำตอบไว้ ดังนี้

ภาพที่ 1.4 แสดงถึงการใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี

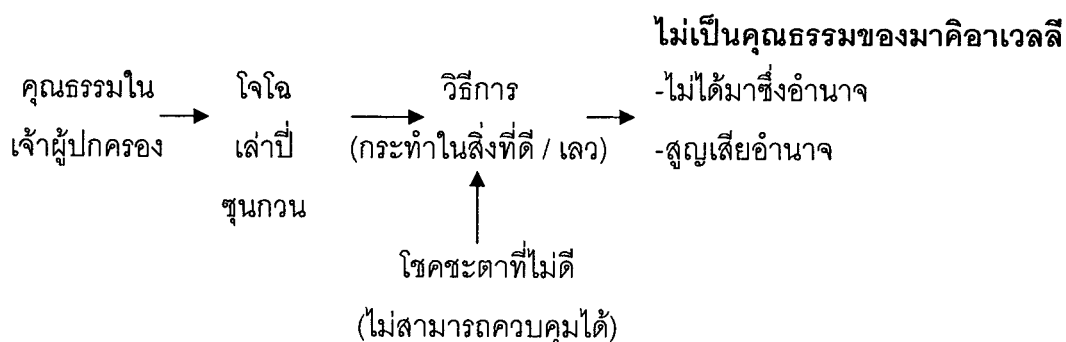
กรอบแนวคิดที่ 1 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง จากกรอบแนวคิดนี้

เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก ตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีในทางการเมืองการปกครอง โดยศึกษาวิเคราะห์จากตัว ประชากรวิจัย ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน ในเหตุการณ์ที่สำคัญของแต่ละคนที่ได้ใช้คุณธรรมใน เจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

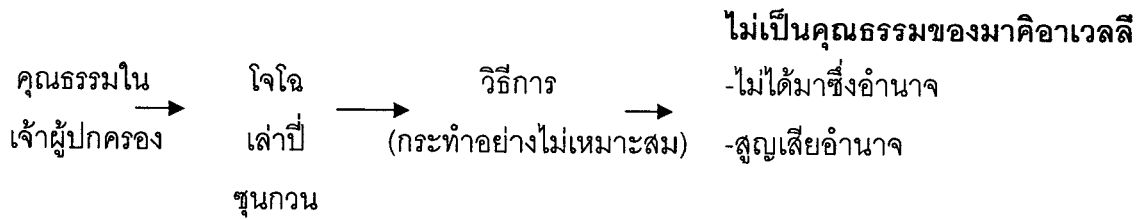
ภาพที่ 1.5 แสดงถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการให้คุณธรรมให้ประสบกับความสำเร็จ

กรอบแนวคิดที่ 2 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการให้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง คือ โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุม คಾದการณ์ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมจากกรอบแนวคิดนี้เพื่อให้ทราบผล วัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการให้คุณธรรมของผู้ปกครองใน วรรณกรรมสามก๊กให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง โดยศึกษาวิเคราะห์จาก ประชากรวิจัย ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน ในเหตุการณ์ที่สำคัญของแต่ละคนที่ได้ใช้คุณธรรมใน เจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี และมีโชคชะตาที่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้ มีส่วนต่อการให้ คุณธรรมให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

ภาพที่ 1.6 แสดงถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วประสบกับความล้มเหลว

กรอบแนวคิดที่ 3 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กแล้วประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง คือ โชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุม คಾದการณ์ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม ซึ่งความล้มเหลวนี้ทำให้ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ในเหตุการณ์มีลักษณะไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีทั้งที่มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม จากกรอบแนวคิดนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะองค์ความรู้เพิ่มเติมจากกรอบแนวคิดที่ 2 เพื่อให้ทราบผลขององค์ความรู้เรื่องคุณธรรมตามแนวคิดของมาคิอาเวลลีที่มีต่อโชคชะตา โดยศึกษาวิเคราะห์จากประชากรวิจัย ได้แก่ จิโง เล่าปี่ และขุนทวน ในเหตุการณ์ที่สำคัญของแต่ละคนที่ได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี และมีโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

ภาพที่ 1.7 แสดงถึงการที่คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

กรอบแนวคิดที่ 4 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ความล้มเหลวนี้ทำให้ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ในเหตุการณ์มีลักษณะที่ไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีทั้งที่มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม จากกรอบแนวคิดนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะองค์ความรู้เพิ่มเติมจากกรอบแนวคิดที่ 1 และเพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษาการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง โดยศึกษาวิเคราะห์จากประชากรวิจัย ได้แก่ ใจใจ เล้าปี และซุนกวน ในเหตุการณ์ที่สำคัญของแต่ละคนที่ได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

ภาพที่ 1.8 แสดงถึงการขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

กรอบแนวคิดที่ 5 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี ซึ่งตัวคุณธรรมที่ขาดไปนั้นมีความจำเป็นต้องนำมาใช้ในเหตุการณ์ แต่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กไม่มี ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง จากกรอบแนวคิดนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะองค์ความรู้เพิ่มเติมจากกรอบแนวคิดที่ 1 และกรอบแนวคิดที่ 4 เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การวิจัย ที่ต้องการศึกษาการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง โดยศึกษาวิเคราะห์จากตัวประชากรวิจัย ได้แก่ ใจใจ เล่าปี่ และชุนกวน ในเหตุการณ์ที่สำคัญของแต่ละคนที่ได้ขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีแล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

6. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ ดังนี้

6.1 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กเมื่อมีและใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของ มาคิอาเวลลีจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

6.2 โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้ คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการ ปกครอง

6.3 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการ ปกครองต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างสมบูรณ์และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำ ตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

7. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากสาระของเรื่อง (Content Analysis) คุณธรรมกับผู้ปกครอง ในวรรณกรรมสามก๊กศึกษาตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การ วิจัย แล้วนำผลความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิเคราะห์มาเขียนพรรณนาถึงองค์ความรู้เรื่องคุณธรรม กับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีที่เป็นประโยชน์ทางด้านรัฐศาสตร์

8. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

8.1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะวรรณกรรมสามก๊กฉบับแปลเป็น ภาษาไทยของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ 21 ของสำนักพิมพ์ดอกหญ้า พ.ศ. 2545 เป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์

8.2 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ตัวละครซึ่งเป็นผู้ปกครองที่โดดเด่นในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน มาเป็นประชากรวิจัยหาคำตอบเท่านั้น

8.3 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เฉพาะกรอบแนวคิดเรื่องคุณธรรมในหนังสือ The Prince หรือเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีมาเป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์

9. ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ซึ่งต้องใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องมาทำวิจัยเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมสามก๊ก และหนังสือ The Prince ของมาคิอาเวลลี แต่เนื่องจากหนังสือทั้งสองเล่มนี้เป็นวรรณกรรมของชาวต่างประเทศได้แต่งขึ้น นับจากที่ได้แต่งขึ้นมาจนถึง ณ ปัจจุบันนี้เป็นระยะเวลายาวนานมาก อย่างวรรณกรรมสามก๊กแต่งขึ้นโดยชาวจีนชื่อ ล่อกวนตง แต่งขึ้นในราวพ.ศ.1911 - 2186 ส่วนหนังสือ The Prince หรือเจ้าผู้ปกครองแต่งขึ้นโดยมาคิอาเวลลี ชาวอิตาลี ใน ค.ศ.1513 หรือ พ.ศ.1966 และหนังสือทั้งสองเล่มก็ได้แพร่หลายไปประเทศต่าง ๆ และในแต่ละประเทศก็ได้แปลไว้เป็นภาษาของประเทศตนเป็นจำนวนมาก รวมถึงประเทศไทย

ดังนั้น ในการแปลจากต้นฉบับของหนังสือทั้งสองเรื่องจึงเป็นเรื่องยากที่จะให้มีใจความถูกต้องตรงกับต้นฉบับอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อจำกัดในการศึกษาวิเคราะห์ในตัวเอกสารของทั้งสองเรื่องนี้อย่างมาก

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้หนังสือฉบับแปลที่คิดว่ามีความสมบูรณ์ของทั้งสองเรื่องมาทำการศึกษาวิเคราะห์ อย่างหนังสือวรรณกรรมสามก๊กฉบับแปลเป็นภาษาไทยของ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ที่ได้แปลในสมัยรัชกาลที่ 1 ถือได้ว่าเป็นการแปลเรื่องสามก๊กของประเทศไทยเป็นฉบับแรก และในสำนวนการแปลก็ถือได้ว่าใช้ภาษาที่ยืดเยื้อมมาก ทำให้ผู้ที่อ่านสามก๊กเกิดความเพลิดเพลินและได้สาระความรู้ของเรื่องในภาษาที่แปล

ส่วนหนังสือ The Prince หรือ เจ้าผู้ปกครอง ของมาคิอาเวลลี ผู้วิจัยได้ใช้หนังสือที่แปลโดยสมบัติ จันทรวงศ์ เป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองซึ่งหนังสือที่แปลนี้ได้แปลมาจากฉบับภาษาอังกฤษที่แปลโดย ลีโอ พอล เอส. เดอ อัลวาเรซ(Leo Paul S. de Alvarez) ซึ่งต้นฉบับที่แปลเป็นภาษาอังกฤษนี้ ได้แปลตรงตัวกับภาษาอิตาเลียมากที่สุด ประกอบกับหนังสือที่แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์ ได้นำความเห็นของนักวิชาการต่างประเทศที่มีชื่อเสียงและมีความรู้ในเรื่อง The Prince นำมาเขียนแสดงไว้ในคำนำหนังสือที่แปล ได้แก่ ลีโอ พอล เอส. เดอ อัลวาเรซ และอันเจโล โกเดวิลลา (Angelo Codevilla) (สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 7 - 8) ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้ประโยชน์ในความเห็นของนักวิชาการดังกล่าว เมื่อนำมาประกอบพิจารณากับการแปลของ สมบัติ จันทรวงศ์ ทำให้ได้รับความรู้เรื่อง The Prince ได้อย่าง

ละเอียดลึกซึ้ง และผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าความเห็นของนักวิชาการหลายท่านนำมาประมวลความรู้เกี่ยวกับ The Prince เพื่อให้ได้แนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีให้มีความสมบูรณ์ที่สุด และเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

10. นิยามศัพท์เฉพาะ

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของคำบางคำไว้เพื่อให้ความหมายในการวิจัยได้ชัดเจนและเป็นประโยชน์ในการวิจัยไว้ ดังนี้

10.1 เจ้าผู้ปกครอง หมายถึง กษัตริย์ที่ใช้อำนาจปกครองรัฐในระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และในที่นี้หมายถึงเจ้าผู้ปกครองที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Prince

10.2 ผู้ปกครอง หมายถึง กษัตริย์หรือบุคคลธรรมดาที่มีฐานะและอำนาจอยู่เหนือคนทั้งปวงในรัฐหรือในเขตอำนาจของตน โดยมีอำนาจหน้าที่ดูแลคุ้มครอง และบริหารจัดการหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมให้แก่ผู้ใต้ปกครองเพื่อให้อยู่กันอย่างปกติสุขเรียบร้อย ผู้ปกครองนั้นอาจจะใช้อำนาจปกครองในระบบเผด็จการหรือในระบบประชาธิปไตยก็ขึ้นอยู่กับระบบการปกครองที่ผู้ปกครองมีฐานะอยู่ในขณะนั้น

10.3 ผู้ใต้ปกครอง หมายถึง ผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้ปกครอง และรวมถึงราษฎรที่อยู่ในรัฐหรือในเขตอำนาจของผู้ปกครองด้วย

10.4 คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี หมายถึง คุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง เมื่อนำมาใช้กับสังคมการเมืองและธรรมชาติ คุณธรรมนั้นจะต้องสามารถปรับตัวหรือพร้อมที่จะนำไปใช้กระทำได้ในสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดีเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ และผลของการใช้คุณธรรมเจ้าผู้ปกครองจะต้องไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง

10.5 โชคชะตา หมายถึง สังคมการเมืองและธรรมชาติที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจและรักษา อำนาจของเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งผลที่ได้รับจากโชคชะตาอาจจะดีหรือเลวก็ขึ้นอยู่กับสังคมการเมืองและธรรมชาติในขณะนั้นเป็นผู้กำหนดให้เจ้าผู้ปกครองได้ประสบพบเจอ และโชคชะตาในความหมายของมาคิอาเวลลีสามารถแบ่งออกได้เป็นสองอย่าง คือ โชคชะตาที่สามารถควบคุมได้หรือสามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม กับโชคชะตาที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม

10.6 อำนาจ หมายถึง ผู้ที่สามารถบังคับให้ผู้อื่นทำตามในสิ่งที่ตนต้องการ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ

10.7 อิทธิพล หมายถึง อำนาจซึ่งแฝงอยู่ในบุคคลหรือรัฐ ซึ่งสามารถบันดาลให้ เป็นไปตามแนวคิดหรือความประสงค์ของบุคคลหรือรัฐนั้น

10.8 การเกิดผลดีต่อรัฐ หมายถึง ผลของการใช้คุณธรรมแล้วทำให้เกิดความสำเร็จ ในทางการเมืองการปกครอง

10.9 ความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทาง การเมืองการปกครองแล้วทำให้ได้มาซึ่งอำนาจ และความสามารถในการรักษาอำนาจ หรือการไม่ เสียเปรียบการได้เปรียบผู้อื่นในทางการเมืองการปกครอง และผลดังกล่าวทำให้ผู้ปกครองไม่ถูก ต่าหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง

10.10 ความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง หมายถึง การดำเนินกิจกรรม ทางการเมืองการปกครองแล้วทำให้ไม่ได้มาซึ่งอำนาจ เกิดการสูญเสียอำนาจ หรือการเสียเปรียบ การไม่ได้เปรียบผู้อื่นในทางการเมืองการปกครอง

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 ทำให้ทราบคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของ มาคิอาเวลลีในทางการเมืองการปกครอง

11.2 ทำให้ทราบปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรม สามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

11.3 ทำให้ทราบถึงการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

11.4 เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้เรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของ มาคิอาเวลลี ให้แก่ทางวิชาการ และวิชาชีพทางด้านรัฐศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยคุณธรรมกับผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี
ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. วรรณกรรมสามก๊ก

วรรณกรรมสามก๊กเป็นงานประพันธ์ของล่อกวนตง ซึ่งได้ใช้เค้าโครงเรื่องจริงจากพงศาวดาร ของจีนไขว้มาประพันธ์เป็นรูปเรื่อง เริ่มต้นตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นในสมัยพระเจ้าเลนเต้ครองราชสมบัติได้เกิดเสี้ยนอานาจลง และกษัตริย์องค์ต่อมาก็ไม่สามารถปกครองบ้านเมืองให้ดีขึ้นมาได้ จนบ้านเมืองเกิดจลาจล ขุนศึกผู้กุมอำนาจทางทหารต่างก็ชิงอำนาจกันเองตั้งตัวเป็นใหญ่จนบ้านเมืองแตกแยกออกเป็นหลายก๊กหลายอาณาจักร ก๊กที่อ่อนแอก็ถูกผนวกรวมเข้ากับก๊กที่เข้มแข็งกว่า ในที่สุดก็เหลือก๊กที่เข้มแข็งอยู่เพียงสามก๊ก ได้แก่ ก๊กของโจโฉ (วุยก๊ก) ก๊กของเล่าปี่ (จ๊กก๊ก) และก๊กของซุนกวน (ง่อก๊ก) และทั้งสามก๊กก็ได้ต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันอย่างยาวนานหลายสิบปี ผลสุดท้ายวุยก๊กสามารถพิชิตรวบรวมทั้งสามก๊กได้สำเร็จ ซึ่งในวรรณกรรมสามก๊กที่ล่อกวนตงได้ประพันธ์ตั้งแต่ต้นจนจบนั้นมีเนื้อหาเป็นจำนวนมาก และฉบับแปลเป็นภาษาไทยของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มีเนื้อหาทั้งหมด 1,500 หน้า (พระคลัง (หน) 2545)

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้ทราบเค้าโครงรูปเรื่องสามก๊กที่แปลเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจึงได้นำเค้าโครงเรื่องวรรณกรรมสามก๊กที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ดำรงราชานุภาพ: 2543) ได้เขียนไว้ในตำนานหนังสือสามก๊กนำมาเสนอไว้ ดังนี้

หนังสือสามก๊กกล่าวความเริ่มเรื่องตั้งแต่พระเจ้าเลนเต้ขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ในราชวงศ์ฮั่น เมื่อ พ.ศ.711 พระเจ้าเลนเต้เป็นกษัตริย์ไร้ซึ่งความสามารถ เอาแต่ความสุขส่วนตัว ไม่สนใจในการบริหารราชการแผ่นดิน หลงเชื่อแต่พวกขันทีในราชสำนัก ทำให้พวกขันทีมีอำนาจในราชสำนักมากและกระทำการหยาบช้าต่าง ๆ นานา มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงเอาผลประโยชน์ใส่ตน ขุนนางคนใดที่ไม่เข้าพวกก็จะกลั่นแกล้งให้พ้นจากตำแหน่ง หรือไม่เช่นนั้นก็ต้องได้รับโทษถึงชีวิต ทำให้บ้านเมืองไร้ความสุข มีโจรผู้ร้ายมากมาย ส่วนในราชสำนักก็มีขุนนางหลายคนที่จะกำจัดพวกขันทีแต่ก็ติดที่พระเจ้าเลนเต้คอยปกป้องพวกขันทีไว้

พระเจ้าเลนเต้มีราชบุตรอยู่สองพระองค์ องค์โตชื่อ "ห้องจูเปียน" มีพระมารดาชื่อ นางโฮเฮาเป็นมเหสี ส่วนองค์เล็กชื่อ "ห้องจูเหียบ" มีพระมารดาชื่อ นางอองปี่หยินเป็นสนมเอก แต่ นางอองปี่หยินถูกนางโฮเฮาพาลเอาผิดจึงมีโทษถึงตาย ห้องจูเหียบจึงได้รับการเลี้ยงดูจาก นางตั้งไทฮ้อซึ่งเป็นพระมารดาของพระเจ้าเลนเต้ เมื่อพระเจ้าเลนเต้สิ้นพระชนม์ ก็เกิดการแย่งชิง กันระหว่างผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ที่หวังจะให้ราชบุตรของฝ่ายตนเป็นผู้สืบทอดราชสมบัติ พวกขันทีก็ คอยยุยงให้เกิดการปั่นป่วน โฮจิ้นเป็นพี่ชายของนางโฮเฮาได้เป็นขุนนางผู้ใหญ่อำนาจใน ราชสำนักจึงได้วางแผนฆ่าพวกขันทีแล้วยึดอำนาจแต่งตั้งให้ห้องจูเปียนเป็นผู้สืบทอดราชสมบัติ ส่วน พวกขันทีที่หนีตายก็ไปขออยู่ด้วยกับนางโฮเฮา โดยบอกว่าไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับการจะแต่งตั้งผู้สืบทอด ราชสมบัติ และมีความจงรักภักดีต่อนางโฮเฮา นางโฮเฮาเองก็หลงเชื่อจึงคอยปกป้องมิให้โฮจิ้น พี่ชายฆ่าพวกขันทีได้ ส่วนนางตั้งไทฮ้อ ต่อมาโฮจิ้นได้ฆ่าเสียด้วย หลังจากนั้นโฮจิ้นได้มีอำนาจ มากในราชสำนักกับนางโฮเฮา โฮจิ้นคิดที่จะถอนรากถอนโคนพวกขันที แต่ติดอยู่ที่นางโฮเฮาที่คอย ปกป้อง จึงได้ทำหนังสือขอให้ตั้งโต๊ะเจ้าเมืองซีหลงยกทหารมา เพื่อให้มากัดดันว่าจะมากำจัดพวก ขันทีที่ทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง จนทำให้เกิดความวุ่นวายให้แก่บ้านเมืองและในราชสำนัก เพื่อให้ นางโฮเฮายอมปล่อยตัวพวกขันทีออกมาลงโทษ ฝ่ายตั้งโต๊ะนั้นเป็นคนหยาบช้ำมักใหญ่ใฝ่สูง คิด จะตั้งตนเป็นใหญ่อยู่เนือง ๆ เมื่อได้โอกาสจึงยกทหารมาตั้งทัพอยู่นอกเมืองหลวง ฝ่ายพวกขันทีรู้ ชาวว่าโฮจิ้นคิดจะทำร้ายพวกตน จึงวางแผนให้โฮจิ้นมาเข้าเฝ้านางโฮเฮา นางโฮเฮาไม่รู้แผนการ พวกขันทีจึงมีรับสั่งให้โฮจิ้นมาเข้าเฝ้า โฮจิ้นนั้นคิดว่าตนมีอำนาจมากในราชสำนักจึงคิดประมาท ลูกน้องและพรรคพวกห้ามปรามมิให้เข้าไปในวังก็มิได้เชื่อ แต่ลูกน้องและพรรคพวกของโฮจิ้นก็ คอยคุมกำลังดูท่าที่อยู่นอกวัง เมื่อโฮจิ้นเข้าไปในวังคนเดียวพวกขันทีจึงให้พรรคพวกของตนรุมฆ่า โฮจิ้นตาย แล้วตัดศีรษะโยนออกมานอกวัง พวกลูกน้องและพรรคพวกของโฮจิ้นเห็นดังนั้นก็ไม่โห พวกขันที จึงกรูเข้าไปในวังไล่ฆ่าพวกขันที เหตุการณ์ในวังวุ่นวายบานปลาย จนเพลิงไหม้วังและ เกิดการจลาจล พระโอรสทั้งสองพระองค์จึงหนีเอาตัวรอดออกจากวัง ฝ่ายตั้งโต๊ะได้โอกาสจึงยก ทหารเข้าปราบปรามแล้วตามตัวพระโอรสทั้งสองพระองค์กลับคืนมาแล้วฆ่านางโฮเฮาและ พระโอรสองค์โตห้องจูเปียนเสีย แล้วแต่งตั้งให้พระโอรสห้องจูเหียบขึ้นเป็นกษัตริย์ มีพระนามว่า "พระเจ้าเหียนเต้" แล้วตั้งตนเป็นผู้สำเร็จราชการว่าราชการทั้งปวงแทนพระเจ้าเหียนเต้โดยมียาเกรง หลังจากตั้งโต๊ะมีอำนาจก็ทำการหยาบช้ำมากมายราษฎรเดือดร้อนไปทั่ว การบริหารราชการ แผ่นดินก็ผิดธรรมเนียมประเพณี ล้วนมีแต่คนเกลียดชัง และตั้งโต๊ะก็คิดจะตั้งตนเป็นกษัตริย์อยู่ เนือง ๆ ฝ่ายขุนนางที่อยู่ในเมืองหลวงต่างก็หนีออกจากเมืองหลวงไปตั้งตัวอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ ฝ่ายโจโฉที่อยู่ในเมืองหลวงก็วางแผนฆ่าตั้งโต๊ะเพื่อจะช่วยเหลือพระเจ้าเหียนเต้ให้ทันอำนาจ

ของตั้งโต๊ะ แต่การไม่สำเร็จต้องหนีตายออกมาของสมผู้คนไว้เป็นจำนวนมากเพื่อจะไปทำการใหม่ และในครั้งนี้โจโจได้ลอบทำหนังสือรับสั่งพระเจ้าเหียนเต๋ขึ้นเอง แล้วส่งไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ให้หัวเมืองต่าง ๆ ยกทหารมาช่วยกำจัดตั้งโต๊ะ เมื่อเจ้าเมืองต่าง ๆ ได้รับหนังสือก็ยกทหารมาร่วมกับโจโจ แต่การก็ไม่สำเร็จเพราะเจ้าเมืองต่าง ๆ มิได้มีใจสมัครสมานกันจริง มัวแต่คิดแย่งอำนาจกันเองบ้าง เป็นอริต่อกันบ้าง ทำให้ตั้งโต๊ะย้ายเมืองหลวงหนีภัยไปอยู่เมืองอื่น หลังจากที่ปราบตั้งโต๊ะไม่สำเร็จ เจ้าเมืองต่าง ๆ ก็ยกทหารกลับไปเมืองของตนแล้วต่างฝ่ายต่างก็ตั้งตนเป็นใหญ่รบกันเองแย่งพื้นที่กันเรื่อยมา

เมื่อตั้งโต๊ะย้ายเมืองหลวงมาก็คิดจะตั้งตนเป็นกษัตริย์แทนพระเจ้าเหียนเต๋ อ๋องอ้วนซึ่งเป็นขุนนางในพระเจ้าแผ่นดินจึงวางอุบายกำจัดตั้งโต๊ะด้วยกลสตรี เมื่อตั้งโต๊ะตายแล้วอ๋องอ้วนก็ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองไว้ได้ เมื่อลิวชุย กุยก็ ลูกน้องของตั้งโต๊ะได้รวบรวมไพร่พลยกมายึดเมืองหลวงไว้ได้ อ๋องอ้วนเสียที่ต้องจบชีวิตลง ลิวชุย กุยก็ได้ควบคุมพระเจ้าเหียนเต๋ เหมือนกับตั้งโต๊ะ โดยตั้งตนเป็นผู้สำเร็จราชการ ควบคุมทั้งทหารและพลเรือน ลิวชุย กุยก็ เมื่อมีอำนาจก็กระทำการหยาบช้ำเหมือนกับตั้งโต๊ะ มีอยู่ครั้งหนึ่งลิวชุย กุยก็ เกิดคิดใจกันสู้รบกันเองจนบ้านเมืองวุ่นวาย พระเจ้าเหียนเต๋ต้องหลบภัยหนีออกมาจากเมืองหลวง ส่วนโจโจนั้นเมื่อหลังจากไปกำจัดตั้งโต๊ะไม่สำเร็จก็ไปตั้งหลักรวบรวมไพร่พลอยู่ในหัวเมืองจนเข้มแข็ง พระเจ้าเหียนเต๋เห็นว่าจะมีภัยจากลิวชุย กุยก็ จึงมีหนังสือรับสั่งให้โจโจยกทหารมาช่วย โจโจเห็นว่าตนจะได้เข้าควบคุมพระเจ้าเหียนเต๋บ้าง จึงรีบยกทหารมาช่วยพระเจ้าเหียนเต๋ได้สำเร็จ แล้วพาพระเจ้าเหียนเต๋มาอยู่ ณ เมืองฮูโต และตั้งตนเป็นมหาอุปราชว่าราชการแทนพระเจ้าเหียนเต๋

โจโจเป็นคนฉลาดมีสติปัญญาติดกับตั้งโต๊ะและลิวชุย กุยก็ จึงใช้ตำแหน่งมหาอุปราชของตนรวบรวมเมืองต่าง ๆ ให้อยู่ในบังคับของตน ถ้าเมืองไหนไม่ยอมก็อ้างว่ากระด้างกระเดื่องมิจงรักภักดีต่อพระเจ้าเหียนเต๋ โจโจก็จะยกทัพไปปราบปรามเพื่อจะรวมแผ่นดินให้เป็นหนึ่งเดียว ทางฝ่ายเจ้าเมืองต่าง ๆ ก็เห็นว่าโจโจนั้นกระทำโดยบังอาจมิเห็นแก่พระเจ้าเหียนเต๋ และถือว่าโจโจเป็นศัตรูต่อราชสมบัติต้องกำจัดเสียให้ได้ ต่างฝ่ายต่างอ้างความชอบธรรมในการทำสงครามกำจัดซึ่งกันและกัน แต่โจโจเป็นคนมีสติปัญญาชอบเลี้ยงดูทหารที่มีฝีมือ และเลี้ยงที่ปรึกษาไว้จำนวนมากทำให้รบกับเมืองใดก็จะชนะอยู่เสมอ จนสามารถขยายอาณาเขตได้อย่างกว้างขวาง แต่ไม่สามารถปราบลงได้ก็แต่เมืองของเล่าปี่ และเมืองของซุนกวน เท่านั้น

ซุนกวนเจ้าเมืองกังตั๋ง เป็นหัวเมืองอยู่ทางใต้ได้เป็นเจ้าเมืองโดยการสืบทอดมาจากพี่ชายของตน ซุนกวนเป็นเจ้าเมืองได้ปกครองบ้านเมืองด้วยการเอาใจใส่ บ้านเมืองก็อุดมสมบูรณ์ เล่าปี่นั้นเดิมเป็นคนอนาถามาแต่เด็ก แต่เป็นผู้ที่มีเชื้อสายในราชวงศ์ฮั่น ตั้งตัวมาได้เริ่มมาจากการ

อาสาช่วยปราบปรามโจรโพกผ้าเหลือง เล่าปี่เป็นคนมีน้ำใจโอบอ้อมอารี มีทหารฝีมือดีมาอยู่ด้วยหลายคนจึงมีชื่อเสียงให้เจ้าเมืองต่าง ๆ ได้รู้จัก เมื่อเล่าปี่ไปอาศัยอยู่กับเจ้าเมืองใดก็มีคนคอยช่วยเหลือ เพราะเห็นว่าเป็นคนดีมีเชื้อสายของกษัตริย์ แต่เล่าปี่เป็นคนอาภัพถึงมีทหารฝีมือดีแต่ไพร่พลก็มีน้อย มักต้องหลบหนีเอาตัวรอดบ่อยครั้ง จึงไม่สามารถตั้งหลักแหล่งได้ จนมาได้ขงเบ้งผู้มีสติปัญญาปราดเปรื่องมาเป็นที่ปรึกษาและแนะนำให้ไปเป็นพันธมิตรกับซุนกวนเพื่อช่วยกันต่อสู้กับโจโฉ จึงจะรักษาตัวรอดได้ และต่อมาเล่าปี่ได้เมืองเสฉวนเป็นที่ตั้งเป็นหลักแหล่งอยู่ทางทิศตะวันตก แต่ต่อมาก็ผิดใจกับซุนกวน และต้องมารบกัน

ครั้นเมื่อโจโฉตายลง โจผีลูกโจโฉได้สืบทอดตำแหน่งจากโจโฉ แล้วคิดตั้งตนเป็นกษัตริย์ จึงถอดพระเจ้าเหี้ยนเต้ออกจากราชสมบัติ แล้วตั้งตนเป็นกษัตริย์แทน ใน พ.ศ. 763 เปลี่ยนราชวงศ์ใหม่เป็น "ราชวงศ์วุย" ฝ่ายเล่าปี่ถือว่าเป็นเชื้อสายราชวงศ์ฮั่นก็ตั้งตัวเป็นกษัตริย์สืบราชวงศ์ฮั่นขึ้น ณ เมืองเสฉวน ซุนกวนเห็นดังนั้นก็ตั้งตนขึ้นเป็นกษัตริย์บ้าง นับแต่นี้เป็นต้นไปประเทศจีนจึงแยกเป็นสามก๊กหรือสามอาณาจักร อาณาจักรของพระเจ้าโจผีได้นามว่า "วุยก๊ก" อาณาจักรของพระเจ้าเล่าปี่ได้นามว่า "จ๊กก๊ก" อาณาจักรของพระเจ้าซุนกวนได้นามว่า "ง่อก๊ก" ครั้นไม่นานพระเจ้าเล่าปี่ก็เสียชีวิตลง ส่วนก๊กอื่นก็เสื่อมอำนาจลงเรื่อยมา สุม่าเจียวซึ่งเป็นมหาอุปราชของวุยก๊กปราบจ๊กก๊กได้ก่อน แล้วสุม่าเอี้ยนลูกสุม่าเจียวชิงราชสมบัติวุยก๊กตั้งราชวงศ์ใหม่เรียกว่าราชวงศ์จิ้น พระเจ้าสุม่าเอี้ยนปราบง่อก๊กได้อีกก๊กหนึ่ง ประเทศจีนจึงกลับมารวมกันเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้ง (ตำราพิชัยสงคราม 2543: 51 - 56)

เพื่อความเข้าใจในเรื่องสามก๊กให้มากยิ่งขึ้น จึงได้สรุปลำดับเหตุการณ์ในเรื่องสามก๊กตามปีไว้ดังนี้

พระเจ้าเลนเต้ครองราชสมบัติ	พ.ศ. 711
พระเจ้าเหี้ยนเต้ครองราชสมบัติ	พ.ศ. 733
โจโฉรบทัพเรือกับพวกซุนกวนและเล่าปี่	พ.ศ. 751
จิวยี่ตาย	พ.ศ. 753
เล่าปี่ได้เมืองเสฉวน	พ.ศ. 757
กวนอูเสียเมืองเกงจิ๋วแก่ซุนกวน	พ.ศ. 762
โจผีถอดพระเจ้าเหี้ยนเต้ แล้วขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระเจ้าโจผี	พ.ศ. 763
เล่าปี่ตั้งตัวเป็นกษัตริย์ ณ เมืองเสฉวน	พ.ศ. 764
ซุนกวนตั้งตัวเป็นเอกราช ณ เมืองกังตั๋ง	พ.ศ. 765

พระเจ้าเล้าปลิ้นพระชนม์ พระเจ้าเล้าเลี้ยงขึ้นครองราชย์	พ.ศ. 766
พระเจ้าใจผีสิ้นพระชนม์ พระเจ้าใจอยขึ้นครองราชย์	พ.ศ. 769
ขุนกวนตั้งตัวเป็นกษัตริย์ ณ เมืองกังตั้ง	พ.ศ. 772
ขงเบ้งตาย	พ.ศ. 777
พระเจ้าใจอยสิ้นพระชนม์ พระเจ้าใจสองขึ้นครองราชย์	พ.ศ. 782
สุมาอี้ตาย	พ.ศ. 794
พระเจ้าขุนกวนสิ้นพระชนม์ พระเจ้าขุนเหลียงขึ้นครองราชย์	พ.ศ. 795
พระเจ้าใจสองถูกถอดจากราชสมบัติดูยก๊ก พระเจ้าใจมอ	พ.ศ. 797
ขึ้นครองราชสมบัติ	
พระเจ้าขุนเหลียงถูกถอดจากราชสมบัติตั้งอ๊ก	พ.ศ. 801
พระเจ้าขุนฮิวขึ้นครองราชสมบัติ	
พระเจ้าใจมอสิ้นพระชนม์ พระเจ้าใจสวนขึ้นครอง	พ.ศ. 803
ราชสมบัติดูยก๊ก	
พระเจ้าเล้าเลี้ยงเสียบ้านเมืองแก่ดูยก๊ก	พ.ศ. 806
พระเจ้าใจสวนถูกถอดจากราชสมบัติ สุมาเอี้ยนขึ้นครอง	พ.ศ. 808
ราชสมบัติดูยก๊ก เป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์จิ้น	
พระเจ้าขุนฮิวเสียบ้านเมืองแก่ราชวงศ์จิ้น	พ.ศ. 823
สามก๊กรวมเข้าเป็นก๊กเดียว อยู่ในปกครองของ	พ.ศ. 823
พระเจ้าสุมาเอี้ยน ต้นราชวงศ์จิ้น	
ถ้ากำหนดจำนวนปีเป็นต่างสมัย ในเรื่องสามก๊กแบ่งได้เป็นสามสมัย ดังนี้	
สมัยราชวงศ์ฮั่นทรุดโทรม ในรัชกาลพระเจ้าเลนเต้	21 ปี
สมัยตั้งก๊กในรัชกาลพระเจ้าเหี้ยนเต้	30 ปี
สมัยสามก๊ก	60 ปี
คำนวณเวลาของพงศาวดารเรื่องสามก๊กรวมเป็น	111 ปี
(ตำราภานุภาพ 2543: 56 - 57)	

2. ประวัติของมาคิอาเวลลี

มาคิอาเวลลี มีชื่อเต็มว่า นิคโคโล ดี เบร์นาโด มาคิอาเวลลี (Niccolo di Bernardo Machiavelli) เป็นชาวอิตาลี เกิดเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1469 ที่เมืองฟลอเรนซ์ เป็นพี่ที่โกลเร็นโซ เดอ เมดิซี (Lorenzo de Medici) มีอำนาจเป็นผู้ปกครองรัฐอยู่ บิดาของมาคิอาเวลลีชื่อ เบร์นาโด มาคิอาเวลลี (Bernardo Machiavelli) บิดาของมาคิอาเวลลีสืบเชื้อสายมาจากชนชั้นสูงแห่งทัสคานี แต่ก็มีฐานะยากจน ส่วนมารดาว่ากันว่าเป็นกวีทางศาสนา เมื่อตระกูลเมดิซีถูกโค่นอำนาจลงโดยฝ่ายนิยมมหาชนรัฐ มาคิอาเวลลีได้เริ่มรับราชการเป็นเลขานุการฝ่ายการทูตแห่งมหาชนรัฐฟลอเรนซ์ เมื่ออายุได้ 29 ปี มาคิอาเวลลีรับราชการได้ตั้งใจทำงานจนได้รับแต่งตั้งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการทั้งเก้าของกองทัพแห่งชาติ ผลงานในช่วงรับราชการได้จัดตั้งกองทัพของรัฐได้สำเร็จ และได้ใช้กองทัพทำสงครามกับปิซาจนได้รับชัยชนะจึงทำให้มาคิอาเวลลีมีชื่อเสียงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 15 - 18)

แต่ใน ค.ศ. 1512 ความผันผวนทางการเมืองก็ทำให้โชคชะตาของมาคิอาเวลลีได้เปลี่ยนไปกล่าวคือ เกิดการต่อสู้กันระหว่างฝรั่งเศสกับรัฐศาสนจักรของสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐฟลอเรนซ์ต้องเลือกเข้าข้างใดข้างหนึ่ง แต่เป็นเพราะรัฐทั้งสองเคยเป็นพันธมิตรที่ดีกับฟลอเรนซ์จึงทำให้ฟลอเรนซ์วางตัวลำบาก สุดท้ายเมื่อความจำเป็นบีบบังคับ ฟลอเรนซ์จึงต้องเข้าข้างกับฝรั่งเศส และฝรั่งเศสก็มีชัยชนะ แต่ในไม่ช้าสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 ก็เข้าร่วมกับเวนิส สเปน ใน ค.ศ. 1511 พันธมิตรดังกล่าวได้ขับไล่ฝรั่งเศสออกไปจากอิตาลีได้สำเร็จ

เมื่อสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 (Pope Julius II) ได้กุมอำนาจฟลอเรนซ์ได้แล้วจึงแต่งตั้งให้ตระกูลเมดิซีขึ้นมาใช้อำนาจปกครองฟลอเรนซ์ตามเดิม และได้หันมาเล่นงานบุคคลสำคัญที่นำฟลอเรนซ์เข้าข้างฝรั่งเศสสู้รบครั้งที่ผ่านๆ มา มาคิอาเวลลีจึงถูกปลดออกจากตำแหน่งทำให้มาคิอาเวลลีรับราชการได้เพียง 14 ปี แต่ความเคราะห์ร้ายของมาคิอาเวลลีไม่จบแค่นั้น มาคิอาเวลลียังถูกจับกุมพร้อมกับพวกกบฏที่จะโค่นล้มอำนาจของตระกูลเมดิซี แต่มาคิอาเวลลีไม่ยอมรับเพราะเขาไม่ได้ทำผิด

ครั้นต่อมา ได้มีการเลือกสันตะปาปาเลโอที่ 10 (Pope Leo X) ขึ้น จึงได้มีการประกาศนิรโทษกรรมปลดปล่อยนักโทษเนื่องในโอกาสดังกล่าว ทำให้มาคิอาเวลลีได้พ้นโทษออกมาในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1513 หลังจากนั้นไปมาคิอาเวลลีไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองอีก และได้ไปพำนักอยู่ในแถบชนบทห่างไกล แต่เขาก็ยังหวังที่จะเข้ารับราชการอย่างที่ผ่านมา

จากการที่มาคิอาเวลลีได้ใช้ชีวิตอยู่ในชนบทอย่างสงบนั้น มาคิอาเวลลีได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการเมืองอยู่หลายเล่ม และเขาเองก็หวังว่าเขาสามารถเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับตระกูลเมดิชีซึ่งกำลังเรืองอำนาจอยู่ในขณะนั้นได้ แต่ความหวังของเขาก็ไม่ประสบความสำเร็จ

ใน ค.ศ.1525 มาคิอาเวลลีกับเข้าสู่วงการเมืองอีกครั้ง แต่เป็นไปอย่างแทบจะไม่มี ความหมายมากนัก เมื่อเขาเดินทางไปโรมในเดือนพฤษภาคม เพื่อพยายามให้สันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 7 (Pope Clement VII) จัดตั้งกองกำลังของศาสนจักรที่ใหญ่พอที่จะขับไล่กองกำลังทหารต่างชาติให้ออกไปจากอิตาลี แต่สิ่งที่มาคิอาเวลลีเสนอก็ไม่เกิดผล

จนกระทั่ง ค.ศ.1527 กองทัพจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ได้รุกรานฟลอเรนซ์จนเกิดการระส่ำระสายในทางการเมือง กลุ่มผู้ต่อต้านตระกูลเมดิชีจึงประกาศยึดอำนาจฟลอเรนซ์ และได้ตั้งมหาชนรัฐขึ้นมาแทน ทำให้พวกเมดิชีต้องหนีออกจากฟลอเรนซ์ไป ถึงตอนนี้มาคิอาเวลลีมีความหวังอย่างมากว่าจะได้รับตำแหน่งที่สำคัญในฟลอเรนซ์อีก แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อเขาถูกกล่าวหาว่าพัวพันกับโซเครินีซึ่งเป็นพวกเดียวกันตระกูลเมดิชี หลังจากนั้นต่อมาไม่นาน มาคิอาเวลลีก็ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ.1527 รวมอายุได้ 58 ปี (สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 21)

3. งานเขียนของมาคิอาเวลลี

ผลงานเขียนของมาคิอาเวลลีมีอยู่จำนวนมาก สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คืองานเขียนซึ่งเป็นผลงานจากการงานในหน้าที่อันได้แก่ บรรดารายงานต่าง ๆ เช่น Report on The Florentine's Republic's Efforts to Suppress the Pistoia Factions, Of the Methods of Dealing with the Rebels of the Valdichiana, Discourses on Florentine Military Preparation, Description of the Affairs of France, Report on the Affair of Germany. อีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ งานเขียนซึ่งเกิดหลังจากที่มาคิอาเวลลีพ้นจากตำแหน่งราชการแล้ว ผลงานที่สำคัญ ๆ ของ มาคิอาเวลลีปรากฏออกมาในช่วงนี้มากมาย เช่น The Prince (ค.ศ.1513), The Discourses on the Ten Books of Titus Livius (ค.ศ.1512 - 16), The Art of War (ค.ศ.1520), The Life of Castruccio Custracani (ค.ศ.1520), The History of Florence (ค.ศ.1520 - 5) งานเขียนประเภทที่สามคือ งานเขียนที่เป็นบทกวี หรือบทละครตลก เช่น The Golden Ass, L'Andria, Clizia และ Mandragola (สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 20)

ผลงานเขียนของมาคิอาเวลลีที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ The Prince ที่เขียนขึ้นใน ค.ศ. 1513 มาคิอาเวลลีได้อุทิศหนังสือเล่มนี้ให้แก่โลเร็นโซ เดอ เมดิซี (ครั้งแรกมาคิอาเวลลีจะอุทิศผลงานนี้ให้แก่จูเลียโน เดอ เมดิซี (Giuliano de Medici) ผู้ปกครองรัฐฟลอเรนซ์ระหว่าง ค.ศ.1512 - 1513 ซึ่งสิ้นตะปาท้องคี่ใหม่จากตระกูลเมดิซี คือ ลีโอ ที่ 10 สนับสนุน แต่จูเลียโนถึงแก่กรรมไปเสียก่อนในปี 1516 เขาจึงได้เปลี่ยนแปลงคำอุทิศเสียใหม่ให้แก่โลเร็นโซ) ซึ่งเป็นต้นเหตุทำให้มาคิอาเวลลีไม่ได้กลับเข้ามาทำงานในฟลอเรนซ์อีก (สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 22)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามหนังสือ The Prince ก็ได้รับความนิยมอย่างล้น ทุ หลังจากที่มาคิอาเวลลีได้เสียชีวิตลง และใน ค.ศ.1532 The Prince ได้ถูกตีพิมพ์เป็นครั้งแรกหลังจาก The Discourses ได้ถูกตีพิมพ์แล้ว 1 ปี

4. แนวคิดทางการเมืองในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

ปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีในหนังสือ The Prince หรือ เจ้าผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับรัฐเป็นพิเศษ เพราะมาคิอาเวลลีมองเกี่ยวกับรัฐว่า รัฐ นั้นสามารถทำให้เกิดสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวให้กับสังคมมนุษย์ในรัฐนั้นได้ และรัฐจะดีหรือเลวนั้น ก็ขึ้นอยู่กับเจ้าผู้ปกครองเป็นสำคัญ

สมบัติ จันทรวงศ์ (2547: 40 - 41) ผู้ที่ได้แปลหนังสือ The Prince และได้เขียนคำนำไว้ในหนังสือแปลเล่มดังกล่าว ได้มีความเห็นเกี่ยวกับรัฐในความหมายของมาคิอาเวลลี ว่า รัฐไม่ได้หมายถึงสิ่งอื่นใดนอกจากขอบเขตที่เจตนารมณ์ (Will) ของเจ้าผู้ปกครองถูกกำหนด หรือประทับลงบน "วัตถุ" (ในที่นี้หมายถึงประชาชน) โดยกำหนดให้เห็นเป็นลักษณะภายนอกของเจตนารมณ์นั้นก็คือ "ระเบียบแบบแผน" ที่เจ้าผู้ปกครองได้จัดตั้งขึ้นมานั่นเอง กรอบระเบียบหรือแบบ คือ ผลผลิตของจิตใจอันประเสริฐของเจ้าผู้ปกครอง แต่เจ้าผู้ปกครองนั้นต้องมีตัววัตถุและโอกาสที่เหมาะสมด้วย มิฉะนั้นแล้วเจ้าผู้ปกครองก็จะไม่สามารถทำให้แบบหรือเจตนารมณ์ของเจ้าผู้ปกครองเป็นจริงขึ้นมาได้ แต่เจ้าผู้ปกครองจะมีโอกาสเช่นว่าหรือไม่ ดูจะเป็นเรื่องของโชคชะตา ดังนั้น ตัววัตถุและโชคชะตาจึงถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน และบางทีเราก็อาจจะกล่าวได้ว่า ธรรมชาติและโชคชะตานั้น ก็คือสิ่งเดียวกันนั่นเอง

ทวี อิศริวรรณ (2531: 37) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับรัฐตามความหมายของมาคิอาเวลลีว่า รัฐคือ ความสามารถของเจ้าผู้ปกครองที่กำหนดให้ผู้ได้ปกครองกระทำตาม ขอบเขตแห่งรัฐอยู่ที่ความสามารถของเจ้าผู้ปกครอง

พงศ์เพ็ญ ศกุนตภัย (2536: 5) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับรัฐตามความหมายของมาคิอาเวลลี ว่า รัฐคือความผูกพันอยู่กับตัวเจ้าผู้ปกครองไม่อาจแยกออกจากกันได้ หรือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ รัฐเป็นสิ่งที่ เป็นของเจ้าผู้ปกครอง

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า รัฐในความหมายของมาคิอาเวลลี คือความต้องการของเจ้าผู้ปกครองที่จะให้สังคมมนุษย์ที่ตนได้ใช้อำนาจปกครองอยู่เป็นไปตามที่ตนต้องการ และรัฐจะดีหรือเลว ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถ หรือคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองและโชคชะตาเป็นสำคัญ

เมื่อกล่าวถึงคุณธรรมกับโชคชะตา สองคำนี้เองที่เป็นตัวขับเคลื่อนขยายความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีอย่างกว้างไกล และแตกต่างจากคนทั่วไปที่เข้าใจกันในยุคสมัยนั้น อย่างคำว่า โชคชะตา ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันก็คือ สรรพสิ่งที่อยู่บนโลกมนุษย์ที่ถูกควบคุม หรือ กำหนดจากพระเจ้าหรือจากสวรรค์ ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ แต่มาคิอาเวลลีมิได้เชื่อเช่นนั้น เขาเชื่อว่า มีบางอย่างที่บางครั้งสามารถเอาชนะโชคชะตาได้ นั่นคือ คุณธรรมของมนุษย์ ถ้ามนุษย์มีคุณธรรมที่สมบูรณ์หรือเข้มแข็งพอมนุษย์ก็สามารถเอาชนะโชคชะตาได้ แต่มาคิอาเวลลีไม่ได้มองเกี่ยวกับโชคชะตาว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไป บางครั้งโชคชะตาก็สามารถดลบันดาลในสิ่งที่ได้เหมือนกัน แต่สิ่งที่ดีที่จะได้รับนั้นมีน้อยกว่าสิ่งที่เลว และสิ่งที่ดีที่ได้รับจากโชคชะตานั้น ถ้าปล่อยไปตามโชคชะตาก็จะไม่คงทนถาวร สุดท้ายก็จะกลับกลายเป็นสิ่งที่เลวได้ในที่สุด ดังนั้น สิ่งที่ดีที่มนุษย์จะได้รับจำต้องมาจากตัวมนุษย์เอง มิใช่มาจากโชคชะตา และสิ่งที่จะเอาชนะโชคชะตาได้นั้น มาคิอาเวลลีเชื่อว่าจะมีก็แต่คุณธรรมในตัวมนุษย์ ถ้ามนุษย์มีคุณธรรมที่สมบูรณ์หรือเข้มแข็งพอก็จะได้รับแต่ในสิ่งที่ดีให้แก่ตัวเอง ถึงกระนั้นก็ตาม การมีคุณธรรมเพียงอย่างเดียว โดยขาดโชคชะตาที่ดีเข้าช่วย คุณธรรมบางครั้งก็ไม่เกิดผล ดังนั้น จึงเป็นการดีที่สุดหากมนุษย์เรามีทั้งคุณธรรมและโชคชะตาที่ดีเกื้อหนุนกัน ผลที่ได้ก็จะทำให้มนุษย์เราได้รับแต่สิ่งที่ดีในชีวิตตามที่ตนต้องการ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 142)

ในเมื่อมาคิอาเวลลีมีแนวคิดในเรื่องคุณธรรมเช่นนี้ มาคิอาเวลลีจึงจับคุณธรรมมาใช้ในทางการเมือง เพื่อให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้จักและปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ (รัฐ) การรักษาอำนาจ (รัฐ) ของตนไว้ ดังที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่า เจ้าผู้ปกครองจะได้รัฐมานั้นหากไม่โดยใช้กำลังของผู้อื่น ก็โดยกำลังของตนเอง หากไม่ได้ด้วยโชคชะตา ก็โดยคุณธรรม (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 98) แต่ถ้าเจ้าผู้ปกครองคนใดได้รัฐมาด้วยโชคชะตาก็จะไม่มั่นคงถาวร และถ้าเจ้าผู้ปกครองคนใดไม่สามารถใช้คุณธรรมของตนรักษารัฐเอาไว้ ในไม่ช้าโชคชะตา¹ ก็จะทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องสูญเสียรัฐไป

¹ โชคชะตาในที่นี้หมายถึงสังคมการเมือง

ดังนั้น การที่เจ้าผู้ปกครองจะสร้างรัฐให้ยิ่งใหญ่และมั่นคงตามที่ตนต้องการได้นั้น สิ่งสำคัญที่จะดลบันดาลให้ได้ หรือสามารถเอาชนะโชคชะตาได้ ก็คือ คุณธรรมอันยิ่งใหญ่ของจิตใจ และร่างกายของเจ้าผู้ปกครอง ดังนั้น คุณธรรมจึงเป็นเสมือน “เครื่องมือ” สำหรับเจ้าผู้ปกครองที่จะสร้างรัฐให้เจริญรุ่งเรือง มีความมั่นคง และยิ่งใหญ่

มาคิอาเวลลีเป็นผู้ที่มีความเห็นเรื่องคุณธรรมแตกต่างจากศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะคำสั่งสอนในทางศีลธรรมของศาสนา เขาหาว่าศาสนาในปัจจุบันนั้นมิได้สอนในเรื่องคุณธรรมของความเป็นมนุษย์ในโลกนี้ ดังที่ศาสนาโรมันสมัยโบราณสอนกันเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม ที่หมายถึงความเป็นคนที่ต้องต่อสู้เพื่อตนเองและเพื่อชาติบ้านเมือง แต่ศาสนาคริสต์¹ สอนให้อ่อนน้อมยอมศัตรู ซึ่งเขาถือว่าขัดขวางหลักคุณธรรมตามที่เขาเข้าใจ

มาคิอาเวลลีมองโลกในแง่ความเป็นจริงที่เป็นไปได้ และต้องการสร้างรัฐให้สมบูรณ์และมีความสุขได้ในโลกนี้ มิใช่หวังความสุขในโลกหน้าตามความเชื่อของศาสนา แนวคิดปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีจึงมองคุณธรรมว่าควรเป็นคุณธรรมทางโลก หรือ คุณธรรมเพื่อบ้านเมือง (ส. ศิวลักษณ์ 2546: 65) โดยมีเหตุผลแห่งรัฐ (พงศ์เพ็ญ กุนตารักษ์ 2546: 12) ที่จะต้องสร้างคุณธรรมนี้ขึ้นมาเพื่อเอาชนะโชคชะตาที่คอยขัดขวาง หรือบั่นทอนความเจริญของรัฐที่มนุษย์ต้องการ

แนวคิดปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีมองไปที่พื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์เป็นหลักว่า แท้จริงแล้ว มนุษย์เกิดมามีความไม่สมบูรณ์อยู่ในตัวเอง มนุษย์เป็นผู้ที่ชั่วร้าย มีความโลภ เป็นคนอกตัญญู เปลี่ยนใจง่าย เป็นพวกปากออย่างใจอย่าง เป็นพวกหลอกหลวง ยึดแต่ผลได้ เห็นแก่ตัว (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 240 - 250) ดังนั้น จึงเป็นไปได้เลยที่เจ้าผู้ปกครองจะมีคุณธรรมแบบธรรมดาปกครองรัฐให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ได้ นอกเสียจากคุณธรรมสำหรับเจ้าผู้ปกครองเท่านั้น ที่จะทำให้รัฐเป็นไปตามเจตนารมณ์ของเจ้าผู้ปกครองได้

จากการที่มาคิอาเวลลีมองว่ามนุษย์ยังมีข้อบกพร่องในตัวของตัวเอง เจ้าผู้ปกครองก็ต้องเข้าใจธรรมชาติพื้นฐานในเรื่องนี้ด้วย เพื่อจะได้ปฏิบัติในการปกครองรัฐให้เกิดผลดี

มาคิอาเวลลีมองว่า การที่มนุษย์ในสังคมเป็นอย่างไรที่กล่าวมานั้น การที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้นั้น ควรจะเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติในสังคม ระหว่างการมีชีวิตอยู่จริง ๆ อย่่างไร กับ การที่เราควรมีชีวิตอยู่อย่างนั้น มีความห่างไกลกันมากเสียจนว่า ถ้าเจ้าผู้ปกครองที่กระทำในสิ่งดี

¹ โปรดศึกษาเรื่องนี้ได้จากคุณธรรมของศาสนาคริสต์ เสถียร พันธรั้งษ์ (2542) “ศาสนาเปรียบเทียบ” : 327 - 417

ที่คนทั่วไปคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี บางครั้งเจ้าผู้ปกครองก็ต้องพบกับความพินาศในสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป แทนการรักษาตนให้อยู่รอด เพราะคนที่ปรารถนาและแสดงความดีในทุก ๆ เรื่อง ต้องพินาศในหมู่คนจำนวนมากที่ไม่ดี ดังนั้นหากเจ้าผู้ปกครองปรารถนาจะคงรักษาตนเองไว้ ก็จำเป็นที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องเรียนรู้ให้สามารถไม่เป็นคนดีได้ และใช้หรือไม่ใช้มันสุดแต่ความจำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว เจ้าผู้ปกครองก็ต้องตระหนักถึงความเป็นจริงในโลกนี้ ที่สามารถทำแล้วเกิดผลดีได้ มิใช่จะเกิดผลจากการจินตนาการแต่ในสิ่งที่ดี ซึ่งสิ่งนี้เองที่มาคิอาเวลลีได้หักเหออกไปจากความเชื่อแบบเก่า ๆ ของคนทั่วไปเกี่ยวกับความดี(นิโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 229)

มาคิอาเวลลีมิได้ปฏิเสธการยอมรับในคุณธรรมในสิ่งที่ดี ๆ ตามลัทธิศาสนาอย่างสุดซึ้ง แต่ว่าการจะเลือกเอาคุณธรรมบางตัวมาใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์มากกว่า และให้แก่งัดทำเป็นว่าตนนั้นมีคุณธรรมตามแบบอย่างศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือกัน เนื่องจากว่ามนุษย์ปุถุชนส่วนใหญ่ยังยกย่องอยู่กับสิ่งนั้นอยู่ตามสภาพธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้น เรื่องนี้เจ้าผู้ปกครองก็ควรจะรู้ว่าจะต้องทำตัวอย่างไรเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เจ้าผู้ปกครองจะได้รับการยกย่องหรือถูกตำหนิ หากว่าเจ้าผู้ปกครองมีคุณสมบัติบางประการที่บางครั้งมีแล้ว อาจได้รับการยกย่อง หรือบางครั้งมีแล้วอาจถูกตำหนิจากผู้ใต้ปกครอง หากว่าเจ้าผู้ปกครองไม่เลือกให้ข้ออย่างละเอียดถี่ถ้วนสุ่มรอบคอบ เพราะผลที่ตามมาจะเป็นดีหรือร้ายก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบเวลา และสถานการณ์ที่ใช้ ขึ้นอยู่กับตัวของมันเอง ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นว่า เจ้าผู้ปกครองบางคน ถูกมองว่าโอบอ้อมอารี บางคนก็ถูกมองว่าตระหนี่ถี่เหนียว บางคนก็ถูกมองว่าเป็นผู้ให้ คนอื่นก็ถูกมองว่าโลภ บางคนก็ถูกมองว่าโหดร้าย คนอื่นก็ถูกมองว่าเต็มไปด้วยความสงสาร คนอื่นไม่มีความซื่อสัตย์ อีกคนมีท่าทางนิสัยเหมือนผู้หญิงและซี้ซลลาด บางคนดุร้ายและกล้าหาญ บางคนมีเมตตากรุณา บางคนหยิ่งทรนง บางคนเต็มไปด้วยดีตนหาบางคนบริสุทธิ์ บางคนเปิดเผย บางคนฉลาดแกมโกง บางคนยาก บางคนง่าย บางคนเอาจริงเอาจัง บางคนไม่จริงจัง บางคนเคร่งศาสนา บางคนชอบสงสย และอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน(นิโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 230)

มาคิอาเวลลีมองว่าคนทั่วไปต่างยอมรับและอยากให้เจ้าผู้ปกครองของตนมีคุณสมบัติที่ดีเหล่านั้น แต่เนื่องจากเจ้าผู้ปกครองไม่สามารถที่จะมีหรือปฏิบัติคุณสมบัตินี้ดีเหล่านั้นได้ทั้งหมด เพราะสภาวะมนุษย์ไม่ยินยอม¹ จึงจำเป็นสำหรับเจ้าผู้ปกครองที่จะต้องสุ่มรอบคอบพอจนรู้วิธีหลีกเลี่ยงการเสียชื่อเสียงในเรื่องความชั่วเหล่านั้น อันจะทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องสูญเสียรัฐไป และ

¹ มาคิอาเวลลีบอกเป็นนัยว่า เจ้าผู้ปกครองก็มีความไม่สมบูรณ์ในตัวเองเหมือนกัน

ถ้าเป็นได้ก็ให้ป้องกันตนเองจากสิ่งอื่น ๆ อันที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครองต้องสูญเสียรัฐไปด้วยเช่นกัน แต่ถ้าเจ้าผู้ปกครองทำไม่ได้เจ้าผู้ปกครองก็อาจจะยอมมันได้ โดยไม่ต้องเป็นกังวลมากนัก และยังไปกว่านั้น เจ้าผู้ปกครองก็ไม่ควรจะเป็นกังวลกับการก่อให้เกิดชื่อเสียงในเรื่องของความชั่วต่าง ๆ ซึ่งถ้าไม่มีมันเสียแล้วก็จะเป็นการยากที่รักษารัฐเอาไว้ได้ เพราะถ้าบุคคลใดไตร่ตรองทุกสิ่งทุกอย่างอย่างอย่างดี เขาจะพบว่าบางสิ่งบางอย่างซึ่งดูเหมือนว่าเป็นคุณธรรม (ในทางศีลธรรม) นั้น หากปฏิบัติตามก็จะกลายเป็นความพินาศของตัวเจ้าผู้ปกครอง และสิ่งอื่นซึ่งดูเหมือนว่าเป็นความชั่วนั้น หากปฏิบัติตามเจ้าผู้ปกครองก็จะสัมฤทธิ์ผลในด้านความมั่นคง และความเป็นอยู่ที่ดี (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 230)

จากคุณสมบัติที่เจ้าผู้ปกครองควรจะได้รับยกย่องหรือถูกตำหนิ มาคิอาเวลลีได้ให้แนวคิดไว้เพื่อให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้จักและปฏิบัติมีอยู่หลายอย่างดังจะกล่าวต่อไป

มาคิอาเวลลีได้กล่าวให้เห็นว่าความโอบอ้อมอารีและความตระหนี่ถี่เหนียวบางครั้งผลของมันก็เป็นสิ่งที่กลับกันได้ โดยมาคิอาเวลลีบอกว่าคงจะเป็นเรื่องดีที่จะมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารี อย่างไรก็ตามความโอบอ้อมอารีที่ใช้ในแบบวิธีการที่ทำให้เจ้าผู้ปกครองได้ชื่อเสียงว่าโอบอ้อมอารีนั้นเป็นอันตรายต่อเจ้าผู้ปกครอง เพราะถ้ามันถูกใช้อย่างมีคุณธรรมและใช้ในแบบวิธีการที่เจ้าผู้ปกครองควรจะใช้มันแล้ว เราก็จะไม่รู้จักว่าโอบอ้อมอารี และเจ้าผู้ปกครองก็ไม่อาจเลี่ยงการเสียชื่อเสียงในสิ่งที่ตรงกันข้ามได้ เพราะถ้าใครก็ตามปรารถนาจะคงรักษาชื่อว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารีในหมู่มนุษย์ ก็จำเป็นที่จะต้องไม่ละเลยคุณสมบัติใด ๆ เลยว่าด้วยความฟุ่มเฟือย (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 233) เมื่อมีการฟุ่มเฟือยในการทำโอบอ้อมอารีแล้ว ก็จะเป็นภาระแก่เจ้าผู้ปกครองที่จะต้องใช้ทรัพยากรเป็นค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งความโอบอ้อมอารีในชื่อเสียงของตัวเจ้าผู้ปกครองไว้ เปรียบเสมือนความจำเป็นบีบบังคับ ในที่สุดทรัพยากรที่ใช้จ่ายก็จะหมดไป เมื่อถึงตอนนั้นเจ้าผู้ปกครองก็จำเป็นต้องหาทรัพยากรมาทดแทน เพื่อคงรักษาไว้ซึ่งความโอบอ้อมอารี โดยการไปสร้างภาระให้แก่ผู้ใต้ปกครอง ด้วยการเก็บภาษีเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ได้ทรัพยากรมา และนี่เองเป็นการเริ่มต้นของความเกลียดชังโดยผู้ใต้ปกครอง และเมื่อเจ้าผู้ปกครองยากจนลง ก็จะไม่มีการปกครองคนใดเคารพ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 233) ในที่สุดเจ้าผู้ปกครองก็จะเสื่อมอำนาจลง หากเจ้าผู้ปกครองเป็นผู้ที่ตระหนี่ถี่เหนียวก็ไม่ควรใส่ใจในเรื่องดังกล่าวมากนัก เพราะในไม่ช้าเจ้าผู้ปกครองจะถูกถือว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารีที่สุดเสมอ เนื่องจากว่าความตระหนี่ถี่เหนียวของเจ้าผู้ปกครองจะทำให้รายได้ของรัฐพอเพียง เมื่อมีความจำเป็นในการทำสงครามเจ้าผู้ปกครองก็สามารถป้องกันรัฐของตนจากศัตรูได้ และสามารถทำสงครามได้โดยไม่ต้องไปเพิ่มภาระให้แก่

ผู้ได้ปกครองของตนแต่อย่างใด ทั้งในเรื่องเสบียงอาหารและค่าใช้จ่ายในการทำสงคราม(นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 234)

มาคิอาเวลลีกล่าวว่า เจ้าผู้ปกครองที่ถูกถือได้ว่าเป็นคนโอบอ้อมอารีนั้น ถ้าเป็นเจ้าผู้ปกครองอยู่ก่อนแล้วความโอบอ้อมอารีนั้นเป็นอันตราย แต่สำหรับเจ้าผู้ปกครองที่กำลังก้าวขึ้นสู่อำนาจในตำแหน่งจำเป็นที่จะต้องได้ชื่อว่าเป็นคนโอบอ้อมอารี (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 234 - 235) เจ้าผู้ปกครองที่อยู่ในตำแหน่งที่คงรักษาไว้ซึ่งความโอบอ้อมอารีได้อยู่ นั่น เป็นเพราะว่าเจ้าผู้ปกครองนั้นได้ใช้ทรัพยากรของคนอื่น (หมายถึงรัฐอื่น) และไม่ตระหนี่ถี่เหนียวกับของที่ได้มาจากรัฐอื่นกับข้าแผ่นดินของตน เพราะผู้ซึ่งจัดการสิ่งซึ่งเป็นของผู้อื่นย่อมจำเป็นที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องใช้ความโอบอ้อมอารี มิฉะนั้น ทหารของเจ้าผู้ปกครองก็จะไม่เชื่อฟัง และเจ้าผู้ปกครองสามารถเป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ได้สำหรับสิ่งซึ่งไม่ได้เป็นของเจ้าผู้ปกครอง หรือของผู้ได้ปกครองของตัวเองเท่านั้น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 235) ดังนั้น ความโอบอ้อมอารี บางครั้งก็อาจเป็นเรื่องที่ถูกตำหนิ หรือถูกเกลียดชังสำหรับเจ้าผู้ปกครองได้ ถ้าไม่รู้จักใช้มันอย่างดี เฉพาะแต่การใช้จ่ายสิ่งซึ่งเป็นของตนเองต่างหากที่จะทำร้ายเจ้าผู้ปกครอง และไม่มีอะไรที่กินตัวมันเองมากเท่ากับความโอบอ้อมอารี เพราะเจ้าผู้ปกครองได้สูญเสียความสามารถที่จะใช้มันตลอดเวลาที่เจ้าผู้ปกครองใช้มัน และกลายเป็นความยากจนหรือไม่ก็ถูกดูแล หรือพยายามหลีกเลี่ยงความยากจนก็กลายเป็นคนละโมภและถูกเกลียดชัง และเหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด เจ้าผู้ปกครองควรจะระวังไม่ให้เป็นที่ถูกเหยียดหยามและเกลียดชัง และความโอบอ้อมอารีสามารถนำเจ้าผู้ปกครองไปสู่ไม่อันใดก็อันหนึ่ง ดังนั้น จึงเป็นการฉลาดกว่ากันสำหรับพวกที่จะมีชื่อว่าตระหนี่ถี่เหนียวซึ่งก่อให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง โดยไม่ถูกเกลียดชังแทนที่จะถูกบีบบังคับ โดยความต้องการได้ชื่อว่าเป็นคนโอบอ้อมอารีอันทำให้ได้ชื่อว่าละโมภ ซึ่งก่อให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียงและเป็นที่เกลียดชัง (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 235)

มาคิอาเวลลีได้ให้แนวคิดในคุณสมบัติที่เกี่ยวกับเจ้าผู้ปกครองที่จะถูกยกย่องหรือถูกตำหนิไว้อีกคุณสมบัติหนึ่ง คือความทารุณโหดร้ายและความสงสาร มาคิอาเวลลีบอกว่าเจ้าผู้ปกครองทุกคนควรปรารถนาจะได้ชื่อว่าเป็นผู้เต็มไปด้วยความสงสาร และไม่ถูกถือเป็นคนทารุณโหดร้าย อย่างไรก็ตามเจ้าผู้ปกครองควรจะเอาใจใส่ว่าเขาไม่ได้ใช้ความสงสารอย่างเร็ว โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยแห่งรัฐ ซึ่งผลของการใช้ความสงสารอย่างเร็วจะทำให้รัฐของเจ้าผู้ปกครองสูญเสียไปอยู่ในเอื้อมมือของศัตรู สุดท้ายแล้วเจ้าผู้ปกครองจะไม่เหลือสิ่งที่มีค่าให้แก่ตัวเอง เพราะฉะนั้นเจ้าผู้ปกครองจึงไม่ควรที่จะเป็นกังวลกับชื่อเสียงในทางที่ไม่ดีว่าเป็นคนทารุณ

โหดร้าย (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 239) เพราะการโหดร้ายบางครั้งจะทำให้เกิดความปลอดภัยแก่รัฐได้ และความโหดร้ายสามารถสร้างระเบียบวินัยให้แก่รัฐและกองทัพของเจ้าผู้ปกครองให้เข้มแข็ง เพราะการไว้ระเบียบต่าง ๆ จะทำให้เป็นอันตรายแก่รัฐของเจ้าผู้ปกครองได้ โดยเฉพาะเจ้าผู้ปกครองคนใหม่จะขาดเสียมิได้ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนทารุณโหดร้าย (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 240) เพราะรัฐใหม่เต็มไปด้วยอันตรายนานาที่คอยขัดขวางมิให้เจ้าผู้ปกครองได้จัดระเบียบแบบแผนตามที่ต้องการ ความทารุณโหดร้ายยังมีความจำเป็นสำหรับเจ้าผู้ปกครองที่อยู่ในกองทัพซึ่งเป็นผู้นำทัพในขณะนั้นด้วย เพราะมิฉะนั้นแล้วถึงจะมีสิ่งที่บัญชาทัพได้ และมีคุณธรรมอื่น ๆ ของเจ้าผู้ปกครองก็คงจะไม่เพียงพอที่จะทำให้อำนาจเกิดผลลัพท์อย่างที่ต้องการได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 241)

อย่างไรก็ตาม เจ้าผู้ปกครองควรจะรอบคอบในความเชื่อและการกระทำ ไม่ควรจะสร้างความกลัวให้กับตนเอง และเจ้าผู้ปกครองควรจะดำเนินการในแบบวิธีที่ผ่อนปรน ด้วยความสุ่มรอบคอบและความเมตตากรุณา เพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง จุดนี้เองจึงมีข้อถกเถียงขึ้นมาว่าการเป็นที่รักนั้นดีกว่าการเป็นที่หวาดกลัว หรือกลับกัน มาคิอาเวลลีบอกว่า ถ้าจะให้เลือกระหว่างความเป็นที่รักกับความเป็นที่หวาดกลัวอย่างใดอย่างหนึ่ง มาคิอาเวลลีบอกว่าให้เลือกการเป็นที่หวาดกลัวจึงเป็นการปลอดภัยมากกว่าการเป็นที่รัก เพราะธรรมชาติของมนุษย์เป็นคนชั่วร้าย เป็นคนอกตัญญู เปลี่ยนใจง่าย เป็นพวกมือถือสาปากถือศีล เป็นพวกอำพราง เป็นพวกหลีกเลียงอันตราย เป็นผู้รักผลได้ ในขณะที่เจ้าผู้ปกครองทำดีให้พวกเขา พวกเขาก็จะเป็นของเจ้าผู้ปกครองเมื่อความจำเป็น (อันตรายหรือเสียประโยชน์) ห่างไกลออกไปจากตัวเจ้าผู้ปกครองและตัวพวกเขา พวกเขาก็จะซื่อสัตย์ต่อเจ้าผู้ปกครอง แต่เมื่อใดที่ความจำเป็น (อันตรายหรือเสียประโยชน์) เข้ามาใกล้เจ้าผู้ปกครองและตัวพวกเขา พวกเขาก็พร้อมที่จะทรยศต่อเจ้าผู้ปกครองได้ทันทีเมื่อมีโอกาส (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 240)

มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่า การเป็นที่หวาดกลัวและการเป็นที่รักถึงจะมีความแตกต่างกัน แต่เป็นการดีที่สุดที่เจ้าผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่ฉลาดโดยการรู้จักใช้ทั้งสองอย่างให้เกิดผลดีด้วยการทำให้ตนเป็นที่หวาดกลัว ในแบบวิธีการที่ทำให้พวกเขากลัวและทำให้พวกเขารัก เมื่อพวกเขาได้รับผลเช่นนั้น พวกเขาก็จะหลีกเลี่ยงความเกลียดชังในตัวเจ้าผู้ปกครอง เพราะการเป็นที่หวาดกลัวและไม่เป็นที่เกลียดชังนั้นสามารถไปด้วยกันได้หากใช้อย่างดี ซึ่งในเรื่องนี้เจ้าผู้ปกครองเพียงแต่คอยระวังตนไม่ให้เป็นที่เกลียดชังด้วยการไปชิงเอาทรัพย์สินและสตรีของผู้ใต้ปกครองมา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 241)

มาคิอาเวลลี ได้ให้แนวคิดแก่เจ้าผู้ปกครองอีกว่า โดยทั่วไปมนุษย์รักตามความพอใจของตนเองและกลัวตามความพอใจของเจ้าผู้ปกครอง เจ้าผู้ปกครองที่ทรงปัญญาจึงควรวางรากฐานของตนบนสิ่งซึ่งเป็นของตน ไม่ใช่บนสิ่งซึ่งต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น เพียงแต่เจ้าผู้ปกครองคอยวางแผนหลีกเลี่ยงการถูกตำหนิเกลียดชังอย่างที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547 : 242)

เมื่อกล่าวถึงการวางรากฐานของตนบนสิ่งซึ่งเป็นสิ่งของตน มาคิอาเวลลีมีความเห็นอย่างมั่นคงและหนักแน่นว่า เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีกองทัพเป็นของตนเอง มิใช่พึ่งกองทัพของผู้อื่น เพราะการพึ่งกำลังของผู้อื่นจะมีแต่ นำความพินาศมาให้เจ้าผู้ปกครองในไม่ช้า เจ้าผู้ปกครองจะต้องสร้างกองกำลังจากผู้ใต้ปกครองของตัวเอง หรือไม่ก็บรรดาผู้ที่ต้องมาอาศัยเจ้าผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความจงรักภักดีและความกล้าหาญที่จะปกป้องรัฐเพื่อรักษาสิ่งที่พวกเขารัก (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 214) หากเจ้าผู้ปกครองใดไม่มีกองทัพเป็นของตนเอง ก็เปรียบเสมือนอยู่ที่สูงที่เป็นโคลนตมพร้อมที่จะล่มสลายได้ทุกเมื่อ ซึ่งสิ่งนี้มาคิอาเวลลีได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการเขียนหนังสือ The Prince เพื่อแนะนำให้เจ้าผู้ปกครองได้เห็นถึงความสำคัญในการพึ่งตนเอง

มาคิอาเวลลีได้ให้แนวคิดการเมืองที่จะรักษาไว้ซึ่งรัฐและอำนาจของเจ้าผู้ปกครองที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ การรักษาข้อตกลงของเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่าบรรดาเจ้าผู้ปกครองผู้ซึ่งได้กระทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่มานั้น ได้ให้ความเอาใจใส่เพียงเล็กน้อยต่อข้อตกลง และให้รู้จักวิธีการที่จะจัดการกับสมอมมนุษย์ให้ได้อย่างชาญฉลาดเหนือคน ซึ่งสติปัญญาอันชาญฉลาดเหนือคนนั้นก็ทำให้เจ้าผู้ปกครองสามารถที่จะเอาชนะเหนือผู้ที่ตั้งตนอยู่บนความจงรักภักดีได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 249) ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองจึงควรจะรู้ว่าการต่อสู้สองชนิดสำหรับเจ้าผู้ปกครอง คือชนิดที่หนึ่ง เป็นการต่อสู้ด้วยกฎหมาย อีกชนิดหนึ่งเป็นการต่อสู้ด้วยกำลัง ชนิดแรกเหมาะสมกับมนุษย์ ชนิดที่สองเหมาะสมกับสัตว์ป่า แต่เพราะบ่อยครั้ง ชนิดแรกได้พิสูจน์แล้วว่าไม่เพียงพอ มนุษย์เราจึงต้องพึ่งชนิดที่สอง ดังนั้นจึงจำเป็นสำหรับเจ้าผู้ปกครองที่จะต้องรู้ว่าจะใช้สัตว์ป่าและมนุษย์อย่างไรให้เกิดผลดี (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 249)

ในส่วนของสัตว์ป่านั้น มาคิอาเวลลีเห็นควรให้เจ้าผู้ปกครองยึดถือแบบอย่างของสัตว์สองชนิด ได้แก่ สุนัขจิ้งจอกและสิงโต เพราะสิงโตไม่สามารถป้องกันตนเองจากกับดัก และสุนัขจิ้งจอกไม่สามารถป้องกันตนเองจากหมาป่าได้ ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองจึงต้องเป็นสุนัขจิ้งจอกเพื่อจะได้รู้จักกับดัก และเป็นสิงโตเพื่อจะได้ทำให้หมาป่ากลัว ผู้ซึ่งอาศัยการเป็นสิงโตอย่างเดียวก็จะ

ไม่เข้าใจในสิ่งนี้ เพราะฉะนั้น เจ้าผู้ปกครองที่สุขุมรอบคอบจึงไม่สามารถหรือไม่ควรที่จะรักษา ข้อตกลง เมื่อการปฏิบัติดังกล่าวกลับเป็นภัยต่อตัวเอง และเมื่อบรรดาสาเหตุที่ทำให้เจ้าผู้ปกครอง ต้องให้คำมั่นสัญญานั้นหมดไปแล้ว ถ้าหากมนุษย์ทั้งปวงเป็นคนดี คำกล่าวมานี้ก็คงจะไม่ดี แต่ เพราะว่าพวกมนุษย์ชั่วร้าย และจะไม่ซื่อสัตย์ต่อเจ้าผู้ปกครอง เจ้าผู้ปกครองก็ไม่จำเป็นต้องไป ซื่อสัตย์ต่อพวกเขาเช่นกัน อีกทั้งเจ้าผู้ปกครองไม่เคยขาดสาเหตุต่าง ๆ ที่ชอบธรรม ที่จะทำให้การ ไม่ปฏิบัติตามคำมั่นของตนเองผิดแปลกไปจากความเป็นจริง บรรดาเจ้าผู้ปกครองผู้ที่ดีที่สุดที่จะ ใช้สุนัขจิ้งจอกอย่างไรก็จะปรากฏผลออกมาดีที่สุด แต่จำเป็นที่จะต้องรู้วิธีระบายนี้อธิปไตยนี้ ผิดไปจากความเป็นจริง และจะต้องเป็นคนมือถือสากปากถือศีล เป็นผู้หลอกลวงที่ยิ่งใหญ่ เพราะ มนุษย์นั้นเป็นธรรมดาที่จะเคารพเชื่อฟังความจำเป็นในปัจจุบันมากเสียจนกระทั่งว่า ผู้ที่หลอกลวง จะพบผู้ที่จะยอมให้ตน ถูกหลอกลวงอยู่เสมอ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 250) ความเป็นจริงแล้วสำหรับเจ้าผู้ปกครองไม่จำเป็นที่จะต้องมีความสมบูรณ์แบบที่ดีทั้งปวงตาม ศาสนา แต่จำเป็นจริง ๆ ที่ต้องทำที่ว่ามีคุณสมบัติเหล่านั้น มาคิอาเวลลีย้ำอีกว่าการมีสิ่งเหล่านั้น และปฏิบัติตามเสมอไปแล้ว สิ่งเหล่านั้นเป็นอันตราย แต่การทำที่ว่ามีสิ่งเหล่านั้น สิ่งเหล่านั้นมี ประโยชน์ อย่างการมีที่ทว่าเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความสงสาร ซื่อสัตย์ เมตตากรุณา เปิดเผย เครื่อง ศาสนา กับความเป็นดังนั้น แต่ด้วยจิตใจที่ถูกสร้างในแบบวิธีการที่เมื่อเกิดความจำเป็นที่จะไม่เป็น ดังว่านั้น เจ้าผู้ปกครองก็สามารถและรู้ว่าจะเปลี่ยนไปในทางตรงกันข้ามได้อย่างไร ซึ่งต้องเป็นที่ เข้าใจว่าเจ้าผู้ปกครองและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าผู้ปกครองคนใหม่ ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามสิ่ง ทั้งปวงที่ทำให้มนุษย์ถูกหรือว่าดีได้ เพราะบ่อยครั้งเจ้าผู้ปกครองมักจะถูกความจำเป็นบีบให้ กระทำการตรงกันข้ามกับข้อตกลง ความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ศาสนา เพื่อที่จะคง รักษาไว้ เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นที่ เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีจิตใจที่พร้อมให้สามารถหันเหตามที กระแสมแห่งโชคชะตาและความผันแปรของสิ่งต่าง ๆ ที่สั่งให้เจ้าผู้ปกครองต้องทำ และอย่างที่ กล่าวมาเจ้าผู้ปกครองไม่ควรที่จะหันเหจากสิ่งที่ดี เจ้าผู้ปกครองสามารถทำได้ แต่เจ้าผู้ปกครอง ควรรู้ว่า จะเข้าไปสู่สิ่งใดได้อย่างไร เมื่อมีความจำเป็นบีบให้ทำอย่างนั้น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 251)

ข้อควรระวังอีกอย่างหนึ่ง คือการหลีกเลี่ยงไม่ให้ถูกตำหนิและเป็นที่เกิดขัดแย้ง ซึ่งเป็น สิ่งสำคัญที่เจ้าผู้ปกครองต้องพึงระวังหลีกเลี่ยงอย่าให้เกิดขึ้นกับตน เมื่อเจ้าผู้ปกครองหลีกเลี่ยงได้ แล้ว ภัยอันตรายต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นกับตน สิ่งที่จะต้องหลีกเลี่ยง อันได้แก่ ความละโมภ และการ แย่งชิงทรัพย์สินและลูกเมียของข้าแผ่นดินตนเอง อีกทั้งเจ้าผู้ปกครองต้องวางอุบายให้คนเห็น ความยิ่งใหญ่ ความกล้าหาญ ความจริงจัง ความเข้มแข็ง ในการกระทำของตน และสิ่งที่สำคัญ

เจ้าผู้ปกครองควรจะตั้งเจตจำนงว่า ข้อวินิจฉัยของเขาจะถูกปลงล้างมิได้ และเอาใจใส่คงรักษาความเห็นเกี่ยวกับความหนักแน่นดังกล่าวไว้ เพื่อจะได้ไม่มีใครคิดหลอกลวง หรือคิดทรยศต่อเจ้าผู้ปกครองได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 255 - 256) เมื่อเจ้าผู้ปกครองทำได้อย่างที่กล่าวมา เจ้าผู้ปกครองก็จะได้รับแต่การยกย่องสรรเสริญ และเป็นการยากที่จะมีใครสมคบวางอุบายต่อต้านผู้ที่มีชื่อเสียงเท่านั้น เพียงแต่เจ้าผู้ปกครองควรมีสิ่งที่กลัวอยู่สองอย่าง สิ่งทีกลัวอย่างแรกมาจากภายในที่เกี่ยวข้องกับผู้ใต้ปกครองของตน อีกอย่างหนึ่งมาจากภายนอกที่เกี่ยวกับอำนาจภายนอก เจ้าผู้ปกครองสามารถป้องกันตัวเองจากสิ่งที่กลัวอย่างหลังด้วยกำลังอาวุธที่ดีและด้วยมิตรที่ดี การที่เจ้าผู้ปกครองมีกำลังอาวุธที่ดีก็จะมีมิตรที่ดีเสมอ และกิจการภายในจะมั่นคง ถ้ากิจการภายนอกมั่นคง ถ้าอย่างแรกยังไม่ได้ถูกรบกวนโดยการสมคบคิดวางอุบายไว้เสียก่อน และถึงแม้กิจการภายนอกจะไม่มั่นคง แต่ถ้าเจ้าผู้ปกครองจัดระเบียบให้แก่ตน และใช้ชีวิตอย่างที่กล่าวมา เจ้าผู้ปกครองก็จะสามารถต้านทานการโจมตีได้ทุกครั้ง (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 256) สำหรับกิจการภายใน เมื่อภายนอกมั่นคงอยู่เจ้าผู้ปกครองก็ต้องกลัวว่า ผู้ใต้ปกครองของตนอาจจะสมคบคิดวางอุบายกันอย่างลับ ๆ และเจ้าผู้ปกครองสามารถทำให้ตนเองปลอดภัยจากสิ่งนี้ได้อย่างเพียงพอ ด้วยการหลีกเลี่ยงมิให้ตนกลายเป็นที่เกลียดชัง หรือเหยียดหยาม โดยการทำให้ผู้ใต้ปกครองยังคงพอใจตนอยู่ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องจำเป็นที่ เจ้าผู้ปกครองจะต้องกระทำอย่างทีกล่าวมา และทางแก้ไขที่มีพลังที่สุดอย่างหนึ่งที่เจ้าผู้ปกครองมีอยู่เพื่อต่อต้านการสมคบคิดหาอุบาย ก็คือการไม่เป็นที่เกลียดชังโดยมนุษย์ทั่วไป เพราะว่าคนที่สมคบคิดวางอุบายนั้น เชื่อเสมอว่าความตายของเจ้าผู้ปกครองจะทำให้ผู้ใต้ปกครองพอใจ แต่ถ้าเขาเชื่อว่ามันจะทำให้ผู้ใต้ปกครองโกรธแล้วเขาก็จะไม่สามารถรวบรวมความกล้าเพื่อกระทำการดังกล่าวได้ เพราะอุบายกระทำการดังกล่าวเต็มไปด้วยปัญหาอุปสรรคมากมายที่จะเกิดขึ้นกับพวกเขา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 256)

มาคิอาเวลลี ได้เน้นย้ำให้เจ้าผู้ปกครองเอาใจใส่เพียงเล็กน้อยกับผู้สมคบคิดวางอุบาย เมื่อเจ้าผู้ปกครองได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง แต่เมื่อใดที่ผู้ใต้ปกครองเป็นศัตรูของเจ้าผู้ปกครองและปิกใจเกลียดชังเจ้าผู้ปกครอง เจ้าผู้ปกครองควรจะกลัวทุกสิ่งทุกอย่าง และทุก ๆ คน รัฐที่มีการจัดระเบียบแบบแผนอย่างดีและเจ้าผู้ปกครองผู้ทรงปัญญา จึงได้ใคร่ครวญด้วยความขยันหมั่นเพียรถึงการไม่ทำให้ชนชั้นสูงรู้สึกสิ้นหวัง และการทำให้ผู้ใต้ปกครองพอใจและการรักษาความสันโดษของพวกเขาไว้ เพราะนี่คือสิ่งหนึ่งในบรรดาสิ่งที่สำคัญที่สุดที่เจ้าผู้ปกครองต้องเอาใจใส่ มาคิอาเวลลีได้ให้คำแนะนำเจ้าผู้ปกครองที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องการหลีกเลี่ยงการเป็นที่เหยียดหยามและเกลียดชังไว้ว่า เจ้าผู้ปกครองจงปล่อยให้ผู้อื่นจัดการสิ่งซึ่งเป็น

การยุ่งยาก และเก็บสิ่งซึ่งภาคภูมิและเป็นที่ยอมรับชมชอบไว้ให้ตนเอง มาคิอาเวลลีเน้นย้ำอีกว่า เจ้าผู้ปกครองจงยกย่องชนชั้นสูง แต่ต้องไม่ทำตนให้เป็นที่เกลียดชังของผู้ใต้ปกครอง (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 257 - 258) ดังนั้น ตามที่กล่าวมา เจ้าผู้ปกครองจะต้องระมัดระวังอย่างมากไม่ให้ผู้อื่นรู้ว่าเจ้าผู้ปกครองไม่มีคุณสมบัติที่คนอื่นทั่วไปคิดว่าดีหลุดออกจากปากของเจ้าผู้ปกครอง แต่ถ้าผู้ใดได้เห็นและได้ยินเจ้าผู้ปกครองกระทำการดังนั้น เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีที่ทำว่าเติมไปด้วยความสงสาร การรักษาข้อตกลง ความสัตย์ซื่อ ความเมตตากรุณา และเคร่งศาสนา ไม่มีอะไรอื่นที่จะจำเป็นยิ่งไปกว่าการมีคุณสมบัติสุดท้ายนี้ เพราะโดยทั่วไปแล้วมนุษย์เราวิจฉัยกันด้วยตามากกว่าด้วยมือ เพราะการเห็นเป็นของทุก ๆ คน แต่มีไม่กี่คนเท่านั้นที่สามารถจะสัมผัสได้ ทุก ๆ คนเห็นสิ่งซึ่งเจ้าผู้ปกครองมีที่ทำว่าเป็น แต่จะมีไม่กี่คนที่สัมผัสสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองเป็นอยู่จริง ๆ และไม่กี่คนนั้นจะไม่กล้าเอาตนไปค้ำกับความเห็นของคนจำนวนมากที่มีความเชื่ออยู่ เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่จะมองที่เป้าหมายเป็นหลัก ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองจงเอาชนะและคงรักษารัฐไว้เถิด วิธีการจะถูกวิจฉัยอยู่เสมอว่ามีเกียรติ และจะเป็นที่ยกย่องของทุก ๆ คน เพราะคนธรรมดา ๆ จะตรึงใจกับลักษณะภายนอกและผลลัพธ์เสมอ และในโลกนี้ก็ไม่มีความอื่นนอกจากคนธรรมดา ๆ คนจำนวนน้อยไม่มีที่อยู่ ในขณะที่คนจำนวนมากมีที่ ๆ ซึ่งพวกเขาสามารถจะเกาะได้ ดังนั้น ถ้าเจ้าผู้ปกครองสามารถปฏิบัติได้อย่างนี้ก็จะทำให้เจ้าผู้ปกครองประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 251 - 252)

เมื่อกล่าวถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติ และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติเพื่อให้เจ้าผู้ปกครองไม่ถูกตำหนิเกลียดชังแล้ว สิ่งซึ่งเจ้าผู้ปกครองควรทำอีก คือการเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ มาคิอาเวลลีกล่าวว่าไม่มีอะไรจะทำให้เจ้าผู้ปกครองเป็นที่ยกย่องสรรเสริญเท่ากับ เมื่อเจ้าผู้ปกครองได้กระทำกิจการอันยิ่งใหญ่ และทำตัวเองเป็นตัวอย่างที่หาได้ยาก (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล 2547: 285) กล่าวคือ เจ้าผู้ปกครองจะวางแผนทำให้ตนเองมีชื่อเสียงปานประหนึ่งบุรุษผู้ยิ่งใหญ่และผู้มีความสามารถเป็นเลิศด้วยการกระทำทุกอย่างของตน และเจ้าผู้ปกครองจะเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ เมื่อเจ้าผู้ปกครองได้เป็นมิตรแท้และศัตรูที่แท้ด้วย นั่นคือ เมื่อเจ้าผู้ปกครองเปิดเผยตัวเองว่าเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน การกระทำเช่นนี้จะมีประโยชน์มากกว่าการวางตัวเป็นกลางเสมอ เพราะถ้าเจ้าผู้ปกครองไม่เปิดเผยตนเอง เจ้าผู้ปกครองจะไม่มีข้ออ้างหรือสิ่งอื่นใดที่จะสามารถจะป้องกันตนเองได้จากผู้ชนะ เพราะผู้ชนะจะไม่ต้องการมิตรที่นำระวางซึ่งไม่ได้ช่วยเหลือเขาในยามคับขัน และผู้แพ้จะไม่ต้อนรับ เพราะเจ้าผู้ปกครองมิได้ต้องการที่เสียงร่วมโชคชะตาไปกับเขาทั้งที่สามารถช่วยเหลือเขาได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงษ์ แปล

2547: 286) เจ้าผู้ปกครองที่ลงใจจึงเลือกวิถีแห่งความเป็นกลาง เจ้าผู้ปกครองก็ประสบกับความพินาศ แต่เมื่อเจ้าผู้ปกครองเปิดเผยตนเองอย่างหนักแน่นที่จะเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถึงแม้ว่าฝ่ายที่เข้าข้างนั้นชนะ และเขาอาจจะมีอำนาจมาก ทำให้เจ้าผู้ปกครองยังคงต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเขา แต่เขาก็มีข้อผูกพันต่อเจ้าผู้ปกครองและมีสัญญาแห่งความรักอยู่ และมนุษย์เรานั้นก็ไม่ได้รู้ความซื่อสัตย์เสียจนพวกเขาจะกดขี่เจ้าผู้ปกครอง และยิ่งไปกว่านั้นอีก ชัยชนะไม่เคยชัดเจนเสียจนกระทั่งผู้ชนะไม่ต้องมีความเคารพอยู่บ้างเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความยุติธรรม แต่ถ้าฝ่ายที่เจ้าผู้ปกครองเข้าด้วยเกิดแพ้ เขาก็จะต้อนรับ และเขาก็จะช่วยเจ้าผู้ปกครองขณะที่เขาทำได้ และจะกลับกลายเป็นมิตรของโชคชะตาที่อาจจะรุ่งโรจน์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่สอง เมื่อผู้ที่สู้รบกันนั้นมีคุณสมบัติประเภทที่เจ้าผู้ปกครองไม่ต้องกลัวผู้ชนะ ก็ยิ่งเป็นความสุ่มรอบคอบมากขึ้นที่จะเข้าข้างเขา เพราะเจ้าผู้ปกครองทำให้อีกฝ่ายหนึ่งพินาศด้วยความช่วยเหลือของตน และเมื่อเขาชนะ เขาก็ยังคงต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าผู้ปกครองอยู่ดี

แต่สิ่งที่จะต้องจดจำ เจ้าผู้ปกครองควรระมัดระวังไม่เข้าร่วมกับผู้ซึ่งมีอำนาจมากกว่าตนเพื่อโจมตีผู้อื่น ยกเว้นเมื่อมีความจำเป็นบีบบังคับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้าเมื่อเขาชนะ เจ้าผู้ปกครองก็ต้องตกเป็นนักโทษของเขา ดังนั้นเจ้าผู้ปกครองควรหลีกเลี่ยงการต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้อื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 287)

การเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ อีกอย่างหนึ่งที่เจ้าผู้ปกครองควรมี คือการที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องแสดงตนเป็นผู้รักคุณธรรมด้วยการต้อนรับผู้ทรงคุณธรรม โดยการให้เกียรติแก่พวกเขา และควรจะสนับสนุนผู้ใต้ปกครองของตนเอง ด้วยการให้พวกเขาประกอบอาชีพได้อย่างปกติสุข อย่างที่พวกเขาปรารถนา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 288)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้วมาคิอาเวลลีได้ให้ความสำคัญกับผู้ใต้ปกครองอย่างมาก เพื่อให้ผู้ใต้ปกครองมีความนิยมยกย่องสรรเสริญในตัวเจ้าผู้ปกครอง เหมือนมาคิอาเวลลีบอกเป็นนัยว่าการที่เจ้าผู้ปกครองจะประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งนั่นคือการได้รับความนิยมยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง ถึงแม้ผลสำเร็จนั้นจะมาจากกระทำในสิ่งที่ดีหรือในสิ่งที่เลวก็ตามแต่ แต่ในผลสุดท้ายแล้วเจ้าผู้ปกครองจะต้องได้รับความนิยมยกย่องสรรเสริญ ซึ่งในเรื่องนี้มาคิอาเวลลีได้ชี้ให้เห็นชัดยิ่งขึ้นที่ว่า การฆ่าเพื่อนพลเมือง การหักหลังมิตร การไม่รักษาข้อตกลง การปราศจากความสงสาร และการปราศจากศาสนาของ เจ้าผู้ปกครองโดยใช้แต่กำลังอำนาจเด็ดขาดทารุณโหดร้าย และใช้สิ่งเหล่านั้นมาโดยตลอด ถึงแม้สิ่งเหล่านั้นจะทำให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ การรักษาอำนาจ

ของตนเอาไว้ได้ แต่ผลของสิ่งเหล่านั้นไม่ได้ทำให้เจ้าผู้ปกครองได้รับความนิยมนกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง แต่กลับทำให้ถูกตำหนิ เกียดชัง ซึ่งสิ่งนี้เองทำให้เจ้าผู้ปกครองมีความไม่มั่นคงในการดำรงตำแหน่ง ขาดความชอบธรรมในการเป็นเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีถือว่าสิ่งนี้ไม่เป็นคุณธรรมในความหมายของเขา (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ 2547: 170 - 171)

สำหรับความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการเมืองของเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีได้กล่าวอีกว่าการเลือกมุขมนตรี (ที่ปรึกษาหรือผู้ช่วย) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากสำหรับเจ้าผู้ปกครอง และพวกเขาเหล่านั้นจะดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับความสุจริตรอบคอบของเจ้าผู้ปกครอง การคาดคะเนข้อแรกที่เราสามารถทำได้เกี่ยวกับสติปัญญาของเจ้าผู้ปกครองนั้น ดูได้จากบรรดาผู้คนที่อยู่รอบตัว เจ้าผู้ปกครอง ถ้าคนพวกนั้นมีประสิทธิภาพและมีความซื่อสัตย์ ผู้คนก็สามารถจะนับถือเจ้าผู้ปกครองเป็นผู้ทรงปัญญา เพราะเจ้าผู้ปกครองรู้วิธีที่จะรู้จักคนเหล่านั้นว่าเป็นผู้มีประสิทธิภาพพอ และทำให้พวกเขาซื่อสัตย์ได้อย่างไร แต่ถ้าพวกนั้นเป็นไปในทางตรงกันข้าม เราก็สามารถมีข้อวินิจฉัยที่ไม่น่าพึงพอใจเกี่ยวกับตัวเจ้าผู้ปกครองได้เสมอ เพราะข้อผิดพลาดข้อแรกที่เจ้าผู้ปกครองได้ทำนั้น

การจะจัดว่าเจ้าผู้ปกครองมีปัญหาสามารถวัดได้จาก ประเภทที่เข้าใจได้ด้วยตนเอง ประเภทที่มองเห็นสิ่งซึ่งคนอื่น ๆ เข้าใจ และประเภททั้งที่ไม่เข้าใจด้วยตนเองและโดยผ่านคนอื่น ประเภทแรกจึงประเสริฐที่สุด ประเภทที่สองนั้นก็ประเสริฐ ส่วนประเภทที่สามนั้นไร้ประโยชน์ ถ้าเป็นประเภทแรกไม่ได้ก็จำเป็นต้องเป็นประเภทที่สอง เพราะเมื่อใดก็ตามที่บุคคลมีความสามารถวินิจฉัยสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวที่คนอื่นกระทำหรือพูด ถึงแม้ว่าเจ้าผู้ปกครองจะไม่มี การคิดค้นด้วยตนเอง เจ้าผู้ปกครองก็จะรู้ถึงผลงานที่เลวและดีของมุขมนตรี ซึ่งความมีปัญหานี้มุขมนตรีก็ไม่อาจที่จะหลอกลวงเจ้าผู้ปกครองได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 294)

วิธีการที่เจ้าผู้ปกครองจะได้รู้จักมุขมนตรีของตนในแบบวิธีการที่ไม่มีวันพลาด นั่นคือให้พิจารณาคนที่มุขมนตรีที่คิดถึงตัวเขาเองมากกว่าเจ้าผู้ปกครอง และมุขมนตรีที่แสวงหาผลประโยชน์ของเขาเองในการกระทำทั้งปวง บุคคลเช่นนี้ไม่มีวันที่จะเป็นมุขมนตรีที่ดีได้ เจ้าผู้ปกครองต้องไม่มีวันที่จะไว้วางใจพวกนี้ได้เลย เพราะพวกนี้ผู้ซึ่งมีรัฐของคนอื่นอยู่ในมือ คิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลดีในเรื่องนี้ เจ้าผู้ปกครองควรที่จะนึกถึงมุขมนตรีและให้เกียรติเขา ทำให้เขามั่งคั่งและผูกพันอยู่กับเจ้าผู้ปกครอง แบ่งปันเกียรติยศและภาระหน้าที่ให้เขา เพื่อเขาจะได้ตระหนักว่าตนจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากเจ้าผู้ปกครอง และเมื่อเกียรติยศต่าง ๆ ที่มากมายของเขาจะไม่ทำให้เขาอยากได้ความมั่งคั่งอีก ภาระหน้าที่อันมากมายของเขาจะทำให้เขากลับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ถ้ามุขมนตรีและเจ้าผู้ปกครองมีสัมพันธกันดีดังที่

กล่าวมา พวกเขาก็สามารถจะมีความเชื่อมั่นต่อกันและกัน แต่ถ้ามันเป็นอย่างอื่น ตอนจบก็จะเป็นตอนจบที่อันตรายเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสมอ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 294)

มาคิอาเวลลี ได้ให้ความสำคัญที่เป็นข้อผิดพลาดอีกประการหนึ่งของเจ้าผู้ปกครอง คือ บรรดาคนประจบสอพลอซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากที่ใกล้ชิดกับเจ้าผู้ปกครอง และถ้าหากว่าเจ้าผู้ปกครองไม่ได้ใช้ความสุ่มรอบคอบอย่างดีในการเลือกตัดสินใจของความคิดของคนพวกนี้ เมื่อนั้นเจ้าผู้ปกครองก็จะสิ้นความนับถือ และอาจนำไปสู่หนทางแห่งความพินาศของเจ้าผู้ปกครองได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 297)

ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองที่สุ่มรอบคอบ จึงควรเลือกบรรดาคนที่ทรงปัญญาจากในรัฐของตนเองและเฉพาะคนเหล่านี้เท่านั้น ที่ควรให้ตัดสินใจโดยอิสระที่จะพูดความจริงต่อเจ้าผู้ปกครอง แต่ก็ต้องพูดเฉพาะความจริงในสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองถาม และไม่พูดอะไรอื่นอีก แต่เจ้าผู้ปกครองก็ควรจะถามเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และรับฟังความเห็นของพวกเขา และหลังจากนั้นจึงใคร่ครวญด้วยตนเองในแบบวิธีการของตนเอง และเจ้าผู้ปกครองควรจะปฏิบัติตนกับคณะที่ปรึกษาเหล่านี้ และกับแต่ละคนของคณะที่ปรึกษานี้ในแบบวิธีการที่ทุก ๆ คนจะารู้ว่ายิ่งพูดอย่างเสรีเท่าใดก็จะเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเท่านั้น แต่นอกเหนือจากบุคคลเหล่านี้แล้ว เจ้าผู้ปกครองควรจะไม่ปรารถนาฟังใครทั้งสิ้น แต่ควรจะไปติดตามสิ่งซึ่งได้ใคร่ครวญไปแล้วและจะต้องแน่วแน่ในการใคร่ครวญของตน ผู้ที่ทำการอย่างอื่นก็จะตกเป็นเหยื่อของพวกประจบสอพลอหรือไม่ก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เท่า ๆ กับที่ความเห็นแตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้เจ้าผู้ปกครองสิ้นความนับถือ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 298)

เพราะฉะนั้น เจ้าผู้ปกครองจึงควรจะได้รับฟังคำปรึกษาอยู่เสมอแต่ต้องเฉพาะเมื่อเจ้าผู้ปกครองปรารถนาจะฟังเท่านั้น ไม่ใช่เมื่อผู้อื่นปรารถนา จริง ๆ แล้วเจ้าผู้ปกครองควรจะเอาหัวใจออกจากใครก็ตามที่ให้คำปรึกษาแก่เจ้าผู้ปกครองด้วยเรื่องใด ๆ ก็ตามเมื่อเจ้าผู้ปกครองไม่ได้ร้องขอ แต่เจ้าผู้ปกครองควรอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้ซักถามที่ซอกแซก แล้วก็ควรจะเป็นผู้ฟังที่มีน้ำอดน้ำทนต่อความจริงของสิ่งซึ่งได้สอบถามไป จริง ๆ แล้วเมื่อเจ้าผู้ปกครองรู้ว่ามิมีบางคนไม่พูดความจริง เพราะสงวนท่าทีอะไรบางอย่าง เจ้าผู้ปกครองควรจะครุ่นคิดในสิ่งเหล่านี้ หลายต่อหลายคนวินิจฉัยว่าเจ้าผู้ปกครองที่ทำให้ตนเองได้รับความเห็นว่าเป็นผู้สุ่มรอบคอบนั้น ที่ถูกมองเช่นนั้น มิใช่เพราะธรรมชาติของเจ้าผู้ปกครองเอง แต่เพราะมีบรรดาที่ปรึกษาที่ดีที่ล้อมรอบตัวเจ้าผู้ปกครองต่างหาก และไม่ต้องสงสัยเลยว่าคนพวกนี้หลอกตัวเอง เพราะกฎทั่วไปที่ไม่มีวันพลาดคือ เจ้าผู้ปกครองซึ่งมิได้เป็นผู้ทรงปัญญาด้วยตนเองจะไม่สามารถรับคำปรึกษาที่ดีได้ และอีกกรณีหนึ่ง

ที่เจ้าผู้ปกครองที่ขาดปัญญา และได้รับฟังคำปรึกษาที่มากกว่าหนึ่งคน ทำให้เจ้าผู้ปกครองไม่มี
 คณะที่ปรึกษาที่เป็นเอกภาพ และเจ้าผู้ปกครองก็จะไม่รู้ด้วยตนเองว่าจะรวมพวกนั้นเข้าเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างไร เพราะในสวนของที่ปรึกษานั้นแต่ละคนก็จะคิดถึงแต่ประโยชน์ของ
 ตนเอง และเจ้าผู้ปกครองก็จะไม่รู้ว่าจะปรับปรุงแก้ไขหรือยอมรับที่ปรึกษาเหล่านั้นได้อย่างไร และ
 เป็นไปไม่ได้ที่จะพบมันเป็นอย่างอื่น เพราะมนุษย์จะชั่วร้ายกับเจ้าผู้ปกครองเสมอ นอกเสียจากว่า
 จะมีความจำเป็นบางอย่างทำให้พวกเขาเป็นคนดี เพราะฉะนั้น จึงสรุปคำปรึกษาที่ดีได้ว่า ไม่ว่า
 คำปรึกษาจะมาจากใครก็ตาม จำต้องเกิดจากความสุ่มรอบคอบของเจ้าผู้ปกครอง และไม่ใช่ว่า
 ความสุ่มรอบคอบของเจ้าผู้ปกครองจะเกิดมาจากคำปรึกษาที่ดี (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ
 จันทรวงศ์ แปล 2547: 298 - 299)

จากที่กล่าวมา มาคิอาเวลลีได้สรุปแนวคิดของเขาเกี่ยวกับคุณธรรมและโชคชะตาว่า
 คนทั่วไปมีความเชื่อว่า ความจริงแล้วสรรพสิ่งในโลกนี้ถูกควบคุมโดยโชคชะตาและพระผู้เป็นเจ้า
 ในแบบวิธีการที่มนุษย์และความสุ่มรอบคอบของมนุษย์ไม่สามารถจะแก้ไขมันได้ ความจริงแล้ว
 มนุษย์ไม่มีทางแก้ไขได้เลย และด้วยเหตุนี้ มนุษย์ส่วนใหญ่จึงวินิจฉัยว่าไม่มีประโยชน์ที่จะไปเหน็ด
 เหนื่อยกับสิ่งต่าง ๆ แต่ควรปล่อยให้สรรพสิ่งถูกควบคุมโดยโชคชะตาดีกว่า เพราะอย่างไรเสียก็ไม่สามารถ
 จะเอาชนะโชคชะตาและพระผู้เป็นเจ้าได้ แต่มาคิอาเวลลีมิได้ยอมแพ้ต่อโชคชะตาและ
 พระผู้เป็นเจ้าอย่างที่กล่าวมา มาคิอาเวลลีเชื่อว่า ความจริงแล้วชีวิตของคนเรานั้นเกิดจาก
 โชคชะตาครั้งหนึ่ง และการกระทำของตนอีกครั้งหนึ่งที่มนุษย์เราสามารถควบคุมได้ เพราะฉะนั้น
 เจ้าผู้ปกครองที่จำกัดตัวเองอยู่กับเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เจ้าผู้ปกครองก็อาจมีความสุขในวัน
 นี้ แต่อาจต้องประสบกับความพินาศในวันรุ่งขึ้น ถ้าเจ้าผู้ปกครองไม่รู้จักเปลี่ยนธรรมชาติหรือ
 คุณสมบัติใด ๆ ของตัวเองให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของยุคสมัยที่เปลี่ยนไปด้วยความ
 ระมัดระวัง และความอดทน โดยไม่ใช่หลักที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดในการดำเนินชีวิตของตน เจ้า
 ผู้ปกครองก็จะไม่พบกับความรุ่งโรจน์ในชีวิต ในการกลับกันถ้าเจ้าผู้ปกครองทำได้ก็จะพบกับความ
 รุ่งโรจน์ในชีวิตอย่างที่ด้ตั้งใจไว้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 304 - 306)

มาคิอาเวลลีพยายามเสนอแนวคิดเรื่องคุณธรรมให้เจ้าผู้ปกครองได้เข้าใจ และให้
 นำมาใช้เพื่อสร้างอิตาลีให้เข้มแข็ง มั่นคง และยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะเพื่อป้องกันการรุกรานของ
 ชาวต่างชาติที่จะมาทำให้ประเทศอิตาลีขาดอิสรภาพ และอ่อนแอ ซึ่งเขาเชื่อว่าถ้าเจ้าผู้ปกครอง
 ของอิตาลีมีคุณธรรมอย่างที่เขาได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Prince ประเทศอิตาลีก็จะเข้มแข็ง
 มั่นคง และยิ่งใหญ่ได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 310 - 315)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดปรัชญาการเมืองเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ The Prince จะมีความสลับซับซ้อนที่เกี่ยวกับความดีและความเลว โดยที่ มาคิอาเวลลีไม่ได้บอกมาอย่างชัดเจนว่า คุณธรรมที่แท้จริงของเจ้าผู้ปกครองคืออะไร ซึ่งส่วนใหญ่ ในหนังสือ The Prince ที่มาคิอาเวลลีได้เขียนไว้ มาคิอาเวลลีเพียงแต่ยกตัวอย่าง¹ ให้ผู้อ่านได้เห็น ถึงเหตุผลในการสนับสนุนความคิดเรื่องคุณธรรมของเขาให้เข้าใจว่า คุณธรรมนั้นมีความจำเป็นที่ เจ้าผู้ปกครองจะต้องมี และจะต้องนำมาใช้อย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง จากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี จะทำให้ทราบว่าคุณธรรมของมาคิอาเวลลี ก็คือ คุณธรรมที่เกิดมาจากภายในจิตใจและร่างกาย ของ เจ้าผู้ปกครอง และเมื่อนำมาใช้ ตัวคุณธรรมนั้นต้องสามารถปรับตัวหรือพร้อมที่จะนำไป กระทำในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวต่อสังคมการเมือง และธรรมชาติได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐ ซึ่งตัว คุณธรรมสำหรับเจ้าผู้ปกครองจะอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับหรือความเชื่อของคนทั่วไปว่าเป็น สิ่งที่ดี แต่ตัวคุณธรรมเหล่านั้นยังไม่ล่วงไปถึงขั้นเป็นศีลธรรมทางศาสนาที่ไม่สามารถปรับตัว หรือไม่พร้อมที่จะนำไปกระทำในสิ่งที่เลวเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐได้ ซึ่งตัวคุณธรรมสำหรับเจ้า ผู้ปกครองนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ไว้แล้วในกรอบแนวคิดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

5. ลัทธิ ศาสนากับคุณธรรมในวรรณกรรมสามก๊ก

วรรณกรรมสามก๊กเกิดขึ้นที่ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์หมิงในราว พ.ศ. 1911 – 2186 ซึ่งล่องกวางตงได้ประพันธ์ขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากพงศาวดารสามก๊กของเฉินโซ่วที่ได้เขียนไว้ในราว พ.ศ. 777 – 830 มาเป็นเค้าโครงในการประพันธ์ ดังนั้น คุณธรรมในสมัยของสามก๊ก และในสมัย ของวรรณกรรมสามก๊กจึงมีความเกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในสมัยของสามก๊กเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 711 จนถึงประเทศจีนรวมสามก๊กเป็นหนึ่งเดียวใช้ ระยะเวลา 111 ปี (พ.ศ. 823) ในสมัยนั้นประเทศจีนได้รับอิทธิพลอย่างมากจากลัทธิขงจื้อ (Confucianism) ขงจื้อเป็นนักปราชญ์ชาวจีนที่ยิ่งใหญ่ เกิดก่อนสมัยของสามก๊กหลายร้อยปี คือ เกิดเมื่อประมาณก่อนพุทธศักราช 7 ปี (เสถียร พันธรักษ์ 2542: 40) ขงจื้อเกิดในสมัยราชวงศ์โจว ซึ่งในสมัยนั้นประเทศจีนเกิดความไม่สงบขึ้น มีการแย่งชิงอำนาจทำสงครามกันระหว่างรัฐต่าง ๆ

¹ การยกตัวอย่างของมาคิอาเวลลี ที่นำมาอธิบายสนับสนุนความคิดเรื่องคุณธรรมของเขาในหนังสือ The Prince ทำให้มีผู้ที่ศึกษาแนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีบางท่านนำตัวอย่างที่กล่าวไว้ เอาไปเป็นแก่นคิดทาง การเมืองของมาคิอาเวลลีไปเสีย

อยู่ตลอดเวลา ชนชั้นผู้ปกครองไว้ซึ่งคุณธรรม ราษฎรสมัยนั้นได้รับความเดือดร้อนจากระบบการปกครองที่เลวร้ายอย่างมาก นักปราชญ์ในสมัยนั้นจึงต่างที่จะครุ่นคิดแสวงหาสังคมที่ดีให้แก่มนุษย์ ชงจื้อก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ต้องการจะสร้างสังคมให้น่าอยู่สำหรับมนุษย์ ชงจื้อเป็นนักปราชญ์ที่ให้ความสำคัญในทางปฏิบัติมากกว่าในทางอุดมคติที่เป็นนามธรรม ชงจื้อจึงต้องการสร้างสังคมที่ดีที่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ในโลกนี้ ชงจื้อสนใจที่จะแก้ไขปัญหามันเมืองเป็นพิเศษ โดยต้องการที่จะสร้างสังคมและระบบการปกครองที่ดีให้แก่รัฐ เพื่อให้สังคมมนุษย์ได้อยู่กันอย่างปกติสุขเรียบร้อย แนวคิดของจื้อจึงอยากให้สังคมจีนในสมัยนั้นเป็นเหมือนกับสังคมจีนในอดีตที่มีแต่ความสงบสุขเรียบร้อย ชนชั้นผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองต่างก็มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีต่อกัน โดยไม่ต้องแก่งแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์เหมือนอย่างทุกวันนี้

แนวคิดของชงจื้อเป็นแบบอนุรักษนิยม คือต้องการให้สังคมเป็นไปด้วยระเบียบแบบแผนที่ดี คนในสังคมต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยให้ยึดหลักความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ที่มีอยู่ 5 สาย (five relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับผู้เยาว์ และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน (เสถียร พันธรังษี 2542: 257) ความสัมพันธ์ระหว่างกันจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความจงรักภักดี ความกตัญญูต่อกัน และความเมตตาที่ดีต่อกัน¹ จึงจะถือว่าเป็นคุณธรรมจะเห็นได้ว่าชงจื้อให้ความสำคัญในทุกระดับของสังคมในรัฐโดยมีมูลฐานความเชื่อที่ว่า รากฐานของอาณาจักร คือ "รัฐ" รากฐานของรัฐ คือ "สังคม" รากฐานของสังคมคือ "ครอบครัว" รากฐานของครอบครัว คือ "ตัวเอง"

ชงจื้อต้องการแก้ไขปัญหาสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชงจื้อไม่เห็นด้วยกับการหนีปัญหาด้วยการหลีกเลี่ยงสังคม เพื่อหาความสงบสุขส่วนตัวเหมือนกับลัทธิศาสนาอื่น ๆ ชงจื้อต้องการสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับคนในสังคมได้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลได้จริงในโลกนี้ อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมของชงจื้อจะเป็นลักษณะของคุณธรรมทางโลก เพื่อให้ชีวิตมนุษย์มีความสุขได้ในโลกนี้มากกว่าการหวังพึ่งความสุขในโลกหน้า

แนวคิดการปกครองบ้านเมือง ชงจื้อได้เห็นความเหลวแหลกในระบบราชการสมัยนั้น ซึ่งขาดคนดีที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม ชงจื้อจึงเห็นว่ารัฐควรจัดหาขุนนางที่ดีเพื่อมารับใช้บ้านเมือง โดยให้เลือกเฟ้นจากผู้ทรงความรู้และมีคุณธรรม ด้วยการสอบเข้ารับราชการให้

¹ ความมีเมตตาในทัศนะของชงจื้อจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม หากใครทำผิดกฎหมายบ้านเมืองก็จะต้องถูกลงโทษตามที่ได้กำหนดไว้

เป็นไปด้วยความยุติธรรม บ้านเมืองจึงจะเจริญก้าวหน้า มั่นคง อาณาประชาราษฎร์จะได้อยู่กันอย่างมีความสุข

แนวคิดและคำสั่งสอนของขงจื้อเมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่ค่อยได้รับการยอมรับและแพร่หลายมากนัก แต่เมื่อหลังจากที่ขงจื้อได้เสียชีวิตลง ลูกศิษย์ของขงจื้อได้นำเอาหลักคำสั่งสอนไปเผยแพร่ในรัฐต่าง ๆ เจ้าผู้ปกครองรัฐต่างเริ่มให้ความสนใจและเลื่อมใสในคำสั่งสอนของขงจื้อ จึงได้นำแนวคิดของขงจื้อมาใช้ในการปกครองบ้านเมือง จนถึงในสมัยของราชวงศ์ฮั่น สถานะการเมืองสมัยนั้นได้เอื้อให้ผู้ปกครองได้ใช้ลัทธิขงจื้อให้เป็นประโยชน์ต่อการปกครองบ้านเมือง เพราะหลักแนวคิดของขงจื้อต้องการให้มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่ที่กษัตริย์ (centralization) โดยไม่ให้มีการกระจายอำนาจให้กับเจ้าเมืองต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นบ่อให้เกิดการแย่งชิงอำนาจกันเอง และเป็นเหตุให้มีการกระด้างกระเดื่องต่อเมืองหลวง ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่มั่นคงแก่ประเทศได้ เหมือนอย่างในสมัยราชวงศ์โจวที่ผ่านมา (ทวีป วรดิติก 2542: 76 - 111) เมื่อลัทธิขงจื้อสนับสนุนการรวมศูนย์อำนาจในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (absolute monarchy) ราชวงศ์ฮั่นที่เริ่มก่อตั้งราชวงศ์ขึ้นจึงเห็นข้อดีของลัทธิขงจื้อนี้ ถึงกับยกย่องให้เกียรติและได้อุปถัมภ์เหล่าสาวกของลัทธิขงจื้ออย่างดียิ่งด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองของกษัตริย์จีนให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดของขงจื้อนี้เองที่มีอิทธิพลต่อสังคมและระบบการเมืองการปกครองของจีนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ด้วยแนวคิดขงจื้อที่ต้องการให้รัฐส่งเสริมคนดีมีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการเป็นขุนนางมากกว่าการแต่งตั้งตามเครือญาติของชนชั้นเจ้าขุนมูลนายแบบเก่า ที่มักจะ得人ไม่ดีเข้ามารับราชการ แนวคิดนี้เองที่ทำให้ฐานะคนในสังคมจีนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้มีความรู้แต่มีฐานะยากจนเริ่มเข้ามารับราชการเป็นขุนนาง และเริ่มเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองการปกครองของจีนมากขึ้น ทำให้ระบบศักดินาที่เคยผูกขาดอยู่แต่เจ้าขุนมูลนายเริ่มเปลี่ยนไป โดยหลักการแนวคิดของขงจื้อนั้นดี แต่ทว่าในทางปฏิบัตินั้นไม่ได้เป็นไปอย่างอุดมคติที่ขงจื้อต้องการ เพราะขุนนางที่มีอำนาจต่างก็ส่งคนของตนเข้ารับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานอำนาจและอิทธิพลให้แก่ตน การสอบคัดเลือกคนเข้ารับราชการก็ยิ่งมีการทุจริตคดโกงมากยิ่งขึ้น คนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นขุนนางก็ได้คนไม่ดี เมื่อไปปฏิบัติหน้าที่ก็มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงเอาผลประโยชน์ใส่ตนกันอย่างกว้างขวาง การใช้อำนาจของกษัตริย์จีนในสมัยนั้น หากใครใกล้ชิดคอยเพ็ดทูลเรื่องราวให้หลงเชื่อก็จะได้ประโยชน์ใส่ตน ในส่วนนี้เองทำให้ขุนนางฝ่ายต่าง ๆ ได้ส่งคนของตนเข้าไปเป็นคนรับใช้คนสนิทของกษัตริย์ ที่เรียกว่า "ขันที" เพื่อคอยเป็นหูเป็นตาในการปฏิบัติราชการของกษัตริย์แล้วให้มารายงานนายของตนได้ทราบ หรือให้

คอยยุยงเปิดทุกกษัตริย์ให้หลงเชื่อในสิ่งที่พวกตนต้องการ หรือคอยยุยงกำจัดขุนนางฝ่ายตรงกันข้าม นับแต่นั้นมาชั้นที่ก็เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองของจีน นับวันชั้นที่ที่มาจากชนชั้นต่ำต้อยของสังคมที่คอยรับใช้ขุนนางก็เริ่มสร้างอำนาจ และอิทธิพลให้แก่ตัวเอง จนยกฐานะของตนให้มีบทบาทในราชสำนัก ด้วยเหตุที่ชั้นที่เป็นคนสนิทของกษัตริย์ จึงรู้ว่ากษัตริย์ชอบและต้องการอะไร ชั้นที่เหล่านี้จึงพยายามจัดหามาให้เพื่อเอาใจ ทำให้กษัตริย์ไว้ใจชั้นที่เป็นอย่างมาก เมื่อชั้นที่มีบทบาทต่อการใช้อำนาจของกษัตริย์ทำให้เมื่อใดที่จะมีการแต่งตั้งขุนนางก็จะต้องมีการวิ่งเต้นจ่ายสินบนให้แก่พวกชั้นที่ เพื่อให้ชั้นที่ไปเปิดทุกกษัตริย์ให้ทรงแต่งตั้งตนเป็นขุนนาง เมื่อระบบราชการจีนเต็มไปด้วยการเล่นพรรคเล่นพวก จึงทำให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง และกดขี่ข่มเหงราษฎร หากขุนนางคนใดขัดขวางเป็นปรปักษ์ก็จะถูกกำจัดเสีย ทำให้ขุนนางที่มีความรู้ความสามารถและชื่อเสียงต่างก็ไม่ได้รับความเป็นธรรม ราษฎรถูกละเลยจากทางการ และยังถูกกดขี่ข่มเหงเดือดร้อนแสนสาหัส จนทำให้ราษฎรลุกฮือก่อกบฏต่อต้านอำนาจรัฐหลายครั้ง การมีบทบาทและอิทธิพลในทางการเมืองของชั้นที่ในบางสมัยทำให้สถานะของกษัตริย์จีนสิ้นคลอนอย่างเช่น ในสมัยของราชวงศ์ฮั่นจนทำให้บ้านเมืองแตกแยกออกเป็นสามอาณาจักร หรือสามก๊ก ในสมัยราชวงศ์ถัง และในสมัยราชวงศ์หมิง¹ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าลัทธิขงจื้อมีอิทธิพลในทางสังคมและการเมืองการปกครองของจีนมิใช่น้อย โดยขงจื้อต้องการสร้างให้สังคมจีนเป็นสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในทุกระดับของสังคม เริ่มจากระดับล่างจนถึงระดับสูงสุดคือกษัตริย์ที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครอง โดยให้ทุกคนรู้จักหน้าที่และปฏิบัติให้ถูกต้องตามสถานะของตน โดยให้มีความจงรักภักดี กตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีคุณ มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความรักชาติ เห็นแก่ส่วนรวม มีธรรมจรรยาที่ดีต่อกัน ซึ่งคุณธรรมของขงจื้อเหล่านี้ได้ซึมซับอยู่ในสังคมจีน และเป็นเครื่องมือให้แก่ผู้ปกครองจีนมาหลายยุคหลายสมัย จนมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของจีนมาโดยตลอด อย่างในยุคสมัยของราชวงศ์ฮั่น (สมัยสามก๊ก) และในสมัยของราชวงศ์หมิง (สมัยของวรรณกรรมสามก๊ก) ก็ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อด้วยกันทั้งสิ้น

สำหรับลัทธิอีกลัทธิหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองการปกครองของจีนที่เกี่ยวข้องกับ

คุณธรรมในวรรณกรรมสามก๊ก คือ ลัทธิเต๋า (Taoism) ผู้ให้กำเนิดลัทธิชื่อ เล่าซือ หรือ เล่าจื๊อ (Lao - Tzu) เล่าจื๊อเกิดประมาณก่อนพุทธศักราช 61 ปี (เสถียร พันธรั้ง 2542: 40) เล่าจื๊อเกิดในสมัยราชวงศ์โจวร่วมสมัยกับขงจื้อ แต่เล่าจื๊ออายุมากกว่าขงจื้อ จากที่สภาพบ้านเมืองแตกแยกมี

¹ โปรดศึกษาเรื่องนี้ได้ใน ทวีป วรรณคดี 2542: 209 - 214, 319 - 334, 463 - 477

แต่การทำสงครามแย่งชิงอำนาจกันเป็นใหญ่ ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ชนชั้นปกครองไร้ซึ่งคุณธรรม และจริยธรรม จากทฤษฎีของบ้านเมืองทำให้เล้าจื้อเกิดความท้อใจในสังคมสมัยนั้น และเห็นว่าหนทางที่จะแก้ไขให้ดีขึ้นมาได้ เล้าจื้อจึงคิดแก้ปัญหาให้แก่ตัวเองด้วยการหลีกหนีให้พ้นกับสังคมที่ยุ่งยากและเห็นแก่ตัว โดยใช้ชีวิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ เล้าจื้อได้ออกเดินทางให้ห่างไกลจากสังคม เพื่อแสวงหาปรัชญาชีวิต เล้าจื้อได้ค้นพบหลักปรัชญาของเต๋าที่สามารถทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสุขได้ หลักของเต๋า คือ ความเที่ยงแท้ (อุดมธรรม) อันสูงสุด (ultimate reality) ซึ่งเป็นเอกภาพไม่มีรูปร่าง ไม่อาจกำหนดได้โดยผัสสะ (sense) ทั้งหมด อุดมธรรมดังกล่าวนี้แฝงอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติทุกชนิด เต๋าแสดงตัวเองให้เห็นในรูปร่างของกฎของธรรมชาติ (law of nature) ที่ไม่มีเปลี่ยนแปลง เล้าจื้อถือว่า เต๋า (วิถีทางของธรรมชาติ) เป็นแหล่งทำให้เกิดพลัง (vital force) พลังหรืออำนาจของเต๋าที่มาจากธรรมชาติในตัวของมัน มีอยู่ 4 อย่าง คือ อำนาจของมนุษย์มาจากโลก อำนาจของโลกมาจากสวรรค์ อำนาจของสวรรค์มาจากเต๋า อำนาจของเต๋ามาจากความเป็นไปในตัวของมันเอง หลักแนวคิดของเต๋าที่สำคัญก็คือ การดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ ความยุ่งยากในโลกนี้ เกิดจากการกระทำ การกระทำทั้งปวงเป็นเรื่องของการสร้างปัญหา ดังนั้น จงยอมรับโดยไม่ขัดขืนต่อธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความสุขได้ในทัศนะของเล้าจื้อต้องการให้คนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่มีการแก่งแย่งแข่งขันกัน ปล่อยให้เป็นไปตามวิวัฒนาการของธรรมชาติ ไม่มีการดิ้นรนเพื่อแสวงหาตำแหน่งให้เกิดอำนาจแก่ตน ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความอดทน มีความเป็นกลาง และให้อ่อนน้อมถ่อมตน

จริงอยู่ที่เล้าจื้อมุ่งสอนไปทางจิตและธรรมชาติ แต่เล้าจื้อก็ไม่ได้ทอดทิ้งจริยธรรมทางสังคม เล้าจื้อสอนเน้นอย่างมากในเรื่องจริยธรรม ถึงกับอ้างว่า ผู้ไม่มีจริยธรรมจะเข้าถึงเต๋าไม่ได้ หากพิจารณาอย่างละเอียดจะเห็นว่า จริยธรรมของเล้าจื้อใกล้เคียงกับจริยธรรมของศาสนาพุทธ คือ ศีล 5 และยังมีอุดมธรรม (virtues) อีกหลายประการ เช่น การรักดีต่อกษัตริย์ และครูอาจารย์ การเคารพบิดามารดา การเมตตาต่อมนุษย์และสัตว์ การมีอดทนอดกลั้น การเสียสละ เป็นต้น

เล้าจื้อได้เขียนเกี่ยวกับเต๋าไว้เป็นคัมภีร์ ชื่อ เต๋า เต๋ กิง (หรือ เต๋า เต๋ จิง) หลังจากที่เล้าจื้อได้เสียชีวิตลง ลูกศิษย์ได้เผยแพร่คำสอนลัทธิเต๋าสืบต่อกันมา และได้มีการดัดแปลงคำสอนที่ผิดไปจากเดิมมาก เช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติ การทำไสยศาสตร์และพิธีกรรมต่าง ๆ มีการใส่ภูตผีปีศาจ เป็นต้น ในสมัยต่อมาลัทธิเต๋ารับอิทธิพลจากศาสนาพุทธอยู่มาก โดยได้มีนักบวชนักพรตในลัทธิเต๋าดัดแปลงแบบนักบวชของศาสนาพุทธ ที่เรียกว่า เต๋าสือ หรือ เต๋ายิน

อิทธิพลของลัทธิเต๋าที่มีต่อสังคมและการเมืองการปกครองของจีนมีให้เห็นในเรื่องราวของคุณธรรมและจริยธรรม ถึงแม้ลัทธิเต๋าให้คนห่างไกลจากสังคมที่ยุ่งเหยิง แต่ลัทธิเต๋าก็ไม่ได้ทิ้งคุณธรรมและจริยธรรมของคนที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน จริงอยู่ที่หลักของลัทธิเต๋ากับลัทธิขงจื้อจะแตกต่างกัน กล่าวคือ ลัทธิเต๋าต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาของสังคม เพื่อทำตัวให้บริสุทธิ์เข้ากับธรรมชาติ ใช้ชีวิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ แต่ลัทธิขงจื้อต้องการอยู่กับสังคม คอยแก้ปัญหาให้สังคม เพื่อให้สังคมเป็นสิ่งที่สร้างความสุขความเจริญให้แก่มนุษย์ แต่จุดร่วมกันของสองลัทธินี้ก็ คือ ต้องการให้สังคมหวนกลับไปเหมือนกันในอดีต เพียงแต่ลัทธิเต๋านั้นต้องการย้อนไปไกลกว่า ลัทธิขงจื้อ คือต้องการให้สังคมเป็นเหมือนกับสังคมบุพกาล จะเห็นได้ว่าสองลัทธินี้มีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม ที่ไม่ต้องการให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและการเมืองการปกครองของประเทศ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบในสังคม เกิดการแย่งชิงอำนาจทำสงครามกัน และทั้งสองลัทธิต้องการให้ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีต่อกัน จะเห็นได้ว่าลัทธิขงจื้อจะเน้นไปในทางโลก แต่ลัทธิเต๋าก็จะเน้นไปในทางจิตใจและธรรมชาติ แต่คนจีนในสมัยนั้นก็ได้ออกเลือกเอาทั้งสองลัทธิมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลงตัว และใช้ควบคู่กันเรื่อยมาหลายยุคสมัยของสังคมจีน

ลัทธิเต๋ายุคหลังได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีพลังอำนาจเหนือมนุษย์ (ความเชื่อ) ทำให้เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของคนจีนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชนชั้นล่างของสังคมที่มีฐานะยากจนที่ได้รับความทุกข์ร้อนในทางด้านสังคม การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ จากจุดนี้เอง จึงมีผู้ที่คิดเอาความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเครื่องมือชักจูง ชวนเชื่อให้ราษฎรที่ได้รับความทุกข์ร้อนที่เกิดจากการปกครองของรัฐให้กระด้างเดื่องต่ออำนาจรัฐ โดยอ้างถึงความชอบธรรมในสวรรค์ ที่ให้มากำจัดผู้ปกครองที่ไร้คุณธรรมให้พ้นอำนาจไป ซึ่งในประเทศจีนมี ผู้อ้างถึงสวรรค์ที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิเต๋ามาล้มล้างอำนาจของกษัตริย์ที่ไร้ซึ่งคุณธรรมในการปกครองบ้านเมืองมีให้เห็นได้ชัด นั่นคือ กบฏโพกผ้าเหลืองในสมัยราชวงศ์ฮั่น (ทวีป วรดิลก 2542: 215) โดยผู้นำกบฏโพกผ้าเหลืองได้นำเอาลัทธิเต๋ามาเผยแพร่จนเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้คนเป็นจำนวนมาก จนได้สมาชิกหลายคนเพื่อล้มล้างอำนาจกษัตริย์ ทำให้รัฐต้องส่งทหารออกปราบปรามอย่างหนัก ถึงแม้กษัตริย์ราชวงศ์ฮั่นปราบกบฏโพกผ้าเหลืองได้สำเร็จ แต่ผลกระทบดังกล่าวทำให้ในเวลาต่อมาประเทศจีนต้องแตกแยกออกเป็นสามอาณาจักรหรือสามก๊ก จนถึงขั้นต้องเปลี่ยนราชวงศ์ใหม่ จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของลัทธิเต๋ามีผลต่อสังคมและการเมืองการปกครองของจีนมิใช่น้อย

ศาสนาพุทธ (Buddhism) ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมในวรรณกรรมสามก๊ก ผู้ให้กำเนิดศาสนาพุทธ คือ สิทธัตถะ ศาสนานี้เกิดที่ประเทศอินเดีย ประมาณก่อนพุทธศักราช 45 ปี มีพระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ (เสฐียร พันธ์รังษี 2542: 40) เมื่อสิทธัตถะตรัสรู้แล้วก็ได้พระนามว่า พระพุทธเจ้า ศาสนาพุทธสอนให้คนรู้จักพึ่งตนเองมากกว่าการพึ่งพระผู้เป็นเจ้าของเหมือนอย่างกับศาสนาอื่น ๆ โดยมีความเชื่อว่าความเป็นไปของมนุษย์เป็นไปเพราะการกระทำของตัวเองมิใช่ มาจากพระผู้เป็นเจ้าของ การจะสุขจะทุกข์อยู่ที่การกระทำของตัวเองมิใช่มาจากผู้อื่น แก่นแท้ของศาสนาพุทธสอนให้คนดับทุกข์ด้วยปัญญา เพราะคำว่าพระพุทธเจ้า แปลว่า “ผู้รู้” ศาสนาพุทธจึงแปลว่า ศาสนาของผู้รู้ คำว่ารู้ในทางศาสนาพุทธ คือ “ให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร” (พุทธทาสภิกขุ 2547: 31) ให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไรก็คือ การรู้จักจริง รู้แจ้งในสรรพสิ่งทุกอย่าง รู้เข้าใจถึงที่สุดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรม (วัตถุ) และนามธรรม (จิตใจ) มันเป็นอนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์) อนัตตา (ไม่มีตัวตน) เมื่อคนเรารู้เข้าใจถึงที่สุดอย่างนี้แล้วก็จะไม่เกิดการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเหล่านั้น ความทุกข์ก็จะไม่เกิดขึ้น ปัญญา ก็จะเกิดเห็นธรรมในอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ (รู้ทุกข์) สมุทัย (มูลเหตุแห่งทุกข์คือตัณหา) นิโรธ (ความดับทุกข์) และมรรค (วิถีทางดับทุกข์) ปัญญาเท่านั้นที่จะเป็นตัวพิจารณาเหตุแห่งทุกข์ และจะดับทุกข์ได้อย่างไร เมื่อดับกิเลสตัณหาทั้งปวงได้แล้วก็จะสำเร็จอรหันต์ และนิพพานในที่สูงสุด ศาสนาพุทธแบ่งเป็น 2 นิกาย คือ นิกายเถรวาท และนิกายมหายาน ศาสนาพุทธมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะแถบซีกโลกตะวันออก ศาสนาพุทธนิกายมหายานเริ่มเข้ามาในประเทศจีนประมาณที่ลัทธิเต๋าเริ่มเผยแพร่ คำสั่งสอนให้แก่ชาวจีน แต่เดิมนั้นศาสนาพุทธเริ่มเข้ามาในประเทศจีนยังเป็นแค่นิกายเล็ก ๆ ชาวจีนไม่น้อยเข้าใจว่า คำสอนของศาสนาพุทธเป็นนิกายหนึ่งของลัทธิเต๋า ต่อมาศาสนาพุทธเริ่มเข้ามามีความสำคัญในสังคมจีน อาจเป็นเพราะว่าในสังคมจีนได้เกิดวิกฤตร้ายแรงต่อเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัย และกษัตริย์จีนสมัยนั้นก็พยายามปลุกฝังให้คนในรัฐปฏิบัติตามลัทธิขงจื้อเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง แต่ผลที่ได้รับก็ไม่ทำให้วิกฤตการณ์ทางการเมืองการปกครองดีขึ้นมาได้ ยังมีการแก่งแย่งชิงอำนาจกันระหว่าง ชนชั้นปกครองเรื่อยมา อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้ศาสนาพุทธได้เผยแพร่ในสังคมจีนได้อย่างรวดเร็ว นั่นคือ ชาวต่างชาติ (อู๋หู) ซึ่งเป็นเผ่าเร่ร่อนที่อยู่ตอนเหนือของจีนที่นับถือศาสนาพุทธอยู่แล้ว ได้มารุกรานภาคเหนือของจีนในศตวรรษที่สี่ เมื่อชนเผ่าเร่ร่อนได้ปกครองจีนจึงได้พยายามทำลายระเบียบแบบแผนในระบบศักดินาดั้งเดิมของจีนที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ เพื่อให้ระบบศักดินาของจีนอ่อนแอ ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการปกครองจีนมากยิ่งขึ้น (ทวีป วรดิลก 2542: 242) อีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ศาสนาพุทธแพร่หลายในสังคมจีนก็คือ หลักคำสอนของศาสนาพุทธได้เป็นเครื่องปลอบประโลมจิตใจให้แก่ผู้ที่ได้รับ

ความเดือนร้อนจากภัยสงครามที่มีมาโดยตลอด จึงทำให้ศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อสังคมจีนมาหลายยุคสมัย โดยเฉพาะเรื่องคุณธรรมของศาสนาพุทธ จนได้ถ่ายทอดมาถึงสมัยของราชวงศ์หมิงที่เป็นจุดกำเนิดของวรรณกรรมสามก๊ก

จากที่ลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองการปกครองของจีน ทำให้หลักคำสอนที่เกี่ยวกับคุณธรรมของลัทธิศาสนาดังกล่าวได้อบรมสั่งสอนจนซึมซับเข้าไปในสายเลือดของชาวจีนมาโดยตลอด โดยเฉพาะชนชั้นผู้ปกครองจะได้รับอิทธิพลอย่างมากในการใช้คุณธรรมของลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธ ที่ต้องการให้ผู้ได้ปกครองนับถือและปฏิบัติ เพื่อให้เป็นประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองของตน จะเห็นได้ว่ามีหลายยุคสมัยที่กษัตริย์จีนได้ใช้ลัทธิขงจื้อเพื่อทำลายระบบศักดินาของเจ้าเมืองต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพื่อความมั่นคงในอำนาจของกษัตริย์จีน และเมื่อใดที่กษัตริย์จีนขาดความสามารถและคุณธรรม ผู้ที่คิดก่อการล้มล้างอำนาจกษัตริย์ก็จะอ้างถึงความชอบธรรมของสวรรค์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิเต๋า และเมื่อใดที่ชาวต่างชาติที่นับถือศาสนาพุทธรุกรานประเทศจีนก็จะเอาศาสนาพุทธมาเผยแพร่เพื่อให้ได้ประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองของตน จากหลักคำสอนของลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธ จะเห็นได้ว่ามีหลักคุณธรรมพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ต่างฝ่ายต่างต้องการให้คนในสังคมอยู่กันอย่างปกติสุขเรียบร้อย และโดยที่หลักคำสอนของแต่ละฝ่ายนั้นไม่เป็นปรีปะกัษ์ต่อกัน จึงทำให้หลักคำสอนของทั้ง 3 ฝ่ายอยู่ร่วมกันได้ในสังคมจีน ทำให้คุณธรรมที่คนจีนได้รับมานั้นกลายเป็นอารยธรรมที่ฝังรากลึกมาทุกยุคสมัย รวมถึงในสมัยปลายราชวงศ์ฮั่นที่ประเทศจีนได้แตกแยกออกเป็นสามอาณาจักร หรือสามก๊ก และในสมัยของราชวงศ์หมิงที่เป็นจุดกำเนิดของวรรณกรรมสามก๊ก

6. ศาสนาคริสต์กับคุณธรรมของมาคิอาเวลลี

ศาสนาคริสต์ (Christianity) เป็นศาสนาที่มีอิทธิพลมากในยุโรป ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งความรัก โดยมีพระเยซูเป็นผู้นำมาเผยแพร่แก่โลก (เสฐียร พันธ์รังษี 2542: 327) พระเยซูเป็นชาวยิว เกิดเมื่อปีที่ 1 แห่งคริสตศักราช¹ พระเยซูเป็นมารดาของศาสนาคริสต์โดยนำพระบัญญัติของพระยะโฮวา (พระเจ้า) มาเผยแพร่ให้ชาวโลกได้ประพฤติปฏิบัติ โดยให้มนุษย์ทุกคนมีความรักที่ไม่ปรารถนาสิ่งใดตอบแทน อุดมคติเรื่องความรักของพระเยซูเป็นอุดมคติขั้นทเวะ สูงยิ่ง

¹ คริสตศักราชเริ่มนับตั้งแต่ปีที่พระเยซูเกิด แต่มีบางตำราอ้างว่าพระเยซูเกิดก่อน ค.ศ.4 ปี โปรดดูเรื่องนี้ในเสฐียร พันธ์รังษี 2542: 328

กว่าความรักอันใด ผู้ปฏิบัติดังนี้ได้ยอมเข้าถึงความสุขขั้นสูงในชีวิต (summum bonum) คือได้อยู่กับอาณาจักร พระเจ้า (kingdom of god) ศาสนาคริสต์มุ่งความภักดีต่อพระเจ้าเป็นหลักในศาสนา ผู้ที่มีความภักดีต่อพระเจ้าจะต้องทำแต่ความดีตามพระบัญญัติ เมื่อมนุษย์ทำความดีตามพระบัญญัติอย่าง ทั่วหน้าแล้ว สังคมมนุษย์ก็จะดีตามไปด้วย หลังจากที่พระเยซูเสียชีวิตลง ได้มีสาวกออกเผยแผ่ศาสนาแยกออกเป็นนิกายแตกต่างกันไป นิกายของศาสนาคริสต์ แบ่งออกเป็น 3 นิกายใหญ่ ๆ คือ นิกายคาทอลิก (Catholic) นิกายออร์ทอด็อกซ์ (Orthodox) และนิกายที่เกิดหลังสุด คือ นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) สำหรับนิกายที่มีอิทธิพลทางการเมืองหรือทางโลกมากที่สุด คือ นิกายคาทอลิก เมื่อสมัยอาณาจักรโรมันซึ่งมีกรุงโรมเป็นราชธานี และเป็นที่ประทับของกษัตริย์โรมันความเจริญของกรุงโรมมีมากกว่านครอื่น ๆ หัวหน้านักบวชของศาสนาคริสต์ในกรุงโรมได้รับการนับหน้าถือตาเสมอเหมือนเป็นหัวหน้าใหญ่ของประชาชนทั่วไป กษัตริย์ในประเทศใกล้เคียงทั้งหลาย พากันถวายอำนาจของตนในทางศาสนาให้แก่หัวหน้านักบวชที่กรุงโรม เมื่อหัวหน้านักบวชฝ่ายคาทอลิกได้อำนาจมากที่สุดแล้วก็ตั้งตนเป็นองค์สันตะปาปาแห่งกรุงโรม ในปี ค.ศ. 1209 องค์สันตะปาปาแห่งกรุงโรมได้ใช้อำนาจในทางการเมืองที่ตนมีอยู่บีบบังคับให้ฝ่ายออร์ทอด็อกซ์ให้อยู่ภายใต้อำนาจของตน จนทำให้เกิดสงครามระหว่างนิกายของศาสนาคริสต์ขึ้น เรียกว่า สงครามศาสนา (crusade) โดยฝ่ายคาทอลิกได้กล่าวหาว่า ฝ่ายออร์ทอด็อกซ์เป็นพวกนอกศาสนา และได้ตั้งศาลพระ (Inquisition) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่สืบสวนพวกออร์ทอด็อกซ์จับมาลงโทษอย่างรุนแรง วิธีเผยแผ่ศาสนาของฝ่ายคาทอลิกสมัยนั้นเป็นการบีบบังคับมากกว่าการศรัทธา สงครามศาสนาทั้งสองนิกายนี้เป็นอยู่หลายร้อยปีจึงค่อยสงบลง แต่กระนั้นอำนาจขององค์สันตะปาปาฝ่ายคาทอลิกก็ยังมีอยู่มาก รวมถึงมีอำนาจในอาณาจักรของกษัตริย์ในขณะนั้นด้วย (เสถียร พันธรั้ง 2542: 376 - 377)

ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจในทางการเมืองและทางศาสนาครอบคลุมไปทั่วยุโรป ทำให้มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปอย่างมาก ประเทศอิตาลีที่มาคิอาเวลลีได้อาศัยอยู่นั้น ก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกด้วยเช่นกัน จากที่ศาสนาคริสต์มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองการปกครองของประเทศยุโรปมานับพันปี จนทำให้คนในยุโรปซึมซับหลักคำสอนของศาสนาคริสต์มาโดยตลอด โดยเฉพาะในเรื่องคุณธรรมศาสนา มาคิอาเวลลีชาวอิตาลีซึ่งเป็นนักการเมืองก็เป็นคนหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์เหมือนกันมาคิอาเวลลีได้เรียนรู้ในอำนาจและอิทธิพลของศาสนาคริสต์ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ที่สามารถทำให้องค์สันตะปาปามีอำนาจยิ่งใหญ่ได้ทั้งทางด้านการเมืองและศาสนา โดยอาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือ หลักสำคัญของศาสนาคริสต์ คือ ความจงรักภักดีต่อพระเจ้า และให้

ปฏิบัติตามพระคัมภีร์ จึงจะถือว่าเป็นคนดีมีคุณธรรม จริงอยู่ว่าคุณธรรมของศาสนาคริสต์สามารถสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้แก่ประชาชนได้ แต่มาคิอาเวลลีมองว่าสาเหตุที่ทำให้องค์สันตะปาปา (นิกายคาทอลิก) มีอำนาจทางการเมืองและศาสนาจนยิ่งใหญ่ได้นั้น มิได้ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระเยซูทุกอย่าง แต่องค์สันตะปาปาได้เลือกนำเอาหลักธรรมของศาสนาคริสต์บางตัวมาใช้ควบคู่ไปกับคุณธรรมทางโลกได้อย่างลงตัว แต่เมื่อใดที่ต้องการจะให้คนอื่นมาอยู่ภายใต้อาณัติของตน ก็จะทำให้ผู้นั้นต้องยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนของพระเยซูอย่างเคร่งครัด หากไม่ปฏิบัติตามก็จะอ้างว่าเป็นคนนอกศาสนา ทำให้มาคิอาเวลลีมองคุณธรรมขององค์สันตะปาปาเป็นในรูปของอำนาจทางการเมือง ในเมื่อมาคิอาเวลลีเป็นนักรัฐศาสตร์ที่ช่างคิดช่างสังเกตอย่างมีเหตุผลรอบคอบ มาคิอาเวลลีจึงได้นำเอาแนวคิดเรื่องคุณธรรมของนักปรัชญาที่สำคัญในยุคคลาสสิก อย่างเช่น โซเครตีส (Socrates) เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ที่มองคุณธรรมเป็นเรื่องของ "ความรู้" และ "ความยุติธรรม" (เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน, เสน่ห์ จามริก แปล 2519: 33) ซึ่งเป็นเรื่องของอุดมคติที่ยากจะทำให้เกิดผลแห่งความเป็นจริงได้ และเมื่อมาคิอาเวลลีได้นำเอาผู้ปกครองในประวัติศาสตร์ที่ประสบกับความสำเร็จและความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองมาวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ทำให้เกิดความรู้เรื่องคุณธรรมมากยิ่งขึ้น และเมื่อมาคิอาเวลลีได้นำคุณธรรมของศาสนาคริสต์ที่ทำให้องค์สันตะปาปาประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองและศาสนา มาศึกษาวิเคราะห์ ทำให้มาคิอาเวลลีได้รู้ว่าการที่จะประสบกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้นั้น มิใช่มาจากคุณธรรมทางโลกหรือคุณธรรมทางศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่มาจากการเลือกตัวคุณธรรมที่มีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ต่างหาก ซึ่งตัวคุณธรรมบางตัวของศาสนาคริสต์กับคุณธรรมทางโลกโดยทั่วไปนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสังคมนุชนัยไม่ว่าจะอยู่ที่ใด สมัยใด คุณธรรมแบบนี้ก็จะมิให้เห็นอยู่ทุกหนแห่ง และสามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลา อย่างเช่น ความมีปัญญา ความสุขุมรอบคอบ ความอดทน ความขยัน หมั่นเพียร เป็นต้น ส่วนตัวคุณธรรมบางตัวที่มาคิอาเวลลีไม่เห็นด้วยในศาสนาคริสต์ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความซื่อสัตย์ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะคุณธรรมเหล่านี้หากมนุษย์มีอย่างถาวรและใช้อย่างไม่เหมาะสม คุณธรรมเหล่านี้จะไม่สามารถทำให้มนุษย์เอาชนะหรือป้องกันตัวเองให้พ้นภัยจากอันตรายต่าง ๆ ได้ หากมนุษย์จะต้องเจอกับเหตุการณ์ที่จำเป็น เพราะคุณธรรมเหล่านี้มีลักษณะทำได้เฉพาะให้ตรงตัวของตัวมันเองเท่านั้น จะนำไปใช้เพื่อให้เกิดผลเป็นอย่างอื่นนอกจากความหมายของตัวมันเองไม่ได้เลย เช่น ความเมตตา มนุษย์จะนำความเมตตาไปใช้เป็นอย่างอื่นไม่ได้เลย นอกจากใช้ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลกเท่านั้น ซึ่งไม่เหมือนกับความมีปัญญา ที่มนุษย์สามารถใช้ปัญญาทำให้เกิดผลดีตามที่ตน

ต้องการได้ ไม่ว่าจะผลสำเร็จนั้นจะมาจากการกระทำดีหรือเลวก็ตาม จะเห็นว่าคุณธรรมสองอย่างนี้คู่ แล้วเป็นสิ่งที่ตั้งงามเหมือนกัน แต่ว่าคุณธรรมที่ไม่สามารถปรับตัวได้ถ้าหากเกิดเหตุการณ์จำเป็นขึ้น ก็จะไม่สามารถช่วยมนุษย์ได้ ซึ่งผิดกับคุณธรรมที่สามารถปรับตัวได้ในการนำไปใช้จะสามารถช่วยให้มนุษย์เอาชนะหรือทำให้พ้นภัยจากอันตราย ต่าง ๆ ได้ ความสำคัญของการเลือกใช้คุณธรรมนี้เองที่ทำให้尼กายคาธอลิกมีอำนาจยิ่งใหญ่ได้ทั้งทางโลกและทางศาสนา แนวทางแห่งความสำเร็จของการใช้คุณธรรมของศาสนาคริสต์จึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดเรื่องคุณธรรมของมาคิอาเวลลีอย่างมากในการเขียนหนังสือ The Prince เพื่อนำเสนอให้เจ้าผู้ปกครองได้รู้และเข้าใจในคุณธรรมที่เป็นประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง เพื่อจะได้นำมาใช้ให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง

จากที่ได้กล่าวถึงลัทธิ ศาสนากับคุณธรรมในวรรณกรรมสามก๊ก และศาสนาคริสต์กับคุณธรรมของมาคิอาเวลลี จะเห็นถึงความคล้ายคลึงกันของลัทธิศาสนาที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมในวรรณกรรมสามก๊กและคุณธรรมของมาคิอาเวลลี กล่าวคือ ทั้งสองฝ่ายต่างมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหมือนกัน อย่างผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กมีความเชื่อในเรื่องสวรรค์ (ลัทธิเต๋า) ส่วนมาคิอาเวลลีมีความเชื่อในเรื่องของโชคชะตาที่มาจากพระเจ้า¹ ส่วนคุณธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันอีก นั่นคือ ทั้งสองฝ่ายมีคุณธรรมความรักชาติเหมือนกัน คือต่างต้องการที่จะรวมชาติและสร้างชาติให้มีความเข้มแข็งมั่นคง และเจตจำนงหรือเป้าหมายสูงสุดของทั้งสองฝ่าย คือต้องการให้สังคมในรัฐมีความสุข ทั้งหมดนี้คือหลักคุณธรรมสำคัญของทั้งสองฝ่ายที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิศาสนาที่เหมือนกัน และจะเห็นได้อีกว่า ทั้งสองฝ่ายได้ให้ความสำคัญที่เป้าหมายหรือผลลัพธ์ (end) มากกว่าวิธีการ (means) และความสำคัญตรงนี้เองคือเป็นมาตรฐานวัดความดีความเลวของทั้งสองฝ่าย หากเป้าหมายหรือผลลัพธ์ออกมาดี การกระทำก็ถือว่าดีตามไปด้วย แต่ถ้าเมื่อใดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ออกมาเลว การกระทำนั้นก็ต้องถือว่าเลวเหมือนกัน มาตรฐานนี้เองที่ใช้วัดคุณงามความดีหรือคุณธรรมของทั้งสองฝ่ายที่คล้ายคลึงกัน

7. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าผู้ปกครอง

แนวคิดปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี ในหนังสือ The Prince แตกต่างจากแนวคิดทางการเมืองแบบเก่าที่ผ่านมา โดยเน้นถึงการนำธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์มาศึกษาวิเคราะห์ แล้วนำผลที่ได้ไปศึกษาหาวิธีการแก้ไขและปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลในทางเป็นจริงและมี

¹ เพียงแต่มาคิอาเวลลีมีความเชื่อในเรื่องของพระเจ้าไม่หมดเสียทีเดียว เพราะอีกครึ่งหนึ่งของชีวิตมนุษย์มาคิอาเวลลีเชื่อในความรู้ความสามารถของมนุษย์เอง

ประโยชน์ โดยสร้างความเชื่อหรือจริยธรรมทางการเมืองขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ผู้ถือปฏิบัติได้มั่นใจในสิ่งที่ตนทำว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ถ้าหากเปรียบเทียบดูจากแนวคิดทางการเมืองแบบเก่าที่ผ่านมาจะเน้นถึงอุดมคติทางการเมืองที่ดีโดยมาจากคุณธรรมทางศีลธรรมของศาสนาเท่านั้น

จากความสำคัญในเรื่องดังกล่าวได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีที่เกี่ยวข้องกับ The Prince ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอความคิดเห็นของนักวิชาการบางท่านที่มีต่อความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีในหนังสือ The Prince เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน (M.J.Harmon) (เสน่ห์ จามริก แปล 2522: 211 - 212) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับงานเขียน The Prince ของมาคิอาเวลลี ว่า มาคิอาเวลลีเป็นนักนิยมการเมืองแบบการใช้กำลัง อำนาจ มาคิอาเวลลีมีอะไรไม่แตกต่างไปจากคนในสมัยเดียวกัน มาคิอาเวลลีไม่ใช่คนแรกที่สนับสนุนการใช้กำลังเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของชาติ มาคิอาเวลลีได้ใช้แบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จทางการเมืองในสมัยนั้น เช่น ซีซาร์ บอร์เจีย เฟอร์ดินานด์แห่งสเปน เสน่ห์ที่ 7 ของอังกฤษ หรือผู้ปกครองที่มักใหญ่ขึ้น ๆ ที่มีชื่อเสียง และได้ใช้จุดเด่น จุดอ่อนของบุคคลเหล่านั้นมาถ่ายทอดอย่างได้ผล จุดมุ่งหมายของมาคิอาเวลลีต้องการให้เจ้าผู้ปกครองมี คือการบรรลุถึงเอกภาพแห่งชาติ โดยให้ใช้วิธีการทุกอย่างเพื่อจุดหมายปลายทางนี้ด้วยเหตุผลของรัฐ

พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย (2536: 20) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับ The Prince ว่า แนวการเขียนของ มาคิอาเวลลีได้ส่งผลให้มนุษย์ได้ก้าวพ้นไปไกลกว่าในยุคสมัยนั้นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหยิบยกปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและศีลธรรมขึ้นมาศึกษา และได้ข้อสรุปว่า เส้นทางของทั้งสองอย่างจะไม่มีวันมาบรรจบพบกันได้ในเส้นทางของการเมือง

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2546: 51 - 55) มีความเห็นเกี่ยวกับ The Prince ว่า มาคิอาเวลลีได้พัฒนาความคิดของตนให้เป็นทฤษฎีสำหรับเจ้าผู้ปกครอง โดยใช้มนุษย์ในการวิเคราะห์หาเหตุผลในทางการเมือง เพื่อให้เจ้าผู้ปกครองได้มาซึ่งอำนาจ และการรักษาอำนาจ มาคิอาเวลลีได้ใช้อำนาจเป็นแรงขับเคลื่อนที่อยู่เบื้องหลังในกิจกรรมทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เน้นความเป็นจริงทางการเมืองมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ และนำมาประพฤติปฏิบัติอย่างมีเหตุมีผล ทฤษฎีของมาคิอาเวลลีได้ใช้ข้อดีที่สำคัญทางการเมืองนำมาเป็นบทเรียนในการศึกษาวิเคราะห์แล้วสรุปเป็นบทเรียนในปัจจุบัน แต่ทฤษฎีของมาคิอาเวลลีก็ยังมีส่วนหนึ่งที่ขมว่า ความสำเร็จทางการเมืองย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่างรวมทั้งเวลาและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ไม่นับรวมถึงโชคชะตาที่จะคอยดลบันดาลให้อีกด้วย

ส. ศิวรักษ์ (2546: 58 - 71) มีความเห็นเกี่ยวกับ The Prince ว่า มาคิอาเวลลีไม่ได้ต่อต้านศาสนาหรือจริยธรรม หากแต่มาคิอาเวลลีโจมตีคริสต์ศาสนา โดยเฉพาะคำสั่งสอนในทางศีลธรรมของศาสนา มาคิอาเวลลีกล่าวว่า ศาสนาคริสต์ไม่ได้สอนในเรื่องคุณธรรมของความ เป็นมนุษย์ในโลกนี้ดังที่ศาสนาโรมันสมัยโบราณสอนกัน คือ เรื่องของคุณธรรม (หรือ virtue ใน ภาษาลาติน) ที่หมายถึง ความเป็นคนที่ต้องต่อสู้เพื่อตนเองและเพื่อชาติบ้านเมือง แต่ศาสนา คริสต์สอนให้คนเป็นคนอ่อนน้อมยอมแก่ศัตรูหรือให้อภัยศัตรู ซึ่งถือว่าขัดขวางหลักคุณธรรมตาม ที่มาคิอาเวลลีเข้าใจ และศาสนาคริสต์สอนให้คนลดละจากกิเลสซึ่งเป็นเครื่องที่จำเป็นในการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยให้ทำแต่สิ่งที่ดีและบริสุทธิ์ เพื่อหวังมีความสุขในโลกหน้า มาคิอาเวลลีมี ความเห็นแตกต่างกับแนวทางการสอนของศาสนาคริสต์ราวกับชาวกับดำ เพราะมาคิอาเวลลีเชื่อ ว่าสิ่งเหล่านั้นทำให้อิตาลีอ่อนแอจนถูกชาติอื่นที่เข้มแข็งรุกรานได้ง่าย มาคิอาเวลลีต้องการให้ มนุษย์มุ่งผลได้ในโลกนี้ และต้องการให้มนุษย์เป็นคนสูงส่งและยิ่งใหญ่ ซึ่งผลดังกล่าวจะได้มาด้วย

1. ด้วยการรู้จักหยิ่งผยอง ไม่ใช่ว่าจะได้มาด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน
2. ด้วยการปราบศัตรูให้อยู่ในอำนาจ ไม่ใช่ว่าจะได้มาด้วยการให้อภัยศัตรู
3. ด้วยการแสดงความกล้าหาญ ไม่ใช่ว่าจะได้มาด้วยการยอมทนทุกข์ทรมาน
4. ด้วยการกระทำต่าง ๆ ไม่ใช่จะได้มาด้วยการสวดอ้อนวอนภาวนา
5. ด้วยการแต่งตั้งตัวอย่างโหดอำ โดยเฉพาะจะต้องมีเครื่องรบอันพร้อมสรรพ และอยู่ใน คฤหาสน์อันโอโถง ไม่ใช่จะได้มาด้วยการแต่งตั้งด้วยผ้าข้อมน้ำฝาดและเก็บตัวอยู่ในวัด

ถ้าศาสนาจะสอนคุณธรรมก็ต้องสอนไปในลักษณะนี้ ความเจริญ ความยิ่งใหญ่ และความมั่นคงจึงจะเกิดแก่ประเทศชาติ ผู้คนในรัฐก็ควรที่จะมุ่งหาคุณธรรมทางโลก หรือคุณธรรม เพื่อบ้านเมือง (civic religion)

คุณธรรมของมาคิอาเวลลี ถือได้ว่าเป็นไปในรูปแบบของความกล้าหาญ และความ รักชาติ ทำเพื่อชาติ มาคิอาเวลลีได้ให้ความหมายของจริยธรรมทางการเมืองขึ้นใหม่ที่แตกต่างจาก จริยธรรมที่คนทั่วไปเข้าใจกัน เพราะสิ่งใดที่ทำแล้วได้ผลดีเพื่อชาติบ้านเมืองต้องถือว่าดี และสิ่งใด ที่ทำแล้วทำให้เกิดผลร้ายแก่ชาติบ้านเมืองก็ต้องถือว่าเลว ทำให้นักการเมืองได้สร้างความเชื่อใน เรื่องของจริยธรรมขึ้นมาใหม่ ทำให้มีความรู้สึกว่สิ่งที่ทำให้แก่ชาติบ้านเมืองถือว่าถูกต้องและดี ทำให้ลบล้างความเชื่อในจริยธรรมแบบเก่า ๆ ลงไป แล้วสร้างจริยธรรมทางการเมืองขึ้นมาอย่างมี เหตุมีผล

มอริซ แครนสตัน (Moriz Cranston)(ส. ศิวรักษ์ แปล 2515 : 1 - 24) ได้แต่งบทสนทนา การเมืองเรื่องรัฐระหว่างสาโรนาโรลา กับมาคิอาเวลลีขึ้น เพื่อสื่อให้เห็นถึงทัศนะเกี่ยวกับการเมืองเรื่องรัฐของเขาที่มีต่อมาคิอาเวลลี โดยสรุปใจความไว้ดังนี้

มาคิอาเวลลีมองว่า อุดมคติอันสูงสุดสำหรับมนุษย์ก็คือการรับใช้ประชาชนและรัฐ มาคิอาเวลลีไม่เชื่อว่ารัฐใดจะบริสุทธิ์โดยสิ้นเชิง และไม่เชื่อว่ารัฐใดจะเป็นเช่นนั้นได้ มาคิอาเวลลีไม่เชื่อนรก สวรรค์ ที่ไม่มีตัวตน แต่มีความเชื่อที่จะสร้างโลกให้เป็นสวรรค์บนพื้นพิภพที่เป็นจริงขึ้นมา ด้วยน้ำมือมนุษย์ มาคิอาเวลลีไม่เชื่อว่าศาสนธรรมเป็นมรรค การเมืองเป็นผล เพราะศาสนธรรมไม่ได้สอนให้เปิดโอกาสให้คนทำคุณงามความดีให้แก่รัฐ และยังเป็นสิ่งที่คอยขัดขวางการสร้างความจริงและยิ่งใหญ่ให้แก่รัฐ มาคิอาเวลลีเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนรักเสรีภาพ แต่การทำตามศาสนธรรมทำให้รัฐต้องตกอยู่ในเงื้อมมือของผู้อื่น และสุดท้ายความเป็นอิสระและเสรีภาพก็จะไม่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในรัฐ แต่ถ้าประชาชนรักอิสระและเสรีภาพ ประชาชนต้องกล้าหาญและรักชาติหยิ่งผยองในรัฐตนเอง โดยการให้ดูแบบอย่างลัทธิศาสนาของชาวโรมันโบราณที่สั่งสอนถึงคุณลักษณะให้ประชาชนป้องกันรัฐด้วยความกล้าหาญ ความแข็งแรง และการมีน้ำใจรับใช้ประชาชน มาคิอาเวลลีเชื่อมั่นในความคิดที่ต้องวิเศษให้ได้ มิใช่ความเชื่อแบบจินตนาการที่เป็นนามธรรม มาคิอาเวลลีมีความเชื่อว่าความดีวัดได้ที่ผล มิใช่วัดที่การกระทำ ถ้าผลดี มรรคก็ดี แต่ถ้ามรรคดีแต่ผลไม่ดี ก็ต้องถือว่ามรรคเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่เกิดประโยชน์แก่มนุษย์ มาคิอาเวลลีมีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือกำลังเข้ากำจัดศัตรูทางการเมือง เพราะเป็นผลที่ดีที่สุด แต่ถ้าไม่ถึงกับขนาดที่จะใช้อำนาจหรือกำลัง การใช้การหลอกลวงก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีได้เช่นกัน เพราะเป็นการหลีกเลี่ยงความสูญเสียได้เป็นอย่างดี มาคิอาเวลลีมีความเชื่อว่าการศึกษาประวัติศาสตร์จะทำให้เราคิดได้ว่า ถ้าเราจะต้องการอะไรแล้วเราควรจะทำอย่างไร เพราะประวัติศาสตร์เป็นบทเรียนหรือเป็นครูอย่างดี มาคิอาเวลลีเชื่อว่าถ้าประชาชนรู้จักสิทธิเสรีภาพ ประชาชนก็ต้องรู้จักหน้าที่หน้าที่คือการที่บุคคลพึงมีต่อรัฐ และนี่คือ คุณงามความดี มนุษย์แต่ละคนยอมดำรงชีวิตเพื่อตนเองทั้งสิ้น ผู้นำทั้งหลายต้องสอนให้ประชาชนรักชาติเท่ากับรักตัวเอง แต่ก็ยังมีเนื้อที่ที่เหลือไว้ให้ประชาชนรักตัวเองอีกมาก แต่จะให้ประชาชนตัดขาดไม่ให้รักตัวเองนั้นทำไม่ได้ มาคิอาเวลลีมีความเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อเสรีภาพ โดยพยายามดันให้หลุดออกมาจากระบบทรวราช มาคิอาเวลลีต้องการสถาปนารัฐเมืองชนิดที่จะขจัดความชั่วให้ลดน้อยลงยิ่งกว่าที่จะให้ได้มาซึ่งสถาบันชนิดที่มีให้แก่คุณความดีฝ่ายเดียว (หมายถึงความดีทางศาสนา) โดยไม่นึกผลความเป็นจริงที่มนุษย์จะได้รับในโลกนี้ มนุษย์เราสามารถเลือกผลที่ดีในปัจจุบันได้ ถ้ามนุษย์ได้

ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาอย่างถี่ถ้วนแล้วนำมาเป็นครูสอนเราให้เลือกทำในสิ่งที่มีประโยชน์ ลดความผิดพลาดในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

กวี อิศริวรรณ (2531: 34 - 41) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับการเมืองของมาคิอาเวลลีว่า ผู้ปกครองในความหมายของมาคิอาเวลลี คือผู้ที่จะต้องรักษาอำนาจเด็ดขาดไว้ให้ได้ ผู้ปกครองที่จะมีความสามารถหรือไม่ ให้วัดที่มาตรฐานนี้เท่านั้น ไม่ใช่วัดด้วยศีลธรรม อำนาจเป็นคนละเรื่องกับศีลธรรม การทำสิ่งที่ถูกต้องของผู้ปกครองคือ การรักษาอำนาจไว้ได้ มาคิอาเวลลีแยกการเมืองออกจากจริยธรรมอย่างสิ้นเชิง การเมืองไม่มีดีมีชั่วในตัวของมัน ดังนั้นเพื่อจุดหมายทางการเมืองของผู้ปกครองแล้ว อำนาจย่อมมาก่อนจริยธรรม มาคิอาเวลลีได้มีความคิดทางการเมืองในรูปแบบการปกครองของผู้ปกครองรัฐ (ใน The Prince) จึงได้วางหลักการและคุณสมบัติของผู้ปกครองเอาไว้ ดังนี้

1. ความเด็ดขาด ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้เด็ดขาด เพราะการสร้างรัฐให้ดีได้นั้นต้องมีการวางระเบียบแบบแผน และบางครั้งจะต้องใช้ความเด็ดขาดเพื่อขจัดความไม่เป็นระเบียบให้ออกไป หรือ วางระบบเสียใหม่ และทำให้เป็นที่ยำเกรงแก่ผู้ใต้ปกครองและศัตรู ทำให้ผู้ปกครองอยู่ในตำแหน่งได้อย่างมั่นคง

2. การเป็นที่รักและยำเกรงจากประชาชนหรือผู้ใต้ปกครอง ผู้ปกครองจะต้องทำตนให้เป็นที่รักและยำเกรง เพราะสองสิ่งนี้สามารถทำให้เกิดผลดีกับผู้ปกครองได้ แต่บางครั้งการเป็นที่รักก็ขัดกับการเป็นที่ยำเกรง แต่ถ้าจะให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง มาคิอาเวลลีให้เลือกการเป็นที่ยำเกรงดีกว่าการเป็นที่รัก เพราะการเป็นที่รักเป็นเรื่องของการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรักที่ผู้ใต้ปกครองจะมีต่อผู้ปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้ยากและพึงไม่ได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องของการยำเกรงเป็นการสร้างบรรยากาศให้เกิดความยำเกรงเป็นสิ่งที่สร้างได้ง่ายกว่า และเป็นเครื่องผูกมัดที่ผู้ปกครองสร้างให้แก่ผู้ใต้ปกครอง

3. ความสุขุมรอบคอบ ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้สุขุมรอบคอบจะทำอะไรจะต้องวางแผนล่วงหน้าไว้ก่อนเพื่อป้องกันการผิดพลาด หรือเตรียมการหาวิธีแก้ไขถ้าหากเกิดผิดพลาด

4. ผู้ปกครองต้องมีคุณสมบัติของสุนัขจิ้งจอกและสิงโต หมายความว่า ผู้ปกครองจะต้องรู้จักการใช้กำลัง และความฉลาดแบบเล่ห์เหลี่ยมของตนเอง และรู้ว่าจะเลือกใช้คุณลักษณะของสัตว์สองประเภทนี้อย่างไรเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง

กล่าวโดยสรุป จากที่ได้นำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีที่มีต่อเจ้าผู้ปกครอง สามารถสรุปวิเคราะห์ทัศนะของแต่ละท่านที่สื่อให้เห็นถึงคุณลักษณะของคุณธรรมที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องมีตามแนวคิดของมาคิอาเวลลี เช่น ความรักชาติ

ความมีปัญญา ความสุขุมรอบคอบ ความมีเหตุผล ความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ ความเด็ดขาด ฯลฯ ซึ่งคุณลักษณะของคุณธรรมเหล่านี้ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ในหนังสือ The Prince ออกมาอย่างเป็นระบบ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มานิตย์ เสงี่ยมพงษ์พานิชย์ (2522) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ผู้นำกับการบริหารในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก ซึ่งผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะความรู้หรือคำสอนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับผู้นำกับการบริหารในวรรณคดีสามก๊ก โดยนำเอาแนวความคิดทางปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์

ผลจากการศึกษาพบว่า วรรณคดีเรื่องสามก๊กได้สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมทางการบริหารของผู้นำที่ได้รับความสำเร็จ ผู้นำจะต้องเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของตนเอง และเลือกใช้การบริหารของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม จะต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ความสามารถ และอำนาจที่สามารถพึ่งพาตนเองในการบริหารกิจการของตน เป็นผู้ที่มีความตั้งใจ ทะเยอทะยาน และมีจิตใจที่ไม่ย่อถอย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างหรือรักษาความมั่นคงเป็นอิสระขององค์กร โดยไม่คำนึงว่าจะต้องใช้วิธีการพิเศษใด ๆ และเป็นผู้นำที่ให้ความสนใจกับการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรให้สามารถมีกำลังคนและทรัพยากรที่เพียงพอในการป้องกันตนเอง หรือกำจัดศัตรูคู่แข่งซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยขององค์กรหรือตำแหน่งผู้นำของตนได้ และผลการศึกษายังพบอีกว่า ลักษณะความรู้หรือคำสอนในส่วนที่เกี่ยวกับผู้นำกับการบริหารที่ได้สะท้อนให้เห็นในวรรณคดีเรื่องสามก๊กมีลักษณะที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกับแนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลี และเป็นเครื่องพิสูจน์ในแนวคิดของมาคิอาเวลลีว่าแนวคิดทางการเมืองของเขาเป็นสิ่งที่จริงที่ใช้ได้กับรัฐหรือมนุษย์ทั้งโลกทุกยุคทุกสมัย

ไพรัตน์ เทศพานิช (2541) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ความคิดทางการเมืองในสามก๊ก และเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อทำการศึกษาความคิดทางการเมืองในวรรณกรรมสามก๊ก และหนังสือเจ้าผู้ปกครอง โดยพิจารณาเฉพาะความคิดทางการเมืองที่เป็นแก่นสำคัญ ที่มีรูปแบบซึ่งเรียกว่า รูปแบบหรือวิธีการของมาคิอาเวลลี (Machiavellian) โดยใช้รัฐศึกษาพิจารณาองค์ประกอบภายในเป็นหลักในการศึกษาความคิดทางการเมือง ที่มีรูปแบบหรือวิธีการแบบ Machiavellian ของวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง

ผลจากการศึกษาพบว่า ความคิดทางการเมืองที่มีรูปแบบหรือวิธีการของมาคิอาเวลลี (Machiavellian) ในวรรณกรรมสามก๊กและในหนังสือเจ้าผู้ปกครองมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และในด้านรูปแบบของเนื้อหา วรรณกรรมสามก๊กได้นำเสนอความคิดทางการเมือง จึงมีรูปแบบหรือวิธีการแบบ Machiavellian ในลักษณะที่แนบเนียน และเหนือกว่าในหนังสือเจ้าผู้ปกครอง

สราวุฒิ ธนาศิลปกุล (2542) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง ปรัชญาการเมืองในสามก๊กว่า ด้วยเรื่องความยุติธรรม ซึ่งผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายของความยุติธรรมใน ตัวยุทธสามก๊กโดยใช้วิธีการศึกษาแบบตีความตัวบท (Textual analysis) ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาหา ความรู้แบบแนวปรัชญาการเมือง

ผลจากการศึกษาพบว่า ความหมายของความยุติธรรมในสามก๊ก คือผลประโยชน์ของผู้แข็งแกร่งกว่า ซึ่งผู้แข็งแกร่งกว่าในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ฟ้ากำหนดมาให้เป็นผู้แข็งแกร่งกว่าโดยชาติกำเนิดโดยตรง หรือเป็นผู้แข็งแกร่งทางการเมือง และความยุติธรรมในสามก๊กไม่แตกต่างจากความหมาย ของความยุติธรรมแบบของเพลโต

พิศุทธิ อัครพิพัฒน์กุล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การเมืองในวรรณกรรมสามก๊ก ซึ่ง ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปรัชญาและแนวความคิดทางการเมืองในวรรณกรรมสามก๊ก คือ การแย่งชิงอำนาจกัน และเพื่อศึกษาลักษณะการใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลยุทธ์ของผู้นำในสามก๊กว่ามี ลักษณะทางการเมืองและการทูต

ผลจากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมสามก๊กเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการเมืองในด้าน การแย่งชิงอำนาจได้อย่างชัดเจน และผู้แต่งได้วางโครงเรื่องให้เห็นถึงลักษณะรูปแบบ วิธีการ ให้ ได้มาซึ่งอำนาจหลากหลายรูปแบบทั้งการใช้อาวุธ ปัญญาทางด้านอุบาย เล่ห์กล ซึ่งรวมถึงการใช้ วิธีทางการเมืองและการทูตอีกด้วย

เฉลิมศักดิ์ น้อยศรี (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สามก๊ก : ตำนานการเมืองการปกครอง ซึ่งผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะผู้นำ ประวัติภูมิหลังของผู้นำทางการเมืองของแต่ละ คนที่แสดงออกในด้านบุคลิกลักษณะการใช้อุบาย และการใช้แรงจูงใจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การเมืองการปกครอง และเพื่อศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบผู้นำทางการเมืองในแต่ละคนใน ด้านบุคลิกลักษณะการใช้กลอุบายและการใช้แรงจูงใจ โดยใช้ทฤษฎีแนวคิดของนักปรัชญา ตะวันตกผสมผสานกับตะวันออก และได้ใช้ตัวประชากรศึกษา ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน มา เป็นประชากรศึกษา

ผลจากการศึกษาพบว่า โจโฉเป็นผู้นำทางการเมืองแบบเผด็จการ เล่าปี่เป็นผู้นำทาง การเมืองแบบเสรีนิยม และซุนกวนเป็นผู้นำทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

กล่าวสรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมาพบว่า ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครองคล้ายคลึงกับเจ้าผู้ปกครองของมาซิอาเวลลี และการที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้น ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถทั้งทางด้านกำลัง และทางด้านสติปัญญาอุบายเล่ห์กลหลากหลายรูปแบบ อาจกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นคุณธรรม สำหรับผู้ปกครองที่จะต้อง มี และจะต้องนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง จึงจะทำให้ผู้ปกครองประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์จากสาระของเรื่อง (Content Analysis) เพื่อทราบผลในทาง การเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิด ของมาคิอาเวลลี เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ตัวละครซึ่งเป็นผู้ปกครองที่โดดเด่นในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน นำมาเป็นประชากรวิจัย เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีมาสร้างเป็นกรอบ แนวคิดการวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์การใช้คุณธรรมของผู้ปกครองใน วรรณกรรมสามก๊กที่มีผลในทางการเมืองการปกครองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลเนื้อหาจากวรรณกรรมสามก๊กฉบับแปลเป็นภาษาไทย ของ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัว ประชากรวิจัย ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน

3.2 ศึกษาคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิด การวิจัย

3.3 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ได้แก่ วิทยานิพนธ์งานวิจัย หนังสือ บทความ วารสาร ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนในการศึกษาวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีวิเคราะห์สาระของเรื่อง (content analysis) ใน วรรณกรรมสามก๊ก ที่เกี่ยวกับคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยศึกษาวิเคราะห์การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครองของตัวประชากรวิจัย ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน โดยศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละเหตุการณ์ที่สำคัญของแต่ละคนที่ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครองเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจ เริ่มตั้งแต่ทั้งสามคนเข้ามามีบทบาทในอำนาจทางการเมืองการปกครอง จนทั้งสามคนได้เสียชีวิตลง เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์การวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์คุณธรรมกับผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กก็ตามกรอบแนวคิดของ มาคิอาเวลลี โดยศึกษาวิเคราะห์จากประชากรวิจัย ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน ทำให้ทราบว่า ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก เมื่อมีและใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีจะทำให้ ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง คือ โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ และ ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองต้องมี คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างสมบูรณ์ และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรม มาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองในขณะนั้นด้วย ซึ่งการวิเคราะห์ตาม กรอบแนวคิดของประชากรวิจัยในแต่ละคน มีรายละเอียดดังนี้

1. โจโฉ

1.1 การใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี

โจโฉได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีแล้วทำให้ประสบกับ ความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีอยู่หลายเหตุการณ์ ซึ่งในแต่ละเหตุการณ์โจโฉได้ใช้ คุณธรรมที่แตกต่างกันไป บางครั้งในเหตุการณ์โจโฉได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวก็ประสบกับ ความสำเร็จ แต่บางครั้งโจโฉต้องใช้คุณธรรมหลายตัวจึงจะทำให้ประสบกับความสำเร็จในทาง การเมืองการปกครอง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์การใช้คุณธรรมของโจโฉ เพียงตัวเดียว และการใช้คุณธรรมหลายตัวที่ทำให้โจโฉประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการ ปกครอง ไว้ดังนี้

1.1.1 การใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียว โจโฉได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวแล้วทำ ให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1) *คุณธรรมความมีปัญญา* โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญาแล้วทำให้ ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉบชนะลิโป้ที่เขาม้าเลี้ยง

หลังจากที่โจโฉหลงเชื่อเตียนซี้จนทำให้พ่ายแพ้แก่ลิโป้มาแล้ว โจโฉก็กลับมารักษาตัวอยู่ที่ค่าย พอรุ่งขึ้นทหารน้อยใหญ่ที่แตกหนีมาก็ชวนกันมาเยี่ยมโจโฉ โจโฉเห็นทหารน้อยใหญ่มาเยี่ยมก็หัวเราะแล้วว่า "ครั้งนี้เราเสียรู้จึงเสียทหารเป็นอันมาก ตัวเรายังไม่ตายก็คิดแก้แค้นลิโป้ให้จงได้" แล้วโจโฉก็วางกลอุบายออกไปว่า ตนเองถูกไฟไหม้พอลกลับมาถึงค่ายก็ได้สิ้นใจตาย แล้วให้บรรดาทหารหนุ่มฆราวาสร้องไห้เพื่อให้ลิโป้ได้รู้ข่าว แล้วให้ยกทหารไปชุมนุมอยู่ข้างชอกเขาม้าเลี้ยงซึ่งเป็นทางจำเพาะเดิน เมื่อลิโป้รู้ดังนั้นก็กำเริบยกทหารมาตีค่ายทางเขาม้าเลี้ยง เมื่อได้ทีก็จะให้ทหารยกออกตีตัดกองทัพลิโป้ ก็จะจับลิโป้ได้โดยง่าย ฝ่ายทหารลิโป้รู้ว่าโจโฉตายจึงเอาเนื้อความไปบอกลิโป้ ลิโป้ก็หลงเชื่อว่าเป็นจริง จึงได้ยกกองทัพไปตีค่ายโจโฉทางเขาม้าเลี้ยง พกกองทัพลิโป้ยกเข้าไปถึงชอกกลางเขา โจโฉเห็นได้ทีจึงจุดประทัดให้สัญญาณขึ้น เพื่อให้ยกทหารเข้าตีตัดกลางทัพลิโป้ ลิโป้เสียที่โจโฉทหารล้มตายเป็นอันมาก ลิโป้สู้ไม่ได้จึงตีฝ่าวงล้อมออกมา แล้วพาทหารที่เหลือหนีไปอยู่เมืองปักเคี้ยง แล้วให้ทหารรักษาหน้าที่เชิงเทียนไว้ โจโฉครั้นเมื่อมีชัยก็ยกทัพไปตั้งอยู่ ณ เมืองเอียนเสียด (พระคลัง (หน) 2545: 151 - 152)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโฉประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉได้ใช้ปัญญาแก้วิกฤตให้เป็นโอกาสโดยสร้างกลวงให้ข้าศึกหลงเชื่อว่าตนนั้นบาดเจ็บจากการรบที่ผ่านมา พอมาถึงค่ายก็เสียชีวิตลง ทำให้ศัตรูหลงเชื่อแล้วมีใจกำเริบเกิดความประมาท ยกทหารเข้ามาโจมตี ส่วนโจโฉนั้นก็วางแผนใช้ภูมิประเทศที่ได้เปรียบวางกำลังในจุดที่ค้ำขันของศัตรูที่จะผ่านมา พอได้โอกาสก็สั่งให้ทหารเข้าโจมตีทัพลิโป้จนได้รับชัยชนะ

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉบชนะลิโป้ที่เมืองตันลิว

โจโฉยกทัพมาสู้กับลิโป้ที่เมืองตันลิว ฝ่ายลิโป้สู้โจโฉไม่ได้จึงให้ทหารรักษาอยู่บนเชิงเทียนอย่างแน่นหนา และมีได้ออกมาสู้รบ โจโฉยกทัพมาได้ลิบวันลิโป้ก็ไม่ออกมารบด้วย และเสบียงอาหารในเมืองก็ขาดแคลน โจโฉจึงสั่งให้กองทัพไปตั้งค่ายอยู่ห่างไกลประมาณสี่ร้อยเส้น ขณะนั้นเป็นช่วงเทศกาลข้าวโพดสาลีสุก โจโฉจึงให้เกณฑ์ทหารไปเกี่ยวข้าวโพดสาลีมาเป็นเสบียงอาหาร ทางฝ่ายลิโป้รู้เข้าก็ยกทหารมาไล่จับทหารของโจโฉจนไล่มาถึงหน้าค่ายของโจโฉ ลิโป้แลไปเห็นข้างทางด้านซ้ายเป็นป่าที่บอบอยู่ ก็คิดเกรงว่าโจโฉจะชุมนุมทหารไว้ ลิโป้จึงพาทหารกลับเข้าค่าย โจโฉรู้ดังนั้นก็คิดว่าลิโป้คงคิดว่าตนได้ชุมนุมทหารไว้ในป่านั้น โจโฉจึงบอกแก่ทหารว่าให้เอาธงไปปักไว้ในป่าให้มาก ให้ทหารอยู่ในค่ายแต่ลิบห้าคน และให้ทหารส่วนใหญ่ไปชุมนุมอยู่ริมตลิ่งค่าย พอลิโป้เห็นดังนั้นก็เอาไฟไปจุดเผาป่าที่คิดว่ามีทหารชุมนุมอยู่ และเมื่อลิโป้เห็นค่ายเจียมมีทหารน้อยก็จะยกทหารเข้าตี พอได้โอกาสก็จะให้สัญญาณยกทหารที่ชุมนุมไว้ตีตลบหลังลิโป้ ก็จะจับ

ลิโป้ได้โดยง่าย ทหารทั้งปวงเห็นชอบด้วย เวลาค่ำโจโจจึงสั่งการให้ทหารทั้งปวงทำตามแผนที่วางไว้ พอรุ่งเช้าลิโป้จะยกทัพออกมาสู้กับโจโจแต่ดันกังซึ่งเป็นที่ปรึกษาได้ห้ามไว้ เพราะกลัวจะหลงกลอุบายของโจโจ แต่ลิโป้ไม่ฟังจึงยกทัพออกมา พอถึงปาริมค่ายของโจโจ ลิโป้สั่งให้ทหารจุดไฟเผาป่าที่คิดว่ามีทหารของโจโจซ่อนอยู่ทั้งสี่ด้าน แต่เมื่อไฟลุกไหม้ก็ไม่เห็นทหารของโจโจแม้แต่คนเดียว พอลิโป้แลไปที่ค่ายโจโจเห็นทหารมีอยู่เบาบาง ลิโป้จึงยกทหารเข้าตี พอมาถึงกลางทางได้ยินเสียงกลองม้าร้องดังขึ้น ลิโป้สะดุ้งใจก็หยุดอยู่แล้วได้ยินเสียงทหารโห่ร้องอื้ออึงมาล้อมทหารของตนไว้ ลิโป้เห็นดังนั้นก็ขับม้าสู้รบ ทหารโจโจที่ซ่อนอยู่ริมตลิ่งก็ออกมาล้อมลิโป้ไว้ ลิโป้สู้ทหารโจโจไม่ได้ก็ทิ้งทหารของตนขับม้าหนีออกมา ทหารลิโป้ได้ล้มตายเป็นอันมาก ที่เหลือก็หนีกลับเข้าเมือง ดันกังรู้ข่าวว่าลิโป้เสียที่แก่งโจโจก็คิดว่าเมืองนี้คงจะแตกเป็นแน่แท้ จึงพาครอบครัวของลิโป้หนีออกจากเมืองโจโจจึงยกทหารตีเอาเมืองตันลิวได้ ส่วนราษฎรเมืองตันลิวก็เข้ากับโจโจลั่น (พระคลัง (หน) 2545: 160 - 162)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจได้ใช้ปัญญาวางแผนสร้างกลอุบายให้ลิโป้เชื่อว่าตนนั้นได้ซ่อนทหารไว้ในป่าเป็นอันมาก เพื่อให้ลิโป้คิดที่จะยกทหารมาเผาป่าฆ่าทหารของตน เมื่อลิโป้หลงกลโจโจยกทหารออกมาก็ตกหลุมพรางของโจโจจนกองทัพแตกพ่าย และต้องเสียเมืองตันลิวให้แก่โจโจ

เหตุการณ์ตอนที่โจโจเช่นไหว้เตียนอุยเมื่อครั้งตีเมืองเตียวสัว

หลังจากที่กองทัพโจโจแตกพ่ายแก่เตียวสัวจนต้องสูญเสียทหารที่มีฝีมืออย่างเตียนอุยและต้องเสียใจังผู้เป็นบุตร และโจอันบินผู้เป็นหลาน เพราะสาเหตุที่โจโจไปล่วงเกินอาสะไภ้ของเตียวสัว¹ เมื่อโจโจหนีกลับมาค่ายได้แล้ว โจโจจึงให้แต่งโต๊ะรินสุราเช่นไหว้เตียนอุย แล้วพูดแก่ทหารว่า "ถึงบุตรกับหลานเราตายก็ได้เสียตายเท่าเตียนอุยเลย" แล้วโจโจก็ร้องไห้รักเตียนอุย ทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นก็มีใจรักโจโจเป็นอันมาก ต่างคนต่างร้องไห้ด้วย ครั้นโจโจค่อยคลายทุกข์โศกแล้ว จึงให้ยกทัพกลับเมืองฮูโต๋ (พระคลัง (หน) 2545: 227)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจให้เช่นไหว้เตียนอุยแล้วบอกกับทหารว่า ถึงบุตรกับหลานเราตายยังไม่เสียตายเท่าเตียนอุยเลย แล้วโจโจก็ทำเป็นร้องไห้รักเตียนอุย ทำให้ทหารทุกคนที่ได้ยินดังนั้นก็รักและสงสารโจโจอย่างมาก การที่โจโจทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการแสดงให้เห็นว่าได้ปกครองของตนเห็นว่า ตนนั้นรักและห่วงใยผู้ใต้ปกครองที่มีความกล้าหาญ

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่โจโจเอาอาสะไภ้ของเตียวสัวมาเป็นภรรยา หน้า 124 - 125

และมีความจงรักภักดีมากแค่ไหน ถ้าให้เลือกระหว่างลูกหลานกับผู้ได้ปกครองแบบเตียนอูย โจโจ จะเลือกเตียนอูยมากกว่า ทำให้ทหารทุกคนซาบซึ้งในตัวโจโจ และรักโจโจมากยิ่งขึ้น ถึงแม้การแพ้ศึกในครั้งนี้เป็นผลมาจากโจโจคนเดียว แต่พอถึงตอนนี้ไม่มีผู้ได้ปกครองคนไหนตำหนิและเกลียดชังโจโจเลย จะเห็นว่าเหตุการณ์นี้โจโจสามารถแก้ไขสถานการณ์จากการถูกตำหนิเกลียดชัง กลายเป็นที่รักแก่ผู้ได้ปกครองได้อย่างชาญฉลาด ซึ่งผลที่ได้ทั้งนี้เกิดมาจากความมีปัญญาของโจโจที่สามารถแก้วิกฤตให้เป็นโอกาส โดยการเลือกเอาคุณธรรมมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์จนทำให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง

เหตุการณ์ตอนที่โจโจปล่อยให้กวนอูไปหาเล่าปี่

หลังจากที่กวนอูอาสาโจโจยกทัพไปปราบโจรสลัดแล้วก็ยกทัพกลับเมืองฮูโต อิกิมิที่ไปพบกับกวนอูรู้ว่าเล่าปี่ได้ไปอยู่กับอ้วนเสี้ยวก็รีบเอาข่าวมาบอกแก่โจโจ โจโจรู้เข้าก็ไม่สบายใจ กลัวกวนอูจะจากไปหาเล่าปี่ ส่วนกวนอูนั่นก็เตรียมตัวจะไปหาเล่าปี่ โจโจรู้ข่าวว่ากวนอูจะไปจึงทำเป็นแกล้งป่วย ปิดประตูตึกเสีย แล้วเขียนหนังสือมาปิดไว้ที่ประตูว่าไม่สบายอย่าให้ผู้ใดเข้ามาปรึกษาราชการ กวนอูครั้นมาถึงบ้านโจโจเห็นหนังสือปิดประกาศก็เข้าไม่ได้ จึงกลับมาจัดแจงสิ่งของที่จำเป็นและนำพี่สะใภ้กับทหารสนิทไม่กี่คนเดินทางไปหาเล่าปี่ และได้เขียนหนังสือลาโจโจนำไปฝากแก่ทหารของโจโจไว้พร้อมคืนตราแต่งตั้งตำแหน่งที่โจโจได้แต่งตั้งให้ กวนอูเดินทางออกป่านั้น โจโจยังไม่รู้จึงได้ปรึกษากับทหารทั้งปวงว่าจะคิดหน่วงเหนี่ยวกวนอูไว้ พอทหารมาบอกแก่โจโจว่า กวนอูได้เดินทางออกไปแล้ว ซัวหยงนายทหารจึงบอกแก่โจโจว่า "ซึ่งกวนอูหนีไปนั้น ข้าพเจ้าจะขอทหารสามพันอาสาไปจับเอาตัวมาให้แก่ท่าน" โจโจจึงตรวาทว่า "ซึ่งกวนอูไปทั้งนี้เพราะมีใจตัญญูต่อเล่าปี่ผู้เป็นนาย ประการหนึ่งเราก็ได้รับสัญญาจากกวนอูไว้" แล้วเขาก็ให้หนังสือบอกเรา เหตุใดจะว่าเขาหนี ท่านทั้งปวงจะมีใจรักนายให้เหมือนกวนอูเถิด" ฝ่ายเตียนหยกก็พูดว่า ถ้าปล่อยให้กวนอูได้ไปอยู่กับอ้วนเสี้ยวก็จะทำให้มีกำลังมากขึ้น ควรจะให้ทหารตามไปจับกวนอูฆ่าเสีย โจโจได้ฟังดังนั้นจึงตอบว่า "เราได้สัญญาเขาไว้แล้ว ครั้นจะให้ไปติดตามเอาตัวมา บัดนี้ก็จะเสียวาจาไป ประการหนึ่งน้ำใจกวนอูรักชาติความสัตย์อยู่ ถึงกายหน้าไปเห็นจะไม่ทำร้ายแก่เรา" พอพูดจบโจโจจึงสั่งให้เตียวเสี้ยวไปตามกวนอูให้หยุดรอก่อนแล้วให้บอกว่าโจโจจะไปส่งเตียวเสี้ยวจึงรีบควมม้าไปบอกกวนอู กวนอูคิดว่าโจโจจะให้ทหารมาตามจับตน แต่พอเห็นโจโจมากับทหารที่ไม่ได้ถืออาวุธก็คลายกังวล โจโจได้เอาทองให้กวนอูถาดหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการ

¹ โจโจได้ให้สัญญาแก่กวนอูเมื่อตอนที่โจโจเกลี้ยกล่อมกวนอูให้มาอยู่ด้วยหลังจากที่เล่าปี่ทำสงครามแพ้แก่โจโจ จนเล่าปี่กับกวนอูต้องพลัดพรากจากกัน โดยโจโจบอกแก่กวนอูว่าถ้าได้ข่าวเล่าปี่ว่าอยู่ที่ใดจะยอมให้กวนอูไปหาเล่าปี่ได้

เดินทาง แต่กวนอูไม่รับ โจโฉจึงให้เสี้ยมลายทองแก่กวนอู กวนอูซึ่งจ้าวรับไว้เพราะยังไม่ไว้ใจโจโฉ แล้วกวนอูก็พูดขอบคุณโจโฉว่า “คุณของมหาอุปราษก็มีอยู่แก่ข้าพเจ้าเป็นอันมาก แล้วยังเอาเสี้ยมมาให้อีกเล่า แม้ข้าพเจ้ามีชีวิตอยู่ก็จะแทนคุณมหาอุปราษ” แล้วกวนอูก็ลาโจโฉไป กวนอูได้พาพี่สะใภ้เดินทางผ่านด่านและเมืองต่าง ๆ นายด่านและเจ้าเมืองเห็นว่ากวนอูจะเดินทางไปเมืองอ้วนเสี้ยวซึ่งเป็นศัตรูกับโจโฉ และไม่มีหนังสือเบิกทางของโจโฉมาจึงสกัดห้ามไม่ให้ผ่าน กวนอูจึงใช้กำลังหักฝ่าด่านฆ่านายด่านและเจ้าเมืองตายไปหลายคน ฝ่ายแฮหัวตุ้นที่คุมทหารอยู่ชายแดนรู้ว่ากวนอูฆ่านายด่านตายหลายคนก็ยกทหารมาล้อมกวนอูไว้ พอตีมีม้าใช้ร้องห้ามแฮหัวตุ้นไว้ แล้วเอาหนังสือโจโฉให้ดูมีใจความว่า มหาอุปราษมีใจเมตตา กวนอู กลัวนายด่านและเจ้าเมืองทั้งหลายมิให้ผ่าน มหาอุปราษจึงมีหนังสือเบิกทางมาให้ แฮหัวตุ้นจึงถามม้าใช้ว่ากวนอูได้ฆ่านายด่านและเจ้าเมืองหลายคน มหาอุปราษรู้หรือไม่ ม้าใช้ก็ตอบว่ามหาอุปราษไม่รู้เรื่องนี้ แฮหัวตุ้นคิดจะจับตัวกวนอูจึงขับม้ารบกับกวนอูได้สิบเพลงขณะนั้นก็มีม้าใช้ควบม้ามาอีก แล้วร้องให้แฮหัวตุ้นหยุดก่อน โดยบอกว่ามหาอุปราษกลัวนายด่านและเจ้าเมืองจะกักขังกวนอูไว้ จึงให้เอาธงสำหรับทัพมาห้ามไว้ แฮหัวตุ้นจึงถามม้าใช้ว่ามหาอุปราษรู้หรือไม่ว่ากวนอูฆ่าทหารตายไปเป็นอันมาก ม้าใช้บอกว่ามหาอุปราษไม่ทราบ แฮหัวตุ้นจึงสั่งให้ทหารล้อมกวนอูไว้ ขณะนั้นเตียวเลี้ยวก็ควบม้ามาห้ามแฮหัวตุ้นไว้ เตียวเลี้ยวจึงว่า “มหาอุปราษแจ้งอยู่ว่ากวนอูหักด่านออกมา แล้วฆ่าเจ้าเมืองและนายด่านเสียนั้น มหาอุปราษคิดเกรงอยู่ว่า ทหารทั้งปวงจะมีใจผูกแค้นจะช่วยกันมารบพุ่งมิให้กวนอูไปโดยสะดวก จึงให้เรารีบมาห้าม” แฮหัวตุ้นได้ฟังดังนั้นก็ขัดมิได้จึงต้องปล่อยกวนอูไป (พระคลัง (หน) 2545: 361 - 378)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโฉประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉยอมปล่อยให้กวนอูไปหาเล่าปี่ตามที่ตนได้สัญญาไว้ ถ้าเหตุการณ์นี้โจโฉได้ใช้กำลังห้ามไว้ หรือให้ฆ่ากวนอูเสีย โจโฉก็จะถูกตำหนิและเป็นที่ยเกลียดชังจากคนทั้งปวงได้ เพราะกวนอูเป็นคนมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ถ้าโจโฉทำเช่นนั้น ก็เท่ากับว่าโจโฉเป็นคนที่ไม่มีสัจจะ และเป็นคนที่หยาบซ้ำฆ่าคนด้อย่างกวนอู คนทั้งปวงที่คิดจะมาอยู่ด้วยกับโจโฉรู้เข้าก็จะเปลี่ยนใจ ทำให้ภาพลักษณ์ในฐานะผู้ปกครองของโจโฉเสื่อมลง ดังนั้น การที่โจโฉยอมปล่อยให้กวนอูไปหาเล่าปี่ได้นั้น ก็เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของตน

เมื่อโจโฉเห็นว่าหมดหนทางที่จะเหนี่ยวรั้งกวนอูไว้ได้ โจโฉจึงแก้แค้นทำดีกับกวนอูเพื่อหวังผลให้ผู้ใต้ปกครองของตนได้เอาเป็นเยี่ยงอย่างให้มีความจงรักภักดีต่อตนให้เหมือนอย่างกวนอูที่มีต่อเล่าปี่ และหวังผลจะให้กวนอูได้รู้ถึงบุญคุณของตนเพื่อภายหน้ากวนอูจะ

ได้ไม่มาทำร้ายตน แต่แท้จริงแล้วจิตใจไม่ยอมให้กวนอูไปหาเล่าปี่ที่อยู่กับอ้วนเสี้ยวซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองของตน เพราะจะทำให้ศัตรูมีกำลังที่เข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น และจะกลับมาทำร้ายตนได้ ได้รับความเดือดร้อน แต่จิตใจก็ต้องทำเป็นยอมให้กวนอูไป และทำเป็นแสดงออกถึงน้ำใจโดยการออกมาส่งกวนอู ถ้าในเหตุการณ์นี้จิตใจหวังดีต่อกวนอูจริง ๆ ก็จะต้องนึกถึงด้านต่าง ๆ ที่กวนอูจะต้องผ่านไป ถ้ากวนอูไม่มีหนังสือเบิกทางของโจโฉมีหรือกวนอูจะผ่านไป การที่โจโฉไม่ให้หนังสือเบิกทางผ่านด้านต่าง ๆ มานั้น แท้จริงแล้วจิตใจต้องการหวังจะให้นายด่านต่าง ๆ ฆ่ากวนอูให้ตาย เพื่อจะได้ไม่เป็นภัยแก่ตนในภายหน้า และตนก็ไม่ต้องถูกคนทั้งปวงครหานินทาว่าได้ ดั่งคำอธิบายในวรรณกรรมสามก๊กที่กล่าวถึงความในใจของโจโฉในส่วนท้ายของตอนนี่ว่า "เมื่อกวนอูไปนั้นจิตใจก็คิดว่ากวนอูจะไปไม่ตลอด เพราะมีด่านทางอยู่หลายชั้น ครั้นกวนอูฆ่าขงลิ้นนายด่านชั้นในเสีย นั้น ม้าใช้ก็เอาเนื้อความมาแจ้งแก่โจโฉว่า กวนอูฆ่าเจ้าเมืองและนายด่านเป็นลำดับกันออกไป โจโฉคิดว่าให้ยกกองทัพไปตามจับกวนอู ก็เกรงคนทั้งปวงจะครหานินทาว่าเจรจาเป็นคำสอง ประการหนึ่ง เจ้าเมืองและนายด่านก็ตายเสียแล้ว แม้จะยกไปตามจับกวนอูมาใช้ทหารทั้งปวงจะเป็นคืนมาก็หามิได้ บัดนี้กวนอูก็ล่องออกไปพ้นแดนเมืองฮูโตแล้ว จำจะทำคุณให้ตลอดดีกว่า ภายหน้าไปกวนอูจะคิดถึงคุณ จึงแกล้งให้ม้าใช้ถือหนังสือและธงกับเตียวเลี้ยวไปห้ามจะให้เห็นว่าน้ำใจโจโฉรักกวนอูอยู่เป็นอันมาก ถึงทำผิดสิ่งใดก็มีได้เอาโทษ"

จะเห็นว่า การที่โจโฉทำดีแก่กวนอูทำให้โจโฉมีคุณธรรม (ทางศีลธรรม การรักษาสัจจะและความมีเมตตา) ซึ่งจะทำให้คนทั้งปวงได้เห็นเป็นประจักษ์ว่าโจโฉเป็นคนดี และยังทำให้โจโฉมีบุญคุณแก่กวนอูอีกทางหนึ่งด้วย หากภายหน้าโจโฉมีภัยกับกวนอู กวนอูก็จะไม่ทำร้ายโจโฉ เพราะกวนอูเป็นคนสัตย์ซื่อรู้จักตอบแทนผู้มีพระคุณ

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉให้ชาวบ้านมาช่วยขุดพิน้ำแข็งเพื่อส่ง

เสบียง

เมื่อขณะที่โจโฉรบอยู่กับเมืองกิ๋วอยู่นั้น อ้วนถ้ำได้ยกทัพไปตีเมืองต่าง ๆ แล้วกวาดทหารได้เป็นอันมาก ส่วนอ้วนซงก็หนีไปอยู่เมืองเพงวงกวน โจโฉจึงให้ทหารถือหนังสือไปให้อ้วนถ้ำเพื่อให้มาพบ แต่อ้วนถ้ำไม่กล้ามากแล้วโจโฉจะทำร้าย โจโฉเห็นอ้วนถ้ำไม่มาจึงยกกองทัพจะมารบกับอ้วนถ้ำ อ้วนถ้ำคิดว่าจะสู้โจโฉไม่ได้จึงทำหนังสือส่งไปขอให้เล่าเปียวยกทหารมาช่วย ทางฝ่ายเล่าเปียวก็ไม่ได้ยกทหารมาช่วย อ้วนถ้ำจึงยกทหารไปตั้งอยู่ที่เมืองลำพี้ ฝ่ายโจโฉรู้ดังนั้นก็ยกทหารตามไปที่เมืองลำพี้ ขณะนั้นเป็นเทศกาลหนาว น้ำในแม่น้ำแข็งเป็นปึก เรือซึ่งจะเข้าไปส่งเสบียงเข้ามาไม่ได้ โจโฉจึงป่าวร้องให้ชาวบ้านแถบนั้นมาขุดพิน้ำแข็งให้เรือเสบียงเข้ามาได้ ชาวบ้านแถบนั้นรู้เข้า ต่างคนต่างทุกหรือว่าครั้งนี้จะได้ความลำบาก จึงชวนกันทั้งบ้านเรือนหนีซุกซ่อนไป โจโฉทราบข่าวดังนั้นก็โกรธ จึงสั่งให้ทหารเร่งตามไปจับตัวมาฆ่าเสีย

ชาวบ้านครั้งนั้นก็กลัวความตาย จึงชวนกันมาเข้าเกลี้ยกล่อมแล้วขอโทษยอมทำราชการให้โจโจโจโจจึงคิดแต่ในใจว่า ซึ่งราษฎรชาวบ้านกลับมาขอโทษดังนี้ ครั้นจะยกโทษเสียเล่า การซึ่งส่งไปแล้วกลัวว่าภายหลังจะไม่สืบทิดชาติ แม้จะให้ทำโทษชาวบ้านทั้งปวงเล่า เราก็จะถูกนิโทษ จำเราจะคิดเอากการให้ได้ทั้งสองอย่าง แล้วโจโจก็พูดแก่ชาวบ้านทั้งปวงว่า "ซึ่งเราจะฆ่าเสียนั้นก็มีความสงสารอยู่จงพากันหนีซุกซ่อนให้พ้นทหารเราเถิด ชาวบ้านทั้งปวงได้ฟังดังนั้นก็ตกใจร้องให้รักกันอื้ออึง แล้วก็รีบหนีซุกซ่อนไป ส่วนทหารโจโจได้พบปะเข้าก็ฆ่าฟันล้มตายเสียเป็นอันมาก"

(พระคลัง(หน) 2545: 460 - 462)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจไม่ยอมให้อำนาจของตนขาดความศักดิ์สิทธิ์ไป แต่การที่จะให้อำนาจของตนคงความศักดิ์สิทธิ์อยู่นั้นก็จะถูกดำเนินเกลียดชังจากคนทั้งปวง ดังนั้น โจโจจึงใช้ปัญญา เพื่อจะให้ได้ประโยชน์ทั้งสองอย่าง คือ ความศักดิ์สิทธิ์ในอำนาจ และความมีเมตตากรุณา ดังนั้น โจโจจึงแกล้งทำเป็นปล่อยชาวบ้านไปเพื่อไม่ให้ตนถูกดำเนินเกลียดชังได้ว่าเป็นคนไม่มีคุณธรรม หลังจากนั้นโจโจก็ทำเป็นปล่อยให้ทหารของตนออกไปฆ่าที่หลัง โดยทำเป็นให้ชาวบ้านรู้ว่าตนนั้นไม่เอาโทษแล้ว เพียงแต่หนีไปให้ไกลอย่าให้ทหารเจอ ถ้าทหารพบเจออาจจะฆ่าทิ้งเสียได้¹

จะเห็นว่าการใช้ปัญญาของโจโจครั้งนี้ ทำให้โจโจสามารถหลีกเลี่ยงการเสียชื่อเสียงและยังสามารถรักษาคุณธรรมของตนเอาไว้ได้อีกด้วย

เหตุการณ์ตอนที่โจโจให้ซีซีไปเกลี้ยกล่อมเล่าปี

เมื่อโจโจยกทหารมาเมืองชินเอี้ยแล้วเห็นทหารของตนพลัดท่าเล่าปีก็คิดแค้นจะยกทหารไปเหยียบเมืองอ้วนเซียให้ได้ แต่เล่าปีที่ปรึกษาของโจโจบอกแก่โจโจว่า เล่าปีได้อพยพครอบครัวราษฎรไปอยู่ด้วยก็เพื่อหวังผูกใจแก่ราษฎรทั้งปวงให้รักใคร่ ถ้าโจโจจะยกทัพตามไปกำจัดเล่าปีก็กลัวราษฎรจะได้รับความลำบาก ราษฎรทั้งปวงก็จะเกลียดชังโจโจ ดังนั้นควรให้คนไปเกลี้ยกล่อมให้เล่าปีมาอ่อนน้อมแต่โดยดี โดยบอกว่าจะได้ไม่ทำให้ราษฎรต้องได้รับความลำบาก เพื่อให้ราษฎรได้รู้ว่าโจโจมีใจเมตตาต่อราษฎร ถ้าเล่าปีไม่ยอมอ่อนน้อมค่อยยกทหารไปที่หลัง ความผิดก็จะตกอยู่กับเล่าปี โจโจเห็นชอบด้วย แต่ยังไม่รู้ว่าจะให้ใครไป เล่าหัวจึงบอกโจโจให้ซีซีเป็นคนไปเกลี้ยกล่อมเล่าปี โจโจก็คิดกลัวซีซีจะไปหาเล่าปีแล้วจะไม่กลับมา²

¹ แต่ความจริงแล้วโจโจให้ทหารไปฆำนั่นเอง

² เมื่อก่อนซีซีเคยเป็นที่ปรึกษาให้แก่เล่าปี แต่โจโจใช้กลอุบายหลอกให้ซีซีมาอยู่กับตน โปรดดูเรื่องนี้ได้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปียอมให้ซีซีไปอยู่กับโจโจ หน้า 152 - 153

แต่เล่าหัวบอกว่าซีซีนี้เป็นคนสัตย์ซื่อหากไปแล้วต้องกลับมา ใจโจเห็นชอบด้วย จึงให้ซีซีไปเกลี้ยกล่อมเล่าปี เมื่อซีซีไปเกลี้ยกล่อมเล่าปีก็เล่าตื่นลึกลับหนักเบาของแผนการโจโจให้เล่าปีฟังว่า แท้จริงแล้ว การเกลี้ยกล่อมนี้ใจโจหวังจะเอาใจราษฎรหรือก มิได้มีใจจริงอย่างที่พูด เล่าปีจึงมิได้เข้าอ่อนน้อมต่อโจโจ แล้วเล่าปีก็อพยพผู้คนหนีไปเมืองชงหยงเพื่อหวังจะให้เล่าจ๋องช่วยเหลือ ฝ่ายซีซีก็กลับไปบอกโจโจว่าเล่าปีไม่ยอมเข้ามาอ่อนน้อมด้วย เมื่อเล่าปีอพยพไปถึงเมืองชงหยงหวังจะให้เล่าจ๋องช่วยเหลือ แต่ก็ไม่เป็นผลเพราะทหารล้อมไม่ยอมให้เล่าปีเข้าเมือง เล่าปีกลัวทหารและราษฎรจะเดือดร้อนจึงพาราษฎรไปเมืองกังเหลง แล้วให้กวนอูไปหาเล่าปีที่เมืองกังแฮเพื่อให้อพยพมาช่วย (พระคลัง (หน) 2545: 557 - 563)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจได้ทำตามแผนการของเล่าหัวในการโยนความผิดให้เล่าปีที่เป็นต้นเหตุทำให้ราษฎรต้องได้รับความเดือดร้อน และการที่โจโจยอมให้ซีซีไปเกลี้ยกล่อมเล่าปีนั้นยังเป็นการใช้ปัญญาอันชาญฉลาดอย่างมาก เพราะโจโจย่อมรู้ว่าการให้คนไปเจรจากับเล่าปีให้มาอ่อนน้อมแก่ตนนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่เล่าปีจะยอมมาอ่อนน้อมแก่ตน ดังนั้น จึงเหมาะอย่างยิ่งที่จะให้ซีซีไปเกลี้ยกล่อมเล่าปี เพราะซีซีเคยอยู่กับเล่าปีจะต้องเอาแผนการนี้ไปเล่าให้เล่าปีฟัง เมื่อเล่าปีรู้ความนี้ก็ยิ่งจะไม่มาอ่อนน้อมแก่โจโจ ความผิดก็จะตกอยู่กับเล่าปี ความดีก็อยู่กับโจโจ¹ และเมื่อเล่าปีไม่ยอมมาอ่อนน้อมแก่โจโจ โจโจก็จะยกทัพตามไปกำจัดเล่าปีได้โดยไม่ต้องกลัวการถูกครหาว่าร้ายให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

เหตุการณ์ตอนที่โจโจได้เมืองเกงจิ๋ว

โจโจเมื่อมาถึงเมืองอ้วนเซียแล้วก็รีบยกมาถึงเมืองชงหยง ทางฝ่ายเล่าจ๋องก็ถูกพวกขุนนางเกลี้ยกล่อมให้ยกเมืองชงหยงให้แก่โจโจเพื่อจะได้ปลอดภัย ส่วนตัวคนเดียวอ้วน ทหารเมืองเกงจิ๋วก็ได้ไปพบโจโจเพื่อจะหวังเอาความดีความชอบ โจโจจึงแต่งตั้งให้ทั้งสองเป็นนายกองทัพเรือ แล้วพูดเอาใจว่าจะให้พระเจ้าเหียนเต๋แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองเกงจิ๋ว ชัวมอกกับเตียวอ้วนก็ดีใจแล้วลาไป ชุนฮิวเห็นโจโจเอาใจชัวมอกกับเตียวอ้วนดังนี้จึงว่า “ชัวมอกกับเตียวอ้วนสองคนนี้เป็นคนประจบประแจงสอพลอ ยังมีทันเห็นน้ำใจเหตุไฉนท่านจึงแต่งตั้งให้เป็นนายกองทัพเรือ นั้นยังกระไรอยู่” โจโจหัวเราะแล้วตอบว่า “ตัวเราไม่รู้จักน้ำใจคนนั้นจะทำการไปได้หรือ ประการหนึ่งทหารเราจัดเจนแต่ทางบกไม่ชำนาญในการเรือ เราทำทั้งนี้ปรารถนาจะเอาใจไว้จะได้ฝึกสอนทหารเราให้สันทัด แล้วกำจัดเสียเมื่อปลายมือ จะยากง่ายอะไรเล่า” แล้วโจโจก็ให้เล่าจ๋องเข้าพบ

¹ ที่โจโจรักและเป็นห่วงราษฎร

แล้วแต่งตั้งจัดแจงให้ขุนนางกินตำแหน่งต่าง ๆ ส่วนเล้าจ๋องโจโจให้ไปเป็นเจ้าเมืองเฉงจิว แล้วให้รีบเดินทางไป เล้าจ๋องตกใจก็ขอร้องโจโจจะขออยู่เมืองเกงจิว แต่โจโจไม่ยอม แล้วแกล้งว่าอยู่เมืองเฉงจิวนั้นอยู่ใกล้เมืองหลวงจะได้ใกล้กับพระเจ้าเหียนเต๋ เข้าเฝ้าได้สะดวก ทำให้เล้าจ๋องต้องยอมทำตามแล้วพามารดาไปอยู่ด้วย เมื่อเล้าจ๋องเดินทางออกจากเมืองไปแล้ว โจโจได้ให้อีกิมคุมทหารตามไปฆ่าเล้าจ๋องกลางทาง เมื่อโจโจอยู่ที่เมืองซงหยงนั้นได้รู้ว่ามีนายทหารอยู่อีกคนหนึ่งชื่อบุนเฟ่ง แต่ยังไม่ได้พบตัว จึงให้ทหารไปตามตัวมา แล้วถามว่าเหตุใดจึงไม่ยอมมาพบ บุนเฟ่งจึงตอบว่า "ข้าพเจ้ามิได้มาหาท่านนั้นไซ้จะหลบสืออยู่หามิได้ ด้วยข้าพเจ้าเกิดมาเป็นชาติทหารมิได้ทำการอาสาเจ้าให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขนั้น ข้าพเจ้ามีความอายนัก จึงมิได้มาหาท่าน" ว่าแล้วบุนเฟ่งก็ร้องให้ โจโจได้ฟังดังนั้นก็ชอบใจ ชมว่าบุนเฟ่งเป็นคนสัตย์ซื่อ จึงตั้งให้บุนเฟ่งเป็นเจ้าเมืองกังแฮ แล้วให้คุมทหารที่มีฝีมือจำนวนห้าพันรีบยกตามเล้าไป แล้วโจโจก็ยกทัพหนุนตามไปกำจัดเล้าปี (พระคลัง (หน) 2545: 564 - 566)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจได้แต่งตั้งให้ชัวมอกับเตียวอุ้นเป็นนายทหารคุมกองทัพเรือ เพื่อหลอกใช้ให้ฝึกหัดทหารของตนได้ชำนาญการรบในทะเล เพื่อจะได้ออกไปทำสงครามปราบปรามหัวเมืองแถบชายทะเล และเมืองกังตั้งของขุนกวนเมื่อหมดประโยชน์เมื่อใดค่อยกำจัดที่หลัง และเป็นการควบคุมทหารของเมืองซงหยงและเมืองเกงจิวให้ยอมอยู่ในอำนาจตนได้อย่างปกติเรียบร้อย เพราะชัวมอกับเตียวอุ้นได้มีทหารที่อยู่ในบังคับบัญชาเป็นจำนวนมาก เมื่อโจโจเอาผลประโยชน์ในตำแหน่งหน้าที่มาหลอกใช้ทั้งสองคน ซึ่งเป็นคนเห็นแก่ผลประโยชน์ ทำให้ทั้งสองคนยอมสวามิภักดิ์โจโจ และทำงานให้โจโจอย่างตั้งใจ

การใช้ปัญญาอันชาญฉลาดของโจโจในการฆ่าเล้าจ๋อง ก็ถือได้ว่าเป็นการใช้ปัญญาที่แนบเนียนที่สุด จะเห็นได้ว่าโจโจได้เรียกขุนนางในเมืองซงหยงมาแต่งตั้งให้เป็นขุนนางตามสมควรแล้ว โจโจก็แต่งตั้งให้เล้าจ๋องไปเป็นเจ้าเมืองเฉงจิวที่อยู่ไกลออกไปใกล้เมืองฮูโต เมื่อเล้าจ๋องเดินทางออกไปก็ให้ทหารของตนไปฆ่าเสีย เพื่อตัดปัญหาการแย่งชิงอำนาจคืนจากโจโจ และการฆ่าเล้าจ๋องก็ไม่มีใครรู้ว่าเป็นโจโจ การตายของเล้าจ๋องก็เงียบสูญไปโดยไม่มีใครอยากจะรู้และรื้อฟื้น เพราะเหล่าบรรดาขุนนางของเล้าจ๋องต่างก็ได้รับประโยชน์จากโจโจทั้งสิ้น ด้วยแผนการนี้ทำให้โจโจไม่ถูกครหาได้ว่า เล้าจ๋องยอมเข้ามาอ่อนน้อมแก่โจโจแล้ว¹ ยังถูกโจโจฆ่าตาย ซึ่งจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่โจโจได้

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล้าเปียวเสียชีวิตทำให้โจโจได้เมืองเล้าเปียวโดยง่าย หน้า 117 - 118

เหตุการณ์ตอนที่โจโจ้รู้กลอุบายของเตียวหุย

ตอนที่โจโจ้ยกทัพใหญ่มาหมายจะกำจัดเล่าปี่ เล่าปี่เห็นว่าจะสู้ไม่ได้จึงอพยพผู้คนหนีทัพโจโจ้ เล่าปี่เห็นว่าจะหนีไม่พ้นโจโจ้และกำลังทหารก็มีน้อย จึงให้ขงเบ้งไปขอทหารจากเล่าปี่ที่เมืองกังแฮอีกทางหนึ่ง ส่วนเล่าปี่ได้เดินทางต่อ ฝ่ายทหารของโจโจ้ก็ไล่ตามเล่าปี่มาทัน ทั้งสองฝ่ายเกิดการสู้รบกันซุ่มซ่อน เล่าปี่สู้ไม่ได้ก็แตกหนีพลัดพรากจากครอบครัว จูล่งนั้นเล่าปี่ให้คอยดูแลครอบครัวของตน แต่จูล่งก็พลัดหลงกับนางกำสุหนินภรรยาเล่าปี่และอาเต๋าบุตรของเล่าปี่ ทำให้จูล่งต้องออกตระเวนตามหาท่ามกลางทหารของโจโจ้ จูล่งได้สู้รบและฆ่าพันทหารของโจโจ้ตายเป็นอันมากแล้วฝ่าเข้าไปเจอนางกำสุหนินและอาเต๋า นางกำสุหนินเอาอาเต๋าส่งให้จูล่ง และคิดว่าตนหนีไปด้วยก็จะเป็นภาระแก่จูล่งและอาจทำให้อาเต๋าไม่ปลอดภัย จึงกระโดดลงบ่อน้ำฆ่าตัวตาย จูล่งจึงเอาอาเต๋าใส่ไว้ในเสื้อเกราะควบม้าหนีฆ่าพันทหารโจโจ้ที่ล้อมไว้ล้มตายเป็น อันมาก ขณะนั้นโจโจ้มองเห็นอยู่แต่ไกลและคิดว่าทหารคนนี้มีมือกล้าแข็งคิดจะเอาไว้เป็นทหารของตน จึงไม่ให้ทหารใช้เกาทัณฑ์ยิงใส่จูล่ง ทำให้จูล่งหนีรอดออกมาได้ ทหารของโจโจ้ก็ไล่ตามจูล่งมาติด ๆ พอดีจูล่งได้พบเตียวหุยที่ยืนคอยทำอยู่ เตียวหุยนั้นทำเป็นใจดีสู้เสือโดยให้จูล่งหนีไปหาเล่าปี่ก่อน ส่วนตัวนั้นขี่ม้าถือทวนยืนขวางทางหน้าสะพานไว้ แล้วเตียวหุยให้ทหารของตนเอากิ่งไม้ผูกกับม้าให้วิ่งไปมาอยู่หลังดงไม้ให้เกิดฝุ่นคลุ้งตลบ เพื่อให้ทหารโจโจ้คิดว่ามีทหารซ่อนอยู่หลังดงไม้เป็นจำนวนมาก ทหารของโจโจ้ยกตามมาเห็นดังนั้นก็จะคิดว่าขงเบ้งได้ซุ่มทหารไว้เป็นจำนวนมาก ทำให้ทหารโจโจ้ไม่มีใครเข้าสู้รบกับเตียวหุย ทหารโจโจ้จึงรีบไปบอกแก่โจโจ้ เตียวหุยเห็นว่าทหารของโจโจ้หลงกลตนจึงให้ทหารทำลายสะพานนั้นเสีย เพื่อไม่ให้ทหารของโจโจ้ตามมาได้ แล้วเตียวหุยก็รีบหนีไปสมทบกับเล่าปี่ โจโจ้มาถึงที่แม่น้ำเห็นทหารของตนรออยู่ และเห็นเตียวหุยหรือทำลายสะพานก็รู้ว่าแท้จริงแล้วเตียวหุยไม่มีทหารซุ่มอยู่ เป็นเพียงแต่กลอุบาย โจโจ้จึงให้ทหารทำสะพานขึ้นมาใหม่แล้วยกทหารรีบตามเล่าปี่ไปทางฝ่ายเล่าปี่ขณะหนีอยู่นั้น กวนอู ขงเบ้ง และเล่าปี่ได้นำทหารมาช่วยไว้ได้ทัน แล้วก็พากันหนีไปตั้งหลักอยู่ที่เมืองกังแฮ (พระคลัง (หน) 2545: 566 - 576)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจ้ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจ้ไม่เสียเปรียบในการทำสงครามกับเล่าปี่ ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจ้รู้เท่าทันแผนการของเตียวหุยซึ่งผิดกับทหารของตนเป็นจำนวนมากที่เห็นเตียวหุยลงเอากิ่งไม้ผูกกับม้าวิ่งให้มีฝุ่นคลุ้งตลบหลังดงไม้ก็คิดว่ามีทหารซุ่มซ่อนอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีใครคิดได้ว่า การที่เตียวหุยทำลายสะพานก่อนจะหนีไปนั้น เป็นเพราะเหตุใด แต่โจโจ้พอมาถึงเห็นเตียวหุยทำลายสะพานก่อนหนีไปก็รู้ทันทีได้ว่า ตรงหลังดงไม้ที่มีฝุ่นคลุ้งตลบนั่น แท้จริงแล้วไม่มีทหารซุ่มซ่อนอยู่ เป็นแต่กลอุบายของ

เตียวหุย เพราะถ้ามีทหารซุ่มซ่อนอยู่หลังดงไม้จริง เตียวหุยจะต้องไม่รี้อทำลายสะพานออก เพราะต้องการให้ทหารโจโฉข้ามไปจะได้ติดกับดักที่วางไว้ การที่เตียวหุยรี้อทำลายสะพานออกแปลว่าไม่ต้องการให้ทหารโจโฉข้ามมาเพราะตนไม่มีทหารที่จะสู้โจโฉ ซึ่งกลยุทธ์ของเตียวหุยนั้นลอกได้ แต่ทหารของโจโฉ แต่ไม่สามารถลอกโจโฉได้ เมื่อโจโฉแจ้งในกลยุทธ์ของเตียวหุยแล้วก็สั่งให้ทหารรีบสร้างสะพานขึ้นมาใหม่แล้วรีบยกทหารตามเล่าปี่ไป ความสามารถทางด้านปัญญาของโจโฉครั้งนี้ ทำให้เกิดความนับถือจากผู้ใต้ปกครองเป็นอย่างมาก

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉเขียนหนังสือบอกอุบายให้โจหยินรักษา

เมืองลำกุน

เมื่อโจโฉแตกทัพแก่จิวยี่และหนีออกมาพบกวนอู และกวนอูได้ปล่อยให้โจโฉหนีไปได้ นั้น โจโฉได้เดินทางมาพบกับโจหยินกลางทาง โจหยินจึงพาโจโฉไปอยู่ที่เมืองลำกุน หลังจากที่โจโฉพักอยู่ที่เมืองลำกุนแล้วก็เดินทางกลับเมืองสุโต โดยสั่งให้โจหยินเฝ้ารักษาเมืองลำกุนให้ดี ก่อนไปโจโฉได้เขียนหนังสือปิดผนึกให้โจหยินไว้ฉบับหนึ่ง แล้วบอกว่าถ้าอับจนเมื่อใดให้ฉีกหนังสือออกมาแล้วทำตาม ฝ่ายจิวยี่คิดจะตีเอาเมืองลำกุนเพื่อจะชิงเอามาก่อนเล่าปี่ จึงคุมทหารเข้าตีเมืองลำกุน โจหยินด้านจิวยี่ไม่ไหวเห็นอับจน จึงฉีกหนังสือของโจโฉออกดู ครั้นแจ้งเนื้อความทั้งปวงแล้วก็ให้เอาธงขึ้นไปปักเรียงไว้รอบเชิงเนิน ให้ทหารทั้งปวงหาสะพานอาหารทำประหนึ่งจะพากันหนีไปจากเมือง แล้วสั่งให้ทหารเปิดประตูเมืองไว้สามประตู ให้ชุดหลุมริมประตูเอาดินเกลี่ยปากหลุมไว้ แล้วให้ทหารเกาทัณฑ์ซุ่มไว้ทั้งสามประตู แล้วให้ล่อทหารจิวยี่เข้ามา ถ้าได้สัญญาณก็ให้ทหารยิงเกาทัณฑ์ เมื่อสั่งทหารตามแผนโจโฉเสร็จแล้ว ทางฝ่ายจิวยี่ก็หลงกลเห็นว่าโจหยินจะหนี จึงคุมทหารตีเข้าเมืองพอลถึงกับดักที่โจหยินวางไว้ ทหารโจหยินก็ยิงเกาทัณฑ์เป็นจำนวนมากจนถูกขาซ้ายจิวยี่จนตกจากม้า ทหารจิวยี่เห็นสู้ไม่ได้จึงช่วยกันป้องกันจิวยี่แล้วพาหนีกลับไปยังค่าย (พระคลัง (หน) 2545: 669 - 676)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโฉประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉได้วางแผนยุทธวิธีในการป้องกันเมืองไว้ให้โจหยินได้เป็นอย่างดี สามารถวิเคราะห์สถานการณ์สงครามที่จะเกิดขึ้นกับเมืองลำกุนได้ และจะป้องกันเมืองลำกุนได้อย่างไร ทั้งที่โจโฉไม่ได้อยู่ในสถานการณ์นั้นด้วย แต่โจโฉก็สามารถคิดแผนที่จะเอาชนะข้าศึกได้เหมือนกับตนได้อยู่ในเมืองลำกุนด้วย ซึ่งผลสำเร็จครั้งนี้แสดงถึงการมีปัญญาของโจโฉอย่างมาก

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉทำอุบายให้ม้าเจียวกับหันซุยผิดใจกัน

ม้าเจียวรู้ว่าโจโฉได้ฆ่าม้าแท่งบิดาตน ก็โกรธจึงยกทัพมาทำสงครามกับโจโฉ โจโฉรบกับม้าเจียวหลายครั้งแต่ยังไม่แพ้ชนะกัน ทหารทั้งสองฝ่ายได้รับความลำบาก

ม้าเฉียวจึงทำหนังสือไปหาโจโฉให้ทั้งสองฝ่ายเลิกทัพกลับไปก่อน โจโฉทำเป็นแกล้งรับคำว่าจะเลิกทัพ แต่โจโฉยังไม่ถอยทัพกลับไป ม้าเฉียวเห็นโจโฉยังไม่เลิกทัพกลับไปก็ไม่ไว้ใจ ม้าเฉียวจึงให้หั่นซุ่ยเตรียมทหารไว้สำหรับรับทัพโจโฉ ส่วนม้าเฉียวคอยเป็นทัพกระหนาบอยู่ด้านหลัง โจโฉรู้ว่าม้าเฉียวให้หั่นซุ่ยเป็นทัพหน้าตั้งรับอยู่ที่ยินตี และคิดว่าศึกครั้งนี้จะมีชัยเป็นมั่นคง พอตอนเช้าโจโฉได้คุมทหารออกมานอกค่ายอยู่หน้าค่ายหั่นซุ่ย และให้ทหารเรียกหั่นซุ่ยออกมาพบกับโจโฉ เมื่อหั่นซุ่ยออกมาพบกับโจโฉหน้าค่าย โจโฉเห็นหั่นซุ่ยออกมา ก็ถอดเกราะเสียใส่แต่เสื้อปกติ แล้วขับม้าเข้าไปเคียงกันกับม้าของหั่นซุ่ย ต่างคนต่างคำนับซึ่งกันและกัน โจโฉกับหั่นซุ่ยนั้นเป็นคนรู้จักกันมาแต่ก่อน โจโฉก็ชวนพูดคุยแต่ความหลังมิได้พูดเรื่องสงครามแต่อย่างใด โจโฉชวนพูดคุยเป็นช้านาน แล้วก็แยกย้ายกันกลับเข้าค่าย ทางทหารของม้าเฉียวรู้เข้าก็ไปเล่าให้ม้าเฉียวฟังว่า หั่นซุ่ยได้ออกไปพบกับโจโฉแต่ไม่ได้สู้รบกัน ม้าเฉียวก็เกิดความสงสัยและเริ่มระแวงในตัวหั่นซุ่ยว่าจะเอาใจออกห่าง ส่วนโจโฉได้อุบายจากกาเซียงให้ทำหนังสือเปล่าปิดผนึกเอาไปให้แก่หั่นซุ่ยเพื่อให้ม้าเฉียวเกิดระแวงในตัวหั่นซุ่ย พอม้าเฉียวรู้ว่าโจโฉให้หนังสือหั่นซุ่ยมา จึงถามหั่นซุ่ยว่าโจโฉส่งหนังสืออะไรให้ หั่นซุ่ยจึงส่งหนังสือให้แก่ม้าเฉียวดู ม้าเฉียวเปิดผนึกออกดูเห็นเป็นหนังสือเปล่าไม่มีอักษร ม้าเฉียวเห็นดังนั้นก็เกิดความสงสัย จึงถามหั่นซุ่ยเพื่อให้ทราบความจริง หั่นซุ่ยก็ว่าโจโฉให้หนังสือมาอย่างนั้น ม้าเฉียวไม่เชื่อเห็นว่าโจโฉนั้นเป็นคนมีปัญญาหรือจะส่งหนังสือเปล่ามาให้ และคิดว่าหั่นซุ่ยไม่ซื่อต่อตนคิดเอาใจออกห่างไปเข้าด้วยโจโฉ หั่นซุ่ยจึงว่า “เวลาพຽນนี้เราจะออกไปพบกับโจโฉนอกค่าย ท่านจงแอบฟังดูในค่าย ถ้าได้ยินเรากับโจโฉพูดจากันเห็นพิรุณประการใด ท่านจงเอาทวนแทงเราให้ตกม้าตายเสียเถิด” พอเวลาเช้าหั่นซุ่ยออกไปกับทหารและให้เรียกโจโฉออกมาพบ โจโฉรู้ดังนั้นจึงให้โจโฉคุมทหารออกมาพบหั่นซุ่ยแล้วบอกว่า “มหาอุปราชให้มากำชับท่านว่า หนังสือซึ่งให้ไปนั้นอย่าให้ผู้ใคร่รู้แพร่พรายไป จะเสียการเสีย” โจโฉบอกเสร็จแล้วก็กลับเข้าค่าย ม้าเฉียวได้ยินดังนั้นก็โกรธ จึงขับม้าเอาทวนแทงหั่นซุ่ย พอตีทหารหั่นซุ่ยช่วยปกป้องพาหั่นซุ่ยหนีเข้าค่ายของตนได้ หั่นซุ่ยเห็นม้าเฉียวโกรธและคิดจะฆ่าตน หั่นซุ่ยคิดไม่ตก กลัวม้าเฉียวจะทำร้าย จึงคิดไปอยู่กับโจโฉ หั่นซุ่ยจึงทำหนังสือไปหาโจโฉ แล้วหั่นซุ่ยก็วางแผนจะฆ่าม้าเฉียว แต่ม้าเฉียวรู้ทันจึงเกิดการสู้รบกันขึ้นระหว่างทหารทั้งสองฝ่าย พอได้โอกาสทหารโจโฉก็เข้ามาบรรจบกับหั่นซุ่ย ม้าเฉียวนั้นสู้ไม่ได้และได้เสียทหารไปเป็นอันมากจึงหนีเอาชีวิตรอดไป

(พระคลัง (หน) 2545: 772 - 777)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโฉประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากเมื่อครั้งแรกโจโฉได้สู้รบกับ

ม้าเด็วหลายครั้งแต่ไม่แพ้ชนะกัน ด้วยการเอากำลึงเข้าหักหาญ แต่เมื่อโจโจกลับมาใช้ปัญญาอย่างชาญฉลาดก็สามารถทำให้หันชุยกับม้าเด็วมืดใจกัน กองทัพม้าเด็วที่เข้มแข็งก็ต้องแตกแยกออกเป็นสอง และส่วนที่แตกแยกออกมานั้น (หันชุย) ได้เข้ามาอยู่กับโจโจ ทำให้โจโจมีกำลึงที่เข้มแข็งมากขึ้น และได้หันชุยผู้รู้ดีลับกลืนบางของกองทัพม้าเด็ว ทำให้โจโจเอาชนะม้าเด็วได้อย่างไม่ยากนัก

เหตุการณ์ตอนที่โจโจได้เมืองฮันต้ง

เมื่อโจโจได้ยกทัพมาตั้งค่ายอยู่ใกล้เมืองฮันต้ง เตียวพ้อจึงให้บังเต็ก¹ คุมทหารออกไปรบกับโจโจ โจโจเห็นบังเต็กกุมทหารมาก็จำได้ว่าบังเต็กคนนี้เคยอยู่กับม้าเด็วเคยรบกันมาก่อนมีฝีมือกล้าหาญเข้มแข็งนักจึงคิดอยากได้เอาไว้เป็นทหารของตน โจโจจึงให้เตียวคับ แสหัวเอี้ยน ซิหลง เคาทูลอง ออกรบลองฝีมือกับบังเต็ก นายทหารทุกคนล้วนบอกว่าบังเต็กมีฝีมือดี โจโจก็ยิ่งอยากได้ กาเซียงที่ปรึกษาจึงออกอุบายให้ทำที่ว่าให้บังเต็กตีค่ายได้ แล้วให้ทหารปลอมเป็นทหารของบังเต็กเอาสิ่งของเป็นทองติดตัวไป แล้วค่อยยกทัพตีบังเต็กทีหลัง เมื่อบังเต็กแตกหนีเข้าเมืองก็ให้ทหารนั้นเอาของให้เอียวสงที่ปรึกษาของเตียวพ้อซึ่งเป็นคนโลภ ให้เอียวสงช่วยพุดูเตียวพ้อว่าบังเต็กไม่ตั้งใจสู้รบและคิดเอาใจออกห่าง เมื่อเตียวพ้อระแวงบังเต็กแล้ว ทางเราจึงค่อยคิดอ่านเอาบังเต็กมาอยู่ด้วยก็จะได้โดยง่าย โจโจเห็นชอบด้วย แล้วบังเต็กก็หลงกลโจโจ พอดีค่ายโจโจได้แล้วพอดตอติกเกิดประมาท โจโจจึงยกทหารเข้าตีค่ายของบังเต็ก กองทัพบังเต็กก็แตกหนีกลับเข้าเมืองฮันต้ง ทหารโจโจที่แอบหนีไปด้วยก็เอาของมีค่าเอาไปให้เอียวสงแล้วพุดตามแผนที่โจโจสั่งมา เอียวสงเห็นแก่ของมีค่าก็ไปพุดูเตียวพ้อว่าบังเต็กไม่ตั้งใจสู้รบครั้งเมื่อได้ค่ายโจโจเห็นแก่ทรัพย์สินจะเอาไว้แก่ตัว จึงแกล้งทำให้ค่ายแตกถูกโจโจตีหนีเข้าเมืองมา เตียวพ้อปัญญาน้อยก็หลงเชื่อจะให้เอาบังเต็กไปฆ่าเสีย แต่เสียมเกาซอร้องไว้ เตียวพ้อจึงยกโทษให้และให้บังเต็กกุมทหารออกไปรบกับโจโจให้ชนะมาให้ได้มีจะนั้นจะลงโทษถึงตาย บังเต็กเกิดความน้อยใจ แต่ก็กุมทหารออกมารบกับโจโจ โจโจใช้กลลวงให้บังเต็กจะมาจับโจโจแล้วให้ชุดหลุมพรางไว้ พอบังเต็กซบม้ามาจะจับโจโจก็ตกหลุม ทหารโจโจก็รุมจับมัดบังเต็กเอามาให้โจโจ โจโจเห็นบังเต็กถูกมัดมาก็แกล้ง ทำเป็นว่าทหารอย่าทำวุ่นวายไป โจโจก็เข้าไปแก้มัดบังเต็ก บังเต็กเห็นโจโจทำดีแก่ตน ผิดกับเตียวพ้อจึงยอมอยู่กับโจโจ เตียวพ้อเห็นบังเต็กไปอยู่กับโจโจ ก็ทิ้งเมืองหนีไปอยู่เมืองปาต้ง แต่เมื่อเตียวพ้อจะหนีไปนั้น เตียวพ้อเห็นแก่ราษฎรจึงมิได้เผาคลั้งเสียบึงหนีไปแต่ตัว โจโจรู้ว่า

¹ บังเต็กเคยอยู่กับม้าเด็วครั้งเมื่อหนีโจโจมาจึงไปอาศัยเตียวพ้อเจ้าเมืองฮันต้ง ส่วนบังเต็กนั้นป่วยอยู่จึงไม่ได้ไปทัพกับม้าเด็วออกรบกับเล่าปี่ และตอนหลังม้าเด็วได้ไปอยู่กับเล่าปี่ บังเต็กเป็นคนมีฝีมือกล้าหาญและสัตย์ซื่อ จึงคิดจะตอบแทนคุณเตียวพ้อที่ได้ให้อาศัยรักษาตัว จึงได้อาสาออกรบให้

เดียวพ้อหนีไปแต่ตัวไม่ยอมเผาเสียบึงให้ราษฎรต้องเดือดร้อนก็ชื่นชมเดียวพ้อ แล้วจิตใจก็ยกทหารไปประชิดเมืองป่าตอง เอียวสงยุให้เดียวพ้อออกสู้รบกับโจโจเพื่อให้สมกับเป็นชาติทหาร ส่วนเอียวสงนั้นจะคอยอยู่รักษาเมือง เดียวพ้อหลงกลเอียวสงจึงคุมทหารออกมาจากเมืองจะมาสู้กับโจโจ ทหารเดียวพ้อที่มาด้วยกลัวตายต่างก็วิ่งกลับเข้าเมือง ทหารโจโจก็ไล่เข้ามา เดียวพ้อเห็นดังนั้นก็ขับม้าหวังจะเข้าเมือง เอียวสงก็สั่งให้ทหารปิดประตูเมือง โจโจจึงร้องบอกเดียวพ้อให้ยอมจำนนจะไว้ชีวิต เดียวพ้อเห็นไม่รอดจึงเข้าไปค้ำบโจโจ โจโจจึงพาเดียวพ้อเข้าไปในเมือง แล้วให้เดียวพ้อเป็นเจ้าของป่าตองส่วนขุนนางเก่าให้เป็นขุนนางต่อไป ส่วนเอียวสงนั้นโจโจเห็นว่าเป็นคนโลภขายเจ้า เลี้ยงไว้ไม่ได้ จึงให้ตัดศีรษะเอาไปเสียบประจานมิให้เอาเป็นเยี่ยงอย่าง โจโจก็ได้เมืองฮันตั้งไว้ในอำนาจของตนอย่างราบคาบ (พระคลัง (หน) 2545: 887 - 893)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจได้เลือกเอาแผนการของกาเซียงเพื่อจะให้ได้ตัวบังเต็กมา ทำให้ศัตรูขาดความเข้มแข็ง แต่ตัวโจโจเองกลับได้ตัวบังเต็กมาเสริมทัพทำให้มีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณธรรมความเข้มแข็ง

แต่เมื่อโจโจปราบเดียวพ้อได้แล้ว โจโจรู้ว่าเดียวพ้อเป็นคนรักราษฎรก็คิดจะให้อยู่รักษาดูแลเมืองป่าตอง และขุนนางเก่าก็ให้เป็นขุนนางต่อไป การที่โจโจทำอย่างนี้ก็เพื่อที่จะให้คนทั้งปวงที่เคยอยู่ใต้ปกครองของเดียวพ้อเห็นว่าโจโจเป็นคนมีน้ำใจโอบอ้อมอารีเพื่อให้ได้ใจขุนนางและราษฎร ทำให้ปกครองง่ายขึ้น แต่สำหรับเอียวสง โจโจต้องการให้คนทั้งปวงรู้ว่าตนนั้นไม่ชอบคนไม่สัตย์ซื่อต่อนายของตน จึงสั่งให้ฆ่าเสียเพื่อยกคุณธรรมความดีของตนให้คนทั้งปวงได้รู้ว่าโจโจนั้นไม่ชอบคนไม่มีคุณธรรม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ โจโจเป็นคนมีคุณธรรมนั่นเอง

เหตุการณ์ตอนที่โจโจแกล้งทำเป็นเคารพศพนอ้วนเสี้ยว

เมื่อโจโจยึดเมืองกจิ๋วได้แล้วก็แกล้งให้ทหารตั้งโต๊ะแล้วให้จุดธูปเทียนค้ำบศพอ้วนเสี้ยว แล้วร้องให้รักเป็นอันมาก ที่ปรึกษาและทหารทั้งปวงเห็นก็มีความสงสัยจึงถามโจโจว่า "ท่านกับอ้วนเสี้ยวชบเคียวกันมาก บัดนี้ท่านได้เมืองกจิ๋วแล้ว เหตุใดจึงแต่งเครื่องเซ่นแล้วร้องให้รักอ้วนเสี้ยวดังนี้" โจโจจึงแกล้งอุบายหวังจะให้ทหารทั้งปวงสรรเสริญว่าตนมีใจสัตย์ซื่อแล้วเล่าความว่า "เมื่อครั้งตั้งโต๊ะตั้งตัวเป็นมหาอุปราชันั้น เรากับอ้วนเสี้ยวและลิบเจ็ดหัวเมืองยกกองทัพไปตั้งอยู่นอกด่านกิสุยกว่านจะกำจัดตั้งโต๊ะเสีย อ้วนเสี้ยวจึงลองถามเราว่า แม้ทำสงครามพ่ายแพ้ตั้งโต๊ะ แล้วจะไปตั้งช่องสุมทหารอยู่ตำบลใด จึงจะได้คิดการต่อไป เราจึงถามอ้วนเสี้ยวว่า

ตัวท่านจะไปอยู่แห่งใดเล่า อ้วนเสี้ยวบอกเราว่าจะมาอยู่หัวเมืองฝายเหนือนี้ ด้วยมีที่ทางกว้างขวาง ทั้งเสบียงอาหารก็บริบูรณ์แลทหารก็ชำนาญในการศึกจะได้คิดการใหญ่ต่อไป เราจึงว่าตัวเราไม่เลือก ถ้าที่ใดตำบลใดเห็นคนทั้งปวงจะเป็นใจด้วยเรา เราก็จะอยู่คิดการที่นั่น ถึงอ้วนเสี้ยวกับเราเป็นคู่ทำศึกซบเคี้ยวกันก็ดี แต่ได้เป็นเพื่อนกันมาแต่ก่อน เราจึงร้องให้รักเพราะเหตุฉะนั้น” ทหารทั้งปวงได้ฟังใจเฝือกอย่างนั้น ต่างก็สรรเสริญใจเฝือกว่ามีน้ำใจสัตย์ซื่อหนัก และใจเฝือกก็จัดแจงเงินทองให้ภรรยาอ้วนเสี้ยวเป็นอันมาก และประกาศงดเก็บภาษีอากรแก่ราษฎรในปีนี้ (พระคลัง (หน) 2545: 344 - 357)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจเฝือกได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ใจเฝือกประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจเฝือกได้ใช้ปัญญาของตนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตนเอง โดยทำเป็นเช่นหัวศอกของอ้วนเสี้ยวและกล่าวถึงสิ่งที่เคยร่วมกันช่วยเหลือพระเจ้าเหี้ยนเต้เมื่อครั้งตั้งโต๊ะมีอำนาจ จะเห็นว่าใจเฝือกต้องการให้คนทั้งปวงได้รู้ว่าการที่ตนยกทัพมารบกับอ้วนเสี้ยว นั้นเป็นเพราะความจำเป็นเพื่อบ้านเมืองที่อ้วนเสี้ยวได้แข็งเมืองต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ ดังนั้น ใจเฝือกจึงต้องมาทำสงครามเช่นนี้ หาใช่เป็นความโกรธ หรือหาประโยชน์ใส่ตนไม่ จากการที่ใจเฝือกได้ผลมากขึ้น เมื่อตอนที่ใจเฝือกได้พูดให้ทหารและขุนนางทั้งปวงได้ฟังว่า เมื่อครั้งที่ใจเฝือกพร้อมกับอ้วนเสี้ยวยกทัพมากำจัดตั้งโต๊ะ อ้วนเสี้ยวได้เคยถามใจเฝือกว่า ถ้าแพ้สงครามกับตั้งโต๊ะแล้วจะยกไปตั้งอยู่ที่ใด ใจเฝือกได้พูดว่า อยู่ที่ใดก็ได้ถ้าที่นั่นมีราษฎรเป็นใจ สิ่งที่ใจเฝือกพูดออกมาเช่นนี้เพื่อแสดงให้ทุกคนได้เห็นว่าการที่ใจเฝือกสามารถตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่ได้ทุกวันนี้เป็นเพราะตนนั้นมีคุณธรรมที่ดีจึงมีราษฎรสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งผิดกับอ้วนเสี้ยวที่พูดว่า จะมาอยู่แถบหัวเมืองฝายเหนือซึ่งมีพื้นที่กว้างขวาง อาหารบริบูรณ์ ทหารที่มีฝีมือก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ด้วยสิ่งที่ดีพร้อมทุกอย่างที่อ้วนเสี้ยวได้เลือกมาอยู่ที่นี้ แต่อ้วนเสี้ยวก็ไม่สามารถปกครองบ้านเมืองให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขได้ และเป็นเพราะการไม่มีคุณธรรมของอ้วนเสี้ยวจึงทำให้อ้วนเสี้ยวต้องเสียบ้านเมืองเช่นนี้ เมื่อใจเฝือกพูดออกมามีความหมายเช่นนี้ก็เท่ากับให้คนอื่นที่ฟังนั้นได้รู้ว่า ใจเฝือกนั้นมีคุณธรรมมากกว่าอ้วนเสี้ยว ส่วนอ้วนเสี้ยวนั้นกลายเป็นคนไม่ดีไปทันที เมื่อคนฟังได้ฟังใจเฝือกพูดแบบนี้แล้ว ต่างก็ยกย่องสรรเสริญใจเฝือกว่าเป็นคนดีมีใจสัตย์ซื่อเป็นอันมาก ทำให้ใจเฝือกมีคุณธรรมขึ้นมาทันที

ส่วนการใช้คุณธรรมความมีปัญญาของใจเฝือกที่มีต่อราษฎรชาวเมืองกิว นั้นคือ ใจเฝือกได้ประกาศงดเก็บภาษีอากรของราษฎรของชาวเมืองกิวในปีนี้ ทำให้ชาวเมืองกิวยกย่องสรรเสริญใจเฝือกว่าเป็นคนมีคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลที่ได้รับทำให้เกิดผลดีต่อใจเฝือกที่จะมาปกครองเมืองกิวให้เป็นปกติสุขต่อไป

2) *คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ* โจโฉได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉไปช่วยพระเจ้าเหี้ยนเต้จากลิฉุย กุยกี

หลังจากที่ลิฉุย กุยกีได้คุมอำนาจเบ็ดเสร็จในเมืองหลวง ทำให้

พระเจ้าเหี้ยนเต้เป็นกษัตริย์แต่ในนาม จะบริหารสั่งการใด ๆ จะต้องผ่านลิฉุย กุยกีเสียก่อน ลิฉุย กุยกีครั้นมีอำนาจในเมืองหลวงก็มีใจกำเริบบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปด้วยความหยาบช้ำไม่เห็นแก่พระเจ้าเหี้ยนเต้ อาณาประชาราษฎร์ได้รับความเดือนร้อนไปทั่ว เอียวปิวเป็นขุนนางในพระเจ้าเหี้ยนเต้คิดส่งสารพระเจ้าเหี้ยนเต้จึงคิดจะกำจัด ลิฉุย กุยกี โดยปรึกษากับพระเจ้าเหี้ยนเต้พระเจ้าเหี้ยนเต้ได้ทรงพระอักษรให้เอียวปิวเอาไปให้โจโฉให้ยกทหารเข้ามากำจัดลิฉุย กุยกี ส่วนเอียวปิวได้วางแผนให้ลิฉุย กุยกีทะเลาะกันเอง จนในที่สุดทั้งสองฝ่ายก็ใช้กำลังทหารเข้าสู้รบกันจนเหตุการณ์บานปลายมีทหารล้มตายเป็นอันมาก และแต่ละฝ่ายต่างก็ต้องการตัวพระเจ้าเหี้ยนเต้ไว้ในครอบครอง พระเจ้าเหี้ยนเต้ต้องหนีภัยจากลิฉุย กุยกีด้วยความลำบาก ฝ่ายโจโฉเมื่อได้หนังสือจากพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้ยกทหารไปช่วยปราบลิฉุย กุยกี โจโฉจึงปรึกษาแก่ขุนนางทั้งปวงในเรื่องนี้ ชุกฮกจึงว่า “ขุนนางในอดีตเวลาบ้านเมืองเกิดจลาจลก็ได้เข้าไปช่วยราชการกับพระมหากษัตริย์และขุนนางทั้งปวงก็อยู่ในบังคับบัญชาสิ้น ในที่สุดก็ได้ราชสมบัติโดยง่าย ครั้งนี้พระเจ้าเหี้ยนเต้ให้ไปช่วยราชการก็ได้โอกาสเห็นควรจะต้องรีบยกทัพไปช่วยพระเจ้าเหี้ยนเต้ ถ้าเข้าไปหัวเมืองคนอื่นได้เข้าไปช่วยก่อนราชการสิทธิ์ขาดก็จะอยู่กับผู้นั้น” โจโฉได้ฟังดังนั้นก็เห็นชอบด้วย จึงรีบยกทัพไปช่วยพระเจ้าเหี้ยนเต้ โดยให้แฮหัวตุ้น เคาทู่ เตียนอุยยกทหารห้าหมื่นเป็นทัพหน้าล่วงหน้าก่อนจนพบพระเจ้าเหี้ยนเต้ ทั้งสามคนจึงเข้าไปเฝ้าแล้วกราบทูลที่โจโฉให้ยกทหารมาคอยอารักขาถวายความปลอดภัย เวลานั้นโจหอง ลิเตียน จักจั่นก็คุมทหารตามมาสวมทับอีก แล้วทั้งสามคนได้เข้าเฝ้าพระเจ้าเหี้ยนเต้ทูลว่าโจโฉกลัวทหารทัพหน้ากำลังน้อยจะเสียให้แก่ลิฉุย กุยกี จึงได้ส่งกำลังทหารมาเสริม ทันใดนั้นกองทัพลิฉุย กุยกีได้ตามมาทันนายทหารของโจโฉก็ยกทหารออกมาสู้รบกับลิฉุย กุยกี จนลิฉุย กุยกีแตกหนีไป โจโฉได้ยกทหารตามมาทันขบวนของพระเจ้าเหี้ยนเต้ แล้วโจโฉก็เข้าเฝ้าพระเจ้าเหี้ยนเต้ พระเจ้าเหี้ยนเต้เห็นโจโฉดีใจยิ่งนัก จึงตั้งให้โจโฉเป็นขุนนางผู้ใหญ่ในเมืองให้ว่าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ฝ่ายลิฉุย กุยกี เสียให้แก่โจโฉก็คิดจะแก้แค้น จึงยกทัพรบกับโจโฉอีก แต่ก็ต้องพ่ายแพ้แก่โจโฉอีกครั้ง ตั้งเจียวชิ่งเป็นขุนนางในพระเจ้าเหี้ยนเต้ได้บอกให้โจโฉย้ายออกจากเมืองลกเอียงไปอยู่เมืองฮูโตี เพราะมีความพร้อมในการป้องกันศัตรู และมีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องเสบียงอาหาร โจโฉเห็นชอบด้วยจึงกราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้ไปอยู่เมืองฮูโตีเมื่อไปอยู่เมืองฮูโตีโจโฉก็แต่งตั้งคนของตนดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ทั้งหมด ส่วนตัวโจโฉเองก็ดำรง

ตำแหน่งมหาอุปราชว่าราชการแทนพระเจ้าเหียนเต๋นนับแต่นั้นมา (พระคลัง (หน) 2545: 166 - 190)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโฉประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่โจโฉได้รับหนังสือรับสั่งจากพระเจ้าเหียนเต๋นให้ยกทหารไปปราบลี้ฉุย กุยกี โจโฉได้นำเรื่องนี้ปรึกษากับที่ปรึกษาของตน เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปด้วยความสุจริตรอบคอบ เพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์สูงสุด เมื่อขุนฮกที่ปรึกษาชี้ให้เห็นถึงการได้ครอบครองพระเจ้าเหียนเต๋นจะได้ประโยชน์ในทางการเมืองต่อไปในอนาคต และสามารถนำไปสู่การมีอำนาจสูงสุดในอาณาจักรจีนได้ (การเป็นกษัตริย์) แต่ถ้าไม่รีบไปช่วยพระเจ้าเหียนเต๋น เจ้าเมืองอื่นได้ไปช่วยก่อนผู้นั้นก็จะได้พระเจ้าเหียนเต๋นไว้ในครอบครอง ถึงตอนนั้นการดำเนินการทางการเมืองที่จะรวบรวมอาณาจักรจีนให้อยู่ในอำนาจก็จะยากยิ่งขึ้น เมื่อโจโฉได้ฟังดังนั้นก็เห็นชอบด้วย จึงรีบสั่งให้ทหารของตนรีบยกทัพเป็นทัพหน้าไปช่วยพระเจ้าเหียนเต๋น แต่เมื่อโจโฉให้ทัพหน้ายกไปแล้วห้าหมื่น โจโฉเกรงว่าทัพหน้าที่ให้ไปนั้นจะไม่สามารถชนะลี้ฉุย กุยกีได้ จึงให้ทหารรีบยกไปช่วยเป็นกองหนุนเพิ่มขึ้นอีก เพื่อป้องกันการพลาดโอกาสที่จะได้พระเจ้าเหียนเต๋นไว้ในครอบครอง จะเห็นได้ว่าการดำเนินการของโจโฉเป็นไปด้วยความสุจริตรอบคอบ ทำให้โจโฉได้ครอบครองตัวพระเจ้าเหียนเต๋น (อำนาจ) ได้สำเร็จ

หลังจากการใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบของโจโฉจนได้ครอบครองพระเจ้าเหียนเต๋นไว้ได้แล้ว โจโฉยังได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบในเหตุการณ์นี้อีก นั่นคือการตัดสินใจย้ายเมืองหลวงจากเมืองลกเอียงไปอยู่เมืองฮูโต ซึ่งได้รับคำแนะนำที่ดีจากตงเจี๋ย เมื่อโจโฉได้ฟังคำแนะนำจากตงเจี๋ยถึงผลดีที่จะได้รับ โจโฉจึงตัดสินใจย้ายเมืองหลวงไปอยู่เมืองฮูโตเพื่อความมั่นคงในอำนาจของตนต่อไปในอนาคต เมื่อโจโฉมีความมั่นคงในอำนาจ และได้ครอบครองตัวพระเจ้าเหียนเต๋นแล้ว โจโฉก็ตั้งตนเป็นมหาอุปราชว่าราชการแทนพระเจ้าเหียนเต๋นได้สำเร็จ

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉพบหนังสือทหารของตนที่เขียนไปขอชีวิตแก่อ้วนเสี้ยว

เมื่อโจโฉยึดค่ายอ้วนเสี้ยวได้แล้ว ทหารโจโฉได้ค้นในค่ายอ้วนเสี้ยวเจอหนังสือฉบับหนึ่งจึงเอาไปให้โจโฉ โจโฉดูหนังสือนั้นมีใจความว่า “ข้าพเจ้านายทหารเป็นหลายคนซึ่งมาในกองทัพโจโฉนี้ขอค้ำบมาถึงอ้วนเสี้ยว ถ้าโจโฉเสียทีแก่ท่าน ข้าพเจ้าทั้งนี้จะขอชีวิตไว้” ที่ปรึกษาและทหารทั้งปวงรู้ในหนังสือนั้นก็บอกแก่โจโฉให้พิจารณาเอาตัวผู้ผิดเหล่านั้นมาลงโทษให้ได้ โจโฉรู้ดังนั้นก็คิดแต่ในใจว่า ถ้าพิจารณาตามหนังสือก็จะได้ตัวมา แต่บรรดาทหารเหล่านั้นก็จะไม่ยอมรับและจะแกล้งขัดให้ผู้อื่นรับผิดไป ทหารทั้งปวงก็จะพลอยซ้ำซากงุนวายไป ดังนั้นจะให้พิจารณานั้นไม่ควร ด้วยทหารเหล่านั้นจะได้คิดร้ายต่อเรานั้นก็หาไม่ได้ หากแต่ว่าอ้วนเสี้ยวมีทหาร

มากกว่า ทหารเหล่านั้นก็จะมีภัยจึงคิดฝากตัวไว้ ถ้าจะให้พิจารณาโทษทหารเหล่านั้นจะไม่ควรถึงตัวเราอยู่ ในศึกอย่างนี้ก็จะรักษาตัวรอด ใจโง่คิดดังนั้น ก็เอาหนังสือนั้นเผาไฟเสียมิได้สอบหาคนผิดเหล่านั้นมาลงโทษแต่อย่างใด (พระคลัง (หน) 2545: 423 - 424)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโง่ได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้ใจโง่ประสบความสำเร็จในทางเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโง่ไม่รื้อฟื้นหาคนผิดที่ร่วมกันทำหนังสือไปขอชีวิตกับอ้วนเสี้ยวถ้าใจโง่แพ้สงคราม เพราะใจโง่รู้ว่าขณะนี้กองทัพของตนกำลังอยู่ในระหว่างทำสงคราม ถ้าขึ้นไปสอบหาตัวผู้กระทำผิดซึ่งเป็นนายทหารหลายคน และยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด ก็จะทำให้นายทหารเหล่านั้นไม่ยอมรับผิดและจะขัดปัดไปหาคนอื่น ความวุ่นวายในกองทัพก็จะเกิดการแตกแยกขึ้น ซึ่งไม่เป็นผลดีแก่ตนที่อยู่ในขณะทำสงคราม เมื่อใจโง่คิดด้วยความสุจริตรอบคอบถึงผลเสียที่จะได้รับแล้ว ใจโง่จึงไม่เอาเรื่องสอบหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษแต่อย่างใด

เหตุการณ์ตอนที่ใจโง่ได้อุบายจากเทียหยกรบชนะอ้วนเสี้ยว

อ้วนเสี้ยวกลับไปอยู่เมืองก็จึงได้รวบรวมทหารยกมาสู้กับใจโง่ใหม่อีกครั้ง ทั้งสองฝ่ายยกทัพมาตั้งค่ายประจันหน้ากัน เวลากลางคืนใจโง่ได้ปรึกษากับทหารทั้งปวงเพื่อวางแผนในการทำสงครามกับอ้วนเสี้ยว เทียหยกจึงว่า "ขอให้ท่านจัดทหารออกเป็นสิบเอ็ดกอง ให้ชุมรายกันอยู่สองข้างทางสิบกอง กองหนึ่งนั้นให้ล่อมาถ้าได้ที่มันแล้วก็ให้จุดประทัดสัญญาณขึ้น จึงให้กองล่อนั้นหยุดยืนกระบวนรบพุ่ง แม้กองทัพอ้วนเสี้ยวถอยระส่ำระสายไป ฝ่ายกองทัพซึ่งอยู่สองข้างทางทั้งสิบกองนั้น จึงยกออกโจมตีตัดเอาทหารอ้วนเสี้ยว ก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย" ใจโง่เห็นชอบด้วย จึงจัดวางทหารตามนั้น แล้วให้เคาฑูคุมทหารทำที่จะปล้นค่ายอ้วนเสี้ยวแล้วให้ล่อมา อ้วนเสี้ยวเห็นว่าทหารใจโง่ยกมาปล้นค่ายจึงยกทหารออกสู้รบและไล่ตีทหารเคาฑูมา พอทหารอ้วนเสี้ยวยกทหารไล่มาถึงที่ทหารใจโง่ชุมไว้ใจโง่ก็จุดประทัดให้สัญญาณ ทหารที่ชุมไว้ก็ยกออกตีกระหนาบทหารอ้วนเสี้ยวจนล้มตายเป็นอันมาก แล้วใจโง่ก็รบชนะอ้วนเสี้ยวได้อย่างไม่ยากมากนัก (พระคลัง (หน) 2545: 429 - 432)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโง่ได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้ใจโง่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโง่ได้ปรึกษากับที่ปรึกษาก่อนทำสงครามเพื่อให้เกิดความรอบคอบและให้ได้รับชัยชนะ เทียหยกที่

¹ ก่อนที่ใจโง่จะเอาชนะอ้วนเสี้ยวได้นั้น สถานการณ์ของใจโง่เสียเปรียบแก่อ้วนเสี้ยว ทั้งจำนวนทหารที่มีน้อยกว่า และเสบียงก็ขาดแคลน ทำให้ทหารของใจโง่กลัวจะแพ้สงครามแก่อ้วนเสี้ยว

ปรีชาจึงได้ออกอุบายที่ดีให้แก่โจโจ โจโจเห็นชอบด้วย จึงได้วางแผนจัดทหารเป็นกองชุม กองล่อ แล้วทำตามแผนการ ส่งผลให้โจโจได้รับชัยชนะแก่อ้วนเสี้ยวได้อย่างไม่ยากนัก

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนสัตรีระกวนอุมาให้โจโจ

เมื่อขุนกวนตัดสัตรีระกวนอุมาแล้วคิดจะโยนความผิดให้แก่โจโจเพื่อให้เล่าปี่คิดแค้นโจโจ ขุนกวนจึงเอาสัตรีระกวนอุใส่หีบเอาไปให้โจโจ โจโจรู้ข่าวก็ยินดี แต่สูมาอู้รู้ถึงอุบายความคิดของขุนกวน จึงบอกแก่โจโจว่า “ขุนกวนทำทั้งนี้ประสงค์จะเอาความร้ายมาป้ายยให้เรา” โจโจจึงว่า “ท่านเห็นอะไรจึงว่าฉะนี้” สูมาอู้จึงว่า “แต่ก่อนเล่าปี่ กวนอุ เตียวหุย สามคนนี้ สบตต่อกันไว้ว่าจะเป็นตัวด้วยกัน ตายด้วยกัน บัดนี้ขุนกวนฆ่ากวนอุเสียแล้ว กลัวเล่าปี่จะยกทัพมาแก้แค้น จึงสั่งให้เอาสัตรีระกวนอุมาถวาย ทั้งนี้หวังจะให้เล่าปี่โกรธท่าน เล่าปี่จะไม่ยกทัพไปตีขุนกวน จะยกทัพมาแก้แค้นท่าน ขุนกวนก็จะเป็นคนกลางคอยดูเล่น” โจโจจึงให้สูมาอู้หาทางแก้ไข สูมาอู้จึงบอกให้โจโจเอาสัตรีระกวนอุใส่หีบไม้หอมแล้วฝังไว้ตามอย่างขุนนางผู้ใหญ่ โจโจก็จะพ้นภัย เล่าปี่ก็จะโกรธแค้นขุนกวนแล้วยกทัพไปรบแก้แค้น ทางฝ่ายเขาก็จะคอยโอกาสที่ทั้งสองฝ่ายย่อยยับแล้วค่อยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์โจโจเห็นชอบด้วยจึงทำตามนั้น เมื่อเล่าปี่รู้ความจริงก็โกรธแค้นขุนกวนอย่างมาก โจโจเห็นชอบด้วยจึงทำตามนั้น ทำให้เล่าปี่โกรธแค้นขุนกวนยิ่งนัก (พระคลัง (หน) 2545: 1015 - 1016)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่โจโจเมื่อได้รับสัตรีระกวนอุและรู้ว่าเป็นกลอุบายของขุนกวนเพื่อโยนความผิดให้แก่ตน โจโจจึงปรึกษากับสูมาอู้เพื่อหาทางแก้ไข สูมาอู้หาทางออกให้แก่โจโจโดยให้ฝังสัตรีระกวนอุอย่างขุนนางผู้ใหญ่เพื่อให้เล่าปี่รู้ว่าการฆ่ากวนอุนี้เป็นต้นเหตุที่ขุนกวน มิใช่โจโจ โจโจก็จะพ้นภัย เมื่อเล่าปี่รู้ดังนั้นก็โกรธแค้นขุนกวน และจะยกทัพไปรบกับขุนกวน โจโจก็จะคอยนั่งดูเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ภายหลังและผลก็เป็นดังที่สูมาอู้ได้แนะนำโจโจ เมื่อเล่าปี่รู้เรื่องเข้าก็โกรธแค้นขุนกวนยิ่งนัก

เหตุการณ์ตอนที่หมอฮัวโต้จะรักษาโจโจ

หลังจากที่โจโจได้รับสัตรีระกวนอุเอาไว้ โจโจนอนหลับเมื่อใดก็เห็นกวนอุ เมื่อนั้น หลังจากนั้นโจโจก็พบแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิญญูณ ภูตผี เทพารักษ์ต่าง ๆ ทำให้โจโจป่วยเป็นโรคปวดสัตรีระมาตลอด ที่ปรีชาจึงบอกโจโจให้เชิญหมอฮัวโต้ ซึ่งมีชื่อเสียงมารักษา โจโจก็ให้ไปเชิญหมอฮัวโต้มา พบทหารพาหมอฮัวโต้มา หมอฮัวโต้ก็แหวกเสื่อดูเส้นที่ข้อมือโจโจ จึงทายว่า “โรคท่านอันนี้เพื่อลมเสียดแทงในสัตรีระ ท่านกินยามาหนักหนาหาชอบโรคไม่ จะรักษาโรคอันนี้ด้วยยากินและยาทาหาหายไม่ โรคอันนี้ชอบให้ผ่าจะหาย” โจโจจึงถามว่า “ท่านผ่าอย่างไร” หมอฮัวโต้จึงว่า “ข้าพเจ้าจะให้ท่านกินยาให้มันเมาไปไม่รู้สึกรู้ตัว แล้วจึงจะผ่าสัตรีระด้วยขวานอัน

คม แล้วจึงจะชำระโรคในศิระให้หมด แล้วจึงจะประกบให้เหมือนเก่า ก็จะทนายให้หายแผลโรค ท่านจะหายขาด” โจโฉได้ยินดังนั้นก็โกรธ จึงว่า “เอ็งจะแก่งฆ่าเราหรือจึงว่ากล่าวทั้งนี้” หมอฮัวโต จึงว่า “เมื่อครั้งกวนอูถูกเกาทัณฑ์ที่แขนนั้น ข้าพเจ้าไปรักษา กวนอูนั่งนิ่งให้ข้าพเจ้าผ่าเอาลูกเกาทัณฑ์ ออกเสีย แล้วก็ชูดยาพิษซึ่งติดกระดูกนั้นออกเสีย กวนอูก็หากกลัวไม่ โรคของท่านหน้อยหนึ่งเท่านี้ จะกลัวอันใด ข้าพเจ้าผ่าแล้วก็จะหาย ท่านอย่าได้กลัวเลย” โจโฉจึงว่า “อันเจ็บที่แขนนั้นจะผ่าก็ ควร เจ็บที่ศิระนั้นจะควรผ่าแล้วหรือ อ้ายคนนี้คบคิดพวกกวนอู ทำกลมารยาแก่งจะฆ่าเราให้ ตาย” โจโฉจึงสั่งให้ทหารจับเอาตัวหมอฮัวโตไปใส่คุก แล้วจะเขียนตีเค้นหาความจริงในภายหลัง (พระคสัง (หน) 2545: 1015 - 1016)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโฉไม่เสี่ยงอันตรายจากการรักษา ซึ่งอาจจะทำให้โจโฉได้รับอันตรายต่อชีวิตได้ ซึ่งเห็นได้ จากการที่โจโฉได้ไตร่ตรองวิธีการรักษาของหมอฮัวโตว่าจะต้องใช้ขวานผ่าศิระ แล้วรักษาโรคของ ตนจึงจะหาย โจโฉไม่หลงเชื่อคำของหมอฮัวโตแต่อย่างใด และเมื่อโจโฉพิจารณาจากคำพูดของ หมอฮัวโตที่อธิบายถึงวิธีการรักษา เมื่อเปรียบเทียบกับการรักษากวนอูยิ่งทำให้สงสัยว่าหมอฮัวโต อาจเป็นพวกเดียวกับกวนอู จึงไม่ยอมให้รักษา แล้วสั่งให้จับตัวหมอฮัวโตไปขังไว้

ซึ่งความสุจริตรอบคอบของโจโฉครั้งนี้ ทำให้โจโฉไม่ต้องเสี่ยงอันตราย จากการรักษาที่ต้องให้ผ่าศิระแล้วรักษา ถือได้ว่าเป็นการไตร่ตรองอย่างถูกต้อง เพราะสมัยนั้น วิชาการแพทย์ที่ต้องผ่าศิระแล้วรักษาให้หายเป็นเรื่องที่เหลือเชื่อเป็นไปไม่ได้ ถ้าโจโฉหลงเชื่อ หมอฮัวโตแล้วปล่อยให้รักษาตามที่บอก โจโฉอาจจะเสียชีวิตก่อนที่โรคจะกำเริบเป็นแน่

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉเสียชีวิต

เมื่อโจโฉป่วยเป็นโรคปวดศิระ โจโฉก็เจอแต่พวกกุกฎผีปีศาจ ซึ่งเป็น พวกที่โจโฉได้เคยฆ่าตายเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ยิ่งทำให้โจโฉวิตกกังวล โรคของโจโฉก็กำเริบหนักขึ้น ฝ่ายขุนนางทั้งปวงจึงบอกแก่โจโฉว่า “ขอให้ท่านหาหมอปีศาจ มาแต่งเครื่องเซ่นสักการกรรมแล้วก็จะหาย” โจโฉท้อใจใหญ่แล้วจึงว่า “โบราณว่าไว้ว่า กรรมมาถึงตัวแล้วจะทำประการใดก็หาพ้นไม่ บัดนี้ กรรมมาถึงแล้วใครจะช่วยเราได้” โจโฉก็หาให้เซ่นผีไม่ หลังจากนั้นโรคโจโฉก็หนักขึ้น โจโฉ รู้ตัวว่าจะตาย จึงเรียกขุนนางผู้ใหญ่เข้ามาฝากใจบุตรของตนให้สืบทอดอำนาจของตนสืบไป และโจโฉได้สั่งว่าถ้าตนเสียชีวิตแล้วให้ออกฎิฝังศพที่ท้องสนามนอกเมืองให้ได้เจ็ดสิบสองกฏ เพื่อไม่ให้คนทั้งปวงรู้ว่าศพของตนอยู่กฏไหน เพราะโจโฉรู้ว่ามีคนขังตนเป็นจำนวนมาก กลัวคนจะรู้จะ ชุตเอาศพมาทำร้าย เมื่อโจโฉสั่งเสียเสร็จแล้วก็ท้อใจใหญ่ น้ำตาไหลลงโสมหน้า แล้วก็สิ้นใจตาย

เมื่อจิตใจตายนั้นอายุได้หกสิบหกปี ขุนนางทั้งปวงรู้ว่าจิตใจตายต่างก็ร้องไห้เสียใจ (พระคลัง (หน) 2545: 1030 - 1032)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโง่ได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้จิตใจสามารถรักษาชื่อเสียงของตนหลังจากเสียชีวิตได้ ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโง่รู้ตัวเองว่าจะเสียชีวิต จึงสั่งให้ขุนนางผู้ใหญ่ช่วยอุปถัมภ์ค้ำชูบุตรของตนได้สืบทอดอำนาจแทนตนต่อไป และได้สั่งให้สร้างกุฏิฝังศพอีกจำนวนเจ็ดสิบสองกุฏิ เพื่อไม่ให้ใครรู้ว่าศพของตนเองอยู่ที่กุฏิไหน เพื่อปกป้องชื่อเสียงของตนไม่ให้ใครมาทำลาย เพราะใจโง่รู้ถึงผลการกระทำของตนที่ทำให้ตนได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจไว้นั้น ซึ่งบางครั้งทำให้คนบางคนไม่พอใจที่ทำให้เสียผลประโยชน์ จึงคิดจะแก้แค้นโดยการมาทำร้ายศพ ถ้ามีผู้ใดมาทำร้ายศพของใจโง่ ย่อมแสดงให้เห็นว่าใจโง่เป็นผู้ปกครองที่ดี ไม่มีคุณธรรม ทำให้จิตใจเสื่อมเสียชื่อเสียงลงได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาชื่อเสียงของตน ใจโง่จึงต้องพยายามปกป้องไม่ให้ผู้ใดมาทำร้ายศพของตนได้ เพื่อรักษาชื่อเสียงของตนให้สมกับเป็นผู้ปกครองที่ดีในสายตาของคนทั้งปวง ซึ่งการใช้คุณธรรมของใจโง่ในครั้งนี้ เป็นการใช้ครั้งสุดท้ายในชีวิต แต่ผลของการใช้คุณธรรมก็สามารถทำให้ใจโง่รักษาชื่อเสียงหลังจากความตายเอาไว้ได้

3) *คุณธรรมความมีเหตุผล* ใจโง่ได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผลแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ใจโง่ไม่ยกทัพไปกำจัดเล่าปี่ที่หนีไปอยู่เมืองเกงจิว

เมื่อใจโง่รบชนะเล่าปี่แล้ว และรู้ว่าเล่าปี่หนีไปอาศัยอยู่กับเล่าเปียวที่เมืองเกงจิว ใจโง่คิดจะยกไปรบกับเล่าเปียว เทียบหยกจึงห้ามว่า "การศึกข้างฉนวนเสียก็ยังไม่สำเร็จ ซึ่งท่านจะยกไปตีเอาเมืองเกงจิวนั้น ฉนวนเสียรู้จักจะยกมาตีเมืองสุโต ขอให้ยกทัพกลับไปเมืองบ่ารุงทหารให้มีกำลังไว้ก่อน ต่อเข้าปีใหม่หน้าเทศกาลร้อน จึงยกกองทัพไปตีเอาเมืองเกงจิวก็จะได้โดยง่าย อันเล่าปี่ซึ่งไปอาศัยเล่าเปียวอยู่นั้นก็จะไม่พัวพันท่าน" ใจโง่เห็นชอบด้วย ก็ยกทัพกลับไปเมืองสุโตแล้วบ่ารุงทหารอยู่เป็นหลายเดือน (พระคลัง (หน) 2545: 429 - 432)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโง่ได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผล จึงทำให้ใจโง่ไม่กระทำการด้วยความประมาท ทำให้ใจโง่ไม่เสียเปรียบในทางการเมือง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโง่เชื่อฟังคำเตือนที่ปรึกษา ที่บอกถึงเหตุผลที่จะได้รับว่าถ้าขึ้นยกทัพไปก็อาจจะเสียเมืองสุโตให้แก่ฉนวนเสีย และทหารก็ได้ตรากตรำทำสงครามมาโดยตลอดทำให้ทหารอดโรย ควรจะยกทัพกลับไปบ่ารุงทหารให้เข้มแข็งก่อนแล้วค่อยยกมาทำการก็จะสำเร็จโดยง่าย เมื่อใจโง่ไตร่ตรองถึงเหตุผลคำเตือนของที่ปรึกษาแล้ว ก็เห็นชอบด้วย ใจโง่จึงยกทัพกลับ และในเหตุการณ์นี้จะเห็นได้

อีกว่า การที่โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผลสามารถทำให้โจโจได้มีคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ อีกด้วย

เหตุการณ์ตอนที่โจโจเชื่อฟังไปหั้นไม่ยกทัพไปตีเอาเมืองกังตั้ง

โจโจอยู่เมืองฮูโตได้รวบรวมไพร่พลได้ประมาณสามสิบหมื่น จะยกมาตี

เอาเมืองกังตั้ง ครั้นโจโจจะยกทัพออกจากเมืองหลวง ไปหั้นเอาหนังสือมาให้โจโจ โจโจรับเอา หนังสือมาอ่านดูมีใจความว่า "ข้าพเจ้าไปหั้นขอค้ำบเตือนท่านวุยก๋ง¹ ให้แจ้ง ด้วยคำโบราณ กล่าวได้ว่า ฝ่ายทหารผู้จะเป็นแม่ทัพแม่กอง แม้จะยกไปทำการสงครามแห่งใดตำบลใด ให้บำรุง ทหารและเครื่องศัตราวุธให้พร้อมเป็นสง่าแล้ว จึงจะยกไปเป็นธรรมดา ฝ่ายพลเรือนเล่าก็ให้มีน้ำใจ โอบอ้อมอารีแก่อาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุข แล้วท่านบำรุงบ้านเมืองไว้ดูให้เป็นสง่า แล เนื้อความสองประการนี้ผู้ใดทำได้ จึงจะคิดอ่านตั้งตัวเป็นใหญ่ได้ อันหัวเมืองทั้งปวงซึ่งเป็นจลาจล อยู่ นั้น ท่านก็ปราบปรามได้ถึงเก้าส่วนแล้วยังแต่ส่วนเดียวคือ เมืองกังตั้งกับเมืองเสฉวน อันเมือง กังตั้งนั้นทางนั้นกันดารด้วยเป็นทะเล เมืองเสฉวนนั้นลำบากด้วยชอกห่วยเงินเขาเป็นอันมาก ซึ่ง ท่านจะยกไปตีเมืองกังตั้งครั้งนี้เห็นทหารจะได้ความลำบาก ขอให้งดอยู่บำรุงทหารให้มีกำลังแล้ว จึงค่อยยกไปก็จะมีชัยชนะโดยง่าย" โจโจครั้นได้แจ้งในหนังสือแล้วก็ให้งดทัพไว้ แล้วคิดอ่านทำ การตามหนังสือไปหั้น ถ้าผู้ใดมีปัญญาแลฝีมือรบพุ่งกล้าหาญ ก็เอาตัวมาทำนุบำรุงเลี้ยงไว้ให้เป็น ฐานอำนาจแก่ตน (พระคลัง (หน) 2545: 877 - 878)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผล จึงทำให้ โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจเมื่อได้รับการ บอกรจากไปหั้นว่ายังไม่ควรออกไปทำสงครามกับเมืองที่อยู่ห่างไกล เพราะกองทัพยังไม่มี ความพร้อมที่จะยกทัพไปทำสงคราม ควรจะทำนุบำรุงให้พร้อมก่อนทั้งอาวุธ เสบียง และกำลังพล อีกทั้ง สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับแนวหลัง คือทำให้ราษฎรอยู่อย่างปกติสุขสมบูรณ์ก่อนจึงค่อยออกรบ โจโจจึงคิดได้ว่ากองทัพของตนคงยังไม่พร้อมและทหารของตนคงยังอดโรยจากการตรากตรำทำ สงครามมาโดยตลอดตามที่ไปหั้นได้บอกไว้ ถ้าขึ้นยกไปอาจทำให้ทหารและราษฎรเสียน้ำใจ ทำให้ ถูกเกลียดชัง และถ้ายกไปทำสงครามอาจต้องพ่ายแพ้เสียชีวิต หรือสูญเสียน้ำใจไปได้ เมื่อได้ฟัง เหตุผลดังนี้ โจโจจึงไม่เคลื่อนทัพและเตรียมความพร้อมให้แก่กองทัพให้มีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

4) คุณธรรมการคบมิตรที่ดี โจโจได้ใช้คุณธรรมการคบมิตรที่ดีแล้วทำให้ ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

¹ วุยก๋งเป็นตำแหน่งที่สูงประกอบด้วยเครื่องยศแก่ประการ

เหตุการณ์ตอนที่โจโจร่วมมือกับขุนกวนตีเอาเมืองเกงจิว

หลังจากที่โจโจเสียเมืองฮันต้งให้แก่เล่าปี่ โจโจจึงร่วมมือกับขุนกวนจะตีเอาเมืองเกงจิวของเล่าปี่ เพื่อให้เล่าปี่เป็นกั๊กพลกับศึกสองด้าน ทั้งทางด้านเมืองเกงจิวและทางด้านเมืองฮันต้ง เล่าปี่รู้ดังนั้นก็ให้กวนอูที่อยู่รักษาเมืองเกงจิวรีบลงมือก่อน โดยให้กวนอูรีบยกกองทัพไปตีเมืองฮั่นเซี่ยของโจโจ เมื่อกวนอูยกกองทัพไปประชิดเมืองฮั่นเซี่ย กวนอูกลัวเมืองกั๊กตั้งจะลอบมาตีเมืองเกงจิว กวนอูจึงสั่งให้ทหารปลุกร้านเพลิงเรียงรายให้ไกลกันประมาณสองร้อยสามร้อยเส้นอยู่แถบชายทะเล และให้คนอยู่รักษาแห่งละห้าสิบคน ถ้าขุนกวนยกทัพมาให้จุดเพลิงในเวลากลางคืนเพื่อให้สัญญาณ ถ้าเป็นกลางวันให้สูมเป็นควันเป็นสัญญาณกวนอูจะได้ยกมาช่วยได้ทัน ทางฝ่ายขุนกวนก็ได้ใช้กลอุบายให้ทหารปลอมเป็นพ่อค้ายกมาล้อมจับทหารที่รักษาบ้านเพลิงเอาไว้ได้ แล้วก็ยกทหารไปยึดเอาเมืองเกงจิวไว้ได้อีก ขุนกวนได้ให้ทหารยกไปเป็นทัพกระหนาบตีทัพกวนอูที่กำลังสู้รบกับทหารโจโจ กวนอูอยู่ระหว่างทัพโจโจกับทัพขุนกวน กวนอูสู้ไม่ได้ก็แตกหนีไปอยู่เมืองเป็กเสี่ย สุดท้ายกวนอูก็ถูกขุนกวนจับได้แล้วถูกฆ่าตาย ทำให้โจโจสามารถทำลายฐานอำนาจทางการเมืองของเล่าปี่ลงได้ ทั้งเมืองเกงจิว และทหารเอกกวนอู และยังป้องกันเมืองฮั่นเซี่ยของตนเอาไว้ได้อีกด้วย (พระคลัง (หน) 2545: 971 - 1012)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมการคบมิตรที่ดี จึงทำให้โจโจประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจได้ร่วมมือกับขุนกวนเพื่อกำจัดเล่าปี่ทั้งที่ขุนกวนก็เป็นศัตรูทางการเมืองของโจโจ แต่เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของโจโจแล้ว ขุนกวนตอนนี้จึงเป็นมิตรที่ดีของโจโจ และการร่วมมือกันระหว่างโจโจกับขุนกวนก็สามารถทำให้เล่าปี่ต้องสูญเสียเมืองเกงจิวและกวนอูลงได้ และโจโจก็สามารถป้องกันเมืองฮั่นเซี่ยไว้ได้อีก

สถานการณ์ทางการเมืองในตอนนี ถ้าโจโจไม่ร่วมมือกับขุนกวน เล่าปี่จะมีฐานอำนาจไม่ด้อยไปกว่าโจโจเลย เล่าปี่มีเมืองใหญ่ที่อยู่ในอำนาจอยู่ถึงสามเมือง ได้แก่ เมืองเกงจิว เมืองเสฉวน และเมืองฮันต้ง และยังมีที่ปรึกษาที่ชาญฉลาดอย่างขงเบ้งอีก ทหารเอกที่มีฝีมือก็มีหลายคน ได้แก่ กวนอู เตียวหุย จูล่ง ม้าเฉียว และฮองตง จากที่เคยเผชิญหน้ากันระหว่างโจโจกับเล่าปี่ที่เมืองฮันต้ง โจโจก็พ่ายแพ้แก่เล่าปี่อย่างหมดทางสู้¹ ถ้าโจโจขึ้นพลอยให้เล่าปี่แผ่ขยายอำนาจต่อไปเรื่อย ๆ ตัวโจโจเองก็จะสิ้นคลอนอำนาจของตนลงเรื่อย ๆ ดังนั้น จึงเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งที่โจโจจะต้องคบมิตรอย่างขุนกวนเพื่อทำลายฐานอำนาจของเล่าปี่ และเมื่อเล่าปี่แตกหักกับขุนกวนอย่างแรงในครั้งนี้ โจโจก็จะกำจัดเล่าปี่ง่ายขึ้นโดยไม่ต้องกั๊กพลกับขุนกวน

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่โจโจพ่ายแพ้แก่เล่าปี่ที่เมืองฮันต้ง หน้า 122 - 123

ที่จะคิดมาช่วยเล่าปี่อีก เท่ากับว่าปล่อยให้เล่าปี่โดดเดี่ยวในทางการเมืองในท่ามกลางสงครามสามก๊ก

5) *คุณธรรมความเด็ดขาด* โจโฉได้ใช้คุณธรรมความเด็ดขาดแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉยึดเมืองลำหยง

ครั้นเมื่อโจโฉแก้ไขสถานการณ์เกี่ยวกับการแจกข้าวให้ทหารได้กินอิ่มตามกำลังกันแล้ว โจโฉก็ป่าวร้องให้ทหารทั้งปวงให้ยกเข้าตีเมืองลำหยงให้ได้ แม้ใครมิเป็นใจทำการแตกถอยออกมาก็จะตัดศีรษะเสีย โจโฉจึงสั่งทหารให้ชนดินถมคูเมือง ฝ่ายทหารเมืองลำหยงก็ยิงเกาทัณฑ์และทิ้งก้อนศิลาลงมาดังห่าฝน ทหารโจโฉสองคนกลัวตายหนีออกจากที่ โจโฉจึงใช้กระบี่ตัดศีรษะทหารทั้งสองคนเสีย ทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นก็กลัวโจโฉเร่งชนดินถมคูป็นกำแพงตีเข้าเมืองลำหยงฆ่าทหารอ้วนสุดตายเป็นอันมาก แล้วโจโฉก็ยึดเมืองลำหยงได้ในที่สุด (พระคลัง (หน) 2545: 239 - 240)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความเด็ดขาด จึงทำให้โจโฉประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉได้ประกาศอาญาให้ทหารทั้งปวงได้รู้ว่า ถ้าใครไม่ตั้งใจทำการศึกจะลงโทษถึงชีวิต และเมื่อขณะทำการบุกเข้าเมืองลำหยงนั้นได้มีทหารสองคนกลัวตายวิ่งหนีออกมา โจโฉจึงใช้ความเด็ดขาดตัดศีรษะทหารทั้งสองคนนั้นเสีย ซึ่งความเด็ดขาดของโจโฉนี้ ทำให้ทหารทั้งปวงกลัวอาญาโจโฉ จึงตั้งใจทำสงครามจนสามารถบุกเข้าเมืองและยึดเมืองลำหยงไว้ได้ จะเห็นได้ว่า ในเวลาสงครามไม่มีคุณธรรมใด ๆ ที่จะใช้ได้ดีเท่ากับคุณธรรมความเด็ดขาดที่จะเอาชนะธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์ได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 241)

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉฆ่าเอียวสิ้ว

โจโฉเมื่อรบกับเล่าปี่ที่เมืองฮันต๋งและต้องพ่ายแพ้แก่เล่าปี่เป็นหลายครั้ง โจโฉได้ตั้งค่ายไว้ และคิดอยู่ในใจว่าจะสู้หรือจะถอยทัพดี นับแต่มาตั้งอยู่ที่นี้ก็ช้านานแล้ว ครั้นจะยกไปก็เห็นม้าเจียวยังด้านทานอยู่ คิดละอายแก่พวกข้าศึกที่ไม่สามารถเอาชนะได้ พอดกเย็นพ่อครัวเอาไก่ต้มตัวหนึ่งยกมาให้โจโฉ โจโฉกินเนื้อไก่หมดแล้วยังเหลือแต่กระดูก จึงเอาตะเกียบหยิบขาไก่ชูขึ้นไว้รำพึงแต่ในใจว่า จะทิ้งเสียก็เสียตายด้วยยังมีรสอยู่ ขาไก่นี้เปรียบดังการสงครามครั้งนี้ ครั้นจะเลิกเสียก็อภัยจะพาเอาชัยชนะก็ไม่สะดวก เมื่อโจโฉรำพึงอยู่นั้น แสหัวตุ๋นเข้ามาหาโจโฉแล้วว่า “ในเวลาคืนวันนี้ จะเรียกชื่อสิ่งใดเป็นสำคัญขานยาม” โจโฉสาละวนพิเคราะห์ขาไก่อยู่จึงปลั่งปากออกไปว่าขาไก่ แสหัวตุ๋นได้ยินดังนั้นก็คิดว่าโจโฉให้เรียกขานยามว่าขาไก่ จึงกลับออกมา แล้วให้ทหารใช้เรียกขานยามว่าขาไก่ เอียวสิ้วสมุหบัญชีกองทัพโจโฉเป็นผู้มี

สติปัญญา รู้ว่าจิตใจให้เรียกขานยามว่าชาไก่ ก็รู้ว่าใจโง่จะเลิกทัพ จึงบอกแก่ทหาร ทหารนั้นก็เอาความมาบอกแก่แฮหัวตุ้น แฮหัวตุ้นเกิดสงสัยจึงมาถามเอียวลิ้ว เอียวลิ้วก็แจ้งเหตุผลให้ฟัง แฮหัวตุ้นรู้เข้าจึงสั่งทหารให้จัดแจงเตรียมตัวจะเลิกทัพไว้ให้พร้อม ใจโง่รู้ว่าทหารเตรียมตัวกัน อย่างนั้นจึงเรียกแฮหัวตุ้นมาถามให้ได้ความ แฮหัวตุ้นจึงบอกว่าใจโง่จะเลิกทัพจึงสั่งให้ทหารตระเตรียมไว้ ใจโง่จึงซักถามว่ารู้ได้อย่างไร แฮหัวตุ้นบอกว่ารู้จากเอียวลิ้ว ใจโง่จึงให้หาเอียวลิ้วมาพบแล้วถามความ เอียวลิ้วก็บอกว่ารู้จากขานยามว่าชาไก่ ซึ่งวิเคราะห์ว่าท่านจะเลิกทัพ ใจโง่ได้ฟังดังนั้นก็โกรธจึงว่า "ท่านมากล่าวดังนี้ผิด แกล้งจะให้ทหารเราเสียหน้าใจ โทษท่านถึงตาย" ใจโง่สั่งให้ทหารเอาเอียวลิ้วไปตัดศีรษะเสียบประจานไว้มิให้ผู้ใดเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ความจริงแล้วใจโง่นั้นเกลียดเอียวลิ้วอยู่แล้ว เพราะเอียวลิ้วคนนี้ชอบอวดรู้สติปัญญาแก่ใจโง่ อย่างเมื่อครั้งมีคนคอยจะทำร้ายใจโง่ ใจโง่จึงออกอุบายสั่งคนใช้ว่าตัวเองนี้ เวลาหลับมักจะละเมอฆ่าคน พอใจโง่หลับ คนใช้เข้ามาหวังจะฆ่าให้ ใจโง่จึงแกล้งละเมอเอากระบี่ฆ่าคนใช้นั้นเสีย แล้วทำเป็นนอนหลับต่อ พอตื่นขึ้นมาก็แกล้งทำเป็นตกใจร้องให้สงสารคนใช้ แต่เอียวลิ้วคนเดียวที่รู้เท่าทันใจโง่ และยังมีอีกหลายเหตุการณ์ที่เอียวลิ้วอวดรู้ปัญญาแก่ใจโง่ ทำให้ใจโง่โกรธแค้นและคิดพยายามจะฆ่าเอียวลิ้วให้ได้ พอครั้งนี้ได้ที่ใจโง่จึงสั่งฆ่าเอียวลิ้วเสีย หลังจากนั้นใจโง่ก็เคลื่อนทัพ แต่ก็เจอทหารเล่าปี่ออกสกัดอยู่ที่ทหารใจโง่อดิโรยจากการแพ้สงครามมาหลายครั้ง ใจโง่จึงถอดกระบี่ออกแกว่งแล้วว่า "ถ้าทหารผู้ใดย่อท้อถอยออกมาเราจะฆ่าเสีย" ทหารทั้งปวงก็เข้ารบเสมอหน้ากันมิได้ย่อท้อ แต่เมื่อรบกันตะลุมบอน ใจโง่ก็พลาดท่าถูกอุยเอียนเอาเกาทัณฑ์ยิงถูกปากใจโง่ฟันหักสองซี่ แล้วก็แตกหนีไป หลังจากนั้นใจโง่เห็นว่าสู้เล่าปี่ไม่ได้จึงถอยทัพกลับไปเสีย (พระคลัง (หน) 2545: 961 - 964)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโง่ได้ใช้คุณธรรมความเด็ดขาด จึงทำให้ใจโง่กำจัดเอียวลิ้วผู้เป็นศัตรูทางปัญญาของใจโง่ลงได้ และทำให้ใจโง่รอดพ้นจากความตายในการทำสงครามกับเล่าปี่ ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโง่ให้ฆ่าเอียวลิ้ว ซึ่งเป็นผู้มีปัญญาแต่ชอบอวดรู้เท่าทันปัญญาใจโง่มาหลายครั้ง ทำให้ใจโง่นั้นเกรงกลัวเอียวลิ้ว ถ้าใจโง่ปล่อยให้เอียวลิ้วมีชีวิตต่อไป อาจทำให้กลอุบายทางการเมืองของใจโง่ (หน้าไหว้หลังหลอก) มีผู้ล่วงรู้เท่าทัน ซึ่งจะทำให้เกิดความ เสื่อมเสียแก่ใจโง่ขึ้นได้ และอาจทำให้เกิดความสั่นคลอนในอำนาจของใจโง่ และการใช้ความเด็ดขาดของใจโง่ครั้งนี้ เป็นการใช้ได้ถูกกับเวลา จึงทำให้ใจโง่ไม่ถูกครหานินทาที่ได้ฆ่าเอียวลิ้ว

การใช้ความเด็ดขาดของใจโง่มีอีก คือ ตอนที่ทหารใจโง่คิดย่อท้อในการสู้รบกับทหารเล่าปี่ เพราะได้พ่ายแพ้มาหลายครั้ง¹ และขณะนั้นสถานการณ์กองทัพใจโง่เป็นฝ่ายเสียเปรียบ ทำให้ทหารใจโง่คิดไม่สู้ ใจโง่จึงใช้ความเด็ดขาดประกาศออกไปว่า ถ้าทหารผู้ใด

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่ใจโง่พ่ายแพ้แก่เล่าปี่ที่เมืองฮันต๋ง หน้า 122 - 123

ย่องทอดยอออกมาเราจะฆ่าเสีย ทหารโจโฉเห็นโจโฉประกาศออกมาดังนี้ ต่างก็ฮึดสู้กับข้าศึกอย่างเต็มที่ จึงทำให้กองทัพโจโฉสามารถเอาชีวิตรอดกลับมาได้ ถ้าโจโฉขาดความเด็ดขาดในการบัญชาทัพในครั้งนี้ ทหารโจโฉอาจแตกหนีเอาตัวรอด โจโฉอาจถูกทหารเล่าปี่จับตัวหรืออาจถูกฆ่าตายในเหตุการณ์นี้เป็นได้

1.1.2 การใช้คุณธรรมหลายตัว โจโฉได้ใช้คุณธรรมหลายตัวแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1) คุณธรรมความความรักชาติ และคุณธรรมความมีปัญญา โจโฉได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ มากำจัดตั้งโต๊ะ

เมื่อโจโฉได้เห็นการตามจับของตั้งโต๊ะจนได้มาพบโจโกผู้เป็นบิดาแล้ว โจโกแนะนำอุยหองผู้มีทรัพย์สินเป็นอันมากให้โจโฉได้รู้จัก ซึ่งอุยหองนี้มีน้ำใจกว้างขวางซื่อสัตย์ซื่อต่อแผ่นดิน โจโฉจึงเชิญอุยหองมากินโต๊ะ แล้วบอกถึงการที่ตนจะกำจัดตั้งโต๊ะซึ่งเป็นศัตรูราชสมบัติ และคิดที่จะทำนุบำรุงแผ่นดินให้เป็นสุขให้อุยหองฟัง อุยหองได้ฟังดังนั้นจึงได้บริจาคทรัพย์สินให้แก่โจโฉตามที่ต้องการ เมื่อโจโฉได้รับการสนับสนุนจากอุยหองแล้ว โจโฉจึงทำธงขาวคันหนึ่งแล้วเขียนอักษรลงว่า ให้คนทั้งปวงมีน้ำใจซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน แล้วปักธงขึ้นไว้ตรงหน้าบ้าน บรรดาผู้คนทั้งหลายเห็นดังนั้นต่างก็พากันมาอยู่กับโจโฉเป็นจำนวนมาก โดยมีแฮหัวตุ้น แฮหัวเอียน โจหยิน โจหอง จักจั่น ลิเตียน ต่างก็เข้ามาอยู่กับโจโฉ ส่วนอ้วนเสี้ยวเจ้าเมืองปูดไฮก็ได้ยกทหารมาร่วมกับโจโฉสามหมื่นเศษ โจโฉเห็นอ้วนเสี้ยวมาเข้าพวกด้วยจึงปรึกษากัน แล้วลอบทำหนังสือรับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้โจโฉประกาศแก่หัวเมืองทั้งปวงว่า ทุกวันนี้ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อย และอาณาประชาราษฎร์ได้รับความเดือดร้อน เพราะตั้งโต๊ะเป็นขบถฆ่านางโฮเฮาก็บองจูเปียนแล้วตั้งตนเป็นมหาอุปราชทำหยาบช้ากับเราเรื่อยมา โจโฉเป็นผู้มีกตัญญูต่อแผ่นดิน สาบานตัวต่อหน้าที่นึ่งว่าจะอาสากำจัดตั้งโต๊ะให้ได้ เราจึงให้โจโฉออกไปประกาศหัวเมืองทั้งปวง ถ้าผู้ใดมีใจซื่อสัตย์ต่อแผ่นดินก็ให้เข้าคิดอ่านกับโจโฉ แล้วยกทหารเข้าไปกำจัดตั้งโต๊ะให้จงได้ ครั้นหัวเมืองทั้งสิบห้าเมืองใหญ่ ได้แก่ อ้วนสุดเจ้าเมืองลำหยง ฮันฮกเจ้าเมืองกิจิว ขงมอเจ้าเมืองเซียงจิว เล่าต้ายเจ้าเมืองอิวจิว อองของเจ้าเมืองไห่ลาย เตียวเมาเจ้าเมืองตันลิว เตียวไปเจ้าเมืองตองกุน อ้วนอุยเจ้าเมืองซุนหยง เปาสิ้นเจ้าเมืองเจปัก ขงเส่าเจ้าเมืองปักไฮ เตียวเถียวเจ้าเมืองก่องเล่ง โตเกียมเจ้าเมืองซีจิว ม้าเท่งเจ้าเมืองเสเหลียง เตียนเอียงเจ้าเมืองเสียงต่ง ซุนเกียนเจ้าเมืองเตียงสา เจ้าเมืองทั้งหลายได้คุมทหารเมืองละหมื่น สองหมื่น สามหมื่น รวมเข้ากับโจโฉเป็นสิบหกหัวเมืองและเมืองของอ้วนเสี้ยวอีกเมือง โจโฉจึงยกกองทัพไป ณ แดนเมืองลกเอียง ส่วนกองซุนจ้านเจ้าเมืองปัก

เป็ง ครั้นรู้รับสั่งดังนั้นก็จัดทหารประมาณห้าหมื่นห้าพันยกมาถึงเมืองพงวณกวนซึ่งมีเล่าปี่รักษาเมืองอยู่และได้ชวนเล่าปี่ กวนอู เตียวหุย ไปสมทบกับโจโฉเพื่อกำจัดตั้งโต๊ะ (พระคลัง (หน) 2545: 56 - 58)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความรักชาติและคุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้โจโฉประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉได้แสดงออกถึงความรักชาติให้อูหยงฟิง ทำให้อูหยงมีความยินดีในคุณธรรมของโจโฉ จึงได้มอบทรัพย์สินให้แก่โจโฉเป็นอันมาก เพื่อนำมาเป็นกำลังในการกำจัดตั้งโต๊ะ เมื่อโจโฉได้ทรัพย์สินของอูหยงมาเป็นกำลังแล้ว โจโฉก็ใช้ปัญญาลอบทำหนังสือรับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้ ประกาศไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ให้อพยพมารวมกันเพื่อกำจัดตั้งโต๊ะ ซึ่งผลของการใช้ปัญญาของโจโฉนี้ทำให้โจโฉมีกำลังพลที่จะยกไปปราบตั้งโต๊ะได้ และเป็นการสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่ตัวโจโฉเองว่าเป็นคนดีมีความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง ทำให้โจโฉมีความโดดเด่นในทางการเมืองทันที

2) คุณธรรมความมีระเบียบวินัย และคุณธรรมมุ่งมั่นจริงจัง โจโฉได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉรับราชการครั้งแรก

ครั้นเมื่อโจโฉอายุได้ยี่สิบปี โจโฉเข้ารับราชการฝ่ายทหารในเมืองลกเอียง โจโฉได้ตั้งใจรับราชการและมีความเข้มงวดในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมาก โดยเฉพาะการรักษาความสงบเรียบร้อยในเวลากลางคืน โจโฉได้สั่งห้ามมิให้คนเดินกลางคืน ถ้าใครเดินไปมาผิดประหลาดให้จับเอาตัวมาทำโทษ กลางคืนวันหนึ่งโจโฉไปตระเวนพบชั้นที่เดินมาผิดเวลา โจโฉให้จับเอาตัวมาตีสิบห้าที และโจโฉก็ได้ทำราชการเข้มงวดทุกวัน คนทั้งปวงยำเกรงเป็นอันมาก เพราะเจ้าเลนเต้ทรงทราบเข้าจึงเลื่อนบรรดาศักดิ์ให้เป็นขุนชีวิตเฮลิ่ง (พระคลัง (หน) 2545: 13)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีระเบียบวินัยและคุณธรรมความมุ่งมั่นจริงจัง จึงทำให้โจโฉประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการปฏิบัติหน้าที่ของโจโฉที่มีระเบียบวินัยและมีความมุ่งมั่นจริงจังจนคนทั้งปวงยำเกรงเป็นอันมาก เมื่อพระเจ้าเลนเต้ได้ทราบถึงการตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของโจโฉ จึงได้พระราชทานเลื่อนตำแหน่งให้ ทำให้ภาพลักษณ์ของโจโฉในทางการเมืองมีชื่อเสียงมากขึ้น

3) คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ โจโฉได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโจแก้ปัญหาลูกค้าให้ทหารไม่พอใจ

โจโจร่วมมือกับเล่าปี่ ลีโป้ และซุนเซ็ก ยกทหารไปล้อมเมืองลำหยงของอ้วนสู แต่ก็ไม่สามารถเข้าตีได้ ฝ่ายอ้วนสูนั้นได้ลอบหนีไปอยู่ตำบลห้วยหน่า แล้วให้ทหารอยู่รักษาเมือง โจโจนั้นล้อมเมืองลำหยงอยู่ประมาณเดือนเศษก็ยังไม่สามารถเข้าตีได้ เสบียงก็ลดน้อยลง โจโจจึงให้ไปขอเสบียงจากซุนเซ็ก ซุนเซ็กได้ให้เสบียงสิบหมื่นถัง โจโจก็มอบให้แก่องเฮา ซึ่งเป็นนางฉาง องเฮาจึงว่าแก่โจโจว่า "ข้าพเจ้าในฉางเรานี้เหนื่อยลงแล้ว นานไปเห็นทหารทั้งปวงจะขาดสน" โจโจจึงว่า "ถ้าดังนั้นท่านจงคิดแจกข้าวแก่ทหารให้ถึงยอมลงกว่าเก่า แต่พอประทังไว้กว่าการเราจะสำเร็จ" องเฮาจึงว่า "ซึ่งท่านจะทำดังนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า ทหารทั้งปวงจะมีความน้อยใจด้วยกำลังนั้นอดโรยลง ก็จะไม่เป็นใจทำการรณรงค์สงคราม" โจโจจึงตอบว่า "เราจะคิดอ่านมิให้ทหารทั้งปวงเสียใจได้" ว่าแล้วองเฮาก็ทำถึงเล็กดวงข้าวแจกทหารตามคำโจโจว่า ทหารทั้งปวงได้อาหารไปกินไม่เต็มกำลังก็เสียใจ จึงชวนกันนิทนาโมโจโจว่าส่วนการนั้นจะเอา จ่ายข้าวให้กินแต่น้อยเมื่อเรากินดังนี้ จะทำการรบพุ่งได้หรือ ครั้นเวลากลางคืนโจโจจึงใช้ให้คนสนิทไปเที่ยวฟังดูจนรู้เนื้อความว่าทหารทั้งปวงเสียใจ ชวนกันครหานินทาโจโจ โจโจจึงคิดจะเอาใจทหารทั้งปวงให้มีน้ำใจทำสงคราม จึงลอบเอาตัวองเฮามาแล้วพูดว่า "เราจะขอของรักท่านสักสิ่งหนึ่งจะได้เอาใจทหารท่านจะให้หรือไม่" องเฮาจึงว่า "ข้าพเจ้ามิได้มีสิ่งใดที่จะให้มหาอุปราช" โจโจกระซิบบอกว่า "เราจะขอยืมศิระของท่าน" องเฮาตกใจจึงว่า "ข้าพเจ้ามิได้มีสิ่งใดผิดเหตุโฉนมหาอุปราชจึงจะตัดศิระข้าพเจ้าเสีย" โจโจจึงว่า "ตัวท่านก็ได้มีความผิด แต่เราจะขอศิระท่านกระทำการให้ทหารทั้งปวงมีน้ำใจ ซึ่งบุตรภรรยาพรรคพวกของท่านอยู่ภายหลังกนั้น เราจะเลี้ยงดูมิให้ขาดสน" องเฮายังมิทันจะว่าประการใด โจโจจึงให้ทหารเอาตัวองเฮาไปตัดศิระเสียไปแล้วให้ร้องประกาศว่าองเฮากระทำผิดข้อข้าวมหาอุปราช แล้วจ่ายข้าวให้ทหารด้วยถังเล็ก ฝ่ายทหารทั้งปวงรู้ดังนั้นก็สิ้นสงสัยในตัวโจโจ และคิดว่าองเฮาเป็นตัวการ (พระคสัง (หน) 2545: 961 - 964)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญาและคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโจประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจไม่สามารถเข้าตีเมืองลำหยงได้และขาดเสบียงอาหาร ทำให้ต้องวางอุบายให้องเฮาทำถึงข้าวแจกทหารให้มีขนาดเล็กลง แต่ความจริงแล้วโจโจได้รู้ผลที่จะตามมาอยู่แล้วว่าทหารอาจจะไม่พอใจในเรื่องนี้ โดยดูจากคำพูดของโจโจที่องเฮาได้เตือนโจโจว่าทหารอาจไม่พอใจ แต่โจโจได้พูดว่า "เราจะคิดอ่านมิให้ทหารทั้งปวงเสียใจได้" ซึ่งโจโจพูดออกมาอย่างนี้เท่ากับว่าโจโจคิดอยู่ในใจแล้วว่าจะให้องเฮารับผิดในเรื่องนี้ถ้าทหารเกิดไม่พอใจ แต่โจโจมิได้พูดออกมาเท่านั้น เพราะการที่โจโจได้บอกให้องเฮาแจกข้าวให้ทหารน้อยลงนั้นอาจจะไม่เกิดเรื่องก็

เป็นได้ แต่ถ้าทหารเกิดไม่พอใจ ใจเขาก็มีทางแก้ไขไว้ในใจอยู่แล้ว จะเห็นได้ว่าใจโง่นั้นมีปัญญาอันชาญฉลาดที่ร้ายกาจมาก และมีความสุขุมรอบคอบนักที่คิดแผนการและหาทางออกให้แก่ตนเองไว้ได้อย่างดี พอใจใจรู้ว่าทหารของตนไม่พอใจและตำหนิตนที่แจกข้าวให้น้อย ใจใจก็ได้แก่สถานการณ์โดยโยนความผิดให้อองเฮารับไป ด้วยการให้ทหารตัดศีรษะของเฮาไปป่าวประกาศว่าของเฮานั้นข้อโกงข้าวของกองทัพ ใจใจจับได้จึงลงโทษตาย แล้วสั่งให้ทหารแจกจ่ายข้าวให้เพียงพอต่อการกินของแต่ละคน เหล่าทหารพอรู้ว่าข้าวที่แจกให้น้อยนั้นเป็นเพราะของเฮามีใจใจต่างก็ไม่ขัดเคืองต่อใจใจอีก

เมื่อเห็นพฤติกรรมของใจใจตอนนี้ จะเห็นแก่นแท้ของความคิดใจใจได้อย่างชัดเจนเหมือนกับตอนที่ฆ่าเป๊อะเฉีย กล่าวคือ ใจใจเป็นคนที่มองเห็นผลที่ได้รับมากกว่าวิธีการปฏิบัติ ถ้าผลที่ได้รับเป็นประโยชน์อย่างดีสำหรับตนแล้ว วิธีการที่ใช้ก็ไม่ต้องกังวลมากนัก (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงส์ แปล 2547: 230) โดยในครั้งนี้อใจใจได้ให้อองเฮาเป็นคนแจกข้าวให้ทหารในปริมาณน้อย พอเกิดเรื่องใจใจก็กล่าวโทษของเฮาว่าข้อโกงข้าวกองทัพ แล้วลงโทษถึงตาย กลายเป็นเอาโทษให้ผู้อื่นเอาความดีให้แก่ตัวเอง ดังที่ มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่า เจ้าผู้ปกครองจงควรให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ไม่ดี แต่เจ้าผู้ปกครองควรจะทำแต่ในสิ่งที่ดีและได้รับการยกย่องสรรเสริญเท่านั้น (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงส์ แปล 2547: 258)

เหตุการณ์ตอนที่ใจใจให้กวนอูออกรบฆ่าจันเหลียงกับขุนทิวตาย

อ้วนเสี้ยวเมื่อได้เล่าปีมาอยู่ด้วยก็คิดจะยกทัพไปตีเมืองสุโตเพื่อ

กำจัดใจใจ จึงให้จันเหลียงทหารเอกคุมทหารยกไปตีเมืองสุโต ใจใจรู้ข่าวว่าจันเหลียงยกทัพมาถึงตำบลเปะแบ๊ กวนอูรู้ข่าวก็จะขออาสาไปทำศึกให้เพื่อจะไปสู้กับเล่าปี แต่ใจใจก็แก้งยอว่าศึกครั้งนี้ไม่ต้องถึงกวนอูหรอก แล้วใจใจก็ยกทัพห้าหมื่นไปตั้งทัพที่ตำบลเปะแบ๊ ใจใจก็ให้ซงเหียนออกรบกับจันเหลียง จันเหลียงก็เอาจ้าวพันซงเหียนตาย ใจใจจึงให้ซิงหลงออกรบ ซิงหลงออกรบสู้กับจันเหลียงยี่สิบเพลง ซิงหลงทานกำลังจันเหลียงไม่ได้จึงหนีกลับเข้าค่าย ทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นก็เสียใจ ใจใจเห็นว่างันเหลียงคนนี้มีฝีมือจึงปรึกษากันว่าจะให้ใครเป็นคนออกสู้รบด้วย ซิงหลงจึงว่าให้กวนอูผู้เดียวที่จะรบชนะจันเหลียงได้ ใจใจจึงตอบว่า “ครั้นเราจะให้ไปกวนอูออกมาบัดนี้ ถ้ากวนอูรบชนะแล้วก็จะไปจากเรา” ซิงหลงจึงว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่าเล่าปีไปอาศัยอ้วนเสี้ยวอยู่ แม้กวนอูฆ่าทหารอ้วนเสี้ยวคนนี้เสียได้ อ้วนเสี้ยวรู้ก็จะฆ่าเล่าปี เมื่อเล่าปีตายแล้วกวนอูก็จะเป็นสิทธิ์แก่ท่าน” ใจใจเห็นชอบด้วย จึงให้กวนอูออกรบกับจันเหลียง กวนอูเห็นดังนั้นก็ดีใจว่าจะได้ออกรบและจะได้คอยสู้กับเล่าปี เมื่อกวนอูควมม้าออกมา จันเหลียงเห็นกวนอูนั้นหน้าแดง ประหลาดกว่าทหารทั้งปวงก็หมายใจว่าเป็นน้องเล่าปี จะบอกข่าวเล่าปีก็มิทัน กวนอูควมม้ามาด้วยความเร็วก็เอาจ้าว

พินังนเหลียงคองชาตตาย ทหารโจโจเห็นได้ที่กียกทหารเข้าฆ่าพินทหารงันเหลียงตายเป็นอันมาก กวนอุกลับมาหาโจโจพร้อมกับศิระงันเหลียง โจโจก็ชมฝีมือกวนอุว่าเก่งมากนัก โจโจเมื่อได้รับชัยชนะแล้วก็ยินดีเอาความชอบของกวนอุไปกราบทูลพระเจ้าเหียนเต้ พระเจ้าเหียนเต้ก็ตั้งให้กวนอุเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ โจโจจึงเอาตรามาให้กวนอุ ฝ่ายอ้วนเสี้ยวรู้ว่ากวนอุของเล่าปี่ฆ่าทหารเอกของตนตายก็โกรธ คิดจะฆ่าเล่าปี่ เล่าปี่ก็ใช้ปัญญาพูดเอาตัวรอดได้ แล้วอ้วนเสี้ยวก็ใช้ให้บุนทิวยกทหารมารบกับโจโจ และให้เล่าปี่ยกทหารสามหมื่นมาเป็นทัพหนุน โจโจทราบข่าวก็ทำกลอุบายเอาทหารกองหลังยกเอามาเป็นกองหน้า เอากองหน้าไว้เป็นกองหลัง โดยให้ทหารคุมเสบียงอยู่กองหน้า พอรบกับทหารบุนทิว ทหารโจโจก็แตกหนี เพราะทหารกองหน้าไม่ชำนาญในการศึก ทหารบุนทิวก็ได้เสบียงกับเครื่องอาวุธเป็นอันมาก โจโจจึงให้ทหารที่ถอยมานั้นถอดเกราะทิ้งเสีย แล้วให้ทหารที่อยู่กับโจโจเตรียมอาวุธไว้ให้พร้อม พอทหารบุนทิวมาถึงก็มีใจกำเริบบุกเข้ามาเก็บเครื่องมือศัตรอาวุธไม่เป็นกระบวนทัพ โจโจเห็นได้ที่กียกทหารตีกระหนาบ ทหารบุนทิวก็แตกหนี บุนทิวเห็นจะสู้ไม่ได้ก็ขับม้าหนี เตียวเสี้ยวกับซิวหลงก็ตามไปแต่ถูกบุนทิวทำร้ายต้องหนีกลับเข้าค่าย กวนอุเห็นดังนั้นก็ขับม้าเข้าสู่กับบุนทิวเองจ้าวพินบุนทิวตกม้าตาย โจโจเมื่อได้ชัยชนะก็ตั้งค่ายไว้และให้แฮหัวตุ้นอยู่รักษาค่าย แล้วโจโจก็พากวนอุกลับเมืองฮูโต (พระคสัง (หน) 2545: 344 - 357)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโจประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจคิดเอาอกเอาใจกวนอุก็เพื่อจะให้กวนอุติดอยู่กับตน เพื่อโจโจจะได้นายทหารที่มีฝีมือเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการรักษาอำนาจและการแผ่ขยายอำนาจของตนต่อไป และเมื่อครั้งนี้ตีกับงันเหลียง โจโจสู้ไม่ได้ ซิวหลงเสนอให้ใช้กวนอุออกรบเพื่อจะฆ่างันเหลียง ตอนแรกโจโจไม่ยอม เพราะกลัวกวนอุมีความชอบแล้วจะหนีจากตนไป แต่เมื่อซิวหลงบอกว่าเป็นการดีที่กวนอุฆ่างันเหลียงตาย อ้วนเสี้ยวรู้เข้าก็จะได้ฆ่าเล่าปี่ เมื่อเล่าปี่ตายแล้วกวนอุก็จะได้เป็นสิทธิ์อยู่กับโจโจ โจโจเห็นดังนั้นก็เห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ ถ้ากวนอุฆ่างันเหลียงตายก็จะได้ชัยชนะในศึกครั้งนี้ และยังได้ยึดมืออ้วนเสี้ยวฆ่าเล่าปี่อีกทางหนึ่งด้วย และเมื่อเล่าปี่ตายกวนอุก็จะติดอยู่กับตน

ส่วนเมื่อครั้งที่โจโจออกรบกับบุนทิว โจโจก็ได้ใช้ปัญญาทำกลอุบายให้ทหารบุนทิวได้ใจ จนกำเริบขาดวินัยในกระบวนทัพ แล้วโจโจก็ยกทหารเข้าตีจนได้ชัยชนะ และได้กวนอุไปฆ่าบุนทิวตาย ทำให้โจโจเอาชนะอ้วนเสี้ยวได้ถึงสองครั้ง

4) *คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมการเอาชนะตนเอง* โจโจได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉฆ่าสิมโพลี และแต่งตั้งตันหลิวเป็นขุนนาง

เมื่อโจโฉยึดเมืองกิ่วโจ้วได้แล้ว ทหารโจโฉก็จับสิมโพลีมาให้โจโฉ เมื่อโจโฉได้ตัวสิมโพลีมา ก็เห็นว่าสิมโพลีนั้นมีปัญญาหลักแหลม และมีความสัตย์ซื่อต่อนาย จึงคิดจะเกลี้ยกล่อมเอาไว้เป็นที่ปรึกษา โจโฉจึงว่าแก่สิมโพลีว่า “ซึ่งตัวมีความสัตย์ซื่อต่อนายของตัวนั้น เราชอบใจนัก บัดนี้ อ้วนเสี้ยวนายของตัวก็ตายแล้ว ตัวจะยอมอยู่ทำราชการด้วยเราหรือ เราจะเลี้ยงไว้” ฝ่ายซินผีเห็นดังนั้นก็ขอให้โจโฉฆ่าสิมโพลีเพราะโกรธแค้นสิมโพลีที่ฆ่าญาติพี่น้องของตน สิมโพลีตอบว่า “มิงอย่าพักยุงเลยกูหารักชีวิตไม่ อันตัวกูเกิดมาเป็นคนกตัญญู คิดตั้งใจว่าได้เป็นบ่าวแล้วก็จำทำนุบำรุงแซ่อ้วนไปโดยสุจริต แม้มาตรวจว่าตัวกูตายไปก็จะขอเป็นบ่าวแซ่อ้วน จะได้คิดสุจริตเหมือนมิงนั้นหามีได้ มิงเร่งยุให้โจโฉฆ่ากูเสียเถิด” โจโฉได้ฟังดังนั้นก็โกรธจึงให้ทหารเอาตัวสิมโพลีไปฆ่าเสีย ก่อนทหารจะลงดาบสิมโพลีขอร้องทหารว่า นายเราอยู่ฝ่ายเหนือ ขอให้เราหันหน้าไปทางฝ่ายเหนือแล้วค่อยลงดาบ ทหารก็ยอมให้ แล้วก็ลงดาบฆ่าสิมโพลีตาย โจโฉรู้ดังนั้นจึงเกลี้ยยกย่องสิมโพลีหวังจะให้ทหารทั้งปวงมีใจจงรักภักดีต่อตน จึงพูดว่า “สิมโพลีนี้มีความสัตย์ซื่อต่อนายนัก ผู้ใดจะทำราชการไปภายหน้าจงดูเยี่ยงอย่างสิมโพลีเถิด” ว่าแล้วโจโฉก็ให้เอาศพไปแต่งแล้วฝังเสีย พอทหารเอาตัวตันหลิวเข้ามาให้โจโฉ โจโฉจึงถามว่า “ซึ่งอ้วนเสี้ยวให้แต่งหนังสือประกาศไปถึงหัวเมืองทั้งปวงว่า เราทำหยาบช้านั้นก็ชอบอยู่เพราะอ้วนเสี้ยวกับเราเป็นศัตรูกัน แต่เหตุใดท่านจึงล่วงว่าขึ้นไปถึงปู่แลบิดาเราว่าคิดร้ายต่อแผ่นดินนั้นด้วยอันใด” ตันหลิวจึงตอบว่า “ซึ่งข้าพเจ้าแต่งหนังสือนั้น อุปมาเหมือนผู้ขึ้นเกาทัณฑ์พาดลูกไว้ครั้งจะยิงไปก็เหนี่ยวด้วยกำลึงให้เต็มที เพราะหมายใจว่าจะให้ถูกคนและสัตว์ถึงแก่ความตาย” ที่ปรึกษาและทหารทั้งปวงได้ยินดังนั้นก็โกรธ จึงบอกให้โจโฉฆ่าตันหลิวเสีย โจโฉจึงตอบว่า “อันตันหลิวว่ากล่าวทั้งนี้เป็นความจริงซึ่งท่านจะให้ฆ่าเสียนั้นไม่ควร เราจะเลี้ยงไว้สำหรับจะได้แต่งหนังสือและจดหมายเหตุ” (พระคลัง (หน) 2545: 440 - 457)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา คุณธรรมการเอาชนะตนเอง จึงทำให้โจโฉประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉเมื่อยึดเมืองกิ่วโจ้วได้แล้ว เห็นสิมโพลีที่ปรึกษาของอ้วนเสี้ยวเป็นคนมีสติปัญญาและสัตย์ซื่อจงรักภักดีต่อนาย โจโฉก็คิดจะเอาไว้เป็นที่ปรึกษาของตน แต่เมื่อสิมโพลีไม่ยอมเข้าด้วยโจโฉ โจโฉจึงคิดว่าถ้าขึ้นปล่อยให้คนที่มีความจงรักภักดีต่อนายอย่างสิมโพลีมีชีวิตต่อไปก็จะทำให้ตนมีอันตรายหรืออาจจะสูญเสียอำนาจได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องฆ่าเสียเพื่อไม่ให้เป็นภัยในภายหน้า แต่เมื่อโจโฉสั่งฆ่าสิมโพลีแล้วก็คิดได้ว่าอาจจะถูกคนทั้งปวงครหานินทาว่าฆ่าคนดี และโจโฉต้องการใช้ผลประโยชน์จากการตายของสิมโพลีให้ผู้ที่ปกครองของตนดูเป็นเยี่ยงอย่าง

ให้มีความจงรักภักดีต่อนายอย่างสมิพโย เพื่อไม่ให้ผู้ได้ปกครองของตนทรยศหักหลังเหมือนกับคนอื่นที่ตนประสบมา

ส่วนในตอนหัวใจโจได้ตัวตันหลิมมาและคิดจะฆ่าให้หายแค้น เมื่อครั้งที่ตันหลิมเขียนประกาศให้อ้วนเสี้ยว กล่าวหาโจโจว่าเป็นศัตรูต่อแผ่นดินทั้งตระกูล แล้วให้ปิดประกาศไปทุกหัวเมืองเพื่อไม่ให้ราษฎรและเจ้าเมืองต่าง ๆ ไม่ไปร่วมกับโจโจ ทำให้โจโจในขณะนั้นที่กำลังป่วยอยู่ถึงกับโกรธอย่างมาก และคิดจะฆ่าตันหลิมผู้เขียนหนังสือให้ได้ แต่เมื่อโจโจลงถามตันหลิมดูถึงเหตุผลในการเขียนข้อความในประกาศนั้น และตันหลิมก็ตอบอย่างมีเหตุผลของหนังสือเพื่อให้นักที่อ่านได้หลงเชื่อว่าเป็นจริง ว่าตระกูลของโจโจเป็นคนชั่ว ทำให้คนที่อ่านหนังสือประกาศนั้นเกลียดชังในตระกูลของโจโจ และตัวโจโจอย่างมาก ส่งผลให้โจโจเสื่อมเสียชื่อเสียงและถูกตำหนิเกลียดชัง เมื่อโจโจได้ฟังแล้วก็มีสติคิดได้ว่าปัญญาและความสามารถในการเขียนหนังสือของตันหลิมมีอำนาจมาก สามารถทำให้คนอ่านคล้อยตามและเชื่อได้ ดังนั้น ถ้าได้ตันหลิมมาเขียนประวัติหรือจดหมายเหตุของตนก็จะเกิดผลดีแก่ตนในภายหน้า ทำให้คนรุ่นหลังที่ได้อ่านจะได้ยกย่องสรรเสริญโจโจว่าเป็นคนดีมีคุณธรรมในการทำนุบำรุงบ้านเมือง และอาจกลบเกลื่อนความไม่ดีของตนที่ได้เคยทำไว้ได้ ทำให้โจโจหายโกรธแค้นตันหลิมที่เคยมีมาทันที เมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากตันหลิม ซึ่งผิดกับที่ปรึกษาและทหารของโจโจที่ได้ยินตันหลิมตอบว่ากล่าวหยาบเข้าแกโจโจ ถึงกลับทนไม่ได้ให้ฆ่าตันหลิมเสีย แต่โจโจนั้นสามารถเอาชนะตนเองจากความโกรธแค้นที่มีต่อตันหลิมลงได้ เพื่อผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ จึงยกโทษให้ตันหลิม และแต่งตั้งให้ตันหลิมได้เป็นขุนนางเอาไว้เขียนจดหมายเหตุที่เกี่ยวกับตนในทางที่ดีต่อไปในภายหน้า

5) *คุณธรรมความหนักแน่น และคุณธรรมความมีปัญญา* โจโจได้ใช้คุณธรรม สองตัวนี้แล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโจเอาชนะเล่าปี่ที่เขาสองสัน

เล่าปี่อยู่เมืองยี่หล่าเห็นโจโจรบติดพันอยู่กับอ้วนเสี้ยว เล่าปี่จึงได้ยกทัพจะไปตีตลบหลังเอาเมืองฮูโต่ โจโจรู้เข้าจึงได้ละการทำสงครามกับอ้วนเสี้ยว แล้วรีบยกกองทัพไปสกัดเล่าปี่ พอโจโจยกทัพมาถึงเขาสองสันรู้ว่าเล่าปี่ตั้งค่ายไว้ที่นี่ โจโจจึงขับม้าพาทหารไปหน้าค่ายเล่าปี่ แล้วให้ทหารเรียกเล่าปี่ออกมา เล่าปี่ได้ยินดังนั้นก็พาทหารออกมายืนอยู่หน้าค่าย โจโจจึงเอาแฉ่ม้าขึ้นหน้าเล่าปี่แล้วร้องว่า "ตัวกูมีคุณได้เลี้ยงดูมึงถึงขนาด เหตุใดมาทรยศคิดร้ายต่อกูเป็นหลายครั้ง" เล่าปี่จึงตอบว่า "ซึ่งมึงเลี้ยงดูกูนั้นก็เพราะพระเจ้าเหี้ยนเต้โปรดกู ทุกวันนี้มึงเป็นมหาอุปราชก็แต่ชื่อ แลน้ำใจนั้นเป็นศัตรูราชสมบัติ ตัวกูเป็นเชื้อพระวงศ์ตั้งใจตัญญูต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งกูคิดร้ายต่อมึงนั้น เพราะพระเจ้าเหี้ยนเต้ได้ความเดือดร้อนพระทัย จึงทรงพระอักษรด้วยพระโลหิต

มาให้กำจัดมึงเสีย กูจึงคิดทำร้ายมึงเพราะเหตุฉะนี้” โจโฉได้ฟังดังนั้นก็โกรธ จึงให้ทหารเข้าสู้รบ แต่ทหารโจโฉสู้ฝีมือกวณอุ เตียวหุย และจูล่งไม่ได้ ก็แตกหนีไปตั้งค่ายมิได้ออกรบอีก พอเวลาเช้า เล่าปี่พากวณอุ เตียวหุย จูล่ง คุมทหารไปร้องทำทนายหน้าค่ายโจโฉ แต่โจโฉก็ไม่ออกมารบ แล้วเล่าปี่ก็ใช้ให้เตียวหุยไปร้องด่าหน้าค่ายทุกเวลาเป็นหลายวัน โจโฉก็นิ่งไม่ออกมารบ พอม้าใช้มาแจ้งข่าวเล่าปี่ว่า กังเต่าที่เล่าปี่ให้ไปคุมเสบียงมาส่งกองทัพ ระหว่างทางถูกทหารโจโฉล้อมไว้เป็นอันมาก เล่าปี่ตกใจจึงให้เตียวหุยคุมทหารยกไปช่วย ม้าใช้อีกคนเอาข่าวมาบอกเล่าปี่ว่า บัดนี้แฮหัวตุ้นได้คุมทหารไปตีเอาเมืองยี่หล่าแล้ว เล่าปี่ตกใจจึงให้กวณอุคุมทหารยกไปช่วย ครั้นอยู่มาสองวันม้าใช้มาบอกเล่าปี่ว่าเมืองยี่หล่าแตกแล้ว ส่วนกวณอุก็ถูกทหารโจโฉล้อมไว้ ส่วนเตียวหุยที่ไปช่วยกองเสบียงก็ถูกล้อมไว้ด้วย เล่าปี่ก็เป็นทุกข์หนัก คิดจะยกทัพกลับ ขณะนั้นโจโฉก็ให้ทหารมาร้องทำทนายหน้าค่ายเล่าปี่ เล่าปี่เห็นดังนั้นก็ไม่อาจจะออกมาสู้รบได้ พอดตกดึก เล่าปี่ก็พาทหารแอบหนีออกหลังค่าย ขณะหลบหนีอยู่นั้น ทหารโจโฉที่ซุ่มรออยู่ก็ออกมาสกัด แล้วร้องว่า มหาอุปราชามาคอยอยู่แล้ว ทหารเล่าปี่กับโจโฉก็สู้กันตะลุมบอน จูล่งก็ช่วยรบป้องกันเล่าปี่ไว้ ส่วนกวณอุ เตียวหุยที่ถูกทหารโจโฉล้อมไว้ก็ฝ่าวออกมาได้ แล้วรีบมาช่วยเล่าปี่ เล่าปี่ต้องระหกระเหินหนีไปพึ่งเล่าเปียวที่เมืองเกงจิ๋ว (พระคลัง (หน) 2545: 433 - 439)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉใช้คุณธรรมความหนักแน่น และคุณธรรมความมีปัญญาจึงทำให้โจโฉประสบความสำเร็จในการทำสงครามกับเล่าปี่ ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉรู้ว่าถ้าสู้รบกับเล่าปี่ซึ่งหน้าก็จะสู้ทหารเล่าปี่ที่มีฝีมือไม่ได้ (กวณอุ เตียวหุย จูล่ง) ดังนั้น โจโฉจึงปักหลักอยู่ในค่ายไม่ยอมออกมาสู้รบ ถึงแม้ทหารเล่าปี่จะมาร้องด่าว่ากล่าวหยาบช้าอย่างไร โจโฉก็หนักแน่นไม่เอามาเป็นอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ และโจโฉก็ใช้ปัญญาของตนเองวางแผนทำให้เล่าปี่ต้องแบ่งกำลังทหารออกไป เพื่อให้เล่าปี่มีทหารน้อยลงจะได้เอาชนะได้ง่าย เมื่อโจโฉรู้ว่า กวณอุ เตียวหุย คุมทหารแบ่งออกไปจากเล่าปี่ โจโฉก็ให้ทหารยกมาทำรบกับเล่าปี่ หน้าค่าย เมื่อเล่าปี่ไม่ยอมออกมารบ โจโฉก็สามารถประเมินสถานการณ์ของเล่าปี่ได้ว่าเล่าปี่จะไม่คิดสู้และจะคิดหนี ดังนั้น โจโฉจึงสั่งให้ทหารไปซุ่มดักจับเล่าปี่หลังค่าย โดยคิดว่าเล่าปี่จะต้องหลบหนีไปทางนั้น และเมื่อเล่าปี่หนีไปทางนั้นเกือบทำให้โจโฉจับเล่าปี่ได้ และในที่สุดการทำสงครามของโจโฉก็ได้รับชัยชนะ

6) คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมความสุ่มรอบรอบ และคุณธรรมการเอาชนะตนเอง โจโฉได้ใช้คุณธรรมสามตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉป้องกันเมืองสุโต้จากการรุกรานของอ้วนเสี้ยว

อ้วนเสี้ยวได้ยกทหารมาจะตีเมืองสุโต้ตอนที่โจโฉไม่อยู่ แต่พอโจโฉยกทัพกลับมาอ้วนเสี้ยวจึงแกล้งทำเป็นจะยกทหารไปรบกับกองซุนจ้าน และมาขอทหารและเสบียงจากโจโฉ ถ้าไม่ได้ก็จะทำสงครามกับโจโฉ โจโฉโกรธอ้วนเสี้ยวอย่างมากและจะยกทหารไปทำสงครามกับอ้วนเสี้ยว แต่เมื่อคุยแกกับซุนฮกได้บอกว่า ถ้าทำสงครามกับอ้วนเสี้ยวอาจจะต้องทำสงครามกับลิโป้ด้วย เพราะลิโป้จ้องจะยึดเมืองสุโต้ถ้ามีโอกาส และเมื่อถึงตอนนั้นโจโฉจะต้องทำสงครามทั้งสองด้านโอกาสที่จะชนะก็มีน้อย ดังนั้น ควรผูกใจกับอ้วนเสี้ยวไว้ก่อน แล้วกำจัดลิโป้ให้ได้ เมื่อกำจัดลิโป้ได้แล้วค่อยมากำจัดอ้วนเสี้ยว โดยทำหนังสือให้เล่าปี่คิดอ่านกำจัดลิโป้ ถ้าเล่าปี่ตอบมาว่าจะกำจัดลิโป้อย่างแน่นอนแล้วค่อยยกทัพไปกำจัดลิโป้ โจโฉได้ฟังแล้วก็เห็นชอบ จึงแต่งหนังสือไปให้เล่าปี่ส่วนอ้วนเสี้ยวนั้น โจโฉได้แต่งหนังสือรับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้ตั้งให้อ้วนเสี้ยวเป็นเจ้าเมืองกิจิว และเมืองเป็งจิว เมืองฉิวจิว เมืองเซียงจิว แล้วโจโฉก็แต่งเป็นหนังสือของตัวเองให้อีกฉบับหนึ่งให้อ้วนเสี้ยวยกไปตีกองซุนจ้าน โดยโจโฉจะยกทหารไปช่วย แล้วโจโฉก็ส่งไปให้อ้วนเสี้ยวเมื่ออ้วนเสี้ยวได้รับหนังสือรับสั่งและหนังสือของโจโฉก็ยินดี จึงยกทัพไปตีเมืองปักเป๋งของกองซุนจ้าน (พระคลัง (หน) 2545: 247 - 250)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา คุณธรรม ความสุขุมรอบคอบ และคุณธรรมการเอาชนะตนเอง จึงทำให้โจโฉประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉสามารถเอาชนะตนเองจากความโกรธที่มีต่ออ้วนเสี้ยวได้ เมื่อโจโฉได้ฟังคำเตือนและคำแนะนำจากที่ปรึกษาแล้ว โจโฉจึงได้คิดอย่างสุขุมรอบคอบถึงผลได้ผลเสียที่ตนจะได้รับจากการตัดสินใจของตน เมื่อโจโฉตัดสินใจที่จะไม่ทำสงครามกับอ้วนเสี้ยวแล้ว โจโฉจึงคิดจะกำจัดลิโป้ให้ได้ก่อนแล้วค่อยหันมากำจัดอ้วนเสี้ยวภายหลัง เพื่อไม่ให้ตนเองต้องทำศึกสองด้าน จะเห็นได้ว่าโจโฉมีความสุขุมรอบคอบอย่างมากในการตัดสินใจ เมื่อโจโฉตัดสินใจได้อย่างนั้น จึงได้ใช้ขูบายแต่งตั้งให้อ้วนเสี้ยวเป็นเจ้าเมืองหลายเมืองเพื่อเอาใจ แล้วหลอกให้อ้วนเสี้ยวให้ไปกำจัดกองซุนจ้านศัตรูทางการเมืองของตน ส่วนการกำจัดลิโป้นั้น โจโฉก็ไม่ลืลลามที่จะยกทัพไป โดยต้องการที่จะให้เล่าปี่ร่วมกำจัดลิโป้ด้วย เพื่อหลอกใช้กำลังและสติปัญญาเล่าปี่ให้เป็นประโยชน์แก่ตน จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์นี้ โจโฉต้องใช้คุณธรรมถึงสามตัวจึงจะทำให้ตนได้เปรียบในทางการเมืองการปกครอง

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉฆ่าลิโป้

เมื่อลิโป้ถูกโจโฉจับได้ และนำตัวขึ้นไปบนหอรบเพื่อพิจารณาโทษ พอโจโฉลงจากหอรบเพื่อไปอาลัยแก่ต้นกึ่งข้างล่างที่จะถูกฆ่าตาย ทางฝ่ายลิโป้ที่ยังอยู่บนหอรบจึงพูดขอร้องเล่าปี่ว่า “มหาอุปราชนับถือท่านอยู่ ครั้งนี้ข้าพเจ้าเป็นคนต้องโทษถึงตาย ท่านจงคิดอ่าน

ว่ากล่าวขอชีวิตข้าพเจ้าไว้ให้รอด คุณท่านจะมีสืบไป" เล่าปีได้ฟังดังนั้น ยังมีได้ตอบประการใด แต่ พยักหน้า พอใจใจกลับขึ้นมาบนหอรบ ลิโป้จึงพูดกับใจโจว่า "ทุกวันนี้มหาอุปราชคิดการใหญ่ เกรง อยู่แต่ข้าพเจ้าผู้เดียวว่าเป็นเลี่ยนหนาม บัดนี้ก็จับข้าพเจ้าได้แล้ว ข้าพเจ้าจะขอชีวิตไว้ทำการสนอง คุณท่านนานไปราชสมบัติก็จะเป็นสิทธิ์แก่ท่าน" ใจโจได้ฟังดังนั้นจึงถามเล่าปีว่า "ซึ่งลิโป้ว่าจะนี้ ท่านจะเห็นประการใด" เล่าปีจึงตอบว่า "ครั้งเต็งหวงกับตั้งโตะตายนั้น ท่านก็รู้แจ้งอยู่เป็นไหนจึง กลับมาย้อนถามหาหรือข้าพเจ้าจะนี่เล่า" ลิโป้ได้ยินเล่าปีว่าดังนั้นก็โกรธ จึงว่า "เล่าปีมิได้รู้จักคุณ เรา" ใจโจจึงให้ทหารเอาตัวลิโป้ลงไปฆ่าเสีย ขณะเมื่อทหารลากตัวลิโป้ลงไปฆ่า ลิโป้ได้ร้องตะโกน ต่าเล่าปีว่า "อ้ายเล่าปีหุยาหมิได้คิดถึงคุณกู เมื่อครั้งกิเหลง จะทำอันตรายแก่ฉัน หากกุดิดกล อุบายยิงเกาทันท์ถูกทวน มันจึงรอดอยู่' ครั้งนี้มันกลับซ้ำเติมเอาอีกเล่า" ขณะนั้นเดียวเลี้ยวทหาร ของลิโป้ถูกนำตัวขึ้นมาได้ยินลิโป้พูดดังนั้น ก็ว่าลิโป้ว่าเป็นทหารจะกลัวตายทำไม ลิโป้ได้ฟังดังนั้น ก็นิ่งอยู่ แล้วทหารก็ตัดศีรษะลิโป้เอาไปเสียบไว้ ใจโจเห็นเดียวเลี้ยวหุนตีสมเป็นทหาร แต่เดียวเลี้ยวก็ ว่าใจโจว่าเมื่อครั้งเมืองปักเอียงเสียดายที่ฆ่าใจโจไม่ได้ ใจโจได้ยินดังนั้นก็ชักกระบี่ออกมาหมายจะ พันเดียวเลี้ยว แต่กวนอูได้ขอร้องไว้ว่าเดียวเลี้ยวนี้เป็นคนสัตย์ซื่อ ควรจะเลี้ยงไว้ให้ทำราชการด้วย ถ้าสืบไปเดียวเลี้ยวเอาใจออกห่างให้เอาศีรษะของตนแทน ใจโจได้ฟังดังนั้นก็ยินดีจึงว่า "เราแจ้งอยู่ ว่าน้ำใจเดียวเลี้ยวนี้สัตย์ซื่อนัก ซึ่งเราทำทั้งนี้หวังลงใจเดียวเลี้ยวว่าเป็นทหารจะกลัวความตาย หรือไม่ บัดนี้เราเห็นน้ำใจแน่นอน มั่นคง ควรจะเลี้ยงไว้" แล้วใจโจก็แก้มัด แล้วเอาเสื้อผ้าอย่างดีมา ใส่ให้ เดียวเลี้ยวก็ค้ำับใจโจ แล้วพูดว่าจะรับใช้ใจโจจนกว่าชีวิตจะหาไม่ แล้วใจโจก็ตั้งให้เดียว เลี้ยวเป็นนายทหารโท แล้วให้ไปเกลี้ยกล่อมโจป่าซึ่งเป็นทหารของลิโป้ เดียวเลี้ยวก็ไปเกลี้ย กล่อมโจป่าและพรรคพวกมาได้ ใจโจก็แต่งตั้งให้โจป่าและพรรคพวกเป็นทหาร (พระคลัง (หน) 2545: 272 - 274)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโจได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา คุณธรรม ความสุ่มรอบคอบ และคุณธรรมการเอาชนะตนเอง จึงทำให้ใจโจประสบกับความสำเร็จในทาง การเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโจทำการฆ่าลิโป้ได้อย่างแนบเนียน โดยตนเองไม่ต้อง เสียหาย แต่ความเสียหายกลับไปที่ตกอยู่ที่เล่าปี เพราะเล่าปีกลายเป็นคนเนรคุณต่อลิโป้ ที่ ลิโป้เคยช่วยเหลือเมื่อครั้งกิเหลงยกทัพมา ทั้งที่จริงใจโจต้องการกำจัดลิโป้ให้ได้อยู่แล้ว และใจโจ ย่อมรู้อยู่แล้วว่าเมื่อครั้งที่กิเหลงยกทัพกลับไปโดยไม่ได้ทำสงครามกับเล่าปีนั้น เพราะลิโป้ได้ ช่วยเหลือไว้ เมื่อลิโป้อ่อนวอนร้องขอชีวิต ใจโจจึงทำเป็นถามเล่าปีว่าท่านจะว่าอย่างไร เพราะใจโจ ย่อมรู้อยู่ในใจแล้วว่า เล่าปีก็อยากจะทำกำจัดลิโป้เพื่อแก้แค้นเหมือนกัน ทำให้เล่าปีต้องตกอยู่ใน

¹ โปรดดูเหตุการณ์นี้ในตอนที่เล่าปีขอความช่วยเหลือลิโป้ให้ช่วยทำสงครามกับอ้วนสุต หน้า 143 - 144

ภาวะที่จำยอมต้องตอบว่าให้ฆ่าลิโป้ แต่เล่าปีก็ไม่กล้าตอบตรง ๆ เพราะว่าการทวงทั้งปวงยอมรู้ว่า ลิโป้เคยมีบุญคุณช่วยเหลือตนไว้ แต่ถ้าจะขอชีวิตไว้ภัยจากลิโป้ที่จะมีแก่ตนในภายหน้าก็จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ถ้าตอบบอกว่าให้ฆ่าลิโป้ คนทั้งปวงก็จะหาว่าเล่าปีเป็นคนเนรคุณลิโป้ ก็เท่ากับว่าโจโฉโยนสิ่งไม่ดีให้แก่เล่าปี เล่าปีไม่รู้จะตอบอย่างไรจึงยกเหตุการณ์ของเต็งหวนและตั้งโต๊ะ เพื่อให้โจโฉและทุกคนได้รู้ว่าลิโป้นั้นเป็นคนเนรคุณต่อผู้มีคุณ จะเลี้ยงไว้มิได้ โดยให้โจโฉและทุกคนได้รู้ว่าควรจะทำอย่างไรกับลิโป้ ถ้าเล่าปีตอบให้ฆ่าลิโป้ตรง ๆ ก็เท่ากับว่าเล่าปีบอกให้โจโฉฆ่าลิโป้ โจโฉก็จะโยนโทษไปให้เล่าปี แต่การตอบของเล่าปีถึงแม้จะไม่พูดให้ฆ่าลิโป้ตรง ๆ แต่คนทั้งปวงที่ได้รับฟังก็ยอมรู้ว่าเล่าปีต้องการให้ลิโป้ตาย โจโฉจึงสั่งให้ทหารฆ่าลิโป้เสีย เมื่อลิโป้ได้ยินเล่าปีให้ร้ายแก่ตนว่าเป็นคนเนรคุณต่อผู้มีคุณ (ต้องการให้ตาย) ก็โกรธเล่าปีอย่างมาก จึงตะโกนตำเล่าปีอย่างเสียหายว่าเป็นคนเนรคุณ ทั้งที่ตนเคยช่วยเหลือไว้เมื่อครั้งก็หลงยกทัพมาทำให้เล่าปีเสียหายในเรื่องคุณธรรมทันที โดยที่โจโฉไม่ต้องทำอะไร

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การตายของลิโป้เป็นการสาตโคลนกันระหว่างเล่าปีกับลิโป้เพื่อให้โจโฉและคนทั้งปวงได้รับรู้ความเลวของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร ถือได้ว่าการฆ่าลิโป้ของโจโฉครั้งนี้ โจโฉมีแต่ได้ กล่าวคือ ประการหลักได้กำจัดลิโป้ซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองของตนลงได้ ประการที่สอง คือ เป็นการทำลายชื่อเสียงของเล่าปีซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองของตนลงได้ ระดับหนึ่ง ซึ่งผลที่โจโฉได้รับนี้ เกิดมาจากการใช้ปัญญาอันชาญฉลาดอย่างลึกซึ้ง

สำหรับการใช้คุณธรรมการเอาชนะตนเองของโจโฉ และความสุ่มรอบคอบ จะเห็นได้จากการที่โจโฉจะฆ่าเตียวเลี้ยวด้วยความโกรธที่ถูกเตียวเลี้ยวกล่าวถึงความผิดพลาดของตนที่ต้องสูญเสียทหารเป็นอันมากที่ตนเคยรบแพ้แก่ลิโป้จนได้รับความอับยศ¹ แต่พอกวนอูมาห้ามและบอกว่าเตียวเลี้ยวเป็นคนซื่อสัตย์ ทำให้โจโฉอุกคึดและระงับอารมณ์โกรธของตนลงได้ และเมื่อโจโฉได้พิจารณารูปร่างของเตียวเลี้ยวแล้วเห็นว่ารูปร่างเหมาะแก่การเป็นนายทหาร โจโฉจึงคิดจะเอาไว้เป็นนายทหารเสริมกำลังให้แก่ตนเอง จะเห็นได้ว่าโจโฉนั้นนิยมการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ตนเองอย่างมาก โดยได้พยายามรวบรวมคนดีมีฝีมือให้อยู่กับตนมาโดยตลอด โจโฉจะไม่นำเรื่องส่วนตัวของตนมาปะปนกับเรื่องการเมือง ถ้าเห็นว่าเรื่องนั้นให้ประโยชน์แก่ตนหรือเป็นผลประโยชน์แห่งรัฐ เมื่อโจโฉคิดรอบคอบเช่นนี้ จึงทำเป็นเอาเสียอย่างดีไปคลุมให้เตียวเลี้ยวเพื่อจะเอาใจ ทำให้เตียวเลี้ยวซึ่งในน้ำใจโจโฉถึงกลับตอบว่าจะทำราชการให้จนกว่าตัวจะตาย โจโฉจึงแต่งตั้งให้เป็นนายทหารโท และผลประโยชน์ที่โจโฉได้รับจากเตียวเลี้ยวในตอนนี่ยันที คือ การทำให้เตียวเลี้ยวไปเกลี้ยกล่อมโจป่า และสมัครพรรคพวกได้สำเร็จ ทำให้โจโฉมีกำลัง

¹ โปรดดูเหตุการณ์นี้ในตอนที่โจโฉเสียที่แก่ลิโป้ที่เมืองปักเคี้ยง หน้าที 121 - 122

ทหารที่เข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น และมีความมั่นคงในการปกครองเมืองที่เคยอยู่ได้อำนาจของลิโป้ได้
อย่างราบคาบ

1.2 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของโจโฉให้ประสบความสำเร็จในทาง
การเมืองการปกครอง คือ โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วย
คุณธรรมของโจโฉ ซึ่งในวรรณกรรมสามก๊กปรากฏให้เห็นในลักษณะนี้มีอยู่หลายเหตุการณ์ ดังนี้

1.2.1 เหตุการณ์ตอนที่ลิฉุย กุยกีให้โจโฉยกทัพไปปราบโจร

ตั้งโต๊ะเมื่อย้ายมาอยู่เมืองเตียงฮันก็ยิ่งทำกำเริบหยาบช้ามากขึ้นกว่าแต่
ก่อน ตั้งตัวให้คนทั้งปวงเรียกว่าซ่งสู¹ ถ้าจะไปแห่งใดให้ตั้งกระบวนแห่อย่างพระมหากษัตริย์เสด็จ
แล้วแต่งตั้งญาติพี่น้องของตนเป็นขุนนางผู้ใหญ่ทั้งหมด นับวันตั้งโต๊ะคิดที่จะตั้งตัวเป็นกษัตริย์
แทนพระเจ้าเหี้ยนเต้ ขุนนางทั้งปวงก็เกรงกลัวตั้งโต๊ะสิ้น อ้องอุ้นขุนนางที่มีความจงรักภักดีต่อ
พระเจ้าเหี้ยนเต้คิดที่จะกำจัดตั้งโต๊ะ จึงคิดอุบายกำจัดตั้งโต๊ะด้วยการใช้กลสตรีให้ตั้งโต๊ะผิดใจกับ
ลิโป้ เมื่อลิโป้ฆ่าตั้งโต๊ะได้แล้ว ลิฉุย กุยกีลูกน้องของตั้งโต๊ะก็คุมทหารกลับมายึดอำนาจได้อีก ส่วน
อ้องอุ้นนั้นถูกฆ่าตาย ฝ่ายลิโป้นั้นได้หนีไปได้ ลิฉุย กุยกีก็ทำตัวเหมือนตั้งโต๊ะบังคับพระเจ้าเหี้ยนเต้
ให้อยู่ในอำนาจ อยู่มาวันหนึ่งทหารได้มีหนังสือมาถึงเมืองหลวงว่ามีโจรโพกผ้าเหลืองประมาณ
สามสิบสี่สิบหมื่นเที่ยวทำร้ายราษฎรที่หัวเมืองต่าง ๆ ลิฉุย กุยกี คิดจะให้โจโฉยกทหารไปปราบ
พวกโจร จึงแต่งหนังสือรับสั่งสองฉบับ ฉบับหนึ่งให้เป่าลั่นเจ้าเมืองบักเป้งยกทหารไปเข้าด้วยโจโฉ
เพื่อปราบโจร อีกฉบับให้โจโฉกับเป่าลั่นยกไปปราบโจร ณ แดนเมืองเซียงจิว เป่าลั่นและโจโฉเมื่อ
ได้รับหนังสือรับสั่งแล้วก็ได้รวมกันยกทหารไปปราบโจร แต่เป่าลั่นพลีชีพพล้ำถูกพวกโจรฆ่าตาย
โจโฉเห็นเป่าลั่นตายก็โกรธ จึงยกทหารเข้ารบฆ่าพวกโจรล้มตายเป็นอันมาก โจโฉคุมทหารไล่พวก
โจรไปถึงแดนเมืองเจปัก ทหารโจโฉจับโจรได้บ้าง โจรเข้ามาเกลี้ยกล่อมบ้าง ได้คนประมาณสี่หมื่น
ห้าหมื่น แล้วโจโฉให้พวกโจรเหล่านั้นเป็นกองทัพหน้ายกไปเที่ยวปราบโจรทุกตำบล โจโฉยกทหาร
เที่ยวปราบโจรได้ประมาณสองเดือน โจรทั้งปวงนั้นมาเกลี้ยกล่อมทั้งเก่าทั้งใหม่ได้ประมาณ
สามสิบหมื่น บรรดาชาวเมืองซึ่งโจรจับไว้ได้นั้นประมาณร้อยหมื่น โจโฉเลือกจัดเอาที่ฉกรรจ์ไว้เป็น
ทหารประมาณยี่สิบหมื่นเศษ ชายชรา กับหญิงนั้นให้กลับไปทำมาหากินอยู่ตามภูมิลำเนา โจโฉจึง
ทำหนังสือกราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ว่าได้ปราบโจรสงบลงแล้ว ลิฉุย กุยกีจึงเอาเรื่องกราบทูล
พระเจ้าเหี้ยนเต้ พระเจ้าเหี้ยนเต้เห็นโจโฉมีความชอบจึงแต่งตั้งให้โจโฉเป็นใหญ่กว่าหัวเมือง
ตะวันออกทั้งปวง ลิฉุย กุยกีหาทันทิดไมก็ได้ทำตามที่พระเจ้าเหี้ยนเต้รับสั่ง เมื่อโจโฉได้รับหนังสือ

¹ แปลว่าเป็นบิดาเลี้ยงพระเจ้าเหี้ยนเต้

รับสั่งก็มีความยินดีมาก จึงยกทหารไปอยู่ ณ เมืองกุนจิว แล้วให้เกลี้ยกล่อมผู้คนที่ฝีมือมาอยู่ด้วย ซึ่งได้ทหารที่ฝีมือเพิ่มขึ้นอีกสองคน ได้แก่ อิกิมและเตียนอุย ส่วนผู้มีสติปัญญาจิตใจได้เอามาไว้เป็นที่ปรึกษาหลายคน ได้แก่ ชุนฮก ชุนฮิว เทียนหยก กุยแก เล่าห้ว บวนทง ลิกเกียน มอกาย ทำให้จิตใจขณะนี้มีความเข้มแข็งทั้งปริมาณและคุณภาพเป็นอันมาก (พระคลัง (หน) 2545: 98 - 129)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า จิ๋นซีได้ใช้คุณธรรมความกล้าหาญ คุณธรรมความเข้มแข็ง และมีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของจิ๋นซีให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่ตั้งโต๊ะตาย และลิดูย กุยก็ขึ้นมามีอำนาจแทน ซึ่งขณะนั้นสถานการณ์ทางการเมืองไม่สงบเกิดโจรโพกผ้าเหลืองขึ้น ลิดูย กุยก็จึงเห็นประโยชน์จากจิ๋นซี จึงเรียกให้จิ๋นซีกับเป่าลันไปปราบโจร เมื่อจิ๋นซีได้มีโอกาสไปปราบโจร จิ๋นซีได้ใช้ความกล้าหาญในการสู้รบกับพวกโจรอย่างสามารถจนรบชนะพวกโจรได้สำเร็จ และจิ๋นซีได้มีโชคชะตาที่ดี ที่เป่าลันถูกพวกโจรฆ่าตายในสนามรบ ทำให้จิ๋นซีมีบทบาทที่โดดเด่นในเหตุการณ์นี้ ถ้าเป่าลันไม่ตาย และถ้าจิ๋นซีกับเป่าลันปราบโจรได้สำเร็จ จิ๋นซีอาจจะไม่มีกำลังทหารมากมายถึงขนาดนี้ และอาจไม่ได้รับความดีความชอบมากถึงเพียงนี้ เพราะเป่าลันจะต้องมาแบ่งผลงานความดีความชอบจากจิ๋นซีอีกส่วนหนึ่งด้วย

เมื่อจิ๋นซีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่กว่าหัวเมืองตะวันออกและมีกำลังทหารเป็นอันมากแล้ว จิ๋นซีก็ยังมีคุณธรรมความเข้มแข็งอีก โดยเห็นได้จากการที่จิ๋นซีพยายามเกลี้ยกล่อมผู้คนที่ฝีมือและผู้มีสติปัญญาให้มาอยู่ด้วยเป็นอันมาก เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ฐานอำนาจของตน จากผลของการมีคุณธรรมของคุณกล้าหาญ คุณธรรมความเข้มแข็ง และมีโชคชะตาที่ดีเข้าช่วย ทำให้จิ๋นซีมีอำนาจในทางการเมืองการปกครองที่เข้มแข็งมากเมื่อเทียบกับแต่ก่อน และยังสร้างชื่อเสียงให้แก่จิ๋นซีที่สามารถปราบโจรโพกผ้าเหลืองช่วยชาติบ้านเมืองได้อีกทางหนึ่งด้วย ทำให้คุณธรรมของจิ๋นซีมีความโดดเด่น และเกิดความชอบธรรมพร้อมที่จะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นผู้ปกครองในภายหน้ามากยิ่งขึ้น

1.2.2 เหตุการณ์ตอนที่จิ๋นซีให้เล่าปีกับลิโป้เป็นอริกัน

หลังจากที่จิ๋นซีได้ครอบครองพระเจ้าเหียนเต๋และมีอำนาจเบ็ดเสร็จในเมืองหลวง จิ๋นซีจึงปรึกษาแก่ขุนนางทั้งปวงว่า “เล่าปีตั้งตัวขึ้นไปเป็นเจ้าเมืองซีจิว ส่วนลิโป้นั้นเป็นศัตรูเรา บัดนี้ไปอาศัยอยู่กับเล่าปี เล่าปีให้ไปอยู่เมืองเสียวฟ่าย และกลัวเล่าปีกับลิโป้รวมกันมาทำร้ายเรา จะคิดอ่านกันอย่างไร” ชุนฮกเสนอว่า “เล่าปีกับลิโป้นั้นอยู่มาดังเสือสองตัว ข้าพเจ้าจะคิดให้ชิงอาหารกันกิน เห็นเล่าปีกับลิโป้จะคิดรบพุ่งกันจนตายข้างหนึ่ง แล้วค่อยคิดการสืบไป บัดนี้ท่านจะทูลพระเจ้าเหียนเต๋ว่า เล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจิวนั้นยังมิได้รับสั่งแต่งตั้ง ขอให้หนังสือไป

แต่งตั้งเล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจิว เห็นเล่าปีจะเป็นใจทำราชการ ท่านจึงให้มีหนังสือไปบอกฉบับหนึ่ง ว่าท่านได้ช่วยทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้จึงโปรด ตั้งเล่าปีให้เป็นเจ้าเมืองซีจิว และลิโป้นั้นมักทำร้ายแก่ผู้มีคุณ ให้เล่าปีคิดอ่านฆ่าลิโป้เสียจงได้” โจโฉเห็นชอบด้วย จึงทูลให้พระเจ้าเหี้ยนเต้ทำหนังสือแต่งตั้งเล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจิว และโจโฉก็ทำหนังสืออีกฉบับให้เล่าปีฆ่าลิโป้เสีย แล้วให้ทหารถือหนังสือสองฉบับไปให้เล่าปี แล้วให้คอยฟังข่าวเล่าปีว่าจะทำอย่างไร เมื่อเล่าปีได้รับหนังสือแต่งตั้งก็ยินดี ส่วนหนังสืออีกฉบับที่ให้ฆ่าลิโป้นั้น เล่าปีคิดตรึกตรองก็รู้เท่าทันแผนการโจโฉ เล่าปีจึงไม่ได้ฆ่าลิโป้ เมื่อโจโฉรู้ว่าแผนการของตนไม่สำเร็จจึงปรึกษากับขุนฮกอีก ขุนฮกจึงว่า “น้ำใจลิโป้นั้นมิได้เชื่อถือผู้ใด ขอให้ท่านแต่งคนไปบอกอ้วนสุดเจ้าเมืองลำหยงว่า บัดนี้เล่าปีได้มีหนังสือขึ้นมาให้กราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ จะขอทหารยกไปตีเมืองลำหยง ถ้าอ้วนสุดรู้ดังนี้ก็เกรง เห็นจะยกทหารชิงมารบเมืองเล่าปีก่อน ท่านให้มีหนังสือรับสั่งไปให้เล่าปียกไปรบเมืองอ้วนสุด เมื่อเล่าปีกับอ้วนสุดรบกันอยู่นั้น ถ้าผู้ใดพลีชีพแล้ว ลิโป้ก็จะฆ่าเอาเป็นมันคง ท่านจึงคิดการต่อไป” โจโฉเห็นชอบด้วย จึงทำตามที่ขุนฮกบอก เมื่อเล่าปีได้หนังสือรับสั่งจากพระเจ้าเหี้ยนเต้แล้วก็ทำตามโดยยกทหารไปรบกับอ้วนสุด ฝ่ายอ้วนสุดรู้ข่าวว่าเล่าปีมีหนังสือขึ้นไปขอทหารพระเจ้าเหี้ยนเต้จะยกมาตีเมืองลำหยงก็เกรง จึงให้กำแหงทหารเอกยกทหารสิบหมื่นไปตีเมืองซีจิว ส่วนเล่าปีก็ยกทหารมาตีเมืองอ้วนสุด โดยให้เตียวหุยอยู่รักษาเมืองซีจิว เล่าปีกับกำแหงสู้รบกันยังไม่แพ้ชนะ ทางเมืองซีจิวเตียวหุยได้เกิดเมามสุราเอาตัวโจป้าซึ่งเป็นพ่อตาของลิโป้มาเสียนตี โจป้าคิดแค้นและเห็น เตียวหุยเมามอยู่ จึงวางแผนให้ลิโป้ยกทหารจากเมืองเสียวพายมาชิงเอาเมืองซีจิวในคืนนั้นจนสำเร็จโดยง่าย ส่วนเตียวหุยก็หนีออกจากเมืองไปหาเล่าปีที่กำลังสู้รบกับกำแหง ทำให้แผนการของโจโฉ ไร้สำเร็จตามที่วางไว้ (พระคลัง (หน) 2545: 190 - 196)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ และมีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของโจโฉให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉคิดจะกำจัดเล่าปีกับลิโป้ โจโฉจึงได้ปรึกษากับที่ปรึกษาว่าจะคิดหาวิธีการกำจัดเล่าปีกับลิโป้อย่างไร ขุนฮกที่ปรึกษาจึงบอกอุปายในการกำจัดเล่าปีกับลิโป้ให้โจโฉฟัง โดยให้ทั้งสองฝ่ายเกิดการแก่งแย่งชิงอำนาจกันเอง โดยโจโฉไม่ต้องออกแรงทหาร เมื่อโจโฉได้ฟังอุปายของขุนฮกก็เห็นถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ จึงให้ดำเนินการตามแผนของขุนฮก ในตอนแรกถึงแม้อุปายแผนการของขุนฮกจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่แผนการดังกล่าวก็สามารถทำให้ลิโป้เกิดหวาดระแวงเล่าปีก็คิดจะทำร้ายตนได้¹

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในตอนเล่าปีขอล้างทหารโจโฉมากำจัดลิโป้ หน้า 182 - 183

ส่วนเล่าปีนั้นก็หวาดระแวงลิโป้ กลัวลิโป้คิดจะชิงเอาเมืองซีจี๊วของตน ทำให้แผนการของโจโฉครั้งนี้ สำเร็จในทางจิตวิทยา ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่ไวใจซึ่งกันและกัน

เมื่อแผนการของซุนฮกไม่ประสบความสำเร็จให้เห็นผลเป็นรูปธรรม โจโฉก็ได้ปรึกษากับที่ปรึกษาอีก ซุนฮกจึงคิดอุบายแผนเสือกสิ้นหมี่ให้ โดยเสียมให้เล่าปีกับอ้วนสุด ทะเลาะกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพลี่ยงพล้ำลิโป้ก็จะซ้ำฝ่ายนั้น โจโฉเห็นชอบแผนการนี้จึงทำตาม และสุดท้ายผลของการใช้ความสูญุมรอบคอบของโจโฉที่ได้ปรึกษาหาทางกำจัดเล่าปีกับลิโป้ก็ ประสบกับความ สำเร็จโดยมีโชคชะตาเข้าช่วย ที่ทำให้เดียวหุยที่อยู่รักษาเมืองซีจี๊วเกิดเมฆสุรา อาละวาด ทำให้ลิโป้ชิงเอาเมืองซีจี๊วไปได้ ทำให้เล่าปีกับลิโป้ต้องเป็นศัตรูกัน และเล่าปียังต้องเป็น ศัตรูกับอ้วนสุดอีกทางหนึ่งด้วย โดยที่โจโฉไม่ต้องออกแรงทหารให้ลำบากแต่อย่างใด หาก เหตุการณ์นี้ เดียวหุยไม่ก่อเรื่อง ลิโป้ก็จะไม่สามารถชิงเอาเมืองซีจี๊วจากเล่าปีไปได้ และเล่าปีกับ ลิโป้ก็จะไม่เป็นอริกัน แต่การใช้คุณธรรมของโจโฉครั้งนี้หวังผลไปที่เล่าปีกับลิโป้ โดยได้โชคชะตาที่ ดีเข้ามาช่วย ที่ทำให้เดียวหุยมาเป็นตัวแปรช่วยให้แผนการของโจโฉประสบความสำเร็จลงได้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉเหยียบข่าวราษฎร

เมื่อโจโฉได้ยกทัพไปรบกับเตียวลิ้วและเล่าเปียวซึ่งเป็นญาติชาวโพดสาส์สุก นั้น ราษฎรที่อาศัยอยู่รายทางรู้ว่ากองทัพโจโฉยกมาก็คงวิตกกังวลกันแต่คืนหนึ่งที่ไร่นาเสีย โจโฉเห็นดังนั้น จึงกำชับนายทัพนายกองทั้งปวงว่า “ถ้าผู้ใดเบียดเบียนชาวบ้าน และเหยียบข่าวโพดสาส์เสียแต่ ต้นหนึ่งเราจะตัดศีรษะนายทัพนายกองเสีย” แล้วโจโฉก็ให้ทหารป่าวร้องให้ราษฎรทั้งปวงตั้งอยู่ ตามปกติ ราษฎรทั้งปวงเห็นข่าวของมิได้เป็นอันตราย แล้วก็รู้ว่าโจโฉกำชับทหารดังนั้น ก็มีความ ยินดีชวนกันสรรเสริญว่ามหาอุปราชมีใจปราณีราษฎรหาผู้ใดเสมอมิได้ ครั้นคืนที่พออยู่นั้น นายทัพ นายกองที่ขี่ม้าต่างก็ลงจากม้าแล้วจงเอาเวลาผ่านไปไร่นาของราษฎร เพราะกลัวจะไปเหยียบข่าว และกลัวจะได้รับอาญาโจโฉ ส่วนโจโฉนั้นขี่ม้าให้ทหารแหวกข่าวให้ ในขณะที่ม้าโจโฉเดินผ่านไป นั้นบังเอิญมีนกตัวหนึ่งบินออกจากกอข้าวโพดสาส์ ผ่านหน้าม้าโจโฉ ม้านั้นก็ตกใจตื่นวิ่งเข้าไปใน ไร่เหยียบต้นข้าวหักเสียหายเป็นอันมาก โจโฉเห็นดังนั้นจึงคิดอุบายหวังจะให้คนทั้งปวงนับถือว่า ตนเป็นคนมีสัตย์ธรรม จึงเรียกให้นายทัพนายกองมาแล้วว่า “บัดนี้เราทำผิดให้ท่านทั้งปวงปรึกษา โทษเราด้วย” เหล่าทหารนั้นยังมีได้จะว่าอะไร โจโฉก็ทำเป็นซักกระปี่จะเชือดคอตัวเอง กุญแจเห็นก็ ตกใจจึงเข้ายุตกระปี่ไว้ แล้วห้ามว่า “ซึ่งมหาอุปราชกระทำดังนี้ควรอยู่แล้ว แต่ตัวข้าพเจ้านายทัพ นายกองราษฎรทั้งปวงได้อยู่เย็นเป็นสุขก็เพราะบุญมหาอุปราช มหาอุปราชจะฆ่าตัวเสียบัดนี้ ราษฎรทั้งปวงมิได้มีที่พึ่งก็จะได้รับความเดือดร้อน” โจโฉก็ทำเป็นทอดใจใหญ่แล้วว่า “ท่านว่านี่ชอบ แล้ว แต่ท่านจะขอเป็นคำขาดนั้นมิได้ จำเราจะทำให้เป็นตัวอย่าง” แล้วโจโฉก็เอากระบี่ตัดผม

ตัวเองส่งให้ทหารเอาไปร้องประกาศทุกหน้าบ้านว่า มหาอุปราษกระทำความผิดแล้ว มิได้คิดแก้ชีวิตจะ
ฆ่าเสีย นายทัพนายกองทั้งปวงห้ามไว้ มหาอุปราษตัดผมออกแทนศีรษะให้คนทั้งปวงดูเป็น
ธรรมนิยมไว้ ทหารและราษฎรทั้งปวงต่างก็ชวนกันสรรเสริญรักใจโอบมากซึ้งกว่าแต่ก่อน อีกทั้งกลัว
อาญาเป็นอันมาก ใจโอบก็เร่งยกทหารไปรบกับเตียวลี้วต่อไป (พระคลัง (หน) 2545: 240 - 242)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโอบได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา และมี
โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของใจโอบให้
ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโอบได้ประกาศอาญา
ออกไปว่าถ้าผู้ใดในกองทัพได้เหยียบไร่ข้าวโพดสาธิตของราษฎรได้รับความเสียหายจะต้องได้รับ
โทษถึงชีวิต เพื่อให้ราษฎรตามรายทางไม่ดำเนินหรือเกลียดใจโอบที่ยกทัพมา และเพื่อให้ได้นำใจ
ราษฎรที่เห็นว่าตนนั้นมีใจรักราษฎรเป็นอันมาก แต่ขณะที่ใจโอบเดินทัพอยู่นั้นก็ได้เกิดความบังเอิญ
นกได้บินผ่านหน้าม้าของใจโอบ ทำให้ม้าที่ใจโอบขี่อยู่นั้นตกใจวิ่งไปเหยียบไร่ข้าวโพดสาธิตเสียหาย จาก
คำสั่งที่ใจโอบประกาศอาญาไปนั้นจะได้ใช้ลงโทษคนอื่นแต่กลับมายุ่งยอทำร้ายตัวใจโอบเอง ดังนั้น
เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์ให้คำสั่งตนคงความศักดิ์สิทธิ์ และให้ผู้ได้ปกครองเห็นตนเป็น
ตัวอย่างที่ดี ใจโอบจึงคิดอุบายที่จะลงโทษตัวเองโดยชักกระบี่จะฆ่าตัวตาย การที่ใจโอบทำดังนี้ คง
เห็นอย่างดีแล้วว่าจะต้องมีคนห้าม และก็เป็นจริงอย่างที่ใจโอบคิดไว้ ซึ่งได้มีกษัตริย์เข้ามาห้ามไว้ และ
ได้อ้อนวอนขอไม่ให้ใจโอบลงโทษตัวเอง ใจโอบเห็นสมความคิดจึงทำเป็นแก้งัดเอาผมของตนให้
ทหารนำไปป่าวประกาศให้ราษฎรทั้งปวงได้รู้ว่าใจโอบทำผิดที่เหยียบไร่ข้าวเสียหาย แต่การทำเช่นนี้ไซ้
กลัวตายที่จะรับโทษตามอาญาของตนที่ได้ประกาศไว้ แต่ทหารทั้งปวงได้ขออภัย จึงได้ตัดผมแห่มา
ร้องป่าวประกาศให้แก่ทุกคนได้รับรู้ว่าตนนั้นรักราษฎรมากแค่ไหน และเป็นคนที่มียศย์ธรรม

ซึ่งแผนการแก้ไขสถานการณ์ครั้งนี้ของใจโอบทำให้ใจโอบได้รับการยกย่อง
สรรเสริญจากราษฎรและทหารทั้งปวงเป็นอย่างมาก และยังทำให้ใจโอบได้มีคุณธรรมความเมตตา
ปราณีแก่ราษฎรขึ้นมาอีกทางหนึ่งด้วย

จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์นี้ได้มีโชคชะตาที่ไม่ดี คือมีนกบินผ่านหน้าม้าทำให้
ม้าที่ใจโอบตกใจวิ่งตื่นเหยียบไร่ข้าวเสียหาย ทำให้ใจโอบต้องตกอยู่ในที่นั่งลำบาก แต่พอใจโอบได้ใช้
ปัญญาเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ โชคชะตาที่ไม่ดีครั้งนี้กลับกลายเป็นโชคชะตาที่ดีทันที กล่าวคือ
สามารถทำให้ใจโอบได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้ได้ปกครองเป็นอย่างมาก ทำให้ชื่อเสียงการ
เป็นผู้ปกครองที่มีคุณธรรมของใจโอบมีเพิ่มมากขึ้นไปอีก

เหตุการณ์ตอนที่โจโจจับตัวลิโป้ได้

เมื่อแผนของโจโจที่ให้เล่าปีกำจัดลิโป้ล้มเหลว และเล่าปีก็ถูกลิโป้ยกทัพมาตีเมืองจนแตกพ่ายไป เมื่อเล่าปีแตกหนีไปนั้นก็ทำหนังสือไปบอกแก่โจโจให้รีบยกทหารมาช่วย โจโจได้ทราบข่าวก็เร่งยกทหารมาช่วยเล่าปี ลิโป้สู้โจโจไม่ได้จึงหนีไปอยู่เมืองแห่ฝือ แล้วให้ทหารรักษาเชิงเทียนไว้ให้มั่นคง โจโจก็สั่งให้ทหารล้อมเมืองแห่ฝือไว้ไม่ให้ลิโป้ไปขอความช่วยเหลือจากอ้วนสุดได้ โดยให้เล่าปีไปคอยสกัดทางไว้ ตันก่งเห็นกองทัพโจโจเพียงยกมา จึงบอกให้ลิโป้ยกทหารออกตี แต่ลิโป้ก็เข้าไปปรึกษาภรรยาของตนก่อน ภรรยาลิโป้กลัวลิโป้เป็นอันตราย จึงห้ามไว้ ลิโป้ก็เชื่อภรรยาไม่ได้ทำตามตันก่ง ตันก่งมีฐจะทำอะไรจึงเดินออกมาแล้วพูดว่า "ตัวเราทุกวันนี้เห็นจะถึงแก่ความตายสิ้น เพราะลิโป้คิดการเสียไปแล้ว" นับแต่นั้นมาลิโป้ก็มีได้ยกทหารออกมารบกับโจโจ ลิโป้ทำหนังสือไปขอให้อ้วนสุดยกทหารมาช่วย เตียวหุยก็จับทหารที่ถือหนังสือนั้นมาให้โจโจได้ โจโจก็ให้ตัดศีรษะทหารนั้นไปเสียบไว้หน้าค่าย โจโจจึงให้ทหารทั้งปวงเข้าล้อมเมืองแห่ฝือไว้ แล้วกำชับไว้ว่า "คนในเมืองหนีออกมาได้หน้าด่านผู้ใด เราจะเอาโทษนายทัพนายกองซึ่งรักษาด่านนั้นถึงสิ้นชีวิต" ทหารทุกคนเกรงอาญาโจโจจึงปฏิบัติหน้าที่กันอย่างเคร่งครัด โจโจล้อมลิโป้ไว้นานแล้วจึงพูดว่า "ศัตรูเราฝ่ายเหนือยังเกรงอยู่แต่อ้วนเสี้ยว ฝ่ายตะวันตกนั้นเล่าเปียว เตียวสิ่วก็มีกำลังเราจะไว้ใจมิได้ เรายาล้อมเมืองแห่ฝือไว้นานแล้ว ทหารทั้งปวงก็อดโรยเราก็คงกลับเมืองอยู่ได้บ้างรุมทหารให้บริบูรณ์ก่อน จะได้ป้องกันอันตรายเมืองเราด้วย ท่านทั้งปวงจะเห็นประการใด" ชุนฮกจึงบอกให้อยู่ทำศึกต่อจนกว่าจะสำเร็จ กุยแกก็เสนอให้ท่อน้ำจากแม่น้ำให้ไหลเข้าเมืองแห่ฝือ โจโจเห็นชอบด้วยจึงสั่งให้ทหารทำ พอหน้าฝุน้ำก็ไหลเข้าเมืองแห่ฝือ คนในเมืองได้รับความลำบากแต่ลิโป้ก็มิได้ทำประการใด เขาแต่เสพสุราระบายทุกข์ วันหนึ่งภรรยาลิโป้เอากระจกมาให้ลิโป้สองดู ลิโป้เห็นตัวเองเศร้าหมอง จึงคิดว่าสุรานั้นเป็นเหตุ จึงสั่งให้ทหารทั้งปวงห้ามเสพสุรา ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะลงโทษถึงตาย อยู่มาวันหนึ่งคนเลี้ยงม้าของลิโป้คิดยกม้าเอาไปให้เล่าปี เขาเสงเป็นนายกองรู้เข้าจึงตามไปจับตัวมาได้ ทหารทั้งหลายต่างก็มาเยื่อนเขาเสง เขาเสงจึงคิดจะใคร่เลี้ยงสุราแต่คิดเกรงอาญาลิโป้ จึงเข้าไปขอลิโป้ว่าจะเลี้ยงสุรา ลิโป้ได้ฟังดังนั้นก็โกรธหว่ามิได้เคารพในคำสั่งของตน จึงให้ทหารเอาตัวเขาเสงไปฆ่าเสีย เหล่าทหารเห็นเข้าก็รีบขอลิโป้ให้ยกโทษ ลิโป้จึงสั่งโอบห้ำหีบที่ ทหารทั้งปวงเห็นก็เสียน้ำใจ หลังจากเขาเสงกลับบ้าน ชงเหียน กุยชกเข้าไปเยี่ยม ทั้งสามคนคิดจะตีตัวออกห่างจากลิโป้ และจะจับตัวลิโป้ให้โจโจเพื่อเอาความชอบ ทั้งสามคนจึงวางแผนกัน โดยเขาเสงได้แอบไปลักม้าเช็กเร้าของลิโป้ไปเสีย แล้วออกไปหาโจโจเล่าแผนการให้โจโจฟัง โจโจได้ฟังดังนั้นก็ดีใจแล้วปูนบำเหน็จให้ ครั้นพอตอนเช้าโจโจก็ยกทหารเข้าตีเมืองแห่ฝือ ลิโป้จะออกรบแต่หาม้าเช็กเร้าไม่เจอ จึงสั่งให้ทหารป้องกันเมืองอย่างเต็มกำลัง

ทั้งสองฝ่ายสู้รบกันจนเที่ยง โจโฉก็ยังเข้าเมืองไม่ได้ ลิโป้ก็นั้นได้ป้องกันเมืองจนเพลียแล้วนั่งหลับไป ฝ่ายซงเหียน และงุยชกเห็นได้การก๊อบเอาเชือกมามัดลิโป้ไว้จนแน่น ลิโป้ได้ร้องให้ทหารช่วย ทหารทั้งปวงก็มิได้ช่วย งุยชกจึงเปิดประตูเมืองให้ทหารของโจโฉเข้ามา ฝ่ายโกซุ่น เตียวเลี้ยวเห็นว่าลิโป้มีภัยก็จะมาช่วย แต่พอดีทหารโจโฉเข้าเมืองมาได้ จึงล้อมจับโกซุ่นและเตียวเลี้ยวเอาไว้ โจโฉก็ยึดเมืองแห่ฝื่อไว้ได้โดยง่าย (พระคลัง (หน) 2545: 257 - 271)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความเด็ดขาด คุณธรรมความอดทน และมีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของโจโฉให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉสั่งให้ทหารล้อมเมืองแห่ฝื่อไว้ทุกด้านห้ามมิให้ทหารลิโป้หนีออกไปขอความช่วยเหลือจากอ้วนสุดได้ โดยใช้ความเด็ดขาดคาดโทษถึงตายหากผู้ใดปล่อยยให้พรรคพวกของลิโป้หนีออกไปได้ ทำให้ทหารทุกคนเกรงกลัวอาญาโจโฉจึงตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ทำให้พรรคพวกของลิโป้ไม่สามารถหนีออกจากเมืองไปขอความช่วยเหลือจากอ้วนสุดได้

หลังจากที่โจโฉล้อมเมืองแห่ฝื่อไว้นานแล้ว และไม่สามารถตีเข้าเมืองได้ โจโฉก็เกิดท้อใจคิดจะยกทหารกลับเมืองฮูโต่ แต่ที่ปรึกษาบอกว่าให้อยู่ต่อ เพราะการใกล้จะสำเร็จ โจโฉจึงอดทนทำการต่อ จนมีโชคชะตาที่ดีมาเข้าช่วยโจโฉ เมื่อเฮาเสง งุยชก และซงเหียนทหารของลิโป้ คิดเอาใจออกห่างลิโป้ไปเข้าอยู่กับโจโฉ และวางแผนจับลิโป้ให้โจโฉ จะเห็นได้ว่าความสำเร็จครั้งนี้ของโจโฉมีโชคชะตาที่ดีเข้ามาช่วย ทำให้โจโฉจับลิโป้และยึดเมืองแห่ฝื่อเอาไว้ได้ หากเหตุการณ์นี้โจโฉไม่ได้เฮาเสง งุยชก และซงเหียนช่วยเหลือ โจโฉอาจจะยังไม่สามารถตีเข้าเมืองแห่ฝื่อได้ หรือถ้าได้ก็ต้องใช้เวลานาน หรืออาจยึดเมืองได้แต่ลิโป้อาจหนีไปได้ ซึ่งจะทำให้เป้าหมายที่แท้จริงของโจโฉ (คือกำจัดลิโป้) อาจไม่บรรลุผล

เหตุการณ์ตอนที่บุตรของอ้วนเสี้ยวแย่งชิงอำนาจกันเอง

โจโฉอยู่เมืองฮูโต่ได้บำรุงทหารให้เข้มแข็งแล้วก็ยกทัพมาตีเอาเมืองของอ้วนเสี้ยว ฝ่ายอ้วนเสี้ยวหลังจากแพ้สงครามแก่โจโฉมาสองครั้งก็ล้มปวยลง อ้วนเสี้ยวเห็นโจโฉยกทัพมาก็ให้อ้วนซงออกรบ อ้วนซงทะนงตนรีบออกรบกับโจโฉจึงพ่ายแพ้กกลับมา อ้วนเสี้ยวรู้ว่าอ้วนซงแพ้โจโฉมาก็ตกใจจนไข้กำเริบแล้วก็สิ้นใจตาย หลังจากอ้วนเสี้ยวตาย บุตรของอ้วนเสี้ยวสามคน ได้แก่ อ้วนถำบุตรตนโต อ้วนฮูบุตรคนกลาง และอ้วนซงบุตรคนเล็ก ทั้งสามคนมิได้มีใจรักสามัคคีกันอ้วนซงได้โอกาสที่อยู่กับอ้วนเสี้ยวในเมืองก๊กจิ๋วก่อนที่อ้วนเสี้ยวจะตาย จึงแต่งตั้งตัวเองเป็นเจ้าของก๊กจิ๋วสืบทอดอำนาจบิดา อ้วนถำเห็นว่าตนเป็นบุตรคนโตควรจะได้สืบทอดตำแหน่งตามประเพณี ทั้งสองฝ่ายจึงสู้รบกันเอง ที่ปรึกษาของโจโฉจึงบอกแก่โจโฉว่า บุตรของอ้วนเสี้ยวได้

สู้รบกันควรจะปล่อยให้สู้กันเองก่อน ถ้าทางเรายกทัพมาตอนนี้ บุตรของอ้วนเสี้ยวก็จะสมัครสมานช่วยกันรบป้องกันเมือง ทางเราควรจะยกไปรบกับเล่าเปียวก่อน เมื่อเราไปแล้วบุตรอ้วนเสี้ยวก็จะรบกันเองถ้าบุตรของอ้วนเสี้ยวฝ่ายใดเพียงพล้ำกำลังก็จะอ่อนทั้งคู่ ตอนนั้นค่อยยกมาก็จะได้เมืองโดยง่าย โจโฉเห็นชอบด้วย โจโฉจึงยกทัพกลับไป ฝ่ายอ้วนซงกับอ้วนถำก็สู้รบกัน อ้วนถำสู้ไม่ได้ จึงทำหนังสือหวังหลอกให้โจโฉยกทัพมาช่วย โจโฉเห็นได้ที่จึงยกทัพมาช่วยเพื่อหวังเอาประโยชน์จากเหตุการณ์นี้ อ้วนซงยกทหารออกจากเมืองก็จี้มาสู้กับโจโฉ แต่สู้โจโฉไม่ได้ก็ถูกตีแตกไป จากการสู้รบกันในเหตุการณ์นี้ได้มีขุนนางฝ่ายตระกูลแซ่อ้วนได้เข้ามาอยู่กับโจโฉหลายคน ฝ่ายซินผีหนึ่งในนั้นหลังจากที่อ้วนซงถูกโจโฉตีแตกไป ก็ได้เก็บเอาตราสำหรับที่และหมวกเครื่องแต่งตัวของอ้วนซงใส่ปลายไม้ขึ้นแคว่งแล้วร้องประกาศแก่ชาวเมืองกิ๋วซึ่งอยู่บนเชิงเทินว่า อ้วนซงได้ถูกโจโฉฆ่าตายแล้ว ขอให้ชาวเมืองและทหารอ่อนน้อมแก่โจโฉ สิมโหยซึ่งอยู่รักษาเมืองได้ยินดังนั้นก็โกรธ จึงเอาตัวญาติพี่น้องของซินผีมาฆ่า แล้วเอาศพโยนออกนอกกำแพงเมือง ฝ่ายสิมเอ๋งซึ่งเป็นหลานของสิมโหยและเป็นเพื่อนรักกับซินผี เห็นสิมโหยทำดังนั้นก็แค้นเพราะรักซินผีเป็นอันมาก จึงลอบทำหนังสือให้ซินผีมีใจความว่า ถ้ามหาอุปราชยกตีเมืองในคืนนี้จะคอยเปิดประตูเมืองให้ เมื่อโจโฉรู้ดังนั้นแล้วจึงสั่งแก่ทหารทั้งปวงว่า อย่าให้ผู้ใดทำร้ายคนแซ่อ้วนและผู้ที่ยำอ่อนน้อมเป็นอันขาด ถ้าผู้ใดไม่ฟังจะลงโทษถึงชีวิต พอใกล้รุ่ง โจโฉจึงให้ทหารหักเข้าตีเมืองกิ๋ว สิมเอ๋งก็เปิดประตูเมืองให้ โจโฉก็เข้ายึดเมืองกิ๋วได้สำเร็จ (พระคลัง (หน) 2545: 440 - 456)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความเข้มแข็ง คุณธรรมความมีปัญญา และมีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของโจโฉให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉมีกองทัพที่เข้มแข็งสามารถสู้รบกับกองทัพอ้วนซงจนได้รับชัยชนะ และการมีชัยชนะของโจโฉครั้งนี้ทำให้อ้วนเสี้ยวถึงกับโรคกำเริบสิ้นใจตาย ซึ่งการตายของอ้วนเสี้ยวทำให้บุตรของอ้วนเสี้ยวทะเลาะกันเองเพื่อหวังจะสืบทอดอำนาจต่อจากอ้วนเสี้ยว ทำให้ความเข้มแข็งของเมืองกิ๋วที่เคยมีเอกภาพได้เสื่อมถอยลง และเป็นประโยชน์แก่โจโฉโดยที่ไม่ต้องทำอะไร ซึ่งผลดังกล่าวถือได้ว่าเป็นโชคชะตาที่ดีแก่โจโฉ ที่จะทำให้โจโฉได้ใช้คุณธรรมยึดเอาเมืองกิ๋วได้ง่ายมากขึ้น

เมื่อบุตรของอ้วนเสี้ยวแย่งชิงอำนาจกัน โจโฉก็ใช้ปัญญาโดยยกทัพออกมา ก่อนปล่อยให้บุตรของอ้วนเสี้ยวสู้รบกันเอง เมื่ออ้วนถำสู้อ้วนซงไม่ได้และทำหนังสือมาหาโจโฉให้ยกทัพมาช่วยโจโฉเห็นว่าได้โอกาสจึงยกทัพกลับมาอีกครั้ง โจโฉยกทัพมาครั้งนี้ก็ได้โชคชะตาที่ดีเข้าช่วยอีก นั่นคือ ขุนนางทางฝ่ายตระกูลอ้วนเสี้ยวได้เข้ามาอยู่กับโจโฉหลายคน และได้ช่วยโจโฉยึดเอาเมืองกิ๋วได้สำเร็จ

เหตุการณ์ตอนที่เล่าเปียวเสียชีวิต ทำให้โจโจได้เมืองของเล่าอ๋อง

โดยง่าย

หลังจากที่โจโจให้แฮหัวตุ้นไปทำสงครามกับเล่าปี่และพ่ายแพ้กลับมา โจโจจึงคิดจะยกทัพไปกำจัดเล่าปี่และซุนกวนให้ได้ โจโจจึงเกณฑ์ทหารได้ห้าสิบล้าน ให้โจหยินโจทองคุมทหารสิบล้านเป็นกองหนึ่ง ให้เตียวเลี้ยว เตียวคับคุมทหารสิบล้านเป็นกองสอง ให้แฮหัวตุ้นกับแฮหัวเอียนคุมทหารสิบล้านเป็นกองสาม ให้อิ๊กกิมกับลิเตียนคุมทหารสิบล้านเป็นกองสี่ แล้วตั้งให้เคาฑูคุมทหารสามพันเป็นกองหน้าสำหรับสอดแนม ส่วนโจโจนั้นคุมทหารหกหมื่นเป็นกองหลวง และให้ซุนฮกอยู่รักษาเมืองสุโต แล้วยกทัพไปตีเมืองซินเจี๋ยของเล่าปี่ ส่วนทางเมืองเกงจิวนั้นเล่าเปียวเจ้าเมืองได้ป่วยหนักจะยกเมืองให้เล่าปี่ แต่เล่าปี่ไม่ยอมรับ เพราะเห็นว่าจะไม่เหมาะสมกลัวคนอื่นจะครหานินทาว่ามาเอาเมืองของคนแค่เดียวกัน อยู่มาเล่าเปียวได้ข่าวว่าโจโจยกทัพใหญ่มาเล่าเปียวคิดหนักจนโรคกำเริบหนักขึ้น ในที่สุดเล่าเปียวก็เสียชีวิต อำนาจก็ตกอยู่กับซัวมอพี่ชายของนางซัวฮุหยินซึ่งเป็นภรรยาของเล่าเปียว ส่วนบุตรคนโตของเล่าเปียวชื่อเล่าก็อยู่ที่เมืองกังแฮซึ่งเป็นบุตรต่างมารดา กัน เล่าก็ที่นี่ไม่ถูกกับซัวมอและนางซัวฮุหยิน เล่าก็อยู่เมืองกังแฮจึงไม่รู้ว่าบิดาของตนเสียชีวิต ทำให้ซัวมอวางแผนให้เล่าอ๋องบุตรคนเล็กของเล่าเปียวกับนางซัวฮุหยินได้ขึ้นสืบทอดอำนาจแทน แล้วซัวมอก็จัดแจงเอาพรรคพวกของตนตั้งขึ้นมาเป็นขุนนางและให้คุมทหารทั้งปวง แล้วซัวมอก็พานางซัวฮุหยินกับเล่าอ๋องและขุนนางไปอยู่ที่เมืองชงหยงหวังจะได้ต่อสู้กับเล่าปี่และเล่าก็ โจโจนั้นยกทัพมาทางเมืองชงหยง พอเล่าอ๋องรู้ข่าวก็ตกใจกลัว ขุนนางทั้งหลายต่างก็กลัวโจโจ จึงบอกให้เล่าอ๋องรักษาตัวรอดโดยให้ยอมอ่อนน้อมเข้าแก่โจโจ เล่าอ๋องก็เชื่อและทำตาม เมื่อโจโจได้รับหนังสืออ่อนน้อมจากเล่าอ๋องก็ยินดี ฝ่ายเล่าปี่ได้รู้ข่าวว่าเล่าเปียวเสียชีวิตแล้ว และเล่าอ๋องได้สืบทอดอำนาจต่อบิดาและได้ยกเมืองให้แก่โจโจ เล่าปี่ก็กังวล ต่อมาคนของเล่าก็ได้มาบอกแก่เล่าปี่ว่าให้ทำเป็นยกทหารไปจะเคารพศพเล่าเปียว เมื่อเล่าอ๋องออกมาจับก็ให้จับเล่าอ๋องฆ่าเสียแล้วยึดเอาเมือง แต่เล่าปี่ไม่ยอมทำตาม เพราะกลัวจะถูกครหาและเห็นแก่เล่าเปียวซึ่งเป็นแค่เดียวกัน เล่าปี่คิดว่าจะต้านทานโจโจไม่ได้จึงอพยพผู้คนไปอยู่เมืองอ้วนเซี่ย (พระคลัง (หน) 2545: 554 - 557)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้คุณธรรมความเข้มแข็ง และมีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของโจโจให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจยกทัพมาห้าสิบล้านเพื่อจะมารบกับเล่าปี่ และตีเอาเมืองแถบชายทะเล เมื่อโจโจกำลังเดินทัพมานั้นเล่าเปียวก็เสียชีวิต การที่เล่าเปียวเสียชีวิตนั้นถือได้ว่าเป็นโชคชะตาที่ดีของโจโจ ที่ทำให้บุตรของเล่าเปียวเกิดการแตกแยกกัน ความเข้มแข็งของเมืองเกงจิวก็อ่อนแอลง เมื่อโจโจยกทัพใหญ่มาใกล้จะถึง ทำให้ขุนนาง

ชาวเมืองเกงจิวเกรงกลัวไม่คิดจะรบกับโจโจ และบอกให้เส้าอ๋องยอมอ่อนน้อมต่อโจโจ เส้าอ๋องก็ยอมทำตาม ทำให้โจโจได้เมืองของเส้าอ๋องโดยง่ายแบบไม่ต้องใช้กำลังรบ

เหตุการณ์ตอนที่โจโจกำจัดม้าเท้งเจ้าเมืองเสเหลียง

โจโจคิดจะไปตีเมืองกังตั้งของซุนกวนและเมืองกังแฮที่เส้าป้ออาศัยอยู่ แต่โจโจยังเกรงม้าเท้งเจ้าเมืองเสเหลียงว่าจะยกทัพมาตีเมืองฮูโต ซุนฮิวจึงว่า "ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าเกรง ฉะนั้นจึงจะมีหนังสือพระเจ้าเหียนเต๋ลวงไปว่า ท่านเป็นผู้รับสั่งตั้งม้าเท้งให้เลื่อนที่ขึ้นไปเป็น นายทหารใหญ่ จะให้ปราบปรามหัวเมืองฝ่ายใต้แลรบเอาเมืองซุนกวน แต่ให้หาตัวเข้ามาคิด ราชการก่อน ครั้นมาถึงแล้วเราจับตัวฆ่าเสีย จึงยกไปรบเอาเมืองซุนกวนก็จะไม่มีกังวลทางหลัง" โจโจเห็นชอบด้วย จึงให้ทหารถือหนังสือรับสั่งเอาไปให้ม้าเท้ง ฝ่ายม้าเท้งได้หนังสือรับสั่งแล้วก็คิดว่าโจโจคงมีแผนคิดจะทำร้ายตน แต่จะไม่ไปเมืองฮูโตก็จะกลายเป็นขัดรับสั่งพระเจ้าเหียนเต๋ ม้าเท้งจึงคิดจะไปเมืองฮูโต แล้วม้าเท้งก็จัดทหารไปเมืองฮูโตตามหนังสือรับสั่ง โดยให้ม้าเฉียวอยู่รักษาเมืองเสเหลียง ม้าเท้งยกทหารมาถึงเมืองฮูโตได้ตั้งทัพอยู่ใกล้เมืองฮูโตประมาณสองร้อยเส้น โจโจรู้ว่าม้าเท้งมาแล้วก็สั่งให้อุยกุ้ยออกไปหาม้าเท้งให้บอกว่า ม้าเท้งยกทหารมาด้วยเป็นอันมาก จะเข้ามาในเมืองนั้นให้แต่ตัวม้าเท้งกับทหารผู้ใหญ่เข้ามาเฝ้าพระเจ้าเหียนเต๋ ส่วนทหารนั้นให้คอยอยู่นอกเมืองและจะเอาเสบียงออกมาให้ในวันพรุ่งนี้ อุยกุ้ยออกมาพบม้าเท้ง อุยกุ้ยนั้นไม่ชอบโจโจ อยู่ และคิดจะกำจัดอยู่เนือง ๆ จึงเอาแผนการของโจโจที่คิดจะฆ่าม้าเท้งมาบอกแก่ม้าเท้งให้รู้ แล้วอุยกุ้ยได้บอกแผนการให้แก่ม้าเท้งว่า ให้ม้าเท้งบอกแก่โจโจว่า ตัวนั้นได้เดินทัพมาเหนือเรื่องเข้าเฝ้าของดกก่อน พรุ่งนี้โจโจเห็นจะเอาเสบียงออกมาให้เพื่อจะมาดูลาดเลา ตอนนั้นให้ม้าเท้งจับโจโจฆ่าเสีย ม้าเท้งเห็นชอบด้วย จึงร่วมมือกับอุยกุ้ยจะฆ่าโจโจ พออุยกุ้ยกลับเข้ามาในเมืองฮูโตก็คิดวิตกในเรื่องที่จะกำจัดโจโจ กลัวจะไม่สำเร็จ ฝ่ายนางลิซุนเอี้ยงเมียน้อยอุยกุ้ยเป็นชู้กับเปี้ยวเต็กซึ่งเป็นน้องเมียหลวง เปี้ยวเต็กนั้นจะใคร่ได้นางลิซุนเอี้ยงเป็นเมีย แต่คอยหาความผิดอุยกุ้ยเป็นช้านานแต่ยังไม่สมความคิด นางลิซุนเอี้ยงเห็นอุยกุ้ยหลังจากไปพบม้าเท้งมา มีความวิตกผดปกติ จึงหลอกถามอุยกุ้ย อุยกุ้ยนั้นนั่งเสพสุราเมาอยู่ จึงไม่ทันคิดก็เล่าเนื้อความซึ่งคิดไว้กับม้าเท้งให้นางลิซุนเอี้ยงฟังทุกประการ นางลิซุนเอี้ยงก็เอาเนื้อความไปบอกแก่เปี้ยวเต็กชายชู้ เปี้ยวเต็กได้ทีคิดจะกำจัดอุยกุ้ยก็เอาเนื้อความไปบอกแก่โจโจโจโจรู้เข้าก็ให้ทหารไปจับตัวอุยกุ้ยมา แล้วโจโจก็ให้ทหารแต่งตัวให้เหมือนโจโจเอารงของโจโจนำไปด้วยในชบวน แล้วให้นายทหารที่มีฝีมือไปกับชบวนทำเป็นจะเอาเสบียงไปให้ม้าเท้ง ฝ่ายม้าเท้งเห็นชบวนโจโจออกมาก็คิดว่าสมความคิดที่ได้วางแผนไว้กับอุยกุ้ย ม้าเท้งจึงขับทหารยกเข้ามาหาโจโจ ทหารโจโจเห็นได้ทีก็เอาเกาทัณฑ์ยิงใส่ทหารของม้าเท้งล้มตาย ส่วนม้าเท้งนั้นถูกทหารโจโจจับตัวเอาไปให้โจโจ โจโจก็สั่งฆ่าอุยกุ้ย

ม้าแท่ง และสมัครพรรคพวกเสียด้วยพร้อมกัน ส่วนเปี้ยวเด็ก โจโฉเห็นว่าเป็นคนไม่มีสัมพันธกตัญญู จึงสั่งฆ่าเสียด้วย เพื่อไม่ให้คนทั้งปวงเอาเป็นเยี่ยงอย่าง (พระคลัง(หน) 2545: 750 - 754)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ และมี โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของโจโฉให้ ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉคิดจะไปกำจัดเล่าปี่ กับซุนกวน แต่เกรงม้าแท่งเจ้าเมืองเสเหลียงยกทัพมาตีเอาเมืองฮูโต่ จึงได้ปรึกษากับที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดความสุจริตรอบคอบในการดำเนินการ เมื่อซุนฮิวได้ออกอุบายให้โจโฉกำจัดม้าแท่งก่อน แล้วค่อยยกทัพไปกำจัดเล่าปี่และซุนกวนทีหลัง โดยหลอกให้ม้าแท่งเข้ามาเฝ้าพระเจ้าเหี้ยนเต้แล้ว จับตัวฆ่าเสีย โจโฉเห็นว่าแผนการนี้ดีจึงได้ทำตาม แต่แผนการของโจโฉในเหตุการณ์นี้เกือบจะไม่ สำเร็จ เมื่ออุบายของโจโฉกลับไปร่วมมือกับม้าแท่งคิดจะฆ่าโจโฉเสียเอง แต่โชคชะตาก็ เข้าข้างโจโฉ เมื่ออุบายเมาสุราผลอกปากพูดความลับที่วางแผนไว้ให้กับภรรยาน้อยได้รู้ ภรรยาน้อย ของอุบายได้เอาเรื่องดังกล่าวไปบอกกับเปี้ยวเด็กซึ่งเป็นชายชู้ของตน ซึ่งเปี้ยวเด็กคิดจะกำจัด อุบายอยู่แล้ว เพื่อหวังจะได้ภรรยาน้อยของอุบาย เปี้ยวเด็กจึงเอาความลับนี้ไปบอกแก่โจโฉ ทำให้โจโฉรู้เรื่องทั้งหมด โจโฉจึงวางแผนซ่อนกลอุบายของอุบายกับม้าแท่ง ทำให้จับตัวม้าแท่งและอุ บายเอาไปฆ่าเสียได้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉค้นตัวบอกสุน

หลังจากที่โจโฉยกเลิกการยกทัพไปตีเมืองกังตั้ง ที่ปรึกษาของโจโฉก็คิดจะ ให้โจโฉเป็นเจ้าวุยอ่อง¹ ชาวเรื่องนี้เข้าไปถึงพระเจ้าเหี้ยนเต้ พระเจ้าเหี้ยนเต้กับนางฮกเฮาคิดว่า นานไปโจโฉคงจะกำเริบคิดชิงเอาราชบัลลังก์ นางฮกเฮาจึงบอกแก่พระเจ้าเหี้ยนเต้ว่าจะทำหนังสือ ไปหาฮกฮ้วนผู้เป็นบิดาให้คิดการกำจัดโจโฉเสีย พระเจ้าเหี้ยนเต้เห็นชอบด้วย นางฮกเฮาจึงเขียน หนังสือให้คนเอาไปให้ฮกฮ้วนบิดาตน ฮกฮ้วนจึงคิดแผนการกำจัดโจโฉ แล้วเขียนหนังสืออีกฉบับ บอกเรื่องราวที่จะทำการไปบอกแก่นางฮกเฮาให้ทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้เพื่อทรงทราบ ฮกฮ้วนได้มอบ หนังสือที่เขียนให้บอกสุนเอาไปให้นางฮกเฮา บอกสุนเอาหนังสือนั้นซ่อนไว้ในมวยผม แล้วเดินทาง เข้าไปในวัง ขณะนั้นหญิงซึ่งโจโฉแต่งไว้ให้คอยฟังเหตุอยู่ในวัง ครั้นรู้ความก็รีบมาบอกแก่โจโฉ โจโฉแจ้งดังนั้นก็พาทหารรีบไปสกัดบอกสุน พอพบบอกสุน โจโฉก็ขอค้นตัวแต่ก็ไม่พบสิ่งใดในตัว บอกสุน โจโฉจึงปล่อยบอกสุนไป พอบอกสุนเดินไปได้ประมาณสิบวา เกิดลมพัดเอาหมวก บอกสุนพลัดตกจากศีรษะ โจโฉเห็นดังนั้นก็มีความสงสัยจึงเรียกให้บอกสุนกลับมาค้นตัวใหม่ แต่ก็ ไม่พบสิ่งใดอีก โจโฉจึงปล่อยตัวไป บอกสุนตกใจรีบลาโจโฉแล้วเอาหมวกใส่ลงศีรษะดังเดิม ด้วย

¹ แปลภาษาไทยว่าเจ้าต่างกรม

ความประหม่าจะรีบไปให้พ้น หมวกที่ใสนั้นก็เปียกไป ใจโจเห็นดังนั้นก็มีผิฐเกิดและมีพิรุณ จึงเรียกบอกสุนัขให้กลับมาแล้วคันตัวอีกครั้ง และครั้งนี้ใจโจได้ค้นเจอหนังสืออยู่ที่มวยผมของบอกสุนัข ใจโจได้อ่านหนังสือนั้นก็ทราบข้อความทั้งหมด ใจโจจึงให้ทหารเอาตัวนางฮกเฮาและพรรคพวกญาติพี่น้องที่ร่วมคิดทั้งหมดไปฆ่าเสีย แล้วเอาบุตรสาวของตนไปเป็นมเหสีของพระเจ้าเหียนเต๋แทน (พระคลัง (หน) 2545: 878 - 882)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโจได้ใช้คุณธรรมความสุ่มรอบคอบ และมีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของใจโจให้ประสบกับความ สำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโจรู้ว่าในวังนั้นอาจมีใครคิดไม่ซื่อกับตนและร่วมมือกับพระเจ้าเหียนเต๋กำจัดตนเสีย ใจโจจึงได้จัดวางหญิงไว้ในวังเพื่อคอยสอดแนมหาชาวผู้คิดร้ายแก่ตน และความสุ่มรอบคอบของใจโจก็เกิดผล เมื่อหญิงใช้ที่ได้จัดวางไว้ได้รู้ข่าวของบอกสุนัข แล้วรีบมาแจ้งแก่ใจโจ ใจโจจึงรีบมาสักบอกสุนัข และขอคันตัว ใจโจได้คันตัวบอกสุนัขหลายครั้ง ถึงแม้ครั้งแรก ครั้งสองจะไม่พบสิ่งใด แต่พอเกิดลมพัดเอาหมวกของบอกสุนัขตก และบอกสุนัขรีบหยิบหมวกมาใส่ด้วยความรีบร้อนจึงทำให้ใสนั้นมีพิรุณทำให้ใจโจคันครั้งที่สามจนเจอหนังสือ จะเห็นได้ว่าการเกิดลมพัดเอาหมวกของบอกสุนัขตกเป็นโชคชะตาที่ดีของใจโจ ทำให้ใจโจใช้ความสุ่มรอบคอบคันตัวบอกสุนัขจนเจอหนังสือที่เก็บไว้ในมวยผม ทำให้ใจโจจับตัวผู้คิดทำร้ายตนเอาไปฆ่าเสียได้

1.3 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วประสบกับความล้มเหลว

จากที่ทราบแล้วว่าโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบกับความ สำเร็จในทางการเมืองการปกครอง แต่สำหรับโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ทั้งที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์แล้วก็ตาม ซึ่งความล้มเหลวนี้ทำให้ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ในขณะนั้นมีลักษณะไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม ซึ่งในวรรณกรรมสามก๊กมีปรากฏให้เห็นในลักษณะนี้ อย่างเช่น ในเหตุการณ์ของเล่าปี่¹ แต่สำหรับใจโจนั้นในวรรณกรรมสามก๊กไม่มีปรากฏให้เห็นถึงโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมมาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วประสบกับ

¹ โปรดดูปัจจัยที่สำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วประสบกับความล้มเหลวของเล่าปี่ หน้า 181 - 183

ความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด แต่ถึงอย่างนั้น ผู้วิจัยก็สามารถที่จะวิเคราะห์เทียบเคียงได้จากเล่าปีที่มิปรากฏให้เห็นได้

1.4 การใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

ตัวคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีเมื่อจิตใจได้นำมาใช้ในเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเหมาะสมแล้ว ตัวคุณธรรมนั้นสามารถทำให้จิตใจประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ แต่ในทางกลับกัน ถ้าจิตใจได้นำมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง ผลที่จิตใจได้รับคือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ซึ่งในลักษณะนี้จะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่ตัวที่นำมาใช้มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม ซึ่งการใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบนี้ของจิตใจมิปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้

1.4.1 ความกล้าหาญ จิโงได้ใช้ความกล้าหาญที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่จิโงเสียทีแก่ลิโป้ที่เมืองปักเอียง

ลิโป้และตันก่งเมื่อรบชนะจิโงแล้วก็ปรึกษาวางแผนกันในการรบครั้งต่อไป ตันก่งบอกกับลิโป้ว่าในเมืองปักเอียงมีเศรษฐีคนหนึ่งชื่อเตียนซี เป็นคนสัถย์ชื่อเป็นที่นับถือแก่ชาวเมืองทั้งปวง ถ้าเตียนซีจะว่าประการใดชาวเมืองก็จะทำตาม ขอให้ลิโป้ไปเกลี้ยกล่อมเตียนซี วางแผนว่า ลิโป้ยกทหารไปตีเมืองลิหยง ส่วนทางนี้ให้โกซุ่นอยู่รักษาเมือง แล้วให้เตียนซีทำหนังสือไปบอกจิโงว่าจะเป็นพวกให้ ถ้าจิโงยกทัพมาจะคอยเปิดประตูเมืองให้จิโงก็จะได้เมืองโดยง่าย ลิโป้เห็นชอบด้วยจึงไปเกลี้ยกล่อมเตียนซี เตียนซีได้เชื่อลิโป้จึงทำตามแผนที่วางไว้ แล้วเตียนซีก็ทำหนังสือไปบอกจิโงตามแผนของลิโป้ ครั้นเมื่อจิโงได้รับหนังสือจากเตียนซีก็คิดว่าเตียนซีจะเข้าเป็นพวกด้วย โดยสุจริตใจ จิโงจึงยินดีและไม่ได้คิดสงสัยอะไร แล้วจะทำตามคำบอกของเตียนซี จิโงจึงพูดกับที่ปรึกษาว่า “เราเสียทหารครั้งนี้ก็จนความคิดอยู่แล้วแลเตียนซีให้หนังสือมาว่าแก่เรา ดังนี้ อุปมาเหมือนจักษุมีตมผู้มาช่วยนำทางให้” แล้วจิโงก็จัดทหารเตรียมไว้ เล่าหัวจึงว่า “ลิโป้นั้นหาความคิดมิได้ก็จริง แต่ได้เป็นแม่ทัพใหญ่มีที่ปรึกษาเป็นอันมาก ทั้งตันก่งก็มีสติปัญญาซึ่งท่านจะเชื่อเตียนซีจะยกทหารไปทำการนั้นก็ตามเถิด แต่ให้มีดำริยกเป็นสามกอง ให้ตั้งกระหนาบไว้ นอกเมืองสองกอง กองหนึ่งให้ยกเข้าไปทำการ ฟังดูดีแล้วร้ายในเมืองก่อน ถ้าเห็นไม่จริงต่อท่านจึงให้ถอยทหารกองนั้นออกมา” จิโงเห็นชอบด้วยจึงทำตามที่เล่าหัวบอก ครั้นได้เวลากลางคืนจิโงก็ยกทหารไปตามแผนของเตียนซีโดยให้แฮหัวตุ้นคุมทหารป้องกันฝ่ายซ้าย ให้โจหองคุมทหารฝ่ายขวา จิโงกับแฮหัวเอียนลิเตียน จักจิ้น เตียนอูย คุมทหารเป็นกองกลาง ครั้นได้เวลาก็ได้ยินเสียงม้าล่อประตูฝ่ายตะวันตกเปิด จิโงจะให้ยกทหารเข้าไป ลิเตียนจึงห้ามจิโงว่า “ตัวท่านเป็นแม่ทัพ

จะด่วนยกเข้าไปนั้นไม่ควร ข้าพเจ้าจะขออาสาเข้าไปก่อน ถ้าเห็นสุจริตต่อท่านแล้วจึงค่อยยกเข้าไป” โจโฉจึงตอบว่า “ซึ่งเรามีเข้าไปด้วยนั้นเห็นว่าทหารทั้งปวงจะมีพร้อมใจกันทำการ” โจโฉจึงขี่ม้ารีบเข้าไปหน้าทหารทั้งปวงพอไปถึงกลางเมืองไม่เห็นผู้คนเดินไปมา โจโฉก็คิดสะดุ้งใจเห็นจะเป็นกลอุบาย จึงร้องสั่งทหารทั้งปวงให้รีบกลับออกจากเมือง พอได้ยินเสียงประทัดและม้าล่อทหารให้อื้ออึงเป็นอันมาก เห็นแสงเพลิงโพล่งขึ้นทั้งสี่ทิศ ดิถิลานไม้เรือนราษฎรทั้งเมือง ทหารของลิโป้ก็ยกออกมาล้อมโจโฉไว้ โจโฉตกใจจึงสั่งให้ทหารสู้รบ ส่วนตัวโจโฉนั้นขี่ม้าหนีจะออกจากเมือง แต่ก็ถูกทหารลิโป้ล้อมสกัดไว้ โจโฉหนีทางออกจนพลัดหลงกับทหารของตนจนไปพบกับลิโป้ โจโฉกลัวลิโป้จะจำได้จึงเอามือขวาขึ้นบังหน้าไว้ มือซ้ายจับม้าฝ่าเสียงเข้าไปถึงหน้าลิโป้ ลิโป้ไม่ทันสังเกตคิดว่าทหารของตน ก็เอาทวนเคาะศีรษะโจโฉแล้วถามว่า “เห็นโจโฉไปข้างไหน” โจโฉได้ยินดังนั้นจึงเป็นหน้าเสียแล้วเอามือชี้บอกว่า “โจโฉขี่ม้าเหลืองหนีไปข้างโน้น” ลิโป้มิได้สงสัยคิดว่าจริงจึงขี่ม้ากลับไปข้างหลัง โจโฉก็รีบขี่ม้าจะหนีออกไปทางประตูตะวันออกจนพบเตียนอุยทหารของตน แล้วพากันออกไปถึงประตูเมือง ประตูเมืองได้ถูกเพลิงไหม้อยู่จนพังหล่นลงมาถูกม้าโจโฉตาย ส่วนโจโฉนั้นก็ถูกไฟไหม้เสื้อผ้าทั้งผมและหนวด โจโฉฉีกเสื้อผ้าดับไฟทิ้งไป แล้วเอามือปิดผมปิดหนวดที่ถูกไฟไหม้นั้นดับเสีย เตียนอุยเห็นดังนั้นจึงรีบลงจากม้ามาช่วย พอดีแฮหัวเอี้ยนมาช่วยอีกคน แล้วก็ให้โจโฉขี่ม้าออกนอกเมืองกลับมาถึงค่ายได้ปลอดภัย (พระคลัง (หน) 2545: 148 - 151)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้ความกล้าหาญอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่โจโฉเกือบเอาชีวิตไปทิ้งในเมืองปักเคี้ยง ก็เพราะความกล้าหาญที่โจโฉนำมาใช้ที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ทั้งที่ลิเตียนได้เตือนโจโฉก่อนเข้าเมืองแล้วว่า อาจจะมีอันตรายได้ และลิเตียนก็อาสาจะเข้าไปแทน แต่โจโฉกลับบอกว่าจะต้องเข้าไปเอง เพราะกลัวเหล่าทหารจะไม่ใช่ใจทำการ พอพูดเสร็จ โจโฉก็แสดงความกล้าด้วยการขี่ม้าออกหน้าทหารแล้วพาเข้าเมืองปักเคี้ยง จนทำให้พลาดท่าติดกับดักของลิโป้เกือบเอาชีวิตไม่รอด จะเห็นได้ว่าโจโฉมีความกล้าหาญที่มากเกินไปจนทำให้ขาดความสุ่มรอบคอบ หากเหตุการณ์นี้โจโฉไม่เข้าไปเองโดยปล่อยให้ทหารเข้าไปก่อน ส่วนตัวเองนั้นคอยคุมกำลังอยู่ข้างนอก อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนก็จะไม่เกิดขึ้น อีกทั้งไม่ต้องได้รับความอับยศอย่างเช่นนี้

1.4.2 ความสุ่มรอบคอบ โจโฉได้ใช้ความสุ่มรอบคอบที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์แล้ว ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉพ่ายแพ้เล่าปี่ที่เมืองฮันต๋ง

โจโฉหลังจากที่กำจัดศัตรูทางการเมืองในเมืองฮูโต่ได้ราบคาบแล้ว โจโฉจึงยกทัพมาช่วยเมืองฮันต๋งที่เล่าปี่ยกทัพมาจะตีเอาเมือง ทหารของโจโฉที่อยู่เมืองฮันต๋งได้สู้รบกับทหารเล่าปี่พ่ายแพ้เป็นหลายครั้ง และแสหัวเถียนทหารเอกของโจโฉก็ได้เสียชีวิตท่ามกลางสงครามด้วย โจโฉยกทัพมาถึงก็เข้าสู่รบกับเล่าปี่แต่ก็พ่ายแพ้เป็นหลายครั้ง โจโฉจึงหนีมาตั้งทัพอยู่ที่ริมแม่น้ำฮันซุยปากตะวันตก ขงเบ้งเห็นโจโฉตั้งทัพอยู่ที่ริมแม่น้ำซึ่งอีกข้างหนึ่งมีเขาอยู่มาก จึงให้จูล่งคุมทหารพันเศษไปซุ่มอยู่แล้วให้เอากลองกับแตรไปซุ่มอยู่ด้วย เมื่อได้สัญญาณก็ให้ตีกลองเป่าแตร แต่ไม่ต้องออกรบ พอตอนดึกขงเบ้งอยู่ในค่ายก็จุดประทัดให้สัญญาณ จูล่งก็ให้ทหารที่ซุ่มอยู่ตีกลองเป่าแตรเหมือนจะเข้าตีค่ายโจโฉ ทหารโจโฉตกใจนึกว่าข้าศึกโจมตีก็ตื่นนอนระวังตัว จูล่งกับขงเบ้งทำอย่างนั้นสองสามคืน จนโจโฉไม่ได้หลับนอนครั้นคร้ามกลัวข้าศึกจะโจมตี โจโฉจึงให้ล่าทัพถอยออกไปจากที่นั่นประมาณสามร้อยเส้น ขงเบ้งเห็นดังนั้นก็หัวเราะแล้วว่า “โจโฉนี่แต่การรณรงค์ฝ่ายเดียว หารู้รอบายศึกไม่” เล่าปี่กับขงเบ้งจึงนำทหารไปตั้งค่ายแทนที่โจโฉ ต่อมาทัพโจโฉประจันหน้ากับทัพเล่าปี่ เล่าปี่แกล้งแพ้ทำเป็นแตกหนีและทิ้งเครื่องศัตราวุธไว้เป็นจำนวนมาก ทหารโจโฉเห็นดังนั้นก็ดีใจ ต่างเก็บชิงสิ่งของและเครื่องศัตราวุธกันอื้ออึง โจโฉเกิดความสงสัยจึงให้ตีม้าล่อเรียกทหารให้หยุดอยู่ ทหารทั้งปวงจึงถามเหตุผลโจโฉ โจโฉจึงว่า “เราพิเคราะห์ดูการผิดประหลาด ซึ่งเล่าปี่ข้ามน้ำมาตั้งค่ายปากข้างนี้ ยังมีทันช้านานแตกไป ก็เป็นที่สงสัยข้อหนึ่ง และทิ้งม้าเครื่องศัตราวุธไว้ในค่ายเป็นอันมาก ก็สงสัยเป็นสองข้อ ควรเราจะล่าทัพเสียก่อนอย่าเพิ่งให้ทหารทั้งปวงเก็บเอาข้าวของเลย ถ้าผู้ใดไม่ฟังเราจะเอาโทษถึงตาย” พอโจโฉพูดเสร็จทหารเล่าปี่ก็ยกมาโจมตีทหารโจโฉที่ไม่ได้ระวังตัวจนทัพโจโฉแตกหนีไป เล่าปี่จึงถามขงเบ้งว่าเหตุใดศึกครั้งนี้โจโฉจึงพ่ายแพ้แก่เรา ขงเบ้งจึงตอบว่า “โจโฉเป็นคนมีสันดานมักคิดสงสัยมาก ช้านานแต่ใช้ทหารรบสิ่งเดียว เหตุฉะนั้นจึงพ่ายแพ้แก่เราโดยง่าย” (พระคลัง (หน) 2545: 926 - 958)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉได้ใช้ความรู้สึกมึนงงอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉเป็นคนี่สงสัย ระแวง ระวังตัวอยู่ตลอดเวลา กลัวตัวเองจะพลีชีพให้แก่เล่าปี่ซึ่งพฤติกรรมของโจโฉนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้สึกมึนงงที่มีมากเกินไป ความรู้สึกมึนงงนั้นเป็นสิ่งดีสำหรับผู้ปกครอง แต่ในเหตุการณ์นี้ ความรู้สึกมึนงงมิได้ช่วยให้โจโฉมีชัยชนะแก่เล่าปี่ได้ แต่กลับพ่ายแพ้สงครามให้แก่เล่าปี่ เมื่อวิเคราะห์ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า การที่โจโฉพ่ายแพ้สงครามเป็นเพราะโจโฉขาดปัญญาที่ไม่สามารถคิดอ่านรอบายของข้าศึกให้แจ่มชัด โจโฉเพียงแต่

คอยระวังป้องกันอุบายของข้าศึกเท่านั้นหรือที่เรียกว่ามีแต่ความสุขุมรอบคอบแต่ขาดปัญญา จึงทำให้ต้องพ่ายแพ้สงครามให้กับเล่าปี่

1.4.3 ความเชื่อมั่นในตนเอง โจโฉได้ใช้ความเชื่อมั่นในตนเองที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉเอาอาสาไภ้ของเตียวสัวมาเป็นภรรยา

โจโฉได้ข่าวว่าเตียวสัวเจ้าเมืองอ้วนเซียได้ช่องสุมทหารไว้เป็นอันมาก และคบคิดกับเล่าเปียวเจ้าเมืองเกงจิ๋วจะยกมาตีเมืองสุโต โจโฉรู้ดังนั้นก็ยกทัพไปรบกับเตียวสัว ฝ่ายเตียวสัวรู้ว่าโจโฉยกทัพมาก็ปรึกษากับกาเซียง กาเซียงบอกว่าโจโฉยกทัพมาครั้งนี้มีทหารประมาณยี่สิบหมื่น ทหารเอกที่มีฝีมือก็มีมาก จะออกรบด้วยคงจะเสียที่แก่โจโฉ เห็นควรเกลี้ยกล่อมเข้าด้วยโจโฉโดยดีจะได้ไม่เสียเมือง เตียวสัวเห็นชอบด้วย จึงให้กาเซียงออกไปหาโจโฉ โจโฉได้ฟังกาเซียงพูดจาคนสันเห็นมีปัญญาจึงจะให้อาศัยอยู่ด้วย แต่กาเซียงปฏิเสธขออยู่กับเตียวสัว แล้วโจโฉก็ยอมให้เตียวสัวเข้ามาอ่อนน้อม เตียวสัวได้เชิญโจโฉเข้าเมืองอ้วนเซีย โจโฉจึงให้ตั้งค่ายทหารไว้ใกล้เมืองอ้วนเซีย เตียวสัวได้ตั้งโต๊ะเลี้ยงโจโฉ โจโฉเสพสุราเมาจึงเข้านอนแล้วถามคนสนิทว่า “ในเมืองนี้มีหญิงรูปงามบ้างหรือ” โจอันบิ้นผู้เป็นหลานจึงบอกว่า “เวลาเย็นวันนี้ข้าพเจ้าไปเที่ยวเล่นเห็นหญิงคนหนึ่งรูปงาม ข้าพเจ้าสืบถามได้เนื้อความว่าเป็นภรรยาเตียวเจซึ่งเป็นอาเตียวสัว บัดนี้เตียวเจตายแล้วหญิงนั้นเป็นม่ายอยู่” โจโฉได้ฟังดังนั้นด้วยกำลังเมาสุราจะใคร่ได้ จึงให้โจอันบิ้นไปรับนางมาในเวลาพลบค่ำ โจโฉเห็นรูปหญิงนั้นงามก็ยินดีจึงถามว่าชื่อใด นางจึงบอกว่า “ชื่อเจ้าชื่อเป็นภรรยาเตียวเจผู้ตาย” โจโฉจึงพูดว่า “เพราะเราเห็นแก่เจ้า เราจึงยอมให้เตียวสัวมาเกลี้ยกล่อม หากไม่เราจะฆ่าเตียวสัวและญาติพี่น้องเสียให้สิ้น” แล้วโจโฉก็พูดกับนางเจ้าชื่อว่าจะรับเลี้ยงเป็นภรรยาแล้วจะพาไปเมืองสุโต นางเจ้าชื่อก็ไม่ได้ขัด โจโฉจึงพานางไปนอนอยู่ด้วยจนเข้าฝ่ายเตียวสัวรู้เข้าก็คิดน้อยใจที่โจโฉทำเช่นนี้ คิดแค้นโจโฉจึงปรึกษาแก่กาเซียง กาเซียงจึงให้เตียวสัวขอโจโฉขอยกทหารไปตั้งระหว่างค่ายโจโฉเพื่อจะเกลี้ยกล่อมทหารของตนที่แตกตื่นหนีไปครั้งเมื่อโจโฉยกทัพมา เพื่อจะได้รวบรวมทหารเหล่านั้นเสียให้เรียบร้อย ส่วนเตียวสัวที่คอยรักษาตัวโจโฉอยู่ ให้เลี้ยงสุราให้เมาแล้วเอาทวนที่เป็นอาวุธประจำตัวไปซ่อนเสีย แล้วให้สัญญาณตอนกลางคืนให้ทหารยกเข้าไปในค่ายโจโฉก็จะจับตัวโจโฉได้โดยง่าย เตียวสัวเห็นชอบด้วยจึงไปขอโจโฉ โจโฉไม่คิดอะไรจึงอนุญาตให้ตามที่เตียวสัว ขอพอเตียวสัวตั้งค่ายเสร็จก็ให้คนไปแต่งโต๊ะเลี้ยงสุราแก่เตียนอูย เตียนอูยกินสุราเมาหนักกลับไปนอน ทหารของเตียวสัวได้แอบเข้าไปลักทวนของเตียนอูยไปเสีย และเมื่อได้โอกาสพวกเตียวสัวก็จุดไฟให้สัญญาณ ทหารโจโฉมาบอกโจโฉว่ามีเพลิงไหม้ที่เกวียนบรรทุกหญ้า โจโฉคิดว่าทหารคงหุงอาหารแล้วประมาททำให้ไฟติด แต่เมื่อไฟนั้น

ถูกรอบค้ำย และได้ยินเสียงประทัดทหารให้ร้องใจใจจึงตกใจเรียกหาเตียนอูย เตียนอูยตกใจตื่นวิ่งหาทวนไม่เจอจึงฉวยเอาดาบทหารเลวไล่ฟันทหารของเตียวลี้วตายหลายคนจนดาบหัก เตียนอูยก็จับเอาศพทหารที่ตายฟาดทหารเตียวลี้วตายอีกหลายคน ทหารเตียวลี้วจึงเอาเกาทัณฑ์และทวนแทงเตียนอูยตาย ส่วนโจโจได้ขี่ม้าหนีออกจากค่าย ส่วน โจอันบินได้ถูกเกาทัณฑ์ตกม้าตาย โจโจนั้นก็ถูกเกาทัณฑ์ที่หนึ่ง และม้าที่โจโจขี่ก็ถูกเกาทัณฑ์ตายพอดีโจจึงบุตรโจโจเข้ามาช่วย ได้เอาม้าให้โจโจขี่ หลังจากนั้นโจจึงถูกเกาทัณฑ์ตายอีกคน โจโจได้หนีไปพบทหารของตน และได้ช่วยโจโจจนปลอดภัย (พระคลัง (หน) 2545: 222 - 227)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้ความเชื่อมั่นในตนเองอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่โจโจได้เมืองอ้วนเซียของเตียวลี้วมาอยู่ได้อำนาจของตนแล้ว แต่โจโจกลับไปล่วงเกินอาสະไข่ของเตียวลี้ว ทำให้เตียวลี้วไม่พอใจและคิดจะแก้แค้นโจโจ

ครั้นพอเตียวลี้วขอทหารยกไปตั้งค่ายระหว่างกองทัพเพื่อคอยเกลี้ยกล่อมทหารที่แตกตื่นหนีไป โจโจก็ยอมให้โดยไม่พิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบถึงยุทธศาสตร์ทางทหารที่กองทัพของตนจะเสียเปรียบ โดยคิดว่ากองทัพของตนมีกำลังที่เข้มแข็งกว่า และเตียวลี้วได้ยอมอ่อนน้อมต่อตนแล้วจึงเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่สูงเกินไป จนเกิดความประมาท ผลสุดท้ายโจโจก็ต้องประสบกับพ่ายแพ้สูญเสียทหารเป็นอันมาก และยังได้รับความอับอายอย่างมากอีกด้วย

เหตุการณ์ตอนที่โจโจให้แฮหัวเอี้ยนยกทัพไปปราบเล่าปี่ที่เมืองชินเอี้ย

เมื่อโจโจอยู่เมืองฮูโต่ก็มีใจกำเริบมากยิ่งขึ้น และคิดจะยกทัพไปปราบ

หัวเมืองทางแถบชายทะเล แฮหัวตุ้นจึงบอกว่า ตอนนีเล่าปี่อยู่เมืองชินเอี้ย ควรจะยกไปปราบเล่าปี่ก่อน หากปล่อยเข้าไปก็จะเข้มแข็งขึ้น โจโจเห็นชอบด้วย จึงสั่งให้แฮหัวตุ้นเป็นแม่ทัพใหญ่ ให้ลิเตียนอิกิม แฮหัวเอี้ยน ฮันโฮ นายทหารทั้งสี่คนเป็นปลัดทัพ คุมทหารสิบหมื่นยกไปปราบเล่าปี่ ขณะนั้นซีซีได้บอกแก่โจโจว่า "ตอนนี้เล่าปี่ได้ขงเบ้งมาเป็นที่ปรึกษาให้โจโจระวังตัวอย่าได้ประมาท" โจโจคิดสงสัยว่าขงเบ้งเป็นใคร ซีซีจึงบอกว่า "ขงเบ้งนั้นคือจูกัดเหลียง และขงเบ้งคนนี้มีสติปัญญา การในอากาศแลแผ่นดินก็รู้ดูชำนาญสิ้น เสมอเทพดาเข้าดลใจ" โจโจจึงถามว่า "ขงเบ้งมีสติปัญญานั้นจะเทียบกับตัวท่านใครมีภาษีกว่ากัน" ซีซีจึงว่า "อันความคิดของข้าพเจ้านี้ อุปมาเหมือนหนึ่งหิ่งห้อย อันสติปัญญาขงเบ้งดังหนึ่งรัศมีพระจันทร์" แฮหัวตุ้นได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะดูถูกขงเบ้งและรับปากแก่โจโจว่า จะจับตัวเล่าปี่และขงเบ้งมาให้ได้ หากไม่ได้จะให้ทำโทษถึงชีวิต ว่าแล้วโจโจก็ให้แฮหัวตุ้นยกทัพไป ส่วนทางเล่าปี่หลังจากที่ซีซีจากไปแล้วก็ได้ตัวขงเบ้งมาไว้เป็นที่ปรึกษา และมีทหารอยู่เพียงหนึ่งหมื่นสามพันคน แต่พอแฮหัวตุ้นยกทัพมาถึงตำบลทุ่งพกบองนอกเมืองชินเอี้ยก็

ต้องกลอุบายขงเบ้ง โดยหลอกล่อให้แฮหัวตุ้นคิดกำเริบรุกรบชนะมาจนถึงป่าอันหลิม ส่วนอิ๊กิม และลิเตียนตามมาข้างหลังเห็นผิดสังเกต จึงคอยห้ามไม่ให้แฮหัวตุ้นรีบร้อนยกทัพตามเข้าไป เพราะกลัวเป็นกลอุบายของขงเบ้ง แต่แฮหัวตุ้นไม่ฟัง รุกรบเข้าไปในป่าลึก พอถึงที่ตามที่ขงเบ้งได้วางแผนไว้ ทหารเล่าปี่ก็จุดไฟเผาป่า เผาทหารแฮหัวตุ้น ทำให้ทหารของแฮหัวตุ้นถูกไฟครอกตาย เป็นจำนวนมาก ทหารเล่าปี่ได้ยกตีกระหนาบอีก จนทหารแฮหัวตุ้นแตกพ่ายหนีไป ส่วนแฮหัวตุ้น อิ๊กิม ลิเตียน และฮันโฮ หนีรอดมาได้ และได้ยกกลับไปเมืองฮูโต แฮหัวตุ้นรู้ว่าตนทำผิดมากจึงมัดตัวเองหวังจะมา รับผิดชอบต่อ เมื่อใจโง่รู้ความจริงก็ป้อนบ่าเหน็บให้ อิ๊กิม ลิเตียนที่คอยเตือนแฮหัวตุ้น ส่วนแฮหัวตุ้นใจโง่เห็นว่าเคยมีความชอบแต่ก่อนมา จึงยกโทษให้ (พระคลัง (หน) 2545: 541 - 548)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโง่ได้ใช้ความเชื่อมั่นในตนเองอย่างไม่เหมาะสม กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ใจโง่ได้ให้แฮหัวตุ้นคุมกองทัพสืบหมิ่นยกไปรบกับเล่าปี่ ใจโง่คิดแต่ว่าเล่าปี่อยู่เมืองเล็ก มีทหารไม่กี่หมื่นคน กองทัพสืบหมิ่นของตนมีหรือจะไม่ชนะ แต่ผลของการทำสงครามของแฮหัวตุ้นก็พ่ายแพ้แก่เล่าปี่กลับมา เหตุการณ์นี้ใจโง่อาจจะนึกคิดว่า เมื่อซีซีได้เตือนว่าเล่าปี่นั้นได้ขงเบ้งซึ่งเป็นผู้มีสติปัญญามากเป็นที่ปรึกษา และซีซียังบอกอีกว่า ขงเบ้งนั้นมีสติปัญญามากกว่าตนมากนัก แต่ใจโง่ก็ยังนิ่งเฉย ปล່อยให้แฮหัวตุ้นยกทัพไปโดยไม่ได้ให้ที่ปรึกษาที่มีสติปัญญาตามไปด้วย หากวิเคราะห์ดูจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาตอนที่ใจโง่ยินยกทัพไปรบกับเล่าปี่ซึ่งมีทหารมากกว่าเล่าปี่ ก็ยังแพ้เล่าปี่กลับมาเพราะสติปัญญาของซีซี ทำให้ใจโง่ต้องวางแผนเอาตัวซีซีมาอยู่ด้วย แต่ครั้งนี้ซีซีได้บอกใจโง่ว่าขงเบ้งนั้นมีสติปัญญามากกว่าตนหลายเท่าตัว แต่ใจโง่กลับนิ่งเฉย ไม่ได้ไตร่ตรองให้สุ่มรอบคอบถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยคิดแต่ว่ากองทัพของตนนั้นเข้มแข็งกว่า การทำสงครามครั้งนี้ของใจโง่ต้องประสบกับความพ่ายแพ้แก่เล่าปี่

1.4.4 ความมีปัญญาและความกล้าหาญ ใจโง่ได้ใช้ความมีปัญญาและความกล้าหาญที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ใจโง่ปล้นค่ายลิโป้

เมื่อใจโง่ยกกองทัพผ่านเขาไท่สันมาได้ และตั้งค่ายไว้ ครั้นรุ่งเช้าจึงยกทัพออกมาแล้วข้ามแม่น้ำยืนอยู่หน้าทหาร เห็นลิโป้ยืนอยู่หน้ากองทหาร ใจโง่จึงเอาแฉับชี้หน้าลิโป้แล้วว่า “ตัวเราจะได้มีความผิดกันสิ่งใดหามิได้ เป็นไฉนตัวจึงยกทหารมาตีเอาเมืองของเรา” ลิโป้จึงตอบว่า “เมืองเหล่านี้เป็นของพระเจ้าเหียนเต๋ก็เหมือนหนึ่งคนทั้งปวงซึ่งอยู่ในแผ่นดิน ถ้าผู้ใดมีบุญ

แลเข้มแข็งก็จะครอบครองเมืองได้เหมือนกัน เหตุใดท่านจึงว่าบ้านเมืองทั้งนี้เป็นของท่าน หากมีความละอายไม่” โจโฉได้ยินดังนั้นก็โกรธจึงให้นายทหารของตนออกสู้รบกับทหารลิโป้ ลิโป้เห็นทหารสู้รบกันแต่ไม่มีใครแพ้ใครชนะลิโป้จึงขับม้าออกรบด้วย ฝ่ายโจโฉสู้ลิโป้ไม่ได้จึงล่าถอยกลับเข้าค่าย แล้วโจโฉก็ปรึกษากันว่าจะหาวิธีอย่างไรจึงจะเอาชนะลิโป้ได้ อิกิมจึงว่า “ข้าพเจ้าขึ้นไปบนเขาเห็นค่ายลิโป้ ทางทิศตะวันตกนั้นคนเบาบาง และลิโป้รบชนะครั้งนี้จะมีใจกำเริบ ทหารก็จะประมาทมิได้รักษาค่าย เวลาคืนวันนี้ขอให้ยกทหารเข้าปล้นค่ายลิโป้เห็นจะได้โดยง่าย” โจโฉเห็นชอบด้วยจึงเกณฑ์ โจหอง ลิเตียน ลีหยอย อิกิม เตียนอุย กับทหารเลวประมาณสองหมื่นเตรียมไว้ ฝ่ายลิโป้เมื่อกลับมาถึงค่ายจึงให้เลี้ยงและปูนบำเหน็จให้ทหารตามสมควร ตันก๋งจึงบอกแก่ลิโป้ว่า “โจโฉแตกไปเห็นจะมีความคิดกลับมาทำการ ข้าพเจ้าเห็นว่าค่ายตะวันตกนั้นผู้คนเบาบาง ขอให้เกณฑ์ทหารเต็มไปรักษาไว้ให้มั่นคง” ลิโป้จึงตอบว่า “โจโฉแตกไปเพราะเสียที่เรา เห็นจะไม่คิดกลับมาทำการปล้นค่าย” ตันก๋งจึงว่า “ท่านอย่าไว้ใจ อันโจโฉนั้นมีสติปัญญาชำนาญในการสงคราม ข้าพเจ้าเห็นว่าจะยกกลับมาปล้นค่ายเป็นมั่นคง” ลิโป้เห็นชอบด้วย จึงให้ทหารไปรักษาค่ายทางทิศตะวันตกไว้ ครั้นเวลากลางคืนประมาณสองยามเศษโจโฉจึงคุมทหารซึ่งจัดไว้เข้าตีค่ายทางทิศตะวันตก แต่ทหารของลิโป้ที่เตรียมไว้ก็เข้าสู้รบจนเวลารุ่งขึ้น ลิโป้รู้เข้าจึงคุมทหารมาช่วย โจโฉรู้ว่าลิโป้มาก็ตกใจ จึงยกทหารบ่าหน้าจะหนีกลับไป ทหารของลิโป้เห็นโจโฉจะหนีก็ออกสกัดหน้าไว้ โจโฉจึงให้อิกิมออกสู้รบกับลิโป้ อิกิมสู้ลิโป้ไม่ได้จึงพาโจโฉหนีไปทางทิศเหนือจนถึงเนินเขาแห่งหนึ่ง พอพบกับทหารลิโป้คุมทหารรบกระหนาบมา โจโฉจึงให้โจหองกับลีหยอยเข้ารบ แต่โจหองกับลีหยอยสู้ไม่ได้ก็ขับม้าพาโจโฉหนีไป แต่ก็พบทหารของลิโป้ออกมาสกัดอีก ฝ่ายทหารของโจโฉก็สู้รบป้องกันโจโฉอย่างสามารถ โจโฉเห็นจวนตัวก็ขับม้ากับทหารห้าคนรบฝ่าหนีไปถึงเนินเขา โจโฉได้ยืมเสียงประทัดแล้วเห็นทหารยิงเกาทัณฑ์ลงมาดังท่าฝน โจโฉจึงชักม้ากลับมา ทหารลิโป้เข้าล้อมโจโฉได้ โจโฉตกใจจึงร้องว่า “ผู้ใดมีกำลังจงช่วยชีวิตเราครั้งนี้” เตียนอุยได้ยินโจโฉร้องดังนั้นจึงว่า “ข้าพเจ้ากำลังตามมาท่านอย่าทุกข์เลย” แล้วเตียนอุยก็ลงจากม้าฆ่าทหารเหล่านั้นตายเป็นอันมาก แล้วพาโจโฉจะกลับไปค่าย ครั้นมาถึงกลางทางเวลาเย็นได้ยินทหารโห่ร้องตามมาเป็นอันมาก โจโฉเห็นลิโป้มาก็ตกใจและทหารที่ตามมาห้าคนนั้นก็หิวโหยหากำลังมิได้ ส่วนม้านั้นก็สิ้นแรงทหารเหล่านั้นต่างคนต่างก็หนีเอาตัวรอด มีแต่เตียนอุยคอยอยู่ปกป้องโจโฉ ขณะนั้นแฮหัวตุ้นได้คุมทหารมาก็เข้าสู้รบกับลิโป้จนเวลาพลบค่ำเวลานั้นได้เกิดฝนตกห่าใหญ่ ลิโป้จึงยกทหารกลับไปพอโจโฉหนีกลับเข้าค่ายได้อย่างปลอดภัยก็ปูนบำเหน็จให้เตียนอุยเป็นอันมาก (พระคลัง (หน) 2545: 146 - 148)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโจได้ใช้ความมีปัญญาและความกล้าหาญอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโจได้วางแผนคิดจะปล้นค่ายลิโป้โดยคิดว่าลิโป้นั้นไม่มีสติปัญญาป้องกันค่าย และคงประมาทที่ได้ชนะตนมา จึงวางแผนปล้นค่ายลิโป้ทางด้านที่เห็นว่ามีกำลังน้อย แต่โจโจขาดความสุ่มรอบคอบอยู่อย่างหนึ่งว่าลิโป้นั้นไม่มีสติปัญญาก็จริง แต่มีต้นก่งเป็นที่ปรึกษาพร้อมทัพมาด้วย โจโจคิดแต่ว่าตนนั้นเป็นผู้มีปัญญาและจะชนะฝ่ายเดียว โดยมองว่าศัตรูเป็นผู้มีปัญญาน้อยกว่าตน

อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้โจโจเข้าปล้นค่ายลิโป้เกือบเอาชีวิตไม่รอด นั่นคือความกล้าหาญของโจโจที่ใช้ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ซึ่งการปล้นค่ายในเวลากลางคืนนั้นเสี่ยงมาก คนเป็นผู้นำไม่ควรจะเอาตัวเองเข้าไปเสี่ยง เพียงแต่ให้นายทัพนายกองไปปล้นค่ายก็เพียงพอแล้ว ตนเองเพียงแต่บัญชาการอยู่ในค่ายและหาทางป้องกันหรือคอยช่วยเหลือถ้าหากทหารของตนเพลี่ยงพล้ำ หรือถ้าฝ่ายตนได้เปรียบจะได้ยกทหารบกระหอบเข้าไปก็จะได้ชัยชนะอย่างสุ่มรอบคอบ โดยไม่ต้องเสี่ยงอันตรายอย่างที่เป็น

1.5 การขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี

การที่โจโจจะประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้น สิ่งสำคัญคือการมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี แล้วนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง แต่ถ้าเมื่อใดในเหตุการณ์ที่โจโจได้ขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีเสียแล้ว และในเหตุการณ์นั้นโจโจมีความจำเป็นต้องใช้คุณธรรมเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง แต่โจโจกลับไม่มี ทำให้ในเหตุการณ์นั้นโจโจต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งการขาดคุณธรรมของโจโจแบบนี้มีปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้

1.5.1 การขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ โจโจได้ขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบแล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโจฆ่าตั้งโต๊ะไม่สำเร็จ

หลังจากที่โจโจคิดจะฆ่าตั้งโต๊ะร่วมกับขุนนางทั้งหลายแล้ว ครั้นเวลารุ่งเช้าโจโจจึงเอากะบี่สั้นเหน็บซ่อนเข้าในเสื้อแล้วไปยังบ้านตั้งโต๊ะ พอถึงบ้านตั้งโต๊ะจึงถามนายประตูว่ามหาอุปราชอยู่ที่ไหน นายประตูบอกว่ามหาอุปราชอยู่ข้างใน โจโจจึงเข้าไปหาตั้งโต๊ะ ส่วนลิโป้นั้นได้คอยรับใช้อยู่ใกล้ ๆ ตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะเห็นโจโจมาจึงถามว่า "เป็นโจวันนี่จึงมาสายไป" โจโจจึงบอกว่า "ม้าซึ่งข้าพเจ้าขึ้นนั้นป่วยเท้าจดหมาซึ่งก็ยังไม่ได้จึงมาสายไป" ตั้งโต๊ะได้ฟังดังนั้นจึงสั่งลิโป้ให้ไปเอาม้ามาให้โจโจ ลิโป้จึงเดินออกไปเอาม้ามาให้โจโจ ตั้งโต๊ะเมื่อสั่งลิโป้แล้วก็เอนตัวลงผินหน้าเข้าไปดูหนังสือข้างผนังตึก โจโจเห็นดังนั้นก็ดีใจเห็นว่าลิโป้ก็ไปแล้ว ที่นี้เห็นจะสบความคิด

เป็นมันคง จึงชักกระบี่สั้นออกมาแล้วเดินเข้าไปจะฆ่าตั้งโต๊ะ ตั้งโต๊ะเห็นภาพในกระจกเงาที่แขวนอยู่กับผนังตึกจึงตกใจหันหน้าออกมาถามใจโจ้วว่า “ถอดกระบี่ถือเข้ามาจะทำร้ายกูหรือ” ขณะนั้นลิโป้ได้เดินเข้ามาถึงพอดี โจ้วเห็นดังนั้นก็ตกใจเห็นจะไม่สมความคิด จึงคุกเข่าลงชุกกระบี่สั้นยื่นตามเข้าไปให้ตั้งโต๊ะแล้วแก้ตัวว่า “ข้าพเจ้าจะทำร้ายท่านหาไม่ได้ ทุกวันนี้ท่านมีคุณแก่ข้าพเจ้านัก ข้าพเจ้าจะหาสิ่งใดมาสนองคุณมิได้ มีแต่กระบี่สั้นเล่มนี้มีราคามากเป็นของปู่ตายายได้ต่อกันมาจนถึงข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงเอามาสนองคุณท่าน” ตั้งโต๊ะก็เชื่อมิได้สงสัยจึงรับเอากระบี่มาดูจึงเห็นว่าดีจริง จึงส่งให้ลิโป้เก็บไว้ แล้วตั้งโต๊ะก็พาใจโจ้วออกมาดูม้า แล้วว่า “ม้านี้ท่านเอาไปขี่เถิด” โจ้วได้ยินดังนั้นจึงคิดว่าเราคิดมาว่าจะทำร้ายตั้งโต๊ะก็ไม่สมความคิด ซึ่งจะอยู่ในเมืองหลวงต่อไปกลัวตั้งโต๊ะจะรู้และจะฆ่าเสีย อย่าเลยเราจะขี่ม้าแล้วหนีไปหาบิดา จึงจะได้คิดการต่อไป โจ้วจึงบอกแก่ตั้งโต๊ะว่า “ซึ่งท่านให้ม้าให้ข้าพเจ้านี้พระคุณหาที่สุดไม่ แต่ข้าพเจ้าจะขอขี่ลองดูผู้เฒ่ามาก่อน” ตั้งโต๊ะจึงให้โจ้วได้ลองขี่ม้าดู โจ้วจึงได้ขี่ม้าควบไป พอมาถึงประตูทิศตะวันออกจึงบอกแก่นายประตูว่ามหาอุปราชใช้ให้ไปทำการโดยเร็ว นายประตูจึงให้โจ้วผ่านไปโดยมิได้ห้าม (พระคลัง (หน) 2545: 52 - 53)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่าโจ้วขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ จึงทำให้โจ้วต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจ้ววางแผนฆ่าตั้งโต๊ะโดยขาดความสุขุมรอบคอบในการพิจารณาสภาพแวดล้อมในห้องของตั้งโต๊ะให้ดี โดยโจ้วคิดแต่จะฆ่าตั้งโต๊ะให้ได้อย่างเดียวโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบว่าที่ผนังตึกที่ตั้งโต๊ะเอนตัวไปนั้นมีกระจกเงาแขวนไว้ตรงหน้าของตั้งโต๊ะหรือไม่ ซึ่งการขาดความสุขุมรอบคอบของโจ้วครั้งนี้ส่งผลให้โจ้วกระทำการไม่สำเร็จและนำภัยมาสู่ตัว

อีกประเด็นหนึ่งที่โจ้วคาดการณ์ผิด นั่นคือ เรื่องของลิโป้ ที่โจ้วคิดว่าลิโป้ไม่อยู่คุ้มครองตั้งโต๊ะแล้วตนจะทำการได้สำเร็จ แต่แค่เพียงโจ้วเดินเข้ามาจะฆ่าตั้งโต๊ะ และตั้งโต๊ะหันมาพูดกับโจ้วลิโป้ก็เดินเข้ามาพอดี ถ้าเหตุการณ์นี้ในห้องไม่มีกระจกเงา และโจ้วฆ่าตั้งโต๊ะได้สำเร็จ แล้วลิโป้เข้ามาพบโจ้วที่กำลังฆ่าตั้งโต๊ะ โจ้วก็คงจะถูกลิโป้ฆ่าตายอย่างแน่นอน ถ้าเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่าโจ้วขาดความสุขุมรอบคอบในการพิจารณาไตร่ตรองในช่วงเวลาและระยะทางที่ลิโป้ไปเอาม้า ซึ่งเหตุผลทั้งหมดนี้เป็นเหตุให้โจ้วต้องประสบกับความล้มเหลวในการฆ่าตั้งโต๊ะ และทำให้โจ้วต้องหนีตายและต้องสูญเสียหมดอำนาจทางการเมืองการปกครองไปอย่างไม่น่าจะเกิดขึ้น

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉฆ่าเป๊าะเจีย

โจโฉกับตันก๋งหลังจากหลบหนีจากการตามจับของตั้งโต๊ะมาได้สามวัน เมื่อโจโฉกับตันก๋งเดินทางมาถึงบ้านแห่งหนึ่งโจโฉบอกกับตันก๋งว่า เย็นนี้จะพักบ้านเพื่อนของบิดา ชื่อเป๊าะเจีย เมื่อโจโฉพบเป๊าะเจียแล้วได้เล่าเนื้อความให้ฟัง และแนะนำตันก๋งให้เป๊าะเจียได้รู้จัก เป๊าะเจียจึงให้ทั้งสองค้างคืนที่บ้าน แล้วเป๊าะเจียได้เข้าไปในบ้านสั่งให้พ่อครัวทำสุกรและไก่เลี้ยง โจโฉกับตันก๋ง เสร็จแล้วเป๊าะเจียก็ออกไปซื้อสุราให้โจโฉกิน หลังจากนั้นพ่อครัวเป๊าะเจียได้พูดกันว่า "เราจะมัดก่อนหรือจะฆ่าทีเดียว" โจโฉได้ยินเสียงพ่อครัวพูดดังนั้นก็คิดว่าพวกเป๊าะเจียจะคิดทำร้ายตน จึงพูดกับตันก๋งว่า "เป๊าะเจียเป็นแค่เพื่อนบิดาเราเห็นจะไปบอกนายบ้านให้มาจับเรา จึงสั่งแก่คนที่บ้านไว้ คนที่บ้านจึงว่าจะมัดก่อนหรือจะฆ่าทีเดียว" ตันก๋งจึงว่า "เราไม่รู้จิตใจของเป๊าะเจีย เราจะคิดอย่างนั้นยังไม่ได้" โจโฉจึงว่า "เอามันไว้ไม่ได้" ว่าแล้วโจโฉก็ชักกระบี่เข้าไปฟันพ่อครัวและบุตรภรรยาเป๊าะเจียตายถึงแปดคน ตันก๋งเหลือบไปเห็นสุกรที่เขามัดไว้ก็ตกใจ จึงบอกโจโฉว่า "พวกเขามัดสุกรเอาไว้จะฆ่าต่างหาก ท่านมาฆ่าผู้คนบุตรภรรยาเป๊าะเจียนั้นผิดมาก" โจโฉก็กลัวความผิดจึงพาตันก๋งหนีออกจากบ้านเป๊าะเจียไป ครั้นหนีออกมาถึงกลางทางพบเป๊าะเจีย เป๊าะเจียจึงทักกับโจโฉว่า "ไม่อยู่กินข้าวจะไปไหนเล่า" โจโฉตอบว่า "ข้าพเจ้าเป็นคนผิดอยู่ จะรีบไปให้พ้นภัย" แล้วก็ขี่ม้าจากไป เมื่อโจโฉขี่ม้าอยู่นั้นก็ได้คิดจึงกลับมาเรียกเป๊าะเจียให้หยุดก่อน เมื่อเป๊าะเจียหยุดอยู่โจโฉจึงได้เอากระบี่ฟันเป๊าะเจียตาย ตันก๋งเห็นดังนั้นก็ต่อว่าโจโฉอย่างมากว่าเป็นคนเนรคุณคน โจโฉจึงว่า "ท่านว่าจะนี่ก็ชอบกลอยู่ แต่ว่ากรรมดาเกิดมาทุกวันนี่ย่อมจะรักษาตัวมิให้ผู้อื่นคิดร้ายได้ เราจึงทำการดังนี้" ว่าแล้วโจโฉก็พาตันก๋งเดินทางไปพำนักที่สำนักแห่งหนึ่ง แล้วนอนหลับกัน เมื่อโจโฉนอนหลับนั้น ตันก๋งคิดในใจว่าโจโฉเป็นคนอกตัญญู โจคอโหดร้าย ปล่อยให้กาลข้างหน้าจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน จึงชักกระบี่คิดจะฆ่าเสีย แต่จุกคิดได้ว่า ฆ่าโจโฉแล้วก็ได้ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรกับตน ตันก๋งจึงหลบหนีจากโจโฉในคืนนั้น พอโจโฉตื่นมาไม่เห็นตันก๋งก็คิดว่าตันก๋งไม่พอใจตนจึงตีตัวหนีไป โจโฉจึงรีบออกเดินทางไปหาบิดาที่เมืองตันลิว (พระคลัง (หน) 2545: 54 - 56)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ จึงทำให้โจโฉต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉหลงเข้าใจผิดคิดว่าพ่อครัวของเป๊าะเจียคิดจะฆ่าตน โจโฉจึงรีบชิงลงมือฆ่าพ่อครัวและครอบครัวของเป๊าะเจียก่อน พอโจโฉรู้ความจริงว่าพ่อครัวไม่ได้คิดฆ่าตน ก็รู้ว่าตนทำผิดไปที่ฆ่าคนของเป๊าะเจียโดยขาดความสุขุมรอบคอบ และต่อมาโจโฉยังได้ฆ่าเป๊าะเจียอีกเพื่อไม่ให้เป๊าะเจียเอาเรื่องที่ตนได้ฆ่าคนในครอบครัวไปแจ้งแก่ทางการ การกระทำของโจโฉที่ฆ่าคนเพื่อเอาตัวรอดทั้งสองครั้งนี้ ยิ่งทำให้ตัน

กั๊งที่ติดตามมาด้วยเกิดความไม่พอใจอย่างยิ่ง ที่เห็นโจโฉเป็นคนใจคอโหดร้ายและเป็นคนเนรคุณต่อผู้มีคุณ จากการกระทำที่ผิดพลาดของโจโฉนั่นเองเกือบทำให้โจโฉต้องเสียชีวิตจากน้ำมือของตันกั๊งถึงแม้ตันกั๊งจะไม่ได้ฆ่าโจโฉ แต่สิ่งที่โจโฉได้กระทำลงไปกับครอบครัวของเป๊าะเจียก็ทำให้ตัวโจโฉเองเกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงในเรื่องของคุณธรรมอย่างมากที่ตันกั๊งได้รับรู้เรื่องราวของโจโฉทุกอย่าง และอาจนำเรื่องที่โจโฉได้ทำชั่วช้านี้ไปพูดให้คนทั้งปวงได้รู้ ซึ่งจะทำให้โจโฉเสื่อมเสียชื่อเสียงเป็นอันมาก หากเหตุการณ์นี้ โจโฉใช้ความสุจริตรอบคอบตั้งแต่แรกที่ได้ยินพ่อครัวพูดว่าจะทำร้าย ก็ควรรีบออกจากบ้านของเป๊าะเจียไปโดยเร็ว โดยไม่ต้องไปลงมือฆ่าคนให้เสียชื่อเสียงแต่อย่างใด

เหตุการณ์ตอนที่อ้วนเสี้ยวได้เป็นผู้นำหัวเมืองต่าง ๆ ในการกำจัดตั้งโต๊ะ

เมื่อโจโฉและเจ้าเมืองต่าง ๆ ได้ยกทัพมาเพื่อร่วมกันจะกำจัดตั้งโต๊ะ พอ

เดินทางมาถึงแดนเมืองลกเอียงและได้ตั้งทัพไว้ กองของเจ้าเมืองให้ลายได้เสนอแก่เจ้าเมืองทั้งหลายว่า "พวกเรามาทำการครั้งนี้ยังไม่มีผู้ใดเป็นผู้นำทัพถืออาญาสิทธิ์บังคับบัญชา ควรจะตั้งนายทัพใหญ่ถืออาญาสิทธิ์บังคับบัญชากองทัพ" โจโฉได้ฟังดังนั้นก็เห็นชอบด้วยจึงว่า "อ้วนเสี้ยวนี้เป็นคนมีตระกูลเชื้อขุนนางมาถึงสี่ชั่วห้าชั่วคนแล้วเหมาะทำการเป็นนายทัพใหญ่" ตอนแรกอ้วนเสี้ยวทำเป็นไม่ยอมแต่บรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ค่ะยันคะยอ อ้วนเสี้ยวจึงยอมเป็นนายทัพใหญ่บังคับบัญชาเหล่าทหารที่จะไปกำจัดตั้งโต๊ะโดยให้ใช้กฎอัยการศึกสามารถลงโทษนายทัพนายกองทุกคนได้ (พระคลัง (หน) 2545: 60)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโฉต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉได้สูญเสียการได้เป็นผู้นำเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่จะไปกำจัดตั้งโต๊ะให้แก่อ้วนเสี้ยว ทั้งที่โจโฉเป็นผู้คิดรวบรวมกำลังทหารมากำจัดตั้งโต๊ะ¹ แต่กลับต้องมายกสิ่งที่ตนสร้างให้กับคนอื่นไปอย่างน่าเสียดาย จากเดิมที่โจโฉเป็นจุดเด่นอยู่เหนือผู้อื่นในการช่วยพระเจ้าเหี้ยนเต้ แต่ต้องกลับกลายเป็นรองผู้อื่นและให้ผู้อื่นมาใช้อำนาจแทนตน จะเห็นว่าโจโฉนั้นขาดความสุจริตรอบคอบในการวางแผนที่จะควบคุมกำลังทหารของบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ถ้าโจโฉอ้างถึงหนังสือรับสั่งของพระเจ้าเหี้ยนเต้ว่า พระเจ้าเหี้ยนเต้ได้มอบให้โจโฉเป็นผู้นำหัวเมืองต่าง ๆ ในการกำจัดตั้งโต๊ะ เจ้าเมืองต่าง ๆ ก็จะยอมทำตามหนังสือรับสั่ง ถึงแม้ว่าอ้วนเสี้ยวจะรู้ว่าหนังสือรับสั่งนั้นโจโฉได้ลอบทำขึ้นมาเอง แต่อ้วนเสี้ยวก็จะไม่กล้าพูดความจริงให้แก่บรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ ได้รู้ เพราะอ้วนเสี้ยวก็ได้ร่วมคิดกับโจโฉในการทำหนังสือรับสั่งปลอมขึ้นมาด้วยเหมือนกัน

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ที่โจโฉรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ มากำจัดตั้งโต๊ะ หน้า 98 - 99

เหตุการณ์ตอนที่โจโยยกทัพตามไปรบกับตั้งโต๊ะ

กองทัพโจโฉและเจ้าเมืองต่าง ๆ ได้ยกมารบกับตั้งโต๊ะที่เมืองลกเอียง ตั้งโต๊ะเห็นจะสู้ไม่ได้ จึงได้พาพระเจ้าเหี้ยนเต้พร้อมด้วยขุนนาง และราษฎรอพยพไปอยู่ที่เมืองเตียงฮัน แล้วเผาเมืองลกเอียงเสีย ฝ่ายโจโฉ อ้วนเสี้ยว และบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ได้ยกทัพเข้าเมืองลกเอียง ไม่เห็นผู้คน เห็นแต่เพลิงลุกไหม้เมืองไปทั่วไปจึงให้ทหารช่วยกันดับเพลิงแล้วตั้งค่ายอยู่ในเมือง โจโฉจึงบอกแก่อ้วนเสี้ยวว่า "ตั้งโต๊ะให้เผาเมืองเสีย แล้วยกหนีไปตะวันตก แลพระเจ้าเหี้ยนเต้ นั้นเราก็ก็นึกว่าดีหรือร้าย ซึ่งตั้งโต๊ะยกไปนั้นเห็นอาณาประชาราษฎร์จะได้ความเดือดร้อนนัก เป็นไฉนทานมานั่งอยู่ขณะนี้ ขอให้ยกกองทัพไปทำการเห็นจะจับตั้งโต๊ะได้สะดวก" อ้วนเสี้ยวได้ฟังโจโฉพูดอย่างนั้น ก็เกียงว่าทหารยังอดโรยอยู่ควรจะพักให้ทหารมีกำลังก่อนค่อยคิดการต่อไป โจโฉได้ฟังดังนั้นจึงคิดแต่ในใจว่า ซึ่งจะทำการใหญ่กับเจ้าเมืองทั้งปวงนี้อุปมาดั่งคิดดับเด็กเลี้ยงโค จึงจัดทหารพรรคพวกของตนได้ประมาณหมื่นเศษรีบตามตั้งโต๊ะไปทั้งกลางวันกลางคืน ทางฝ่ายตั้งโต๊ะนั้น ได้อพยพผู้คนไปก็เกรงพวกโจโฉจะยกทหารตามมา จึงให้ลิโป้ยกทหารไปป้องกันระวังหลังไว้ และให้ทหารอีกส่วนหนึ่งไปซุ่มอยู่ที่เนินเขาคอยเป็นทัพกระหนาบหากพวกโจโยยกทัพตามมา ทางฝ่ายโจโฉได้รับยกทหารตามตั้งโต๊ะจนทัน แล้วก็เจอกับลิโป้ที่คุมทหารคอยระวังหลังไว้ ทหารโจโฉสู้ลิโป้ไม่ได้ก็แตกหนีไป ส่วนโจโฉนั้นก็แตกถอยร่นมาเจอทหารตั้งโต๊ะที่ซุ่มอยู่เป็นทัพกระหนาบก็เกิดการสู้รบกันอีก ทหารโจโฉมีน้อยและอดโรยจึงสู้ไม่ได้ต่างแตกหนีเอาตัวรอด โจโฉนั้นเกือบเอาชีวิตไม่รอดยังดีที่ได้นายทหารมาช่วยไว้ได้ทัน ไพร่พลของโจโฉได้ล้มตายเป็นอันมาก โจโฉเห็นสู้ไม่ได้จึงถอยมายังเมืองลกเอียง พอโจโฉมาถึงเมืองลกเอียงเห็น เจ้าเมืองต่าง ๆ แก่งแย่งชิงผลประโยชน์กันเอง โจโฉเห็นดังนั้นจึงพาทหารของตนไปอยู่เมืองเอ็งจิว (พระคลัง (หน) 2545: 60 - 76)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโฉต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากกรณีที่โจโฉมีความห่วงใยราษฎร และพระเจ้าเหี้ยนเต้ว่าได้รับความเดือดร้อนและเป็นอันตราย ควรจะเร่งออกติดตามไปกำจัดตั้งโต๊ะโดยเร็วเพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง แต่ทว่าการเล่นความคิดของโจโฉต่ออ้วนเสี้ยวครั้งนี้กลับไม่เป็นผล โจโฉจึงออกไปกำจัดตั้งโต๊ะโดยลำพังทั้งที่ทหารของโจโฉมีเพียงแค่มื่นเศษเท่านั้น ซึ่งการออกไปกำจัดตั้งโต๊ะของโจโฉครั้งนี้ โจโฉขาดความสุจริตรอบคอบอย่างมาก เพราะตั้งโต๊ะนั้นมีทหารมากกว่าโจโฉหลายเท่าตัว และยังมีลิโป้ที่มีฝีมือติดตามตั้งโต๊ะไปด้วย การที่โจโยยกกำลังทหารไปโดยลำพังโดยไม่คิดถึงกำลังของศัตรูส่งผลให้โจโฉต้องประสบกับความล้มเหลวเกือบเอาชีวิตไม่รอด

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉคิดอุบายตีเมืองเตียวสัว

เมื่อเตียวสัวรู้ว่าโจโฉยกทัพมาก็ออกมาพบกับโจโฉ เตียวสัวได้ร้องดำใจใจ
ว่า "อ้ายช่างพูดดีแต่เจรจาหลงให้คนเชื่อ อันกูนี้รู้อยู่ว่ามึงโกหกหยาบข้าเหมือนหนึ่งสัตว์
เดียรัจฉาน" โจโฉได้ยินดังนั้นก็โกรธจึงให้เคาฑูออกมารบ เตียวสัวก็ให้เตียวเสียนออกมาสู้ได้สามเพลง
เคาฑูก็เอาทวนแทงเตียวเสียนตาย เตียวสัวเห็นว่าจะสู้โจโฉไม่ได้จึงควมม้าพาทหารหนีกลับเข้า
เมือง โจโฉเห็นว่าคูเมืองนั้นน้ำกว้างและลึกจะเข้าตีก็ไม่ได้ โจโฉจึงให้ทหารทำหอคอยทั้งสี่ด้าน
แล้วขึ้นคูถึงสามวันเห็นทหารที่รักษาทางด้านตะวันออกนั้นเบาบาง โจโฉจึงให้ทหารขนหญ้ามามัด
และไม่กองไว้ข้างด้านตะวันตกแล้วบอกแก่ทหารทั้งปวงว่าจะยกตีด้านนี้ ฝ่ายกาเซียงที่ปรึกษา
เตียวสัวเห็นโจโฉทำดังนั้น ก็รู้กลอุบายของโจโฉ จึงบอกแก่เตียวสัวว่าจะซ่อนกลโจโฉ ซึ่งโจโฉทำ
เป็นว่าจะยกตีด้านทิศตะวันตกนั้น แท้จริงแล้วโจโฉคิดจะหลอกให้เข้าใจผิด แต่จริงแล้วโจโฉคิดจะ
ตีทางด้านทิศตะวันออกเพราะมีทหารเบาบาง กาเซียงจึงบอกให้ชาวเมืองปลอมเป็นทหารแล้วให้
ไปรักษาเชิงเทินทางด้านทิศตะวันตก แล้วเกณฑ์ไพร่พลไปชุมนุมอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ถ้าโจโฉยก
มาเมื่อใดก็จะจุดประทัดให้สัญญาณ แล้วยกทหารตีกระหนาบโจโฉ เห็นทีโจโฉจะเสียที่เป็นมั่นคง
เตียวสัวเห็นชอบด้วย ฝ่ายโจโฉเห็นทหารของเตียวสัวด้านทิศตะวันตกนั้นหลงกล และมีทหารมา
เพิ่มจำนวนมากขึ้น โจโฉก็มีใจกำเริบ และคิดว่าจะสมความคิด จึงให้ทหารทั้งปวงเตรียมไว้เพื่อจะ
บุกโจมตี ครั้นเวลาสองยามเศษโจโฉจึงให้ทหารทั้งปวงว่ายน้ำข้ามคูเข้าไปแล้วทำลายประตูเมือง
จนเข้าไปได้ ฝ่ายทหารของเตียวสัวก็จุดประทัดให้สัญญาณแล้วก็ช่วยกันรบกระหนาบฆ่าฟัน
ทหารโจโฉล้มตายเป็นอันมาก ฝ่ายทหารโจโฉก็ถอยกลับเข้าค่าย เตียวสัวก็ยกทหารตามตีมาถึง
ค่ายโจโฉ โจโฉกับทหารซึ่งรักษาค่ายอยู่นั้นก็พลอยแตกตื่นไปด้วย พอรุ่งเช้าเตียวสัวก็พาทหารกลับ
เข้าเมือง (พระคลัง (หน) 2545: 242 - 243)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ จึงทำให้
โจโฉต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉคิดกล
อุบายจะเข้าตีเมืองของเตียวสัว โดยคิดจะตีด้านทิศตะวันตกแต่กลับทำเป็นจะตีทางด้านทิศ
ตะวันออก เพื่อทำให้ศัตรูหลงกล แต่กลศึกเช่นนี้เป็นกลศึกที่ใช้กับกาเซียงที่มีปัญญาอันสุขุม
รอบคอบมิได้ โจโฉจึงถูกกาเซียงซ่อนกล ทำให้โจโฉต้องประสบกับความพ่ายแพ้ในการทำสงคราม
ครั้งนี้ แผนการของโจโฉครั้งนี้เหมือนตอนที่โจโฉหลอกลิโป้จะเข้าตีเมืองปักเอียง แต่ถูกตันกั๋งรู้เท่า
ทันจึงต้องพ่ายแพ้ไป แต่ครั้งนี้สติปัญญาของโจโฉฉลาดกว่าแต่ก่อนหน่อยหนึ่ง โดยที่ไม่นำทหาร
เข้าตีเมืองด้วยตนเองเพียงแต่รอดูผลที่ค่ายของตน แต่ถ้าครั้งนี้โจโฉมีความสุขุมรอบคอบ โดย

วางแผนป้องกันค่ายให้ดี หรือจัดทหารไว้เป็นกองหนุนคอยช่วยเหลือทหารที่เข้าตีเมืองเดียวด้วยความเสียหายในครั้งนี้อาจจะไม่เกิดขึ้น หรือถ้าเกิดขึ้นก็จะไม่มากอย่างเช่นนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉชวนเล่าปี่มากินเลี้ยงเพื่อดูปัญญาเล่าปี่

ฝ่ายเล่าปี่เมื่อร่วมลงชื่อจะกำจัดโจโฉกับขุนนางทั้งหลายแล้วก็คิดกลัวว่าโจโฉจะรู้เรื่องและเกิดระแวงตน เล่าปี่จึงแกล้งทำเป็นไม่สนเรื่องการเมือง ทำเป็นสนใจปลูกผักสวนครัวอยู่กับบ้านทุกวัน โจโฉรู้ว่าเล่าปี่สนใจปลูกผักสวนครัวซึ่งเป็นเรื่องแปลก จึงให้ทหารไปเชิญเล่าปี่มาเพื่อจะเลี้ยงอาหารและสุรา เล่าปี่เห็นดังนั้นก็ปัดมือได้ จึงมาตามคำเชิญ พอเล่าปี่มาถึง โจโฉจึงสัพยอกถามว่า “ท่านอยู่บ้านทุกวันนี่ทำการใหญ่หลวงนัก” เล่าปี่นึกว่าโจโฉรู้ความที่ตนกับขุนนางได้ร่วมกันลงชื่อจะกำจัดโจโฉจึงนิ่งเสียมิได้ตอบประการใด โจโฉจึงจูงมือเล่าปี่ไปหลังสวนแล้วว่า “ท่านอยู่บ้านคิดอ่านทำสวนปลูกผักเหมือนสวนของเรานี้หรือ” เล่าปี่เห็นโจโฉพูดดังนั้นก็ค่อยคลายใจ แล้วโจโฉก็เชิญเล่าปี่ไปที่โต๊ะอาหารแล้วเสพสุรากัน ขณะนั้นเกิดพายุหนักมีดฟ้ามัวดินทหารและคนทั้งปวงร้องว่า มังกรดำแดงฤทธิ์บนอากาศจึงเกิดพายุหนักดังนี้ โจโฉกับเล่าปี่เห็นท้องฟ้าดังนั้นก็รู้ว่ามังกรดำแดงฤทธิ์ โจโฉจะใคร่ดูปัญญาเล่าปี่ จึงแกล้งถามว่า “ท่านแจ้งหรือไม่คือมังกรดำแดงฤทธิ์จึงเกิดลมเมฆมืดดังนี้ แลมังกรนั้นมีฤทธิ์ประการใด” เล่าปี่จึงแกล้งตอบว่า “มังกรดำแดงฤทธิ์ประการใดนั้น ข้าพเจ้ามิได้แจ้ง” โจโฉจึงว่า “อันมังกรดำแดงฤทธิ์นั้น จะทำให้ใหญ่แลน้อยเท่าใดก็ได้ ถ้าจะขึ้นไปบนอากาศกระทำฤทธิ์ต่าง ๆ แล้วอากาศนั้นยังแคบอยู่ไม่เสมอด้วยฤทธิ์ แม้จะลงในท้องมหาสมุทร กระทำฤทธิ์ให้กายนั้นน้อยเข้าแอบอยู่เงื้อมชะง่อนเขาก็ได้ อันเทศกาลนี้เป็นฤดูฝน มังกรจึงดำแดงฤทธิ์เช่นนี้ อุปมาเหมือนคนมีสติปัญญากว้างขวางถ้าจะทำการสิ่งใดคะเนการตามสมควร แม้เห็นว่าการใหญ่ก็ทำใหญ่ ประมาณการน้อยก็ทำแต่น้อย ทุกวันนี้ผู้ใดมีสติปัญญากว้างขวางเหมือนมังกรดำแดงฤทธิ์เช่นนี้ บ้างท่านจงบรรยายให้แจ้ง” เล่าปี่จึงแกล้งตอบว่าไม่ทราบ และถ่อมตัวว่าเป็นผู้มีสติปัญญาน้อย โจโฉจึงว่า “ความคิดท่านก็มีอยู่เหตุใดแกล้งเจรจาถ่อมตัวนัก ถึงมาตรว่าจะไม่มีปัญญาคิดไปไม่เห็นตลอด ก็ยอมได้ยินคำเลื่องลือแล้วรู้จักชื่อว่าผู้ใดมีสติปัญญาบ้าง” เล่าปี่ก็แกล้งตอบว่า ผู้มีปัญญาได้แก่ อ้วนสุด อ้วนเสี้ยว เล่าเปียวเล่าเจี้ยง และเจ้าเมืองอีกหลายคน โจโฉจึงบอกว่า ทั้งหมดนั้นหาปัญญาไม่ โจโฉจึงบอกแก่เล่าปี่ว่า “อันผู้มีสติปัญญานั้น ถ้าจะคิดสิ่งใดก็จะกว้างขวางโอบอ้อมอารี อุปมาเหมือนบุคคลกลืนแก้ว อันเป็นทิพย์ไว้ในท้อง ถ้าไปสถานที่ใด ถึงเวลาค่ำมืดก็เล็ดลอดสว่างไปด้วยรัศมีแก้ว ถ้าคิดการสิ่งใดก็รู้จักที่หนักที่เบาที่เสียที่ได้ ยักย้ายถ่ายเทมิให้ผู้ใดล่วงรู้ถึง จึงจะนับได้ว่ามีสติปัญญาลึกซึ้ง” เล่าปี่จึงแกล้งตอบว่า “ทุกวันจะหาผู้มีสติปัญญาเหมือนมหาอุปราชาท่านนั้นขัดสนนัก” โจโฉจึงว่า “ทุกวันนี้เราเลี้ยงดูผู้ซึ่งมีสติปัญญานั้นสิ้นแล้ว มีอยู่แต่ท่านกับเราสองคนเท่านั้น” เล่าปี่ได้ยินโจโฉว่าดังนั้นก็

สะตั้งตะเกียบพลัดตกจากมือ พอดีขณะนั้นเกิดฟ้าร้อง เล่าปีจึงทำเป็นตกใจเอามือปิดหูไว้ ใจโจเห็นดังนั้นก็หัวเราะเล่าปีเห็นว่าเล่าปีนั้นเป็นคนซื่อซลาดจะคิดการใหญ่ไปมิได้ แต่นั้นใจโจก็ได้คิดแคลงใจในตัวเล่าปีอีก (พระคลัง (หน) 2545: 285 - 289)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ใจโจขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ จึงทำให้ใจโจต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการลงปัญญากันระหว่างใจโจกับเล่าปีว่าใครจะมีเหนือกว่ากัน ใจโจคิดว่าสติปัญญาของตนนั้นอยู่เหนือเล่าปี แต่แท้จริงแล้วเหตุการณ์นี้เล่าปีมีสติปัญญาเหนือกว่าใจโจมาก เพราะสามารถทำให้ใจโจเชื่อได้ว่าเล่าปีนั้นเป็นคนไม่มีสติปัญญาและซื่อซลาด การที่ใจโจคิดเช่นนี้ เป็นการให้เหตุผลที่ค่อนข้างจะแคบในสติปัญญาของใจโจทีเดียว อย่างในเรื่องของความซื่อซลาดนั้น ถ้าใจโจได้พิจารณาประวัติของเล่าปีให้ดี จะเห็นว่าเล่าปีนั้นต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตมา เมื่อรวบรวมสมัครพรรคพวกได้แล้วก็อาสาสู้รบกับโจรโพกผ้าเหลืองหลายครั้งจนได้รับความดีความชอบ และยังคงระหกระเหินทำสงครามกว่าจะได้เป็นเจ้าเมือง จะมีหรือที่เล่าปีจะมากลัวแค่ฟ้าร้อง และในเรื่องการตอบปัญหาที่ใจโจถามนั้น เล่าปีก็ตอบแบบผิดธรรมดาที่สติปัญญาของเล่าปีจะตอบแบบนั้นได้ ซึ่งเรื่องแค่นี้ใจโจน่าจะพิจารณาไตร่ตรองให้รู้เท่าทันเล่าปีได้ การที่ใจโจขาดความสุขุมรอบคอบในการพิจารณาว่าสติปัญญาเล่าปีให้ดี ทำให้ใจโจพลาดโอกาสที่จะคอยควบคุมตัวเล่าปีให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น หรือพลาดโอกาสที่จะกำจัดเล่าปีซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองตนอย่างน่าเสียดาย

เหตุการณ์ตอนที่ใจโจเสียทีจิวี่ฆ่าตัวร่วมกับเตียวอุ้น

เมื่อเล่าปีหนีใจโจไปอยู่เมืองกังแฮกับเล่าก็ ใจโจก็ยกทหารมายังเมืองเกงจิว และคิดจะกำจัดเล่าปีให้ได้ ใจโจจึงคิดจะให้ซุนกวนช่วย จึงทำหนังสือให้คนถือไปหาซุนกวนเพื่อให้มาร่วมปรึกษาหาหนทางกำจัดเล่าปี โดยบอกว่าถ้ากำจัดเล่าปีสำเร็จจะแบ่งเมืองเกงจิวให้ครึ่งหนึ่ง ฝ่ายซุนกวนเมื่อได้รับหนังสือจากใจโจก็คิดเกรงใจโจ เพราะกลัวว่าเมื่อใจโจกำจัดเล่าปีได้แล้วเมืองตนก็จะเป็นเป้าหมายต่อไป ซุนกวนจึงไม่ร่วมมือกับใจโจ แต่ซุนกวนหันมาร่วมมือกับเล่าปีที่ต่อต้านทัพใจโจ ซุนกวนได้มอบให้จิวี่เป็นแม่ทัพคุมเรือออกรบกับใจโจ ใจโจเห็นทัพจิวี่มาก็ให้ทหารของตนลงเรือออกสู้รบด้วยแต่ก็พ่ายหนีกลับมา เพราะทหารใจโจไม่ชำนาญการรบทางเรือ ชัวมอกับเตียวอุ้นจึงบอกแก่ใจโจว่าทหารของใจโจเป็นชาวดอนไม่ชำนาญการรบทางเรือ จึงควรจะล้อมรบทางเรือให้ชำนาญก่อนแล้วค่อยทำศึกต่อไป ใจโจเห็นด้วยจึงสั่งให้ชัวมอกับเตียวอุ้นฝึกหัดทหารขณะที่ฝึกหัดทหารอยู่นั้น จิวี่ได้ลอบลงเรือมาแอบดูเห็นชัวมอกับเตียวอุ้นฝึกทหารก็คิดเกรงทหารทั้งสองว่าเป็นทหารที่มีความชำนาญในการรบทางเรือ จึงคิดจะกำจัดเสียให้ได้ ขณะนั้นทหารใจโจเห็นจิวี่มาจึงรีบไปแจ้งแก่ใจโจ แล้วเอาเรือออกไปไล่จิวี่ จิวี่รีบหนีกลับเข้าค่ายได้ ใจโจรู้ว่าจิวี่

แอบมาตั้งที่นี้แต่ทำอะไรไม่ได้ก็คิดแค้น แต่โจโฉก็ทำอะไรไม่ได้ จึงปรึกษาแก่ทหารทั้งปวง
 เจียวก้านที่ปรึกษาได้ขออาสาจะไปเกลี้ยกล่อมจิวอี้ให้มาอ่อนน้อมต่อโจโฉ เพราะเห็นว่าจิวอี้เคย
 เป็นเพื่อนรักกับตนมาแต่ก่อน โจโฉเห็นชอบ จึงให้เจียวก้านไป เมื่อเจียวก้านมาหาจิวอี้ที่ค่าย จิวอี้
 ก็รู้ว่าโจโฉคิดจะให้เจียวก้านมาเกลี้ยกล่อมตน จิวอี้จึงซ่อนแผนโจโฉ โดยแกล้งทำหนังสือลับฉบับ
 หนึ่งที่มาจากซัวมอกับเตียวอ้วนมีใจความว่า ซัวมอกับเตียวอ้วนจะคอยเป็นไส้ศึกให้แก่ตน เพื่อที่จะ
 หลอกให้โจโฉคิดฆ่าซัวมอกับเตียวอ้วนเสีย เมื่อจิวอี้ทำหนังสือแล้วก็ทำเป็นเลี้ยงรับรองเจียวก้าน
 และแกล้งทำเป็นเมาหลับไป เจียวก้านเห็นหนังสือที่จิวอี้ทำขึ้นพอเปิดอ่านดูเห็นข้อความว่า ซัวมอ
 กับเตียวอ้วนคิดเอาใจออกห่างโจโฉ เจียวก้านจึงเอาหนังสือนั้นรีบลอบหนีออกจากค่ายจิวอี้ในคืน
 นั้นแล้วเอาหนังสือไปแจ้งต่อโจโฉ พอโจโฉเห็นหนังสือนั้นก็โกรธ จึงสั่งให้ซัวมอกับเตียวอ้วนยก
 กองทัพเรือไปรบกับจิวอี้ แต่ซัวมอกับเตียวอ้วนไม่รู้เรื่องดังกล่าว จึงพูดแก่โจโฉว่า ทหารฝ่ายเรายังไม่
 ชำนาญในการรบทางเรือ จะขอฝึกซ้อมให้พร้อมก่อนแล้วค่อยออกรบ โจโฉได้ฟังดังนั้นก็โกรธคิด
 ว่าซัวมอกับเตียวอ้วนไม่เป็นใจแก่ตน จึงสั่งให้ทหารเอาตัวซัวมอกับเตียวอ้วนไปฆ่าเสีย พอทหารเอา
 ศีรษะทั้งสองมาให้โจโฉ โจโฉเกิดคิดได้ และคิดอยู่ในใจว่า เราเสียกลอุบายจิวอี้ไม่ทันตรึกรตรองจึง
 ให้ฆ่าซัวมอกับเตียวอ้วนเสีย ครั้นจะออกปากว่าคิดผิดก็เกรงว่าภายนอกไปทหารทั้งปวงจะเกิดไม่
 ยำเกรง พอที่ปรึกษาและทหารทั้งปวงถามเรื่องการฆ่าซัวมอกับเตียวอ้วน โจโฉก็แกล้งตอบว่า
 ทั้งสองไม่ตั้งใจทำราชการจึงให้ฆ่าเสีย ทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นก็ต่างถอดใจใหญ่ เพราะเห็นซัวมอกับ
 เตียวอ้วนต่างก็อุตสาหกรรมฝึกหัดทหารให้พร้อมรบทางเรือ แต่ก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรเพราะเกรง
 อาญาโจโฉ หลังจากนั้นโจโฉจึงตั้งให้อีกิมกับมอกายเป็นผู้คุมฝึกทหารแทนซัวมอกับเตียวอ้วน
 (พระคลัง (หน) 2545: 577 - 616)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบจึงทำให้
 โจโฉต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉใช้ให้
 เจียวก้านไปเกลี้ยกล่อมจิวอี้แต่ไม่สำเร็จ แต่ถูกจิวอี้ซ่อนกลมา ทำให้โจโฉหลงกลจิวอี้ฆ่าซัวมอกับ
 เตียวอ้วนตาย ในเหตุการณ์นี้ ถ้าโจโฉพิจารณาไตร่ตรองให้ดีก็จะเห็นว่า การที่เจียวก้านได้หนังสือ
 ลับของจิวอี้มางายนั้น น่าจะเป็นสิ่งที่ผิดสังเกตให้ถูกคิดได้อย่างหนึ่ง และการที่ในหนังสือลับฉบับ
 นั้นมีใจความว่าซัวมอกับเตียวอ้วนจะคอยเป็นไส้ศึกให้แก่จิวอี้ นั้น มีหรือซัวมอกับเตียวอ้วนจะบอกให้
 เล่าจ้องยกเมืองขงหยงกับเมืองเกงจิ๋วให้แก่โจโฉ และยังยอมสอนทหารของโจโฉให้มีความชำนาญ
 ในการรบทางเรืออีก ซึ่งไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น และถ้าหนังสือลับที่เจียวก้านได้มานั้นไม่เป็นความจริง
 จิวอี้ต้องการอะไรจากซัวมอกับเตียวอ้วน โจโฉน่าจะคิดได้ แต่พอโจโฉได้อ่านในหนังสือของจิวอี้
 เท่านั้นก็โกรธทันที ความสุขุมรอบคอบของโจโฉที่เคยมีก็หายไป โจโฉจึงสั่งให้ฆ่าซัวมอกับเตียวอ้วน

เสีย แต่พอช่วมอกกับเตียวอุ้นตายแล้ว ใจโจจึงนึกคิดว่าตนได้หลงกลของจิวอี้เสียแล้ว ที่ไปฆ่าช่วมอกกับเตียวอุ้นซึ่งเป็นนายทหารที่มีความชำนาญในการรบทางเรือและคอยฝึกหัดทหารให้แก่ตน เมื่อใจโจรู้ว่าตนทำผิดไปแล้ว จึงแกล้งทำเป็นว่าทหารทั้งสองคนนั้นไม่ตั้งใจทำราชการจึงลงโทษให้ฆ่าเสีย เพื่อไม่ให้ทหารทั้งปวงตำหนิตน

เหตุการณ์ตอนที่โจโจให้เล่าปี่คุมทัพไปสกัดกองทัพอ้วนสุดที่เมืองซีจิว
ครั้นอยู่มาวันหนึ่งโจโจเชิญเล่าปี่มากินโต๊ะ หมันทองได้เอาช้าวมาแจ้งแก่

โจโจว่า กองซุนจ้านโดนอ้วนเสี้ยวตีเอาเมืองได้ และกองซุนจ้านเห็นจนปัญญาจึงได้ฆ่าตัวตาย ส่วนอ้วนสุดอยู่เมืองห้วยหนาดั้งตัวเป็นเจ้าของทำหยาบช้าข่มเหงอาณาประชาราษฎร์ อ้วนสุดจะเอาตราหยกไปให้อ้วนเสี้ยว ณ เมืองกิจิว ถ้าอ้วนเสี้ยวรวมตัวกันกับอ้วนสุดก็จะมีกำลังมากขึ้นซึ่งจะกำจัดนั้นยากนัก ขอให้เร่งคิดอ่านอย่าให้สองพี่น้องเข้าถึงกันได้ โจโจได้ฟังก็มีได้ว่าประการใด ฝ่ายเล่าปี่คิดแต่ในใจว่าครั้งนี้ได้ที่อยู่แล้ว จำจะคิดผ่อนผันให้พ้นเงื้อมมือโจโจเสียก่อนจึงจะคิดการต่อไป เล่าปี่จึงลุกขึ้นคำนับโจโจแล้วว่า “บัดนี้อ้วนสุดพาครอบครัวอพยพจะไปหาอ้วนเสี้ยว เห็นอ้วนสุดจะยกมาทางเมืองซีจิว ข้าพเจ้าจะขอทหารอาสาไปสกัดตี เห็นจะจับอ้วนสุดได้โดยง่าย” โจโจได้ฟังดังนั้นก็ยินดี จึงคิดที่จะให้เล่าปี่ยกทัพไปทำการ ครั้นเวลาเช้าโจโจได้พาเล่าปี่ไปกราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้เพื่อจะขอไปปราบอ้วนสุด พระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ทรงโปรดให้ แล้วโจโจก็ให้เล่าปี่คุมทหารไปห้าหมื่น และให้คนของตนคือจูเหล่งกับล่อเจียวกำกับเล่าปี่ไปด้วย แล้วเล่าปี่ก็รีบยกทัพไปเมืองซีจิว ทั้งกลางวันและกลางคืน หลังจากที่โจโจให้เล่าปี่คุมทหารไปปราบอ้วนสุดที่เมืองซีจิวนั้น เทียบหยกกับกุยกะซึ่งโจโจให้ไปหาเสเบียง ณ หัวเมืองได้รู้ข่าวเข้าก็รีบกลับมาหาโจโจ แล้วว่าเหตุใดท่านจึงให้เล่าปี่เป็นแม่ทัพไป โจโจจึงตอบว่า “บัดนี้อ้วนสุดจะยกไปเข้าด้วยกับอ้วนเสี้ยว เราจึงให้เล่าปี่เป็นแม่ทัพคุมทหารไปสกัดตีอ้วนสุดทางเมืองซีจิว” เทียบหยกจึงว่า “ครั้งนี้เล่าปี่หนีไปมาหาท่าน ข้าพเจ้าเห็นว่าเล่าปี่จะเป็นเสี้ยนหนามไปภายหลังหน้า ข้าพเจ้าได้ว่าให้มหาอุปราชฆ่าเล่าปี่เสียท่านมิได้ทำตาม แล้วก็ให้เล่าปี่ไปเป็นเจ้าเมืองซีจิวจนได้กลับไปอยู่เมืองเสียวพ่าย แล้วเล่าปี่แตกลิไปมาพึ่งอีก ซึ่งท่านไว้ใจให้เล่าปี่เป็นแม่ทัพในครั้งนี้อุปมาเหมือนปล่อยเสือเข้าป่าและปล่อยจระเข้ลงในแม่น้ำ สืบไปเมื่อหน้าเล่าปี่ก็จะมีกำลังขึ้นเห็นท่านจะปราบปรามได้นั้นขัดสนแล้ว” กุยกะก็พูดว่า “ซึ่งท่านมิได้ฆ่าเล่าปี่เสียเอาไว้ใช้สอยนั้นก็ควรอยู่ บัดนี้ให้เล่าปี่เป็นแม่ทัพนั้นไม่ชอบ อันโบราณกล่าวไว้ว่า ถ้าผู้ใดเป็นแม่ทัพถืออาญาสิทธิ์ครั้งหนึ่ง ก็มีน้ำใจกว้างขวางคิดการกำเริบได้ถึงพันครั้ง ข้าพเจ้าเห็นว่าเล่าปี่มีกำลังขึ้นจะเอาใจออกห่างท่าน ภายหลังไปท่านจะได้ความเดือดร้อนเพราะเล่าปี่เป็นมันคงให้ท่านเร่งคิดจงควร” โจโจได้ฟังที่ปรึกษาว่าดังนั้นก็คิดได้จนสะดุ้ง จึงให้เคาฑูคุมทหารห้าร้อยรีบไปตามเล่าปี่กลับมา เคาฑูรีบตามเล่าปี่ไปจนทันแล้วบอกว่า มหาอุปราชมีข้อ

ราชการจะบอกเล่าปีให้เล่าปียกทัพกลับก่อนฝ่ายเล่าปี่รู้ทันจิตใจจึงแก้งบอกว่า พระเจ้าเหียนเต๋มีรับสั่งให้ยกทัพมาปราบอ้วนสุด ครั้นยกทัพกลับจะขัดรับสั่ง ถ้าเสร็จการแล้วจะกลับไปหาหาอุปราช เคาทูไม่รู้จะทำอย่างไรเพราะเห็นเล่าปี เตรียมการรับมือไว้ จึงกลับมาบอกจิตใจ เทียบยกกับกวยแกจึ่งว่าแกจิตใจ ท่านให้เล่าปีกลับมาแต่ เล่าปีไม่ทำตามท่านเห็นประจักษ์เหมือนคำข้าพเจ้าว่าแล้วหรือ จอใจจึงตอบว่า “เราได้ออกไปให้เล่าปีไปแล้ว ถ้าจำเป็นให้กลับมาาก็ได้ แต่จะเห็นคำเราเจรจาเป็นสองคำไปถึงคาดว่าเล่าปีจะมีใจกำเริบคิดร้ายต่อเราก็จะกลัวอะไรกับฝีมือเล่าปีเพียงนี้ แล้วเราก็ได้แต่งตั้งให้จูเหลงกับล่อเจียวกำกับไปด้วย ถ้าเล่าปีคิดเอาใจออกห่างเราดั่งนั้นเห็นจูเหลงและล่อเจียวจะมีหนังสือกลับมาแจ้งเนื้อความแก่เราเป็นมั่นคง” (พระคลัง (หน) 2545: 290 - 293)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า จอใจขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้จอใจต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเหตุการณ์นี้สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ครั้งก่อนที่จอใจประเมินในตัวเล่าปีผิด¹ ทำให้การตัดสินใจของจอใจที่ให้เล่าปีคุมทหารห้าหมื่นไปจับอ้วนสุด ณ เมืองซีจิวขาดความสุจริตรอบคอบและผิดพลาดอย่างมาก ซึ่งเดิมที่จอใจก็มีได้แต่งตั้งให้เล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจิวที่หลังจากกำจัดลิโป้ได้แล้ว แต่ให้เล่าปีมาเป็นขุนนางฝ่ายกรมวังเพื่อไม่ให้เล่าปีได้เป็นอิสระและมีอำนาจได้ แต่พอจอใจประเมินเล่าปีผิดพลาด เห็นว่าเล่าปีไม่ได้มีสติปัญญาและซื่อซลาด ไม่เป็นภัยแก่ตนเอง จึงทำให้จอใจเกิดความประมาท คิดว่าตนเองนั้นเหนือกว่าเล่าปีอยู่มาก ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่ผิด และสิ่งที่เกิดจากความเชื่อมั่นในสิ่งที่ผิดนี้ จึงทำให้จอใจเสียรู้ความคิดเล่าปี ยอมปล่อยให้เล่าปีไป และยังเพิ่มกำลังให้เล่าปีไปอีก ซึ่งผลของเหตุการณ์นี้จะทำให้จอใจต้องได้รับความลำบากในทางการเมืองที่เกิดจากเล่าปีในอนาคตอย่างแน่นอน

1.5.2 การขาดคุณธรรมการเอาชนะตนเอง คุณธรรมการเห็น

ผลประโยชน์แห่งรัฐ และคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จอใจได้ขาดคุณธรรมทั้งสามตัวนี้ แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่จอใจยกทัพไปรบกับเมืองซีจิวเพื่อแก้แค้นให้แก่บิดาตน

ครั้นเมื่อจอใจได้สร้างอำนาจของตนที่เมืองกุนจิวมั่นคงแล้วก็คิดถึงบิดาของตน จอใจจึงให้คนไปรบบิดาที่อยู่เมืองตันลิวมาอยู่ด้วย ระหว่างเดินทางกลับผ่านเมืองซีจิว โตเกี่ยมซึ่งเป็นเจ้าเมือง ครั้นรู้ว่าจอใจให้คนมารับบิดาและผ่านมาเมืองซีจิวจึงให้คนออกไปต้อนรับแล้ว

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่จอใจชวนเล่าปีมากินเลี้ยงเพื่อดูปัญญาเล่าปี หน้า 133 - 134

แต่งตั้งโต๊ะเลี้ยงรับรอง เมื่อเลี้ยงรับรองได้สองวัน โตเกียวจึงให้เตียวคิคุมทหารห้าร้อยให้ไปส่ง บิดาโจโจที่เมืองกุนจิ๋ว พอถึงกลางทาง เตียวคิกับพวกได้ฆ่าบิดาโจโจแล้วชิงทรัพย์สิ้นไป ทหารที่ รอดตายได้เอาความทั้งหมดไปบอกแก่โจโจว่า เห็นจะเป็นกลอุบายของโตเกียวที่ให้เตียวคิมาลอบ ฆ่าแล้วเอาทรัพย์สิ้นไป โจโจได้ฟังแล้วก็ร้องไห้รักบิดาจนล้มลงจากเก้าอี้ ทหารทั้งปวงเข้าอุ้มโจโจ ขึ้นบนเก้าอี้ โจโจมีความโกรธมากจึงว่า "ซึ่งโตเกียวทำกลอุบายมาฆ่าบิดาเราเสียนั้น เราจะยก ทหารไปเหยียบเมืองซีจิ๋วให้ราบเป็นแผ่นดินจึงจะหายแค้น" ว่าแล้วโจโจก็ให้ขุนสกล เทียนหยก กับ คนสามหมื่นอยู่รักษาเมือง แล้วโจโจก็จัดแจงทหารทั้งปวงยกไปเมืองซีจิ๋ว แล้วสั่งทหารว่าถ้าตีเมือง ซีจิ๋วแล้วให้ฆ่าหญิงชายชาวเมืองเสียให้สิ้นจึงจะหายแค้น ตันก่งครั้งที่หนีจากโจโจเมื่อครั้งก่อน ได้ไปขอทำราชการอยู่กับเมืองกุงุ่น ตันก่งนั้นเป็นเพื่อนกับโตเกียว ครั้นรู้ว่าโจโจยกทหารมาจะตี เมืองซีจิ๋วและจะฆ่าชาวเมืองให้ตายสิ้นด้วยนั้นก็เป็นห่วง จึงเดินทางไปห้ามโจโจ ด้วยความโกรธ โจโจจึงตอบว่า "ครั้งเราหนีตั้งโต๊ะนั้น ท่านยอมไปด้วยเราแล้วทั้งเราเสียหนีไปกลางทาง บัดนี้ กลับมาหาเรา ส่วนโตเกียวนั้นคิดเป็นกลอุบายให้ทหารไปส่งบิดาเราแล้วทำร้ายบิดาเรากับพรรคพวก เป็นอันมาก เรายกมาหวังจะแก้แค้นโตเกียว ท่านมีหน้ามาห้ามนั้นเราหาฟังไม่" ตันก่งเห็นว่าโจโจ โกรธมิรู้ตอบประการใด จึงลาโจโจออกมา แล้วคิดว่ามาห้ามโจโจครั้งนี้ไม่สมความคิด จะกลับไป หาโตเกียวก็ไม่สู้หน้า จึงได้ไปหาเตียวเม่า ณ เมืองตันลิว ฝ่ายทัพโจโจยกเข้ามาแดนเมืองซีจิ๋วก็ได้ ฆ่าชาวเมืองตายแล้วเก็บเอาทรัพย์สิ่งของเป็นอันมาก โตเกียวมุ่งข่าวเข้าก็เสียใจ จึงยกทหารออกมา เมื่อโตเกียวเจอกับโจโจก็ยอตัวลงค่านับกล่าวกับโจโจว่า "เดิมข้าพเจ้าคิดว่าจะไปทำราชการด้วย ท่าน ครั้นรู้ว่าบิดาท่านมาถึงเมืองซีจิ๋ว ข้าพเจ้าได้รับเข้ามาเลี้ยงดูแล้วแต่งให้เตียวคิคุมทหารไปส่ง หวังจะนำความขอบไว้ต่อท่าน เตียวคินั้นเอาใจออกห่างข้าพเจ้าฆ่าบิดากับพรรคพวกของท่านเสีย ส่วนข้าพเจ้าจะได้คิดอ่านเป็นกลอุบายให้เตียวคิทำร้ายนั้นหามิได้ซึ่งท่านโกรธข้าพเจ้ายกมาฆ่า ชาวเมืองซึ่งหาความผิดมิได้นั้น ข้าพเจ้าเห็นไม่ควรขอท่านดำรงชอบก่อน" โจโจไม่ฟังและว่าคิด เป็นกลอุบายของโตเกียว แล้วมาพูดแก้ตัว จึงสั่งให้ทหารออกสู้รบกับโตเกียว แต่ยังมีได้แพ้ชนะกัน เกิดลมพายุฝนตกหนัก ทั้งสองฝ่ายจึงถอยทัพกลับเข้าค่าย หลังจากนั้นโจโจก็ล้อมเมืองซีจิ๋วไว้ โตเกียวได้ทำหนังสือไปขอให้ขงหยงเจ้าเมืองปักไฮและเต็งไ่เจ้าเมืองเซียงจิ๋วให้ยกทัพมาช่วย ฝ่ายขงหยงได้ชวนเล่าปี่ไปช่วยโตเกียวด้วย เล่าปี่นั้นได้ฝ่าวงล้อมทหารโจโจเข้าเมืองซีจิ๋วได้ เล่าปี่ คิดจะให้โจโจยกทัพกลับไปจึงทำหนังสือไปขอร้องโจโจว่าโตเกียวไม่ได้รู้ตัวด้วยการตายของ บิดาโจโจ เป็นเพราะเตียวคิคนเดียว ขอให้โจโจยกทัพกลับไป เมื่อโจโจได้รับหนังสือของเล่าปี่ก็ โกรธ จะตัดศีรษะผู้ถือหนังสือเสีย แต่ถูกแก้ได้ห้ามไว้ ขณะนั้นทางฝ่ายลิโป้ครั้งเมื่อหนีลุย กุยกี้ ได้ไปทำราชการอยู่กับเตียวเม่าเจ้าเมืองตันลิวซึ่งมีตันก่งเป็นที่ปรึกษา ตันก่งจึงบอกแก่เตียวเม่าว่า

ให้ยกทหารไปตีเมืองกุนจิ๋วของโจโฉซึ่งมีทหารรักษาอยู่น้อย เดียวมาเห็นชอบจึงจัดทหารให้ลิโป้ เป็นนายทัพและให้ตันก่งมาเป็นที่ปรึกษา ลิโป้ได้ยกทหารไปตีเอาเมืองกุนจิ๋วได้ แล้วก็ยกตีหัวเมือง รายทางไปถึงเมืองปักเคี้ยง ยังแต่เมืองเฉิงเสีย เมืองตองไฮ และเมืองฮวนกวน ซึ่งสามเมืองนี้ เทียนหยกกับซุนฮกักราชไปได้ แต่โจหยินอยู่เมืองกุนจิ๋วแตกหนีไปหาโจโฉโดยให้ม้าใช้รีบไปบอกโจ โฉก่อน โจโฉรู้ข่าวจึงปรึกษากับที่ปรึกษาว่าจะยกทัพกลับ กุยกแฉจึงว่า "ท่านจะยกไปก็ควรอยู่ ซึ่ง เล่าปี่ได้มีหนังสือมาห้ามท่าน ท่านจงมีหนังสือตอบเล่าปี่ไปให้เป็นไมตรีไว้ ว่าเล่าปี่ห้ามนั้นท่านเห็น แก่เล่าปี่แล้วจึงยกกลับไปเมืองกุนจิ๋ว" โจโฉเห็นชอบด้วย จึงแต่งหนังสือตามคำกุยกแฉแล้วโจโฉยก ทัพกลับไปเมืองกุนจิ๋วเพื่อไปสู้กับลิโป้ (พระคลัง (หน) 2545: 131 - 143)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมการเอาชนะตนเอง คุณธรรม การเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ และคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้โจโฉต้องประสบกับความ ล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉโกรธโตเถียงที่คิดว่าโตเถียงฆ่าบิดา ของตนโจโฉจึงยกทัพไปแก้แค้นโตเถียงด้วยคิดว่าตนนั้นมีกำลังทางทหารที่เข้มแข็งเหนือกว่าเมือง ซีจิ๋ว และด้วยความโกรธของโจโฉจึงสั่งให้ทหารของตน เมื่อเข้าเมืองซีจิ๋วแล้วให้ฆาตรกรชาวเมือง ซีจิ๋วให้ตายด้วย ซึ่งเรื่องนี้แม้แต่ตันก่งมาขอรับรองไว้โจโฉก็ไม่ฟัง ครั้นโตเถียงออกมาค้ำบับขอรับรอง โจโฉ โจโฉก็ไม่ยอมจะฆ่าทุกคนให้ได้เพื่อระบายแค้น การกระทำของโจโฉครั้งนี้ยังทำให้ ภาพลักษณ์ของโจโฉเลวร้ายลงในสายตาของคนทั่วไปอย่างมาก เพราะฆาตรกรชาวเมืองซีจิ๋วไม่มี ส่วนรู้เห็นการตายของบิดาโจโฉแม้แต่น้อย การที่โจโฉสั่งให้ฆาตรกรชาวเมืองซีจิ๋วด้วยความ โหดเหี้ยมไม่มีเหตุผลครั้งนี้ทำให้ความดีที่โจโฉได้สร้างมาครวก่อนเมื่อครั้งออกไปช่วยพระเจ้า เหยียนเต๋ และเมื่อครั้งออกไปปราบโจรช่วยเหลือราษฎร ถูกลบล้างออกไปหมด ซึ่งการตัดสินใจ ของโจโฉครั้งนี้ถือได้ว่าขาดความสุจริตรอบคอบอย่างมาก เป็นเพราะด้วยอารมณ์โกรธของโจโฉ จริง อยู่ที่บิดาของโจโฉถูกฆ่าตายถ้าโจโฉไม่ได้ทำอะไรเสียเลยกับโตเถียงก็อาจจะถูกมองว่าเป็นคน เนรคุณต่อบิดา แต่โจโฉควรจะมีวิธีการที่ดีกว่านี้ อย่างน้อยจะต้องไม่ไปทำร้ายราษฎรชาวเมืองซีจิ๋ว ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้โจโฉก็จะไม่ถูกตำหนิเกลียดชังจากคนทั้งปวง ที่ยกทัพมา กำจัดโตเถียงแล้วยึดเมืองซีจิ๋ว เพราะถือความชอบธรรมในการทำการ และการยกทัพมาเมืองซีจิ๋ว เพื่อแก้แค้นให้แก่บิดาครั้งนี้ โจโฉไม่คิดถึงผลประโยชน์แห่งรัฐ คิดแต่จะแก้แค้นเพียงอย่างเดียว และคิดว่าความเข้มแข็งทางทหารของตนเมืองซีจิ๋วไม่มีทางจะต้านทานได้ จึงทำให้โจโฉกำเริบที่จะ ทำให้เมืองซีจิ๋วพินาศเป็นหน้ากลอง ความโหดเหี้ยมของโจโฉครั้งนี้จึงทำให้เมืองต่าง ๆ ที่เป็นเพื่อน กับโตเถียงยกทัพมาช่วย ทำให้โจโฉต้องมีศัตรูรอบด้าน อีกทั้งถูกลิโป้ยกทัพมาตีตลบหลังยึดเอา

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่โจโฉยกทัพตามไปรบกับตั้งโต๊ะ หน้า 131 - 132

เมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใต้น้ำนาจของตนไปได้หลายเมือง ทำให้โจโจต้องรีบยกทัพกลับไปรบกับลิโป้ โดยที่โจโจไม่ได้ประโยชน์อะไรเลยในการยกทัพมาครั้งนี้

ถ้าเหตุการณ์นี้โจโจมีคุณธรรมการเอาชนะตนเอง สามารถระงับความโกรธที่บิดาของตนถูกฆ่าได้ และคิดให้สุษุมรอบคอบหาวิธีแก้แค้นให้แก่บิดาตนอย่างดีแล้ว โจโจก็จะได้ทั้งเมืองซีจิว และได้แก้แค้นให้กับบิดาตนโดยไม่ถูกตำหนิจากคนทั้งปวงเพราะจะมีความชอบธรรมในการทำการให้แก่บิดาตน ถ้าโจโจยกทัพมาเมืองซีจิวแล้วไม่ฆ่าราษฎร แล้วให้โตเกียวออกมาหาเจรจาความแต่โดยดีเพื่อให้ราษฎรและทหารไม่ต้องเดือดร้อน โตเกียวก็ต้องรู้สึกว่าการตายของบิดาโจโจในครั้งนี้เป็นผลมาจากผู้ได้ปกครองของตน ที่ตนสั่งให้คุมไปส่ง และเพื่อไม่ให้ราษฎรและทหารต้องเดือดร้อนโตเกียวก็จะออกมาหาโจโจเพื่อหวังมาเจรจาเล่าความจริงให้โจโจได้ฟัง พอถึงตอนนั้นโจโจค่อยจับโตเกียวยึดเอาเมืองซีจิวก็จะได้โดยง่าย แต่ในเหตุการณ์นี้โจโจไม่สามารถทำได้เพราะโจโจขาดคุณธรรมดังกล่าว ทำให้ผลที่โจโจได้รับในครั้งนี้ไม่เกิดผลดีแก่โจโจแต่อย่างใด แต่กลับทำให้โจโจได้รับผลเสียมากกว่า

ในเหตุการณ์นี้จะเห็นว่า โจโจถึงแม้จะมีคุณธรรมตามกรอบแนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีที่ทำให้โจโจประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองมาอย่างดี แต่ถ้ามีเหตุที่ทำให้โจโจต้องขาดสติ โจโจก็จะขาดคุณธรรมที่จะต้องนำมาใช้ให้เกิดผลดีในทางการเมืองการปกครองได้ ซึ่งจะตรงกับที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนมีความไม่สมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงตัวเจ้าผู้ปกครองด้วยเหมือนกันที่ไม่สามารถทำให้ตนมีคุณธรรมที่ดีได้ตลอดเวลา ดังนั้น เจ้าผู้ปกครองจะต้องหาทางแก้ไขเพื่อไม่ให้ตนต้องประสบกับความล้มเหลวหรือความพินาศที่เกิดมาจากการขาดคุณธรรมที่ดี (นิโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล 2547: 250)

1.5.3 ขาดคุณธรรมความหนักแน่น คุณธรรมความสุษุมรอบคอบ และคุณธรรมการเห็นแก่ผลประโยชน์แห่งรัฐ โจโจได้ขาดคุณธรรมสามตัวนี้แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่โจโจไล่เตียวสงขุนนางเมืองเสฉวน

เล่าเจี้ยงเจ้าเมืองเสฉวนกลัวเตียวพ้อเจ้าเมืองฮันตั้งซึ่งเป็นอริกันจะยกทัพมาตีเอาเมือง เตียวสงที่ปรึกษาเล่าเจี้ยงมีรูปร่างต่ำเตี้ย ศีรษะรีดังผลมะตูม จมูกก็เปิด ฟันก็เหมือนเสียมรูปนั้นอัปลักษณ์ ได้บอกแก่เล่าเจี้ยงว่า ควรจะอ่อนน้อมแก่โจโจ แล้วให้โจโจยกทัพมาตีเมืองฮันตั้ง เมื่อเตียวพ้อต้องสู้รบกับโจโจ เมืองเสฉวนก็จะปลอดภัย เล่าเจี้ยงเห็นชอบด้วย จึงให้เตียวสงนำสิ่งของกับหนังสือไปให้แก่โจโจ เตียวสงได้ลอบเขียนแผนที่เมืองเสฉวนติดตัวไปด้วย เพราะเห็นว่าเล่าเจี้ยงเป็นผู้หาปัญหาไม่ จึงคิดจะเอาเมืองเสฉวนไปให้แก่โจโจ เมื่อเตียวสงมาถึง

เมืองฮูโตแล้วได้เข้าพบโจโฉเอาของบรรณาการและหนังสือให้แก่โจโฉ โจโฉจึงว่า “เล่าเจี้ยงนายท่านนั้นหลายปีแล้วมิได้ส่งเครื่องบรรณาการมาค้ำับตามประเพณีด้วยเหตุอันใด” เตียวสงจึงว่า “เมืองเสฉวนเป็นทางไกลกันดาร ยากจะไปมานัก หนึ่งหัวเมืองทั้งปวงก็เป็นเลี่ยนหนามยังมีราบคาบเป็นปกติ กลัวโจรผู้ร้ายจะรุมกันเข้าช่วงชิงสิ่งของบรรณาการในกลางทางจึงมิได้มา” โจโฉจึงตวาดเอาว่า “กูเที่ยวปราบปรามหัวเมืองทั้งปวงราบคาบเป็นผาสุกแล้ว โจรที่ไหนยังมีอยู่อีกเล่า” เตียวสงจึงว่า “ทิศใต้ที่นั่นขุนกวนเป็นศัตรูของท่านก็ยังมีอยู่ ทิศตะวันตกเล่าก็เล่าปี ทิศเหนือที่นั่นเตียวพ้อ เมื่อเข้าศึกของท่านยังอยู่รอบตัวจะนี้ เหตุไฉนจึงว่าปราบปรามหัวเมืองราบคาบแล้ว” โจโฉได้ยินดังนั้นก็โกรธเห็นเตียวสงมีรูปร่างอัปลักษณ์ พุดจาไม่ดี จึงเดินเข้าไปเสียด่าใน เอียวสิ่วจึงลงสติปัญญา เตียวสง และจะขอตบปัญญาของโจโฉให้เตียวสงดู จึงเอาหนังสือว่าด้วยการสงครามที่โจโฉได้แต่งขึ้นใหม่เอามาให้เตียวสงดู เตียวสงเอามาอ่านดูแล้วหัวเราะแล้วว่า หนังสือโจโฉแต่งนี้ได้ลักเอาคำเก่ามาว่า แล้วเตียวสงก็อ่านหนังสือที่โจโฉเขียนไว้ได้อย่างถูกต้องมิได้ผิด เอียวสิ่วเห็นว่าเตียวสงมีปัญญาจึงไปบอกแก่โจโฉ แล้วเล่าว่าเตียวสงได้อ่านหนังสือที่โจโฉได้แต่งขึ้นใหม่ เตียวสงสามารถท่องจำได้หมด และเตียวสงได้บอกว่าหนังสือนี้ได้ลักเอาคำเก่าตามธรรมเนียมมาเขียนใหม่ โจโฉได้ยินดังนั้นก็โกรธ จึงให้เอาหนังสือของตนที่ได้แต่งนั้นมาเผาเสีย แล้วโจโฉก็ได้ออกมาพูดกับเตียวสงอีกครั้ง แล้วพุดจาโอ้อวดอำนาจบารมีของตนที่ยกทัพไปแห่งใดก็มีชัยชนะทุกครั้ง เตียวสงจึงว่า “ซึ่งมหาอุปราชยกกองทัพไปปราบปรามบ้านเมืองทั้งปวง ไปทิศไหนชนะทิศนั้น เขาเลื่องลือเอิกเกริกทั้งแผ่นดินว่าท่านมีวิชาชำนาญศึกนัก เมื่อครั้งเมืองปักเคี้ยงรบกับลิโป้ เมืองฉ้วนเซียงรบกับเตียวสิ่ว เมืองกังตั้งรบกับจิวยี้ ตำบลฮั่วหยงพบกับกวนอู แล้วตัดหนวดถอดเกราะเสียที่ด่านตงกวนนั้นก็ครั้งหนึ่งเป็นสี่ครั้งกัน ข้าพเจ้าก็รู้ที่อยู่หาใครสู้ได้ไม่” โจโฉได้ยินดังนั้นก็โกรธจึงด่าว่า “อ้ายหาชาติไม่ มันมาเจรจาเล็กกู่. . .” ว่าแล้วโจโฉก็สั่งให้ทหารเอาตะบองไล่ตีเตียวสง เตียวสงวิ่งหนีไปแล้วคิดในใจว่ากูคิดจะเอาเมืองเสฉวนมาให้แก่โจโฉ แต่โจโฉมาทำหายเข้ากับกู เห็นจะไปหาเล่าปีดีกว่า แล้วเตียวสงก็เดินทางไปหาเล่าปีที่เมืองเกงจิ๋ว (พระคลัง (หน) 2545: 781 - 787)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โจโฉขาดคุณธรรมความหนักแน่น คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ และคุณธรรมการเห็นแก่ผลประโยชน์แห่งรัฐ จึงทำให้โจโฉประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่เตียวสงแก่งทำให้เป็นดูถูกดูแคลนสติปัญญา ความสามารถของโจโฉทำให้โจโฉระงับอารมณ์โกรธของตนเองไม่ได้ ลืมคิดถึงผลประโยชน์แห่งรัฐที่จะได้รับถ้าโจโฉมีความหนักแน่น และพิจารณาอย่างสุจริตรอบคอบ ก็จะได้เหตุผลว่าการที่เล่าเจี้ยงมีเครื่องบรรณาการกับหนังสือมาอ่อนน้อมกับตนนั้น เท่ากับว่าตนได้เมืองเสฉวนโดยไม่ต้องออกแรงรบให้สิ้นเปลืองทหารและเสบียงเลย การที่เล่าเจี้ยงให้โจโฉช่วยส่งกองทัพไปสู้รบกับ

จึงให้ทหารไปถามลิโป้ว่าเหตุใดจึงยกทัพมา และเหมายว่ารับปากอ้วนสุดแล้วว่าจะไม่มาช่วยเล่าปี ลิโป้จึงให้ทหารไปบอกกิเหลงว่าจะไม่ให้ ทั้งสองฝ่ายต้องพยายามทำให้อ้วนสุดร้อนแกไฟรพล แล้วให้เชิญกิเหลงมาที่ค่ายของตน และให้ทหารไปเชิญเล่าปีมาพบด้วย เมื่อเล่าปีรู้ข่าวจากทหารก็ ชวนกวนอูกับเตียวหุยไปค่ายลิโป้ พอมาถึงค่ายลิโป้ ลิโป้ก็เชิญนั่งและแต่งโต๊ะเลี้ยงอาหาร ลิโป้พูด กับเล่าปีว่า "ครั้งนี้เราจะช่วยท่านให้พ้นจากอันตราย นานไปท่านอย่าลืมคุณเรา" พอกิเหลงมาถึง เล่าปีกับกิเหลงต่างก็ตกใจ ลิโป้จึงบอกให้ ทั้งสองฝ่ายอย่าได้ตกใจ ที่เชิญทั้งสองฝ่ายมาพบกันครั้งนี้ เราจะเป็นคนกลางเกลี้ยกล่อมมิให้พยายามต่อกัน ให้เป็นมิตรต่อกันไว้ แล้วลิโป้ก็ชวนกันกินสุรา เล่าปีนั้นนั่งอยู่ ส่วนกิเหลงพูดว่า "ตัวเองอ้วนสุดผู้เป็นนายใช้ให้ยกทหารมาจับตัวเล่าปี เราจะ กลับไปนั้นเห็นไม่พ้นความผิด" เตียวหุยได้ฟังดังนั้นก็โกรธชกกระบี่ออกแล้วร้องตวาดว่า "ท่านอย่า ดูหมิ่นเราเรามีไซ่เด็ก แต่ใจโรพอกผ้าเหลืองครั้งนี้ยังมีอาจดูถูกที่เรา" กวนอูเห็นเตียวหุยจะทำวุ่นวาย จึงได้ห้ามไว้ ลิโป้เห็นดังนั้นจึงว่า "เราให้เชิญท่านทั้งสองมาบัดนี้ จะว่าให้ดีกันทั้งสองฝ่าย กิเหลง นั้นเขาก็นั่งอยู่ แต่เตียวหุยทำหยาบซำมิได้คิดแก่หน้าเราผู้เป็นใหญ่" แล้วลิโป้ก็ทำเป็นโกรธจับเอา ทวนขึ้นถือไว้ เล่าปีกับกิเหลงเห็นดังนั้นคิดว่าลิโป้จะทำร้าย ลิโป้จึงให้ทหารเอาทวนไปปักไว้ไกล ประมาณห้าเส้น แล้วลิโป้พูดว่า "เราจะเสี่ยงให้ประจักษ์แก่เทพดาทั้งหลาย แม้ยิงเกาทัณฑ์ไป มิได้ถูกปลายทวน จึงทำสงครามกันตามความคิดเถิด ถ้าเรายิงถูกท่านทั้งสองจงเลิกทัพกลับไป ตามคำเราว่า แม้ผู้ใดมิฟังเรา เราก็จะทำสงครามด้วยผู้นั้น" กิเหลงเห็นดังนั้นก็คิดในใจว่า ที่ไหน ลิโป้จะยิงถูกปลายทวน กูจะรับคำไว้แต่พอเป็นที่ เมื่อลิโป้ยิงไม่ถูกแล้วกูก็จะได้ที่กระทำการกับ เล่าปีถนัด ลิโป้ก็จะช่วยเล่าปีมิได้ คิดแล้วกิเหลงก็รับคำลิโป้ไว้ ว่าแล้วลิโป้ก็จับเกาทัณฑ์ร้องให้ ทหารดู แล้วยิงเกาทัณฑ์ถูกปลายทวนที่ปักไว้ ทหารทั้งปวงก็ร้องสรรเสริญลิโป้ว่ามีฝีมือใน เกาทัณฑ์ ลิโป้หัวเราะแล้วก็จับมือเล่าปีและกิเหลง แล้วพูดว่า "เราเสี่ยงแก่เทพดาก็เห็นปรากฏอยู่" กิเหลงเห็นดังนั้นก็เกรงอ้วนสุดหาว่ามาทำการไม่สำเร็จกลัวโทษ ลิโป้จึงแต่งหนังสือให้กิเหลงถือไป ให้อ้วนสุดฉบับหนึ่งเพื่อไม่ให้กิเหลงต้องได้รับโทษ แล้วกิเหลงก็ยกทัพกลับไปเล่าปีก็พ้นภัยจาก กองทัพอ้วนสุด (พระคลัง (หน) 2545: 212 - 216)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่ง รัฐ จึงทำให้เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีรู้ว่า อ้วนสุดให้กิเหลงยกทัพใหญ่มากำจัดตน ซึ่งเมืองเสียวพ่ายที่ตนอยู่นั้นเป็นเมืองเล็กและมีทหารน้อย ยากนักที่จะป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากกองทัพกิเหลงได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาอำนาจของตน ไว้ เล่าปีจึงทำหนังสือไปขอให้ลิโป้ยกทัพมาช่วย ทั้งที่เล่าปีไม่ชอบลิโป้ ที่ลิโป้ทำให้ตนต้องได้รับ

เมืองฮันต๋ง เพื่อให้เมืองเสฉวนได้ปลอดภัยจากเตียวพ้อนั้น ถึงแม้เล่าเจี้ยงจะหลอกใช้โจโฉ แต่ถ้าโจโฉได้ร่วมมือกับเมืองเสฉวนรบกับเมืองฮันต๋ง โจโฉก็จะได้เมืองฮันต๋งไม่ยากนัก และเมื่อโจโฉได้เมืองฮันต๋งแล้วเมืองเสฉวนก็จะอยู่ในอำนาจของโจโฉเด็ดขาดเป็นลำดับต่อไป แต่เป็นเพราะโจโฉขาดคุณธรรมดังกล่าวทำให้โจโฉพลาดโอกาสที่จะได้เมืองเสฉวนไปอย่างน่าเสียดาย

2. เล่าปี

2.1 การใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

เล่าปีได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีอยู่หลายเหตุการณ์ ซึ่งในแต่ละเหตุการณ์เล่าปีได้ใช้คุณธรรมที่แตกต่างกันไป บางครั้งในเหตุการณ์เล่าปีได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวก็ประสบความสำเร็จ แต่บางครั้งเล่าปีต้องใช้คุณธรรมหลายตัวจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์การใช้คุณธรรมของเล่าปีเพียงตัวเดียว และการใช้คุณธรรมหลายตัวที่ทำให้เล่าปีประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ไว้ดังนี้

2.1.1 การใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียว เล่าปีได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1) **คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ** เล่าปีได้ใช้คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีขอความช่วยเหลือลิโป้ให้ช่วยทำสงครามกับอ้วนสุต

อ้วนสุตคิดจะยกทัพไปกำจัดเล่าปีที่เมืองเสฉวนพ่าย แต่กลัวลิโป้ที่อยู่เมืองซีจิ๋วจะยกทัพไปช่วย อ้วนสุตจึงคิดอุบายโดยเอาข่าวยี่สิบหมื่นถึงเขาไปให้ลิโป้แล้วบอกกับลิโป้ว่า ขออย่าได้ยกทัพไปช่วยเล่าปี ลิโป้นั้นเมื่อได้ข่าวยี่สิบหมื่นถึงก็ดีใจ จึงรับคำอ้วนสุต อ้วนสุตเห็นลิโป้จะไม่ช่วยเล่าปีจึงให้กิเหลงยกทัพมาตีเมืองเสฉวนพ่ายของเล่าปี เล่าปีรู้ว่าอ้วนสุตยกทัพใหญ่มาลัวจะสู้ไม่ได้ จึงคิดจะทำหนังสือไปขอให้ลิโป้ยกทัพมาช่วย เดียวหูจึงว่า “ท่านจะหวังเอาใจลิโป้นั้นมิได้ เห็นลิโป้จะไม่มาช่วย” เล่าปีจึงตอบว่า “เราจะลองใจลิโป้ดูก่อน” แล้วเล่าปีก็ทำหนังสือให้ทหารถือไปให้ลิโป้ เมื่อลิโป้ได้รับหนังสือจากเล่าปีก็ปรึกษากับที่ปรึกษา ที่ปรึกษาจึงว่า ถ้าอ้วนสุตได้เมืองเสฉวนพ่ายแล้วก็คงจะยกมาตีเอาเมืองซีจิ๋วต่อไปเป็นมั่นคง ลิโป้เห็นดังนั้นจึงยกทหารไปช่วยเล่าปีที่เมืองเสฉวนพ่าย ฝ่ายกิเหลงตั้งค่ายอยู่ใกล้เมืองเสฉวนพ่ายเห็นกองทัพลิโป้ยกมา

ความลำบากและได้รับความอับยศที่ต้องเสียเมืองซีจิว¹ แต่เล่าปี่ก็เห็นแก่ผลประโยชน์แห่งรัฐ (อำนาจของตน) โดยไม่คำนึงถึงผลที่ลิโป้เคยทำไม่ดีกับตนมาก่อน เพียงเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ในทางการเมือง (ให้ตนพ้นภัย) เล่าปี่สามารถแยกแยะเรื่องความโกรธกับผลประโยชน์แห่งรัฐที่ตนจะได้รับได้ ซึ่งผิดกับเตียวหุยที่คิดจะไม่ขอความช่วยเหลือจากลิโป้ โดยไม่คิดถึงผลประโยชน์แห่งรัฐอย่างเล่าปี่ และเมื่อเล่าปี่ได้รับการช่วยเหลือจากลิโป้ก็ทำให้เล่าปี่รอดพ้นอันตรายจากกองทัพก๊กหลงไปได้

2) *คุณธรรมความมีปัญญา* เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญาแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ได้เป็นเจ้าเมืองอันห้อก้วน

หลังจากที่เตียวก๊กหัวหน้าโจรโพกผ้าเหลืองตายแล้ว ต่อมาลูกน้องของเตียวก๊ก ชื่อเตียวฮอง ฮันตัง และซุนตอง ได้ช่องลมพวกโจรได้หลายหมื่นยกไปเที่ยวปล้นบ้านตีเมืองเป็นหลายเมือง ซุนนางจึงเอาความไปทูลพระเจ้าเลนเต้ พระเจ้าเลนเต้จึงมีรับสั่งให้จูฮี้ยกทหารไปปราบ จูฮี้จึงยกทหารไปล้อมเมืองอ้วนเซียพร้อมด้วยเล่าปี่ และตอนหลังได้ซุนเกี้ยนมาช่วยทำให้จูฮี้กับเล่าปี่ปราบโจรได้สำเร็จ จูฮี้จึงยกทัพกลับ พระเจ้าเลนเต้ก็ปูนบำเหน็จให้จูฮี้เป็นนายทหารใหญ่เป็นเจ้าเมืองให้หล่า จูฮี้ได้กราบทูลว่าซุนเกี้ยนและเล่าปี่ได้มาช่วยปราบโจรในครั้งนี้ด้วย พระเจ้าเลนเต้จึงแต่งตั้งให้ซุนเกี้ยนเป็นกรมการหัวเมืองแต่เล่าปี่มิได้ตรัสประการใด เล่าปี่คอยทำรับบำเหน็จอยู่ในเมืองหลวงประมาณเดือนเศษก็ไม่สมปรารถนาก็เสียใจนัก เล่าปี่ได้อาศัยอยู่ในเมืองหลวงคิดดัดกลุ่มที่ไม่ได้รับบำเหน็จความชอบเหมือนคนอื่นจึงเดินเล่นไปพบกับเตียวกิ้นซุนนางของพระเจ้าเลนเต้ เล่าปี่ได้เข้าไปค้ำบ และแนะนำตัวให้เตียวกิ้นได้รู้จัก เล่าปี่ได้เล่าเรื่องที่ตนไปช่วยจูฮี้ปราบโจรโพกผ้าเหลืองจนสำเร็จ แต่ไม่มีผู้ใดจะทูลเสนอความชอบให้ เตียวกิ้นได้ฟังดังนั้นก็ตกใจจึงพาเล่าปี่ไปเข้าเฝ้าพระเจ้าเลนเต้ แล้วทูลว่า การเกิดโจรโพกผ้าเหลืองครั้งนี้เพราะเหตุด้วยพระองค์เชื้อฟงขันที่สิบคน ขันที่สิบคนตัดสินเนือความอาณาราชฎรกลับจริงเป็นเท็จ เท็จเป็นจริง ซุนนางผู้ใหญ่น้อยซึ่งเป็นยุติธรรมนั้นให้ถอดเสียเอาสินบน ผู้ที่ตีและซื้อสัตย์ไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นซุนนางตามความดีความชอบ จึงทำให้บ้านเมืองเกิดจลาจลทุกวันนี้ และเตียวกิ้นได้ทูลให้พระเจ้าเลนเต้ให้เอาตัวขันที่ทั้งสิบคนมาตัดศีรษะเสีย แล้วให้แต่งตั้งผู้ที่มีสติปัญญาและความชอบให้เป็นซุนนางตามสมควร บ้านเมืองจึงจะอยู่เป็นสุขสืบไป ตอนที่เตียวกิ้นได้ทูลต่อพระเจ้าเลนเต้นั้น ขันที่ทั้งสิบคนได้ยินเตียวกิ้นว่าดังนั้น จึงกราบทูลพระเจ้าเลนเต้ว่า เตียวกิ้นเป็นแต่ซุนนางผู้น้อยบังอาจไม่กลัวพระอาญาเข้ามาทูลสั่งสอนพระองค์ไม่สมควร พระเจ้าเลนเต้จึงให้นำตัวเตียวกิ้น ออกไปเสียจากที่เฝ้า ขันที่ทั้งสิบคนจึงคิดกันที่จะกำจัดเตียวกิ้นให้ได้ แต่รอโอกาสอัน

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ให้เตียวหุยอยู่รักษาเมืองซีจิว หน้า 187 - 189

สมควรก่อน เมื่อพระเจ้าเลนเต้ได้ไล่เตียวก๊กไปแล้วก็เห็นว่าเล่าปี่มีความชอบ จึงมีรับสั่งให้เสนาบดี
 ปู้น้ำเนื้จให้แก่เล่าปี่ฝ่ายเสนาบดีจึงปรึกษากันให้เล่าปี่ไปเป็นผู้รักษาเมืองอันห้อก้วน (พระคลัง
 (หน) 2545: 16 - 20)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้
 เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้ใช้ปัญญาของ
 ตนพูดจนเตียวก๊กกล้าเข้าไปกราบทูลพระเจ้าเลนเต้เพื่อขอความดีความชอบให้เล่าปี่ได้สำเร็จจะ
 เห็นว่าตอนที่เล่าปี่บอกแก่เตียวก๊กว่า ตนนั้นได้ช่วยจูสี้ปราบโจรจนสำเร็จ แต่ไม่มีใครช่วยกราบทูล
 พระเจ้าเลนเต้ให้ เป็นการพูดโกหกของเล่าปี่ เพราะตอนที่พระเจ้าเลนเต้พระราชทานความดี
 ความชอบให้จูสี้กับขุนเกี้ยนนั้น จูสี้ก็ได้ช่วยกราบทูลความดีความชอบให้กับเล่าปี่แล้ว เพียงแต่
 พระเจ้าเลนเต้ไม่ได้พระราชทานความดีความชอบให้แก่เล่าปี่เอง จะเห็นว่าการที่เล่าปี่อยากจะได้
 ตำแหน่งในทางการเมืองเหมือนคนอื่น เล่าปี่สามารถใช้ปัญญาของตนพูดโกหกจนเกิดผลดีแก่
 ตัวเอง ทำให้เหตุการณ์ครั้งนี้คนที่ได้ประโยชน์กลายเป็นเล่าปี่ คนที่ได้รับโทษกลายเป็นเตียวก๊ก ซึ่ง
 ผลของการใช้ปัญญาของเล่าปี่ครั้งนี้ส่งผลให้เล่าปี่ได้อำนาจสมดังปรารถนาจริง ๆ ซึ่งการกระทำ
 ของเล่าปี่ครั้งนี้ตรงกับที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวว่า เจ้าผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องเป็นคนดี (ในทาง
 ศีลธรรม) และต้องเรียนรู้ให้สามารถไม่เป็นคนดีได้ เพียงแต่จะใช้หรือไม่ใช้มันสุดแล้วแต่ความ
 จำเป็น แต่ถ้าใครก็ตามที่ยึดถือแต่การกระทำสิ่งที่ดีอย่างเดียวก็จะได้เรียนรู้ถึงความพินาศหรือ
 ความล้มเหลวในชีวิตได้ (นิคโคโล มาคิอาเวลลี, สมบัติ จันทรวงค์ แปล 2546: 229)

การที่เล่าปี่ได้เลือกใช้วิธีนี้จนได้เป็นขุนนางมีอำนาจตามที่ต้องการนั้น
 เป็นเพราะได้เรียนรู้วิถีทางการเมืองที่จะก้าวขึ้นสู่อำนาจว่าจะต้องทำอะไร และต้องปรับทัศนคติ
 ของตัวเองในเรื่องผลที่จะได้รับจากการกระทำอย่างไร ถ้าทำแบบนี้แล้วผลจะเป็นอย่างไร กับถ้าทำ
 อีกอย่างหนึ่งผลจะเป็นอย่างไร เมื่อเล่าปี่เลือกใช้วิธีการโกหกแก้งทำตนให้เป็นที่สงสาร ผลที่ได้รับ
 ก็คือตำแหน่งขุนนางและมีอำนาจ หากเปรียบเทียบกับตอนแรกที่เล่าปี่ช่วยจูสี้ล้อมเมืองเยียงเซีย
 ปราบเตียวโป จนเตียวโปตายนั้น จูสี้ได้กราบทูลพระเจ้าเลนเต้ถึงความชอบในการสู้รบครั้งนั้น
 เล่าปี่ก็ไม่ได้ทำอะไรและก็ไม่เป็นผล พอครั้งที่สองจูสี้กราบทูลอีก เล่าปี่ก็ไม่ได้รับน้ำเนื้จ
 ความชอบ จนครั้งที่สามเล่าปี่ได้หลอกใช้เตียวก๊ก จนตัวเองได้รับตำแหน่ง ส่วนเตียวก๊กกลับได้รับ
 โทษ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองของเล่าปี่ครั้งนี้ เป็นผล
 มาจากการใช้ปัญญาอันชาญฉลาดของเล่าปี่นั่นเอง

เหตุการณ์ตอนที่จิตใจของคุณสติปัญญาเล่าปี

เมื่อจิตใจรับเล่าปีมาอยู่เมืองสุโตะด้วย จใจคิดจะลองดูใจและสติปัญญาเล่าปี จใจจึงชวนเล่าปีไปกินสุราและอาหารที่บ้าน ขณะที่กินสุรากันอยู่นั้น จใจแก่งจะดูสติปัญญาเล่าปีจึงพูดลงปัญญาเล่าปี เล่าปีก็รู้ตัวจึงแก่งพูดจาถ่อมตนและยกย่องสติปัญญาจใจว่าเหนือกว่าผู้อื่น ขณะที่กินสุรากันอยู่นั้นได้เกิดพายุฝนตกหนัก ทหารและคนทั้งปวงก็ร้องว่า มังกรสำแดงฤทธิ์บนอากาศจึงเกิดพายุหนักดังนี้ เล่าปีกับจใจก็เชื่อว่าเป็นมังกรสำแดงฤทธิ์ จใจจึงคิดจะดูปัญญาเล่าปีจึงแก่งถามเล่าปีว่า “ท่านแจ่งหรือไม่ใช่มังกรสำแดงฤทธิ์จึงเกิดลมเมฆมืดดังนี้ แลมังกรนั้นมีฤทธิ์ประการใด” เล่าปีจึงแก่งตอบว่าไม่ทราบ จใจจึงถามว่าทุกวันนี้มีผู้ใดมีสติปัญญาบ้าง ขอให้เล่าปีอธิบายและยกตัวอย่างให้ฟัง เล่าปีก็แก่งยกเจ้าเมืองที่ไม่มีสติปัญญาให้จใจฟัง เช่น อ้วนสุด อ้วนเสี้ยว เล่าเปี้ยว เป็นต้น แต่จใจบอกว่บรรดาพวกนี้ไม่ได้มีสติปัญญากว้างขวาง จใจจึงพูดว่า “ทุกวันนี้เราเล็งดูผู้ซึ่งมีสติปัญญานั้นสิ้นหวัง มีอยู่แต่ท่านกับเราสองคนเท่านั้น” เล่าปีได้ยินจใจว่าดังนั้นก็สะดุ้ง ตะเกียบพลัดตกจากมือพอดีขณะนั้นมีฟ้าร้อง เล่าปีก็ทำตกใจเอามือปิดหูไว้ จใจเห็นเล่าปีกลัวฟ้าร้องก็หัวเราะ แล้วจใจก็คิดว่าเล่าปีเป็นคนซึ่งฉลาดกลัวกระทั่งฟ้าร้อง ไม่สามารถจะคิดการใหญ่ได้ นับแต่นั้นจใจก็เลิกคิดระแวงเล่าปี กวนอุกับเตียวหุยรู้ว่าเล่าปีไปพบจใจด้วยลำพังก็ตกใจรีบไปรับกลับมา เมื่อเล่าปีกลับมาแล้วก็เล่าความให้กวนอุ เตียวหุย ฟังว่า “ซึ่งเราคิดอ่านทำสวนปลูกผักประสงค์จะให้จใจสิ้นสงสัย ว่าเราหาความคิดไม่ ครั้นจใจชวนกินโต๊ะพูดจาสรรเสริญว่าที่มีความคิด พอเสียงฟ้าร้องที่ทำตกใจทั้งตะเกียบเสียแล้วเอามือปิดหูไว้ จใจก็สิ้นสงสัย” กวนอุ เตียวหุย ก็ชมเล่าปีว่ามีความคิดดีนัก (พระคลัง (หน) 2545: 284 - 290)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปีประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีแก่งทำให้จใจหลงเชื่อว่าตนนั้นไม่มีสติปัญญา เพื่อให้จใจเลิกคิดระแวงที่ตนจะเป็นศัตรูทางการเมือง เมื่อจใจหลอกถามเล่าปีเพื่อจะลองสติปัญญา เล่าปีจึงแก่งถ่อมตัวและยกย่องจใจว่าเป็นผู้มีสติปัญญาเหนือคนทั้งปวง และยิ่งเมื่อจใจพูดตรงใจเล่าปีว่า เล่าปีนั้นมีสติปัญญาเทียบเท่าจใจที่จะสามารถทำการใหญ่ได้ เล่าปีได้ยินดังนั้นถึงกับตกใจตะเกียบหลุดจากมือ เพราะคิดว่าจใจรู้เท่าทันความคิดตน แต่พอดีขณะนั้นมีฟ้าร้องเสียงดัง เล่าปีจึงแก่งทำเป็นเอามือปิดหูว่ากลัวเสียงฟ้าร้อง เพื่อกลบเกลื่อนที่ตนตกใจทำให้ตะเกียบหลุดจากมือ จใจเห็นเล่าปีกลัวเสียงฟ้าร้องจึงคิดว่าเล่าปีเป็นคนซึ่งฉลาดกลัวแม้กระทั่งเสียงฟ้าร้องมีหรือจะคิดการใหญ่ได้ นับแต่นั้นมาจใจจึงไม่ระแวงเล่าปีอีกต่อไป ทำให้เล่าปีปลอดภัยจากจใจขณะที่อยู่เมืองสุโตะ

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีอาสาใจใจคุมทหารไปสกัดทัพอ้วนสุดที่

เมืองซีจิว

หลังจากที่เล่าปีหลอกใจใจว่าตนนั้นเป็นคนซื่อสัตย์ไม่มีสติปัญญาจนทำให้ใจใจไม่ระแวงเล่าปีได้แล้วนั้น อยู่มาวันหนึ่งใจใจได้เชิญเล่าปีมากินโต๊ะ หมันทองได้เอาชาวมานั่งแกล้งใจใจว่าอ้วนเสี้ยวทำศึกกับกองซุนจ้านได้รับชัยชนะแล้ว จนกองซุนจ้านได้เสียชีวิตลงเล่าปีรู้อย่างนั้นก็ส่งสารกองซุนจ้านที่เคยมีบุญคุณกับตนมาก่อน และคิดถึงจุล่งมิรู้ว่าจะเป็นตายอย่างไร หมันทองบอกใจใจว่า อ้วนสุดที่แพ้ศึกคราวก่อนจะยกทัพเอาตราหยกสำหรับกษัตริย์ไปให้อ้วนเสี้ยว ถ้าอ้วนสุดกับอ้วนเสี้ยวรวมกันได้เมื่อไรก็จะกำจัดยาก เล่าปีได้ยินดังนั้นก็คิดในใจว่าครั้งนี้ได้ที่อยู่แล้วที่จะคิดจากให้พ้นใจใจ เล่าปีจึงรีบลุกขึ้นคำนับใจใจ แล้วขออาสายกทัพไปตีสกัดทัพอ้วนสุดที่บริเวณแดนเมืองซีจิวเพื่อไม่ให้มารวมกับอ้วนเสี้ยวได้ ใจใจได้ยินเล่าปีขึ้นอาสาทีดีใจจึงรับคำ พอรุ่งเช้าใจใจพาเล่าปีเข้าเฝ้าพระเจ้าเหี้ยนเต้เพื่อขออนุญาตยกทัพไปทำศึกแก้อ้วนสุดที่เมืองซีจิว พระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ทรงอนุญาต ใจใจจึงจัดทหารให้เล่าปี แล้วให้เล่าปีเป็นแม่ทัพคุมทหารห้าหมื่น ใจใจได้ให้จุเหลงกับล่อเจียวซึ่งเป็นคนของตนตามเล่าปีไปด้วย เมื่อเล่าปีได้โอกาสก็รีบยกทัพไปตั้งกลางวันกลางคืน ฝ่ายเทียนหยกกับกุยกะที่ใจใจใช้ให้ไปทำราชการอยู่นอกเมือง รู้ว่าใจใจให้เล่าปียกทัพห้าหมื่นไปรบกับอ้วนสุดก็รีบเดินทางกลับมาหาใจใจ แล้วบอกแกล้งใจใจว่า การที่ใจใจมอบให้เล่าปีเป็นแม่ทัพคุมทหารห้าหมื่นไปปราบอ้วนสุดนั้นไม่ควร เพราะเล่าปีจะมีกำลังขึ้นแล้วจะคิดเอาใจออกห่าง ภายหน้าจะเป็นภัยแก่ใจใจ ใจใจได้ฟังดังนั้นก็ตกใจที่คิดผิดให้เล่าปีคุมทัพยกไป ใจใจจึงให้เคาทูคุมทหารม้าห้าร้อยยกตามเล่าปีไป แล้วให้บอกเล่าปีว่ามหาอุปราชมีข้อราชการจะสั่งการ ให้เล่าปี ยกทัพกลับมาก่อน เคาทูรีบยกทหารตามเล่าปีไป เล่าปีเห็นเคาทูยกทหารตามมา เล่าปีจึงบอกแกล้งวณอู เตียวหุยว่า ใจใจคงจะรู้ความคิดแล้วจึงให้ทหารตามทัพกลับไป เล่าปีจึงให้วณอูกับเตียวหุยเตรียมทหารคอยตั้งรับไว้ให้พร้อม พอเคาทูมาถึงก็บอกให้เล่าปีกลับไปห้ามมหาอุปราชก่อน เล่าปีจึงบอกแกล้งเคาทูว่าการยกทัพมาครั้งนี้เป็นรับสั่งของพระเจ้าเหี้ยนเต้ ถ้ายกทัพกลับก็จะเป็นการขัดรับสั่ง ถ้าเสร็จศึกกับอ้วนสุดแล้วจะรีบยกทัพกลับไปห้ามมหาอุปราช เคาทูมิรู้จะทำอย่างไรเพราะทหารเล่าปีเตรียมพร้อมไว้ จึงกลับไปบอกแก่ใจใจ ใจใจรู้ว่าเล่าปีไม่ยอมยกทัพกลับมาก็แน่ใจว่าเล่าปีคิดเอาใจออกห่างเป็นมั่นคง (พระคัมภีร์ (หน) 2545: 290 - 293)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้ตีตัวออกจากใจใจได้ในครั้งนี้ และยังได้ทหารมาเป็นกำลังอีกห้าหมื่น จะเห็นว่าเล่าปีได้ใช้สถานการณ์ที่อ้วนสุดจะมารวมกับอ้วนเสี้ยว แล้วใช้ปัญญาของตนวางแผนว่าตนจะขออาสายกทัพไปรบสกัดอ้วนสุดให้ได้ ใจใจเห็นว่าอ้วนสุดกับอ้วนเสี้ยวถ้ารวมกันได้จะมีกำลังมากขึ้นและจะเป็นภัยต่อตน เมื่อเล่าปี

ชั้นอาสาที่ยินดี โดยลี้ภัยจากเล่าปี จึงตั้งให้เล่าปีเป็นแม่ทัพคุมทหารห้าหมื่นไปคอยสกัดอ้วนสุด เมื่อเล่าปีได้โอกาสก็รีบยกทหารออกให้พันอำนาจโจโจ กว่าโจโจจะรู้ตัวเล่าปีก็คุมทหารไปไกลแล้ว ทำให้เล่าปีเป็นอิสระพร้อมที่จะเริ่มสร้างอำนาจให้แก่ตนใหม่อีกครั้ง

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีไม่ฆ่าเล่าต่ายกับของต่งทหารของโจโจ

เมื่อเล่าปีได้เมืองซีจิวแล้วก็คิดเกรงโจโจจะยกทัพมารบกับตน จึงได้ให้เต้เหียน¹ ซึ่งอยู่ในเมืองซีจิวให้ไปขอร้องอ้วนเสี้ยวให้ยกทหารมาช่วย ฝ่ายอ้วนเสี้ยวเมื่อเต้เหียนมาขอร้องก็เห็นแก่เต้เหียน และเห็นว่าการกำจัดโจโจซึ่งเป็นศัตรูราชสมบัตินั้นเหมือนเป็นการได้ช่วยชาติบ้านเมือง ผู้คนรู้เข้าก็จะยกย่องสรรเสริญ อ้วนเสี้ยวจึงได้เกณฑ์ทหารยกไปจะกำจัดโจโจ และได้ให้ตันหลิมแต่งหนังสือปิดประกาศไปทุกหัวเมืองประกาศความชั่วของโจโจ และบู้โจโจ ซึ่งเป็นศัตรูราชสมบัติ ได้กระทำการหยาบช้าจนอาณาจักรได้รับความเดือดร้อน เพื่อให้เจ้าเมืองและราษฎรทั้งหลายอย่าได้เข้าร่วมกับโจโจซึ่งเป็นศัตรูราชสมบัติ ฝ่ายโจโจรู้ว่าอ้วนเสี้ยวยกทัพมาจึงให้เล่าต่ายกับของต่งคุมทหารห้าหมื่นและให้เอาธงสำคัญทัพโจโจไปด้วย และให้ยกไปตั้งค่ายข้างเมืองซีจิวเพื่อให้เล่าปีเป็นกังวล แล้วโจโจก็ยกทัพใหญ่ไปสกัดทัพของอ้วนเสี้ยว เล่าปีรู้ว่าทัพของโจโจยกมาแต่มีรู้ว่าใครคุมทัพมาก็คิดเกรงว่าเป็นโจโจ เล่าปีจึงให้กวนอูไปดู กวนอูยกทหารไปดูทัพโจโจเจอของต่งจึงสู้รบกัน กวนอูจับของต่งมาให้เล่าปีได้ ส่วนเล่าต่ายเดียวหุยาสาไปจับมาได้ เมื่อเล่าปีได้ตัวของต่งกับเล่าต่ายมานั้น เล่าปีไม่ได้ทำร้ายแต่กลับเลี้ยงดูอย่างดี แล้วบอกกับของต่งและเล่าต่ายว่า “เดิมเรายกมานี้จะได้คิดร้ายต่อมหาอุปราชนั่นหามิได้ เราคิดจะสนองคุณมหาอุปราชอยู่ทุกเวลามีได้ขาด แลก็เหมาะเป็นคนหยาบช้า คิดจะทำร้ายเราให้ถึงสิ้นชีวิต เราจึงฆ่าก็เหมาะสมหาอุปราชมิได้แจ้งว่าก็เหมาะคิดร้ายต่อเราก่อน จึงให้ท่านทั้งสองคุมทหารเป็นแม่ทัพมาจับเรา ธรรมดาเกิดมาก็ย่อมรักชีวิตอยู่เหมือนกันทุกคน เราจึงคิดรักษาตัวด้วยความจำเป็น ซึ่งกวนอูเดียวหุยาทำแก่ท่านทั้งสองนั้น ท่านอย่าได้พยาบาทเลย บัดนี้เราจะให้ท่านทั้งสองกลับไปแจ้งข้อราชการแก่มหาอุปราชท่านช่วยว่ากล่าวให้เห็นความจริงของเรา ไม่ตรีท่านทั้งสองจะได้มีต่อเราสืบไป” แล้วเล่าปีก็ปล่อยตัวของต่งกับเล่าต่ายกลับไปหาโจโจ ของต่งกับเล่าต่ายซาบซึ่งในน้ำใจเล่าปี เมื่อกลับไปพบโจโจก็เล่าความตามที่เล่าปีบอกมาให้โจโจฟัง โจโจฟังแล้วก็โกรธอย่างมาก แล้วสั่งให้ทหารนำตัวของต่งกับเล่าต่ายไปฆ่าเสีย แต่ขงหยงขอไว้ เพราะกลัวทหารทั้งปวงจะเสียใจ ของต่งกับเล่าต่ายจึงรอดตาย หลังจากเล่าปีปล่อยของต่งกับเล่าต่ายกลับไปก็คิดเกรงโจโจ

¹ เต้เหียนเมื่อก่อนเป็นคนสอนหนังสือเล่าปีครั้งเมื่ออยู่เมืองตุ้นก้วน และต่อมาเต้เหียนได้ไปทำราชการเป็นขุนนางอยู่ในพระเจ้าเหียนเต้ ครั้นขันทีสิบคนทำการหยาบช้าจึงได้ลาออกจากราชการมาอยู่เมืองซีจิว และเต้เหียนนี้เป็นเกี่ยวดองกับอ้วนเสี้ยว

จะยกทัพมารบกับตน เล่าปี่จึงแบ่งทหารให้กวนอูไปอยู่เมืองแฉ่ฝือเพื่อให้คอยดูแลรักษาของตน ส่วนซุนเชียน ดันหยง บิดัก บิฮองให้อยู่เมืองซีจิว เล่าปี่กับเตียวหุยไปอยู่เมืองเสียวพาย ถ้าใจโงกยกทัพมาให้แต่ละเมืองยกทหารมาช่วยรบเป็นทัพกระหนาบ (พระคลัง (หน) 2545: 299 - 311)

เหตุการณ์นี้จะเห็นว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ไม่ฆ่าองต้งกับเล่าต่ายนั้นก็เพราะเล่าปี่ต้องการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตัวเองเพื่อให้ทหารและราษฎรทั้งปวงได้รู้ว่าตนนั้นเป็นคนมีจิตใจเมตตากรุณา ไม่มีใจคิดพยาบาท แม้แต่จับเชลยศึกได้ก็มีได้ทำร้ายแต่กลับปล่อยตัวไป แม้แต่องต้งกับเล่าต่ายยังซาบซึ้งในน้ำใจเล่าปี่ จึงเอาเรื่องที่เล่าปี่บอกไปแจ้งแก่โจโฉได้รู้

จะเห็นว่าเหตุการณ์นี้เล่าปี่ได้ใช้ปัญญาที่ลึกซึ้งมาก เพื่อให้ตนเองได้มาซึ่งคุณธรรมความเมตตากรุณา และได้ประโยชน์ทางการเมืองจากโจโฉ กล่าวคือ ประการแรก เล่าปี่ไม่ต้องเสียทหารของตนในการออกปราบทหารขององต้งกับเล่าต่ายที่ยังคงเหลือ เพราะองต้งกับเล่าต่ายได้ยกทัพกลับไป ประการที่สอง เล่าปี่ได้ยิ้มมือโจโฉฆ่าองต้งกับเล่าต่ายได้อย่างแนบเนียน เพราะเล่าปี่รู้ว่าการทั้งปวงนี้โจโฉได้รู้แล้วว่า เล่าปี่ได้เอาใจออกห่าง โจโฉจึงใช้ให้ก็เหมาะคิดฆ่าตน แต่เมื่อก็เหมาะพลาดท่าถูกกวนอูฆ่าตายและต้องเสียเมืองซีจิว โจโฉจึงให้องต้งกับเล่าต่ายยกทัพมาหลอกเล่าปี่ว่าโจโฉได้ยกทัพมาเองเพื่อให้เล่าปี่เป็นกังวลจะได้ไม่ยกทัพไปรวมกับอ้วนสุด แต่องต้งกับเล่าต่ายกลับเสียรู้เล่าปี่ถูกจับได้ และถูกเล่าปี่เกลี้ยกล่อมจนสำเร็จ และให้เอาความมาเยาะเย้ยโจโฉ เมื่อโจโฉรู้เข้าก็จะโกรธ โจโฉก็จะฆ่าองต้งกับเล่าต่ายเอง ความไม่ดีก็จะตกอยู่ที่โจโฉว่าเป็นคนไม่มีน้ำใจแก่ทหาร ซึ่งผิดกับเล่าปี่ที่มีน้ำใจ

ซึ่งผลของการใช้คุณธรรมเล่าปี่ครั้งนี้ทำให้ได้ทั้งคุณธรรมความเมตตากรุณา และได้ประโยชน์ทางการเมืองจากโจโฉอีกด้วย

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่เอาตัวรอดจากอ้วนเสี้ยว

เล่าปี่เมื่อหนีโจโฉมาอาศัยอยู่กับอ้วนเสี้ยวก็คิดถึงกวนอูกับเตียวหุยและครอบครัว เล่าปี่จึงบอกให้อ้วนเสี้ยวยกทหารไปตีเมืองฮูโต๋ อ้วนเสี้ยวก็เห็นด้วย จึงเกณฑ์ทหารยกทัพไปรบกับโจโฉขุนนางอ้วนเสี้ยวได้ตัดทอนไว้ แต่อ้วนเสี้ยวไม่ฟัง อ้วนเสี้ยวให้กิเหลงทหารเอกยกทหารเป็นทัพหน้าไปรบกับโจโฉ โจโฉรู้เข้าก็ยกทัพมาตั้งสกัดไว้ กิเหลงเป็นทหารที่มีฝีมือได้ฆ่านายทหารโจโฉไปหลายคน จนทหารโจโฉไม่มีผู้ต่อสู้ได้ โจโฉจึงให้กวนอูออกรบกับกิเหลง กวนอูได้ฆ่ากิเหลงตายทหารกิเหลงก็เอาข่าวมาแจ้งแก่อ้วนเสี้ยวว่ามีทหารโจโฉหน้าแดงหนวดยาวได้ฆ่ากิเหลงตาย ซีสิวจึงว่า น่าจะเป็นกวนอูน้องเล่าปี่เป็นมันคง อันผู้อื่นนั้นไม่ปรากฏว่ามีหน้าตาเช่นนั้น อ้วนเสี้ยวก็โกรธ จึงว่าแก่เล่าปี่ว่า “น้องท่านไปเป็นทหารโจโฉ แล้วมาฆ่าทหารเอกของเราเสียฉะนี้

ก็เห็นว่าท่านเป็นพวกโจรแก๊งเข้ามาอยู่เป็นไส้ศึก จะเลี้ยงไว้มิได้" อ้วนเสี้ยวจึงสั่งให้ทหารเอาเล่าปี่ไปฆ่าเสีย เล่าปี่ได้ฟังดังนั้นก็ตกใจ จึงว่า "เหตุไฉนท่านมาหุบเหวฟังความข้างเดียวจะนี้ ขอท่านดำริดูให้ควรก่อน ข้าพเจ้าเสียบ้านเมืองแลครอบครัวสมัครพรรคพวกทั้งปวง จนยังแต่ตัวผู้เดียวมาพึ่งท่าน ก็เพราะใจโดยกมาทำอันตราย กวนอู เดียวหุยน้องข้าพเจ้านั้นจะเป็นหรือตายประการใดยังมีได้แจ้ง ซึ่งทหารหน้าแดงหนวดยาว นั้นจะมีแต่กวนอูผู้เดียวหรือ หรือผู้อื่นจะมีอยู่บ้างท่านจงพิเคราะห์ดูให้แน่ก่อน" อ้วนเสี้ยวเป็นคนไม่ยั้งยั้ง เมื่อได้ฟังเล่าปี่พูดดังนั้นก็กลับโกรธซีสีหาว่าเป็นคนมีปัญญาไม่ แก๊งมาเจรจาจะให้ฆ่าเล่าปี่ หลังจากนั้นอ้วนเสี้ยวก็ให้ขุนทิพทหารเอกออกไปรบกับโจโฉ เล่าปี่จึงขอ อ้วนเสี้ยวไปทัพกับขุนทิพเพื่อจะขอไปดูทหารของโจโฉที่หน้าแดงหนวดยาวว่าเป็นกวนอูหรือไม่ อ้วนเสี้ยวก็ให้เล่าปี่ไปทัพด้วย แต่ให้อยู่เป็นทัพหลัง เมื่อขุนทิพยกทหารมารบกับโจโฉ ทหารโจโฉสู้ขุนทิพไม่ได้ แต่ได้กวนอูมาช่วยรบและฆ่าขุนทิพตาย เล่าปี่รู้เข้าว่าขุนทิพตายก็รีบไปดูแต่มีทหารโจโฉอยู่เป็นจำนวนมาก เล่าปี่เห็นแต่ธงเขียนชื่อว่ากวนอู เล่าปี่ก็รู้ว่ากวนอูยังไม่ตายและมาอยู่กับโจโฉ เล่าปี่จึงถอยทัพกลับ อ้วนเสี้ยวรู้ว่ากวนอูฆ่าขุนทิพตายก็โกรธจึงว่า "อ้ายเล่าปี่หุยาบมันแก๊งให้น้องมันมาฆ่าทหารเอกกูเสียถึงสองคน" อ้วนเสี้ยวจึงสั่งให้ทหารเอาตัวเล่าปี่ไปฆ่าเสีย เล่าปี่จึงว่า "... ขอให้ข้าพเจ้าแจ้งเนื้อความแก่ทหารท่านสักข้อหนึ่งก่อน ถึงจะฆ่าเสียก็ตามเถิด แต่ก่อนนั้นโจโฉมีใจจริงเกี่ยวข้าพเจ้าเป็นอันมาก คิดจะฆ่าข้าพเจ้าเสีย บัดนี้รู้ว่าข้าพเจ้ามาสำนักอาศัยอยู่กับท่านจะเป็นกำลังคิดการสืบไป จึงแก๊งใช้ให้กวนอูมาฆ่าทหารเสีย กวนอูเห็นจะไม่รู้ว่าข้าพเจ้ามาอยู่กับท่าน จึงอาสาใจโดยมาฆ่าทหารท่านเสีย ถ้าข้าพเจ้ามีหนังสือไปถึงกวนอู กวนอูรู้แล้วก็จะมาหาข้าพเจ้าได้เป็นกำลังท่านสืบไป ซึ่งท่านเสียทหารสองคนนั้น อุปมาเหมือนหนึ่งเสียเนื้อสองตัว ถ้าท่านได้กวนอูมาไว้เหมือนหนึ่งเสีย เห็นจะดีกว่าเนื้อสองตัวอีก"

อ้วนเสี้ยวได้ฟังดังนั้นก็ยินดี แล้วหันมาต่อว่าที่ปรึกษาของตนหาว่ามาอายุให้ฆ่าเล่าปี่ที่มีสติปัญญาไม่ เล่าปี่จึงเขียนหนังสือไปหากวนอู แล้วส่งให้อ้วนเสี้ยวดูก่อน อ้วนเสี้ยวดูหนังสือที่เล่าปี่เขียนแล้ว ก็ให้ทหารลอบเอาไปให้กวนอู (พระคลัง (หน) 2545: 348 - 357)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้ใช้ปัญญาพูดเอาตัวรอดจากอ้วนเสี้ยวที่จะฆ่าเล่าปี่ที่รู้ว่ากวนอูน้องร่วมสาบานของเล่าปี่ได้ฆ่าทหารเอกของตนตายครั้งแรกกวนอูฆ่าก็หลงตาย อ้วนเสี้ยวจะฆ่าเล่าปี่แต่ยังไม่แน่ชัดว่าเป็นกวนอู เล่าปี่ก็ใช้ปัญญาพูดว่าอาจไม่ใช่กวนอูก็ได้ อ้วนเสี้ยวก็หลงเชื่อเล่าปี่ พอครั้งที่สองเล่าปี่ได้ขออ้วนเสี้ยวไปทัพด้วยเพื่อจะได้ไปสืบข่าวกวนอู อ้วนเสี้ยวก็ให้ไป พอกวนอูฆ่าขุนทิพตาย อ้วนเสี้ยวรู้ว่าเป็นกวนอูจริงก็จะฆ่าเล่าปี่ให้ได้ เล่าปี่รู้ว่าเป็นกวนอูจริงก็ใช้ปัญญาหาทางออกด้วยการพูดว่า การครั้งนี้เป็นแผนการ

ของจิตใจที่จะยึดมืออ้วนเลี้ยวฆ่าตน การที่กวนอูมาอยู่กับจิตใจและได้มาฆ่าทหารเอกของอ้วนเลี้ยวตายนั้น เป็นเพราะว่ากวนอูไม่รู้ว่าคุณได้มาอยู่กับอ้วนเลี้ยว ถ้ากวนอูรู้ว่าตนอยู่กับอ้วนเลี้ยวก็จะมาหา และกวนอูนั้นมีฝีมือกว่ากิเหลงกับบุนทิวเสียอีก ถ้าตนทำหนังสือไปให้กวนอู กวนอูก็จะมาอยู่กับอ้วนเลี้ยว อ้วนเลี้ยวก็จะมีกำลังมากขึ้นกว่าเดิมอีก พออ้วนเลี้ยวฟังเล่าปีพูดดังนั้นก็เชื่อเล่าปีเล่าปีจึงทำหนังสือไปถึงกวนอู และก่อนจะส่งหนังสือ เพื่อให้อ้วนเลี้ยวเชื่อตน เล่าปีจึงเอาหนังสือที่เขียนนั้นให้อ้วนเลี้ยว ดูก่อน ทำให้อ้วนเลี้ยวยิ่งเชื่อเล่าปีที่พูดมา จะเห็นว่าการใช้ปัญญาของเล่าปีในเหตุการณ์นี้ทำให้เล่าปีรอดปลอดภัยจากอ้วนเลี้ยวมาได้ถึงสองครั้ง

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีเสียทีจิตใจ และเสียเมืองยี่หล่า

เมื่อเล่าปีเสียกลอุบายของจิตใจให้แบ่งทหารออกไปช่วยเหลือเมืองยี่หล่า และไปช่วยกองเสบียง ทำให้ทหารในค่ายเล่าปีเหลือน้อย¹ เล่าปีคิดว่าจะสู้จิตใจไม่ได้จึงคิดลอบหนีออกจากหลังค่ายตอนดึก เมื่อเล่าปีพาทหารลอบหนีไปนั้น ใจโจได้ให้ทหารมาซุ่มจับเล่าปีในทางหลังค่าย ทหารใจโจร้องอื้ออึงว่าจะจับเล่าปี เล่าปีตกใจจะหนีไปทางอื่น ทหารใจโจอีกทางหนึ่งก็ร้องอื้ออึงมาเป็นทัพกระหนาบ เล่าปีเห็นข้าศึกยกมาหน้าหลังเป็นอันมากคิดเป็นห่วงครอบครวัก็ทอดใจใหญ่ แหงนหน้าดูฟ้าแล้วร้องว่า "เทพดาให้เราเกิดมาแล้ว เหตุใดไม่ช่วยอุปถัมภ์ค้ำชูเล่าแล้วให้เราได้ทุกข์ทรมานถึงเพียงนี้ เราจะครองชีวิตไว้โยให้ป่วยการ" แล้วเล่าปีก็ชักกระบี่ออกมาจะเชือดคอตาย นายทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นก็ตกใจ ชวนกันวิ่งเข้าไปชิงกระบี่ไว้ เล่าปีก็พูดลอบเล่าปีไม่ให้เป็นกังวลกับข้าศึกที่ยกมา เล่าปีจึงอาสาออกสู้รบกับโกล่า โกล่าได้เอาทวนแทงเล่าปีแตกม้าตาย เล่าปีเห็นดังนั้นก็มีใจมานะจะออกสู้รบด้วย พอดีจูล่งได้คุมทหารมาข้างหลังได้ซับม้ามาสู้กับโกล่า จูล่งเอาทวนแทงโกล่าแตกม้าตาย ฝ่ายกวนอู เตียวหุยที่ยกทหารไปช่วยเมืองยี่หล่ากับกองเสบียงก็กลับมาหาเล่าปี เล่าปีพาทหารหนีไปถึงแม่น้ำฮั่นกั้ง แล้วให้ทหารหยุดพักชาวบ้านรู้ว่าเล่าปีแตกหนีมากี้มีความสงสารจึงชวนกันเอาข้าวอาหารมาให้เล่าปีเป็นอันมาก เล่าปีก็ยินดีจึงเอาอาหารมาแจกทหารทั้งปวง แล้วเล่าปีก็ทอดใจใหญ่ และพูดว่า "ท่านเหล่านี้ล้วนมีสติปัญญาแลฝีมือ เหตุใดจะสู้ทรมาณลำบากกายมาติดตามเรา ซึ่งเป็นคนหาवासนาไม่นี่จะเอาประโยชน์สิ่งใดซึ่งท่านได้มีคุณช่วยพาเรามาให้พ้นภัยนี้ ก็เหมือนหนึ่งเราได้อาศัยแล้ว ท่านจะมาทรมาณอยู่ด้วยเราโยให้ลำบากกาย จงพากันไปชวนขวายนามูลนายซึ่งมีवासนามากจึงจะได้อยู่เย็นเป็นสุขสืบไป" ทหารทั้งปวงได้ยินเล่าปีพูดดังนั้นก็มีความสงสารต่างคนต่างก็ร้องไห้รักเล่าปี ทหารและที่ปรึกษาต่าง ก็ลอบเล่าปีไม่ให้ทำ แล้วก็พากันไปขออาศัยเล่าปีเยียวเจ้าเมืองเกงจิ๋วเป็นที่พำนักอาศัย (พระคลัง (หน) 2545: 435 - 439)

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปีเสียทีจิตใจและเสียเมืองยี่หล่า หน้า 183 - 184

แก่ท่านเลย” เล่าปีขณะไปส่งซีซีก็ร้องไห้รักซีซีเป็นอย่างมาก เมื่อซีซีมีผ้าจากเล่าปีไปเล่าปีก็มอง อาลัยซีซีมิได้ขาด จนมาที่ซีซีที่ไปนั้น บังพุ่มไม้ เล่าปีก็ให้ทหารไปตัดพุ่มไม้นั้นเพื่อจะได้เห็นซีซีไป สุดสายตา ซีซีเมื่อมีผ้าไปได้ไกลแล้วได้หวนกลับมาหาเล่าปี แล้วบอกแก่เล่าปีว่าให้ไปหาขงเบ้ง หรืออาจารย์ฮกหลงเอามาไว้เป็นที่ปรึกษา เล่าปีรู้อย่างนั้นก็ยินดีนัก แล้วซีซีก็คำนับลาเล่าปีไป ซีซี ก่อนจะไปหาโจโฉได้ไปหาขงเบ้งแล้วเล่าเรื่องเล่าปีให้ฟังเพื่อหวังจะให้ขงเบ้งไปอยู่กับเล่าปี (พระ คลัง (หน) 2545: 506 - 512)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีใช้ปัญญาอัน ลึกซึ้งที่สามารถผูกใจซีซีให้อยู่กับเล่าปีได้ ถึงแม้ตัวซีซีจะไปอยู่กับโจโฉ ด้วยผลประโยชน์ทาง การเมืองเล่าปีย่อมรู้ว่าถ้าตนปล่อยให้ซีซีไปสถานการณ์ของตนย่อมเสียเปรียบแก่โจโฉอย่าง แน่นนอน เพราะจะต้องเสียที่ปรึกษาที่ดีไป และความลับทางการทหารอาจถูกเปิดเผยได้ แต่ถ้าเล่าปี ไม่ยอมปล่อยให้ซีซีไปหา มารดา เล่าปีย่อมรู้ว่าจะมีผลเสียมากกว่า เพราะโจโฉได้ตัวมารดาของซีซี เอาไว้เป็นตัวประกัน หากทำสงครามกันขึ้นเมื่อใด ซีซีก็ต้องทำการได้ไม่เต็มที่เพราะกลัวมารดาจะ มีภัย สุดท้ายแล้วผลร้ายก็จะเกิดกับเล่าปีมากกว่า แต่ถ้าหากเล่าปียอมให้ซีซีไปหา มารดาแล้วทำ ให้ซีซีรักในน้ำใจ เล่าปี ก็จะทำให้ซีซีไม่คิดทรยศต่อเล่าปี ซึ่งจะดีกว่าการกักตัวของซีซีไว้อีก และ การกระทำของเล่าปีครั้งนี้ก็ทำให้เล่าปีได้ชื่อเสียงเป็นที่ชื่นชมแก่ผู้ใต้ปกครองอย่างมากที่ทำให้แม่ ลูกได้พบกันโดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ของตัวเอง

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีโยนอาเต๋าคู่หน้าจูล่ง

หลังจากที่ครอบครัวเล่าปีได้พลัดหลงกับเล่าปีที่ต้องสู้รบกับทหารโจโฉ แล้ว จูล่งก็ได้ออกตามหาครอบครัวของเล่าปี โดยรบฝ่าเข้าไปในวงล้อมของทหารโจโฉเป็นหลาย ครั้งกว่าจะพบนางบิฮูหยินกับอาเต๋าคู่ เมื่อจูล่งพบนางบิฮูหยินแล้ว นางบิฮูหยินเห็นว่าตนจะเป็น ภาระแก่จูล่งจึงส่งอาเต๋าคู่ให้แก่จูล่งแล้วกระโดดลงบ่อน้ำตาย จูล่งเห็นดังนั้นก็เสียใจแต่ก็ทำอะไร ไม่ได้ เพราะอยู่ในวงล้อมของทหารโจโฉ จูล่งจึงเอาอาเต๋าคู่ใส่ไว้ในเสื้อเกราะแล้วขี่ม้ารบบฝ่าวงล้อม ทหารโจโฉออกมาอย่างสามารถ และได้ฆ่าทหารโจโฉล้มตายไปเป็นจำนวนมากเกือบเอาชีวิตไม่ รอด แต่จูล่งก็สามารถหนีฝ่าวงล้อมออกมาหาเล่าปีได้ แล้วเล่าความที่เข้าไปช่วยนางบิฮูหยินและ อาเต๋าคู่ให้เล่าปีฟังทุกประการ พอจูล่งเล่าจบก็เอาอาเต๋าคู่ออกจากเสื้อเกราะแล้วส่งให้เล่าปี เล่าปีรับ อาเต๋าคู่ไว้แล้วทำเป็นโกรธอาเต๋าคู่ แล้วพูดว่า “เพราะอ้ายจัญไรคนเดียวนี้ จูล่งทหารเอกเราจักแหล่ง เสียแก่ข้าศึก” แล้วเล่าปีก็ทิ้งอาเต๋าคู่ลงเสีย จูล่งเห็นดังนั้นก็ตกใจรีบลุกเข้าไปรับเอาอาเต๋าคู่ไว้ได้ แล้ว คุกเข่าคำนับว่า “ท่านอย่าโกรธแก่บุตรท่านเลย อันตัวข้าพเจ้านี้ถึงตายก็จะเอาโลหิตทาแผ่นดินไว้

ให้ปรากฏจะขอสนองคุณท่าน” เล่าปี่ก็รักจู๋งเป็นอันมาก ทางฝ่ายทหารโจโฉก็ไล่ตามเล่าปี่มา กระชั้น พอดีได้กวนอู ขงเบ้ง และเล่ากั ที่ยกทหารเรือมาช่วยไว้ แล้วก็พากันอพยพไปตั้งหลักอยู่ที่ เมืองกังแฮ (พระคลัง (หน) 2545: 567 - 576)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้ฟังจู๋งเล่าให้ ฟังว่า ตนได้เสี่ยงตายเข้าไปช่วยบุตรของเล่าปี่ที่อยู่ในวงล้อมทหารของโจโฉเอาไว้ได้ เมื่อเล่าปี่ได้ ฟังดังนั้นก็ทำเป็นโกรธ ต่อบุตรของตนอย่างเสีย ๆ หาย ๆ ที่ทำให้จู๋งทหารเอกต้องเสี่ยงชีวิตไป ช่วยเกือบเอาชีวิตไม่รอด การที่เล่าปี่พูดว่าดังนั้นก็เพื่อให้จู๋งและทหารคนอื่นได้ยินว่าตนนั้นรัก ทหารของตนมากกว่าครอบครัวเสียอีก พอพูดจบเล่าปี่ก็ทำเป็นทิ้งอาเต๋าลงกลับพื้นดิน จู๋งเห็น ดั่งนั้นก็รีบรับเอาไว้ได้ทัน แต่แท้จริงแล้วเล่าปี่ได้พิเคราะห์แล้วว่า การที่ตนว่าบุตรต่อหน้าจู๋งอย่าง นั้น จู๋งต้องคิดสงสัยและระแวงว่าตนจะทำร้ายบุตรอยู่แล้วทำให้เมื่อเล่าปี่ทิ้งอาเต๋าลง จู๋งจึงรับ เอาไว้ได้จะเห็นได้ว่า เหตุการณ์นี้เล่าปี่ได้ใช้ปัญญาได้อย่างชาญฉลาดและแนบเนียนมาก เมื่อจู๋ง และทหารเห็นเล่าปี่รักทหารมากกว่าบุตรของตนเช่นนี้ ก็ทำให้จู๋งและทหารทั้งปวงรักในน้ำใจเล่าปี่ มากยิ่งขึ้น

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ให้ขงเบ้งไปยุซุนกวนให้ทำสงครามกับโจโฉ

เมื่อเล่าปี่ได้หนีโจโฉมาอาศัยอยู่ที่เมืองกังแฮ จึงปรึกษากับขงเบ้งที่จะ คิดการต่อไป ขงเบ้งจึงบอกว่าข้าพเจ้าจะขออาสาเอาแต่เรือลำหนึ่งไปกับลิ้นข้าพเจ้าสามนิ้วเท่านั้น ไปยุให้ซุนกวนผิดกับโจโฉให้จงได้ ถ้าโจโฉแพ้ก็จะเข้าช่วยซุนกวน เห็นได้ท่วงทีแล้วเราก็จะเข้าชิง เอาเมืองเกงจิ๋วเป็นกำไรเปล่า แม้ซุนกวนแพ้เราก็จะคิดแก้ไขชิงเอาเมืองกังตั้งไว้ได้ เล่าปี่เห็นชอบ ด้วย ขณะที่ปรึกษากันอยู่นั้น โลกษที่ปรึกษาของซุนกวนได้ทำที่เป็นมาเคาะศพเล่าเปียว แต่ แท้จริงแล้วมาเพื่อสืบข่าวสถานการณ์ของเล่าปี่กับโจโฉ พอโลกษเดินทางกลับเมืองกังตั้ง ขงเบ้งจึง เดินทางไปพบกับโลกษด้วย เมื่อขงเบ้งได้พบกับซุนกวน ขงเบ้งก็ยุให้ซุนกวนทำสงครามกับโจโฉได้ สำเร็จตามแผนการที่ได้คิดไว้กับเล่าปี่ (พระคลัง (หน) 2545: 578 - 600)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้เลือกเอา แผนการที่ชาญฉลาดของขงเบ้ง โดยจะดึงเอาซุนกวนมาเป็นตัวล่อให้โจโฉต้องมาทำสงครามด้วย เพื่อแบ่งภัยจากตนให้น้อยลงและยังมีโอกาสที่จะได้มาซึ่งอำนาจในเมืองเกงจิ๋วหรือเมืองกังตั้งได้ อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งเท่ากับว่าเล่าปี่สามารถสร้างโอกาสที่ดีให้แก่ตนเองได้ถึง 3 ทาง ทางที่หนึ่ง คือ แบ่งเบาภัยอันตรายจากกองทัพโจโฉให้แก่ซุนกวน ทำให้ตนสามารถพอที่จะทำสงครามกับโจโฉได้

อย่างไม่เหลือกำลังมากนัก ทางที่สอง ถ้าขุนกวนแพ้ใจใจ เล่าปีก็สามารถที่จะฉกฉวยโอกาสยึดเอาเมืองกั๋งตั้งของขุนกวนหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายได้ต่อสู้สูญเสียกำลังกันทั้งสองฝ่าย และทางที่สาม ถ้าใจใจแพ้ขุนกวนเล่าปีก็จะฉกฉวยโอกาสยึดเอาเมืองเกงจิ๋วเป็นผลประโยชน์ได้อีก เท่ากับว่าแผนการที่เล่าปีเลือกใช้นี้ได้ประโยชน์แก่เล่าปีอย่างมาก ถึงแม้แผนการนี้จะเป็นความคิดของขงเบ้ง แต่การตัดสินใจในการเลือกใช้แผนการเป็นปัญญาของเล่าปี ซึ่งผลที่เล่าปีได้จากเหตุการณ์นี้ทำให้เล่าปีได้ประโยชน์ในทางการเมืองจากขุนกวนอย่างมาก

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีทำให้มารดาขุนกวนรักตน

หลังจากที่เล่าปีรับคำขุนกวนจะไปแต่งงานกับน้องสาวขุนกวนแล้ว¹

เล่าปีก็เดินทางไปถึงเมืองของขุนกวนกับจูล่งและทหารอีกสามร้อยคน จูล่งกับทหารได้ทำตามแผนการของขงเบ้งที่ให้เที่ยวไปปลอบข่าวว่าเล่าปีจะมาแต่งงานกับน้องสาวขุนกวน เพื่อให้นางงอก๊กได้มารดาเลี้ยงของขุนกวนทราบเรื่อง เมื่อนางงอก๊กได้ทราบเรื่องก็ว่าขุนกวนที่จะยกน้องสาวให้แก่เล่าปีโดยไม่ปรึกษาตน เพียงแต่คิดจะทำร้ายเล่าปีโดยเอาน้องสาวตนมาเป็นเหยื่อล่อ นางงอก๊กได้เห็นวบุตรีสาวของตนจะเสื่อมเสียชื่อเสียงจึงคิดจะให้แต่งงานกับเล่าปีจริง ๆ โดยบอกแก่ขุนกวนว่าจะขอตัวเล่าปีก่อนว่าจะควรแก่บุตรสาวของตนหรือไม่ หากดูเล่าปีแล้วว่าคุณควรก็จะเอาไว้เป็นขេย แต่หากดูแล้วไม่สมกับบุตรสาวของตนก็จะยอมให้ขุนกวนทำร้ายเล่าปีได้ ฝ่ายขุนกวนนั้นขัดมารดาไม่ได้จึงต้องยอมตามนั้น จึงให้คนไปเชิญเล่าปีมาพบกับมารดาตน เล่าปีรู้ว่านางงอก๊กได้จะขอตัวก็แต่งตัวส่งางามมาพบนางงอก๊กได้ตามที่นัดไว้ ฝ่ายขุนกวนก็เตรียมพร้อมที่จะจับเล่าปีโดยสั่งให้ทหารคอยซุ่มไว้บริเวณที่ใกล้เคียงนั้น พอเล่าปีมาพบนางงอก๊กได้ก็เข้าไปคำนับ นางงอก๊กได้เห็นเล่าปีจึงว่าแก่นางเกียวก๊กโล² ว่า “เล่าปีรูปร่างจริตกริยากี่สมควรเป็นขេยเราอยู่แล้ว” นางเกียวก๊กโลจึงว่า “อันลักษณะเล่าปีดีนัก มีน้ำใจกรุณาแก่ราษฎรทั้งปวงนานไปจะมีบุญทั้งอายุก็จะยืน ควรจะเป็นบุตรขេยท่าน” ขณะเมื่อคุยกันนั้น จูล่งกระซิบแก่เล่าปีว่าบริเวณนี้มีทหารมาซุ่มอยู่เป็นจำนวนมากให้ท่านจงคิดอ่านแก้ไข เห็นจะมาทำร้ายท่าน นางงอก๊กได้จึงถามว่า จูล่งบอกเนื้อความอันใด เล่าปีจึงร้องให้พาลางคำนับแล้วว่า “ท่านจะฆ่าข้าพเจ้าเสียก็ตามเถิด แต่โปรดอย่าให้ข้าพเจ้าได้รับความลำบากเลย” นางงอก๊กได้ถามว่าเหตุใดท่านจึงว่าฉะนี้ เล่าปีจึงบอกเนื้อความตามจูล่งว่า นางงอก๊กได้ได้ฟังดังนั้นก็โกรธ จึงต่อว่าขุนกวนว่า “เล่าปีเป็นบุตรขេยของเรา เหตุใดตัว

¹ ขุนกวนต้องการจะเอาเมืองเกงจิ๋วคืนจากเล่าปี จึงแกล้งยกน้องสาวของตนให้เล่าปีมาแต่งงาน เพื่อจะจับเล่าปีเป็นตัวประกันแลกเอาเมืองเกงจิ๋วคืน โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนยอมปล่อยให้เล่าปีแต่งงานกับน้องสาวของตน หน้า 221 - 223

² เป็นภรรยาขุนเซ็กพี่ชายของขุนกวน

จึงแต่งทหารมาชุมนุมไว้จะทำร้ายเล่าปีหรือ" ชุนกวนกลัวมารดาจึงโยนความผิดให้แก่ทหารเหล่านั้น ทหารเหล่านั้นกลัวโทษก็รีบพากันหนีไป เล่าปีจึงปลอดภัยจากชุนกวน (พระคลัง (หน) 2545: 712 - 713)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีเอาตัวรอดจากที่ ชุนกวนจะทำร้ายตนได้ โดยทำให้นางอ๊กก็รักและเอ็นดูตน เมื่อเล่าปีรู้ว่าชุนกวนได้ชุมนุมทหารไว้ เพื่อที่จะมาทำร้าย เล่าปีก็ใช้ปัญญาที่รู้ว่านางงอ๊กก็ชื่นชอบตน และอยากได้ตนเป็นลูกเขย (เล่าปีเห็นจากการพูดคุยกันระหว่างนางงอ๊กก็กับนางเกียวก๊กโลที่ชื่นชอบตน) เล่าปีจึงแก้งทำ เป็นร้องให้ทำตัวให้เป็นที่สงสารเพื่อให้นางงอ๊กก็ส่งสารตน เพื่อจะได้คอยปกป้องตนไม่ให้มี อันตรายจากการทำร้ายของชุนกวน และผลก็เป็นอย่างที่เล่าปีได้คิดไว้ เมื่อนางงอ๊กก็ได้ออกมา ปกป้องเล่าปี และต่อว่าชุนกวน จนทำให้ทหารที่มาชุมนุมอยู่นั้นถอยหนีไป จะเห็นว่าการแก้ไข สถานการณ์ของเล่าปีครั้งนี้เกิดมาจากการใช้ปัญญาของเล่าปีเอง มิใช่เกิดมาจากแผนการของขงเบ้ง แต่อย่างใด

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รักแก่ชาวเมืองเสฉวน

หลังจากที่เล่าปียึดด่านโปลีสิ่กวนของเมืองเสฉวนได้แล้ว เล่าเจี้ยงได้ให้ ทหารมารักษาค่ายเตงเหียน เล่าปีก็สามารถตีเอาค่ายเตงเหียนได้อีก เมื่อเล่าปียึดค่ายเตงเหียนได้ แล้วก็หวังจะเอาน้ำใจทหารของเล่าเจี้ยง จึงได้จารึกอักษรไสร้งเป็นใจความว่า มิให้ผู้ใดทำอันตราย ชีวิตข้าศึกที่ได้เข้ามาบอบเป็นอันขาด ถ้าผู้ใดไม่ฟังจะเอาตัวมาลงโทษให้ตายตกไปตามกัน ครั้นจารึกแล้วก็เอารธงขึ้นไปปักไว้ที่ค่าย แล้วได้พบกับทหารของเล่าเจี้ยงซึ่งจับมาได้ว่า "ท่านทั้ง ปวงบรรดาเป็นเชลยเรานี้ แม้มีน้ำใจรักจะสมัครอยู่ด้วยเราก็อยู่ ถ้าผู้ใดคิดถึงบิดามารดาและญาติ พี่น้องจะกลับคืนไปบ้านเมืองก็ตามใจเถิด" คนทั้งปวงได้โอกาสดังนั้นที่คิดถึงญาติพี่น้องก็ค้ำบลา ไป หลังจากนั้นคนทั้งปวงต่างก็สรรเสริญเล่าปีเอิกเกริกไปทั้งเมือง (พระคลัง (หน) 2545: 821 - 822)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปี ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้พยายามเอาใจ ทหารของเล่าเจี้ยงที่จับได้ เล่าปีพยายามให้คนทั้งปวงได้รู้ว่าตนนั้นเป็นคนมีคุณธรรม มีน้ำใจ กว้างขวาง อารีแก่ทหารและอาณาประชาราษฎร์ เมื่อจับตัวทหารได้แล้วเล่าปีก็มีได้ทำร้าย แต่ปล่อยตัวให้ กลับไปหาครอบครัว เมื่อทหารที่ถูกปล่อยตัวไปก็เที่ยวพูดคุยยกย่องสรรเสริญเล่าปีไปทั้งเมือง

การที่เล่าปีทำเช่นนี้ก็เพื่อให้ชาวเมืองเสฉวนรักในตัวเล่าปีว่าเป็นคนมีคุณธรรมเหมาะสมกับการเป็นผู้ปกครอง ชาวเมืองเสฉวนจะได้เปรียบเทียบคุณธรรมระหว่างเล่าปีกับเล่าเจียง เมื่อชาวเมืองเสฉวนรู้ว่าเล่าปีมีคุณธรรมมากกว่าเล่าเจียงก็จะทำให้ราษฎรและขุนนางในเมืองเสฉวนรักเล่าปีมากกว่าเล่าเจียง ซึ่งจะทำให้แผนการยึดเมืองเสฉวนของเล่าปีประสบกับความสำเร็วยิ่งขึ้นและเกิดความชอบธรรมในการปกครองเมืองเสฉวนต่อไป

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีใช้อุบายได้ตัวม้าเจียว

เมื่อเล่าปีได้ขงเบ้ง เตียวหุย จูล่ง ยกทัพมาช่วยก็สามารถตีเอาเมืองลกเสียเอาไว้ได้ เล่าเจียงเห็นว่าจะสู้เล่าปีไม่ได้จึงยอมทำหนังสือขอร้องให้เตียวพ้อเจ้าเมืองฮันตั้งยกทัพมาช่วย โดยให้สัญญาว่า ถ้าการครั้งนี้สำเร็จเล่าเจียงจะยกหัวเมืองเสฉวนให้ยี่สิบหัวเมือง เตียวพ้อเห็นว่าถ้าเล่าปีได้เมืองเสฉวนแล้วก็จะยกมาตีเอาเมืองฮันตั้งของตนต่อไป แต่ถ้าตนรบชนะเล่าปีก็ได้ หัวเมืองของเล่าเจียงอีกด้วย ซึ่งเท่ากับว่าตนได้ประโยชน์ทั้งสองทาง เตียวพ้อจึงให้ม้าเจียว¹ ยกทัพมาสู้กับเล่าปี เล่าปีรบกับม้าเจียวยังไม่แพ้ชนะกัน เล่าปีเห็นม้าเจียวมีฝีมือกล้าแข็งจึงคิดอยากจะทำเอาไว้เป็นทหาร ขงเบ้งจึงได้คิดอุบายบอกเล่าปีว่า "เตียวพ้อนั้นมีน้ำใจกำเริบจะตั้งตัวขึ้นเป็นเจ้าในเมืองฮันตั้ง มีที่ปรึกษาคนหนึ่งชื่อเอียวสง และเอียวสงนั้นเป็นคนโลกเห็นแต่จะได้สิ่งของต่าง ๆ ไว้เป็นประโยชน์ของตัว ขอให้ท่านจัดสิ่งของอันตระการกับหนังสือให้คนลอบไปให้แก่เอียวสง ให้เอียวสงให้แก่เตียวพ้อเป็นใจความว่า ตัวท่านยกกองทัพมานี้จะตีเอาเมืองเสฉวนหวังจะช่วยแก่แค้นซึ่งเล่าเจียงให้ฆ่ามารดาเตียวพ้อเสีย แม้เล่าเจียงเจ้าเมืองเสฉวนจะให้ฆ่าว่ากล่าวสิ่งใดแก่เตียวพ้อ ก็อย่าให้รู้เลย ถ้าท่านได้เมืองเสฉวนแล้วจะตั้งใจบำรุงให้เตียวพ้อขึ้นเป็นเจ้าในเมืองฮันตั้งจงได้ แล้วให้เตียวพ้อมีหนังสือมาหาตัวม้าเจียวกลับไป และเมื่อม้าเจียวจะเลิกกองทัพกลับไปนั้น ข้าพเจ้าจะแต่งคนให้ไปสกัดเกลี้ยกล่อมม้าเจียวให้มาอยู่ด้วยท่านจงได้" เล่าปีได้ฟังดังนั้นก็ยินดี แล้วทำตามขงเบ้งบอก เมื่อเอียวสงได้ของกำนัลจากเล่าปีแล้วก็ให้เตียวพ้อผัดใจกับม้าเจียวว่า ม้าเจียวคิดเอาตัวออกห่าง เตียวพ้อหลงเชื่อเอียวสง จึงให้ม้าเจียวยกทัพกลับ แต่ม้าเจียวยังไม่ยอมยกทัพกลับขอทำสงครามให้ชนะเล่าปีก่อน เอียวสงเห็นดังนั้นจึงยุว่า ม้าเจียวไม่เชื่อฟังเห็นจะเอาใจออกห่างแน่ เตียวพ้อหลงเชื่อว่าเป็นจริง จึงทำหนังสือสั่งไปหาม้าเจียวว่า ให้ม้าเจียวตีทัพเล่าปีให้แตก แล้วให้ตีเอาเมืองเสฉวนให้ได้ จับตัวเล่าเจียงมาฆ่าเสีย ถ้าขาดข้อหนึ่งข้อใดจะฆ่าม้าเจียว ม้าเจียวได้รับหนังสือแล้วก็คิดไม่ตกเพราะหนังสือที่เตียวพ้อส่งมานั้นเป็นเรื่องที่ยากที่ม้าเจียวจะทำได้สำเร็จ ม้าเจียวยกทัพกลับก็ไม่ได้ ยกรุกต่อไปก็ติดเล่าปี ขณะนั้นเล่าปีได้ส่งคนไป

¹ ม้าเจียวเมื่อครั้งทำสงครามแพ้แก่โจโฉจึงได้นิมนต์อาศัยอยู่กับเตียวพ้อ

เกลี้ยกล่อมม้าเฉียว ม้าเฉียวเห็นว่าตนนั้นหมดหนทาง และเห็นว่าเล่าปี่เป็นคนมีน้ำใจ มีปัญญาจึงยอมมาอยู่ด้วยกับเล่าปี่ (พระคลัง (หน) 2545: 838 - 863)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้ใช้ปัญญาตัดสินใจเลือกใช้อุบายของขงเบ้งเพื่อให้ได้ม้าเฉียวมาอยู่กับตน เพราะเล่าปี่เห็นว่าม้าเฉียวเป็นผู้ที่มีฝีมือถ้าได้มาอยู่กับตนแล้วจะทำให้กองทัพของตนเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น และจะทำให้เล่าปี่ได้ทหารของม้าเฉียวที่คุมมาโดยไม่ต้องสู้รบให้สิ้นเปลืองทหาร ยิ่งทำให้กองทัพของเล่าปี่มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นไปอีก การพิชิตเมืองเสฉวนก็จะยิ่งง่ายมากกว่าเดิม และเมื่อเตียวป้อหลงกลอุบายเล่าปี่ทำให้แผนการของเล่าปี่ที่จะได้ตัวม้าเฉียวมาก็สำเร็จตามที่ได้วางแผนไว้

จะเห็นได้ว่า การใช้คุณธรรมความมีปัญญาของเล่าปี่ครั้งนี้ สามารถทำให้เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง และทำให้เล่าปี่ได้มาซึ่งคุณธรรมความเข้มแข็งให้แก่กองทัพของตนเองได้อีกทางหนึ่งด้วย

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ใช้อุบายแกล้งทำเป็นจะคืนเมืองให้แก่

ซุนกวน

เมื่อเล่าปี่ได้เมืองเสฉวนแล้ว ทางฝ่ายซุนกวนจึงคิดจะทวงเอาเมืองเกงจิวคืน โดยทำอุบายเอาครอบครัวของจูถัดกิ้นพี่ชายของขงเบ้งเอาไปจำคุกไว้ แล้วให้จูถัดกิ้นถือหนังสือไปหาเล่าปี่ให้คืนเมืองเกงจิวให้ตามสัญญา มิเช่นนั้นครอบครัวของจูถัดกิ้นจะเป็นอันตราย เมื่อจูถัดกิ้นเดินทางมาถึงเมืองเสฉวนขงเบ้งก็รู้ถึงอุบายของซุนกวน ขงเบ้งจึงกระซิบบอกแผนการการปิดคืนเมืองเกงจิวให้เล่าปี่ได้ทราบ พอจูถัดกิ้นเอาหนังสือที่ซุนกวนเขียนมาให้เล่าปี่ดู มีใจความว่าจะขอเมืองเกงจิวคืนตามสัญญาที่ให้แก่กันไว้ว่า ถ้าเล่าปี่ได้เมืองเสฉวนเมื่อใดจะคืนเมืองเกงจิวให้แก่ ซุนกวน ทางจูถัดกิ้นได้ขอร้องขงเบ้งให้ช่วยพูดกับเล่าปี่ เพื่อเห็นแก่ครอบครัวญาติพี่น้องจะได้ปลอดภัย ขงเบ้งจึงแกล้งรับปากจะช่วยพูดให้ เมื่อเล่าปี่แจ้งในหนังสือก็แกล้งทำเป็นโกรธ แล้วพูดว่า “เดิมซุนกวนยกน้องสาวให้เป็นภรรยาเรา เราก็ได้พามาไว้ ณ เมืองเกงจิว ครั้นเรายกมาเมืองเสฉวน ซุนกวนมิได้เกรงใจเรา ทำกลมาล่อลวงพาภรรยาเราไปไว้ ณ เมืองกังตั้งให้ไว้” ขงเบ้งได้ฟังดังนั้นก็แกล้งทำเป็นร้องไห้ ขอร้องเล่าปี่ให้เห็นแก่ญาติของตนที่ถูกจำคุกไว้ เล่าปี่จึงว่า “เมืองเกงจิวนี้มีเมืองโทขึ้นหกหัวเมือง เราเสียไม่ได้เพราะเห็นแก่หน้าท่าน เราจะคืนแต่เมืองเตียงสา เมืองเลงเหลง เมืองฮุยเอียง สามตำบลนี้แบ่งให้ซุนกวนกึ่งหนึ่ง” ขงเบ้งทำเป็นยินดี แล้วเล่าปี่ก็ทำหนังสือตามที่เอ่ยปากให้แก่จูถัดกิ้นถือไปหาซุนกวน ขงเบ้งจึงบอกแก่จูถัดกิ้นว่าเวลาไปหาซุนกวนให้หมอบนบว่ากล่าวแก่ซุนกวนด้วยดี ด้วยน้ำใจซุนกวนนั้นร้ายวู่วาม แม้แต่เรายังคิดเกรงอยู่ จูถัดกิ้นจึงถือหนังสือที่เล่าปี่เขียนมาไปหาซุนกวนที่เมืองเกงจิว เมื่อซุนกวนได้อ่านหนังสือของเล่าปี่แล้วก็พูด

ว่า “เล่าปี เตียวหยูกับเราคิดร่วมใจกันจะบำรุงแผ่นดินให้เป็นสุข อันหัวเมืองทั้งปวงแต่ก่อนมาก็ขึ้นอยู่ในพระเจ้าเหียนเต๋ บัดนี้คนทั้งปวงซึ่งมีฝีมือเห็นว่าแผ่นดินเป็นจลาจล ต่างคนต่างทำศึกกำเริบแข็งเมืองไว้ อันธรรมดาผู้ใดเป็นหัวเมืองแล้วก็ตั้งใจทำราชการโดยสุจริต แม้มีข้อรับสั่งมาประการใดก็ให้ฟังพิเคราะห์ดู ถ้าชอบให้ทำตอบ แม้ไม่ชอบก็ให้บอกชี้แจงไปแก่ผู้ทำนุบำรุงราชการให้แจ้ง บัดนี้เล่าปีที่เราจะให้คืนเมืองสามตำบลให้ขุนกวนนั้นเห็นไม่ควร เรามีได้ให้ตามคำเล่าปี ท่านจงกลับไปบอกขุนกวน” จูกัดกิ้นได้ขอร้องกวนอู แต่กวนอูก็ไม่ยอม จึงได้พูดว่ากวนอู กวนอูโกรธจึงขับจูกัดกิ้นออกไป จูกัดกิ้นจึงกลับไปหาเล่าปีอีก เล่าปีจึงบอกว่าน้ำใจกวนอูวุ่นนัก ขอให้เราไปตีเอาเมืองฮันตั้งได้แล้วจะให้กวนอูไปเป็นเจ้าเมืองอยู่ที่นั่น แล้วค่อยคืนเมืองเกงจิวให้แก่ขุนกวน จูกัดกิ้นไม่รู้จะทำอย่างไร จึงเอาความไปบอกแก่ขุนกวน ขุนกวนพอทราบเรื่องก็โกรธ จึงคิดวางแผนจะฆ่ากวนอูโดยให้โลซกเชิญมากินเลี้ยง แล้วให้ซุ่มทหารไว้เพื่อจะฆ่ากวนอู เมื่อกวนอูมากินเลี้ยงตามที่โลซกเชิญ ขณะที่กินเลี้ยงอยู่นั้น โลซกได้ทวงเมืองเกงจิวแก่กวนอูอีกครั้ง คราวนี้กวนอูได้บอกว่า “อันการครั้งนี้ไซสัทธิซาดอยู่กับเรานั้นหามิได้ เป็นการของเล่าปีตามแต่จะว่ากันเถิด” โลซกจึงพูดขอให้กวนอูคืนเมืองเกงจิวแต่กวนอูไม่ยอม ขณะที่กินเลี้ยงกันอยู่นั้นกวนอูทำเป็นเมาแล้วเอาง้าวมาถือไว้ แล้วจับมือโลซกพาเดินออกมาริมทะเล ทำให้ทหารของโลซกที่ซุ่มอยู่หวังจะฆ่ากวนอูจึงลงมือไม่ได้ เพราะกลัวโลซกจะเป็นอันตราย กวนอูจึงลงเรือกลับไปเมืองเกงจิวได้อย่างปลอดภัย (พระคลัง (หน) 2545: 869 - 877)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้ใช้ปัญญาเลือกใช้แผนการของขงเบ้งเพื่อรักษาผลประโยชน์ในรัฐของตนเอาไว้ได้ โดยไม่ทำให้ตนเป็นคนเสียสัตย์และไม่ต้องเสียเมืองเกงจิวได้อย่างชาญฉลาด โดยอ้างเหตุที่ขุนกวนทำไม่ดีกับตนก่อน ด้วยการที่ขุนกวนมาลวงเอาภรรยาของตนกลับไป¹ แต่เพื่อเห็นแก่ขงเบ้งที่ญาติพี่น้องจะเป็นอันตราย จึงจะคืนเมืองที่ขึ้นแก่เมืองเกงจิวให้สามตำบล เป็นการรักษาไมตรีต่อกันไว้ แต่ให้จูกัดกิ้นไปเจรจาขอเมืองกับกวนอูที่รักษาเมืองเกงจิวอยู่เอง แต่เมื่อจูกัดกิ้นไปขอเมืองกับกวนอูตามที่เล่าปีตกลงให้ไว้ กวนอูกลับไม่ยอมให้ โดยอ้างว่าเล่าปีทำไม่ถูกต้อง และไม่ยอมเชื่อฟังเล่าปีที่จะคืนเมืองให้ แต่ความจริงแล้วการที่กวนอูไม่ยอมให้เมืองแก่ขุนกวนนั้น เป็นเพราะว่าเล่าปีได้แจ้งเรื่องนี้ให้แก่กวนอูได้รู้ก่อนที่จูกัดกิ้นจะถือหนังสือไปหากวนอู ซึ่งเห็นได้จากตอนที่กวนอูพูดกับโลซกว่า “อันการครั้งนี้ไซสัทธิซาดอยู่กับเรานั้นหามิได้ เป็นการของเล่าปีตามแต่จะว่ากันเถิด” จะเห็นว่าเล่าปีสามารถเอาตัวรอดจากการให้สัญญาที่ทำไว้แก่ขุนกวนได้อย่างชาญฉลาดมาก ทำให้ขุนกวนไม่สามารถที่จะ

¹ โปรดดูเหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนใช้กลอุบายได้ตัวน้องสาวกลับคืนมา หน้า 201 - 202

ทวงเอาเมืองเกงจิ๋วคืนตามที่เล่าปีได้ให้สัญญาไว้ จะเห็นว่าการทั้งนี้มิใช่ว่าเล่าปีจะไม่รักษาสัญญา แต่เป็นเพราะซุนกวนได้ทำหยาบช้าแก่เล่าปีก่อน ด้วยการหลอกเอาภรรยาเล่าปีกลับไป เล่าปียังเห็นแก่ไมตรีจึงได้ให้ เมืองสามตำบลแทน แต่ซุนกวนไม่สามารถเอาไปได้เองเพราะกวนอูไม่ยอม (ไม่ใช่เล่าปีไม่ยอม) ดังนั้น การทั้งนี้จึงไม่ใช่เล่าปีผิด แต่ผิดที่ซุนกวนที่มาทำหยาบช้าแก่เล่าปีก่อน และซุนกวนก็ไม่สามารถเอาเมืองสามตำบลได้เอง จะโทษเล่าปีไม่ได้ และเล่าปียังใช้อุบายอีกว่า ถ้าซุนกวนจะได้เมืองเกงจิ๋วคืนจะต้องรอให้เล่าปีได้เมืองฮันตั้งเสียก่อน เพื่อจะให้กวนอูย้ายไปอยู่เมืองฮันตั้ง คำสัญญาของเล่าปีนี้ก็เท่ากับว่าซุนกวนต้องรอสัญญาเหมือนเดิม เหมือนตอนที่เล่าปีให้สัญญาว่าจะคืนเมืองเกงจิ๋วให้ต่อเมื่อได้เมืองเสฉวนนั่นเอง

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีเสียชีวิต

หลังจากที่เล่าปีพ่ายแพ้แก่กองทัพซุนกวน และต้องหนีไปอยู่เมืองเป็กเต้ได้แล้วก็เกิดความละอายแก่ขงเบ้งและซุนนางทั้งปวง จึงพำนักอยู่ที่เมืองเป็กเต้ เล่าปีหลังจากแพ้สงครามมาก็ตรอมใจหนักจนล้มป่วย เล่าปีรู้ว่าตัวเองจะไม่รอดแน่ จึงสั่งให้ทหารไปเมืองเสฉวนบอกขงเบ้งกับลิเจียวว่าเล่าปีป่วยหนักให้รีบมาทั้งกลางวันกลางคืน เพื่อจะสั่งความก่อนตาย ขงเบ้งเมื่อได้ทราบข่าวก็รีบเดินทางมา เล่าปีเห็นขงเบ้งก็เชิญให้มานั่งข้าง ๆ แล้วเอามือลูบหลัง แล้วพูดว่า “เราได้ท่านอาจารย์มาไว้ด้วย ช่วยทำนุบำรุงจึงได้เมืองเสฉวน จะทำการครั้งใดก็สำเร็จความปรารถนา หากภัยอันตรายมิได้ ครั้งนี้ท่านห้ามมิให้ยกทัพไปกั๊กตั้ง เรานี้มิได้ฟังตั้งต้นไป จึงเสียทัพได้ความอัปยศอดสู่มากนัก เรายึดเอง บัดนี้เราจะตายอยู่แล้ว จึงให้ไปเชิญท่านมา เพราะวิตก ด้วยการแผ่นดิน ซึ่งจะทำต่อไปข้างหน้าเห็นว่าคุณบุตรเราสามคนนี้ยังอ่อนความคิดนัก ถ้าท่านละเมินเสียแล้วเห็นจะขัดสนขอท่านได้เมตตาเห็นแก่เรา อันการแผ่นดินทั้งปวง เราปลงธุระฝากไว้ แก่ท่าน ท่านช่วยทำนุบำรุงบุตรเราต่อไปเถิด” ว่าแล้วเล่าปีก็ร้องให้ ขงเบ้งได้ฟังดังนั้นคิดสงสารก็ร้องให้ แล้วว่า “พระองค์อย่าวิตกเลย บุตรของพระองค์นั้นข้าพเจ้าจะทำนุบำรุงต่อไป แต่พระองค์อุตสาหิกันยารักษาโรคให้หายเถิด” แล้วเล่าปีก็ให้หาซุนนางและที่ปรึกษาเข้ามาแล้วก็เขียนหนังสือ มอบราชสมบัติให้บุตรตามประเพณีกษัตริย์สั่งให้ ขงเบ้ง แล้วก็ทอดใจใหญ่และพูดแก่ซุนนางทั้งปวงว่า “ท่านทั้งปวงกับเราเดิมจะตั้งตัวนั้น คิดจะกำจัดแซ่โจให้สิ้นเชิง จะบำรุงแผ่นดินพระเจ้าเหี้ยนเต้ และเราช่วยกันทำการยังมีสำเร็จ บัดนี้กรรมมาถึงเราจะลาท่านไปแต่กลางทางก่อน แต่บุตรเราทั้งสามซึ่งยังอยู่จะทำการแผ่นดินสืบไปนั้น ขอฝากท่านทั้งปวงช่วยทำนุบำรุงต่อไปด้วย” ฝ่ายซุนนางที่ปรึกษาได้ยินเล่าปีพูดดังนั้นต่างพากันร้องให้ ให้ชวนกันกราบลงแล้วทูลว่า พระองค์อย่าวิตกเลยข้าพเจ้าจะทำนุบำรุงราชบุตรต่อไปกว่าจะสิ้นชีวิต เล่าปีได้ยินดังนั้น คิดอาลัยสงสารข้าราชการทั้งปวง แล้วก็ร้องให้ จึงยึดเอามือขงเบ้งแล้วกระซิบบอกความในใจให้ฟังว่า

“ปัญญาความคิดของท่านนี้ไม่มีใครเสมอ แล้วดีกว่าใจผีสักร้อยละส่วนท่านดูเอาแต่การซึ่งจะบำรุงเอาแผ่นดินให้เป็นสุขพอประมาณเถิด ถ้าเห็นลูกเราไม่อยู่ในสัตย์ในธรรม ทำผิดประเพณีไปไม่ฟังท่าน ก็ให้ท่านรักษาเมืองเสฉวน บำรุงแผ่นดินเองเถิด” ขงเบ้งได้ฟังดังนั้นก็ตกใจตัวสั่น ถอยลงมากราบแผ่นดินจนหน้าแตกโลหิตไหลแล้วพูดว่า “ข้าพเจ้าคิดจะบำรุงบุตรพระองค์ไปกว่าจะตาย อย่าได้คิดว่าข้าพเจ้าจะเบียดเบียนบุตรพระองค์เลย” เล่าปี่เห็นขงเบ้งมีใจสัตย์ซื่อจริง จึงเรียกบุตรมาให้ฝากฝังแก่ขงเบ้งและให้เคารพเชื่อฟังขงเบ้ง ขงเบ้งจึงว่า “พระองค์อย่าวิตกสงสัยเลย ข้าพเจ้าขอเป็นข้าทำนุบำรุงบุตรพระองค์ไปกว่าจะเสียชีวิต” เล่าปี่จึงเรียกจูล่ง เข้ามาแล้วว่า “ท่านผู้เป็นน้องได้ช่วยทำนุบำรุงเราทำการแต่ต้น เมื่อบัดนี้เราจะลาแล้วท่านอยู่ภายหลังช่วยทำนุบำรุงลูกเราต่อไปเถิด” จูล่งได้ยินดังนั้นก็ร้องไห้ กราบลงแล้วพูดว่า “พระองค์อย่าได้ปรารมภ์เลย ถ้ามีการสงครามข้าพเจ้าจะขอตายก่อนพระราชบุตร” เล่าปี่หันหน้ามาทางขุนนางทั้งปวงแล้วว่า “เราป่วยหนักอยู่แล้ว ที่จะสั่งความทั้งปวงไว้ไม่ทั่วถึงประการใด อย่างน้อยใจเลยเราขออภัยกับท่านเถิด” หลังจากเล่าปี่สั่งความแก่ขุนนางทั้งปวงแล้วก็ขาดใจตาย เล่าปี่อายุได้ 63 ปี เสวยราชย์ได้ 3 ปี (พ.ศ. 766) ขุนนางและทหารทั้งปวงต่างโศกเศร้าเป็นอันมาก แล้วอัญเชิญพระศพไปเมืองเสฉวน หลังกจากนั้นก็อัญเชิญเอาเต็ราาชบุตรองค์โตของเล่าปี่เป็นกษัตริย์สืบราชวงศ์ต่อไป (พระคลัง (หน) 2545: 1100 - 1107)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปี่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองก่อนเสียชีวิต ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่รู้ตัวเองว่าจะเสียชีวิตจึงได้เรียกให้ขุนนางทั้งหลายมาเข้าเฝ้า เมื่อทุกคนมาเข้าเฝ้าต่างก็มีความรัก ความสงสาร และความจงรักภักดีต่อเล่าปี่อย่างมาก ทั้งที่เล่าปี่ได้ยกกองทัพมาทำสงครามกับขุนกวน โดยที่ขุนนางส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วย แต่เมื่อเล่าปี่ได้พ่ายแพ้กลับมาก็ไม่มีการตำหนิติเตียนแต่อย่างใด แสดงให้เห็นถึงการเป็นที่รักที่ผู้ใต้ปกครองมีต่อเล่าปี่ และยิ่งโดยเฉพาะเมื่อตอนที่เล่าปี่ใกล้จะตายได้แสดงออกถึงการเป็นที่รักแก่ผู้ใต้ปกครองอย่างสุดซึ้ง ยิ่งทำให้ผู้ใต้ปกครองรักและสงสารเล่าปี่มากยิ่งขึ้น ก่อนตายเล่าปี่ได้ฝากให้ขงเบ้งและขุนนางช่วยอุปถัมภ์ค้ำชูบุตรของตนให้สืบราชสมบัติต่อไป ขงเบ้งและขุนนางทั้งปวงต่างก็รับคำอย่างจริงใจ และที่สำคัญเล่าปี่ได้พูดลงใจขงเบ้งโดยกระซิบบอกให้ขงเบ้งชิงราชสมบัติจากบุตรของตนได้ ถ้าหากปกครองบ้านเมืองไม่ดี ขงเบ้งได้ฟังแล้วถึงกับตัวสั่นต้องลงกราบเอาศีรษะกระแทกกับพื้นจนศีรษะแตก เพื่อแสดงให้เล่าปี่รู้ว่าตนนั้นมีความจงรักภักดีต่อเล่าปี่จริง ทำให้ขุนนางทั้งปวงที่อยู่ ณ ที่นั้นได้เห็นและเป็นพยานว่าขงเบ้งจะซื่อสัตย์ต่อบุตรของเล่าปี่จริง เพราะเล่าปี่เกรงว่าด้วยสติปัญญาของขงเบ้งสามารถชิงเอาราชบัลลังก์จากบุตรของตนได้ เมื่อเล่าปี่มั่นใจในตัวขงเบ้งแล้วก็ฝากฝังกับเหล่าขุนนางทั้งปวงอีก

ขุนนางทั้งปวงต่างก็รับคำ แสดงความรัก ความสงสาร และความจงรักภักดีที่มีต่อเล่าปี่ทั่วกันทุกคน ทำให้หลังจากที่เล่าปี่เสียชีวิตลงแล้ว บุตรของเล่าปี่ก็ได้สืบราชสมบัติต่อไปได้อย่างมั่นคง

3) *คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ* เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ห้ามกวนอูไม่ให้ทำร้ายโจโฉเมื่อครั้ง

พระเจ้าเหี้ยนเต้ประพาสป่า

เมื่อโจโฉฆ่าลิโป้ได้แล้ว โจโฉก็ไม่ได้ให้เล่าปี่เป็นเจ้าของซีจิวตามเดิม แต่พาเล่าปี่กลับไปเมืองฮูโต่เพื่อเข้าเฝ้าพระเจ้าเหี้ยนเต้ทูลความดีความชอบให้ พระเจ้าเหี้ยนเต้รู้ว่าเล่าปี่เป็นลำดับญาติของพระองค์ในชั้นอา พระองค์จึงทรงแต่งตั้งให้เล่าปี่เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายวัง ขณะที่เล่าปี่อยู่ในวังนั้น ที่ปรึกษาโจโฉหลายคนให้โจโฉฆ่าเล่าปี่เสีย แต่โจโฉกับกวยแกเห็นว่าการฆ่าเล่าปี่คนทั่วไปนับถือว่าเป็นคนดีมีน้ำใจจะฆ่าเสียก็จะถูกครหา ภายหน้าผู้คนก็จะไม่คิดมาอยู่ด้วย ขณะที่เล่าปี่อยู่ในวังกับโจโฉนั้น โจโฉได้กระทำหยาบซ้ำต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้หลายครั้ง มีอยู่ครั้งหนึ่งโจโฉคิดจะดูใจเหล่าบรรดาขุนนางทั้งหลายว่าจะมีใจภักดีต่อตนมีจำนวนมากขนาดไหน โจโฉจึงวางแผนให้พระเจ้าเหี้ยนเต้เสด็จประพาสป่าพร้อมกับเหล่าบรรดาขุนนางทั้งหลาย และเกณฑ์ทหารพร้อมอาวุธหนึ่งแสนคนไปกับขบวนเสด็จด้วย เมื่อถึงที่ พระเจ้าเหี้ยนเต้ได้ทรงให้เล่าปี่ยิงละมั่งเพื่อชมฝีมือ เล่าปี่ได้ยิงเกาทัณฑ์ถูกละมั่งตาย ครั้นพระเจ้าเหี้ยนเต้ทรงบ่างก็ได้ถูกพระเจ้าเหี้ยนเต้จึงจะดูฝีมือเกาทัณฑ์โจโฉบ้าง แต่โจโฉทูลว่าถ้าจะให้ยิงเกาทัณฑ์ทอดพระเนตรต้องถวายพระแสงเกาทัณฑ์เกลี้ยงมังกรให้จึงจะยิงถวายให้ทอดพระเนตร พระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ทรงให้แล้วโจโฉก็ยิงกว้างถูกล้มลง เหล่าบรรดาขุนนางเห็นพระแสงเกาทัณฑ์ต้องกว้างก็นึกว่าเป็นพระเจ้าเหี้ยนเต้ทรงจริง ต่างคนต่างก็เข้ามากราบถวายบังคมหน้าพระที่นั่ง โจโฉเห็นดังนั้นก็ขับม้ามาหน้าพระที่นั่งแล้วร้องบอกว่า เรายิงถูกกว้างแล้วหรือ ขุนนางเหล่านั้นเห็นโจโฉทำหยาบซ้ำต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ต่างก็ตกใจ แต่ก็มึกล้ำต่อว่าโจโฉ ฝ่ายกวนอูเห็นดังนั้นก็ขับม้าถือจ้าวเข้าไปจะฟันโจโฉ แต่กวนอูหันมาเห็นเล่าปี่ เล่าปี่ทำขยับตาแล้วสั่นศีรษะเป็นการบอกให้กวนอูอย่าทำ กวนอูก็หยุดม้ามิได้ทำร้ายโจโฉ ครั้นเมื่อการประพาสป่าเสร็จแล้ว ทุกคนได้กลับกันหมด กวนอูจึงถามเล่าปี่ว่า

“โจโฉทำหยาบซ้ำต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ ข้าพเจ้าจะฆ่าเสีย เหตุใดพี่จึงห้ามไว้” เล่าปี่จึงตอบว่า

“พระเจ้าเหี้ยนเต้กับตัวเราอยู่ในระหว่างทหารโจโฉ ถ้าเจ้าฆ่าโจโฉเสียทหารเขานั้นจะฆ่าพี่เสียบ้าง ทั้งจะทำอันตรายพระเจ้าเหี้ยนเต้ด้วยพี่จึงห้ามเพราะเหตุฉะนั้น” (พระคลัง (หน) 2545: 275 - 277)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากกาที่เล่าปี่ได้ห้ามกวนอูไม่ให้ทำร้ายโจโฉ เพราะเห็นว่าถ้าปล่อยให้กวนอูฆ่าโจโฉ ทหารโจโฉนับแสนคนที่ตามขบวนเสด็จ

มาก็จะทำร้ายตนกับพระเจ้าเหียนเต๋ด้วย ดังนั้น การทำเป็นว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นจึงเป็นการดีที่สุด เพื่อให้ตนเองกับพระเจ้าเหียนเต๋ได้ปลอดภัย

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ยอมเป็นกษัตริย์

เล่าปี่เมื่อได้ทราบข่าวโจผีได้ถอดพระเจ้าเหียนเต๋ออกจากเจ้าแผ่นดิน และตั้งตัวเองเป็นเจ้าแผ่นดินแทน เล่าปี่ก็ร้องไห้รักพระเจ้าเหียนเต๋อย่างมาก อยู่มาวันหนึ่งขุนนางของเมืองเสฉวนต่างก็คิดจะยกให้เล่าปี่ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินบ้าง จึงทำเรื่องเข้าไปถวายแก่เล่าปี่ เล่าปี่เห็นเรื่องเข้าก็ตกใจจึงพูดว่า “ขุนนางทั้งปวงทำดั่งนี้จะไม่ให้เราตั้งอยู่ในสัจธรรม” ขงเบ้งจึงทูลว่า “ที่คิดอ่านทำทั้งนี้เพราะโจผีซึ่งเอาราชสมบัติเชื้อพระวงศ์ของท่าน จึงยกท่านให้เป็นเจ้าแผ่นดินต่อเชื้อพระวงศ์สืบไป” เล่าปี่ได้ยินดังนั้นจึงว่า “ถ้าเรายอมเป็นเจ้าแผ่นดินดั่งนั้น ถึงเราไม่ได้ชิงราชสมบัติก็เห็นเป็นชิงราชสมบัติเหมือนอ้ายคัศรูนั้น” ว่าแล้วเล่าปี่ก็ลุกจากที่ไป หลังจากนั้นขงเบ้งกับบรรดาขุนนางก็ขอร้องเล่าปี่อีก แต่เล่าปี่ก็ไม่ยอม ขงเบ้งกับขุนนางทั้งปวงได้วางแผนกัน โดยให้ขงเบ้งลัมป้วยนอนชมอยู่เพื่อให้เล่าปี่มาเยี่ยมดูอาการ เมื่อเล่าปี่มาเยี่ยมดูอาการขงเบ้ง จึงถามว่า ท่านไม่สบายเป็นโรคอะไร ขงเบ้งจึงบอกว่าตนนั้นเป็นโรคไข้ใจ ซึ่งเกี่ยวกับการที่เล่าปี่ไม่ยอมรับเป็นเจ้าแผ่นดิน เล่าปี่จึงว่า “เราไม่ยอมทั้งนี้เพราะเกรงราษฎรทั้งปวงไม่เห็นด้วย เขาจะนิินทา” ขงเบ้งจึงว่า “ถ้าคนหาสติปัญญาไม่ มิได้เป็นที่พึ่งราษฎรเลย ราษฎรก็ไม่รักใคร่แยกตัวเองให้เป็นใหญ่คนทั้งปวงจะนิินทา นี่ท่านเป็นชาติเชื้อกษัตริย์สืบมา ประกอบด้วยสติปัญญาได้เป็นที่พึ่งแก่ราษฎรควรแล้วที่ท่านจะยกตัวขึ้นเป็นใหญ่ ข้าพเจ้าเห็นว่าหาผู้ดีเตียนนิินทาไม่ เห็นว่าจะเป็นที่ชอบใจไพร่ฟ้าเทพดาทั้งปวง” เมื่อเล่าปี่ได้ฟังขงเบ้งว่าดั่งนั้น ก็ยอมรับคำเป็นกษัตริย์ตามที่ขุนนางทั้งปวงต้องการ ส่วนขุนนางที่แอบฟังอยู่ที่นั่นต่างก็รีบออกมาค้ำบัลลังก์เล่าปี่ เล่าปี่เห็นขุนนางเหล่านั้นออกมาก็ตกใจ จึงว่า “ข้าพเจ้าถือสัจธรรมได้ครั้งนี้ก็เพราะขัดพวกท่านทั้งปวงมิได้” หลังจากนั้นเล่าปี่ก็ได้อภิเษกเป็นกษัตริย์ (พ.ศ. 746) สืบต่อราชวงศ์ฮั่นนับแต่นั้นมา (พระคลัง (หน) 2545: 1051 - 1053)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความสุขุมรอบคอบ จึงทำให้เล่าปี่ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้ใช้ความสุขุมรอบคอบในการขึ้นเป็นกษัตริย์ ในตอนแรกนั้นขุนนางได้มาขอให้เล่าปี่ขึ้นเป็นกษัตริย์แต่เล่าปี่ไม่ยอม เพราะเล่าปี่คิดว่าถ้าตนเองยอมรับเป็นกษัตริย์ในทันทีจะทำให้เล่าปี่ถูกครหานินทาจากคนทั้งปวงได้ว่าอยากเป็นกษัตริย์โดยไม่มีคุณสมบัติต่อพระเจ้าเหียนเต๋ ดังนั้น เพื่อลดการถูกตำหนิเกลียดชังจากคนทั้งปวง เล่าปี่จึงจำเป็นต้องปฏิเสธการขึ้นเป็นกษัตริย์ในขณะนั้น และการปฏิเสธของเล่าปี่ครั้งนี้ ทำให้ภาพพจน์ของเล่าปี่เป็นคนซื่อสัตย์ต่อพระเจ้าเหียนเต๋ จงรักภักดีต่อแผ่นดิน

เป็นคนมีคุณธรรม ทำให้คนทั้งปวงยิ่งอยากให้เล่าปีขึ้นเป็นกษัตริย์มากขึ้นกว่าเดิม และเมื่อขุนนางมาขอรับรองอีก เล่าปีจึงจำต้องยอมรับ เพราะขุนนางและคนทั้งปวงต่างสนับสนุนอยากให้ตนเป็นกษัตริย์

จะเห็นว่าการขึ้นเป็นกษัตริย์ของเล่าปีครั้งนี้ เล่าปีได้รอโอกาสที่เหมาะสม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง ทำให้ผลที่ได้รับเกิดประโยชน์แก่เล่าปีเป็นอย่างมาก

4) *คุณธรรมการเอาชนะตนเอง* เล่าปีได้ใช้คุณธรรมการเอาชนะตนเองแล้ว ทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปียอมรับการช่วยเหลือจากลิโป้

ฝ่ายอ้วนสุดรู้ว่าลิโป้ได้เมืองซีจิวของเล่าปีแล้ว ก็ทำหนังสือบอกให้ลิโป้ยกทหารมา รบกระหนาบทัพเล่าปี แล้วจะให้ทัพยี่สิบเป็นของกำนัล ลิโป้เห็นแก่ทัพยี่สิบก็ให้ทหารยกไปรบกระหนาบเล่าปี เล่าปีเห็นว่าทหารมีน้อยกว่าข้าศึกจึงให้ถอยทัพไปอยู่เมืองกงเหลง ลิโป้เห็นว่าเล่าปีถอยทัพไปก็ให้ทหารไปทวงของกำนัลจากอ้วนสุด อ้วนสุดปฏิเสธและบอกว่าทหารของลิโป้ยังไม่ได้รบกับเล่าปี แล้วยังไม่ได้ตัวเล่าปี ลิโป้โกรธคิดจะทำสงครามกับอ้วนสุด แต่ต้นกั๋งได้ห้ามไว้ และให้ไปเชิญเล่าปีมาอยู่เมืองเสียวพาย เพื่อจะได้เอาไว้เป็นกำลังช่วยทำการใหญ่ต่อไป ลิโป้เห็นชอบด้วย จึงให้ทหารไปเชิญเล่าปีมาโดยให้พาครอบครัวของเล่าปีไปด้วย เพื่อให้เล่าปีได้รู้ว่าตนนั้นจริงใจต่อเล่าปีจริง ๆ เมื่อเล่าปีได้พบครอบครัวก็ได้ถามถึงทุกข์สุข ครอบครัวเล่าปีก็เล่าให้เล่าปีฟังว่าลิโป้ได้ดูแลทุกข์สุขเป็นอย่างดี เล่าปีจึงบอกแก่กวนอู เตียวหุยว่า “ข้าได้ว่าแต่เดิมที่ว่าอันลิโป้นั้นมีกตัญญูต่อเราอยู่เห็นจะไม่ทำร้ายแก่ครอบครัวเรา จำเราจะเข้าไปหาลิโป้จึงจะควร” กวนอูเห็นชอบด้วย แต่เตียวหุยไม่ยอมไปยังคิดพยาบาทลิโป้อยู่ จึงขอพาครอบครัวเล่าปีไปอยู่เมืองเสียวพายก่อน เมื่อเล่าปีไปพบลิโป้ ลิโป้จึงบอกว่า “เราทำการเช่นนี้ไซ้เราจะเห็นแก่สมบัติของท่านนั้นหาไม่ได้ เพราะเตียวหุยน้องท่านเสพสุราเมา เรากลัวจะทำการหยาบช้าจะเกิดวุ่นวายกันขึ้น เราจึงมาทำการทั้งนี้หวังจะรักษาเมืองไว้ให้ท่าน” เล่าปีจึงตอบว่า “เมืองอันนี้แต่แรกเราก็จะให้ท่านอยู่อีกท่านมิยอม บัดนี้ท่านมาตีเป็นเมืองของท่านก็ดีแล้ว เชิญท่านอยู่ให้เป็นสุขเถิด ตัวเรากับสมัครพรรคพวกจะขอไปอยู่เมืองเสียวพาย” แล้วเล่าปีก็ลากลับไปอยู่เมืองเสียวพาย ครั้นอยู่เมืองเสียวพ่ายก็รู้ว่ากวนอู เตียวหุยยังมีใจพยาบาทลิโป้อยู่ เล่าปีจึงพูดกับกวนอู เตียวหุยว่า “เจ้าอย่าเพิ่งคิดอ่านวุ่นวายก่อน จงค่อยทรมานไปจนกว่าจะได้ทีของเรา จึงจะได้คิดการสืบไป” ฝ่ายลิโป้ก็เอาข้าวของเสบียงส่งให้เล่าปีอยู่เมือง ๆ เล่าปีกับลิโป้ก็อยู่กันปกติมิได้กินแหนงกัน (พระคลัง (หน) 2545: 197 - 198)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมการเอาชนะตนเอง จึงทำให้เล่าปีประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากกาที่เล่าปียอมมาอยู่เมืองเสียวพายตามทีลีโป้เชิญมา ทั้งทีลีโป้เป็นคนที่ชิงเอาเมืองซีจิวของเล่าปี และยังคงเป็นทัพกระหนาบมาร่วมกับอ้วนสุดจะรบกับเล่าปีอีก ทำให้เล่าปีต้องล่าถอยทัพในการสู้รบกับอ้วนสุด แต่เล่าปีก็รู้ว่าหากตนยังทำเป็นโกรธแค้นลิโป้อยู่ก็จะทำให้ตนไม่มีเมืองที่จะอยู่ และครอบครัวของตนและครอบครัวของทหารก็จะไม่ปลอดภัย ทหารก็จะไม่มีใจช่วยเล่าปีทำราชการต่อไป ยิ่งทำให้เล่าปีพินาศเร็วขึ้น ดังนั้น จึงเป็นการดีที่สุดที่เล่าปีจะต้องเอาชนะตนเองด้วยการระงับความโกรธแค้นที่มีต่อลิโป้ให้ได้ก่อน เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของตน และเพื่อผลประโยชน์ในทางการเมืองที่ตนจะได้รับในภายหน้าเมื่อมีโอกาสหรือมีโชคชะตาที่ดีจึงค่อยคิดการชิงอำนาจของตนคืนจากลิโป้ที่หลัง ซึ่งผิดกับเตียวหุยที่ไม่สามารถระงับความโกรธได้ คิดแต่พยาบาทลิโป้และไม่รู้จักประมาณตนเองว่าตอนนี้ได้เปรียบหรือเสียเปรียบในทางการเมืองแก่ผู้อื่น

จากการที่เล่าปีสามารถเอาชนะตนเองด้วยการระงับความโกรธแค้นที่มีต่อลิโป้ เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองในภายหน้านั้น ทำให้เล่าปีสามารถคลี่คลายสถานการณ์อันเลวร้ายของตนลงได้ และกลับมามีฐานอำนาจอีกครั้ง (ได้เมืองเสียวพายคืน) ถึงแม้จะไม่เหมือนเดิม แต่เล่าปีก็หาทางออกให้แก่ตนเองในทางการเมืองได้ดีที่สุด เพื่อรอโอกาสที่จะได้อำนาจคืนมา

2.1.2 การใช้คุณธรรมหลายตัว เล่าปีได้ใช้คุณธรรมหลายตัวแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1) **คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ และคุณธรรมความมีปัญญา**

เล่าปีได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีจะกลับเมืองเกงจิ๋ว เมื่อครั้งไปแต่งงานกับน้องสาวขุนกวน

หลังจากแผนการของขุนกวนที่ใช้น้องสาวของตนหลอกให้เล่าปีมาแต่งงาน เพื่อคิดจะจับตัวเล่าปีแต่ไม่สำเร็จ กลับทำให้เล่าปีได้แต่งงานกับน้องสาวของตนได้อีก เมื่อแผนการไม่สำเร็จจึงขอร้องให้ขุนกวนดึงตัวเล่าปีไว้ไม่ให้กลับไปเมืองเกงจิ๋ว เพื่อหวังจะไปชิงเอาเมืองเกงจิ๋วตอนที่เล่าปีไม่อยู่ โดยการเอาอกเอาใจเล่าปีทุกอย่าง เพื่อให้เล่าปีได้ลืมเมืองเกงจิ๋ว เล่าปีได้เสพความสุขสิ่งที่ขุนกวนหามาให้ก็หลงระเหิมมิใคร่อยากกลับไปเมืองเกงจิ๋ว จูล่งเห็นเล่าปีอยู่นานแล้ว และมีได้สนใจอยากกลับไปเมืองเกงจิ๋ว จึงได้ฉีกหนังสือฉบับที่สองที่ขงเบ้งให้มาออกดูหนังสือนั้นมีใจความว่า ถ้าเล่าปีถูกกลอุบายขุนกวนจนมิอยากกลับไปเมืองเกงจิ๋วให้แก้งบอกเล่า

ปี่ว่าขณะนี้จิตใจได้ยกทัพมารบอยู่ที่เมืองเกงจิ๋ว จูล่งแจ้งในหนังสือก็รีบมาบอกเล่าปี เล่าปีทราบเข้า ก็นึกอยากจะกลับเมืองเกงจิ๋ว เล่าปีจึงไปเกลี้ยกล่อมภรรยาให้ตามมาด้วย เล่าปีได้ลอบหนีกลับเมืองเกงจิ๋วโดยไม่ได้ลาขุนกวน ขุนกวนรู้ว่าเล่าปีลอบหนีไปก็โกรธ จึงให้ทหารออกติดตามจับเล่าปีฆ่าให้ได้ ทหารขุนกวนยกตามเล่าปีไปเป็นจำนวนมาก เล่าปีหนีมาใกล้จะถึงชายทะเลเห็นทหารมากันมากไม่รู้จะทำอย่างไร จูล่งจึงฉีกหนังสือฉบับที่สามที่ขงเบ้งให้มาให้เล่าปีดู เล่าปีแจ้งในหนังสือจึงไปเล่าความจริงให้นางซุนสูหยินถึงเหตุผลที่ขุนกวนให้ตนมาแต่งงานในครั้งนี้ นางซุนสูหยินได้ฟังแล้วก็คิดน้อยใจขุนกวนที่ตัวเอง พอทหารขุนกวนตามมาทัน เล่าปีจึงขอให้นางซุนสูหยินช่วยนางซุนสูหยินก็ออกมาว่าทหารเหล่านั้นให้หลีกทางไป ทหารขุนกวนกลัวนางซุนสูหยิน เล่าปีกับจูล่งและนางซุนสูหยินก็หนีกลับเมืองเกงจิ๋วได้ ฝ่ายจิวอี้รู้เข้าก็พาทหารออกติดตามจนถึงเมืองเกงจิ๋ว แต่ขงเบ้งรู้แผนการของจิวอี้จึงได้เตรียมทหารป้องกันไว้ ทำให้จิวอี้ทำอะไรไม่ได้จึงต้องถอนทหารกลับมา (พระคลัง (หน) 2545: 718 - 727)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ และคุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปีประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากตอนที่เล่าปีลี้ภัยที่เมืองเกงจิ๋วแล้วแต่เสพลุขสำราญอยู่ แต่เมื่อเล่าปีรู้ว่าจิตใจยกทัพมารบกับเมืองเกงจิ๋วของตน เล่าปีก็คิดจะกลับเมืองเกงจิ๋วทันที โดยคิดถึงเมืองเกงจิ๋วมากกว่าความสุขสำราญที่ขุนกวนมอบให้ และคิดหาวิธีที่จะกลับเมืองเกงจิ๋วให้ปลอดภัย โดยการชวนนางซุนสูหยินภรรยาของตนตามกลับมาด้วย เพื่อใช้เป็นใบเบิกทางและเป็นเกราะป้องกันภัยให้แก่ตนเอง การที่เล่าปีได้เอาตัวนางซุนสูหยินกลับมาด้วย ทำให้เล่าปีรอดปลอดภัยจากทหารขุนกวน และเมื่อเล่าปีกลับมาถึงเมืองเกงจิ๋วได้แล้วก็ทำให้เล่าปีได้เปรียบในทางการเมืองแก่ขุนกวนทันที เพราะขุนกวนจะยกทหารมาตีเมืองเกงจิ๋วไม่ได้ถนัดนัก ด้วยมีน้องสาวของตนอยู่กับเล่าปี และน้องสาวของตนนั้นมารดาของขุนกวนก็รักและเอ็นดูนางซุนสูหยินมาก ขุนกวนก็มีความกตัญญูต่อมารดา ยิ่งนัก จึงทำให้ขุนกวนไม่กล้าทำอะไรที่ขัดใจมารดา หรือถ้าขุนกวนยกทัพมาจริงก็จะถูกคนทั้งปวงครหานินทาได้ว่า เห็นแก่ผลประโยชน์มากกว่าน้องสาวของตน ซึ่งจะทำให้ขุนกวนมีแต่เสียชื่อเสียงเป็นที่ครหาแก่คนทั้งปวง ซึ่งผลสำเร็จของเล่าปีครั้งนี้ เป็นผลมาจากการใช้คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐและการใช้คุณธรรมความมีปัญญาที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

2) คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมการพึ่งตนเอง เล่าปีได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้ แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีตีตัวออกห่างอ้วนเสี้ยว

กวนอูเมื่อได้รับหนังสือเล่าปีแล้วก็เดินทางจากโจโฉมาพร้อมกับภรรยาเล่าปี เพื่อจะมาหาเล่าปี ระหว่างเดินทางมากวนอูได้ฆ่าทหารโจโฉตายไปหลายคน พอกวนอูเดินทางมาพบเตียวหุยที่แตกหนีโจโฉเมื่อคราวก่อน ซึ่งเตียวหุยนั้นได้มาตีชิงเอาเมืองเกาเซียซึ่งเป็นเมืองจัตวาเอาไว้เป็นที่พำนักไว้ได้ เมื่อกวนอูพบกับเตียวหุยแล้วก็เดินทางจะไปหาเล่าปีที่เมืองกิจิวของอ้วนเสี้ยว เล่าปีรู้ว่ากวนอูได้พบเตียวหุยแล้วก็คิดจะตีตัวออกจากอ้วนเสี้ยว เล่าปีจึงบอกแก่ อ้วนเสี้ยวว่าจะไปเกลี้ยกล่อมเล่าปีเยวเจ้าเมืองเกงจิ๋วให้มาเป็นพวกจะได้ช่วยกันกำจัดโจโฉ อ้วนเสี้ยวได้บอกว่าเล่าปีเยวนั้นได้เกลี้ยกล่อมหลายครั้งแล้วแต่เล่าปีเยวไม่ยอม เล่าปีจึงว่าเล่าปีเยวนั้นเป็นแค่เดียวกับตนคงจะเกลี้ยกล่อมได้สำเร็จ อ้วนเสี้ยวเห็นดังนั้นก็ยินดี จึงอนุญาตให้เล่าปีไป เล่าปีได้เดินทางมาพบกวนอู และพบจูล่งระหว่างทางที่แตกหนีเมื่อครั้งที่สู้รบกับอ้วนเสี้ยว ตอนอยู่กับกองขุนจ้าน และยังได้กวนเป้งซึ่งเป็นบุตรของกวนเต่งมาเป็นบุตรบุญธรรมให้กับกวนอูอีกคน เมื่อเล่าปีมาพบเตียวหุยที่เมืองเกาเซียแล้ว ก็พาทุกคนย้ายไปอยู่เมืองลำหยงเพราะกลัวอ้วนเสี้ยวจะรู้และจะยกทหารมาทำร้าย ฝ่ายอ้วนเสี้ยวเมื่อรู้ว่าเล่าปีหลอกตนก็โกรธ คิดจะยกทหารมารบกับเล่าปี แต่ที่ปรึกษาได้ห้ามไว้ เมื่อเล่าปีมาอยู่เมืองลำหยงก็ช่องชุมกำลังคนเพื่อทำการใหญ่ต่อไป (พระคลัง (หน) 2545: 363 - 392)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมการพึ่งตนเอง จึงทำให้เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากกาที่เล่าปีไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของอ้วนเสี้ยว ถึงแม้อ้วนเสี้ยวจะให้การเลี้ยงดูเป็นอย่างดี และช่วยกันกำจัดโจโฉ แต่เล่าปีก็ไม่ต้องการ เพราะกาที่เล่าปีต้องมาพึ่งอำนาจอ้วนเสี้ยวก็เท่ากับว่าเล่าปีต้องเป็นผู้ใต้ปกครองของอ้วนเสี้ยว ความมั่นคงในชีวิตก็จะไม่มี และการจะสร้างอำนาจให้แก่ตนเองก็จะมีทางเป็นไปได้ ถ้ายังอยู่ใต้อำนาจของผู้อื่นเช่นนี้ เมื่อเล่าปีรู้ว่าพรรคพวกของตนได้มีการรวบรวมกำลังและมีที่พำนักอาศัยได้แล้ว เล่าปีจึงคิดที่จะพึ่งตนเองดีกว่าที่จะพึ่งอำนาจของอ้วนเสี้ยว เพราะยังมีอนาคตที่ดีกว่าที่ตนจะได้มาซึ่งอำนาจ และเมื่อเล่าปีจะตีตัวออกห่างจากอ้วนเสี้ยว เล่าปีก็ใช้ปัญญาวางแผนให้อ้วนเสี้ยวเชื่อตน และยอมให้ตนออกมาจากเมืองได้ กว่าอ้วนเสี้ยวจะรู้ว่าตนถูกเล่าปีหลอก เล่าปีก็หนีไปอยู่ในที่ปลอดภัยแล้ว

3) คุณธรรมความมุ่งมั่นจริงจัง และคุณธรรมความอดทน เล่าปีได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้ แล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีได้ขงเบ้งมาเป็นที่ปรึกษา

เมื่อซีซีได้จากเล่าปีไปแล้ว และได้บอกให้เล่าปีไปหาขงเบ้ง เพื่อขอให้มาเป็นที่ปรึกษา เล่าปีจึงได้ออกเดินทางไปหาขงเบ้ง ฝ่ายขงเบ้งรู้ว่าเล่าปีจะมาหา ก็จะลงใจเล่าปี

ว่าจะมีความเพียรพยายามแค่ไหน จึงคิดแต่ในใจว่าจะยังไม่พบกับเล่าปีตอนนี้ ชงเบ้งจึงสั่งเด็กที่ดูแลบ้านไว้ว่าถ้าใครมาถามหาให้บอกว่าจะไม่อยู่ เล่าปี กวนอู เตียวหุย เดินทางมาถึงบ้านชงเบ้งจึงถามเด็กในบ้าน เด็กในบ้านชงเบ้งตอบว่า อาจารย์ชงเบ้งไม่อยู่ จะไปอยู่ที่ตำบลโดมิได้แจ้ง และจะกลับมาเมื่อใดก็ยังไม่แน่ชัด บางทีก็สามวันห้าวันบ้าง เล่าปีรู้ดังนั้นก็เสียใจ จึงลากลับไป เวลาเดินทางกลับเล่าปีเห็นคนรูปร่างท่าทางดีเหมือนคนมีปัญญาก็คิดว่าเป็นชงเบ้งไปหมด อยู่มาสี่ห้าวันเล่าปีก็ให้คนไปฟังข่าวชงเบ้ง คนใช้กลับมาบอกว่าชงเบ้งกลับมาแล้ว เล่าปีก็จัดสิ่งของจะไปหาชงเบ้ง เตียวหุยเห็นดังนั้นก็ว่า "ท่านจะมาลงนับถือว่าชงเบ้งเป็นคนมีปัญญา จะอุทิศสหายทรมาณกายไปหาให้ลำบากนั้นหาต้องการไม่ จะนับถืออะไรกับชงเบ้งเป็นคนบ้านนอก ข้าพเจ้าจะให้แต่ทหารไปเอามากก็จะได้" เล่าปีได้ฟังดังนั้นก็โกรธจึงว่า "ชงเบ้งเป็นคนมีปัญญา เหตุใดท่านมาประณามหยาบช้ำดังนี้" ว่าแล้วเล่าปีก็ขี่ม้าออกไป กวนอูกับเตียวหุยก็ตามไปด้วย ช่วงนั้นเป็นฤดูหนาว อากาศหนาวจัด เตียวหุยจึงชวนให้เล่าปีกลับ เล่าปีจึงตอบว่า "อันธรรมชาติจะปรารถนาของดีก็ย่อมประกอบด้วยความอุทิศสหายจึงจะได้ ซึ่งเราทรมาณกายมาทั้งนี้ก็ปรารถนาจะให้ได้ชงเบ้งหนึ่งจะให้ชงเบ้งรู้ว่าเรามีความรักและความเพียรเป็นอันมาก . . ." เล่าปีได้ทนเดินทางไปถึงบ้านชงเบ้ง แต่เล่าปีก็ยังไม่ได้พบชงเบ้ง พบแต่จูกัดกิน เล่าปีก็คิดว่าเป็นชงเบ้ง แต่ก็มีไข้พอดกเย็นครั้งจะกลับ เล่าปีจึงได้เขียนข้อความใส่กระดาษฝากไว้เป็นทำนองอ้อนวอนชงเบ้ง แล้วเล่าปีก็ลากลับไป ครั้งที่สามเล่าปีได้เดินทางมาหาชงเบ้งอีก แต่คราวนี้ชงเบ้งอยู่ที่บ้าน แต่ชงเบ้งได้ลงใจเล่าปี แก่ลิ่งทำเป็นนอนหลับอยู่นาน เล่าปีก็ยืนรออยู่ที่เบื้องต่ำของที่นั่งชงเบ้งโดยไม่ได้ปลุก ชงเบ้งนอนอยู่ประมาณสี่โมง แล้วก็พลิกตัวทำเป็นจะลุกแต่ก็นอนต่ออีก เด็กที่อยู่ในบ้านจะปลุกชงเบ้งแต่เล่าปีได้ห้ามไว้ พอชงเบ้งนอนได้อีกพักหนึ่งก็ลุกขึ้นมาเห็นเล่าปี เล่าปีก็เข้าไปค้ำบชงเบ้ง และอ้อนวอนชงเบ้งให้ไปอยู่ด้วย ชงเบ้งเห็นที่เล่าปีมีใจอุทิศสหายด้วยสุจริตจึงยอมไปอยู่กับเล่าปี เล่าปีจึงได้ชงเบ้งมาเป็นที่ปรึกษา นับแต่นั้นมา (พระคดิ่ง (หน) 2545: 514 - 525)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมุ่งมั่นจริงจัง และคุณธรรมความอดทน จึงทำให้เล่าปีประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จาก การที่เล่าปีมีความมุ่งมั่นจริงจังที่จะได้ชงเบ้งมาเป็นที่ปรึกษา จากประสบการณ์ของเล่าปีที่ผ่านมาย่อมรู้แล้วว่า การที่จะประสบความสำเร็จในการเมืองได้นั้นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง นั่นคือ การมีที่ปรึกษาที่ดีมีความรู้ความสามารถเป็นสำคัญ หากไม่มีกำลังรบที่เข้มแข็งเท่านั้น อย่างเช่น อ้วนเสี้ยว อ้วนสุด หรือลิโป้ ล้วนแล้วมีกำลังรบที่เข้มแข็งแต่ก็ต้องมาพ่ายแพ้แก่สติปัญญาของโจโฉทั้งสิ้น ดังนั้น เล่าปีจึงต้องพยายามเอาชงเบ้งมาเป็นที่ปรึกษาให้ได้ ยิ่งชี้ให้ผู้ที่มีปัญญายังยอมรับชงเบ้งว่ามีปัญญาเหนือตนอีก ทำให้เล่าปีเชื่อว่าชงเบ้งเป็นผู้มีปัญญาจริง

ถึงแม้การเดินทางมาหาขงเบ้งจะเต็มไปด้วยความยากลำบาก อากาศหนาวจัดเล่าปี่ก็อดทนต่อความยากลำบากไม่มีความย่อท้อ ถึงแม้ขงเบ้งจะแก้งนอนหลับให้เล่าปี่ต้องรอคอย เล่าปี่ก็ยืนคอยมิได้ไปไหน พอขงเบ้งตื่นนอนเล่าปี่ก็ไม่มีอาการโกรธเคืองหรือน้อยใจแต่อย่างใด และยังได้พูดจาเกลี้ยกล่อมอย่างอ่อนน้อม จนขงเบ้งเห็นใจในความมุ่งมั่น และความอดทนของเล่าปี่จนขงเบ้งต้องยอมมาเป็นที่ปรึกษาให้

4) *คุณธรรมความมีเหตุผล คุณธรรมการเอาชนะตนเอง คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ* เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมสามตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมือง การปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่เชื่อฟังขงเบ้งไม่ให้ยกทัพไปแก้แค้นซุนกวนที่ฆ่ากวนอู

หลังจากที่กวนอูถูกซุนกวนฆ่าตายทหารก็ได้มาแจ้งเล่าปี่ เมื่อเล่าปี่รู้เรื่องเข้าก็ร้องไห้อย่างหนักถึงเกลือกกลางดินสิ้นสมประดี ซุนนางทั้งปวงเห็นเข้าต่างก็ช่วยประคองแก้ไขให้พิน พอเล่าปี่ได้รู้สึกตัวขึ้นมาได้พูดว่า “อันชาวเมืองกังตั้งกับเราแต่นี้ไปจะจงล้ากันไปไม่ขออยู่ร่วมฟ้าอันเดียวกันเลย” ขงเบ้งบอกเล่าปี่ว่าซุนกวนได้เอาศิระกะวนอูไปให้โจโฉ โจโฉนั้นเมื่อได้ศิระกะวนอูก็แต่งศพกวนอูสมควรตามซุนนางผู้ใหญ่ เล่าปี่จึงถามว่า “เหตุใดเขาจึงคิดทำการดังนี้” ขงเบ้งจึงว่า “ซุนกวนแกลังทำกมลหวังจะให้เราโกรธโจโฉ โจโฉได้รู้เท่าซุนกวนจึงให้แต่งการศพกวนอู ทั้งนี้ปรารถนาจะไม่ให้เราพยาบาล โจโฉจะให้เราเห็นว่าซุนกวนฆ่ากวนอูเสียเอง” เล่าปี่ได้ฟังดังนั้นก็โกรธแค้น จะยกทัพไปแก้แค้นซุนกวน ขงเบ้งจึงห้ามว่า “อย่าเพิ่งยกทัพไปก่อน ซุนกวนคิดทำการทั้งนี้จะให้เราโกรธโจโฉ ถ้าเรามีรู้เท่ายกไปรบกับโจโฉ ซุนกวนก็จะเอาชัยชนะเมื่อภายหลัง ฝ่ายโจโฉนั้นก็ใครให้เรารบกับซุนกวน ส่วนตัวจะคอยเอาชัยชนะเมื่อภายหลัง ถ้าเรายกกองทัพไปบัดนี้ จะสมความคิดทั้งสองฝ่าย เห็นว่าความคิดเราต่ำกว่าเขาหารู้เท่าไม่ ขอให้ท่านสงบไว้ก่อนเถิดจะได้แต่งการศพกวนอู คอยดูซุนกวนกับโจโฉทำการต่อภายหลังเห็นจะสะดวก” เล่าปี่ได้ฟังดังนั้นก็เห็นชอบด้วย จึงสั่งให้แต่งเครื่องเช่นไหว้เคารพกวนอูให้มีทั่วทั้งเมือง (พระคลัง (หน) 2545: 1023 - 1024)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผล คุณธรรมการเอาชนะตนเอง และคุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ จึงทำให้เล่าปี่ไม่เสียเปรียบทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่เล่าปี่เมื่อรู้ว่ากวนอูน้องร่วมสาบานถูกซุนกวนฆ่าตาย เล่าปี่ก็โกรธแค้นซุนกวนอย่างหนัก และคิดจะยกทัพไปรบแก้แค้นให้แก่กวนอู แต่เมื่อขงเบ้งได้ห้ามไว้ และบอกถึงเหตุผลที่ซุนกวนกับโจโฉได้ทำอุบายมาทั้งนี้ก็เพื่อหวังจะให้เล่าปี่ไปรบกับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ฝ่ายตนนั้นจะคอยเก็บเกี่ยวเอาประโยชน์ทีหลัง ทำให้เล่าปี่คิดได้ว่าหากตนหลงกลอุบายของ

ขุนทวนหรือโจโฉยกทัพไปรบแก้แค้นให้กับทวนอุในตอนนี้จะทำให้ตนเสียเปรียบในทางการเมืองให้แก่ขุนทวนหรือโจโฉได้ เมื่อเล่าปี่รู้ถึงผลเสียดังนี้ ทำให้เล่าปี่สามารถเอาชนะตนเองด้วยการระงับอารมณ์โกรธแค้นที่มีต่อขุนทวนในขณะนี้ได้ โดยไม่ทำการที่ผลเสียลามยกทัพไป ทั้งที่ทวนอุเป็นน้องร่วมสาบานของเล่าปี่ที่รักมาก แต่เล่าปี่ก็ยึดเอาผลประโยชน์แห่งรัฐที่จะได้รับอยู่เหนือเรื่องส่วนตัว ทำให้เหตุการณ์ครั้งนี้เล่าปี่ไม่เสียเปรียบในทางการเมืองให้แก่ขุนทวนและโจโฉ

5) *คุณธรรมความเข้มแข็ง คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมความมีระเบียบวินัย* เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมสามตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ยึดเมืองเสฉวนได้สำเร็จ

เมื่อเล่าปี่ได้ม้าเจียวมาอยู่กับตนแล้ว เล่าปี่จึงให้ม้าเจียวคุมทัพยกไปตีเมืองเสฉวนเล่าเจี้ยงเห็นทัพม้าเจียวยกมาเห็นจะสู้ไม่ได้ จึงออกมาจ่านอนอ่อนน้อมแก่เล่าปี่ เล่าปี่เห็นเล่าเจี้ยงก็ร้องไห้กลางว่าแก่เล่าเจี้ยงว่า "ตัวเรามีใจสุจริต คิดจะทำนุบำรุงแผ่นดินให้มีความสุขสืบไป ซึ่งมาทำการทั้งนี้เป็นการจำเป็น จำจะไม่ว่าจะนี้เล่า การซึ่งคิดไว้ก็จะไม่ตลอด ท่านจงเห็นแก่แผ่นดินซึ่งได้ความเดือดร้อนอยู่นี้เถิด อย่าได้คิดถือโทษแก่เราเลย" เล่าเจี้ยงจึงตอบว่า "ธรรมดาผู้ทำนุบำรุงแผ่นดินก็จำทำเหมือนท่านนี้ข้าพเจ้าหาถือโทษไม่" เมื่อเล่าปี่เข้าเมืองเสฉวนชายหญิงชาวเมืองเสฉวนเห็นเล่าปี่ก็ยินดี จุดธูปเทียนบูชาเล่าปี่ไปทั้งสองข้างทาง เล่าปี่ได้เอาข้าวปลาอาหารออกแจกให้ราษฎรและขุนนางในเมืองเสฉวนทั่วหน้ากัน ต่างคนต่างก็มีความสุข เมื่อเล่าปี่จัดแจงให้คนของเมืองเสฉวนอยู่อย่างปกติได้แล้ว เล่าปี่จึงให้ขงเบ้งยกเลิกกฎหมายเก่าของเมืองเสฉวนทั้งหมด แล้วให้ออกกฎหมายใหม่ และให้มีโทษหนักกว่าเก่า เพื่อให้คนทั้งปวงจะได้กลัวเกรงทำตามกฎหมายบ้านเมืองจะได้ราบคาบสืบไป ขงเบ้งเห็นชอบด้วย จึงแต่งกฎหมายใหม่ตามธรรมเนียมแผ่นดิน แต่คาดโทษให้หนักกว่าเก่าแล้วแจกไปยังหัวเมืองที่ขึ้นกับเมืองเสฉวน หัวเมืองน้อยใหญ่ที่ขึ้นกับเมืองเสฉวนมีอยู่ร้อยเศษ หัวเมืองเหล่านั้นก็ทำตามกฎหมายสืบ ราษฎรทั้งปวงก็มีความสุขยิ่งกว่าแต่ก่อน (พระคลัง (หน) 2545: 863 - 868)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความเข้มแข็ง คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมความมีระเบียบวินัย จึงทำให้เล่าปี่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้เมืองเสฉวนครั้งนี้เพราะเล่าปี่มีกองทัพที่เข้มแข็ง จึงทำให้เล่าเจี้ยงต้องยอมจำนน เมื่อเล่าปี่ยึดเมืองเสฉวนได้แล้ว เล่าปี่ก็ทำเป็นร้องไห้รักเล่าเจี้ยงและทำเป็นพูดว่าการที่ทั้งนี้เป็นเพราะเพื่อบ้านเมือง ขออย่าให้ถือโทษโกรธกันเลย จะเห็นว่าที่เล่าปี่ทำดังนี้ก็เพื่อให้ชาวเมืองเสฉวนไม่เกลียดชังเล่าปี่ ที่เล่าปี่ยกทหารมาชิงเอาเมืองของคนแซ่

เดียวกัน หลังจากนั้นเล่าปี่ก็พยายามทำตนให้เป็นที่รักขึ้นชอบแก่ชาวเมืองเสฉวนอีก ด้วยการเอา
 สิ่งของอาหารมาแจกจ่ายแก่ชาวเมือง ทำให้ชาวเมืองขึ้นชอบเล่าปี่ว่าเป็นคนมีคุณธรรมโอบอ้อม
 อารีแก่อาณาประชาราษฎร์ ทำให้เล่าปี่มีความชอบธรรมที่จะปกครองเมืองเสฉวนแทนเล่าเจี้ยง หลังจากนั้น
 นั้นเล่าปี่ก็ออกกฎหมายตามธรรมเนียมประเพณีแต่ให้มีการลงโทษหนักกว่าเก่า เพื่อให้ชาวเมือง
 อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ที่วางไว้ ทำให้สังคมในเมืองเสฉวนเป็นปกติสุข และมีความมั่นคงเป็น
 ประโยชน์แก่เล่าปี่ที่จะปกครองต่อไป

6) *คุณธรรมความรักชาติ คุณธรรมความมีปัญญา คุณธรรมความกล้าหาญ
 และคุณธรรมการคบมิตรที่ดี* เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมสี่ตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทาง
 การเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่พบเตียวหุย กวนอู แล้วสาบานเป็นพี่น้องกัน

เล่าปี่เดินไปเห็นหนังสือประกาศที่ปิดไว้ที่ประตูเมืองให้ราษฎรอาสาไป

ปราบโจรโพกผ้าเหลือง ถ้าผู้ใดปราบโจรได้จะได้รับความดีความชอบจากทางการ เล่าปี่ยืนอ่าน
 ประกาศอยู่นั้นก็ทอดใจใหญ่ ขณะนั้นเตียวหุยได้ยืนอ่านประกาศอยู่ข้าง ๆ มีรูปร่างสูงใหญ่ ดุดัน
 เข้มแข็งเหมาะที่เป็นทหารกล้า ได้ร้องทักเล่าปี่ว่า “เป็นผู้ชายไม่ช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินแล้วลืมาทอด
 ใจใหญ่” เล่าปี่จึงถามชื่อ เตียวหุยก็แนะนำตัวว่าชื่อเตียวหุยเอ็กเด็ก บ้านอยู่ตุนก้วน มีทรัพย์สิน
 เป็นจำนวนมาก มีทั้งร้านสุกรร้านสุรา และชอบคบเพื่อนฝูงซึ่งมีปัญญา เตียวหุยก็ถามเล่าปี่ที่ได้ดู
 ประกาศแล้วทำ ทอดใจใหญ่ เล่าปี่จึงแนะนำตัวเองว่า “เราเป็นเชื้อพระเจ้าฮั่นเกงเต้ชื่อเล่าปี่ ได้ยิน
 ข่าวว่าโจรโพกผ้าเหลืองมาทำอันตรายแผ่นดิน เราคิดจะใคร่อาสาแผ่นดินไปปราบโจร แต่ขัดสน
 ด้วยกำลังน้อย ทรัพย์ก็น้อย คิดไปมิตลอดจึงทอดใจใหญ่” เตียวหุยจึงว่า “ทรัพย์นั้นเรามีอยู่ เราจะ
 คิดกันไปเกลี้ยกล่อมชาวเมืองซึ่งมีฝีมือกล้าหาญ ท่านกับเราจะยกออกไปจับโจรจะเห็นประการใด”
 เล่าปี่ได้ฟังดังนั้นก็ดีใจ จึงชวนเตียวหุยเข้าไปในร้านสุราแล้วซื้อสุรานั่งกินกัน ขณะที่เล่าปี่ได้นั่งกิน
 สุรานั้น ได้มีผู้ชายรูปสง่างาม และเข้มแข็งสมกับเป็นทหารกล้าหาญได้เข้ามาสั่งสุรากิน
 โดยสั่งให้เจ้าของร้านรีบยกสุรามานั่งไปปราบพวกโจร เมื่อเล่าปี่เห็นว่ารูปร่างดี จึงชวนเข้าไปกิน
 สุราด้วยกันแล้วถามชื่อ ชายผู้นั้นได้ตอบว่าชื่อกวนอู มีความสมัครใจที่จะอาสาออกปราบโจรโพก
 ผ้าเหลืองตามที่ทางการได้ประกาศไว้ เล่าปี่ได้ฟังนั้น จึงบอกว่า “เรากับเตียวหุย คิดต้องกันกับ
 ท่าน” กวนอูได้ฟังดังนั้นก็ดีใจ เตียวหุยเห็นว่าทั้งสามคนมีความคิดเหมือนกันจึงชวนกันไปที่บ้าน
 ตน เพื่อให้สัตย์สาบานในการปราบโจรให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และจะได้ช่วยกันคิดการใหญ่
 ต่อไป ครั้นสามคนมาถึงบ้านเตียวหุยก็ได้สาบานกันว่า “ข้าพเจ้าเล่าปี่ กวนอู เตียวหุย ทั้งสามคน
 นี้อยู่ต่างเมือง วันนี้ได้มาพบกันจะตั้งสัตย์สัจเป็นพี่น้องกันเป็นน้ำใจเดียวชื่อสัตย์ต่อกันสืบไปจน

วันตาย จะได้ช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินให้อยู่เย็น เป็นสุข ถ้ามีภัยอันตรายสิ่งใดแลรบศึกเสียที่ข้าพเจ้า มิได้ทั้งกัน จะแก้กันกว่าจะตายทั้งสาม แลความสัจนี้ข้าพเจ้าได้สาบานต่อหน้าเทพดาทั้งปวงจง เป็นทิพย์พยาน ถ้าสืบไปภายหน้าข้าพเจ้าทั้งสามมิได้ชื่อตรงต่อกัน ขอให้เทพดาสังหารผลาญชีวิต ให้ประจักษ์แก่ตาโลก” เมื่อทั้งสามคนได้สาบานกันเสร็จแล้ว ก็เรียกพี่น้องกันตามอายุ โดยเล่าปี เป็นพี่ใหญ่ กวนอูเป็นน้องกลาง และเตียวหุยเป็นน้องเล็ก ทั้งสามคนได้เกลี้ยกล่อมชาวบ้านที่ กล้าหาญเข้าพวกด้วยได้มากกว่าสามร้อยคน และจัดหาเครื่องศัตราวุธเพื่อปราบโจร (พระคลัง (หน) 2545: 7 - 10)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความรักชาติ คุณธรรม ความมีปัญญา คุณธรรมความกล้าหาญ และคุณธรรมการคบมิตรที่ดี จึงทำให้เล่าปีประสบกับ ความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่เล่าปีมีความรักชาติ อยากจะช่วยชาติ บ้านเมืองให้อยู่อย่างปกติสุข จึงอาสาออกไปปราบโจรโพกผ้าเหลือง ทั้งที่การปราบโจรโพก ผ้าเหลืองจะเสี่ยงอันตราย เพราะพวกโจรมีจำนวนมาก แต่เล่าปีก็มีความกล้าหาญไม่กลัวตาย อยากจะทำเพื่อชาติบ้านเมือง

ครั้งเมื่อเล่าปีได้เจอกับเตียวหุย และได้พูดทักทายกัน เตียวหุยได้บอก ว่าตนนั้นมีทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก ขอบคบหาผู้มีปัญญา เมื่อเตียวหุยถามเนื้อความเล่าปีบ้าง เล่าปีเห็นเตียวหุยมีฐานะและมีรูปร่างใหญ่โตกล้าหาญ เล่าปีจึงพูดกับเตียวหุยด้วยประโยคแรกว่า เรานั้นเป็นเชื้อพระเจ้าอันเก่งเด็ชื่อเล่าปี คิดจะใคร่อาสาแผ่นดินออกไปปราบโจร แต่ขาดด้วยกำลัง ทรัพย์ จะเห็นว่า เล่าปีพูดออกมาเช่นนี้ ได้ทำให้เล่าปีอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าเตียวหุยทันที ทั้งที่เล่าปี มีฐานะยากจนไม่มีกระทั่งทรัพย์สินจะเลี้ยงชีวิตจึงต้องทอเสื่อขาย¹ แต่ผลของคำพูดอันชาญฉลาด ของเล่าปีนี้ ถึงกลับทำให้เตียวหุยเอ่ยปากว่าตนเองนั้นมีทรัพย์ที่สามารถที่จะเอาไปใช้ปราบโจรได้ และได้ชวนเล่าปีออกไปปราบโจรด้วยกัน จากที่เล่าปีหมัดหนทางที่จะออกไปปราบโจรเพื่อหวังจะ สร้างความดีความชอบจากทางการ เล่าปีก็มีหวังขึ้นมาทันที และเมื่อเล่าปีเห็นกวนอูมีรูปร่าง ใหญ่โต กล้าหาญ หาได้ยาก เล่าปีก็เข้าไปพูดคุยด้วยเพื่อหวังจะชักชวนกวนอูไปปราบโจรด้วยกัน เพื่อเอาไว้เป็นกำลังในการรบ เมื่อทั้งสามคนมีความต้องการตรงกันที่จะออกไปปราบโจร เตียวหุย จึงชวนกันไปสาบานร่วมกันที่บ้าน จากคำกล่าวสาบานของทั้งสามคน จะเห็นว่า มีคำกล่าวถึงการ ให้คำมั่นสัญญาให้เป็นพี่น้องกัน และจะชื่อสัจต่อกันจนตาย จะช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินให้อยู่เย็น

¹ เล่าปีนั้นเป็นคนยากจนอยู่กับมารดาสองคนบิดานั้นเสียชีวิตแล้ว เล่าปีต้องทอเสื่อหาเลี้ยงชีพพออายุได้ 25 ปี จึงได้ไปศึกษาเล่าเรียนหนังสือ

เป็นสุข ถ้ามีภัยอันตรายจะไม่ถึงกัน และจะช่วยกันจนกว่าจะตายทั้งสามคน และถ้าผู้ใดผิด คำสาบานจะต้องมีอันเป็นไป ด้วยเทพดาสังหารชีวิตให้ประจักษ์แก่ชาวโลก จากคำกล่าวสาบาน จะเห็นประเด็นที่สำคัญคือ ให้ทั้งสามคนเป็นพี่น้องกัน และจะต้องซื่อสัตย์ต่อกันจะช่วยกันไม่ทิ้งกัน จนกว่าจะตาย ถ้าผู้ใดผิดคำสาบานจะต้องมีอันเป็นไปให้คนทั้งปวงได้รู้ จากคำกล่าวสาบานนี้ ใครเป็นผู้ผิดคำสาบาน ถ้านำทั้งสามคนมาวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญของคำสาบาน จะเห็นได้ว่า เจตนาจริง ๆ ของคำสาบานต้องการให้คนทั้งสามคนนี้ไม่ทิ้งกัน และช่วยกันทำนุบำรุงแผ่นดินให้เป็นปกติสุข ใครจากสามคนนี้ต้องการให้ไม่ทิ้งกัน และให้ช่วยกัน เมื่อพิจารณาวิเคราะห์จากสภาพ บ้านเมืองในสมัยนั้นได้เกิดความไม่สงบขึ้นทั้งเมืองหลวง และหัวเมืองต่าง ๆ ตลอดจนมีโจรโพกผ้าเหลืองคิดก่อการขบถสิ่งที่จะจัดการให้เป็นปกติสุขได้นั้นจะต้องใช้กำลังทหารหรือการสู้รบเป็น สำคัญ จึงจะประสบกับความสำเร็จได้ ถ้าพิจารณาจาก เล่าปี กวนอู และเตียวหุย ฝีมือการสู้รบ ทางทหารจะเห็นได้ว่าเล่าปีเป็นรองหรือด้อยกว่ากวนอูและเตียวหุยอย่างแน่นอน ดังนั้นประเด็น ตรงนี้ เล่าปีจึงน่าจะให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษกว่ากวนอู และเตียวหุย และสิ่งที่จะให้สิ่งนี้มั่นคง ตลอดไปก็ต้องให้เกิดความผูกพันแน่นแฟ้นกันมากยิ่งขึ้น สิ่งที่จะช่วยให้เกิดความแน่นแฟ้นได้นั้น นั่นก็คือ จะต้องให้ทั้งสามคนเป็นพี่น้องกันเพื่อให้เกิดความผูกพันแน่นแฟ้นมั่นคงตลอดไป ซึ่ง ความละเอียดลึกซึ้งซึ่งแยบยลนี้ ถ้ามาเปรียบเทียบดูต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาเป็นเลิศเท่านั้นจึงจะคิดการ ได้ เมื่อดูจากเนื้อหาวิเคราะห์คุณลักษณะของเล่าปี กวนอู และเตียวหุย ก็จะได้เห็นว่า เล่าปีมี ปัญญามากกว่ากวนอู และเตียวหุย ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า คำสาบานนี้เล่าปีเป็นคนคิดขึ้นมาเพื่อให้ ตนได้ประโยชน์จากกวนอูและเตียวหุยนั่นเอง เพราะเล่าปีขณะนั้นแทบจะไม่มีอะไรที่จะส่งผลให้ ตนประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองได้ มีแต่เพียงการเป็นเชื้อพระวงศ์ห่าง ๆ เท่านั้น และผล ที่ได้มาหลังจากการสาบาน เล่าปีกลายเป็นพี่ใหญ่ กวนอูเป็นน้องกลาง เตียวหุยเป็นน้องเล็ก กวนอู เป็นผู้มีกำลังความสามารถในการสู้รบ เตียวหุยเป็นผู้มีกำลังความสามารถในการสู้รบและมี ทรัพย์สิน สิ่งที่เล่าปีได้รับนี้สามารถทำให้เล่าปีก้าวไปมีอำนาจในทางการเมืองได้จากการไปปราบ โจรโพกผ้าเหลือง จากผลที่เล่าปีได้รับครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามาจากการที่เล่าปีรู้จักคบมิตรที่ดีที่มี ประโยชน์แก่ตน และรู้จักการใช้ปัญญาให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองได้อย่างชาญฉลาดมาก

2.2 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบกับความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบกับความสำเร็จ ในทางการเมืองการปกครอง คือ โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ ด้วยคุณธรรมของเล่าปี ซึ่งในวรรณกรรมสามก๊กปรากฏให้เห็นในลักษณะนี้มีอยู่หลายเหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีได้เป็นเจ้าเมืองพงงวนก่วน

เมื่อเล่าปีต้องทิ้งตำแหน่งผู้รักษาเมืองอันห้อก่วน เพราะเดี๋ยวหุยไปทำร้ายตีก๊อว ขุนนางในราชสำนัก¹ ที่มาเรียกเก็บเอาส่วย เล่าปีจึงหนีการตามจับจากทางการมาอยู่กับเล่าเก็ง เจ้าเมืองไตจิ๋ว เล่าเก็งได้รู้ในรับสั่งว่าให้เล่าหิงไปปราบโจรที่ชื่อเตียววกีและเตียวซุ่น เล่าเก็งจึงเขียนหนังสือให้เล่าปีถือไปหาเล่าหิงในหนังสือนั้นเล่าเก็งเขียนไปว่า เล่าปี เล่าหิงเป็นแชน้เดียวกัน จะขอให้เล่าปีไปทำการศึกด้วย เมื่อเล่าหิงรู้หนังสือนั้นก็มีความยินดี จึงจัดทหารให้เล่าปีแล้วตั้งให้เล่าปีเป็นนายทหารยกไปตีค่ายเมืองยี่หยง เล่าปีคุมทหารเข้าตีค่ายฆ่าพวกโจรตายเป็นอันมาก และตั้งรบอยู่หลายวัน เตียวซุ่นใจหายบาช้วนัก พรรคพวกบ่าวไพร่ทั้งปวงมีความเจ็บแค้น ครั้นเวลากลางคืน ทหารของเตียวซุ่นลอบฆ่าตัดศีรษะเตียวซุ่นพาพรรคพวกออกมาหาเล่าปี ส่วนเตียววกีเห็นเตียวซุ่นตายจึงได้ฆ่าตัวตาย เมืองยี่หยงจึงพ้นภัยจากพวกโจร ราษฎรก็มีความสุข เล่าหิงจึงแต่งหนังสือบอกความชอบเล่าปีขึ้นไปกราบทูลพระเจ้าเลนเต้ พระเจ้าเลนเต้จึงตรัสว่าเล่าปีมีความผิดอยู่ครั้งตีก๊อว เอาความชอบนั้นยกให้ แล้วให้ไปรักษาบ้านแฮปิดปลายด่าน กองซุนจ้านจึงทูลว่าเล่าปีนี้แต่ก่อนก็มีความชอบอยู่ ขอให้ไปกินเมืองพงงวนก่วนเถิด พระเจ้าเลนเต้ก็ทรงโปรดให้เล่าปีจึงได้ไปเป็นเจ้าเมืองพงงวนก่วน เมืองนั้นมีทหารเป็นอันมาก ข้าวปลาอาหารก็บริบูรณ์ เล่าปีค่อยมีใจกว้างขวางกว่าแต่ก่อน (พระคลัง (หน) 2545: 25 - 26)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความกล้าหาญ และได้โชคชะตาที่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีออกไปรบกับพวกโจร ได้เข้าตีค่ายพวกโจรและฆ่าพวกโจรตายเป็นอันมาก และล้อมเมืองยี่หยงไว้จนสร้างความกดดันให้แก่พวกโจร และโชคชะตาที่ดีก็เข้ามาช่วยเล่าปี เมื่อลูกน้องเตียวซุ่นได้ลอบฆ่าเตียวซุ่นผู้ซึ่งเป็นนายโจรตาย และพาพรรคพวกเข้ามาหาเล่าปี เมื่อเตียวซุ่นตาย เตียววกีเห็นสู้ไม่ได้จึงฆ่าตัวตาย เล่าปีจึงยึดเมืองยี่หยงคืนจากพวกโจรได้สำเร็จ และโชคชะตาที่ดีของเล่าปีก็มีอีกครั้งหนึ่ง เมื่อตอนที่พระเจ้าเลนเต้อภัยโทษให้เล่าปีและจะแต่งตั้งให้เล่าปีไปรักษาบ้านแฮปิดปลายด่าน แต่ได้กองซุนจ้านได้ช่วยกราบทูลขอให้เล่าปีไปเป็นเจ้าเมืองพงงวนก่วน และพระเจ้าเลนเต้ก็ทรงให้ตามที่กองซุนจ้านทูล ทำให้เล่าปีได้ไปเป็นเจ้าเมืองพงงวนก่วนที่มีทหารมากและอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิม

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีช่วยโตเกียมให้พ้นภัยจากกองทัพโจโจ

เล่าปีอยู่เมืองพงงวนก่วน ได้รับหนังสือขอความช่วยเหลือจากขงหยงเจ้าเมืองปักไฮให้ยกทหารไปช่วยรบปราบพวกโจรที่มาล้อมเมืองไว้ เล่าปีได้ยกทหารไปช่วยปราบโจรได้สำเร็จ

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปีเสียเมืองอันห้อก่วน หน้า 197 - 199

แล้วขงหยงก็เล่าเรื่องของโตเกี่ยมเจ้าเมืองซีจิวที่โจโฉเข้าใจผิดคิดว่าโตเกี่ยมใช้อุบายฆ่าบิดาโจโฉ¹ ให้เล่าปีฟัง แล้วขงหยงก็ชวนเล่าปีไปช่วยโตเกี่ยม เล่าปีจึงขอให้ขงหยงยกทัพไปก่อน ส่วนเล่าปีนั้นจะไปขอขี้มทหารจากกองซุนจ้าน เมื่อได้ทหารแล้วจะยกตามไป เมื่อเล่าปีไปหากองซุนจ้านก็เล่าความให้ฟัง กองซุนจ้านนั้นไม่ยอมให้เล่าปีไปยุ่งในเรื่องนี้เพราะจะไปเป็นศัตรูกับโจโฉ แต่เล่าปีบอกว่าได้รับปากแก่ขงหยงไว้แล้วหากไม่ไปก็จะเสียสัจจะ กองซุนจ้านขัดไม่ได้จึงให้ทหารเล่าปีมาเล่าปีจึงยกทหารจำนวนห้าพันไปเมืองซีจิว ที่เมืองซีจิวขงหยงและกองทัพเต็งไก่อยกมาช่วยโตเกี่ยมทางฝ่ายโจโฉได้ให้ทหารล้อมเมืองซีจิวไว้ โจโฉเห็นกองทัพของขงหยงและเต็งไก่อยกมาก็ตั้งทัพรับหน้าหลังเป็นสองด้าน เล่าปีจึงปรึกษากับขงหยงว่าทหารโจโฉล้อมเมืองไว้ ถ้าปล่อยเข้าไปคนในเมืองจะอดตาย เล่าปีจึงจะเข้าไปในเมืองเพื่อปรึกษากับโตเกี่ยม ขงหยงเห็นชอบด้วย เล่าปีให้ทุกคนตั้งค่ายอยู่นอกเมืองส่วนเล่าปีไปกับเดียวหุยคุมทหารหนึ่งพันฝ่าทหารโจโฉเข้าไปในเมืองโตเกี่ยมเห็นธงของเล่าปีก็ยินดีจึงเปิดประตูเมืองรับเล่าปีเข้ามา แล้วแต่งโต๊ะรับเล่าปีกับเดียวหุยและทหารทั้งปวง เล่าปีจึงบอกแก่โตเกี่ยมว่า “ซึ่งเราเข้ามาบัดนี้ได้รบพุ่งฆ่าฟันทหารโจโฉล้มตายเป็นอันมาก” โตเกี่ยมได้ยินดังนั้นก็ยินดีแล้วดูรูปร่างเล่าปีเห็นสมเป็นเชื้อพระวงศ์ ทั้งพูดจาก็อารีเห็นน้ำใจจะกว้างขวาง โตเกี่ยมจึงใช้ให้บิติกเข้าไปเอาตราสำหรับที่เมืองซีจิวนั้นออกมาส่งให้เล่าปี เล่าปีเห็นดังนั้นก็ตกใจจึงถามว่า “ซึ่งท่านเอาตราสำหรับที่มาให้เรานี้ด้วยเหตุใด” โตเกี่ยมจึงตอบว่า “ทุกวันนี้พระเจ้าเหี้ยนเต้ได้ครองราชสมบัติพระชันชานี้ยังเยาว์อยู่ ขุนนางที่มีได้มีใจสัตย์ซื่อมักทำจลาจลต่าง ๆ แผ่นดินได้รับความเดือนร้อนเนื่อง ๆ มา ข้าพเจ้าก็แก่ชราแล้ว จะคิดการบำรุง แผ่นดินต่อไปนั้นก็ขัดสน ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านเป็นเชื้อพระวงศ์ แล้วก็มิปัญญาโอบอุ้มอารีควรที่จะทำนุบำรุงราษฎรให้เป็นสุข ข้าพเจ้าจึงเอาตราสำหรับที่มาให้ หวังจะเชิญให้ท่านเป็นเจ้าเมืองซีจิวจะได้คิดการกำจัดศัตรูราชสมบัติต่อไป แล้วข้าพเจ้าจะแต่งหนังสือขึ้นไปให้กราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้” เล่าปีก็ปฏิเสธบ่ายเบี่ยงไม่รับเอาตราเจ้าเมือง โตเกี่ยมได้อ้อนวอนเล่าปีเป็นหลายครั้งเพื่อจะยกเมืองให้ แต่เล่าปีก็ปฏิเสธ บิติกจึงว่า ให้แก่เขศึกครั้งนี้ให้ได้ก่อน เสร็จศึกแล้ว ค่อยมาว่ากล่าวยกเมืองให้เล่าปี เล่าปีจึงบอกแก่โตเกี่ยมว่าจะแต่งหนังสือเล่าความจริงให้โจโฉฟังและขอให้โจโฉยกทัพกลับไป ถ้าโจโฉไม่ยอม จึงค่อยยกทัพออกสู้รบ โตเกี่ยมเห็นชอบด้วย เล่าปีจึงเขียนหนังสือให้ทหารถือไปให้โจโฉ โจโฉได้รับหนังสือแล้วก็โกรธเล่าปีเห็นว่าเป็นผู้น้อยริอาจมาห้ามตน โจโฉคิดจะฆ่าคนถือหนังสือมาแต่ถูกแก้ได้ห้ามไว้ ขณะนั้นมีทหารมาบอกแก่โจโฉว่า ลิโป้ได้ยกทหารมาตีเอาเมืองกุนจิวของโจโฉได้แล้ว โจโฉเห็นว่าศึกทางลิโป้สำคัญกว่าศึกทางนี้ จึงคิดจะยกทัพไปรบกับลิโป้ โจโฉจึงทำเป็นตอบหนังสือเล่าปีกลับไปว่า โจโฉจะยกทัพกลับไป

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่โจโฉยกทัพไปรบกับเมืองซีจิวแก้แค้นให้แก่บิดา หน้า 138 - 140

เพราะเห็นแก่เล่าปีที่มาขอไว้ แล้วจิตใจก็ยกทัพกลับไป เมื่อเล่าปีได้รับหนังสือจิตใจต่อหน้าโตเทียม ทั้งสองเห็นหนังสือจิตใจที่ตอบมาก็ยินดีนัก โตเทียมจึงแต่งโต๊ะเลี้ยง โตเทียมได้เชิญเล่าปีนั่งบนที่สมควร โตเทียมจึงคำนับเล่าปีแล้วว่า “ข้าพเจ้าแก่ชราแล้ว ครั้นจะมอบเมืองให้บุตรสองคนก็หา ปัญญาไม่ได้ ข้าพเจ้าจะขอให้ท่านเป็น เจ้าเมืองซีจิว ข้าพเจ้าจะอยู่นอกราชการช่วยทำนุบำรุง สืบไป” เล่าปีได้ฟังโตเทียมว่าดังนั้น จึงว่าแก่ทหารทั้งปวงว่า “เดิมขงหยงให้เรามาช่วยโตเทียม เรา เห็นกับไมตรีเราจึงมา บัดนี้โตเทียมจะมอบเมืองซีจิวให้แก่เรา แลราษฎรทั้งปวงซึ่งไม่แฉงก็จะครหา นินทาเราว่าเป็นคนโลภเห็นแก่ทรัพย์สิน” ฝ่ายบิติกจึงบอกแก่เล่าปีว่า “ทุกวันนี้เกิดจลาจลต่าง ๆ เมืองเตียวฮั่นจวนจะสูญอยู่แล้วซึ่งใครมีปัญหาจงเร่งคิดตั้งตัวครั้งนี้เกิด แลโตเทียมยกเมืองให้ท่าน เป็นไฉนท่านจึงบิดพลิ้วอยู่ แลเมืองซีจิวนี้เมืองขึ้นก็มีเป็นอันมาก ถ้าจะประมาณผู้ซึ่งมีทรัพย์สินนั้นก็ ได้ถึงร้อยหมื่นเศษ จงรับเอาเถิดจะได้คิดการสืบไป” เล่าปีก็ยังไม่ยอมรับ เหล่าทหารที่อยู่ ที่ นั้นก็อ่อนวอนให้เล่าปียอมรับ แต่ก็ไม่สำเร็จ กวนอู เตียวหุย จึงว่าแก่เล่าปีว่า “โตเทียมมอบเมืองให้ ท่านโดยสุจริตจนทุกชีวิตจนถึงเพียงนี้เป็นไฉนท่านถึงไม่รับ” เล่าปีก็ไม่ยอมรับ โตเทียมจึงว่า “ท่านมิ ยอมเป็นเจ้าเมืองนี้แล้ว จงเอ็นดูข้าพเจ้าไปอยู่รักษาเมืองเสียวพาย เมืองนั้นก็ขึ้นอยู่กับเมืองซีจิว ถ้าข้าพเจ้ามีทุกชีวิตสิ่งใดจะได้อาศัยท่าน” คนทั้งปวงก็ได้อ่อนวอนเล่าปีให้ไปอยู่เมืองเสียวพาย เล่าปีจึงยอมไปอยู่เมืองเสียวพายตามที่โตเทียมยกให้ (พระคลัง (หน) 2545: 137 - 144)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา คุณธรรมความสุจริต รอบคอบ คุณธรรมความกล้าหาญ และได้มีโชคชะตาที่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็น ได้จากที่ขงหยงชวนเล่าปีไปช่วยโตเทียมรบกับโจโฉ เพราะโจโฉเข้าใจผิดจึงยกทัพมาด้วยความ โกรธแค้น และได้ฆ่าชาวเมืองตายไปเป็นอันมาก เมื่อเล่าปีได้ฟังขงหยงพูดดังนั้น จะไม่ไปช่วยโตเทียม ก็ไม่ได้ แต่ถ้าไปก็จะกลายเป็นศัตรูกับโจโฉโดยไม่จำเป็น และทหารของตนนั้นก็น้อย ยากที่จะ เอาชนะโจโฉได้ เพื่อไม่ให้ขงหยงเห็นว่าตนนั้นไม่มีน้ำใจแก่โตเทียมซึ่งเป็นคนดี เล่าปีจึงจำเป็นต้อง รับคำขงหยงว่าจะไปช่วยโตเทียม เพื่อให้ตนนั้นกลายเป็นคนที่มีคุณธรรมเป็นที่รักแก่คนทั้งปวง แต่ การจะไปช่วยโตเทียมของเล่าปี เล่าปีได้ใช้ปัญญาของตนถ่วงเวลาไว้ก่อนก่อนที่จะไปช่วยโตเทียม โดยคิดจะให้ขงหยงไปช่วยโตเทียมก่อน ถ้าขงหยงไปช่วยโตเทียมใกล้จะสำเร็จเล่าปีจึงค่อยยกทัพ ไปช่วยภายหลัง การที่เล่าปีทำเช่นนี้เป็นเพราะเล่าปีต้องการวิเคราะห์ดูที่สถานการณ์ระหว่าง โตเทียมกับโจโฉในการทำสงคราม เพื่อให้ตนได้ใช้ความสุจริตรอบคอบในการไปช่วยโตเทียม เพื่อให้ เกิดประโยชน์แก่ตนเองให้มากที่สุด โดยเล่าปีได้บอกแก่ขงหยงว่าตนนั้นมีทหารน้อยจะไปขอทหาร กับกองขุนจ้านก่อนแล้วค่อยยกตามไป จากความคิดของเล่าปีนี้ จะเห็นได้จากที่กองขุนจ้านได้

บอกเล่าปีว่า โจโฉนั้นไม่ได้มีความโกรธแค้นอะไรกับเล่าปี เล่าปีไม่ควรไปยุ่งกับเรื่องนี้ เล่าปีจึงพูดว่า ได้รับคำเขามาแล้วจึงจำเป็นต้องไปช่วยตามที่รับคำไว้ ซึ่งการที่เล่าปีพูดเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้วเล่าปีไม่อยากจะไปช่วยโตเกียม เพราะกลัวจะเป็นศัตรูกับโจโฉ แต่เพื่อต้องการให้คนทั้งปวงได้เห็นว่าคุณธรรม มีน้ำใจอารีแก่ผู้อื่น เล่าปีจึงจำเป็นต้องรับคำว่าจะไปช่วยโตเกียม

พอเล่าปียกทหารมาถึงเมืองซีจิ๋ว เห็นทหารโจโฉล้อมเมืองซีจิ๋วไว้ เล่าปีก็ใช้ความกล้าหาญคุมทหารฝ่าวงล้อมทหารโจโฉเข้าไปในเมืองได้สำเร็จ เมื่อเล่าปีเข้าไปพบกับโตเกียม ประโยคแรกที่เล่าปีพูดกับโตเกียมได้อย่างชาญฉลาด นั่นคือ "ซึ่งเราเข้ามาบัดนี้ได้รับพุงฆ่าฟันทหารโจโฉล้มตายเป็นอันมาก" จะเห็นว่าประโยคที่เล่าปีพูดนี้ ทำให้โตเกียมได้ฟังแล้วเกิดประทับใจในน้ำใจของเล่าปีเป็นอย่างมากที่เสี่ยงตายมาช่วยตน ถึงกลับคิดยกเมืองซีจิ๋วให้แก่เล่าปี ทั้งที่เหตุการณ์นี้เล่าปีจำเป็นต้องยกทหารมาช่วย และก็มาทีหลังกว่าคนอื่น แต่พอมาถึงตอนนี้เล่าปีกลายเป็นคนสำคัญมีความชอบแก่โตเกียมมากกว่าใคร ๆ ซึ่งผลครั้งนี้เกิดมาจากการใช้ปัญญาอันชาญฉลาดของเล่าปีที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมือง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองให้มากที่สุด

เมื่อโตเกียมเห็นเล่าปีเป็นคนมีน้ำใจ มีปัญญา และเป็นเชื้อพระวงศ์ก็คิดจะยกเมืองซีจิ๋วให้ แต่เล่าปีรู้ว่าสถานการณ์ยังไม่อำนวย เพราะตนนั้นเพิ่งมา ยังไม่มีความดีความชอบ คนอื่นรู้เข้าก็จะครหาว่าตนได้ ที่ยกทัพมาช่วยครั้งนี้เพื่อหวังจะมาชิงเอาเมืองของโตเกียม และที่สำคัญเมืองซีจิ๋วขณะนี้ยังไม่มี ความมั่นคง จะต้องตกอยู่กับโจโฉหรือไม่ยังไม่สามารถตอบได้ ถ้าเล่าปียอมรับเอาเมืองซีจิ๋วในตอนแรกนี้ ก็ยิ่งเพิ่มความเป็นศัตรูให้แก่โจโฉมากขึ้น การที่เล่าปีปฏิเสธไม่ยอมรับเอาเมืองซีจิ๋วในครั้งนี้ถือได้ว่าเล่าปีได้คิดถึงผลได้ผลเสียที่ตนจะได้รับอย่างสุขุมรอบคอบแล้ว

เล่าปีได้ใช้ความสุขุมรอบคอบอีกครั้งหนึ่งโดยการทำหนังสือไปหาโจโฉขอให้โจโฉยกทัพกลับไปโดยบอกว่า การที่บิดาโจโฉตายนั้นเป็นการเข้าใจผิด โตเกียมมิได้ทำ การที่เล่าปีทำหนังสือเล่าความจริงให้แก่โจโฉทราบทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้โจโฉได้รู้ว่าตนนั้นไม่อยากจะให้ทั้งสองฝ่ายมาสู้รบกัน และต้องการบอกให้โจโฉได้รู้ว่าตนนั้นไม่ต้องการเป็นศัตรูด้วย เมื่อโจโฉได้รับหนังสือของเล่าปีแล้วก็โกรธพยาบาทเล่าปีเป็นอันมาก แต่โชคชะตาที่ดีก็เข้าข้างเล่าปี เมื่อลิโป้ได้ยกทัพมาชิงเอาเมืองกุนจิ๋วของโจโฉไป ทำให้โจโฉต้องรีบยกทัพกลับไปรับกับลิโป้ แต่ก่อนโจโฉจะยกทัพกลับ โจโฉได้ทำหนังสือเป็นใจความว่า การที่ยกทัพกลับไปครั้งนี้เพราะเห็นแก่เล่าปี เมื่อเล่าปีได้รับหนังสือจากโจโฉก็เปิดอ่านต่อหน้าโตเกียมเพื่อให้โตเกียมได้ทราบข้อความของโจโฉที่เขียนมา เมื่อโตเกียมได้ทราบดังนั้นก็ยิ่งรักเล่าปีมากยิ่งขึ้นที่มีความดีความชอบให้เมืองซีจิ๋วได้พ้นภัย จึงคิด

จะยกเมืองซีจิวให้แก่เล่าปี่อีกครั้ง แต่ครั้งนี้เล่าปี่ก็ยังปฏิเสธไม่ยอมรับเอาเมืองซีจิวอีก ทั้งที่ทุกคนอยากให้เล่าปี่รับเอาเมืองไว้ แต่เล่าปี่คิดว่าการที่ตนจะรับเอาเมืองซีจิวในขณะนี้ยังไม่เหมาะสม เพราะตนเพิ่งจะมาอยู่ และการที่ใจโดยกทัพกลับไปนั้น คนส่วนใหญ่คงจะรู้ว่าจิตใจต้องรีบยกทัพกลับไปรบกับลิโป้ ดังนั้น เพื่อไม่ให้ตนถูกครหาว่าที่มาช่วยนี้เห็นแก่ผลประโยชน์จากโตเกียม เล่าปี่จึงคิดจะสร้างชื่อเสียงให้มีคุณธรรมให้เป็นที่รักแก่คนทั้งปวงได้ประจักษ์ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการเป็นผู้ปกครองในภายหน้ามากยิ่งขึ้น แต่เหตุการณ์นี้เล่าปี่ก็ได้ปฏิเสธไม่ยอมรับเอาเมืองอย่างสิ้นเชิง เล่าปี่ยอมรับเอาเมืองเสียวพายที่อยู่ใกล้กับเมืองซีจิวเพื่อรอโอกาสที่เหมาะสมในการได้เมืองซีจิวในโอกาสต่อไป

จะเห็นได้ว่าความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองของเล่าปี่ในเหตุการณ์นี้ นอกจากจะต้องใช้คุณธรรมหลายตัวได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์แล้ว เล่าปี่ยังต้องมีโชคชะตาที่ดีเข้ามามีส่วนช่วยต่อการใช้คุณธรรมอีกด้วย มิเช่นนั้นความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองก็จะไม่เกิดขึ้น

เหตุการณ์ตอนที่โตเกียมเสียชีวิตและเล่าปี่ได้เป็นเจ้าเมืองซีจิว

เมื่อโตเกียมได้ยกเมืองเสียวพายให้แก่เล่าปี่แล้ว ต่อมาไม่นานโตเกียมก็ป่วยหนัก เมื่ออายุได้หกสิบสามปี โตเกียมจึงให้คนไปตามเล่าปี่มาเพื่อจะยกเมืองซีจิวให้ดูแล เล่าปี่รู้ข่าวว่าโตเกียมป่วยแล้วเชิญตนไปพบ เล่าปี่จึงชวนกวนอู เตียวหุยไปด้วย โตเกียมได้เชิญเล่าปี่เข้าไปข้างในแล้วว่า "ทุกวันนี้ตัวเราก็ตรมทั้งโรคก็บังเกิดป่วยหนัก มิรู้ว่าจะความตายจะมาถึงวันใด แต่วิตกอยู่ว่าเมืองซีจิวหาผู้ใดว่าราชการเมืองมิได้ จึงเชิญท่านมาหวังจะมอบให้ท่าน จงมีใจเมตตาเรารับตราสำหรับที่นี้ไว้ทำนุบำรุงราษฎรชาวเมืองสืบไปเราสิ้นวิตก" เล่าปี่จึงตอบว่า "ท่านมีบุตรอยู่ถึงสองคน ซึ่งชื่อว่าโตสงผู้พี่ โตเอ่งผู้น้องนั้น เป็นไหนท่านจึงมิมอบเมืองให้" โตเกียมจึงว่า "บุตรเราทั้งสองหาปัญญามิได้จะมอบเมืองให้ นานไปราษฎรทั้งปวงก็จะได้รับความเดือดร้อน เราเห็นแต่ท่านมีใจกว้างขวางอารี จะครองเมืองได้ เราจึงเชิญมาว่ากล่าว ถ้าเราหาชีวิตไม่แล้วท่านอย่าให้บุตรเราทั้งสองครองเมืองเลย" แต่เล่าปี่ก็ยังบ่ายเบี่ยงอยู่ ขณะที่โตเกียมคะยั้นคะยอเล่าปี่อยู่นั้นโรคกำเริบหนักขึ้นเจรจาออกมิได้ เอาแต่นิวซี้ที่ตัวแล้วโตเกียมก็สิ้นใจตาย แล้วทหารโตเกียมก็เอาตราสำหรับเจ้าเมืองมามอบให้เล่าปี่ เล่าปี่ก็มิได้รับ ในขณะที่นั้นชาวเมืองทั้งปวงรู้ ก็พากันเข้ามาคำนับเล่าปี่แล้วว่า ซึ่งท่านไม่รับเป็นเจ้าเมืองซีจิวก็เห็นว่าข้าพเจ้าทั้งปวงจะได้ความเดือดร้อนไปภายหน้า กวนอู เตียวหุยเห็นดังนั้นก็ร้องขอให้เล่าปี่รับไว้ เล่าปี่เห็นทุกคนอ้อนวอนจึงรับเป็นเจ้าเมืองซีจิว แล้วเอาหนังสือที่โตเกียมแต่งไว้นั้นบอกขึ้นไปกราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ว่า โตเกียมได้ยกเมืองซีจิวให้แก่เล่าปี่ พระเจ้าเหี้ยนเต้ทราบก็ได้ตรัสประการใด ฝ่ายใจใญ่ชวาก็โกรธเล่าปี่อย่างมากที่มา

ขุมมือเปิบได้เมืองซีจิวไปโดยไม่ต้องเสียทหารแม้แต่คนเดียว นับแต่นั้นมา ใจโง่ก็คิดที่จะมาตีเอาเมืองซีจิวอยู่ตลอด (พระคลัง (หน) 2545: 153 - 154)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา และได้มีโชคชะตาที่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปี่ให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปี่ได้เป็นเจ้าเมืองซีจิวครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นผลมาจากที่เล่าปี่มีคุณธรรมเป็นที่รักแก่โตเกี่ยมและชาวเมืองซีจิว ที่ทุกคนเห็นว่าเล่าปี่เป็นคนดี มีใจกว้างขวาง มีความเมตตาแก่ราษฎร และเป็นผู้มีปัญญา จึงสมควรยกเมืองซีจิวให้เพื่อสืบทอดอำนาจต่อจากโตเกี่ยม และเมื่อโตเกี่ยมก่อนตายได้พูดว่าจะยกเมืองซีจิวให้แก่เล่าปี่ เล่าปี่เห็นอาการของโตเกี่ยมแล้วก็รู้อะไรเสียโตเกี่ยมคงจะไม่รอดจากการป่วยไข้แน่ เล่าปี่ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าตนนั้นมิได้คิดถึงลาภยศตำแหน่งแต่ประการใด โดยเฉพาะการแย่งเมืองของคนอื่นมาครอง การที่เล่าปี่ได้ปฏิเสธรูปนี้ ก็ยิ่งทำให้เล่าปี่มีคุณธรรมให้แก่คนทั้งปวงได้เห็นเป็นประจักษ์เพิ่มมากขึ้น เมื่อโตเกี่ยมสิ้นใจตาย ทุกคนจึงเห็นว่าเล่าปี่มีคุณสมบัติที่ดีที่ควรจะได้เป็นเจ้าเมืองซีจิว จึงอ้อนวอนเล่าปี่อีก เล่าปี่ทำเป็นไม่ยอมรับอีก การที่เล่าปี่ยังปฏิเสธ ชาวเมืองซีจิวยิ่งอยากให้เล่าปี่เป็นเจ้าเมืองซีจิวมากยิ่งขึ้น เพราะการปฏิเสธของเล่าปี่มากเท่าใด ยิ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีคุณธรรมมากขึ้นเท่านั้น (คุณธรรมทางศีลธรรมในสายตาคนทั่วไป) ดังนั้น ชาวเมืองซีจิวจึงอยากให้เล่าปี่เป็นผู้ปกครองมาดูแลพวกตน และเมื่อเล่าปี่เห็นว่าโอกาสเหมาะสมแล้ว เล่าปี่จึงยอมรับเป็นเจ้าเมืองซีจิวได้อย่างชอบธรรม

จะเห็นได้ว่าถึงแม้เล่าปี่มีคุณธรรมที่ดี แต่ถ้าโตเกี่ยมยังไม่ตายเล่าปี่ก็ยังไม่ได้เป็นเจ้าเมืองซีจิว เพราะฉะนั้นการตายของโตเกี่ยมจึงถือได้ว่าเป็นโชคชะตาที่ดีของเล่าปี่ ที่ทำให้เล่าปี่ได้เป็นเจ้าเมืองซีจิว

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่จับตัวเอียวหยกกับโกภายทหารของเล่าเจียงได้

เมื่อเล่าปี่ผัดใจกับเล่าเจียง และเล่าปี่คิดจะยึดเอาเมืองเสฉวนด้วยการใช้อุบายของบังทองโดยการแกล้งจะยกทัพกลับเมืองเกงจิว เพื่อให้ทหารเล่าเจียงที่รักษาด่านโปลิกันวนสำคัญว่าเป็นจริงก็จะออกมาส่ง เมื่อได้โอกาสจะได้จับฆ่าเสีย¹ ก็จะได้ด่านโปลิกันวนโดยง่าย เมื่อเล่าปี่แกล้งยกทัพกลับนั้น เดียวสงที่คอยเป็นไส้ศึกให้แก่เล่าปี่ในเมืองเสฉวนคิดว่าจริง จึงเขียนหนังสือฉบับหนึ่งจะเอาไปให้เล่าปี่ เป็นทำนองว่าเล่าปี่ยกทัพมาแล้วสมควรยกทัพกลับควรจะทำ การเอาเมืองเสฉวนให้ได้ก่อน ส่วนตัวนั้นจะคอยช่วยทำการให้สำเร็จ แต่หนังสือนั้นยังไม่ทันส่ง เดียวซกผู้พี่เดี่ยวสงได้มาชวนเดี่ยวสงกินโต๊ะ ขณะกินโต๊ะอยู่นั้นเดี่ยวสงได้เสพสุราเมามาก หนังสือ

¹ ทางฝ่ายเล่าเจียงยังไม่รู้แน่ชัดว่าเล่าปี่คิดจะยึดเมืองเสฉวน เพียงแต่คิดระแวงเล่าปี่เท่านั้น

ที่เก็บซ่อนไว้ในมือเสื้อก็ตกหล่นออกมาบ่าวเดียวชกเก็บเอาไว้ได้ จึงเอามาให้เดียวชกได้อ่าน
 ข้อความในหนังสือแล้วก็เอาเรื่องไปบอกแก่เล่าเจี้ยง เล่าเจี้ยงทราบเข้าก็ให้ทหารเอาตัวเดียวชกกับ
 ครอบครวไปฆ่าเสีย นับแต่นั้นเล่าเจี้ยงก็รู้ว่าเล่าปีคิดร้ายแก่ตนจริง จึงมีคำสั่งให้รักษาด่านทุก
 ตำบลให้เข้มงวด อย่าให้เล่าปีเข้ามาได้ ฝ่ายเล่าปียังไม่รู้ว่าเดียวชกถูกจับได้ เล่าปีจึงยกทัพมาถึง
 ด่านโปยสิกวัน แล้วให้คนเข้าไปบอกเดียวชกกับโกภายที่รักษาด่านอยู่ให้ออกมาพบเพื่อจะค้ำบั
 ลา ฝ่ายเดียวชกกับโกภายเมื่อได้รับคำสั่งจากเล่าเจี้ยงให้ระวังป้องกันเล่าปี เพราะรู้แล้วว่าเล่าปี
 คิดจะทำร้ายเมืองเสฉวน เอียวหวยกับโกภายจึงคิดวางแผนจะฆ่าเล่าปี โดยเอาอาวุธซ่อนไว้ในเสื้อ
 แล้วแต่งข้าวของเข้าไปค้ำบัเล่าปีเมื่อเข้าไปใกล้เล่าปีก็จะฆ่าเล่าปีเสีย เมืองเสฉวนจะได้ไม่มี
 อันตราย ฝ่ายบังทองบอกแก่เล่าปีให้ระวัง เอียวหวยกับโกภายอย่าได้ประมาท พอบังทองพูดยังมี
 ทัศนคติคำก็เกิดลมหัวด้วนพัดมาถูกคั่นธงชัยหักสะบั้นลง เล่าปีเห็นอัศจรรย์ใจจึงถามบังทองว่า
 เหตุนี้จะเป็นคุณหรือโทษประการใด บังทองจึงว่า "อันเหตุทั้งนี้มาบอกข่าวร้ายว่าอันตรายจะมี
 และเอียวหวยกับโกภายจะออกมาหาท่านนั้น หวังจะทำร้ายเป็นมั่นคง อย่าได้ประมาทจงเร่ง
 ระมัดระวังตัวไว้" เล่าปีแฉ่งดังนั้นจึงแต่งตัวใส่เกราะถืออาวุธสำหรับมืออยู่ แล้วสั่งให้ทหารหยุดตั้ง
 ค่ายเป็นหมวดกองกัน พอคนเข้ามาบอกว่าเอียวหวยกับโกภายพาทหารเข้ามาจะค้ำบัเล่าปี
 บังทองจึงให้ยุยเอียน ฮองตง ออกไปอยู่ข้างหน้า แล้วให้คอยจับทหารเอียวหวยกับโกภายที่มาด้วย
 ให้จงสิ้น เมื่อเอียวหวยกับโกภายเข้ามาพบเล่าปี เล่าปีจึงเชิญเข้าไปข้างในแล้วเล่าปีก็สั่งให้ทหาร
 จับตัวเอียวหวยกับโกภาย และให้คั่นตัวพบอาวุธมีดในตัวทั้งสอง เล่าปีก็รู้ว่าทั้งสองจะมาทำร้าย
 ตน จึงให้ทหารเอาตัวไปฆ่าเสีย ส่วนทหารที่ติดตามมาเล่าปีเกลี้ยกล่อมเอาไว้ได้ แล้วให้ทหาร
 เหล่านั้นไปที่ด่านโปยสิกวัน แล้วเรียกทหารในด่านให้เปิดประตู ทหารในด่านเห็นว่าเป็นพวก
 เดียวกันไม่ได้สงสัย จึงเปิดประตูให้ ทหารเล่าปีจึงเข้าไปในด่านแล้วยึดด่านโปยสิกวันเอาไว้ได้
 (พระคลัง (หน) 2545: 812 - 816)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา คุณธรรมความสุชม
 รอบคอบ และได้มีโชคชะตาที่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรม
 ของเล่าปีให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้ใช้
 ปัญญาวางแผนจะยึดด่านโปยสิกวัน แล้วบุกยึดเมืองเสฉวนเป็นลำดับต่อไป โดยไม่ให้ทหารเสฉวน
 ด้รู้ตัว แต่โชคชะตาของเล่าปีไม่ดีทีเดียวส่งผู้คอยเป็นไส้ศึกอยู่ในเมืองเสฉวนถูกเล่าเจี้ยงจับได้
 เสียก่อน ทำให้เล่าเจี้ยงรู้ตัวจึงสั่งให้ทหารทุกด่านเข้มงวดระวังเล่าปีอย่าให้ยกทัพเข้ามาได้ แต่เมื่อ
 เล่าปีให้อูบายจะฆ่าเอียวหวยกับโกภายที่รักษาด่านโปยสิกวัน เล่าปีก็ได้โชคชะตาที่ดีเข้ามาช่วย
 ด้วยการเกิดลมพัดเอาธงชัยสำหรับกองทัพหักลง ทำให้บังทองได้เตือนสติเล่าปีว่า เอียวหวยกับ

โกภายจะคิดทำร้ายเล่าปี และให้ระวางตัวจงดี¹ เล่าปีจึงให้ความสุขุมรอบคอบวางแผนจับตัวเอียวหยกกับโกภายให้รัดกุมยิ่งขึ้น เมื่อเอียวหยกกับโกภายเข้ามาในค่ายเล่าปี เล่าปีจึงจับตัวเอียวหยกกับโกภายฆ่าเสียได้

หากเหตุการณ์นี้ถ้าโชคชะตาไม่เข้ามาช่วยเตือนสติเล่าปี เล่าปีอาจจะถูกเอียวหยกกับโกภายทำร้ายถึงชีวิตได้ ถือได้ว่าในเหตุการณ์นี้ โชคชะตาในตอนแรกเป็นโชคชะตาที่ไม่ดีของเล่าปี ที่ทำให้ไส้ศึกของเล่าปีถูกจับได้ และทำให้เล่าปีเจ็ยงรู้ตัวและระวางป้องกันเล่าปี ทำให้เล่าปียึดเมืองเสฉวนยากมากขึ้น แต่โชคชะตาตอนหลังยังเข้ามาช่วยเล่าปี ที่ได้มาเตือนสติเล่าปี ทำให้เล่าปีเพิ่มความสุขุมรอบคอบในการป้องกันตนเอง และวางแผนการจับตัวเอียวหยกกับโกภายให้รัดกุมยิ่งขึ้น และในที่สุดเล่าปีก็สามารถยึดเอาด่านไปยสิกวันได้สำเร็จ

จากเหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า โชคชะตากับการใช้คุณธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า การใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จได้นั้นบางครั้งจะต้องมีโชคชะตาที่ดีเข้ามามีส่วนช่วยด้วย อย่างเช่นในเหตุการณ์นี้ที่ทำให้เล่าปีได้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

2.3 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วประสบความสำเร็จ

จากที่ทราบแล้วว่าโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง แต่โชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบความสำเร็จได้เหมือนกัน ทั้งที่เล่าปีได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองแล้วก็ตาม ซึ่งความล้มเหลวนี้ทำให้ตัวคุณธรรมที่เล่าปีได้นำมาใช้ในขณะนั้นมีลักษณะไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ซึ่งในเหตุการณ์ในวรรณกรรมสามก๊กได้ปรากฏให้เห็นมีอยู่หลายเหตุการณ์ ดังนี้

2.3.1 ความมีปัญญา เล่าปีได้ใช้ความมีปัญญาแล้วทำให้ต้องประสบความสำเร็จล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง เพราะมีโชคชะตาที่ไม่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามาขัดขวางการใช้คุณธรรมมีเหตุการณ์ดังนี้

¹ เอียวหยกกับโกภายรู้แล้วว่าเล่าปีคิดร้ายกับเมืองเสฉวน แต่เล่าปียังไม่รู้ว่าเตียวหงส์ไส้ศึกของตนถูกเล่าปีจับได้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปียกทหารไปปล้นค่ายโจโจ

โจโจเมื่อเสียเมืองซีจิวให้แก่เล่าปี¹ ก็แค่นั้นจึงได้ยกทัพประมาณยี่สิบหมื่นมารบกับเล่าปี เล่าปีรู้ว่าโจโจยกทัพมาจึงทำหนังสือไปขอให้ฉ้วนเสี้ยวยกทหารมาช่วย แต่ฉ้วนเสี้ยวก็ป่วยเป็นย่ำอ้างว่าบุตรของตนป่วยไม่มีใจมาทำศึก แล้วบอกว่าถ้าเล่าปีแพ้ศึกมาจะช่วยทำนุบำรุงไม่ให้ขัดสน เล่าปีเห็นว่าโจโจเพียงยกทัพมาถึงทหารก็อ่อนเพลียจึงวางแผนกับเตียวหุยจะปล้นค่ายโจโจในคืนนี้ เพื่อไม่ให้ตั้งตัว โจโจยกทัพมาถึงเมืองเสียวฟ่ายก็เกิดลมพายุใหญ่พัดหนัก ธงชัยซึ่งปักมาบนเกวียนนั้นหักทับลง โจโจเห็นวิปริตดังนั้นจึงถามทหารว่าเหตุการณ์นี้ดีร้ายประการใด ชุนฮกกับมอกายได้บอกกับโจโจว่าในคืนนี้จะมีผู้มาปล้นค่ายเพราะมีเหตุร้ายมาบอกเหตุดังนี้ โจโจรู้ดังนั้นจึงจัดทหารป้องกันค่ายไว้อย่างรัดกุม พอตกดึกเล่าปีกับเตียวหุยได้ยกทหารมาปล้นค่ายโจโจ โดยให้เตียวหุยเป็นกองหน้าเข้าปล้นค่ายโจโจ ส่วนเล่าปีเป็นกองหนุน พอเตียวหุยยกทหารมาถึงค่ายโจโจไม่พบทหารโจโจก็รู้ว่าต้องกลโจโจ เตียวหุยจะยกทหารกลับ ทหารโจโจก็ยกกระหนาบเข้ามาล้อมเตียวหุยไว้ เตียวหุยสู้กับทหารโจโจอย่างสุดกำลังแต่ทหารที่มาด้วยเมื่อก่อนเป็นทหารโจโจ² ต่างก็หนีเข้าด้วยโจโจเป็นจำนวนมาก เตียวหุยจึงพาทหารที่สนิทหนีไปได้ไม่กี่คน เล่าปีเห็นทหารร้องอื้ออึงก็คิดว่าเตียวหุยจะอยู่ในวงล้อมทหารโจโจจึงยกทหารไปช่วย เล่าปียกมาก็เจอทหารโจโจสกัดไว้ เล่าปีเข้าสู้รบกับทหารโจโจอย่างสุดกำลังสามารถ ทหารเล่าปีถูกฆ่าตายเป็นอันมาก ที่เหลือก็เข้าด้วยโจโจ เล่าปีสู้ไม่ได้จึงพาทหารหนีไปสามสิบเศษ แต่ขณะหนีไปนั้นทหารโจโจมาสกัดทางไว้อีก เล่าปีตกใจมิได้สู้รบจึงทิ้งทหารที่ตามมาด้วย แล้วข้ามม้าหนีเอาตัวรอดไปขออาศัยอยู่กับฉ้วนเสี้ยว (พระคลัง (หน) 2545: 311 - 335)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง คือโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่เล่าปีใช้ปัญญาวางแผนมาปล้นค่ายโจโจเพื่อไม่ให้โจโจตั้งตัว แต่ทางฝ่ายโจโจได้มีลมพายุพัดเอารางสำหรับกองทัพหักลงซึ่งเป็นเครื่องเตือนใจโจโจว่าจะมีผู้มาปล้นค่าย ทำให้โจโจระมัดระวังในการป้องกันค่ายเป็นพิเศษ ทำให้เล่าปีเมื่อยกทหารมาปล้นค่ายโจโจต้องติดกับดักของโจโจจนเกือบเอาชีวิตไม่รอด ถือได้ว่าเป็นโชคชะตาที่ไม่ดีที่มีส่วนต่อการใช้ปัญญาของเล่าปีให้ประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

¹ เมื่อเล่าปีหลอกโจโจขอทหารห้าหมื่นมาสกัดฉ้วนเสี้ยวที่เมืองซีจิว หลังจากที่เล่าปีสกัดฉ้วนเสี้ยวได้แล้ว ก็ชิงเอาเมืองซีจิวของโจโจเอาไว้ได้

² โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่โจโจให้เล่าปีคุมทัพไปสกัดกองทัพฉ้วนเสี้ยวที่เมืองซีจิว หน้า 136 - 137

2.3.2 ความสุขุมรอบคอบ เล่าปีได้ใช้ความสุขุมรอบคอบแล้วทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง เพราะมีโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามาขัดขวางการใช้คุณธรรมมีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีขอกำลังทหารโจโฉมากำจัดลิโป้

เมื่อเล่าปีหนีลิโป้มาถึงเมืองฮูโต โจโฉก็ต้อนรับเล่าปีให้เข้าไปอยู่ในเมือง แต่ซุนฮกและเทียหยกได้บอกแก่โจโฉให้ฆ่าเล่าปีเสียเพื่อไม่ให้เป็นภัยในภายหลัง แต่ถูกแกไม่เห็นด้วย เพราะกลัวคนอื่นที่คิดจะมาอยู่ด้วยรู้เข้าก็จะไม่มาอยู่ และจะทำให้โจโฉถูกครหาขึ้นมาได้ โจโฉเห็นด้วยกับกุยแก จึงคิดจะเลี้ยงเล่าปีไว้ โจโฉจึงเข้าไปกราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้ทรงแต่งตั้งให้เล่าปีไปเป็นเจ้าเมืองอิจิว และจัดทหารให้อีกสามพัน หลังจากนั้นโจโฉจะยกทัพไปทำศึกกับเตียวสิ้ว เจ้าเมืองฮ้วนเซียและเล่าเปียวเจ้าเมืองเกงจิ๋ว แต่กลัวลิโป้จะยกทัพมาตีเอาเมืองฮูโต โจโฉจึงคิดอุบายลอบทำหนังสือรับสั่งแต่งตั้งไปให้ลิโป้เป็นเจ้าพระยาปราบโจรฝ่ายตะวันออก และทำหนังสืออีกฉบับให้ลิโป้อย่าได้คิดพยายบาทเล่าปีแล้วจะให้เล่าปีไปเป็นเจ้าเมืองเสียวพายตามเดิม ลิโป้เห็นได้ประโยชน์จากโจโฉที่ได้แต่งตั้งให้ตนเป็นใหญ่ก็รับคำ ต่อมาลิโป้ผิดใจกับฮ้วนซุด โจโฉเห็นได้โอกาสจึงคิดจะกำจัดลิโป้ โจโฉจึงทำหนังสือไปหาเล่าปีที่เมืองเสียวพายให้คิดกำจัดลิโป้ เล่าปีได้รับหนังสือโจโฉแล้วก็คิดวิตก เล่าปีจึงตอบหนังสือโจโฉว่ายังทำการไม่ได้เพราะทหารมีน้อย ขอให้โจโฉยกทหารมาช่วย แล้วให้ทหารถือหนังสือไปให้โจโฉ ขณะที่ทหารเล่าปีถือหนังสือไปนั้น ทหารลิโป้ได้จับตัวทหารของเล่าปีที่ถือหนังสือนั้นได้ แล้วนำไปให้ลิโป้ ลิโป้เห็นหนังสือเล่าปีก็โกรธ เล่าปีกับโจโฉ ลิโป้จึงคิดจะตีเมืองเสียวพายของเล่าปีก่อน ลิโป้จึงยกทัพไปตีเล่าปี เล่าปีด้านทานกองทัพลิโป้ไม่ได้จึงทำหนังสือไปให้โจโฉมาช่วย ขณะนั้นเมืองเสียวพายก็ถูกลิโป้ตีแตก เล่าปีเห็นจวนตัวก็ทิ้งครอบครัวควมม้าหนีออกจากเมืองไป ส่วนกวนอู เตียวหุยก็แตกกันไปคนละทาง (พระคลัง (หน) 2545: 200 - 255)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของเล่าปีให้ประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง คือโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้รับหนังสือจากโจโฉให้กำจัดลิโป้ เล่าปีรู้ว่าตนนั้นมีทหารน้อย และรู้ว่าโจโฉจะหลอกใช้ตนให้กำจัดลิโป้เพื่อให้ตนนั้นเป็นศัตรูกับลิโป้ ส่วนโจโฉนั้นจะรอเก็บผลประโยชน์ เล่าปีจึงทำหนังสือให้โจโฉยกทหารมาช่วยเพื่อจะได้มีทหารไว้กำจัดลิโป้ และเป็นการดึงเอาโจโฉมาเป็นพวกในการกำจัดลิโป้ หากแผนการไม่สำเร็จเล่าปีจะได้มีที่พึ่ง โดยไม่ต้องโดดเดี่ยวในทางการเมือง แต่ความสุขุมรอบคอบของเล่าปีก็ไม่สำเร็จ เพราะมีโชคชะตาที่ไม่ดีที่ทหารของเล่าปีถือหนังสือไปให้โจโฉ

ถูกทหารของลิโป้จับได้ ทำให้ลิโป้รู้แผนการของเล่าปี่กับโจโฉ จึงรีบชิงลงมือตีเมืองเสียวพายของเล่าปี่ก่อน และด้วยความเข้มแข็งของกองทัพลิโป้ที่มีมากกว่าเล่าปี่ ทำให้เล่าปี่สู้ไม่ได้ จึงต้องทิ้งครอบครัวและหนีเอาตัวรอด ทำให้เมืองเสียวพายต้องเสียให้แก่ลิโป้อีกครั้งหนึ่ง

2.4 การใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

ตัวคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีเมื่อเล่าปี่ได้นำมาใช้ในเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเหมาะสมแล้ว ตัวคุณธรรมนั้นสามารถทำให้เล่าปี่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ แต่ในทางกลับกัน ถ้าเล่าปี่ได้นำมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง ผลที่เล่าปี่ได้รับคือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ซึ่งในลักษณะนี้จะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่ตัวที่นำมาใช้มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม ซึ่งการใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบนี้ของเล่าปี่มีปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้

2.4.1 ความเข้มแข็ง เล่าปี่ได้ใช้ความเข้มแข็งที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์แล้ว ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่เสียทีโจโฉ และเสียเมืองยี่หล่า

เมื่อโจโฉทำศึกอยู่กับตระกูลเซวียนอยู่นั้น เล่าปี่อยู่เมืองยี่หล่าได้ยกทัพห้าหมื่นลอบไปจะตีเอาเมืองสุโตของโจโฉ ทหารโจโฉมาแจ้งแก่โจโฉว่า เล่าปี่ได้ลอบยกทัพจะไปตีเอาเมืองสุโต โจโฉรู้ดังนั้นก็ถอยทัพจากที่นั้นมาตั้งทัพสกัดเล่าปี่ เล่าปี่กับโจโฉได้ตั้งค่ายเผชิญหน้ากัน เล่าปี่พาทหารมารบกับโจโฉ จูล่งได้เข้าสู้รบกับเคาฑูแต่ยังไม่แพ้ชนะกัน กวนอูได้ยกทหารตีกระหนาบเข้ามาทางทิศตะวันออก เตียวหุยก็ยกทหารตีกระหนาบเข้ามาทางทิศตะวันตก เคาฑูเห็นจะสู้ไม่ได้ก็ถอยหนี ทหารเล่าปี่ก็ไล่ตีทหารโจโฉจนแตกหนีเข้าค่ายไป ต่อมาเล่าปี่ก็ให้เตียวหุยไปร้องท้าทายโจโฉหน้าค่ายเป็นหลายวันโจโฉก็ไม่ออกมาสู้รบ เล่าปี่เกิดความสงสัยว่าโจโฉจะมีกลศึกประการใด พอม้าใช้มาแจ้งเล่าปี่ว่ากองเสบียงที่ก่งเต่าให้คุมมาส่งกองทัพนั้นได้ถูกทหารโจโฉล้อมไว้มาไม่ได้ เล่าปี่ตกใจ จึงให้เตียวหุยคุมทหารไปช่วย ม้าใช้อีกคนมาแจ้งเล่าปี่ว่า เมืองยี่หล่าได้ถูกแฮหัวตุ้นยกทหารไปตีใกล้จะแตกแล้ว เล่าปี่ก็ตกใจ จึงให้กวนอูยกทหารไปช่วย ครั้นอยู่มาสองวัน ม้าใช้มาแจ้งเล่าปี่ว่ากองเสบียงที่เตียวหุยไปช่วยนั้นได้ถูกทหารโจโฉล้อมไว้สถานการณ์คับขัน ส่วนเมืองยี่หล่านั้นถูกทหารโจโฉยึดไว้ได้แล้ว เล่าปี่ยังเป็นกังวล ขณะนั้นโจโฉใช้ให้ทหารมาร้องท้าทายเล่าปี่หน้าค่าย เล่าปี่เห็นดังนั้นก็ไม่กล้าออกมาสู้รบให้แต่ทหารรักษาค่ายให้มั่นคง เล่าปี่เห็นว่าจะสู้โจโฉไม่ได้ พอตึกตีเล่าปี่จึงพาทหารลอบหนีไปหลังค่าย (พระคลัง (ทน) 2545: 433 - 435)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีได้ใช้ความเข้มแข็งอย่างไม่เหมาะสมกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็น ได้จากการที่เล่าปีได้ชัยชนะจากโจโฉในตอนแรกนั้น เพราะว่าเล่าปีมีนายทหารที่มีฝีมือมากกว่าโจโฉ ทำให้โจโฉสู้ไม่ได้ แต่เมื่อโจโฉมีทหารที่มีปริมาณที่มากกว่า (แต่ความเข้มแข็งสู้เล่าปีไม่ได้) จึงไม่ ยอมออกมาสู้รบแบบซึ่งหน้าแต่ใช้กลยุทธ์ในการทำสงคราม ส่วนเล่าปีได้ใช้ยุทธวิธีทางทหาร แบบไม่มีอุปาย โดยใช้ให้ทหารไปรื้อทำลายโจโฉหน้าค่ายเป็นหลายวัน ทั้งที่มีทหารน้อยกว่าโจโฉ เมื่อโจโฉเห็นว่าได้โอกาสจึงยกทหารมาทำรบเล่าปีบ้าง เล่าปีรู้ว่าสู้ไม่ได้จึงต้องหาทางถอยหนีไป

จะเห็นว่าเล่าปีมีทหารน้อยกว่าโจโฉ (แต่มีความเข้มแข็งกว่าหากรบซึ่ง หน้า) แต่เล่าปีไม่คิดหาอุปายการรบให้ชนะโจโฉโดยเร็ว หรือทำให้ตนได้เปรียบ แต่เล่าปีกลับปล่อยให้ เวลานาน ทำให้ตนที่มีกำลังทหารน้อยกว่าต้องเสียเปรียบอย่างมากเมื่อเจอกับกลยุทธ์ทาง สงครามของโจโฉ ที่ทำให้เล่าปีต้องแบ่งทหารออกไป ถ้าเล่าปีใช้ปัญญาในการทำสงคราม อย่างเช่น ขอให้หัวเมืองที่เป็นศัตรูกับโจโฉยกทัพตีกระหนาบโจโฉ ก็จะทำให้โจโฉเป็นกังวลที่ต้อง ทำสงครามหลายด้าน เล่าปีก็จะได้เปรียบทันที หรือเล่าปีลอบยกทหารอ้อมไปตีเมืองสุโตทางอื่นก็ จะได้ผลกว่านี้ แต่เล่าปีก็ไม่ใช้วิธีการที่ดีกว่าการรบแบบซึ่งหน้าโดยใช้แต่กำลัง ซึ่งหาปัญญาไม่ เมื่อเจอปัญญาของโจโฉที่เหนือกว่าจึงทำให้เล่าปีต้องแพ้สงครามกับโจโฉ

2.5 การขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี

การที่เล่าปีจะประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้น สิ่งสำคัญ คือการมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี แล้วนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง แต่ถ้าเมื่อใดในเหตุการณ์ที่เล่าปีได้ขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี เสียแล้ว และในเหตุการณ์นั้นเล่าปีมีความจำเป็นต้องใช้คุณธรรมเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง แต่เล่าปี กลับไม่มี ทำให้ในเหตุการณ์นั้นเล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่ง การขาดคุณธรรมของเล่าปีแบบนี้มีปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้

2.5.1 การขาดคุณธรรมความมีปัญญา เล่าปีได้ขาดคุณธรรมความมีปัญญา แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีไม่ยอมรับเป็นเจ้าเมืองเกงจิว

เล่าปีได้หนีโจโฉมาอยู่เมืองเกงจิวของเล่าเปียวซึ่งเป็นแซ่เดียวกัน เล่าเปียว นั้นชื่นชอบเล่าปีที่เห็นว่าเป็นคนมีสติปัญญา น้ำใจโอบอ้อมอารี และยังเป็นเชื้อพระวงศ์แต่นางซิวฮูหยินภรรยาเล่าเปียว และซิวมอซึ่งเป็นพี่ชายของนางซุนฮูหยินและเป็นขุนนางผู้ใหญ่ไม่ชอบเล่าปี เพราะกลัวเล่าปีจะมาแย่งชิงอำนาจของพวกเขาไป วันหนึ่งเล่าเปียวเชิญเล่าปีมาพบ แล้วพูดว่า ตัวเองก็แก่ชราจึงคิดจะยกเมืองให้แก่เล่าปีดูแลหลังจากที่ตัวเองได้เสียชีวิตลง แต่เล่าปี

ตอบว่า “ตัวข้าพเจ้าบัญญัติแลกำลังน้อย แลได้มาพึ่งบุญท่านอยู่นี้คุณหาที่สุดมิได้ ซึ่งจะให้ข้าพเจ้าว่าราชการแทนท่านนั้นไม่สมควร แต่คุณของท่านมีอยู่แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะช่วยทำนุบำรุงไปตามบัญญัติ” แล้วเล่าปีก็พาขงเบ้งลาเล่าเปียวกลับไปออกมา เมื่อกลับมาแล้วขงเบ้งจึงถามเล่าปีว่า “ซึ่งเล่าเปียวว่าทั้งนี้หวังจะยกเมืองเกงจิ๋วให้แก่ท่าน เหตุใดท่านจึงไม่รับกลับบิดพลีอยู่ฉะนี้” เล่าปีจึงตอบว่า “เล่าเปียวมีคุณแก่เรา แล้วลูกหลานว่านเครือก็มีอยู่เป็นอันมาก ครั้นเราจะลวงเข้ารับเอาความครหานินทาก็จะมีแก่เราต่าง ๆ” ขงเบ้งจึงว่าตัวท่านมีความสัตย์ซื่อหนัก หลังจากนั้นจิตใจได้ให้แฮหัวตุ้นยกทหารมารบกับเล่าปีแต่ก็พ่ายบัญญัติขงเบ้งกลับไป ต่อมาเล่าเปียวได้ป่วยหนักลงอีกครั้งหนึ่ง เล่าเปียวจึงให้ตามเล่าปีมาเพื่อหวังจะสั่งเสียฝากการทั้งปวง เมื่อเล่าเปียวเห็นเล่าปีก็ดีใจจึงว่า “ตัวเราทุกวันนี้เป็นไม้ใกล้ฝั่ง นับวันอยู่แต่จะตาย ซึ่งหาท่านมาบัดนี้หวังจะฝากเมืองเกงจิ๋วแก่ท่าน ด้วยว่าบุตรเรานี้สติปัญญาก็อ่อนน้อม แม้จะหาบุญเราไม่ จะรักษาบ้านเมืองสืบไปเห็นจะขัดสน ตัวท่านเป็นผู้ใหญ่มีสติปัญญา จงช่วยรักษาบ้านเมืองไว้อย่าให้เป็นอันตรายไปแก่ผู้อื่นเลย” เล่าปีได้ฟังดังนั้นก็ก้มคำนับแล้วร้องไห้ แล้วว่า “ตัวข้าพเจ้าทุกวันนี้ มีความสุจริตต่อท่านด้วยกตัญญูมิได้คิดสิ่งใด ถึงว่าท่านจะหาบุญไม่ก็ดี ข้าพเจ้าจะช่วยทำนุบำรุงบุตรท่านทั้งสองสืบไป” ขณะสนทนากันอยู่นั้น ม้าไวยได้มาบอกว่า โจโฉยกทัพใหญ่มาทางเมืองซินเจี๋ย เล่าปีเห็นดังนั้นก็รีบลาไป เล่าเปียวรู้ว่ามิศิกมาก็ป่วยหนักลงไปอีก ฝ่ายนางซวซุฮยินกับซวหมอจึงสั่งห้ามไม่ให้ใครเข้าเยี่ยม แม้กระทั่งเล่าปีบุตรคนโตที่อยู่เมืองกังแฮก็ถูกห้ามไว้ ในที่สุดเล่าเปียวก็เสียชีวิตลง นางซวซุฮยินกับซวหมอจึงตั้งให้เล่าจ้องซึ่งเป็นบุตรของนางซวซุฮยินขึ้นเป็นใหญ่แทนเล่าเปียว แล้วจัดแจงให้สมัครพรรคพวกของตนตั้งเป็นขุนนางรักษาเมืองเกงจิ๋วถ้วนหน้า แล้วนางซวซุฮยินซวหมอ เล่าจ้อง และขุนนางทั้งปวงก็ย้ายไปอยู่เมืองชงหยง (พระคลัง (หน) 2545: 536 - 551)

จากเหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีปฏิเสธเล่าเปียวไม่ยอมรับเอาเมืองเกงจิ๋ว เพราะกลัวคนทั้งปวงจะครหาว่ามาแย่งชิงเอาเมืองของลูกหลานแซ่เดียวกัน การปฏิเสธของเล่าปีครั้งนี้ทำให้เล่าปีพลาดโอกาสที่จะได้เมืองเกงจิ๋วไปอย่างน่าเสียดาย อาจกล่าวได้ว่า เล่าปีทำตัวให้เป็นที่รักผิดช่วงเวลาที่เหมาะสม หากพิจารณาให้ดีแล้วขณะนี้เล่าปียังไม่ฐานที่มั่นเป็นของตนเองที่จะคิดการใหญ่ต่อไปได้ ถ้าเล่าปีได้เมืองเกงจิ๋วซึ่งถือได้ว่าเป็นเมืองใหญ่เมืองหนึ่งก็จะทำให้เล่าปีมีความมั่นคงในฐานอำนาจ และอีกประเด็นหนึ่ง การที่เล่าปีจะได้เมืองเกงจิ๋วในครั้งนี้ก็ไม่ใช่ได้มาด้วยการใช้กำลังยึดเอามา เป็นเพราะเล่าเปียวเห็นว่าเป็นคนดีมีสติปัญญาจึงยกให้ เพื่อให้ดูแลอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุขสืบไป ถึงแม้ภายในเมืองเกงจิ๋วจะไม่ปกติเพราะมีนางซวซุฮยินกับซวหมอเป็นอริกับเล่าปีอยู่ก็ตาม แต่ถ้าเทียบกับทหารเอก

ของเล่าปี่ที่มี กวนอู เตียวหุย จูล่ง และยังมีซ่งเบ้งเป็นที่ปรึกษาที่ชาญฉลาดอีกคน เล่าปี่สามารถที่จะเอาชนะพวกนางชั่วคราวหยินกับซัวมอได้อย่างไม่ยากนัก แต่การที่เล่าปี่ตัดสินใจไม่ยอมรับเป็นเจ้าเมืองเกงจิ๋วทั้งสองครั้งนี้ ทำให้เล่าปี่พลาดโอกาสที่ดีไปอย่างน่าเสียดาย ซึ่งในเหตุการณ์นี้ผิดกับเมื่อตอนที่โตเกียมจะยกเมืองซีจิ๋วให้เล่าปี่ และเล่าปี่ปฏิเสธไม่ยอมรับแต่ครั้งนั้นเล่าปี่ตัดสินใจถูกต้อง เพราะว่าชาวเมืองซีจิ๋วทุกคนยินดีให้เล่าปี่เป็นเจ้าเมืองซีจิ๋ว ดังนั้นเล่าปี่จึงทำเป็นปฏิเสธไม่ยอมรับได้ เพื่อสร้างคุณธรรมให้แก่ตัวเอง และตอนนั้นเล่าปี่ได้มีเมืองเป็นที่พำนักอยู่แล้ว และเล่าปี่ก็ยังไม่มีความต้องการเมืองเหมือนกับตอนนี้ แต่เหตุการณ์นี้ เล่าปี่ไม่มีเมืองจะอยู่อาศัยและใจใจก็จะต้องกำจัดให้ได้ ดังนั้นในเหตุการณ์นี้การที่เล่าปี่ปฏิเสธไม่ยอมรับเมืองเกงจิ๋ว ทั้งที่ตนไม่มีเมืองจะอยู่และมีศัตรูอยู่รอบตัว แต่กลับปฏิเสธที่จะไม่เอาเมืองเกงจิ๋ว ทำให้ต้องตกที่นั่งลำบาก สรุปได้ว่าความล้มเหลวของเล่าปี่ครั้งนี้เป็นเพราะเล่าปี่ขาดปัญญาที่ดีในการที่จะทำให้ตนได้มาซึ่งอำนาจในโอกาสที่เหมาะสม

เหตุการณ์ตอนที่โจโฉมาลิโป้

เมื่อเล่าปี่ได้หนีลิโป้มาพบกับโจโฉ เล่าปี่จึงไปพร้อมกับโจโฉยกทัพไปรบกับลิโป้ โดยมีตันเต๋ง ตันก๊วยสองคนพอลูกที่อยู่กับลิโป้คอยเป็นไส้ศึกให้ ทำให้โจโฉกับเล่าปี่ชิงเอาเมืองเสียวพายและเมืองซีจิ๋วคืนมาได้ ลิโป้ต้องหนีไปอยู่เมืองแห่ผือ เมื่อโจโฉกับเล่าปี่ล้อมเมืองแห่ผืออยู่นั้น ก็ได้ลูกน้องของลิโป้ที่เอาใจออกห่างมาเข้าด้วยโจโฉช่วยกันจับมัดลิโป้เอาไว้ได้ แล้วเปิดประตูเมืองแห่ผือให้โจโฉกับเล่าปี่เข้าเมือง เมื่อโจโฉยึดเมืองแห่ผือได้แล้ว โจโฉก็ชวนเล่าปี่ขึ้นไปอยู่บนหอรบเพื่อจะพิจารณาโทษลิโป้กับพรรคพวก โดยมีนายทหารขึ้นไปอยู่ด้วย เมื่อโจโฉจะลงโทษตันก่ง โจโฉก็ลงจากหอรบไปอาลัยรักตันก่งข้างล่าง เล่าปี่นั้นอยู่ด้านบน ลิโป้เห็นว่าตนนั้นจะมีโทษถึงตาย จึงขอร้องเล่าปี่ว่า “มหาอุปราชนับถือท่านอยู่ ครั้งนี้ข้าพเจ้าโทษถึงตาย ท่านจงคิดอ่านว่ากล่าวขอชีวิตข้าพเจ้าให้รอดคุณท่านจะมีสืบไป” เล่าปี่ฟังดังนั้นยังมีได้ตอบประการใดแต่พยักหน้าพอดันก่งถูกฆ่าตายแล้วโจโฉก็ขึ้นมาอยู่บนหอรบ ลิโป้ก็ขอร้องโจโฉว่าให้ไว้ชีวิตและจะคอยรับใช้โจโฉเพื่อให้ได้เป็นใหญ่สืบไป โจโฉได้ฟังดังนั้นจึงถามเล่าปี่ว่า “ซึ่งลิโป้ว่าขณะนี้ท่านเห็นประการใด” เล่าปี่จึงตอบว่า “ครั้งเต็งหงวนกับตั้งโต๊ะตายนั้นท่านก็รู้แจ้งอยู่ เป็นไฉนจึงกลับมาย้อนถามหาหรือข้าพเจ้าจะนี่เล่า” ลิโป้ได้ยินเล่าปี่ว่าดังนั้นก็โกรธถึงกับถลึงตาใส่เล่าปี่แล้วว่า “เล่าปี่มิได้รู้จักคุณเรา” แล้วโจโฉก็ให้เอาลิโป้ไปฆ่าเสีย ขณะที่ทหารลากลิโป้ลงไปแล้วนั้น ลิโป้ก็ร้องตะโกนด่าเล่าปี่ว่า “อ้ายเล่าปี่หยาบมิได้คิดถึงคุณกู เมื่อครั้งกิเหลงจะทำอันตรายแก่ฉัน หากกูคิดกลอุบายยิง

เกาทัณฑ์ให้ถูกทวนมันจึงรอดชีวิตอยู่' ครั้งนี้มันกลับซ้ำเติมเอาอีกเล่า" พอพูดจบลิโป้ก็ถูกฆ่าตาย (พระคลัง (หน) 2545: 272 - 273)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปี่ขาดคุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้เล่าปี่ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่โจโฉจะฆ่าลิโป้ แต่ลิโป้ได้ร้องขอชีวิตโจโฉไว้ โจโฉรู้ว่าเล่าปี่กับลิโป้นั้นมีความโกรธแค้นพยามบาทกันอยู่ จึงได้หลอกถามเล่าปี่ว่าจะให้ทำอะไร เล่าปี่ก็คิดแค้นลิโป้อยู่ แต่ก็รู้ว่าโจโฉจะโยนสิ่งไม่ดีให้แก่ตนในการฆ่าลิโป้ เล่าปี่จึงบอกว่า "เมื่อครั้งตั้งหงวนกับตั้งโต๊ะตายนั้นท่านก็รู้แจ้งอยู่ เป็นไหนจึงกลับมาย้อนถามหาหรือซ้ำพเจ้าจะนี่เล่า" คำพูดของเล่าปี่เช่นนี้ก็เท่ากับบอกโจโฉว่าให้ฆ่าลิโป้ เมื่อลิโป้ได้ยินเล่าปี่พูดอย่างนี้ ก็แสดงความโกรธเล่าปี่ทันที แล้วตะโกนด่าเล่าปี่อย่างเสียหายว่าเป็นคนเนรคุณตน ทั้งที่ตนเคยช่วยชีวิตมาเมื่อครั้งจะรบกับกิเหลง ซึ่งบนหอรบนั้นได้มีนายทหารอยู่ที่นั่นหลายคน ทำให้เล่าปี่เสียชื่อเสียงทันที ส่วนโจโฉนั้นก็ฆ่าลิโป้ได้ การทั้งนี้เท่ากับว่าโจโฉได้โยนสิ่งไม่ดีให้แก่เล่าปี่ ส่วนตัวนั้นไม่ต้องเสียชื่อเสียงแต่อย่างใด จะเห็นว่าการฆ่าลิโป้นั้น โจโฉมีอำนาจเด็ดขาดที่จะลงโทษลิโป้ได้โดยไม่ต้องถามความเห็นผู้ใด แต่โจโฉได้ใช้ปัญญาหลอกใช้ให้เล่าปี่ทำร้ายชื่อเสียงของตนเอง ส่วนเล่าปี่นั้นมีปัญญาน้อยกว่าโจโฉ จึงทำตัวเองให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ถ้าเล่าปี่มีปัญญาในเหตุการณ์นี้ ก็ควรจะหาคำพูดไม่ให้ตนต้องถูกลิโป้ว่าร้ายได้ ความเสื่อมเสียชื่อเสียงก็จะไม่เกิดขึ้นกับตนอย่างเช่นนี้

2.5.2 การขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ เล่าปี่ได้ขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ให้เตียวหุยอยู่รักษาเมืองซีจิว

โจโฉได้ลอบทำหนังสือรับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้เล่าปี่ไปตีเมืองฮ้วนสุดโดยบอกว่าฮ้วนสุดไม่อ่อนน้อมต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ เมื่อเล่าปี่ได้หนังสือรับสั่งแล้วก็จะยกทัพไปตีเมืองฮ้วนสุดตามรับสั่ง บิติกจึงบอกแก่เล่าปี่ว่า "รับสั่งมาทั้งนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าความคิดโจโฉทำกลอุบายมา" เล่าปี่จึงตอบว่า "ถึงมาตราว่าโจโฉจะคิดกลอุบายประการใดก็ดี เป็นหนังสือรับสั่งมาแล้วเราจะทำตาม" แล้วเล่าปี่ก็จัดแจงทหารทั้งปวงได้ประมาณสามหมื่นเตรียมไว้เพื่อจะรวันตีแล้วจะยกไปซุนเขียนจึงบอกเล่าปี่ว่ายกทัพไปรบกับฮ้วนสุดควรจะให้จัดทหารผู้มีปัญญาอยู่รักษาเมือง เล่าปี่เห็นชอบด้วย กวนอูจึงอาสาจะรักษาเมือง แต่เล่าปี่จะให้กวนอูไปเป็นที่ปรึกษา เตียวหุยเห็นดังนั้นจึงว่า "ท่านจะเอากวนอูไปเป็นที่ปรึกษาแล้วข้าพเจ้าจะขออยู่รักษาเมือง" เล่าปี่จึงว่า "ตัวเจ้ามักเสพสุรา แล้วดีโบยทหาร ประการหนึ่งก็เป็นคนใจร้ายมิได้ฟังผู้ใดห้ามปราม จะไว้ใจให้อยู่รักษา

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ขอความช่วยเหลือให้ลิโป้ช่วยทำสงครามกับฮ้วนสุด หน้า 143 - 144

เมืองนั้นมิได้” เตียวหุยจึงว่า “แต่วันนี้ข้าพเจ้าไม่เสพสุราเลย ถ้าจะทำการสิ่งใดก็จะปรึกษาผู้มี
 บัญญา ก่อนจึงจะทำ แม้มีผู้ใดห้ามปรามจะฟังคำ” บิติกจึงว่า “เกรงอยู่แต่จะไม่เหมือนคำท่าน”
 เตียวหุยได้ยินดังนั้น จึงตวาดบิติก เล่าปีจึงห้ามเตียวหุย แล้วบอกว่า “อย่าโกรธบิติกเลย ซึ่งเจ้าจะ
 อยู่รักษาเมืองนั้นเราก็ยังมีไว้ใจ แต่ได้ให้สัญญาแล้วจะอยู่ก็ตามเถิด แต่เอาต้นเต็งไว้เป็นที่ปรึกษา
 ด้วย จะได้ตักเตือนห้ามปรามอย่าให้เสพสุรานัก ราชการบ้านเมืองจึงจะไม่เกิดเหตุการณ์” เตียวหุย
 กับต้นเต็งก็รับคำเล่าปี ครั้นได้วันดีเล่าปีก็ยกกองทัพไปตีเมืองลำหยง ฝ่ายอ้วนสุดก็ให้ทหารยก
 มารบกับเล่าปี แต่ยังไม่แพ้ชนะกัน ทางฝ่ายเตียวหุยซึ่งอยู่รักษาเมืองซีจิ๋วได้แบ่งการบริหารราชการ
 กับต้นเต็ง โดยให้ต้นเต็งว่าราชการพลเรือน ส่วนตนว่าราชการทหาร เตียวหุยเห็นว่าเล่าปีกำชับมิให้
 เสพสุราจึงคิดว่าจะไม่เสพสุราอีกต่อไปในขณะที่รักษาเมือง แต่วันนี้ก็สบายใจ จึงให้เลี้ยงบรรดา
 ขุนนางเสพสุรากันเพียงวันเดียวให้สนุกกัน ต่อไปจะไม่ให้มีการเสพสุรากันอีก ครั้นเตียวหุยเริ่มเมา
 สุราจึงรินสุราให้โจป่ากิน แต่โจป่าได้บายเบี่ยง และอ้างว่าตนนั้นเป็นพ่อตาลิโป้ เตียวหุยนั้นได้
 เกลี่ยดลไปอยู่แล้ว เมื่อได้ยินโจป่าอ้างถึงชื่อลิโป้ก็โกรธ จึงสั่งให้ทหารตีโจป่า เมื่อโจป่ากลับมาถึง
 บ้านก็โกรธแค้นเตียวหุยยิ่งนัก จึงแต่หนังสือให้คนถือไปให้ลิโป้ที่เมืองเสียวพายเป็นใจความว่า
 บัดนี้เล่าปียกกองทัพไปตีเมืองลำหยง เตียวหุยอยู่รักษาเมืองทำหายาบช้าเมาสุราแล้วตีข้าพเจ้า
 เพื่อให้กระทลลิโป้ ขอให้คุมทหารยกมาตีเมืองซีจิ๋วในคืนวันนี้จะได้เมืองซีจิ๋วโดยง่ายเพราะเตียวหุย
 เมาสุราอยู่ ลิโป้เมื่อได้หนังสือแล้วก็ปรึกษาต้นก่ง ต้นก่งเห็นว่าเตียวหุยทำหายาบช้า และการอยู่
 เมืองเสียวพายเป็นเมืองเล็กจะทำการใหญ่ในภายหน้าเห็นจะขัดสนควรยกทหารไปตีเอาเมืองซีจิ๋ว
 ลิโป้เห็นชอบด้วยจึงรีบยกทหารไปตีเมืองซีจิ๋วเดี๋ยวนั้น โจป่าอยู่บนเชิงเนินเห็นลิโป้คุมทหารมา จึง
 สั่งทหารของตนเปิดประตูเมืองให้ลิโป้เข้ามา ทหารของเตียวหุยเห็นทหารลิโป้เข้ามาในเมืองจึงรีบ
 ไปปลุกเตียวหุยซึ่งเมาหลับอยู่ เตียวหุยได้ยินทหารร้องเอะอะว่าลิโป้บุกมาจึงตกใจตื่นทั้งที่ยังเมา
 สุราอยู่ แล้วขึ้นม้าถือทวนออกมาถึงประตูบ้านเห็นทหารลิโป้ล้อมอยู่ เตียวหุยเห็นว่าตนยังเมาอยู่
 จึงพาทหารสนิทไม่กี่คนหนีออกจากเมืองซีจิ๋ว ลิโป้ก็ไม่ตามเตียวหุยไป เพราะเห็นว่าเตียวหุยมีฝีมือ
 แต่โจป่าคิดแค้นเตียวหุยจึงพาทหารของตนตามเตียวหุยไป พอทันเตียวหุยก็สู้รบกันเตียวหุยเอา
 ทวนแทงโจป่าตกม้าตาย ส่วนลิโป้ควบคุมเมืองซีจิ๋วไว้ได้แต่ไม่ได้ทำอันตรายครอบครัวของเล่าปี
 ส่วนเตียวหุยก็คุมทหารของตนไปหาเล่าปี (พระคลัง (หน) 2545: 192 - 196)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ จึงทำให้
 เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีมอบเมือง
 ซีจิ๋วให้เตียวหุยดูแล ทั้งที่เล่าปีรู้ว่าเตียวหุยเป็นคนที่ชอบเมาสุรา มุทะลุดุสัน ชอบตีทหาร และ
 มักจะทำเรื่องให้เล่าปีต้องเดือดร้อนเสมอ อย่างในกรณีการสูญเสียเมืองอันห่อแก้วเหตุก็เกิดจาก

เดียวหุย¹ การทำให้เล่าปีต้องยกเมืองเสียวพ่ายให้ลิโป้ไป² ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ก็มาจากเดียวหุย แต่เล่าปีก็ยังให้เดียวหุยอยู่รักษาเมืองซีจิว ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ ถือว่าเล่าปีขาดความสุขุมรอบคอบอย่างมาก และในที่สุดการตัดสินใจที่ผิดพลาดของเล่าปี ก็ทำให้เล่าปีต้องเสียเมืองซีจิวให้แก่ลิโป้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีร่วมลงชื่อกำจัดโจโฉ

หลังจากที่โจโฉได้กระทำการหยาบข้าต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ในการประพาสป่า พระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ทรงเสียพระทัยที่โจโฉทำหยาบข้าต่อพระองค์ พระเจ้าเหี้ยนเต้จึงปรึกษากับขุนนางสนิทที่ชื่อฮกฮ้วนจะกำจัดโจโฉ พระองค์จึงทรงพระอักษรด้วยพระโลหิตของพระองค์ลงในผ้าแพรว แล้วมอบให้แก่ตั้งสินไปเพื่อให้เกิดหาวิธีรวบรวมขุนนางที่ชื่อสัตย์ให้คิดอ่านกำจัดโจโฉ ตั้งสินได้รวบรวมขุนนางที่ชื่อสัตย์ได้หลายคน ได้แก่ จูฮก โง่ห้วน จูลัน และม้าแท่งเจ้าเมืองเสเหลียง ขุนนางทั้งหกคนได้ทำสัตย์สาบานลงชื่อที่จะกำจัดโจโฉด้วยกัน ม้าแท่งได้ให้ตั้งสินไปเกลี้ยกล่อมเล่าปีอีกคน ตั้งสินได้มาเกลี้ยกล่อมเล่าปี เล่าปีเห็นตั้งสินมาเกลี้ยกล่อมให้เข้าพวก เล่าปีก็คิดเกรงว่าโจโฉจะขอให้ตั้งสินมาลองดูใจตน เล่าปีจึงทำเป็นเฉย ตั้งสินจึงพูดแก่เล่าปีว่า “เมื่อพระเจ้าเหี้ยนเต้เสด็จไปประพาสป่า กวนอูเงี้ยวขึ้นจะฟันโจโฉ เหตุไฉนท่านจึงห้ามไว้” เล่าปีได้ฟังตั้งสินพูดดังนั้นก็ตกใจจึงว่า “ทำไมท่านจึงเห็นการทั้งนี้” ตั้งสินจึงว่า “ผู้อื่นมิได้สังเกต แต่เราผู้เดียวเห็นอยู่” เล่าปีได้ฟังตั้งสินว่าเห็นประจักษ์อยู่ดังนั้น ครั้นจะปฏิเสธเสียก็จะเป็นเท็จจึงตอบว่า “กวนอูเห็นมหาอุปราชทำเกินอยู่น้อยหนึ่ง น้องเราจึงโกรธ เพราะเจ็บร้อนด้วยพระเจ้าเหี้ยนเต้” ตั้งสินคิดถึงพระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ร้องไห้ แล้วพูดว่าข้าขุนนางทุกคนเจ็บร้อนแทนพระองค์เหมือนกวนอูแล้ว มีหรือพระเจ้าเหี้ยนเต้จะได้รับความลำบากอย่างทุกวันนี้ เล่าปีเห็นดังนั้นก็คิดว่าโจโฉแต่งกลอุบายให้ตั้งสินมาพูดดูใจ เล่าปีจึงแก้งตอบว่า “ทุกวันนี้โจโฉเป็นมหาอุปราช ช่วยท่านทำนุบำรุงแผ่นดินอยู่ เหตุไฉนท่านจึงว่าพระเจ้าเหี้ยนเต้ได้ความเดือนร้อนนั้นไม่ควร” ตั้งสินโกรธลุกขึ้นว่า “ท่านเป็นผู้ใหญ่ พระเจ้าเหี้ยนเต้ก็นับถือว่าเป็นเชื้อพระวงศ์ เหตุไฉนท่านจึงยกย่องอ้ายขบถ จะลองใจเราหรือ” เล่าปีเห็นตั้งสินนั้นชื่อสัตย์ต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้จริงจึงพูดว่า “เดิมทีเราสงสัยคิดว่าท่านแต่งกลอุบายมาลวงเรา เราจึงแก้งเจรจาทั้งนี้” ตั้งสินจึงเอาพระอักษรของพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้เล่าปีดู และเอาหนังสือสัญญาผู้ที่ย่วมกันกำจัดโจโฉให้เล่าปีดู เล่าปีเห็นพระอักษรของพระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ร้องไห้ ตั้งสินจึงบอกแก่เล่าปีว่าถ้าจะร่วมกันกำจัดโจโฉให้ร่วมลงชื่อไว้เป็นสัญญาต่อกันไว้ เล่าปีจึงได้ลงชื่อของตนไว้ในสัญญาพร้อมกับขุนนางคนอื่น แล้วเล่าปีก็ได้กำชับตั้งสินว่า “ซึ่งจะทำการครั้งนี้ ให้ท่านคิดตรึก

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปีเสียเมืองอันห้อก้วน หน้า 197 - 199

² โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปีรับลิโป้ให้มาอยู่ด้วย หน้า 193 - 195

ตรองจงดี แม้แพร่พรายไปการเราจะไม่สำเร็จจะเสียทวงที" ดั่งสินก็รับคำแล้วลาเล่าปีกลับไป (พระคลัง (หน) 2545: 278 - 284)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้ถูกตั้งสินมา เกลี่ยกล่อมให้เข้าพวกเพื่อกำจัดโจโฉ ครั้งแรกที่ตั้งสินมาเกลี่ยกล่อม เล่าปีคิดเกรงว่าโจโฉจะให้ตั้งสินมาหลอกถามดูความคิดตนที่มีต่อโจโฉ เล่าปีจึงแก้งตอบยกย่องโจโฉ จะเห็นว่าเล่าปีมีความสุขรอบคอบ แต่เมื่อเล่าปีได้เห็นที่ตั้งสินมีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้จริง เล่าปีจึงค่อยเปิดเผยความจริงของตนให้ตั้งสินได้รู้ เมื่อตั้งสินให้เล่าปีลงชื่อไว้ในสัญญาพร้อมกับคนอื่นในการกำจัดโจโฉ เล่าปีจึงลงชื่อไว้ในสัญญาพร้อมกับคนอื่นด้วย การที่เล่าปีได้ร่วมลงชื่อกำจัดโจโฉไว้เป็นสัญญานั้น เป็นการกระทำที่ขาดความสุจริตรอบคอบอย่างมาก เพราะว่าลายมือชื่อของเล่าปีอาจถูกเปิดเผยให้โจโฉได้ล่วงรู้ ซึ่งจะเป็นอันตรายแก่เล่าปีได้ จริงอยู่ว่าการลงชื่อร่วมกันไว้เป็นหลักฐานนั้นเป็นการประกันความรอบคอบของผู้กระทำการ และเป็นการป้องกันไม่ให้แผนการรั่วไหลออกจากใครไป เพราะถ้าแผนการรั่วไหลผู้ที่สมรู้ร่วมคิดกันทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ แต่ในทางกลับกันการที่มีผู้รู้หลายคนในสัญญานั้น โอกาสที่แผนการกำจัดโจโฉจะรั่วไหลก็ยังมีเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน และนั่นหมายถึงอันตรายแก่ชีวิตของผู้ที่มีชื่ออยู่ในสัญญาทุกคน การที่เล่าปีได้ร่วมลงชื่อไว้ในสัญญาร่วมกับคนอื่นที่อยู่ท่ามกลางอำนาจของโจโฉนั้นเป็นอันตรายอย่างมาก ดังนั้นเล่าปีควรหลีกเลี่ยงเสีย และควรแนะนำให้ตั้งสินไม่ให้มีการลงชื่อไว้ในสัญญา เพราะอาจทำให้โจโฉได้ล่วงรู้แผนการ ซึ่งจะเป็นอันตรายแก่พระเจ้าเหี้ยนเต้ได้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีแนะนำเล่าเปียวเรื่องการแต่งตั้งผู้สืบทอด

อำนาจ

เล่าปีเมื่อมาอยู่กับเล่าเปียวที่เมืองเกงจิ๋ว ซึ่งในเมืองเกงจิ๋ว นั้น มีซัวมอซึ่งเป็นพี่ชายของนางซัวฮุยินภรรยาของเล่าเปียว ทั้งคู่นี้ไม่ชอบเล่าปี เพราะกลัวเล่าปีจะมาชิงอำนาจในเมืองไป ซัวมอกับนางซัวฮุยินยุเล่าเปียวให้เกลียดเล่าปี แต่เล่าเปียวไม่เชื่อคำพูดคนทั้งสอง และยังคงดูแลเล่าปีเป็นอย่างดี เล่าเปียวนั้นมีบุตรสองคนต่างมารดา กัน คนโตชื่อเล่าก็ เป็นคนฉลาด แต่เป็นคนใจเย็นจะคิดการสิ่งใดไม่ตลอด บุตรคนเล็กชื่อเล่าจ๋องบุตรของนางซัวฮุยิน เป็นคนฉลาด จะคิดสิ่งใดก็หนักแน่นดีกว่าผู้พี่ อยู่มาวันหนึ่งเล่าเปียวได้ชวนเล่าปีมากินโต๊ะเพื่อปรึกษาเรื่องจะให้บุตรสืบทอดอำนาจตน เล่าเปียวจึงว่าจะยกให้เล่าจ๋องขึ้นสืบทอดอำนาจแทนแต่ก็กลัวผิดธรรมเนียมคนจะครหา ครั้นจะยกให้เล่าก็ตามประเพณีก็เกรงญาติพี่น้องของนางซัวฮุยินที่คุมอำนาจอยู่หลายคน เมื่อตนตายแล้วจะก่อจลาจลทำร้ายเล่าก็ เล่าปีจึงว่า "อันท่านจะให้บุตรน้อยเป็นเจ้าเมืองก่อนบุตรผู้ใหญ่ นั้นไม่ควร ซึ่งเกรงว่าญาติพี่น้องนางซัวฮุยินจะทำร้ายเล่าก็นั่น

ท่านจงคอยคิดอ่านผ่อนกำลังคนเหล่านี้เสียให้เบาบาง แล้งจึงตั้งเล่าก็เป็นเจ้าเมืองแทนก็จะไม่มีอันตราย” เล่าเปียวฟังดังนั้นก็พยักหน้าแล้วก็ร้องไห้ เมื่อเล่าปีพูดไปแล้วก็ถูกคิดว่า กลัวนางซิวสูหยินจะแอบฟัง ฝ่ายนางซิวสูหยินนั้นสงสัยที่เล่าเปียวปรึกษาเรื่องกับเล่าปีจึงคอยแอบฟังอยู่ พอได้ยินเล่าปีว่าดังนั้นก็โกรธเล่าปีอย่างมาก ฝ่ายเล่าปีพูดไปแล้วก็แกล้งทำเป็นพูดว่าตนนั้นป่วยหนักอยู่ที่วัดคงจะอยู่ได้อีกไม่นาน เล่าเปียวจึงว่า โจโฉนั้นเคยพูดว่าเล่าปีนั้นมีปัญญาเทียมเท่าโจโฉ โจโฉนั้นก็สามารตั้งตัวได้ เหตุใดเล่าปีมาคิดยอโทษเช่นนี้ไม่คิดทำนุบำรุงบ้านเมือง เล่าปีนั้นได้กินสุราเมาอยู่จึงกำเริบแล้วพูดว่า “ข้าพเจ้าตั้งภูมิจานเป็นที่มั่นคงได้ก็จะกลัวอะไรแก่หัวเมืองทั้งปวงอุปมาดังลูกไก่อยู่ในเงื้อมมือข้าพเจ้า” เมื่อเล่าปีลาเล่าเปียวไปแล้ว เล่าเปียวก็คิดแคลงใจเล่าปีอยู่นางซิวสูหยินจึงยุให้เล่าเปียวคิดกำจัดเล่าปีก่อนจะมีภัยมาถึงตัว แต่เล่าเปียวก็มีได้คิดร้ายเล่าปีนางซิวสูหยินจึงปรึกษากับซัวมอคิดจะกำจัดเล่าปีให้ได้ (พระคลัง (หน) 2545: 479 - 484)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้ให้คำแนะนำ เล่าเปียวในการให้บุตรสืบทอดอำนาจเจ้าเมือง โดยไม่ระมัดระวังว่าจะมีคนแอบฟังอยู่ โดยเฉพาะพวกของนางซิวสูหยินที่มีอำนาจอยู่ในเมือง เพราะถ้ามีคนได้ยินเข้าภัยก็จะมีแก่เล่าปี พอเล่าปีพูดไปแล้วจึงถูกคิดได้ และเมื่อเล่าปีเมาสุราก็พูดอีกว่า ถ้าตนนี้ได้มีอำนาจเมื่อไหร่หัวเมืองทั้งหลายก็จะให้มาอยู่ในอำนาจของตน การพูดของเล่าปีเช่นนี้ ทำให้คนที่ฟังนั้นระแวงเล่าปีไม่ไว้ใจเล่าปี เป็นการสร้างศัตรูทางการเมืองให้แก่ตนเองโดยไม่จำเป็น ทั้งที่ตนเองขณะนี้ยังไม่มีอำนาจ ซึ่งคำพูดของ เล่าปีนี้จะนำภัยมาสู่ตัวเล่าปีเองอย่างที่ไม่ควรจะเป็น

2.5.3 การขาดคุณธรรมความเด็ดขาด การที่เล่าปีขาดคุณธรรมความเด็ดขาดแล้วทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เตียวหุยทำให้ลิโป้รู้ว่าโจโฉใช้ให้เล่าปีกำจัดลิโป้

เมื่อเล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจิวอยู่นั้น โจโฉได้คิดอุบายจะกำจัดเล่าปีกับลิโป้ เพราะโจโฉกลัวเล่าปีกับลิโป้จะรวมกันยกมาทำร้ายตน โจโฉจึงได้อุบายจากขุนฮกให้ทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้แต่งตั้งเล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจิวเป็นทางการ แล้วมีหนังสือของโจโฉอีกฉบับไปบอกเล่าปีว่า ตนนี้เป็นผู้ที่ช่วยกราบทูลพระเจ้าเหี้ยนเต้ให้ทรงแต่งตั้งเล่าปีได้เป็นเจ้าเมืองซีจิว และตอนนี้ลิโป้ได้มาอยู่กับเล่าปี ซึ่งลิโป้เป็นคนอกตัญญูต่อผู้มีพระคุณให้เล่าปีฆ่าเสีย เมื่อเล่าปีได้หนังสือรับสั่งแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองซีจิวก็ยินดี แต่ส่วนหนังสือให้ฆ่าลิโป้นั้น เล่าปีได้บอกแก่คนถือหนังสือของโจโฉว่าจะตริกรอดูก่อน แล้วเล่าปีก็ได้ปรึกษากับที่ปรึกษาในเรื่องหนังสือโจโฉที่ให้ฆ่าลิโป้เตียวหุยจึงว่า “ลิโป้นั้นน้ำใจหยาบช้าแล้วมิได้รู้จักคุณคน ถ้าจะฆ่าเสียตามคำโจโฉว่า ข้าพเจ้าก็

เห็นชอบด้วย” เล่าปีจึงตอบว่า “ลิโป้ได้บากหน้ามาฟังแล้วครั้งแรกจะทำอันตรายเสียบัดนี้ก็เห็นไม่สมควร นานไปใครจะมาอยู่ด้วยเล่า” เทียวหุยจึงว่า “ท่านจะทำใจดีต่อคนร้ายนั้นไม่ได้” เล่าปีก็มีได้ฟังคำเทียวหุย ฝ่ายลิโป้รู้ว่าพระเจ้าเหียนเต๋ได้มีหนังสือรับสั่งแต่งตั้งให้เล่าปีเป็นเจ้าเมืองซีจู้ก็เดินทางมาแสดงความยินดีขณะนั้นเทียวหุยถือกระบี่เข้ามาจะฆ่าลิโป้ เล่าปีเห็นดังนั้นก็ตกใจจึงลุดไปหยุดเอากระบี่ไว้ ลิโป้จึงพูดแก่เล่าปีว่า “เทียวหุยนั้นมีความแค้นข้าพเจ้าด้วยสิ่งใด จึงมีใจพยายามจะฆ่าข้าพเจ้าเสียเป็นหลายครั้งมาแล้ว” เทียวหุยได้ยินดังนั้นจึงตอบลิโป้ว่า “ตัวมึงมิได้รู้จักคุณคน ใจใจจึงให้มีหนังสือมาถึงพี่กูให้ฆ่ามึงเสีย” เล่าปีจึงร้องทวาดแล้วให้ทหารเอาตัวเทียวหุยออกไปเสียภายนอก แล้วเล่าปีก็พาลิโป้เข้าไปที่ข้างใน แล้วเอาหนังสือใจใจออกให้ลิโป้ดู พร้อมกับบอกเนื้อความซึ่งใจใจว่ามานั้นให้ลิโป้ฟัง ทุกประการ ลิโป้รู้อย่างนั้นก็ร้องให้ แล้วว่า “ใจใจคิดทั้งนี้หวังจะให้ท่านกับข้าพเจ้ามีความสงสัย คิดร้ายเป็นศัตรูกันภายใน” เล่าปีจึงตอบว่า “ท่านอย่าวิตกเลยถึงมาตราจะมีผู้ยุยงประการใดเราก็มิได้เชื่อฟังคิดร้ายต่อท่าน” ลิโป้ได้ยินดังนั้นจึงว่า “ท่านได้ออกปากทั้งนี้คุณหาที่สุดมิได้” แล้วทั้งคู่ก็กินโต๊ะกันจนเย็น แล้วลิโป้ก็ลากลับไปเมืองเสียวพ่าย ครั้นลิโป้กลับแล้ว กวนอูกับเทียวหุยจึงเข้ามาหาเล่าปี แล้วถามว่า “ท่านปล่อยให้ลิโป้กลับไปมิได้ฆ่าเสียตามหนังสือใจใจมีมาด้วยเหตุประการใด” เล่าปีจึงตอบว่า “น้ำใจใจใจนั้นคิดจะให้เรากับลิโป้แหยงกันจึงทูลพระเจ้าเหียนเต๋ให้ตั้งเราเป็นเจ้าเมือง แล้วมีหนังสือของใจใจมาให้เราคิดฆ่าลิโป้เสีย การทั้งนี้ใจใจคิดหวังจะให้ลิโป้กับเราเกิดรบพุ่งกันถ้าผู้ใดแพ้ใจใจก็จะทำศึกแก่ผู้มีชัยเป็นหน้าเดียวหากังวลหลังมิได้ ซึ่งเราจะทำตามใจใจนั้นไม่ควร” กวนอูเห็นชอบด้วย แต่เทียวหุยนั้นว่า “ข้าพเจ้าจะคิดฆ่าลิโป้เสียให้ได้ ภายหน้าไปจึงจะไม่มีภัย” เล่าปีจึงว่าแก่เทียวหุยว่า “เจ้าจะคิดทำทั้งนี้ก็เหมือนหนึ่งคนหาปัญญามิได้” (พระคลัง (หน) 2545: 190 - 192)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความเด็ดขาด จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีเมื่อได้รับหนังสือจากใจใจให้ฆ่าลิโป้ เทียวหุยรู้เข้าก็คิดจะฆ่าให้ได้ ทั้งที่เล่าปีได้บอกเหตุผลให้เทียวหุย กวนอูได้รู้ถึงอุบายของใจใจที่จะให้ฆ่าลิโป้ แต่เทียวหุยก็ยังจะคิดฆ่าลิโป้ให้ได้ เมื่อลิโป้มาแสดงความยินดีกับเล่าปีที่ได้เป็นเจ้าเมือง เทียวหุยก็แสดงอารมณ์เกรี้ยวกราดจะฆ่าลิโป้โดยไม่เกรงอำนาจเล่าปี ด้วยการไปบอกลิโป้ให้รู้ว่าใจใจมีหนังสือมาให้ฆ่าลิโป้เสีย ทำให้ลิโป้เกิดความระแวงไม่ไว้ใจเล่าปี ทั้งที่เล่าปีเก็บเรื่องนี้เป็นความลับ เพื่อที่จะให้ลิโป้ได้อยู่กับตนเองไว้คานอำนาจของใจใจ เมื่อลิโป้รู้ความจริงเช่นนี้ ทำให้เล่าปีต้องทำเป็นแสดงความบริสุทธิ์ใจโดยเอาหนังสือใจใจมาให้ลิโป้ดู และบอกว่าตนนั้นไม่เคยคิดที่จะทำร้ายลิโป้ ทำให้สถานการณ์ที่เทียวหุยทำไว้คลี่คลาย

ลง แต่ผลครั้งนี้ทำให้ลิโป้ไม่พอใจเล่าปี และคิดอยู่ในใจเสมอว่าหากมีโอกาสจะต้องชิงลงมือทำร้ายเล่าปีก่อน เพื่อชิงความได้เปรียบทางการเมืองให้แก่ตนเอง

2.5.4 การขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ และคุณธรรมความเด็ดขาด

เล่าปีได้ขาดคุณธรรมสองตัวนี้ แล้วทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีรับลิโป้ให้มาอยู่ด้วย

เมื่อเล่าปีได้เป็นเจ้าของเมืองซีจิวอยู่นั้น ลิโป้ได้แพะส่งความใจโชนินมาจะขออาศัยอยู่กับเล่าปี เล่าปีรู้ข่าวลิโป้ว่าจะมาขออาศัยอยู่ด้วยจึงปรึกษาแก่นายทหารทั้งปวงว่า จะออกไปรับลิโป้ให้มาอยู่ด้วย บิดก็จึงว่า “น้ำใจลิโป้นั้นหยาบซำร้ายกาจดังเสือ บัดนี้ตกถึงอยู่ท่านจะไปรับขึ้นมาไว้ไม่นานไปมีกำลังขึ้นก็จะทำอันตรายแก่คนทั้งปวง” เล่าปีจึงตอบว่า “ใจโชนินน้ำใจก็หยาบซำ แล้วเป็นใหญ่อยู่ฝ่ายหัวเมืองตะวันออก ลิโป้ไปรบได้เมืองกุนจิว เมืองเราจึงพลอยได้ความสุขด้วย หากไม่ใจโชนินจะยกมารบเมืองเรา ครั้งนี้ลิโป้ได้บายหน้ามาหาเราแล้ว ครั้นจะมิรับไว้ ซ้ำเหมือนคนหาไมตรีไม่” เตียวหุยจึงว่า “น้ำใจท่านอารีต่อคนทั้งปวงจะรับลิโป้เข้ามาไว้ก็ตามเถิด แต่ให้คิดระวังเหตุผลจงดี” แล้วเล่าปีก็พาทหารออกไปรับลิโป้เข้ามาในเมือง ทั้งสองคนได้พูดคุยกัน เล่าปีจึงพูดว่า “โตเกือบถึงแก่ความตายแล้ว และเมืองซีจิวนี้เราอยู่ปกป้องรักษาไว้ เพราะหาผู้ใดจะเป็นผู้ใหญ่มิได้ บัดนี้ตัวท่านมาแล้วก็สมควรที่จะว่าราชการเมือง เรามีความยินดีจะยกเมืองซีจิวให้ท่าน ท่านจะได้ทำการสืบไป” ว่าแล้วเล่าปีก็ยกตราสำหรับเมืองให้ลิโป้ ลิโป้จะรับตราจากเล่าปี แต่เล่าปีเห็นเตียวหุย กวนอู ทำแสดงสีหน้าโกรธอยู่ ลิโป้จึงทำเป็นหัวเราะ แล้วตอบว่า “ตัวข้าพเจ้าเป็นแค่ทหาร ซึ่งจะว่าราชการบ้านเมืองนั้นเหนือปัญญานัก” ดันกั๋งที่ปรึกษาของลิโป้เห็นดังนั้นจึงว่า “ธรรมดาเป็นแขกมาหาท่าน แล้วหรือจะบังอาจเก็บเอาทรัพย์สินสิ่งของเจ้าเมืองไปด้วยนั้นหาควรไม่ และตัวลิโป้ซึ่งมาอยู่ในสำนักท่าน ซึ่งจะคิดชิงเอาเมืองนี้หามิได้ ท่านอย่าสงสัยเลย” เล่าปีจึงสั่งให้ทหารจัดโต๊ะเลี้ยงลิโป้ แล้วจัดแจงบ้านให้ลิโป้อยู่ ครั้นเวลาตอนเช้าลิโป้จึงชวนเล่าปีมากินเลี้ยง แล้วให้บุตรภรรยาตาม่านับเล่าปี แต่เล่าปีบอกว่าไม่ต้อง ลิโป้จึงบอกว่า “น้องเราจงให้บุตรภรรยาเราคำนับเถิด” เตียวหุยได้ฟังลิโป้พูดดังนั้นก็โกรธ จึงร้องตวาดว่า “ตัวนี้เป็นโจนจึงบังอาจเรียกพี่กูว่าเป็นน้อง พี่กูเป็นเชื้อพระวงศ์ อุปมาเหมือนต้นไม้ทองใบแก้ว ซึ่งตัวอวดว่ากล้าหาญจงออกไปลองฝีมือกันดูสักสามร้อยเพลง” เล่าปีจึงห้ามปรามเตียวหุย กวนอูจึงพาเตียวหุยออกไปข้างนอก แล้วเล่าปีก็ขอโทษลิโป้ที่เตียวหุยว่ากล่าวเช่นนี้ ลิโป้ได้แต่สั่นศีรษะ เล่าปีจึงขอตัวกลับ แต่เวลากลับนั้น พอเดินมาถึงกลางทางไม่เห็นเตียวหุย เตียวหุยนั้นได้ขับม้าราทวนไปร้องทำทนายลิโป้ที่หน้าบ้าน เล่าปีกลัวเตียวหุยจะก่อเรื่องจึงให้กวนอูไปตามมา พอรุ่งเช้าลิโป้จึงไปพบเล่าปีแล้วว่า “เดิมมาขออาศัยท่านก็ยอมให้อยู่ บัดนี้เตียวหุยน้องท่านไปว่ากล่าวหยาบซำดูหมิ่นเรา เราจะอยู่สืบไปก็

เคื่องใจท่าน เราจะลาท่านไปอยู่ที่อื่นแล้ว” เล่าปีจึงตอบว่า “ท่านจะไปอยู่ที่อื่นนั้น ความครหานินทาก็จะอยู่แก่เรา ซึ่งเดียวหุยเป็นใจหนุ่มได้วักกล่าวหยาบซ้ำต่อท่านนั้น วันอื่นเราจะพาตัวเดียวหุยไปขอขมาท่าน ถ้าท่านมีฟังก็ให้ไปอยู่เมืองเสียวพ่ายเถิด แต่ที่นั่นเป็นเมืองน้อยขึ้นแก่เมืองนี้ ถ้าขาดข้าวปลาอาหารเราจะให้เอาไปส่ง” ลีไป่ได้ฟังดังนั้นก็ดีใจ จึงได้พาครอบครัวและทหารไปอยู่เมืองเสียวพ่าย (พระคัมภีร์ (หน) 2545: 163 - 165)

จากเหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ และขาดคุณธรรมความเด็ดขาด จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากกรที่เล่าปีได้ให้ลิไป่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วย ก็เพราะไม่ต้องการให้คนทั้งปวงต่อว่าตนว่าไม่มีน้ำใจต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งขัดกับภาพพจน์ของตนที่เป็นคนมีน้ำใจกว้างขวางแก่คนทั้งปวง และอย่างน้อยลิไป่ก็เคยเป็นคนทำให้จิตใจถอยทัพไปคราวก่อน¹ จนทำให้เล่าปีได้เป็นเจ้าเมืองซีจิว แต่การที่เล่าปีได้ให้ตราเจ้าเมืองแก่ลิไป่เพื่อจะยกเมืองซีจิวให้ นั้น ถือว่าเล่าปีขาดความสุ่มรอบคอบอย่างมาก ถึงแม้บางคนจะวิเคราะห์ว่าเล่าปีจะลงใจลิไป่ หรือเป็นการดักคอบไว้ไม่ให้ลิไป่คิดจะมาแย่งเมืองของตน แต่ทว่ากรที่เล่าปีทำเป็นจะยกเมืองให้แก่ลิไป่นั้น เล่าปีตัดสินใจผิดพลาดอยู่มากทีเดียวที่ท่าเช่นนั้น เพราะว่าเล่าปีลงใจกับคนผิดไป จะเอาคนทุกคนมาเป็นบรรทัดฐานเดียวกับตนนั้นไม่ถูกต้อง ถ้าเหตุการณ์นี้ลิไป่ไม่เกรงใจกวนอูกับเดียวหุย แล้วรีบรับตราเจ้าเมืองเอาไว้ เล่าปีที่เป็นคนรักษาคำพูดก็ต้องยกเมืองให้แก่ลิไป่ไปอย่างไม่มีทางเลือก การสูญเสียอำนาจครั้งยิ่งใหญ่ของเล่าปีก็จะเกิดขึ้นอย่างไม่น่าจะเกิด เพราะการขาดความสุ่มรอบคอบของเล่าปี เล่าปีอาจจะคิดว่าลิไป่จะต้องมีความเกรงใจตน แต่เล่าปีคงลืมไปว่านิสัยของลิไป่เป็นคนโลกเห็นแก่ตัว และชอบเนรคุณต่อผู้มีพระคุณ ถ้าลิไป่เป็นคนเกรงใจเล่าปีจริง ขณะที่เล่าปีจะยกเอาตราสำหรับเจ้าเมืองให้แก่ลิไป่ ลิไป่จะต้องปฏิเสธทันที เพราะเป็นไปไม่ได้เลยที่เล่าปีจะยกเมืองให้อย่างง่าย ๆ และตนก็เพียงจะมาขออาศัยอยู่ด้วย แต่ลิไป่กลับขยับมือเตรียมจะรับเอาตราสำหรับเจ้าเมืองทันที แต่ติดอยู่ที่กวนอูกับเดียวหุยที่แสดงออกถึงความไม่พอใจต่อลิไป่ให้เห็น ลิไป่จึงทำเป็นปฏิเสธ ถ้าไม่ติดกวนอูกับเดียวหุย เมืองซีจิวก็ต้องตกอยู่กับลิไป่แล้ว

จะเห็นว่าการที่เล่าปีพยายามทำตัวให้มีคุณธรรมเป็นที่รักแก่คนทั้งปวง แต่ขาดซึ่งคุณธรรมความสุ่มรอบคอบนั้น เกือบทำให้เล่าปีต้องสูญเสียอำนาจไป อาจกล่าวได้ว่าการที่เล่าปีได้ใช้สิ่งที่ดีว่าเป็นสิ่งที่ดี (ในทางศีลธรรม) เพื่อให้ตนเป็นที่รักแก่คนทั้งปวงในทางที่ผิดนั้น สิ่งที่ใช้นั้นก็ทำให้เกิดผลเสียให้แก่เล่าปีได้เหมือนกัน

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่จิตใจกวนอูไปรบกับเมืองซีจิวแก่แค้นให้แก่บิดาตน หน้า 138 - 140

การขาดคุณธรรมความเด็ดขาดในเหตุการณ์นี้ เป็นสิ่งที่ทำให้เล่าปีต้องสูญเสียอำนาจไปจะเห็นได้จากที่เล่าปีไม่สามารถใช้ความเด็ดขาดปกครองเดี่ยวหุ่ยให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ ทำให้เดี่ยวหุ่ยก่อเรื่องกับลิโป้ จนทำให้เหตุการณ์บานปลาย ลิโป้คิดจะไปอยู่ที่อื่น เล่าปีกลัวจะถูกครหานินทาจึงให้ลิโป้ไปอยู่เมืองเสียวพาย

การที่เล่าปีให้ลิโป้ไปอยู่เมืองเสียวพายในครั้งนี้เป็นการตัดสินใจที่ขาดความสุ่มรอบคอบอย่างมาก กล่าวคือ เล่าปีได้ยกเมืองเสียวพายให้แก่ลิโป้ไปเสียแล้ว ถึงแม้เมืองเสียวพายจะเป็นเมืองขึ้นแก่เมืองซีจิว แต่การที่ให้ลิโป้ไปอยู่เมืองเสียวพายก็เท่ากับว่าเล่าปีให้ลิโป้มีสิทธิ์ขาดในการปกครองเมืองเสียวพาย เมื่อลิโป้ได้ปกครองเมืองเสียวพาย ก็ทำให้เล่าปีต้องเสียอำนาจทางการปกครองเมืองเสียวพายไป และไม่สามารถควบคุมลิโป้ให้อยู่ในอำนาจของตนได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาดอย่างมากของเล่าปี

สรุปได้ว่าความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองของเล่าปีครั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่เล่าปีพยายามทำตัวให้เป็นที่รักแก่คนทั้งปวง โดยนำสิ่งที่คิดว่าดี (ในทางศีลธรรม) มาใช้กับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างไม่เหมาะสม และการขาดซึ่งคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ และคุณธรรมความเด็ดขาด ทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปีอพยพราษฎรหนีทัพโจโจ

เล่าปีจึงเมื่อย้ายมาอยู่เมืองซงหยงเห็นทัพโจโจยกมาทางนี้ก็คิดกลัวโจโจจึงได้เข้าอ่อนน้อมโจโจ เล่าปีรู้เข้าก็ตกใจสถานการณ์ก็คับขัน อี้เจี๋ยจึงออกอุบายให้เล่าปีทำเป็นแก๊งจะไปค้ามนุษย์เล่าปีเยว เมื่อเล่าปีออกมารับก็ให้จับตัวเล่าปีไปเสีย แล้วเข้ายึดเมืองก็จะได้โดยง่าย ซงเบ้งเห็นชอบด้วย แต่เล่าปีได้ฟังดังนั้นก็ร้องไห้แล้วว่า “เล่าปีเยวผู้ที่เราเมื่อป่วยหนักอยู่นั้นก็ได้หาไปว่ากล่าวฝากลูกเต้าทั้งปวง แลบัดนี้เล่าปีเยวหาบุญไม่แล้ว เราจะกลับทำร้ายแก่นบุตรซิงเฮาเมืองนั้นดูมิควร แม้ชีวิตยังมีตายก็จะดูหน้าคนมิเต็มตา” เล่าปีเห็นเมืองซินเอี้ยคับขันจึงย้ายไปอยู่เมืองอ้วนเซีย ซงเบ้งจึงแนะนำให้เล่าปีประกาศป่าวร้องแก่ราษฎรให้อพยพไปเมืองอ้วนเซีย ก่อนที่โจโจจะยกทัพมาทำร้าย ราษฎรทราบข่าวต่างก็อพยพตามเล่าปีไปเป็นจำนวนมาก ฝ่ายโจโจก็คิดจะเอาใจราษฎรบ้าง จึงใช้ให้ซีซีไปเกลี้ยกล่อมเล่าปีให้มาอ่อนน้อมเสีย เพื่อไม่ให้ราษฎรต้องได้รับความเดือดร้อน หากมาอ่อนน้อมจะให้อยู่ตามปกติสุข ซีซีได้มาแจ้งให้เล่าปีทราบ และได้เล่าความจริงให้เล่าปีได้รู้ว่าแท้จริงแล้วโจโจหวังจะเอาใจราษฎร แต่มิได้มีใจสุจริตตามที่พูด แล้วซีซีก็ลากลับไป เล่าปีปรึกษาแก่ซงเบ้งเห็นว่าเมืองอ้วนเซียจะต้านทัพโจโจไม่ได้จึงจะยกหนีข้ามฝากไปยังเมืองซงหยงเพื่อเป็นที่มั่น เล่าปีได้ป่าวร้องราษฎรทั้งปวงที่ติดตามมาว่าจะย้ายไปอยู่เมืองซงหยง

ถ้าผู้ใดจะไปด้วยก็ไป ถ้ามีสมัครใจก็ให้ตามอริยาศัยเถิด ราษฎรทั้งปวงต่างก็รักเล่าปีร้องให้ตามเล่าปีไปจนสิ้น การเดินทางของเล่าปีเป็นไปด้วยความล่าช้า เพราะเล่าปีเป็นห่วงราษฎรที่ติดตามมาด้วย เล่าปีได้พาทหารและราษฎรมาถึงหน้าเมืองซงหยง แล้วร้องขอให้เล่าปีเปิดประตูเมืองเพื่อจะขอเข้าไปอาศัยอยู่ด้วย ฝ่ายทหารของซัวมอที่เฝ้าอยู่บนหอรบก็ยิงเกาทัณฑ์มาให้เข้า ส่วนทหารที่อยู่ในเมืองเห็นดังนั้นก็คุมทหารมาไล่ทหารของซัวมอแตกหนีไป แล้วเปิดประตูให้เล่าปีเข้าเมือง ส่วนทหารของซัวมอก็ไม่ให้เล่าปีเข้าเมือง ซัวมอได้คุมทหารมา แล้วทั้งสองฝ่ายก็สู้รบกันจนซูลมุนเล่าปีเห็นดังนั้นก็คิดเสียใจที่ทำให้คนในเมืองต่อสู้กัน ถ้าขึ้นเข้าไปราษฎรก็คงจะได้รับความเดือดร้อน เล่าปีจึงไม่ยอมเข้าไปแล้วพาทหารและราษฎรยกไปเมืองกังเหลง ราษฎรในเมืองซงหยงเห็นเกิดจลาจลขึ้นต่างก็อพยพหนีตามเล่าปีไปเป็นจำนวนมาก ม้าใช้ได้มาบอกเล่าปีว่าโจโฉยกทัพตามมาใกล้จะทันแล้ว ขอให้ทิ้งอาณาราษฎรแล้วรีบหนีไปก่อน เมื่อถึงเมืองกังเหลงแล้วจึงจะป้องกันโจโฉได้ เล่าปีได้ฟังดังนั้นก็ร้องให้แล้วว่า “ประเพณีผู้มีปัญญาปรารถนาจะคิดการใหญ่หลวงนั้น ก็ยอมจะปกป้องอาณาประชาราษฎรทั้งปวงเป็นเค้าจึงจะสำเร็จประโยชน์ แลบัดนี้อาณาประชาราษฎรทั้งปวงมีความเอ็นดูเรา ผู้ติดตามมาได้ความลำบาก อันจะทิ้งเสียนั้นเราทิ้งไม่ได้” ราษฎรได้ฟังเล่าปีพูดดังนั้นก็รักเล่าปีอย่างมาก เมื่อเล่าปีเดินทางหนีโจโฉอยู่นั้น ชงบ้งได้แยกกับเล่าปีเพื่อไปขอความช่วยเหลือจากเล่าปีอีกทางหนึ่ง ฝ่ายโจโฉได้ยกทัพไล่ตามใกล้เข้ามา เมื่อเล่าปีเดินทางอยู่นั้นก็เกิดลมหัวด้วนพัดหอบเอาพงคลี่ฟุ้งตลบขึ้นไปตรงหน้าม้า เล่าปีตกใจจึงถามที่ปรึกษาว่า “เหตุดังนี้จะดีร้ายประการใด” กันหยงจึงจับตาดูแล้วบอกว่า “เหตุเป็นทั้งนี้ร้ายนักเวลากลางคืนวันนี้ภัยจะมาถึงท่านเป็นมั่นคง ขอให้ท่านทิ้งครอบครัวอพยพเสียรีบหนีไปก่อนเอาตัวรอดเถิด” เล่าปีจึงว่า “เสียแรงได้หอบหัวคนทั้งปวงมาแต่เมืองซินเอี้ยจนถึงที่นี่แล้วและจะทิ้งเสียเอาตัวรอดนั้นเรามีชีวิตที่จะทำได้” กันหยงจึงว่า “ถ้าท่านมีฟังคำข้าพเจ้าก็ภัยก็จะมาถึงตัว” ครั้นเวลาประมาณสามยาม ทหารโจโฉได้ยกมาทัน เล่าปี เตียวหุยคุมทหารเข้าสู้รบกับทหารโจโฉจนถึงเช้า เล่าปีสู้ทหารโจโฉไม่ได้ก็แตกหนีไป ส่วนราษฎรและทหารเล่าปีต่างก็พลัดหลงกันมีคนล้มตายเป็นอันมาก ต่างก็ร้องให้อ้ออิงทั่วไปหมด ส่วนครอบครัวของเล่าปีที่จุล่งคอยคุ่มครองมาก็พลัดหลงกัน เล่าปีได้รับความลำบากอย่างมาก จนร้องให้และพูดว่า “คนทั้งหลายมาพลอยจับหายล้มตายเพราะเราผู้เดียว ทั้งบุตรภรรยาครอบครัวของเราจะตายอยู่ที่แห่งใดก็มีให้เห็นแก่ตา” (พระคลัง (หน) 2545: 552 - 568)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความเด็ดขาด และขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีไม่ใช้ความเด็ดขาดซึ่งความได้เปรียบในทางการเมือง ด้วยการชิง

เอาเมืองซงหยงและเมืองเกงจิวเอาไว้เป็นฐานที่มั่นเพื่อป้องกันการโจมตีของโจโจ แต่เล่าปี่กลับไม่ทำ เพราะกลัวจะถูกครหาว่าชิงเอาเมืองของบุตรเล่าเปียวที่เป็นแค่เดียวกัน

จากการที่เล่าปี่เสียเปรียบทางการเมืองให้แก่โจโจ เล่าปี่ยังคงพยายามทำตัวให้เป็นที่รักด้วยการเอาราชภรรยาติดตามไปด้วย โจโจคิดจะเอาโจราชภรรยาบ้าง แต่เล่าปี่ก็ไม่ยอมแพ้โจโจด้วยการเอาราชภรรยาเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่ตนเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ทำให้เล่าปี่เดินทัพล่าช้าพอมาถึงเมืองซงหยง เล่าปี่มีโอกาสเข้าเมืองซงหยงได้ แต่กลับไม่รีบยึดเมืองเอาไว้ ทำให้เสียโอกาสหาที่มั่นป้องกันตนเองและราชภรรยา โดยเห็นว่าจะทำให้ทุกคนเดือดร้อน ทำให้เล่าปี่ต้องระหกระเหินหนีภัยต่อไป

พอม้าใช้บอกแก่เล่าปี่ว่าโจโจยกทัพใกล้จะทันอยู่แล้ว ขอให้เล่าปี่ทิ้งอาณา-
ราชภรรยาที่ตามมาก่อน แล้วให้รีบไปให้ถึงเมืองกังเหลงจะได้มีที่มั่นป้องกันโจโจได้ เล่าปี่ก็ไม่ยอมตัดสินใจทิ้งราชภรรยาทั้งที่ตนจะมีอันตราย และยังพูดเอาราชภรรยาอีก

พอมีเกิดเหตุลมหัวด้วนพัดตรงหน้าม้าเล่าปี่ ที่ปรึกษาได้บอกเหตุทั้งนี้ เป็นลางบอกเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้น ขอให้เล่าปี่ทิ้งราชภรรยาเสียก่อน แล้วให้หนีเอาตัวรอดจึงจะพ้นภัย แต่เล่าปี่ก็ไม่คิดที่จะรักษาชีวิตของตนเองและทหารให้ปลอดภัย กลับเป็นห่วงราชภรรยาที่ติดตามมา ด้วยว่าจะได้รับความลำบาก โดยขาดความคุ้มครองรอบคอบในทางการเมืองที่ตนจะได้รับ ถ้าหากเล่าปี่รีบพาทหารไปให้ถึงเมืองกังเหลงหาที่มั่นก่อน ความพินาศของเล่าปี่อย่างในเหตุการณ์นี้ก็ จะไม่เกิดขึ้น

จะเห็นว่า การที่เล่าปี่ทำตัวให้เป็นที่รักแก่ราชภรรยาโดยขาดความเด็ดขาด และขาดความคุ้มครองรอบคอบจนทำให้ทหารและราชภรรยาต้องมาล้มตายเป็นจำนวนมาก และตัวเองเกือบจะเอาชีวิตไม่รอดนั้น การทำตัวให้เป็นที่รักของเล่าปี่นี้กลายเป็นการทำร้ายคนที่ตัวเองรัก ในที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่คิดว่าเป็นคุณธรรม (ทางศีลธรรม) หากนำมาใช้ไม่เหมาะสมกับ เหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองแล้ว ผลที่ได้ก็จะกลายเป็นสิ่งที่เลวร้ายได้เช่นกัน

2.5.5 การขาดคุณธรรมความเข้มแข็ง และคุณธรรมความเด็ดขาด เล่าปี่ ได้ขาดคุณธรรมสองตัวนี้ แล้วทำให้เล่าปี่ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ได้เสียเมืองอันห้อก้วน

เมื่อเล่าปี่ได้รับการแต่งตั้งให้ไปเป็นเจ้าเมืองอันห้อก้วน เล่าปี่จึงให้ทหารซึ่ง มาด้วยกันนั้นกลับไปอยู่ตามเดิม เอาไว้แต่คนสนิทประมาณยี่สิบคน แล้วพากวนอูกับเตียวหุยกับ คนยี่สิบคนไปอยู่เมืองอันห้อก้วน เมื่อเล่าปี่ไปอยู่ที่เมืองอันห้อก้วนได้ประมาณเดือนเศษ เล่าปี่ได้

ปกครองเมืองให้อาณาประชาราษฎร์ไม่ให้มีคดีความต่อกัน ที่มีก็ให้น้อยลง ราษฎรทั้งปวงอยู่อย่างมีความสุข และยกมือไหว้สรรเสริญเล่าปีเป็นอันมาก ต่อมาประมาณเดือนหนึ่งมีหนังสือรับสั่งให้ตึกอ้อมมาถึงเล่าปีว่าถ้าเป็นไพร่ได้เลื่อนที่เป็นขุนนางหัวเมืองขึ้นแล้ว จะเรียกเอาส่วย เล่าปีได้ออกมาต้อนรับแล้วถามข้อราชการ ตึกอ้อมมิได้เกรงเล่าปี เมื่อบอกข้อราชการแล้วก็พูดดูถูกเล่าปี กวนอุกับเตียวหุยเห็นดังนั้นก็โกรธแต่ไม่ได้ว่าประการใด เล่าปีจึงปรึกษากับปลัดว่า ตึกอ้อมถือรับสั่งมาว่าดังนี้ควรจะทำประการใด ปลัดจึงตอบว่า ตึกอ้อมทำตัวแบบนี้หวังจะเอาสินบนเป็นประโยชน์แก่ตัว เล่าปีจึงว่า “ตั้งแต่มาเป็นผู้รักษาเมืองนี้ จะได้ค่าธรรมเนียมและเบียดเบียนด้ายสักเส้นหนึ่ง เข็มเล่มหนึ่งแก่อาณาประชาราษฎร์ให้ได้รับความเดือนร้อนหามิได้ จะเอาสิ่งใดมาให้สินบนแก่ตึกอ้อมนั้นก็ขัดสนอยู่แล้ว” ครั้นรุ่งขึ้นตึกอ้อมได้เอาตัวปลัดลอบมาขู่เชิญโบยตี จะให้ปลัดนั้นกล่าวหาเล่าปีว่าข้อราชการแต่ปลัดก็ไม่ยอมกล่าวหาเช่นนั้น เล่าปีรู้เข้าก็จะไปหาตึกอ้อม แต่นายประตูห้ามไว้ไม่ให้เข้าไป เล่าปีจึงกลับมาที่อยู๋ ตอนที่ตึกอ้อมโบยตีปลัดอยู่นั้น เตียวหุยได้กินสุราแล้วขี่ม้าจะไปเที่ยวเล่น ครั้นมาถึงประตูที่อยู๋ เตียวหุยเห็นผู้คนมุงดูเป็นจำนวนมาก จึงเข้าไปถามผู้คนบริเวณนั้นว่าเกิดเหตุใด ผู้คนบริเวณนั้นจึงบอกว่าตึกอ้อมให้เอาปลัดมาโบยตีให้ชัတ်ว่าเล่าปีข้อราชการ ครั้นจะเข้าไปขอโทษ นายประตูก็ไม่ให้เข้าไปแล้วตีข้าพวกเราอีก เตียวหุยได้ยินดังนั้นก็โกรธแล้ววิ่งไปที่ประตู นายประตูห้ามไว้เตียวหุยก็ไม่ฟัง ครั้นเข้ามาได้เห็นปลัดถูกมัดมือมัดเท้าอยู่ และเห็นตึกอ้อมนั่งอยู่บนเก้าอี้ เตียวหุยร้องทวาดว่า “อ้ายขี้ฉ้อใหญ่มีงูจ๊กกูหรือไม่ว่” ตึกอ้อมตกใจเงยขึ้นเห็นเตียวหุย ยังไม่ทันตอบประการใด เตียวหุยได้ฉีกผมกระซางหัวตึกอ้อมแล้วลากออกมา แล้วเอาผมตึกอ้อมผูกกับหลักม้าแล้วเอากิ่งสนมาตีตึกอ้อมอย่างสาหัสจนเล่าปีได้ยินแล้วออกมาดูเห็นเตียวหุยตีตึกอ้อมก็ตกใจ จึงถามว่า “เอาตึกอ้อมมาตีทำไม” เตียวหุยบอกว่า “ไฉนมันขี้ฉ้อ เป็นคนหยาบช้าปล่อยมันไว้มิได้ ต้องตีเสียให้ตาย” ตึกอ้อมได้ร้องขอให้เล่าปีช่วย เล่าปีเห็นดังนั้นก็คิดสงสารมีใจเมตตาหาความพยาบาลมิได้ จึงห้ามเตียวหุย เตียวหุยก็หยุดลงมือ กวนอุจึงบอกเล่าปีให้ฆ่าตึกอ้อมเสีย แล้วหนีไปอยู่เมืองอื่น เล่าปีเห็นชอบด้วย จึงกลับเข้าไปเอาตราสำหรับเมืองมาผูกคอตึกอ้อมไว้ แล้วพูดว่า “บัดนี้เราไม่พอใจอยู่ทำราชการแล้ว เอ็งจงเอาตรานี้ก็กลับไปเมืองด้วยเถิด เราจะไปอาศัยเมืองที่อาศัยแห่งเรา” แล้วเล่าปี กวนอุ เตียวหุยและพรรคพวกยี่สิบคนก็ไปจากเมืองอันห่อแก้ว เมื่อตึกอ้อมมาถึงเมืองเต็งจิว ได้เล่าความที่ผ่านมาให้เจ้าเมืองเต็งจิวทราบ เจ้าเมืองเต็งจิวจึงให้มีหนังสือไปทุกหัวเมืองให้จับเล่าปี กวนอุ เตียวหุย สามคนกระทำผิดส่งเข้ามา ครั้นเล่าปีทราบเรื่องว่าตนถูกประกาศจับ เล่าปีจึงหนีไปหาเล่ากึ่งเจ้าเมืองได้จิวซึ่งเป็นแซ่เดียวกัน เพื่อหลบภัยในครั้งนี้ (พระคลัง (หน) 2545: 20 - 23)

จากเหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความเข้มแข็ง และขาดคุณธรรมความเด็ดขาดจึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีไม่ยอมเอาทหารของตนที่ได้เคยร่วมรบกันมาไปอยู่เมืองอันห่อแก้วด้วย เล่าปีเอาไปเพียงแค่น้อยคน เพื่อจะให้ทหารที่เหลือกลับไปบ้านหาครอบครัว เพื่อให้เห็นว่าเล่าปีมีใจรักผู้ใต้ปกครองของตน แต่การที่เล่าปีทำเช่นนี้ทำให้กำลังของเล่าปีมีน้อยลง และขาดความเข้มแข็ง ซึ่งจะไม่เป็นผลดีในการรักษาอำนาจ และการให้ได้มาซึ่งอำนาจของเล่าปีที่จะมีต่อไปในภายหน้า เมื่อเล่าปีได้มาอยู่เมืองอันห่อแก้ว เล่าปีไม่ได้ตั้งใจที่จะเสริมสร้างฐานอำนาจของตนให้เข้มแข็งเล่าปีพยายามทำแต่ให้ตนเป็นที่รักแก่ราษฎรเพียงอย่างเดียว โดยไม่คิดสร้างสมทรัพย์สินเอาไว้เป็นฐานกำลังของตน เมื่อตึกอ้วมาเก็บเอาส่วยจึงไม่มีให้ เมื่อตึกอ้วมาตวัดปลัดมาโบยตีเพื่อให้ขัดทอต่อเล่าปีว่าข้าราชการ พ่อเดี่ยวยุมาพบเข้าจึงก่อเรื่องขึ้น โดยเอาตวัดอ้วมาโบยตีโดยไม่ปรึกษาหรือเกรงกลัวอำนาจเล่าปีที่อยู่ในฐานะเจ้าเมืองแต่อย่างใด จนทำให้เหตุการณ์บานปลาย

จะเห็นว่าเล่าปีเมื่อมาอยู่เมืองอันห่อแก้ว เล่าปีไม่ได้ใช้ความเด็ดขาดในการปกครองแต่อย่างใด เล่าปีพยายามทำแต่ให้ตนเป็นที่รักแก่คนทั้งปวง เมื่อเล่าปีขาดความเด็ดขาดในการปกครอง จึงทำให้เดี่ยวยุขาดความยำเกรงในตัวเล่าปีที่อยู่ในฐานะเจ้าเมืองทำให้เดี่ยวยุกำเริบคิดว่าตนนั้นเป็นน้องร่วมสาบานของเล่าปี คิดจะทำอะไรก็ได้โดยขาดความสุ่มรอบคอบ โดยไม่คิดว่าเล่าปีจะได้รับความเดือดร้อนแต่อย่างใด เมื่อเดี่ยวยุเอาตึกอ้วมาโบยตีซึ่งเป็นผู้ถือรับสั่งพระเจ้าเลนเต้ จึงทำให้เล่าปีต้องได้รับความเดือดร้อน ต้องสูญเสียเมืองอันห่อแก้ว และต้องกลายเป็นนักโทษหนีการตามจับของทางการอย่างไม่น่าจะเกิดขึ้น

2.5.6 การขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ คุณธรรมการเอาชนะตนเอง และคุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ เล่าปีได้ขาดคุณธรรมสามตัวนี้ แล้วทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่เล่าปียกทัพไปทำสงครามกับซุนกวน

เมื่อเล่าปีตัดสินใจยกทัพไปทำสงครามกับซุนกวนโดยที่ไม่ยอมฟังคำทัดทานของซุนนางทั้งปวงแล้ว เล่าปีก็สั่งให้เดี่ยวยุไปเกณฑ์ทหารที่เมืองล่งจิวมาสมทบ เดี่ยวยุด้วยอารมณ์โกรธแค้นซุนกวนที่ฆ่ากวนอูจึงสั่งให้ฮอมเกียงกับเตียวตาดเตรียมทหารไว้ให้พร้อมในวันรุ่งขึ้น แต่ฮอมเกียงกับเตียวตาดเกรงว่าเตรียมไม่ทันจึงขอให้เดี่ยวยุขยายเวลาให้ เดี่ยวยุได้ฟังดังนั้นก็โกรธจึงสั่งให้ทหารตีฮอมเกียงกับเตียวตาด และคาดโทษไว้หากวันรุ่งขึ้นเตรียมทหารไม่ทันจะฆ่าเสีย ฮอมเกียงกับเตียวตาดเกรงอาญาเดี่ยวยุ จึงคิดวางแผนฆ่าเดี่ยวยุ เวลาค่ำเดี่ยวยุดื่มสุราเมาหนักหลับไป ฮอมเกียงกับเตียวตาดจึงลอบไปตัดศีรษะเดี่ยวยุแล้วเอาไปให้ซุนกวน พอเล่าปีรู้ว่าเดี่ยวยุถูกฆ่าตายแล้วศีรษะอยู่ที่ซุนกวนก็โกรธซุนกวนมากนัก เล่าปีจึงยกทัพเจ็ดสิบห้าหมื่น

ไปทำสงครามกับซุนกวน ซุนกวนนั้นเกรงกลัวกองทัพเล่าปี่ จึงให้ทหารมาขอเกลี้ยกล่อมเล่าปี่แต่เล่าปี่ไม่ฟังและคิดจะฆ่าซุนกวนให้ได้ ซุนกวนจึงให้ทหารยกกองทัพออกมาสู้รบกับเล่าปี่ แต่ด้วยความเข้มแข็งของกองทัพเล่าปี่กองทัพซุนกวนก็พ่ายแพ้ และเล่าปี่ยังฆ่าพั่วเจียง ม้าต่ง บิฮอง และเปาสูหยิน แก่แก่นให้แก่กวนอูได้ ซุนกวนเห็นจะสู้กองทัพเล่าปี่ไม่ได้จึงเอาศิระชะเตียวหุยใส่หีบไม้หอมและจับตัวเอาหอมเกียงกับเตียวตาดที่ฆ่าเตียวหุยส่งให้แก่เล่าปี่ พร้อมทั้งดอกไม้เงินทองและหนังสือว่าจะคืนนางซุนสูหยินกับเมืองเกงจิ๋วให้ และจะช่วยกันกำจัดโจผี เมื่อเล่าปี่ได้ศิระชะเตียวหุยก็ฆ่าหอมเกียงกับเตียวตาดเช่นเตียวหุย และไม่ยอมรบไมตรีกับซุนกวน และจะยกทัพตีเมืองกังตั๋งให้ได้ ซุนกวนจึงให้ลกซุนเป็นแม่ทัพยกกองทัพมาสู้รบกับเล่าปี่ เมื่อเล่าปี่รู้ว่าลกซุนเป็นคนอายุน้อยและเป็นคนต้นคิดทำให้กวนอูตาย ก็โกรธจัดและคิดจะฆ่าให้ได้ เล่าปี่จึงให้ทหารไปร้องตำรบนหน้าค่ายลกซุน แต่ลกซุนไม่ยอมออกมารบ เล่าปี่ก็คิดว่าลกซุนกลัวตน เล่าปี่ก็กำเรบใหญ่จึงสั่งให้ทหารตั้งค่ายยาวเรียงกันไปเจ็ดพันเส้น เป็นค่ายสี่สิบค่าย ทหารที่ติดตามเล่าปี่ก็ได้ตัดทวนเล่าปี่ในการตั้งค่าย แต่เล่าปี่ก็ไม่ฟังและบอกว่าลกซุนกลัวจนไม่กล้าออกมารบ แล้วจะไปกลัวอะไรกับเด็กวานนี้ แล้วเล่าปี่ก็สั่งให้ตั้งค่ายเรือเรียงยาวไปถึงแดนเมืองกังตั๋ง ม้าเลี้ยงจึงขอเขียนแผนที่ไปให้ขงเบ้งดูในการตั้งทัพ เล่าปี่ก็อนุญาต เรื่องการตั้งทัพของเล่าปี่นี้ได้รู้ไปถึงโจผี โจผีได้พูดแก่ซุนนางของตัวเองว่า "เล่าปี่ไม่เข้าใจในการทัพจึงตั้งค่ายยาวไปถึงเจ็ดพันเส้น แม้ข้าศึกเข้ารบหัวท้ายจะช่วยกันได้หรือ เห็นจะเสียทีกับลกซุนเป็นมั่นคง เราคอยดูเถิด" ทางฝ่ายม้าเลี้ยงเมื่อมาถึงเมืองเสฉวน ก็เอาแผนที่การตั้งค่ายให้ขงเบ้งดู ขงเบ้งได้เห็นแผนที่การตั้งค่ายของเล่าปี่แล้วก็ตกใจ จึงเอามือตบลงโต๊ะแล้วว่า "กรรมแล้ว เห็นจะเสียแก่ลกซุนเป็นมั่นคง ใครช่างคิดอ่านให้เล่าปี่ตั้งค่ายดังนี้ ให้เอาตัวมาฆ่าเสีย" ม้าเลี้ยงจึงว่า "ผู้ใดจะคิดอ่านให้เรามีความคิดของเล่าปี่เอง ซึ่งว่าจะเสียแก่ลกซุนนั้นท่านเห็นประการใด" ขงเบ้งจึงว่า "เพราะตั้งค่ายแต่สี่สิบค่ายยาวไปถึงเจ็ดพันเส้นนั้น ถ้าข้าศึกเข้ารบแลจุดไฟขึ้นก็ตี จะไปช่วยกันได้หรือ ให้จัดค่ายร่นเข้ามาตั้งเสียใหม่แต่พอช่วยกันได้" แล้วขงเบ้งก็เขียนหนังสือให้ม้าเลี้ยงเอาไปให้เล่าปี่ ทางกองทัพของเล่าปี่ได้เกิดอัศจรรย์ ลมได้พัดเอาธงรบซึ่งปักแน่นล้มลงต่อหน้าที่นั่ง เล่าปี่ตกใจจึงถามที่ปรึกษาว่าจะเกิดเหตุใด ที่ปรึกษาจึงบอกว่าเหตุนี้เป็นเหตุร้าย ลกซุนจะยกทัพมาตีเป็นมั่นคงเล่าปี่ได้ยินดังนั้นจึงว่า "รบครั้งใดเราตีแตกไปทุกครั้ง ทหารมันตายเป็นอันมาก เห็นกลัวอยู่แล้วที่ไหนมันจะยกมาตีเรา" พอเล่าปี่พูดจบ ทหารลกซุนได้เข้าใจโจมตีค่ายของเล่าปี่ แล้วเอาเพลิงเผาค่ายในแต่ละค่าย กองทัพเล่าปี่มิได้ระวังตัวก็ป้องกันไม่ได้ ค่ายแต่ละค่ายก็ไม่สามารถยกทัพมาช่วยกันได้ทัน ค่ายแต่ละค่ายต่างก็แตก ทหารก็หนีตายกันอลหม่าน และได้ถูกฆ่าตายเป็นอันมาก เล่าปี่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ จึงต้องหนีตายไปอยู่เมืองเป็กเต้ (พระคัมภีร์ (หน) 2545: 1057 - 1098)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า เล่าปีขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ ขาดคุณธรรมการเอาชนะตนเอง และขาดคุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ จึงทำให้เล่าปีต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่เล่าปีได้เกณฑ์กองทัพมารบกับซุนกวนถึงเจ็ดสิบหมื่น จึงทำให้เล่าปีเชื่อมั่นว่ากองทัพของตนสามารถเอาชนะเมืองกังตั๋งได้ ทำให้การทำศึกครั้งนี้มีความกำเริบ ขาดความสุขุมรอบคอบ เมื่อเผชิญหน้ากันกับกองทัพซุนกวน กองทัพเล่าปีก็สามารถเอาชนะได้เป็นหลายครั้ง ทำให้เล่าปีมีความกำเริบได้ใจ และมั่นใจว่าตนเองจะเอาชนะซุนกวนได้ โดยการครั้งนี้เล่าปีไม่ได้คิดที่จะเอาชนะด้วยอุบาย แต่จะเอาชนะด้วยกำลังทหารเพียงอย่างเดียว เพื่อระบายแค้นที่ซุนกวนได้ทำร้ายน้องร่วมสาบานของตน เมื่อซุนกวนหมดหนทางสู้ จึงทำหนังสือมาอ่อนน้อม พร้อมด้วยเอาสิ่งของมาบรรณาการให้เล่าปี และจะคืนเมืองเกงจิ๋วให้ อีกทั้งจะร่วมกับเล่าปีทำสงครามกับโจผี แต่ด้วยความกำเริบของเล่าปีเห็นว่ากองทัพของตนมีความเข้มแข็งและได้เปรียบแก่ซุนกวน ประกอบกับเล่าปีมีความโกรธแค้นซุนกวนที่มาทำร้ายน้องร่วมสาบานของตน จึงได้ปฏิเสธไม่ยอมให้ซุนกวนมาอ่อนน้อม โดยไม่นึกถึงผลประโยชน์แห่งรัฐที่จะได้รับทำให้เล่าปีพลาดโอกาสที่จะได้เมืองเกงจิ๋วโดยง่าย

ถ้าเหตุการณ์นี้เล่าปีสามารถเอาชนะอารมณ์โกรธของตนเองที่มีต่อซุนกวนได้ โดยเห็นแก่ผลประโยชน์ที่รัฐตนจะได้รับ โดยยอมให้ซุนกวนเข้ามาอ่อนน้อม เพื่อให้ได้เมืองเกงจิ๋วคืนมาก่อน แล้วคิดอุบายให้ซุนกวนยกทหารเป็นทัพหน้าไปรบกับโจผี แล้วเล่าปียกไปเป็นทัพหลวงสู้กับโจผีความได้เปรียบทางการเมืองก็จะมีแก่เล่าปี เมื่อเล่าปีชนะโจผีแล้วจึงค่อยมากำจัดซุนกวนทีหลังแต่เพราะอารมณ์โกรธของเล่าปี จึงทำให้กระทำการอย่างขาดความสุขุมรอบคอบพลาดโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย

เมื่อเล่าปีได้ชัยชนะแก่ซุนกวนเป็นหลายครั้ง ยิ่งทำให้เกิดความกำเริบมั่นใจในกองทัพตนเองว่าจะได้รับชัยชนะแก่ซุนกวนอย่างมั่นคง จึงตั้งค่ายด้วยความประมาท ขาดความสุขุมรอบคอบทั้งที่มินายทหารได้เตือนห้ามไว้ เล่าปีก็ไม่ฟัง เชื่อแต่ว่าฝ่ายของตนมีกองทัพที่เข้มแข็งกว่า และกำลังเป็นฝ่ายได้เปรียบ มีหรือซุนกวนจะเอาชนะได้ ครั้นเมื่อรบกับลกซุน เล่าปีก็เห็นว่าลกซุนอายุยังน้อยมีหรือจะมาสู้คนที่ผ่านศึกสงครามมายาวนานได้ ยิ่งทำให้เล่าปีเกิดความประมาทมากยิ่งขึ้นไปอีก การตั้งค่ายก็ไม่ต้องด้วยพิชัยสงคราม สุดท้ายก็ถูกลกซุนโจมตีค่ายจนแตกพ่ายแพ้ยับเยินสูญเสียทหารเป็นอันมาก

3. ชุนกวน

3.1 การใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี

ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีอยู่หลายเหตุการณ์ ซึ่งในแต่ละเหตุการณ์ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมที่แตกต่างกันไป บางครั้งในเหตุการณ์ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวก็ประสบความสำเร็จ แต่บางครั้งชุนกวนต้องใช้คุณธรรมหลายตัวจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์การใช้คุณธรรมของชุนกวนเพียงตัวเดียว และการใช้คุณธรรมหลายตัวที่ทำให้ชุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ไว้ดังนี้

3.1.1 การใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียว ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1) **คุณธรรมความมีปัญญา** ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญาแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ชุนกวนใช้กลอุบายได้ตัวน้องสาวกลับคืนมา

ชุนกวนรู้ว่าเล่าปียกทัพไปเมืองเสฉวน ชุนกวนจึงคิดจะยกทัพไปตีเอาเมืองเกงจิ๋ว แต่ก็ติดอยู่ที่นางซุนฮูหยินน้องสาวของตนซึ่งไปเป็นภรรยาเล่าปีอยู่ที่เมืองเกงจิ๋ว ถ้ายกทัพไปน้องสาวของตนก็จะกลายเป็นตัวประกันความปลอดภัย ซึ่งมารดาชุนกวนมีความรักเอ็นดูต่อนางซุนฮูหยินมากทีเดียวจึงที่ปรึกษาจึงว่า "...ขอท่านให้มีหนังสือลับไปถึงนางซุนฮูหยินน้องท่านว่า บัดนี้มารดาป่วยระลึกถึงอยู่จะขอเห็นเล่าปีมีบุตรคนเดียวก็จะสลดน้ำใจ จะต้องเอาเมืองเกงจิ๋วมาเปลี่ยนเอาบุตรของตัวเองไป ที่ไหนจะทิ้งบุตรเสียได้ ถ้าเล่าปีมิได้อาลัยถึงบุตรไม่เอาเมืองมาเปลี่ยนเราก็จะยกทหารไปรบเมืองเกงจิ๋วหาмиที่จะปิดป้องสิ่งใดไม่" ชุนกวนได้ฟังแล้วก็ขอบในแผนนี้นัก จึงแต่งหนังสือให้จิ๋วเสี้ยนลอบเอาไปให้นางซุนฮูหยินที่เมืองเกงจิ๋วโดยไม่ให้มารดาของชุนกวนรู้ เมื่อนางซุนฮูหยินได้รับหนังสือก็คิดถึงมารดาและคิดจะกลับเมืองกังตั้งจึงจะไปบอกแก่ขงเบ้งให้รู้ก่อนจิ๋วเสี้ยนได้บอกว่กลัวจะเสียเวลาจะไม่ทันการซึ่งนางงอกก็ไ้ป่วยหนักอยู่ นางซุนฮูหยินจึงพาเอาเต้ารับลอบหนีลงเรือมากับจิ๋วเสี้ยน ขณะนั้นจูล่งรู้เรื่องเข้าก็รีบตามไปเอาเอาเต้ากลับมาได้ ส่วนนางซุนฮูหยินจูล่งปล่อยให้กลับไปเมืองกังตั้ง (พระคลัง (หน) 2545: 802 - 806)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ชุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนได้ใช้สติปัญญาเลือกเอาแผนการที่จะให้ได้ตัวน้องสาวของตนกลับคืนมา และจะได้บุตรของเล่าปีมาไว้

เป็นตัวประกันเพื่อแลกเปลี่ยนกับเมืองเกงจิว ถึงแม้แผนการนี้ซุนกวนจะไม่ได้บุตรของเล่าปี่มาตามแผน แต่ก็ทำให้ซุนกวนได้น้องสาวของตนกลับมาได้สำเร็จ โดยไม่ต้องไปอยู่เป็นตัวประกันในการทำสงครามกับเล่าปี่ เพราะนางซุนสูหยินมารดาซุนกวนมีความรักเอ็นดูอย่างมาก ถ้านางซุนสูหยินยังอยู่กับเล่าปี่ ซุนกวนก็จะไม่สามารถยกทัพไปรบกับเล่าปี่ได้ เพราะมารดาซุนกวนจะไม่ยอม หรือถ้าซุนกวนจะขัดใจมารดา ยกทัพไปตีเมืองเกงจิว ก็จะเป็นที่ครหาแก่คนทั้งปวงว่า ซุนกวนยกทัพไปชิงเอาเมืองของน้องเขยตัวเอง หรือยกทัพไปโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของน้องสาวตัวเอง และเมื่อซุนกวนได้น้องสาวกลับคืนมา การต่อไปซุนกวนก็จะทำสงครามกับเล่าปี่ได้โดยไม่ต้องเสียเปรียบในทางการเมืองให้แก่เล่าปี่อีกต่อไป

เหตุการณ์ตอนที่ซุนกวนทำหนังสือยุเล่าเจี้ยงให้ระวางเล่าปี่

ซุนกวนเห็นว่าเล่าปี่ไปทำสงครามอยู่ที่เมืองเสฉวน จึงคิดจะยกทัพไปตีเอาเมืองเกงจิว เดียวเจียวที่ปรึกษาจึงว่า “ซึ่งจะยกกองทัพไปตีเอาเมืองเกงจิวบัดนี้ขอให้งดก่อน เกลือกใจใญ่รู้ไปจะกลับยกทัพมาทำอันตรายแก่เมืองเรา ข้าพเจ้าคิดว่าขอให้ท่านมีหนังสือไปถึงเล่าเจี้ยงว่า บัดนี้เล่าปี่มิได้ชื่อตรงต่อท่าน กลับเข้าด้วยเตียวพ้อเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันคิดจะย้อนมาทำร้ายท่าน ให้เล่าเจี้ยงมีความสงสัยเล่าปี่ แล้วมีหนังสือไปถึงเตียวพ้อฉบับหนึ่งว่า เมืองเกงจิวเล่าปี่ก็มีได้อยู่ให้ยกทหารตีเอาเถิดเห็นจะได้โดยสะดวก ครั้นเล่าเจี้ยงกับเตียวพ้อได้แจ้งดังนี้แล้ว ก็จะจัดกองทัพกำเรบขึ้นเห็นว่าเล่าปี่แลเตียวพ้อ เล่าเจี้ยงก็จะระบฟุ้งกันติดพันอยู่ ภายหลังเราจึงจะยกกองทัพไปตีเอาเมืองเกงจิวก็จะได้โดยง่าย ถึงว่าเล่าปี่รู้จะกลับมารักษาเมืองก็มีได้ เห็นจะพะว้าพะวังอยู่” ซุนกวนเห็นชอบด้วยจึงทำหนังสือตามเตียวเจียวบอก และแผนการนี้ในที่สุดก็ทำให้เล่าเจี้ยงเกิดความสงสัยและระวางในตัวเล่าปี่ ทำให้เกิดการสู้รบกันที่สุดในที่สุด (พระคลัง (หน) 2545: 810 - 813)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ซุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ซุนกวนประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ซุนกวนได้ใช้ปัญญาเลือกเอาแผนการที่ดี ที่สามารถแยกกำลังของเมืองเกงจิวออกได้เป็นสองส่วน เพื่อที่จะให้เมืองเกงจิวอ่อนแอให้มากที่สุด โดยเฉพาะเล่าปี่ ซุนกวนสามารถสร้างศัตรูให้แก่เล่าปี่ได้ถึงสองด้าน ด้านหนึ่งคือเล่าเจี้ยง อีกด้านหนึ่งคือเตียวพ้อ จะเห็นได้ว่าตามแผนนี้เล่าปี่ต้องรับศึกถึงสองด้าน และถ้าซุนกวนยกทัพไปตีเอาเมืองเกงจิวเท่ากับว่าเล่าปี่ต้องเจอศึกสามด้าน และแดนเมืองเสฉวนก็อยู่ไกลจากเมืองเกงจิว การที่เล่าปี่จะยกทัพกลับมา ก็จะลำบากและล่าช้า อีกทั้งเมื่อคราวเดินทัพไปเมืองเสฉวนเล่าปี่ได้สิ้นเปลืองเสบียงอาหารไปเป็นจำนวนมาก และครั้งนี้ได้ผิดใจกับเล่าเจี้ยง และเกิดระบฟุ้งกัน เเสบียงอาหารของเล่าปี่ก็ยิ่งขาดแคลน ทำให้เล่าปี่ต้องอยู่ในสถานการณ์ลำบาก

จะเห็นว่าแผนการครั้งนี้ขุนกวนได้ยืมเล่าเจี้ยงกับเตียวพ้อกำจัดเล่าปี่ โดยตัวเองไม่ต้องออกแรง เมื่อเล่าปี่ลำบากอยู่ในแดนเสฉวน ขงเบ้ง กวนอู เตียวหุย จูล่งจะต้องแบ่งทหารในเมืองเกงจิ๋วไปช่วยเล่าปี่ ยิ่งทำให้ทหารในเมืองเกงจิ๋วน้อยลงไปอีก ทำให้ขุนกวนสามารถที่จะยึดเอาเมืองเกงจิ๋วได้ไม่ยากนัก ซึ่งผลที่ได้ทั้งนี้เกิดมาจากการใช้คุณธรรมความมีปัญญาของขุนกวนอย่างชาญฉลาดที่ตัดสินใจเลือกเอาแผนการที่ดีในการจะทำสงครามเพื่อให้ตนได้มาซึ่งอำนาจที่เพิ่มขึ้น

2) คุณธรรมความสุชมรอบคอบ ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมความสุชมรอบคอบแล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนยกทัพไปตีเมืองหับป่าตามข้อตกลงของเล่าปี่

หลังจากที่โจโฉได้เมืองฮันต๋ง เล่าปี่ก็คิดเกรงกลัวโจโฉจะยกมาตีเอาเมืองเสฉวนเป็นลำดับถัดไป เล่าปี่จึงแต่งหนังสือมาหาขุนกวนมีความว่า จะคืนเมืองกังแฮ เมืองเตียงสา เมืองฮุยเอียงให้ก่อน และจะให้เมืองเกงจิ๋ว เมืองเกงเหลง เมืองลำกู่จะคืนให้อีกด้วย แต่ขอให้ขุนกวนยกทัพไปรบเอาเมืองหับป่าของโจโฉเพื่อโจโฉจะได้ยกทัพไปช่วยเมืองหับป่า เล่าปี่จะได้ยกทัพไปรบเอาเมืองฮันต๋ง เมื่อได้เมืองฮันต๋งได้แล้วจะได้ให้กวนอูไปอยู่เมืองฮันต๋ง ขุนกวนได้ทราบดังนั้นก็นำเรื่องไปปรึกษากับที่ปรึกษา เตียวเจียวจึงว่า "ซึ่งเล่าปี่ให้หนังสือมานี้เป็นกลอุบายเพราะกลัวโจโฉจะยกไปตีเอาเมืองเสฉวน ถึงมาตรว่าเป็นอุบายของเล่าปี่ก็ดี แต่เป็นประโยชน์แก่เราสองประการ ประการหนึ่งจะได้เมืองสามตำบล ประการหนึ่งจะได้เมืองหับป่าด้วย ถึงมาตรว่าเล่าปี่จะมีใจกำเริบว่าดวงเราได้อีกก็ตามเถิดจำจะทำตามหนังสือนี้จงได้" ขุนกวนเห็นชอบด้วย จึงรับคำตามหนังสือของเล่าปี่ แล้วแจ้งให้คนถือหนังสือของเล่าปี่ให้ไปบอกแก่เล่าปี่ตามที่ตั้ง (พระคลัง (หน) 2545: 895 – 896)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมความสุชมรอบคอบ จึงทำให้ขุนกวนประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมความสุชมรอบคอบในการพิจารณาไตร่ตรองในหนังสือของเล่าปี่กับที่ปรึกษาก่อนที่จะตัดสินใจ เพื่อให้ทราบถึงผลได้ผลเสียที่ตัวเองจะได้รับ เมื่อที่ปรึกษาบอกว่าหนังสือเล่าปี่นี้เป็นกลอุบายมาเพื่อให้ เล่าปี่ที่อยู่เมืองเสฉวนปลอดภัยจากทัพโจโฉ เพื่อจะให้โจโฉยกทัพมาช่วยเมืองหับป่า แต่ถึงอย่างไรเสียการจะยกทัพไปครั้งนี้จะต้องกลอุบายของเล่าปี่ก็ตาม แต่จะทำให้ขุนกวนได้ประโยชน์ กล่าวคือ ถ้าขุนกวนตีเอาเมืองหับป่าได้ ขุนกวนก็จะได้ทั้งเมืองหับป่าและเมืองที่เล่าปี่ได้มีหนังสือสัญญา มา แต่ถ้าแพ้แก่โจโฉขุนกวนก็จะมีข้ออ้างแก่เล่าปี่ว่าได้ช่วยเล่าปี่ให้ปลอดภัยจากโจโฉ เพื่อให้มีคุณต่อกันในภายหลัง แต่ถึงอย่างไรเสียถึงแม้ไม่มีหนังสือจากเล่าปี่มา ขุนกวนก็รอโอกาส

ที่จะขยายอำนาจของตนอยู่แล้ว เมื่อได้โอกาสเช่นนี้ ชุนกวนจึงยอมรับเงื่อนไขของเล่าปี่ที่จะยกทัพไปตีเมืองหับป่าของโจโฉ เพื่อผลประโยชน์ในทางการเมืองไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง

เหตุการณ์ตอนที่ชุนกวนรับคำพระเจ้าโจผีว่าจะยกทัพไปตี

เมืองเสฉวน

หลังจากที่ชุนกวนได้ชัยชนะจากเล่าปี่และพระเจ้าโจผีแล้ว อยู่มาวันหนึ่งพระเจ้าโจผีใช้ให้คนถือหนังสือมาหาชุนกวน คนถือหนังสือเข้าไปหาชุนกวนแล้วบอกว่า "พระเจ้าโจผีใช้ข้าพเจ้ามาเฝ้าพระองค์ว่า เมื่อพระเจ้าโจผีให้ทัพมาสวมทางนั้น ข้าจะแกล้งตั้งใจยกมาตีเมืองกังตั๋งนั้นหามิได้ มีหนังสือขงเบ้งไปจ้างให้ยกมาช่วย บัดนี้พระองค์ได้คิดอยู่แล้ว ทรงพระโอรสจะให้ไปตีเมืองเสฉวน จักกองทัพไว้สี่ทางแล้ว ยังแต่ทางด้านกวยเจี้ยนนั้นให้มาขอกองทัพเมืองกังตั๋งยกไป ถ้าตีได้เมืองเสฉวน ก็จะแบ่งแผ่นดินให้ท่านเป็นค่าจ้าง" ชุนกวนครั้นได้ฟังดังนั้นก็ยังคงตรึกตรองอยู่จึงคอยถามเดี่ยวเกี่ยวกับโกะหยงซึ่งเป็นที่ปรึกษาเดี่ยวเกี่ยวกับโกะหยง จึงบอกว่า "การนี้เห็นลึกซึ้งใหญ่หลวงอยู่ ขอปรึกษาด้วยลกซุนผู้มีปัญญาก่อน" ชุนกวนจึงสั่งให้หาลกซุนเข้ามา แล้วเล่าความทั้งปวงให้ลกซุนฟัง เพื่อที่จะให้คิดอ่านประการใด ลกซุนจึงบอกว่า "พระเจ้าโจผีมีทหารมากก็ดี แต่จะให้ไปตีเมืองเสฉวน ข้าพเจ้าเห็นกำกึ่งกันอยู่ พระเจ้าโจผียกมารบเรครั้นนั้นก็เป็นการพบบาทกันอยู่ บัดนี้เขาทอดทางไมตรีมาถึงเรา เราจำจะรับธุระเขา แต่ว่าเราตรึกตรองดูทั่วทั้งที่ก่อน เมื่อไหร่เขายกมาทั้งสี่ทางเข้าตีไปเกือบใกล้ได้เมืองเสฉวนแล้ว เราจึงยกไป" ชุนกวนเห็นชอบด้วย จึงมาบอกกับคนถือหนังสือว่า "ท่านไปก่อนเถิดเราจัดแจงเสบียงอาหารแล้วจะยกตามไปภายหลัง" พอคนของพระเจ้าโจผีไปแล้ว ชุนกวนจึงให้คนไปสอดแนมทหารของพระเจ้าโจผีทั้งสี่ทาง ทหารที่ไปสอดแนมแล้วกลับมาบอกว่า ห่อเปียกไปตีด้านแฮบังก้วน พบม้าเลี้ยงก็ถอยไป เบ้งเฮงยกไปตีทางเอ๊กจิว พบอุยเอี้ยนก็ถอยไป เบ้งตัดไปถึงกลางทางแล้วบอกปวยกลับมา โจหยินไปทางยังเผงก้วนพบจูล่งก็ถอยไป ทั้งสี่ทางยกถอยกลับไปหมดแล้ว พระเจ้าชุนกวนได้ฟังดังนั้นก็จึงว่ากับชุนนางทั้งปวงว่า "ลกซุนมีปัญญาหน่วงหนักดี ถ้าเรามีฟังขึ้นยกไปก็จะผิดกับขงเบ้งเป็นพบบาทกันเสียเปล่า" (พระคลัง (หน) 2545: 1112 - 1113)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ จึงทำให้ชุนกวนประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนได้ใช้ความสุจริตรอบคอบในการตัดสินใจทางการเมืองที่จะร่วมทำสงครามกับพระเจ้าโจผีตีเอาเมืองเสฉวน โดย พระเจ้าโจผีจะแบ่งเมืองให้หากทำการได้สำเร็จ ชุนกวนได้นำเรื่องนี้มาปรึกษาแก่ที่ปรึกษา ลกซุนมีสติปัญญารอบคอบเห็นว่าการทำสงครามกับเมืองเสฉวนยังมีขงเบ้งผู้มีสติปัญญาอันชาญฉลาด และมีนายทหารฝีมือเอกอีกหลายคน อย่างจูล่ง ม้าเลี้ยง อุยเอี้ยน กวนหิน เตียวเปา ซึ่งเชื่อว่า จะชนะได้ง่าย ถ้าเข้าร่วมรบกับพระเจ้าโจผีแล้ว ถ้าพ่ายแพ้แก่เมืองเสฉวน เมืองกังตั๋งซึ่งเป็นเมือง

เล็ก ก็จะเป็นพยายาบทแก่เมืองเสฉวนเข้าไปอีก เมื่อเกิดศึกภายนอกหน้าเมืองกั๋งตั้งก็จะลำบาก พระเจ้าโจผีก็จะไม่ช่วย คอยแต่จะซ้ำเอาอีก เมื่อลกซุนเสนอให้รับปากแก่พระเจ้าโจผีแต่ไม่ผลิผลลามยกทัพไป รอให้ทางฝ่ายพระเจ้าโจผีได้เปรียบแก่เมืองเสฉวนก่อนจึงค่อยยกทัพไปเพื่อจะได้เอารางวัลจากเมืองเสฉวน และเป็นการไม่ตัดสัมพันธ์มิตรต่อพระเจ้าโจผีที่ทอดไมตรีมาให้ เป็นการไม่สร้างศัตรูในทางการเมืองไปในตัว แต่ถ้าทางฝ่ายพระเจ้าโจผีไม่ได้เปรียบกองทัพของเมืองกั๋งตั้งก็จะไม่ยกไป ซึ่งจะไม่คุ้มค่าในการสูญเสียทหารให้ลำบาก และไม่ต้องเป็นศัตรูกับเมืองเสฉวนโดยไม่จำเป็น เพราะเมืองกั๋งตั้งเป็นเมืองเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับอีกสองเมือง ถ้าเป็นศัตรูกับเมืองใดเมืองหนึ่ง หากเกิดศึกขึ้นภายนอกหน้าเมืองกั๋งตั้งจะลำบากขาดพันธมิตรทางการเมือง และผลก็เป็นจริงอย่างที่ลกซุนได้คิดไว้ กองทัพพระเจ้าโจผีไม่สามารถเอาชนะทางด้านใดของเมืองเสฉวนได้เลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระเจ้าโจผีมีแผนการอยู่สองอย่าง คือ อย่างแรก พระเจ้าโจผีเห็นว่าเมืองเสฉวนได้เสียเล่าปีไปและสูญเสียทหารไปเป็นจำนวนมากจากการสู้รบกับขุนกวนที่ผ่านมา เมืองเสฉวนคงยังระส่ำระสายอยู่ หากโจมตีตอนนี้อาจจะได้รับชัยชนะ อย่างที่สอง ถ้าการครั้งนี้ไม่ได้ผลก็สามารถดึงเอาขุนกวนมาอยู่เป็นพวกด้วย แล้วยุให้เป็นอริกับเมืองเสฉวน เพื่อป้องกันไม่ให้ทั้งสองเมืองร่วมมือกันยกมาทำร้ายเมืองตน ซึ่งความคิดของขุนกวนและลกซุนนั้นรู้เท่าทันความคิดของพระเจ้าโจผี จึงทำให้เมืองกั๋งตั้งไม่ตกอุบายทางการเมืองของพระเจ้าโจผีอย่างที่คิดไว้

3) *คุณธรรมความมีเหตุผล* ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผล แล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนทูลพระเจ้าเหียนเต๋ให้เล่าปีเป็นเจ้าเมืองเกงจิว

หลังจากที่ขุนกวนต้องแพ้ความคิดของเล่าปีและขงเบ้งที่ต้องเสียน้องสาวของตนไปอยู่กับเล่าปี ขุนกวนจึงคิดจะยกทหารไปเมืองเกงจิว โกะหยงเห็นว่าถ้าขุนกวนยกทัพไปรบกับเล่าปีโจโจรู้เข้าก็จะยกทัพมาตีเมืองกั๋งตั้ง เล่าปีก็จะเข้าด้วยใจใจ เมืองกั๋งตั้งก็จะได้รับอันตรายมีศึก สองด้านโกะหยงจึงบอกแก่ขุนกวนว่า "... ขอให้ท่านแต่งหนังสือขึ้นไปกราบทูลพระเจ้าเหียนเต๋ให้ตั้งเล่าปีเป็นเจ้าเมืองเกงจิว โจโจเห็นว่าท่านกับเล่าปีชอบกันอยู่ก็จะไม่อาจยกทัพมารบกับเมืองเรา อนึ่งเล่าปีก็จะไม่มีความแค้นท่านแล้ว เราจึงคิดกลอุบายให้คนสนิทไปพูดจาล่อลวงให้เล่าปีกับโจโจผิดใจรบพุ่งกันขึ้น เราจึงยกทหารไปตีเอาเมืองเกงจิวก็จะได้โดยง่าย" ขุนกวนเห็นชอบด้วย จึงให้ฮัวหิมถือหนังสือไปหาโจโจ (พระคลัง (หน) 2545: 727 - 728)

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนยอมปล่อยให้เล่าปีแต่งงานกับน้องสาวของตน หน้า 221 - 223

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีเหตุผล จึงทำให้ ชุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนรับฟัง เหตุผลของโกะหยงที่ไม่ควรยกทัพไปรบกับเมืองเกงจิ๋วของเล่าปี่ เพราะถ้าโจโฉรู้เข้าก็จะยกทัพมาตี เมืองกังตั๋ง พอถึงตอนนั้นเล่าปี่ก็จะเข้าด้วยโจโฉเมืองกังตั๋งก็จะมีศึกสองด้าน ความเสียเปรียบ ในทางการเมืองก็จะเกิดขึ้น และเมื่อโกะหยงบอกอุบายให้ชุนกวนได้ทราบวิธีการที่จะไม่ให้โจโฉยก ทัพมา และคอยยุให้เล่าปี่กับโจโฉผิดใจกันแล้วค่อยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ภายหลัง ชุนกวนได้ฟัง เหตุผลแล้วก็เห็นชอบและทำตาม ทำให้ผลที่ชุนกวนได้รับจากคำแนะนำของโกะหยงนั้นเกิด ประโยชน์อย่างมากในทางการเมืองการปกครอง

4) *คุณธรรมการคบมิตรที่ดี* ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมการคบมิตรที่ดี แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ชุนกวนขอความช่วยเหลือจากเล่าปี่

โจโฉเมื่อฆ่าม้าทั้งได้แล้ว ก็เกณฑ์ทหารให้ไปรบรบกับเตียวเจียวที่ เมืองหับป้า ส่วนโจโฉนั้นจะยกทัพหลวงตามไปสมทบเพื่อจะยกทัพไปตีเอาเมืองกังตั๋งของชุนกวน ชุนกวนเมื่อรู้ข่าวว่าทัพโจโฉจะยกมาตีเมืองกังตั๋งก็กลัวว่าจะต้านทานทัพโจโฉไม่ไหว เตียวเจียวจึง ว่า "ขอท่านให้โลซกแต่งหนังสือไปเมืองเกงจิ๋วขอกองทัพเล่าปี่มาช่วย เล่าปี่เป็นน้องเขยท่านแล้ว โลซกก็มีคุณต่อเล่าปี่อยู่ เห็นเล่าปี่จะไม่ขัด จะยกมาช่วยทำการศึก" ชุนกวนได้ฟังดังนั้นก็เห็นด้วย จึงแต่งหนังสือให้โลซกถือไปหาเล่าปี่ ฝ่ายเล่าปี่ได้ขงเบ้งช่วยคิดอุบายให้ โดยทำหนังสือไปหาม้า เจียวลูกของม้าทั้งที่เมืองเสเหลียงยุให้ม้าเจียวยกทัพไปตีเมืองฮูโตเพื่อแก้แค้นให้บิดา เมื่อม้าเจียว ได้รับหนังสือจากเล่าปี่ประกอบกับมีใจโกรธแค้นโจโฉที่ฆ่าบิดาตน ม้าเจียวจึงได้ยกทัพมาตีเมือง ของโจโฉได้หลายเมือง และบุกต่อไปเมืองฮูโต โจโฉเห็นว่าม้าเจียวยกทัพมาจะตีเมืองฮูโตจึงยกทัพ มาสกัดม้าเจียวไว้ โดยยกเล็กแผนการที่จะไปตีเมืองกังตั๋ง (พระคลัง (หน) 2545: 755 - 760)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมการคบมิตรที่ดี จึงทำให้ ชุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนได้คบมิตรกับ เล่าปี่เพื่อให้เกิดผลดีแก่เมืองกังตั๋ง ทั้งที่เล่าปี่กับชุนกวนนั้น ถือว่าเป็นศัตรูทางการเมืองกันอยู่ แต่ เมื่อชุนกวนมีภัยและมีความจำเป็นที่จะต้องต่อสู้กับโจโฉซึ่งมีอำนาจมากกว่าตน ดังนั้น ศัตรูอย่าง เล่าปี่ ชุนกวนจึงจำเป็นต้องคบเป็นมิตรเพื่อให้ได้ประโยชน์ในทางการเมืองสำหรับตน เพื่อจะได้ ร่วมมือกันต่อสู้กับโจโฉ เพื่อให้เมืองกังตั๋งอยู่รอดปลอดภัย และผลประโยชน์ที่ได้จากเล่าปี่ก็ ทำให้โจโฉต้องยกทัพเล็กแผนการที่จะมาตีเมืองกังตั๋ง

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนเป็นพันธมิตรกับเมืองเสฉวนเพื่อต่อต้านพระเจ้าโจผี

หลังจากที่ขุนกวนไม่ได้ยกทัพไปร่วมรบกับพระเจ้าโจผีไปตีเอาเมืองเสฉวน ทางฝ่ายเมืองเสฉวน ซึ่งมีขงเบ้งได้ใช้ให้เตงจี้เป็นทูตผูกสัมพันธ์ไมตรีกับขุนกวน ขุนกวนต้องการจะดูท่าทีของเตงจี้และเมืองเสฉวน จึงถามว่า "เมืองโจผีกับเมืองกังตั๋งนี้สู้ไปข้างหน้านั้น ท่านเห็นร้ายดีประการใด จงว่าไปให้แจ้ง" เตงจี้จึงว่า "ท่านพอจะดีใจกับเมืองพระเจ้าโจผีหรือจะพอใจดีกับเมืองเสฉวน" ขุนกวนจึงว่า "เราคิดจะใคร่ดีด้วยเมืองเสฉวนอีก แต่เกรงอยู่เจ้าเมืองเสฉวนยังเยาว์เกือกจะดีไปไม่ตลอด" เตงจี้ได้ฟังดังนั้นจึงว่า "ถึงพระเจ้าเล่าเจี้ยนยังเยาว์อยู่ก็ดี ขงเบ้งมหาอุปราชเป็นหลักอยู่ ท่านผู้มีปัญญาจงดำริดูเห็นว่าไมตรีข้างไหนจะยืดยาว ประการหนึ่งพระเจ้าโจผียกไปตีเมืองเสฉวน ถ้าเมืองเสฉวนแตกแล้ว ท่านว่าเมืองกังตั๋งจะตั้งอยู่ได้หรือ ประการหนึ่ง ถ้าพระเจ้าโจผียกมาตีเมืองกังตั๋งเล่า เมืองเสฉวนมิได้ยกมาช่วย เห็นว่าเมืองกังตั๋งจะรับโจผีได้หรือ ขอท่านดำริดูให้ถ้วนเถิด ข้าพเจ้าเห็นว่าเมืองเสฉวนกับเมืองกังตั๋งเป็นไมตรีดีกันแล้ว พร้อมใจกันยกไปตีเมืองพระเจ้าโจผีเห็นจะได้สะดวก . . ." ขุนกวนฟังแล้วก็เห็นชอบด้วย จึงแต่งคนไปเจรจาสัมพันธ์ไมตรีกับเมืองเสฉวนเพื่อดูท่าที ทางฝ่าย ขงเบ้งก็ตอบรับสัมพันธ์ไมตรีกลับมา นับแต่นั้นมาเมืองกังตั๋งกับเมืองเสฉวนก็เป็นไมตรีต่อกัน ทางฝ่ายพระเจ้าโจผีรู้ว่าเมืองกังตั๋งกับเมืองเสฉวนเป็นมิตรกันแล้ว ก็กลัวจะรวมกันยกมาทำร้ายเมืองตน จึงยกทัพใหญ่สามสิบหมื่นมาตีเมืองกังตั๋ง ขุนกวนก็ให้ทหารออกมาตั้งรับแล้วมีหนังสือไปหาขงเบ้งให้ช่วยยกทัพมารบ ขงเบ้งได้ให้กองทัพมาช่วยรบตีชิงเอาเมืองของพระเจ้าโจผีอีกด้านหนึ่ง พระเจ้าโจผีเห็นว่ามิดีสองด้านจึงต้องถอยทัพกลับไป (พระคลัง (หน) 2545: 1112 - 1121)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมการคบมิตรที่ดี จึงทำให้ขุนกวนประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ขุนกวนได้เลือกที่จะผูกสัมพันธ์ไมตรีกับเมืองเสฉวนมากกว่าที่จะไปผูกสัมพันธ์ไมตรีกับพระเจ้าโจผี เพราะขุนกวนได้วิเคราะห์แล้วว่า ตอนนี้องเมืองเสฉวนได้ขาดเล่าปี่ซึ่งเป็นเสาหลักของเมือง และทหารเอกที่มีฝีมือก็ตายไปหลายคน ประกอบกับเมืองเสฉวนได้สูญเสียทหารไปเป็นอันมากในครั้งที่ยกทัพมารบกับเมืองกังตั๋ง ทำให้ความเข้มแข็งของเมืองเสฉวนลดลงไปมาก ดังนั้น เมื่อเทียบกับทั้งสามเมือง ได้แก่ เมืองสุโต เมืองเสฉวน และเมืองกังตั๋ง เมืองสุโตของพระเจ้าโจผีจะเข้มแข็งที่สุด ส่วนเมืองเสฉวนกับเมืองกังตั๋งตอนนี้กำกึ่งกัน ซึ่งถือได้ว่ายังอ่อนแออยู่เมื่อเทียบกับเมืองของพระเจ้าโจผี เมื่อขุนกวนเกรงกลัวพระเจ้าโจผีจะยกมาทำร้ายเมืองกังตั๋ง สิ่งที่ดีที่สุดของเมืองกังตั๋งก็คือ ต้องหาพันธมิตรทางการเมืองมาคานอำนาจเอาไว้ และเมืองที่จะมาเป็นพันธมิตรได้ดีที่สุดก็คือเมืองเสฉวน เพื่อให้เกิดสมดุลทางการเมืองทั้งสามก็ก ซึ่งจะทำให้เมืองเล็กได้เปรียบในการอยู่รอด และในความจริง

ขุนกวนยอมรู้แล้วว่า ภัยจากเมืองเสฉวนที่มีต่อเมืองกังตั๋งนั้นคงจะไม่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เพราะเมืองเสฉวนยังอ่อนแออยู่ และจำเป็นที่จะต้องผูกสัมพันธ์ไมตรีกับเมืองกังตั๋ง เพื่อไม่ให้เกิดศึกสองด้าน ดังนั้นความลงตัวในทางการเมืองของเมืองกังตั๋งกับเมืองเสฉวนจึงเกิดขึ้น กล่าวคือ การเป็นพันธมิตรกันเพื่อถ่วงดุลอำนาจของพระเจ้าโจผี และในผลของการคบมิตรที่ดีของเมืองกังตั๋ง ก็ทำให้เมืองกังตั๋งรอดพ้นภัยจากการรุกรานของพระเจ้าโจผี ด้วยการขอให้เมืองเสฉวนเข้าร่วมรบในสงครามครั้งนี้ ทำให้พระเจ้าโจผีต้องรับศึกสองด้าน จนในที่สุดพระเจ้าโจผีต้องยกเลิกแผนการที่จะตีเอาเมืองกังตั๋ง

5) *คุณธรรมการเอาชนะตนเอง* ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมการเอาชนะตนเอง แล้วทำให้ประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนตัดสินใจร่วมมือกับเล่าปี่ต่อต้าน

กองทัพโจโฉ

เมื่อโจโฉทำหนังสือขอให้ขุนกวนร่วมมือกำจัดเล่าปี่ ขุนกวนนั้นคิดไม่ตกเพราะเกรงว่าเมื่อโจโฉกำจัดเล่าปี่ได้แล้ว ลำดับต่อไปก็จะเป็นเมืองกังตั๋ง เมื่อโลซกพาขงเบ้งมาพบกับขุนกวน เพื่อปรึกษาในเรื่องสถานการณ์สงครามของโจโฉที่จะรุกรานหัวเมืองชายฝั่งทะเลในขณะนี้ ขงเบ้งรู้อยู่ว่าขุนกวนนั้นยังคิดมืดกที่จะอ่อนน้อมหรือจะต่อสู้กับโจโฉดี จึงคิดจะพูดให้ขุนกวนเกิดความละอายที่จะเข้าอ่อนน้อมต่อโจโฉ และให้คิดมานะสู้กับโจโฉให้ได้ เพื่อให้เล่าปี่ได้เปรียบทางการเมือง เมื่อขงเบ้งพบกับขุนกวนก็พูดเกลี้ยกล่อมขุนกวนตามแผนการที่วางไว้ แต่ขุนกวนก็พูดกับขงเบ้งว่า “. . . แต่เล่าปี่นายของท่านต่อสู้โจโฉมิได้เหตุใดมิไปค้ำบัลลังก์โจโฉเล่า” ขงเบ้งจึงว่า “นายข้าพเจ้าก็เป็นเชื้อสายพระเจ้าเหี้ยนเต้แลคนทั้งปวงก็ยกย่องว่ามีสติปัญญาอยู่ถึงมาตรว่าจะสู้โจโฉไม่ได้ก็ดี ซึ่งจะไปอ่อนน้อมนั้นอย่าฟังนิกเลย กล่าวจะเป็นที่ติเตียนไปภายนอกดูแก่คนทั้งปวง สำมะหาแต่เตียนหลงซึ่งเป็นทหารเลวของพระเจ้าเจฮวนกั๋ง (อยู่ในเสียดีก) ยังมีความมานะมิได้ย่อท้อต่อข้าศึกผู้ตายในสงคราม อันเล่าปี่นายข้าพเจ้าเป็นถึงเพียงนี้หรือจะไม่มี ความอาย ซึ่งจะอ่อนน้อมแก่โจโฉนั้นหามิได้แล้ว ผิดก็จะต้องตายให้ปรากฏไว้” ขุนกวนได้ฟังขงเบ้งว่าดังนั้นก็เจ็บโกรธลุกเดินเข้าไปเสียข้างโน ที่ปรึกษาของขุนกวนได้ยินดั่งนั้นต่างหัวเราะเยาะขงเบ้ง ขงเบ้งหัวเราะแล้วว่า ซึ่งเราว่ากล่าวทั้งนี้ปรารภนาจะใคร่แจ้งว่า นายท่านจะรู้จักคนดีแลชั่วหรือไม่ เมื่อมิได้พิเคราะห์ให้ตระหนักก่อนพาด่วนโกรธฉะนี้ก็จวนใจ อันอุบายซึ่งจะกำจัด โจโฉเสีย นั้นเราก็คิดได้อยู่ แต่ว่ามีได้ไถ่ถามก็มีได้รู้ซึ่งจะเจรจาต่อไป โลซกได้ฟังขงเบ้งว่ามีอุบายที่จะกำจัดโจโฉได้ จึงเข้าไปหาขุนกวน เห็นขุนกวนกำลังโกรธอยู่โลซกจึงว่า “ขงเบ้งนี้เจรจาผิดนั้นเมื่อท่านกลับเข้ามาแล้ว อยู่ภายหลังข้าพเจ้าก็ได้ต่อว่า ขงเบ้งกลับหัวเราะเยาะข้าพเจ้าเสียอีก ว่านายท่านหารู้จักคนดีแลชั่วไม่ อันการซึ่งจะคิดกำจัดโจโฉนั้นง่ายเหมือนหนึ่งพลิกมือ เราก็คิดได้อยู่ ขงเบ้งว่าจะนี้

ขอให้ท่านกลับออกไปเจรจาด้วยฟังแบบคายนคู่อีกครั้งหนึ่งก่อน” ชุนกวนได้แจ้งดังนั้น ก็หายโกรธ จึงว่า “ขงเบ้งว่ากล่าวทั้งนี้หวังจะสั่งสอนแต่หากว่าใจเราหุนหันโกรธจะให้เสียการเสียเอง” ชุนกวนหายโกรธแล้วก็กลับเข้าไปหาขงเบ้ง ขงเบ้งจึงบอกอุบายให้แก่ชุนกวนได้แจ้งถึงเหตุผลที่จะเอาชนะโจโฉ ชุนกวนฟังแล้วเห็นชอบในความคิดของขงเบ้ง และคิดที่จะร่วมทำสงครามต่อสู่โจโฉ (พระคลัง (หน) 2545: 591 - 592)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมการเอาชนะตนเอง จึงทำให้ชุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนระงับความโกรธของตนที่มีต่อขงเบ้งได้ โดยกลับมาฟังเหตุผลของขงเบ้งที่จะร่วมกับเล่าปี่ต่อสู้กับโจโฉ ทั้งที่ตอนแรกขงเบ้งพูดถูกชุนกวนว่า ถ้าชุนกวนยอมอ่อนน้อมแก่โจโฉจะทำให้ได้รับความอับยศพอชุนกวนได้ฟังเท่านั้นก็โกรธจึงเดินหนีเข้าไปข้างใน โดยไม่พิจารณาไตร่ตรองความคิดขงเบ้งให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อน จะเห็นได้ว่าในตอนนี้นชุนกวนขาดความหนักแน่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณธรรมอันหนึ่งที่สำคัญของผู้ปกครองที่จะต้องมี แต่เมื่อโลซกได้ฟังเหตุผลของขงเบ้งแล้วก็เข้าใจในความหมายของขงเบ้ง จึงเข้าไปแจ้งแก่ชุนกวนให้ทราบ เมื่อชุนกวนได้ฟังแล้วจึงคิดได้ว่าตนนั้นได้หุนหันพลันแล่นจะทำให้การที่จะทำเสียไป โดยที่ยังไม่ได้ฟังความคิดแผนการณ์ของขงเบ้งที่จะสู้รบกับโจโฉ ด้วยเหตุนี้ชุนกวนจึงควบคุมอารมณ์ของตนเองไม่ให้โกรธขงเบ้ง แล้วออกมาพบขงเบ้งอีกครั้ง และครั้งนี้ขงเบ้งจึงบอกแผนการที่จะเอาชนะโจโฉให้ฟัง ทำให้ชุนกวนได้เข้าใจถึงแผนการที่จะเอาชนะโจโฉได้ ชุนกวนจึงตัดสินใจที่จะร่วมมือกับเล่าปี่ต่อสู้กับโจโฉเพื่อไม่ให้ตนเองต้องเสียเปรียบ โจโฉที่ได้รับชนะหัวเมืองแถบนี้หมดแล้ว

3.1.2 การใช้คุณธรรมหลายตัว ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมหลายตัวแล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1) **คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมการคบมิตรที่ดี** ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมสองตัวนี้ แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ชุนกวนร่วมมือกับโจโฉทำให้ได้เมืองเกงจิ๋ว

หลังจากที่โจโฉเสียเมืองฮันตั้งให้แก่เล่าปี่ โจโฉคิดจะแก้แค้นเล่าปี่จึงมีหนังสือมาหาชุนกวน เพื่อให้ชุนกวนยกทัพมาตีเมืองเกงจิ๋ว เพื่อให้เล่าปี่ยกทัพจากเสฉวนลงมาช่วยชุนกวนเมื่อได้รับหนังสือจากโจโฉก็รู้เท่าทันอุบายของโจโฉว่าจะหลอกใช้ตน ชุนกวนจึงคิดให้โจโฉที่มีทหารอยู่เมืองอ้วนเสี้ยยกทัพมาตีเมืองเกงจิ๋ว ถ้ากวนอุ้รู้เข้าก็จะชิงยกทัพไปตีเมืองอ้วนเสี้ยก่อนเมื่อกวนอุ้ไม่ได้อยู่เมืองเกงจิ๋ว ชุนกวนจะได้ยกทัพไปตีเอาเมืองเกงจิ๋วได้โดยง่าย เล่าปี่รู้ข่าวเข้าจึงสั่งให้กวนอุ้ยกทัพไปตีเมืองอ้วนเสี้ยก่อน เมื่อกวนอุ้ได้รับคำสั่งเล่าปี่ จึงยกทัพไปตีได้เมืองชงหยง

ก่อน แล้วยกทัพไปประชิดเมืองอ้วนเซี่ย กวนอูยกทัพห่างออกไปจากเมืองเกงจิ๋ว แต่กวนอูก็ระวังขุน
กวนว่าจะยกทัพมาตีเอาเมืองเกงจิ๋ว กวนอูจึงสั่งให้ทหารปลุกธนูเพลิงเรียงรายตามริมน้ำจนมาถึง
ค่ายกวนอู ให้ไกลกันประมาณสองสามร้อยเส้น เพื่อคอยจุดเพลิงสุ่มคว้นให้สัญญาณเมื่อขุนกวน
ยกทัพมากวนอูจะได้ยกทัพกลับมาช่วยได้ทัน ขุนกวนรู้ดังนั้นก็ให้ลูกขุนซึ่งเป็นคนหนุ่มแต่มี
สติปัญญาเป็นแม่ทัพยกมา ลูกขุนได้ทำอุบายแกล้งทำเป็นเอาเครื่องบรรณาการไปมอบให้แก่กวนอู
เพื่อให้กวนอูตายใจ ฝ่ายกวนอูเห็นลูกขุนยังหนุ่มอยู่ และรู้จักการระแวกตนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ กวนอูจึง
ไม่ระแวงขุนกวน พอขุนกวนรู้ว่ากวนอูไม่ระแวงตนแล้ว จึงตั้งให้ลิบองเป็นแม่ทัพหลวงยกทหาร
ไปที่เมืองเกงจิ๋ว ลิบองให้ทหารปลอมเป็นลูกค้าสำเภาถูกพายุซัดเข้ามาชายฝั่งเมืองเกงจิ๋ว แล้วทำ
เป็นเอาสิ่งของเอาไปให้ทหารที่รักษาบ้านเพลิงริมทะเล ทหารที่รักษาบ้านเพลิงเหล่านั้นก็หลงเชื่อว่าเป็น
เหล่าพ่อค้าวานิชย์ พอตกลงกลางคืนทหารลิบองจึงลอบยกทหารเข้าไปจับตัวทหารที่รักษาบ้าน
เพลิงเอาไว้ได้ แล้วเกลี้ยกล่อมให้เข้าร่วมทำการด้วย ทหารเหล่านั้นก็เข้าร่วมด้วย แล้วให้ทหาร
เหล่านั้นไปเรียกทหารที่เฝ้ารักษาเมืองเกงจิ๋วให้เปิดประตู ทหารเมืองเกงจิ๋วเห็นเป็นพวกเดียวกันจึง
เปิดประตูเมืองให้ ลิบองกับทหารจึงเข้าไปยึดเมืองเกงจิ๋วได้โดยง่าย เมื่อขุนกวนได้เมืองเกงจิ๋วแล้ว
ก็เอาตัว อิกิมที่กวนอูจับได้เมื่อครั้งสู้รบกันที่เมืองซงหยงคืนให้แก่โจโฉ ไปยังเมืองฮูโต แล้วขุนกวนก็
ยกทหารตีกระหนาบทัพกวนอูที่กำลังสู้รบกับทหารโจโฉ กวนอูสู้ไม่ได้จึงล่าทัพไปอยู่เมืองเป็กเสียด
สุดท้ายกวนอูกับกวนเป้งก็ถูกขุนกวนจับได้ (พระคลัง (หน) 2545: 971 - 1012)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา และ
คุณธรรมการคบมิตรที่ดี จึงทำให้ขุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่ง
เห็นได้จากการที่ขุนกวนได้ใช้ปัญญาร่วมมือกับโจโฉจนทำให้ได้เมืองเกงจิ๋วและสามารถจับตัวกวนอู
ได้ จะเห็นว่าถ้าในตอนแรกขุนกวนไม่รู้เท่าทันความคิดของโจโฉที่หลอกใช้ตน ขุนกวนก็จะยกทัพไป
ตีเมืองเกงจิ๋วโดยตรงและอาจพ่ายแพ้แก่กวนอูได้ หรืออาจจะไม่ยกทัพไป แต่ในเหตุการณ์นี้ขุนกวน
ฉลาดได้ทำหนังสือไปหาโจโฉให้ทหารของโจโฉที่อยู่เมืองอ้วนเซี่ยยกทัพมาตีเมืองเกงจิ๋วก่อน แล้ว
ตนจึงค่อยยกทัพตีเมืองเกงจิ๋วทีหลัง และเมื่อกวนอูยกทัพออกจากเมืองเกงจิ๋วไปตีเอาเมืองอ้วนเซี่ย
ของโจโฉ ขุนกวนจึงให้ทหารไปตีเอาเมืองเกงจิ๋วได้โดยง่าย

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนยกทัพมาเคาะศพของเบ้ง

เมื่อตอนที่ขงเบ้งรบกับสุมาเอี๋ยนนั้น ขงเบ้งก็ได้ล้มป่วยเสียชีวิตลง

(พ.ศ. 777) กองทัพของขงเบ้งจึงถอยทัพกลับ แล้วเอาศพขงเบ้งไปฝังไว้ที่เมืองเสฉวน ขุนกวนรู้ข่าว
จึงยกทัพลิบหมื่นมาตั้งอยู่ที่ปากทางเมืองปากีว ทางฝ่ายเมืองเสฉวนรู้ข่าวเข้าจึงให้ทหารยกทัพลิบ
หมื่นไปตั้งสกัดอยู่ที่เมืองเองอัน แล้วให้จงอี่ไปแจ้งข่าวแก่ขุนกวนว่าขงเบ้งได้เสียชีวิตแล้ว เพื่อดู

ทำที่ว่าจะคิดประการใด จงอ้อไปค้ำับขุนกวน แล้วบอกว่าพระเจ้าเล่าเสี้ยนให้มาทูลว่าขงเบ้งได้เสียชีวิตแล้วขุนกวนได้ฟังดังนั้นก็ทำโกรธแล้วว่า “เมืองกังตั้งกับเมืองเสฉวนก็เป็นมิตรกัน เรารู้ว่าขงเบ้งตาย เราให้ชาวเมืองนุ่งขาวห่มขาว เหตุใดพระเจ้าเล่าเสี้ยนจึงยกทัพมาตั้งอยู่ ณ เมืองเองอันหวังจะแก้แค้นครั้งลกซุนให้เผาทหารเล่าปี่เสียถึงเจ็ดสิบสองหมื่น จนเล่าปี่หนีเข้าไปอยู่เมืองเป็กเต้ จนถึงแก่ความตาย” จงอ้อจึงตอบว่า “แดนเมืองเสฉวนฝ่ายตะวันออกมาจนถึงเมืองปากิว ฝ่ายตะวันตกไปถึงเมืองเป็กเต้ พระเจ้าเล่าเสี้ยนรู้ว่ากองทัพเมืองกังตั้งยกไปตั้งอยู่ ณ เมืองปากิว จึงแต่งกองทัพเมืองเสฉวนป้องกันไว้ ณ เมืองเองอัน” ขุนกวนได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะ แล้วตอบว่า “ซึ่งเล่าเสี้ยนทำดังนี้ เอาความคิดเตงจี้ผู้ตายอยู่ในเมืองเสฉวน . . . เรารู้ข่าวว่าขงเบ้งถึงแก่ความตาย เราก็เป็นทุกข์อยู่เป็นอันมาก เราเกรงว่าโจยอยจะให้ยกไปตีเมืองเสฉวน เราจึงแต่งกองทัพไปสกัดไว้ ณ เมืองปากิว หวังจะช่วยป้องกันเมืองเสฉวน” แล้วขุนกวนก็พูดว่า “ตัวเรานี้รักษาความสัตย์อยู่ มิได้คิดร้ายต่อเมืองเสฉวนเลย” ว่าแล้วขุนกวนก็ให้ทหารเอาลูกเกาทัณฑ์มาหักออกเป็นสองท่อน แล้วสาบานว่า “ถ้าเราคิดร้ายต่อเมืองเสฉวน ก็ให้เราแลลูกหลานเราทั้งปวงเป็นอันตรายเหมือนลูกเกาทัณฑ์นี้เถิด” แล้วขุนกวนก็ให้ทหารเอาสิ่งของมาเช่นศัพขงเบ้ง นับแต่นั้นสามก๊กก็ว่างศึกมาหลายปี ขุนกวนพออายุได้ 71 ปี เสวยราชย์ได้ 24 ปีก็ถึงแก่ความตาย เมื่อ พ.ศ. 795 (พระคลัง (หน) 2543: 1324 - 1368)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมความมีปัญญา และคุณธรรมการคบมิตรที่ดี จึงทำให้ขุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ขุนกวนรู้ว่าขงเบ้งตาย และในขณะนั้นเมืองเสฉวนได้สูญเสียขุนศึกนักรบที่เก่งกล้าไปหลายคน จึงทำให้เมืองเสฉวนอ่อนแอลงมาก ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีที่ขุนกวนจะฉกฉวยโอกาสนี้ยกทัพไปตีเอาเมืองเสฉวนแต่เมื่อยกทัพมาแล้ว ทางเมืองเสฉวนรู้ทัน และได้ยกทัพมาสกัดไว้ ขุนกวนเห็นว่าจะไม่สมความคิดจึงบอกว่าที่ยกทัพมานี้เพื่อช่วยเหลือป้องกันเมืองเสฉวนให้พ้นภัยจากพระเจ้าโจยอย และขุนกวนเห็นว่าสองเมืองนี้ไม่ควรจะทำสงครามกันเอง เพราะจะทำให้เป็นจุดอ่อนให้แก่พระเจ้าโจยอยที่อยู่เมืองฮูโตยกทัพมารุกรานได้ ดังนั้น เพื่อให้เป็นการคานอำนาจทางการเมืองไว้ จึงจำเป็นต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับเมืองเสฉวนเอาไว้ เพื่อให้เมืองกังตั้งปลอดภัยจากผลที่เมืองกังตั้งกับเมืองเสฉวนเป็นพันธมิตรกันนี้ ทำให้ขุนกวนสามารถรักษาอำนาจของตนไว้ได้หลายปี จนกระทั่งขุนกวนได้เสียชีวิตลง

2) คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ และคุณธรรมความเด็ดขาด ขุนกวนได้ใช้คุณธรรมสามตัวนี้แล้วทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนป้องกันเมืองกังตั้งจากกองทัพเล่าปี่

ขุนกวนได้ทราบว่เล่าปี่ยกกองทัพเจ็ดสิบหมื่นมาเพื่อจะตีเอาเมืองกังตั้งแก้แค้นให้แก่กวนอูและเตียวหุย ขุนกวนมีความวิตกกังวลนักกลัวจะสู้เล่าปี่ไม่ได้ ขุนกวนไม่รู้จะหาหนทางแก้ปัญหาศึกครั้งนี้อย่างไร จู่ก็ตกใจที่ชายขงเบ้งจึงอาสาขุนกวนจะไปพูดจาเกลี้ยกล่อมให้ เมื่อจู่ตกใจไปถึงกองทัพเล่าปี่ และได้เข้าไปเจรจากับเล่าปี่แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะความแค้นของเล่าปี่ที่มีต่อขุนกวน เตียวจี่ที่ปรึกษาจึงออกอุบายให้ขุนกวนทำหนังสือไปหาพระเจ้าโจผีให้ยกทัพไปตีเมืองฮันต่ง เล่าปี่รู้เข้าก็จะยกทัพกลับไป ขุนกวนเห็นชอบด้วย จึงให้เตียวจี่ถือหนังสือไปหาพระเจ้าโจผี พระเจ้าโจผีแฉ่งตั้งนั้นก็รู้ว่าขุนกวนกลัวเล่าปี่ แต่ก็เห็นว่าขุนกวนมานอบน้อมแก่ตน จึงทำเป็นแต่งตั้งให้ขุนกวนเป็นเงาต้องมีเครื่องยศเกี้ยวแล้วให้คนถือตราตั้งเอาไปให้แก่ขุนกวนเพื่อหวังจะไม่ให้ขุนกวนไปนอบน้อมแก่เล่าปี่ แล้วพระเจ้าโจผีก็เตรียมยกกองทัพเพื่อดูว่าทั้งสองทำสงครามกัน ฝ่ายไหนเพียงพอก็จะทำสงครามหน้าเดียว ก็จะทำให้ได้ชัยชนะโดยง่าย เมื่อคนที่ถือหนังสือตราตั้งเอามาให้ขุนกวน ชีเซ่งและขุนนางของขุนกวนไม่เห็นด้วยที่จะให้ขุนกวนรับเอาตราตั้งจากพระเจ้าโจผี เพราะจะต้องไปเป็นผู้น้อยของพระเจ้าโจผี แต่ขุนกวนก็ยอมรับตราตั้งเอาไว้ และจัดเครื่องบรรณาการเอาไปถวายพระเจ้าโจผี ขุนกวนเห็นว่ากองทัพเล่าปี่ยกมาใกล้แล้ว จึงให้ทหารยกกองทัพไปตั้งสกัดไว้ แต่กองทัพของขุนกวนมีความเข้มแข็งน้อยกว่าจึงพ่ายแพ้กลับมา ขุนกวนเห็นจะสู้เล่าปี่ไม่ได้ จึงปรึกษาแก่ขุนนางเพื่อหาวิธีแก้ไข เปาจิตรจึงพูดว่า “พระเจ้าเล่าปี่โกรธยกมาทั้งนี้ เป็นต้นโกรธอยู่เจ็ดคน คือพั่วเจียง ลิบอง ม้าต่ง บิฮอง เปาสูหยินห้าคนนี้ทำร้ายกวนอูก็ตายสิ้นแล้ว ยังแต่ฮอมเกียงกับเตียวตัดสองคนผู้มาเตียวหุยนี้ยังอยู่ในเมืองเราขอเราจับฮอมเกียงกับเตียวตัดสองคนนี้ กับส่งศิระะเตียวหุยออกไปแล้วคืนนางซุนฮูหยินกับเมืองเกงจิวให้ และถวายดอกไม้เงินทองขอเป็นพระราชไมตรีดีแล้วจะได้ช่วยกันรบกำจัดโจผี เห็นพระเจ้าเล่าปี่จะถอยทัพกลับไป” ขุนกวนเห็นชอบด้วย จึงสั่งให้ทำหีบไม้หอมใส่ศิระะเตียวหุย จับเอาฮอมเกียงกับเตียวตัดใส่กรงเหล็ก และให้จัดดอกไม้เงินทองให้แต่งหนังสือตามคำเปาจิตร แต่นางซุนฮูหยินนั้นจะส่งไปให้ครั้งหลัง แล้วให้เทียเบ้งคุมเอาไปให้เล่าปี่ เล่าปี่เมื่อได้ฮอมเกียงกับเตียวตัด และศิระะเตียวหุยก็ดีใจ จึงฆ่าฮอมเกียงกับเตียวตัดเช่นเตียวหุย และด้วยความโกรธที่มีต่อขุนกวน เล่าปี่ก็ได้อ่านหนังสือของขุนกวนที่ให้เทียเบ้งถือมา และยังจะฆ่าเทียเบ้งอีก หลังจากเล่าปี่ไม่รับสัมพันธไมตรีกับขุนกวน และจะยกทัพมาตีเอาเมืองกังตั้งให้ได้ ขุนกวนรู้ดังนั้นก็ตกใจตัวสั่นมีจะทำการใด กำเจิกที่ปรึกษาจึงบอกให้แต่งตั้งลกซุนเป็นแม่ทัพไปรบกับเล่าปี่ แต่ขุนนางหลายคนไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าลกซุนอายุยังน้อยเห็นจะทำการไม่สำเร็จ เมืองกังตั้งจะเป็นอันตราย แต่ในใจขุนกวนเห็นด้วยที่จะให้ลกซุนยกทัพไปรบกับเล่าปี่เพราะเห็นว่าลกซุนเป็นคนมี

ปัญญา และเคยวางแผนจนได้เมืองเกงจิ๋วมาจากกวนอู ระหว่างนั้นขุนนางก็ยังคงเถียงกันอยู่ ชุนกวนจึงว่า “ท่านทั้งปวงอย่าเถียงกันเลย ลกซุนคนนี้ข้าพเจ้าชอบเห็นดีอยู่ด้วยแล้ว” แล้วชุนกวนก็แต่งตั้งให้ลกซุนเป็นแม่ทัพยกออกไปรบกับเล่าปี่ ลกซุนเมื่อยกกองทัพออกไปตั้งสกัดกองทัพเล่าปี่นั้น ลกซุนเป็นผู้มีสติปัญญา เมื่อตั้งค่ายอยู่ก็มีได้ ออกรบกับเล่าปี่ คอยโอกาสจนกว่ากองทัพเล่าปี่จะอ่อนล้าและประมาท เล่าปี่หลังจากที่มีชัยแก่กองทัพชุนกวนหลายครั้งก็มีความกำเริบและประมาท เมื่อเห็นลกซุนยังเป็นเด็กอยู่และไม่ยอมออกมารบ ก็คิดว่ากองทัพลกซุนคงกลัวกองทัพของตนจริง ๆ เล่าปี่จึงสั่งให้ทหารตั้งค่ายเรียงยาวกันไปเจ็ดพันเส้น ทั้งทัพบก ทัพเรือ ก็ตั้งค่ายไม่เป็นไปตามหลักพิชัยสงคราม เมื่อทหารของเล่าปี่ประมาท ลกซุนได้โอกาสก็โจมตีค่ายของเล่าปี่แต่ละค่าย แล้วเอาเพลิงเผาค่ายเพื่อไม่ให้แต่ละค่ายยกมาช่วยกันได้ ทหารของเล่าปี่แตกตื่นหนีตาย ทหารของลกซุนได้ฆ่าทหารเล่าปี่ล้มตายเป็นอันมาก ส่วนเล่าปี่เห็นว่าจะสู้ไม่ได้ก็หนีตายไปอาศัยอยู่ที่เมืองเป็กเต้ ลกซุนเมื่อได้ชัยชนะจากเล่าปี่แล้วก็มีได้ยกกองทัพไล่ตีกองทัพเล่าปี่ไป เพราะเกรงพระเจ้าโจผีจะยกกองทัพมาตีเมืองกังตั้งแล้วจะกลับมาช่วยไม่ทัน จึงเข้าไปรายงานชัยชนะให้ชุนกวนทราบ ชุนกวนรู้ว่าลกซุนมีชัยชนะก็ดีใจนัก แต่ขณะที่สนทนากันอยู่นั้น ทหารได้มาบอกว่ากองทัพพระเจ้าโจผียกมาจะตีเอาเมืองกังตั้ง ลกซุนเห็นดังนั้นก็ขออาสาทัพออกไปตั้งสกัดทัพพระเจ้าโจผี ชุนกวนเห็นชอบด้วย ลกซุนก็ยกทัพออกรบกับกองทัพพระเจ้าโจผีจนได้ชัยชนะ พระเจ้าโจผีเห็นว่าเสียทหารมาก จึงถอยทัพกลับไปเมืองฮูโต (พระคลัง (หน) 2545: 1063 - 1103)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนได้ใช้คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ คุณธรรมความสุจริตรอบคอบ และคุณธรรมความเด็ดขาด จึงทำให้ชุนกวนประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนรู้ว่าเล่าปี่ยกกองทัพมาเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับกองทัพของเมืองกังตั้ง กองทัพของเล่าปี่มีความเข้มแข็งมากกว่ามาก ชุนกวนรู้ถึงจุดนี้ดีจึงหาทางออกให้แก่เมืองของตน โดยให้จูกัดกิ้นพี่ชายของขงเบ้งไปเกลี้ยกล่อมเล่าปี่ แต่เมื่อไม่ได้ผล ชุนกวนจึงได้ปรึกษากับที่ปรึกษาเพื่อหาทางแก้ไขให้เกิดความสุจริตรอบคอบที่ดีที่สุด ที่ปรึกษาจึงให้ทำหนังสือไปขอให้พระเจ้าโจผีช่วยเหลือ โดยขอให้ยกทัพไปตีเมืองฮันตั้งและเมืองเสฉวนของเล่าปี่ เพื่อให้เล่าปี่ยกทัพกลับไป ชุนกวนเห็นว่าแผนการนี้ดี จึงทำหนังสือไปหาโจผีให้ช่วยเหลือ แต่ผลก็ไม่เป็นดังที่ชุนกวนต้องการ แต่กลับกลายเป็นว่าชุนกวนต้องเป็นผู้ได้ปกครองของพระเจ้าโจผี เพราะสถานการณ์ทางการเมืองบีบบังคับ แต่ชุนกวนก็ได้แสดงอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจต่อพระเจ้าโจผี เพราะชุนกวนไม่ต้องการให้ตนต้องมีศึกสองด้านในเวลาเดียวกัน ถ้าหากผลเป็นเช่นนั้น เมืองกังตั้งคงจะพินาศเป็นมั่นคง จะเห็นว่าชุนกวนได้เห็นแก่ผลประโยชน์แห่งรัฐที่จะได้รับมากกว่าการเห็นแก่ศักดิ์ศรีของตนที่จะไม่เกิดผลดีในขณะนี้แต่อย่างใด

การใช้คุณธรรมการเห็นผลประโยชน์แห่งรัฐ และคุณธรรมความสุจริต รอบคอบของขุนกวน จะเห็นจากการจะตัดสินใจในแต่ละครั้งของขุนกวนจะต้องปรึกษากับที่ปรึกษาทุกครั้ง เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดให้แก่ตนเอง อย่างตอนที่ที่ปรึกษาแนะนำให้เอาตัวฮอมเกียงกับเตียวตาด และศิระชะเตียวหุยส่งให้แก่เล่าปี่ พร้อมทั้งดอกไม้เงินทอง และนางซุนฮูหยิน เพื่อขอเป็นไมตรีกับเล่าปี่ ขุนกวนก็เห็นชอบด้วย และได้ทำตาม แต่การทำตามครั้งนี้ ขุนกวนมีความสุจริตรอบคอบโดยไม่ได้ส่งตัวนางซุนฮูหยินไปให้ด้วย เพราะว่าถ้าหากส่งน้องสาวของตนไป ในภายหน้าถ้าต้องทำศึกสงครามกัน ทางฝ่ายขุนกวนก็จะเสียเปรียบทำการไม่สะดวก เพราะเล่าปี่มีนางซุนฮูหยินไว้เป็นตัวประกัน

ส่วนตอนที่ขุนกวนใช้ความสุจริตรอบคอบ และความเด็ดขาดในการตัดสินใจ คือ ตอนที่แต่งตั้งให้ลกซุนเป็นแม่ทัพออกรบ ก่อนที่ขุนกวนจะตัดสินใจที่ปรึกษาหลายคนได้คัดค้านการแต่งตั้งลกซุนไม่ให้เป็นแม่ทัพ แต่ขุนกวนก็ใช้ความเด็ดขาดตัดสินใจแต่งตั้งลกซุนเป็นแม่ทัพออกรบกับเล่าปี่ และการตัดสินใจของขุนกวนครั้งนี้ก็ทำให้ขุนกวนมีชัยชนะแก่เล่าปี่ และยังสามารถป้องกันกองทัพของพระเจ้าโจผีไว้ได้อีก ถ้าในเหตุการณ์นี้ขุนกวนไม่มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจเลือกใช้ลกซุน เพราะเห็นแก่การคัดค้านของที่ปรึกษาส่วนใหญ่ เหตุการณ์นี้ขุนกวนอาจต้องเสียเมืองกังตั๋งให้แก่เล่าปี่เป็นได้

3.2 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง คือ โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม ซึ่งในวรรณกรรมสามก๊กมีปรากฏให้เห็นในลักษณะนี้มีอยู่หลายเหตุการณ์ อย่างเช่นเหตุการณ์ของ โจโฉ¹และเล่าปี่² แต่สำหรับขุนกวนนั้นในวรรณกรรมสามก๊กไม่มีปรากฏให้เห็นถึงโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมมาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด แต่ถึงอย่างนั้นผู้วิจัยก็สามารถวิเคราะห์เทียบเคียงได้จากโจโฉและเล่าปี่ที่มีปรากฏให้เห็นได้

3.3 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จล้มเหลว

จากที่ทราบแล้วว่าโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือที่ไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองใน

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จของโจโฉ หน้า 109 - 120

² โปรดดูเรื่องนี้ในปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จของเล่าปี่ หน้า 173 - 180

วรรณกรรมสามก๊กก็ให้ประสพกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง แต่สำหรับโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กก็ให้ประสพกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ทั้งที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ใช้คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองอย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์แล้วก็ตาม ซึ่งความล้มเหลวนั้น ทำให้ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ในขณะนั้นมีลักษณะไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ซึ่งในวรรณกรรมสามก๊กก็มีปรากฏให้เห็นในลักษณะนี้ อย่างเช่น ในเหตุการณ์ของเล่าปี่³ แต่สำหรับซุนกวนนั้นในวรรณกรรมสามก๊กไม่มีปรากฏให้เห็นถึงโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยคุณธรรมมาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสพกับหรือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด แต่ถึงอย่างนั้นผู้วิจัยก็สามารถพอที่จะวิเคราะห์เทียบเคียงได้จากเล่าปี่ที่มีปรากฏให้เห็นได้

3.4 การใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

ตัวคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีเมื่อผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้นำมาใช้ในเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเหมาะสมแล้ว ตัวคุณธรรมนั้นสามารถทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กประสพกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ แต่ในทางกลับกัน ถ้าผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้นำมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ผลที่ได้รับคือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ซึ่งในลักษณะนี้จะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่ตัวที่นำมาใช้มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม การใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบนี้มีปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมสามก๊กมีอยู่หลายเหตุการณ์ อย่างเช่น ในเหตุการณ์ของ โจโฉ¹ และเล่าปี่² แต่สำหรับซุนกวนนั้นในวรรณกรรมสามก๊กไม่มีปรากฏให้เห็นถึงการใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด แต่ถึงอย่างนั้นผู้วิจัยก็สามารถวิเคราะห์เทียบเคียงได้จากโจโฉและเล่าปี่ที่มีปรากฏให้เห็นได้

สาเหตุที่ซุนกวนไม่มีปรากฏให้เห็นถึงการใช้คุณธรรมในลักษณะต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดที่ 2 กรอบแนวคิดที่ 3 และกรอบแนวคิดที่ 4 นั้น เป็นเพราะว่าในวรรณกรรมสามก๊กซุนกวนมีบทบาทในทางการเมืองการปกครองน้อยกว่าโจโฉและเล่าปี่ ทำให้ความถี่ของเรื่องที่จะ

³ โปรดดูปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมให้ประสพกับความล้มเหลว หน้า 181 - 183

¹ โปรดดูการใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองของโจโฉ หน้า 121 - 128

² โปรดดูการใช้คุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองของเล่าปี่ หน้า 183 - 184

ปรากฏให้เห็นถึงการใช้คุณธรรมและไม่ได้ใช้คุณธรรมมีน้อยมากหรือไม่มีเลยในบางกรอบแนวคิด เมื่อเทียบกับจิตใจและเล่าปี แต่ผู้วิจัยก็สามารถใช้ผลวิเคราะห์จากตัวประชากรวิจัยของผู้ปกครอง ในวรรณกรรมสามก๊กของแต่ละคนที่มีตามกรอบแนวคิดการวิจัยแล้วนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลของการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก เพื่อให้ทราบผลวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด

3.5 การขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี

การที่ขุนกวนจะประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้น สิ่งสำคัญคือการมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี แล้วนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง แต่ถ้าเมื่อใดในเหตุการณ์ที่ขุนกวนได้ขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีเสียแล้ว และในเหตุการณ์นั้นขุนกวนมีความจำเป็นต้องใช้คุณธรรมเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง แต่ขุนกวนกลับไม่มี ทำให้ในเหตุการณ์นั้นขุนกวนต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งการขาดคุณธรรมของขุนกวนแบบนี้มีปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมสามก๊ก ดังนี้

3.5.1 การขาดคุณธรรมความมีปัญญา ขุนกวนได้ขาดคุณธรรมความมีปัญญาแล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนทำสงครามกับจิตใจที่เมืองหับป่า

เมื่อขุนกวนได้รับข้อตกลงกับเล่าปีจะช่วยยกทัพไปตีเอาเมืองหับป่าของจิตใจ³ เพื่อจะให้จิตใจถอนกองทัพออกจากเมืองฮันตั้งไปช่วยเมืองหับป่า ทางฝ่ายจิตใจรู้ว่าขุนกวนยกทัพมาตีเมืองหับป่า และเมืองหับป่าอยู่ในสถานการณ์ที่คับขัน จจิตใจจึงถอนทัพออกจากเมืองฮันตั้งยกไปช่วยเมืองหับป่า เมื่อจิตใจยกทัพมาถึงก็สู้รบกับขุนกวน ทั้งสองฝ่ายต่างแพ้ชนะกัน ทางฝ่ายขุนกวนความเข้มแข็งของกองทัพสู้จิตใจไม่ได้ จึงมีความสูญเสียมากกว่าจิตใจ ขณะที่ขุนกวนรบกับจิตใจอยู่นั้นใช้ระยะเวลาสู้รบกันประมาณเดือนเศษโดยไม่มีทหารทางฝ่ายของเล่าปีเข้ามาช่วยรบแต่อย่างใด ทำให้ขุนกวนค่อนข้างจะเสียเปรียบแก่จิตใจ เมื่อขุนกวนเห็นว่าขึ้นสู้รบต่อไปจะมีแต่สูญเสียมากยิ่งขึ้น และทหารก็จะได้รับความลำบาก ครั้นจะเอาชนะจิตใจให้ได้ก็ยากนัก ด้วยจิตใจชำนาญในการสงคราม ขุนกวนจึงแต่งหนังสือไปหาจิตใจให้ต่างคนต่างยกทัพกลับ พอถึงเวลาเดือนปีที่กำหนด ขุนกวนจะเอาเครื่องบรรณาการเอาไปค้ำับตามประเพณี จจิตใจเห็นว่าขุนกวนอ่อนน้อมกับตน และทหารของตนก็อดโรยจากการทำสงคราม จจิตใจจึงยอมตามที่ขุนกวนเสนอมาร

³ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนยกทัพไปตีเมืองหับป่าตามข้อตกลงของเล่าปี หน้า 203 - 204

แล้วโจโจก็ยกทหารกลับเมืองฮูโต แล้วแต่งทหารให้อยู่รักษาเมืองหับป่าต่อไป (พระคลัง (หน) 2545: 810 - 908)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนขาดคุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้ ชุนกวนต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนสู้รบกับโจโจเพื่อหวังจะเอาเมืองหับป่าของโจโจ และเมืองเกงจิวรวมทั้งเมืองบิรวารที่เล่าปี่จะยกให้ตามสัญญา เพื่อแลกกับที่ให้โจโจถอนกองทัพออกจากเมืองฮันต้ง แต่เมื่อโจโจถอนทหารออกมาจากเมืองฮันต้งแล้ว ชุนกวนก็ไม่สามารถตีเอาเมืองหับป่าได้ และชุนกวนก็สู้รบกับกองทัพโจโจโดยลำพัง โดยไม่มีกองทัพทางฝ่ายเล่าปี่มาช่วยแต่อย่างใด (กองทัพเมืองเกงจิวของกวนอู) ทำให้กองทัพของชุนกวนต้องเสียเปรียบแก่กองทัพโจโจที่มีความเข้มแข็งมากกว่า ถ้าชุนกวนมีปัญญาทำหนังสือไปหาเล่าปี่ให้กวนอูที่อยู่เมืองเกงจิวยกทหารออกมาช่วยรบตีกระหนาบทัพโจโจ ชุนกวนอาจจะได้รับชัยชนะ แต่เหตุการณ์นี้ชุนกวนสู้รบกับโจโจประมาณเดือนเศษ โดยที่ไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากเล่าปี่แต่อย่างใด ทั้งที่เหตุการณ์นี้เกิดจากเล่าปี่ที่ขอให้ชุนกวนยกทัพไปตีเมืองหับป่าเพื่อให้โจโจถอนกองทัพออกจากเมืองฮันต้ง เพื่อให้เล่าปี่ที่อยู่เมืองเสฉวนจะได้ปลอดภัย และสามารถยกทัพไปตีเอาเมืองฮันต้งของโจโจได้ จากการที่ชุนกวนต้องทำสงครามกับโจโจโดยลำพัง จึงทำให้ชุนกวนต้องประสบกับความพ่ายแพ้ และไม่ได้ประโยชน์อะไรเลยจากเหตุการณ์นี้

เหตุการณ์ตอนที่ชุนกวนยกทัพไปตีเอาเมืองลกเอียง

หลังจากที่พระเจ้าชุนกวนได้เป็นกษัตริย์เมืองก้งตั้งแล้ว และคิดจะยกทัพไปตีเมืองลกเอียง เตียวเจียวจึงทูลห้ามว่า “พระองค์เพิ่งสำเร็จการสงครามได้ราชาภิเษกใหม่ แลจะยกกองทัพไปปราบปรามศัตรูนั้นขอให้งดไว้ก่อน จงตั้งซ่งสมผู้คนเกลี้ยกล่อมเมืองเสฉวนให้เป็นไมตรีด้วยกัน แล้วจึงบรรจบทหารทั้งสองฝ่ายไปช่วยกำจัดศัตรู รบเอาเมืองลกเอียงเห็นจะได้โดยง่าย” พระเจ้าชุนกวนเห็นชอบด้วย จึงทำหนังสือไปหาพระเจ้าเล่าเสี้ยน พระเจ้าเล่าเสี้ยนปรึกษากับขงเบ้ง ขงเบ้งจึงให้พระเจ้าเล่าเสี้ยนทำหนังสือเป็นราชไมตรีต่อกันไว้ แล้วส่งเครื่องราชบรรณาการแสดงความยินดีที่พระเจ้าชุนกวนได้ราชาภิเษก พระเจ้าชุนกวนก็ตอบหนังสือเป็นราชไมตรีกลับไป พระเจ้าชุนกวนจึงได้ปรึกษากับลกซุนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ลกซุนจึงทูลว่า “ซึ่งพระเจ้าเล่าเสี้ยนมาเป็นไมตรีด้วยทั้งนี้ก็เพราะความคิดของขงเบ้งกลัวสมู้อี้จึงเอาเป็นไมตรีด้วยการของเราก็จะให้ได้ ทางไมตรีก็มีให้เสีย จำจะบอกให้ไปถึงเมืองเสฉวนว่าเราจะยกทัพไปตีเมืองลกเอียง ให้ขงเบ้งยกทัพไปกองหนึ่ง สมู้อี้ก็จะยกทัพมาสู้กันกับขงเบ้ง ฝ่ายเราก็จะลอบยกทัพเข้าตีเมืองลกเอียงได้โดยง่าย” พระเจ้าชุนกวนเห็นชอบด้วย จึงทำหนังสือไปแจ้งแก่พระเจ้าเล่าเสี้ยน พระเจ้าเล่าเสี้ยนได้รับหนังสือกำหนดนัดจากพระเจ้าชุนกวน พระเจ้าเล่าเสี้ยนจึงบอกให้ขงเบ้งยก

ทัพไปรบกับเมืองลกเอียง ชงเบ้งได้ยกทัพไปทางเขากิสานตีได้หลายด่าน ทางพระเจ้าโจยอยก็ให้
 สุมาอี้เป็นแม่ทัพยกทัพไปสกัด ชงเบ้งทั้งสองฝ่ายรบกันแต่ไม่แพ้ชนะถึงขั้นแตกหัก พอตีชงเบ้งล้ม
 ป่วยจึงถอนทัพกลับเมืองเสฉวน ทางฝ่ายพระเจ้าโจยอยเห็นถูกฝ่ายชงเบ้งโจมตีบ่อย จึงสั่งให้สุมาอี้
 ยกทัพจะไปตีเมืองฮันต้งบ้าง แต่พอยกทัพไปฝนได้ตกหนักได้รับความลำบากแก่ทหาร สุมาอี้จึงยก
 ทัพกลับ หลังจากนั้นชงเบ้งก็ได้ยกทัพมาทางเขากิสานเพื่อจะตีเมืองลกเอียงอีก แต่สุมาอี้ก็ตั้งรับไว้
 แล้วให้ขุนนางทางฝ่ายเมืองเสฉวนที่ได้มาเป็นพวกไปปล่อยข่าวว่าชงเบ้งจะเป็นขบถ พระเจ้าเล่าเสี้ยน
 หูเบาจึงเรียกทัพชงเบ้งกลับ พอชงเบ้งกลับมาถึงเมืองเสฉวนก็ไปจัดแจงเรื่องข่าวลือกับพระเจ้าเล่าเสี้ยน
 ให้เข้าใจดีแล้ว พ.ศ. 774 ชงเบ้งได้ยกทัพไปทางเขากิสานอีก ครั้งนี้รบชนะสุมาอี้จนแตกพ่ายไป
 แต่ลิเจียมขุนนางเมืองเสฉวนที่มีหน้าที่ขมเสียบึงให้ทัพชงเบ้งจัดส่งเสบียงไม่ทันตามกำหนด จึงมี
 หนังสือลวงชงเบ้งไปว่า พระเจ้าซุนกวนจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนเพื่อหวังจะให้ยกทัพกลับ ชงเบ้งรู้
 เข้าก็ตกใจ จึงยกทัพกลับเมืองเสฉวน พอมาถึงชงเบ้งรู้ความจริงก็ได้จัดการเรื่องของลิเจียมหลัง
 จากนั้น ชงเบ้งก็บำรุงทหารอยู่อีกสามปีแล้วก็ยกทัพมาอีก ครั้งนี้ตีระหว่างชงเบ้งกับสุมาอี้ยังไม่
 แพ้ชนะกันอย่างแตกหัก ชงเบ้งเห็นศึกครั้งนี้หนักหนาจึงมีหนังสือไปหาพระเจ้าซุนกวนให้ยกทัพมา
 ช่วย พระเจ้าซุนกวนได้รับหนังสือจากชงเบ้งก็เตรียมทัพยก ทัพเรือยกมาปากอ่าวเมืองกังแฮ
 พระเจ้าโจยอยรู้ข่าวจึงให้ทหารออกไปตั้งสกัด พอตกถึงทหารพระเจ้าโจยอยได้เข้าโจมตีทัพยก
 ทัพเรือของพระเจ้าซุนกวนจนแตกหนีไป ทัพของพระเจ้าซุนกวนจึงถอยทัพกลับเมืองกังตั้ง
 (พระคลัง (หน) 2543: 1259 - 1311)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ซุนกวนขาดคุณธรรมความมีปัญญา จึงทำให้
 ซุนกวนประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ ซุนกวนจะตีเอา
 เมืองลกเอียงของพระเจ้าโจยอย แต่ขุนนางที่ปรึกษาได้ห้ามไว้ แล้วคิดอุบายให้หลอกใช้เมืองเสฉวน
 ยกทัพไปตีเมืองลกเอียงก่อน เพื่อให้เมืองลกเอียงบอบช้ำแล้วค่อยยกทัพไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์
 ภายหลัง แต่เมื่อซุนกวนหลอกใช้ให้ชงเบ้งที่อยู่เมืองเสฉวนยกทัพไปรบกับเมืองลกเอียงในช่วงเวลา
 ที่เมืองลกเอียงเสียเปรียบให้แก่ชงเบ้ง จากเหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่าเมืองลกเอียงเสียเปรียบให้แก่
 ชงเบ้งเป็นหลายครั้ง แต่ซุนกวนไม่ได้คิดที่จะฉกฉวยโอกาสชิงลงมือเมืองลกเอียงให้ได้แต่กลับ
 ปล่อยให้เวลาผ่านไป แต่พอเวลาชงเบ้งยกทัพไปเสียเปรียบให้แก่เมืองลกเอียงและทำหนังสือมาหา
 ซุนกวนให้ยกทัพไปช่วยซุนกวนรบยกทัพไปช่วยจึงทำให้ต้องพ่ายแพ้กลับมาโดยไม่ได้ประโยชน์
 อะไรจากเหตุการณ์นี้

3.5.2 การขาดคุณธรรมความสุจริตรอบคอบ ซุนกวนได้ขาดคุณธรรมความ
 สุจริตรอบคอบแล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนไม่รับบังทองเอาไว้เป็นที่ปรึกษา

หลังจากที่ขุนกวนได้เสียชีวิตไปแล้วนั้น โลกก็ได้พบบังทองผู้ซึ่งมีสติปัญญา
 มากและได้ร่ำเรียนวิชามาที่เดียวกันกับขงเบ้ง หวังจะให้ขุนกวนแต่งตั้งเอาไว้เป็นที่ปรึกษา เมื่อบังทอง
 ได้เข้าไปคำนับขุนกวน ขุนกวนได้พิจารณาดูรูปร่างและลักษณะบังทอง เห็นคิ้วใหญ่ จมูกโด่ง
 หน้าดำ หนวดสั้น รูปร่างวิปริตนัก น้ำใจไม่ยินดี ขุนกวนจึงถามบังทองว่า "ความรู้ซึ่งท่านได้เรียนมา
 นั้นเอาอันใดเป็นหลักเป็นที่ยึด" บังทองจึงบอกว่า "ซึ่งจะเป็นหลักเป็นที่ยึดนั้น สุดแต่การประมาณ
 เมื่อการสิ่งใดมีมาจึงจะคิดต่อไป" ขุนกวนจึงถามว่า "ปัญญาวิชาการท่านเรียนมากับจิวอี้ยังเป็น
 ภาระไรกัน" บังทองจึงตอบว่า "ความวิชาการข้าพเจ้าเรียนมาติดกันกับจิวอี้มากนัก" ขุนกวนนั้นยัง
 นับถือจิวอี้อยู่จึงเชิญบังทองให้ออกไปก่อนแล้วก็ไม่ได้ว่าอะไร โลกจึงว่าบังทองนี้เป็นคนมี
 สติปัญญามาก ครั้งเมื่อจิตใจแตกทัพพ่ายไปนั้นก็ได้สติปัญญาบังทองให้จิตใจเอาเรือผูกมัดกันจึง
 ถูกเพลิงเผาเสียหายไป ขุนกวนนั้นได้แต่พูดว่าบังทองนั้นรูปร่างไม่สมกับมีสติปัญญา พุดจา
 พลุ่พลุ่ ครั้นเมื่อจิตใจทำการครั้งนั้น เป็นความคิดของจิตใจเองจะเป็นความคิดของบังทองนั้น
 ไม่ใช่ บังทองเมื่อรู้ว่าขุนกวนไม่เอาตนไว้เป็นที่ปรึกษาจึงได้ไปอยู่กับเล่าปี่ (พระคลัง (หน) 2545:
 774 - 746)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ขุนกวนขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ จึงทำให้
 ขุนกวนต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ขุนกวนขาด
 ความสุ่มรอบคอบที่ไม่รับเอาบังทองซึ่งเป็นผู้มีสติปัญญาเอาไว้เป็นที่ปรึกษา สาเหตุมาจากที่
 ขุนกวนดูคุณค่าของคนแต่เพียงรูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น โดยไม่พิจารณาไตร่ตรองให้ดี ถ้าบังทอง
 ไม่มีสติปัญญาจริง มีหรือโลกซึ่งเป็นที่ปรึกษาและเป็นขุนนางผู้ใหญ่ที่มีความจงรักภักดีต่อขุน
 กวนจะพามาหาขุนกวน หรือถ้าขุนกวนพิจารณาให้ดีก็จะทราบว่างบทองเป็นเพื่อนกับขงเบ้งและ
 ได้ร่ำเรียนวิชามาที่เดียวกัน ซึ่งขงเบ้งนั้นคนทั้งปวงได้ทราบดีว่าเป็นผู้มีสติปัญญามาก ดังนั้น
 บังทองน่าจะมีสติปัญญาเช่นเดียวกัน และสิ่งที่เห็นว่าขุนกวนขาดความสุ่มรอบคอบ คือการที่
 ขุนกวนได้สนทนาดูปัญญาของบังทองนั้น ขุนกวนได้ใช้คำพูดถามบังทองเพียงไม่กี่คำ แล้วเอา
 คำตอบของบังทองนั้นมาเป็นเครื่องตัดสินในสติปัญญาของบังทองโดยอคติ¹ ทำให้ขุนกวนพลาด
 โอกาสได้ที่ปรึกษาที่มีสติปัญญาเอาไว้ใช้งานอย่างน่าเสียดาย

¹ เพราะขุนกวนไม่ชอบในรูปลักษณ์ของบังทองแต่แรก

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนฆ่ากวนอุ

เมื่อขุนกวนจับตัวกวนอุมาได้ก็คิดจะเกลี้ยกล่อมกวนอุให้มาอยู่ด้วย แต่กวนอุไม่ยอมและต่อว่าขุนกวนอย่างหนัก ขุนกวนได้ฟังกวนอุว่าดังนั้นจึงปรึกษาแก่ที่ปรึกษาโจหอม สมุหบัญชีจึงว่า "ซึ่งจะเลี้ยงกวนอุไว้ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ครั้งหนึ่งโจโฉจับกวนอุได้ตั้งให้เป็นขุนนางผู้ใหญ่ ให้เครื่องอุปโภคเป็นอันมาก สามวันเลี้ยงโต๊ะที่หนึ่ง ห้าวันเลี้ยงโต๊ะที่หนึ่ง บำรุงเลี้ยงถึงเพียงนี้จะเอาตัวกวนอุไว้ กวนอุก็มีได้อยู่ ยังหนีไปหาเล่าปี่ผู้พี่ ฆ่านายด่านเสียถึงห้าตำบล และซึ่งท่านจะเลี้ยงไว้ นานไปข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นอันตรายเหมือนดั่งนั้น" ขุนกวนได้ฟังแล้วไตร่ตรองดูจึงเห็นชอบตามที่โจหอมว่า จึงสั่งทหารให้เอาตัวกวนอุกับกวนเป้งไปตัดศีรษะ ต่อมาเตียวเจียวได้เข้ามาคำนับขุนกวนแล้วว่า "ได้ยินว่าท่านจับกวนอุ กวนเป้งพอถูกได้ ท่านฆ่าเสียแล้วหรือ ถ้าจริงดั่งนั้นมีข้ามินานอันตรายจะมาถึงกั๋งตั้งเป็นมั่นคง เพราะกวนอุนั้นได้สภเสนาเป็นพี่น้องกับเล่าปี่ สัญญากันว่าตายก็จะตายด้วยกัน เล่าปี่ก็ได้เป็นใหญ่ในเมืองตั้งฉนวน (ฮันตง) เมืองเสฉวน มีทหารเป็นอันมาก ข้าวปลา อาหารบริบูรณ์ หนึ่งความคิดในกลศึกใครจะเสมอขงเบ้งหามิได้ จะว่าด้วยฝีมือทหารจะหาเปรียบ ด้วยฝีมือเดียวหุย ฮองตง ม้าเจียว จูล่ง ก็หายากนัก ถ้าเล่าปี่รู้ไปว่ากวนอุ กวนเป้งพอถูกตายแล้ว ก็คงจะยกทัพมาสิ้นทั้งเมือง จะมารบเอาเมืองกั๋งตั้งแก้แค้น ข้าพเจ้าเห็นว่าจะรับรองต้านทานมิได้" ขุนกวนได้ฟังดั่งนั้นก็ตกใจกระเทือนแล้วว่าจะแก้อันตรายเมืองกั๋งตั้งอย่างไร เตียวเจียวจึงออกอุบายให้ส่งศีรษะกวนอุไปให้โจโฉ เล่าปี่รู้เข้าก็คิดเสียว่าทางเขาทำตามบัญชาของโจโฉ เล่าปี่ก็จะแค้นโจโฉ ยกทัพไปรบกับโจโฉ แล้วเราค่อยดูต่างฝ่ายต่างรบกัน ใครแพ้ชนะก็ช่าง ขุนกวนเห็นชอบด้วย จึงให้ทหารเอาศีรษะกวนอุส่งไปให้โจโฉ ทางฝ่ายโจโฉเมื่อได้รับศีรษะกวนอุก็รู้เท่าทันความคิดของขุนกวนที่จะโยนโทษมาให้ตน โจโฉจึงได้แต่งการศพกวนอุให้สมเกียรติตามแบบขุนนางผู้ใหญ่ เพื่อให้เล่าปี่รู้ว่าการตายของกวนอุครั้งนี้เป็นฝีมือของขุนกวน (พระคลัง (หน) 2545: 1011 - 1017)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ขุนกวนขาดคุณธรรมความสุขุมรอบคอบ จึงทำให้ขุนกวนต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากกรณีที่ขุนกวนได้ใช้ความเด็ดขาด ฆ่ากวนอุกับกวนเป้งเสียโดยไม่คิดให้สุขุมรอบคอบในผลที่จะตามมา ถ้าขุนกวนไม่ฆ่ากวนอุกับกวนเป้ง เพียงแต่ควบคุมให้อยู่ในเมืองกั๋งตั้งก็จะได้ประโยชน์มากกว่า โดยทำเหมือนตอนที่ลิโป้ได้ชิงเอาเมืองซีจิวของเล่าปี่จากเตียวหุย ลิโป้ก็ไม่ได้ฆ่าครอบครัวของเล่าปี่ และแก๊งพุดดำที่ทำเช่นนี้ต้องการจะช่วยดูแลเมืองซีจิวให้แก่เล่าปี่เพราะเตียวหุยจะทำให้ขุนกวนพอลิโป้กลับมาผูกมิตรกับเล่าปี่เพื่อสร้างพันธมิตรทางการเมือง ลิโป้ก็สามารถพุดกับเล่าปี่ได้ไม่ยากนัก¹

¹ โปรดดูเรื่องนี้ในเหตุการณ์ตอนที่เล่าปี่ยอมรับการช่วยเหลือจากลิโป้ หน้า 164 - 165

ซึ่งถ้าขุนกวนควบคุมกวนอูไว้ในเมืองกังตั๋งและยึดเมืองเกงจิวไว้ ก็เท่ากับว่าขุนกวนได้กวนอูกับกวนเป้งเอาไว้เป็นตัวประกัน เล่าปี่จะคิดทำร้ายขุนกวนก็จะทำไม่ถนัดจำต้องผูกมิตรกับขุนกวนไว้เพื่อความปลอดภัยของกวนอูกับกวนเป้ง แล้วขุนกวนก็ใช้เหตุผลบอกกับเล่าปี่ว่า ตนเองได้ช่วยกวนอูให้พ้นภัยจากโจโจ เล่าปี่กับโจโจก็จะได้เป็นศัตรูกัน ทำให้โจโจต้องโดดเดี่ยวในทางการเมืองเป็นการคานอำนาจกันระหว่างทั้งสามก็ เพราะเมื่อเทียบกันแล้ว ขุนกวน เล่าปี่ และโจโจ ขุนกวนจะมีกองทัพที่อ่อนแอกว่าเขาทั้งหมด ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ขุนกวนจะต้องผูกมิตรกับเล่าปี่เอาไว้เพื่อให้ตนได้แผ่ขยายอำนาจให้กว้างขวางยิ่งใหญ่อีกก่อน แล้วค่อยคิดการต่อไป ดังนั้น ผลในครั้งนี่ที่ขุนกวนได้ฆ่ากวนอูกับกวนเป้งโดยขาดความสุ่มรอบคอบ จึงทำให้ขุนกวนต้องเสียเปรียบในทางการเมืองอย่างมาก ถึงแม้ในตอนหลังขุนกวนจะหาวิธีแก้ไขสถานการณ์ได้ แต่โจโจก็รู้เท่าทันขุนกวน และสามารถแก้ไขสถานการณ์ไม่ให้นตนต้องเสียเปรียบความคิดของขุนกวนได้เช่นกัน

3.5.3 การขาดคุณธรรมความความเด็ดขาด ขุนกวนได้ขาดคุณธรรมความเด็ดขาดแล้ว ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ขุนกวนยอมปล่อยให้เล่าปี่แต่งงานกับน้องสาวของตน

ขุนกวนเห็นว่าเล่าปี่ไม่ยอมคืนเมืองเกงจิวให้ตน ขุนกวนจึงได้อุบายจากจิวยี่

ให้อานางซุนสูหยินน้องสาวของตนหลอกจะยกให้เป็นภรรยาเล่าปี่ เพื่อลวงให้เล่าปี่มาแต่งงาน แล้วจับตัวเล่าปี่แลกกับเมืองเกงจิว พอได้เมืองเกงจิวแล้วจึงฆ่าเล่าปี่ภายหลัง ทางฝ่ายเล่าปี่ก็ตกลงที่จะยอมแต่งงานด้วย จึงเดินทางมาที่จูล่งและทหารอีกห้าร้อยคน เมื่อเล่าปี่เดินทางมาถึงเมืองลำซี้ เล่าปี่ก็ทำตามแผนการของขงเบ้งทำให้นางเอกก็ไถ่มารดาเลี้ยงของขุนกวนไปรดปรานรักใคร่แล้วยอมยก นางซุนสูหยินให้เป็นภรรยาเล่าปี่ ขุนกวนเป็นคนกตัญญูต่อมารดา ชัดมารดาไม่ได้ จึงไม่กล้าทำอันตรายเล่าปี่ และยอมปล่อยให้เล่าปี่ได้แต่งงานกับนางซุนสูหยินน้องสาวของตน ขุนกวนเห็นว่าจะทำร้ายเล่าปี่ไม่ได้แล้ว (เพราะติดที่นางเอกก็ไถ่) จิวยี่จึงออกอุบายให้ขุนกวนอีก ด้วยการดึงตัวเล่าปี่ไม่ให้กลับเมืองเกงจิว โดยการเอาอกเอาใจเล่าปี่ทุกอย่าง ด้วยการก่อตึก ขุดสระ สร้างสวน ให้เล่าปี่อยู่กับภรรยา พร้อมให้สาวสวยนับสิบคนคอยปรนนิบัติเล่าปี่ และให้สมบัติพิสดานให้แก่เล่าปี่เป็น อันมาก เพื่อหวังจะไปตีเอาเมืองเกงจิวตอนที่เล่าปี่ไม่อยู่ ตอนแรกเล่าปี่ก็หลงระเริงอยู่กับความสุขที่ขุนกวนมอบให้ พอจูล่งเห็นว่าเล่าปี่หลงอยู่ไม่คิดจะกลับเมืองเกงจิว จึงเอาหนังสือที่ขงเบ้งให้มาเปิดดู แล้วบอกเล่าปี่ว่าโจโจยกทัพมาตีเมืองเกงจิว เมื่อเล่าปี่ทราบดังนั้นจึงคิดจะกลับเมืองเกงจิว โดยอานางซุนสูหยินกลับไปด้วยและลอบหนีไปมิให้ขุนกวนได้รู้ พอเล่าปี่เดินทางไปแล้วทหารจึงได้มาแจ้งแก่ขุนกวนว่าเล่าปี่ได้ลอบหนีกลับเมืองเกงจิวแล้ว ขุนกวนรู้เข้าก็โกรธแค้นเล่าปี่นัก จึงให้ตนบุ๋กกับพั่วเจียงคุมทหารรีบตามไปจับเล่าปี่ เมื่อตนบุ๋กกับ

พั่วเจียงได้คุมทหารตามเล่าปี่ไปแล้ว ชุนกวนก็โกรธแค้นเล่าปี่เป็นอันมาก ถึงกับเอาศิลาฝนหมึกทิ้งลงบนพื้นตึกจนศิลาแตกกระจาย เทียบเอาจึงว่า “ท่านจะโกรธสักเท่าใดก็หาต้องการไม่ ข้าพเจ้าเห็นว่าต้นบุญกับพั่วเจียงซึ่งท่านให้ยกตามไปนั้นจะมีได้ตัวเล่าปี่มา เพราะนางชุนสูหยินน้องสาวท่านมีสติปัญญาแล้วมารดาท่านรักเสมอชีวิต นางก็พร้อมใจไปด้วยกับเล่าปี่ เห็นทหารทั้งปวงจะเกรงอยู่ ไม่อาจเข้าจับกุมได้” ชุนกวนได้ฟังดังนั้นก็เห็นด้วยจึงเอากะบี่ส่งให้เจียวซิมกับจิวย่ท่าย แล้วสั่งว่า “ท่านเร่งยกตามต้นบุญกับพั่วเจียงไป เอากะบี่เล่มนี้ตัดศีรษะนางชุนสูหยินกับเล่าปี่มาให้เราจงได้ แม้ไม่ได้มาเราจะเอาศีรษะท่านแทน” เจียวซิมกับจิวย่ท่ายก็นำกะบี่ของชุนกวนคุมทหารตามเล่าปี่ไป ฝ่ายจิวยี่รู้ว่าเล่าปี่จะหนีกลับเมืองเกงจิว จึงให้ซีเซ่ง เตะสองคุมทหารมาสกัดเล่าปี่ไว้ ทางฝ่ายต้นบุญกับพั่วเจียงได้ตามเล่าปี่มาทัน เล่าปี่ไม่รู้อะไรจะทำอย่างไรก็ได้นางชุนสูหยินภรรยาตนออกมาช่วยปกป้องไว้ นายทหารของชุนกวนเห็นว่า นางชุนสูหยินนี้เป็นที่โปรดปรานของมารดาชุนกวน ชุนกวนนั้นก็เป็นคนกตัญญูต่อมารดา ชัดมารดาไม่ได้ ถ้าล่วงเกินนางชุนสูหยิน มารดาชุนกวนก็จะว่าชุนกวน ชุนกวนกลัวมารดาที่จะโยนโทษให้แก่พวกตน ทหารเหล่านั้นจึงปล่อยให้เล่าปี่กับนางชุนสูหยินหนีไปได้ ทางฝ่ายเจียวซิมที่ถือกะบี่อาญาสิทธิ์ก็ตามมาไม่ทัน เล่าปี่ได้ลงเรือขึ้นฝั่งเมืองเกงจิวได้สำเร็จ ทางฝ่ายจิวยี่ได้เอากองเรือตามเล่าปี่ไปถึงฝั่งเมืองเกงจิว ขงเบ้งก็ให้ทหารโห่ร้องป้องกันไว้เป็นจำนวนมาก จิวยี่ขึ้นฝั่งไม่ได้ จึงถอนทหารกลับไป ชุนกวนนับแต่แพ้ความคิดของเล่าปี่และขงเบ้งในครั้งนี้ ก็ได้รับความอับอายอย่างมาก (พระคัมภีร์ (หน) 2545: 707 - 727)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนขาดคุณธรรมความเด็ดขาด จึงทำให้ชุนกวนประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนได้ใช้อุบายหลอกให้เล่าปี่มาแต่งงานกับน้องสาวของตน เพื่อที่จะจับเล่าปี่เอาไปแลกกับเมืองเกงจิว แต่เมื่อเล่าปี่ย่างก้าวเข้ามาเมืองของชุนกวน เล่าปี่ได้มีทหารติดตามมาด้วยเพียงแค่ห้าร้อยคนกับจูล่งเท่านั้น ถ้าชุนกวนใช้กำลังทหารของตนจับตัวเล่าปี่เอาไว้แต่แรกปัญหาที่จะไม่เกิดขึ้น แต่ชุนกวนกลับปล่อยให้เล่าปี่อยู่ในเมืองเนิ่นนานโดยไม่ทำอะไรที่เด็ดขาดเพื่อที่จะจับตัวเล่าปี่แลกกับเมืองเกงจิว พอเล่าปี่แก้ไขสถานการณ์ที่ฝ่ายตนเสียเปรียบโดยเอามารดาของชุนกวนมาเป็นพวก มารดาชุนกวนเห็นแก่ชื่อเสียงและความสุขของนางชุนสูหยินจึงไม่ให้ชุนกวนทำร้ายเล่าปี่ ชุนกวนเห็นแก่มารดาจึงไม่กล้าที่จะจับตัวเล่าปี่ จนลืมนึกถึงเป้าหมายที่วางไว้ ปล่อยให้เล่าปี่ได้แต่งงานกับน้องสาวของตนได้สำเร็จ แต่พอเล่าปี่แอบหนีกลับเมืองเกงจิวพร้อมพานางชุนสูหยินน้องสาวของตนไปด้วย ชุนกวนกลับโกรธเล่าปี่อย่างมาก และใช้ความเด็ดขาดให้กะบี่อาญาสิทธิ์แก่เจียวซิมให้ไปฆ่าน้องสาวของตนกับเล่าปี่มาได้ โดยไม่คำนึงถึงมารดาและน้องสาวของตนอย่างตอนแรก เพียงแต่ขอให้กำจัดเล่าปี่ให้ได้ แต่ความเด็ดขาดของชุนกวนในตอนนี้ได้นำเอามาใช้ซ้ำเกินไปจนไม่

เกิดผล เล่าปีสามารถหนีกลับเมืองเกงจีวพร้อมกับนางซุนฮุยินได้สำเร็จ แทนที่ซุนกวนจะได้ตัว เล่าปีเอาไว้เป็นตัวประกันแลกเปลี่ยนกับเมืองเกงจีว กลายกับถูกเล่าปีเอาน้องสาวของซุนกวนไป เป็นตัวประกันความปลอดภัยของเมืองเกงจีว ยิ่งทำให้ซุนกวนต้องเสียเปรียบทางการเมืองให้แก่ เล่าปีมากกว่าเดิม และยังได้รับความอับยศในแผนการของตนอีกด้วย

3.5.4 การขาดคุณธรรมความหนักแน่น ซุนกวนได้ขาดคุณธรรมความหนักแน่น แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ซุนกวนรบกับเตียวเลี้ยว

เมื่อโจโฉแพ้สงครามแก่จิวยี่ ส่วนซุนกวนนั้นได้ตั้งทัพรบกับเตียวเลี้ยวอยู่ที่ เมืองหับป่า จิวยี่ได้ส่งโลซกกับเทียเกาคุมทหารยกมาช่วยซุนกวน เตียวเลี้ยวรู้ว่าจิวยี่ส่งทหาร มาช่วยซุนกวน เตียวเลี้ยวจึงทำหนังสือมาถึงซุนกวนมีใจความว่า ซุนกวนได้ทหารเต็มมากขึ้นแล้ว ก็ให้ยกมารบกันเถิด ซุนกวนรู้ดังนั้นก็โกรธ จึงว่า “เตียวเลี้ยวมาห่มันเรา เห็นว่าโลซกกับเทียเกา มาถึง จึงให้ทหารถือหนังสือมาทำทนาย เวลาพຽນนี้เราไม่เอาทหารใหม่ไปเลย แต่กำลังพวกเราจะ ออกรบกับเตียวเลี้ยวให้สิ้นฝีมือสักครั้งหนึ่ง” หลังจากนั้นซุนกวนก็คุมทหารยกออกรบกับ เตียวเลี้ยวโดยไม่ได้เอาทหารที่ใหม่ไปด้วย พอเจอทัพเตียวเลี้ยวซุนกวนก็ขับม้าจะเข้ารบกับ เตียวเลี้ยว ไทสูจู้เห็นดังนั้นก็ควมม้าเข้ารบกับเตียวเลี้ยวแทนซุนกวนได้แปดสิบเพลงยังไม่แพ้ชนะ กัน ระหว่างนั้นซุนกวนมัวแต่ดูเตียวเลี้ยวกับไทสูจู้สู้กันจนเพลิน จักจิ้นใครจะได้รับความชอบก็ถือดาบ ควมม้าตรงเข้าไปหาซุนกวนเงือดดาบขึ้นจะฟัน ชงเชื่อมกับแกหัวเห็นเข้าก็เอาทวนรับไว้ได้จนทวน หัก แล้วเอาด้ามทวนตีจักจิ้น จักจิ้นควมม้าหนี ชงเชื่อมคว้าทวนทหารและก็ควมม้าตามจักจิ้นไป ลิเตียนเห็นดังนั้นก็เอาเกาทัณฑ์ยิงชงเชื่อมตกม้าตาย ไทสูจู้เห็นดังนั้นก็ตกใจจึงควมม้าหนี เตียวเลี้ยวกับทหารได้ที่ไล่ฆ่าฟันทหารซุนกวนล้มตายเป็นอันมาก เทียเกาอยู่ที่ค่ายไม่ไว้ใจกลัว ซุนกวนจะมีอันตราย จึงคุมทหารชุมนุมอยู่กลางทาง พอเห็นซุนกวนแตกหนีมาเทียเกาจึงพาทหาร ออกมาช่วยซุนกวนกลับเข้าค่ายได้ปลอดภัย ซุนกวนเห็นชงเชื่อมตายก็เสียใจรักชงเชื่อมมาก เตียวเลี่ยนที่ปรึกษาจึงว่าแก่ซุนกวนว่า “ซึ่งเป็นเหตุทั้งนี้ เพราะท่านทะนงตัวดูหมิ่นแก่ข้าศึกมิได้ รักษาตัวอันประเพณีการสงคราม ควรจะได้ทหารซึ่งมีฝีมือออกรบพุ่งให้สามารถก่อน อันแม่ทัพจะ ยกออกรบก่อนนั้นไม่ควร ตัวท่านเป็นใหญ่ไม่พิเคราะห์ดูการว่าควรแลมิควร ออกสู้รบกับเตียวเลี้ยว อันเป็นแต่ทหาร จึงได้ความอับยศเสียทหารเอกจะนี้” ซุนกวนจึงรับว่า “ท่านว่านี้ชอบนักอันเสียการ ทั้งนี้เพราะเราคิดผิดเอง” (พระคลัง (หน) 2545: 700 - 702)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ซุนกวนขาดคุณธรรมความหนักแน่น จึงทำให้ ซุนกวนต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งเห็นได้จากที่ซุนกวนเมื่อได้รับ

หนังสือจากเตียวเลี้ยวที่เขียนดูถูกตนมา ชุนกวนเห็นหนังสือของเตียวเลี้ยวแล้วก็โกรธ จึงคิดที่จะรบกับเตียวเลี้ยวด้วยตนเองกับทหารของตนที่มีอยู่เดิมเท่านั้น โดยจะไม่เอาทหารที่มาจากใหม่ไปรบด้วย เพื่อให้เตียวเลี้ยวได้รู้ว่าตนนั้นก็ฝีมือเหมือนกัน ทั้งที่ทหารของชุนกวนได้รบกับเตียวเลี้ยวมาหลายครั้ง ทหารได้ล้มตายเป็นอันมากและก็อดโรย แทนที่ชุนกวนจะเอาทหารที่มาจากใหม่ไปรบด้วย เพื่อให้กองทัพของตนมีความเข้มแข็งและได้เปรียบแก่เตียวเลี้ยว แต่ชุนกวนกลับไม่ทำ เพราะการขาดความหนักแน่นที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนที่ถูกเตียวเลี้ยวว่าดูถูกมาได้ จากการขาดความหนักแน่น ทำให้ชุนกวนกระทำการไปด้วยความประมาทโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมา ทำให้ต้องประสบกับความพ่ายแพ้สงครามกับเตียวเลี้ยว

3.5.5 การขาดคุณธรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ชุนกวนได้ขาดคุณธรรมความเชื่อมั่นในตนเอง แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง มีเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ตอนที่ชุนกวนตัดสินใจร่วมมือกับเล่าปี่ต้านกองทัพโจโฉ

หลังจากที่ชุนกวนได้ฟังขงเบ้งเกลี้ยกล่อมแล้ว และตัดสินใจที่จะร่วมกับ

เล่าปี่สู้กับโจโฉ แต่พอเวลาต่อมาชุนกวนไม่แน่ใจในเรื่องดังกล่าว จึงได้มาปรึกษากับขุนนางทั้งหลาย ปรากฏว่า ขุนนางเมืองกังตั๋งแตกแยกความคิดเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายขุนนางพลเรือนจะให้ออกไปอ่อนน้อมแก่โจโฉเมืองกังตั๋งจึงจะปลอดภัย แต่ขุนนางฝ่ายทหารจะให้ออกทำสงครามกับโจโฉเมืองกังตั๋งจึงจะปลอดภัย ทำให้ชุนกวนคิดวิตกถึงผลที่เมืองกังตั๋งจะได้รับถ้าตัดสินใจผิด ชุนกวนจึงยังไม่ตัดสินใจเด็ดขาดว่าจะสู้หรือจะอ่อนน้อมต่อโจโฉดี ขงเบ้งรู้ว่าชุนกวนยังไม่ตัดสินใจที่เด็ดขาด จึงคิดอุบาย ยั่วยุจิวอี้ให้ทำสงครามกับโจโฉ เพื่อให้จิวอี้ที่ชุนกวนนับถือไปบอกแก่ชุนกวนเมื่อจิวอี้ถูกขงเบ้งยุให้โกรธโจโฉด้วยอุบาย จิวอี้จึงไปบอกแก่ชุนกวนให้ออกทำสงครามกับโจโฉดีกว่าที่จะยอมไปเป็นข้าของโจโฉ และบอกว่าการที่มีขุนนางให้ออกไปอ่อนน้อมแก่โจโฉนั้น เป็นเพราะกลัวจะแพ้โจโฉแล้วตำแหน่งของตนและครอบครัวจะมีอันตราย แต่หากคิดถึงบ้านเมืองและชุนกวนที่เป็นนายไม่ เมื่อชุนกวนฟังจิวอี้กับขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งมีความคิดตรงกับใจตน ชุนกวนจึงชักกระบี่ออกมาแล้วฟันที่ มุมใต้ประกาศเป็นอาญาสิทธิ์ว่า "ผู้ใดจะมาว่าให้เราไปคำนับโจโฉก็จะตัดศีรษะเสีย" แล้วชุนกวนก็มอบกระบี่อาญาสิทธิ์ให้แก่จิวอี้ และแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพใหญ่คุมทหารออกทำสงครามกับโจโฉ (พระคลัง (หน) 2545: 593 - 600)

เหตุการณ์นี้จะเห็นได้ว่า ชุนกวนขาดคุณธรรมความเชื่อมั่นในตนเอง จึงทำให้ชุนกวนขาดภาวะผู้ปกครองที่น่าเชื่อถือและยำเกรงในสายตาของผู้ใต้ปกครองและคนทั้งปวง ซึ่งเห็นได้จากการที่ชุนกวนคิดจะออกทำสงครามกับโจโฉหลังจากที่ได้พูดคุยกับขงเบ้งมาแล้ว เพื่อจะ

ให้เมืองกังตั้งพันภัยจากเงื้อมมือโจโจ และไม่ต้องได้รับความอับยศอดสูแก่คนทั้งปวงในภายหน้า แต่พอเวลาต่อมาซุนกวนขาดความมั่นใจในตนเองว่า สิ่งที่ตนตัดสินใจนั้นจะดีหรือไม่ ซุนกวนจึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษากับขุนนางทั้งหลายอีก จนทำให้ขุนนางของตนแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย ซุนกวนเห็นดังนั้นก็ยังไม่ได้ตัดสินใจที่เด็ดขาดว่าจะทำอย่างไร แต่พอจิวอี้ที่ถูกอุบายของขงเบ้งยั่วยุมาและได้มาบอกว่าให้ทำสงครามกับโจโฉดีกว่าการออกไปอ่อนน้อมทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง แต่กว่าซุนกวนจะตัดสินใจทำสงครามกับโจโฉได้อย่างที่คิดไว้ก็ทำให้ผู้ได้ปกครองเกิดความแตกแยกกันเอง และมองซุนกวนว่าเป็นคนโลเล หากความมั่นใจในตนเองไม่ได้ ทำให้ถูกดำเนินเสื่อมเสียชื่อเสียงอย่างไม่น่าจะเกิดขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทำให้ได้ผลสรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ประชากรวิจัยในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ โจโฉ เล่าปี่ และซุนกวน ตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทำให้ทราบผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีในทางการเมืองการปกครอง จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กเมื่อมีและใช้คุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง จากผลการวิจัยพบว่า โชคชะตาที่ดีที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง

1.3 เพื่อศึกษาการมีและใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างสมบูรณ์และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาทำให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง

2. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย และสิ่งที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลเป็นองค์ความรู้เรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีได้ดังนี้

2.1 จากการวิจัยทำให้ทราบผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผลของการวิจัยมีความสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ทั้งสามข้อ ทำให้พิสูจน์ได้ว่า แนวคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีเกี่ยวกับคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองมีความคล้ายคลึงหรือเหมือนกับคุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊ก ซึ่งคุณธรรมดังกล่าวสามารถทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่มี และได้นำมาใช้ในเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองอย่างเหมาะสมแล้ว คุณธรรมนั้นสามารถทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ กล่าวคือ คุณธรรมนั้นสามารถทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจของตนไว้ การได้มาซึ่งอำนาจและรักษาอำนาจนั้น ไม่ทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กถูกตำหนิเกลียดชัง หรือทำให้ได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง

2.2 ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนต่อการใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง นั่นคือ โชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้ จากผลการวิจัยพบว่า มีบางเหตุการณ์ของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่ได้มีโชคชะตาที่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามามีส่วนต่อการใช้คุณธรรมแล้วส่งผลให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง แต่ในทางกลับกัน ยังมีบางเหตุการณ์ของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่มีโชคชะตาที่ไม่ดี ที่ไม่สามารถควบคุมได้เข้ามาขัดขวางใน การใช้คุณธรรม แล้วทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ถึงแม้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะใช้คุณธรรมอย่างดีแล้วก็ตาม

จากผลวิจัยตรงนี้ จะเห็นว่าคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีไม่สามารถเอาชนะโชคชะตาที่ไม่สามารถควบคุมได้เลย หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีสามารถเอาชนะได้แต่เพียงโชคชะตาที่เป็นสังคมการเมืองและธรรมชาติที่สามารถควบคุมได้เท่านั้น และจากการวิจัยจะเห็นว่าโชคชะตาที่เป็นสังคมการเมืองและธรรมชาตินั้นสามารถดลบันดาลให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กประสบกับสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ไม่ดีในชีวิตได้

แต่ถึงกระนั้นก็ดี จากการวิจัยในวรรณกรรมสามก๊กจะพบว่า ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กไม่สามารถที่จะเลือกหรือดลบันดาลให้ตนได้พบกับโชคชะตาที่ดีหรือโชคชะตาที่ไม่ดีได้ จากความถี่ในวรรณกรรมสามก๊กที่ผู้ปกครองทั้งสามคนจะได้รับจากโชคชะตานั้นมีน้อยมาก¹ เมื่อเทียบกับตลอดทั้งเรื่องที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะต้องพบเจอในการใช้คุณธรรมให้ประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีอย่างสมบูรณ์ และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองในขณะนั้นด้วย จึงจะทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งในส่วนตรงนี้ก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในแนวคิดเรื่องคุณธรรมของมาคิอาเวลลี แต่จากการวิจัยในเหตุการณ์ที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองที่มีสาเหตุมาจากคุณธรรม คือ

2.3.1 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ขาดคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีกล่าวคือ ทั้งโจโฉ เล่าปี่ และซุนกวนที่ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองนั้น เพราะว่าทั้งสามคนได้ขาดคุณธรรมบางตัวในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี ซึ่งตัวคุณธรรมบางตัวนั้นมีความจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ให้เหมาะสมและให้เกิดประโยชน์ในทางการเมืองการปกครอง แต่ผู้ปกครองทั้งสามคนกลับไม่มี จึงเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวทางการเมืองการปกครอง

2.3.2 ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้มีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีที่ไม่สมดุลกัน กล่าวคือ ทั้งโจโฉ เล่าปี่ และซุนกวนที่ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองนั้น เพราะว่าทั้งสามคนได้มีคุณธรรมตัวใดตัวหนึ่งที่มีมากเกินไป ทำให้เกิดความไม่สมดุลในตัวคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง ส่งผลให้ตัวคุณธรรมที่มีมากเกินไปนั้นไปบดบังหรือไปทำลายตัวคุณธรรมตัวอื่นเสีย ซึ่งตัวคุณธรรมที่ถูกบดบังหรือถูกทำลายไปนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะต้องมี เมื่อคุณธรรมในตัวผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กเกิดความไม่สมดุลกัน ทำให้เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ก็เกิดความประมาท จึงทำให้มีการเลือกใช้ตัวคุณธรรมอย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งความล้มเหลวนี้ทำให้ตัวคุณธรรมที่

¹ ไม่ว่าจะ เป็นโชคชะตาที่ดี หรือโชคชะตาที่เลว

นำมาใช้ในเหตุการณ์มีลักษณะที่ไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่มีชื่อเรียก เช่นเดียวกับตัวคุณธรรม เช่น การมีความกล้าหาญที่มากเกินไปทำให้ขาดคุณธรรมความสุ่มรอบคอบ และเมื่อนำความกล้าหาญไปใช้ในเหตุการณ์แล้วทำให้ต้องประสบกับความล้มเหลว ในทางการเมืองการปกครอง ความกล้าหาญนั้น ก็จะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรม เป็นต้น

2.4 การใช้คุณธรรมของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กที่ทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองนั้น จากการวิจัยพบว่า มีหลายเหตุการณ์ที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวก็สามารถทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ และยังมีอีกหลายเหตุการณ์ที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กต้องใช้คุณธรรมหลายตัวจึงจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งการใช้คุณธรรมเพียงตัวเดียวหรือหลายตัวนั้นก็ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะต้องพบเจอในขณะนั้น

2.5 จากการวิจัยครั้งนี้พบอีกว่า

2.5.1 ตัวคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ถ้าหากได้มีการนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง กล่าวคือ ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้นั้นสามารถทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้มีคุณธรรมตัวอื่นขึ้นมาได้ ซึ่งตัวคุณธรรมที่มีขึ้นมาใหม่นั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทางการเมืองการปกครอง เช่น การใช้คุณธรรมความมีปัญญาสามารถทำให้ผู้ปกครองได้มีคุณธรรมความเมตตากรุณา หรือคุณธรรมความซื่อสัตย์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการมีคุณธรรมเช่นนี้ จะมีความแตกต่างจากการมีคุณธรรมตามความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไป กล่าวคือ การมีคุณธรรมตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึงการนำตัวคุณธรรมมาใช้เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมให้ตรงตัวของตัวมันเอง แต่การมีคุณธรรมที่พบจากการวิจัยครั้งนี้มิได้มาจากการใช้คุณธรรมของตัวเอง แต่มาจากตัวคุณธรรมตัวอื่น เพราะการมีคุณธรรมที่แท้จริงนั้นต้องมาจากภายในจิตใจของผู้นั้น แล้วนำมาใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมให้ตรงตัวของตัวมันเอง ดังที่คิดไว้ในจิตใจ

อีกประเด็นหนึ่ง คือ ตัวคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี ถ้าผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้นำมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการ

¹ แท้จริงแล้วคำนี้จะไม่เรียกว่าเป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี เพราะเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง แต่ในที่นี้ นำมาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอธิบายเท่านั้น

ปกครองแล้วตัวคุณธรรมนั้นก็จะไปดับหรือไปทำลายตัวคุณธรรมตัวอื่นไปเสีย ทั้งที่ผู้ปกครองใน
 วรรณกรรมสามก๊กเคยมีตัวคุณธรรมตัวนั้น และได้เคยนำมาใช้จนประสบความสำเร็จในทาง
 การเมืองการปกครองมาแล้ว ทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กขาดตัวคุณธรรมที่จำเป็นที่
 จะต้องนำมาใช้ในเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง

จากตรงนี้ ทำให้เห็นถึงความชัดเจนมากยิ่งขึ้นถึงการมีคุณธรรมในเจ้า
 ผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีที่ไม่สมบูรณ์ และไม่สมดุลกัน ซึ่งเมื่อนำลักษณะที่ไม่เป็นคุณธรรมมาใช้
 อย่างไม่ดีแล้วผลที่ได้รับก็จะทำให้ตัวคุณธรรมตัวหนึ่งไปดับหรือไปทำลายตัวคุณธรรมตัวอื่นไป
 เสีย ทำให้ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กขาดตัวคุณธรรมที่จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ในเหตุการณ์
 ส่งผลให้ต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้ ในทางกลับกัน ถ้าผู้ปกครอง
 ในวรรณกรรมสามก๊กได้มีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีที่สมบูรณ์ และสมดุลกัน อีก
 ทั้งได้นำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง ผลที่ได้รับ คือ
 ความสำเร็จในทางการเมืองการปกครอง และจะทำให้ผู้ปกครองได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญ
 จากคนทั่วไปว่าเป็นคนมีคุณธรรม

2.5.2 จากผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กทั้งสามคนพยายาม
 ใช้คุณธรรมเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ แต่มีหลายเหตุการณ์ที่ผู้ปกครองในวรรณกรรม
 สามก๊กต้องประสบกับความล้มเหลว เพราะเหตุที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กได้ขาดหรือไม่ได้
 นำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง ทั้งที่ผู้ปกครองใน
 วรรณกรรมสามก๊กได้เคยมีหรือเคยได้ใช้ตัวคุณธรรมตัวนั้นจนทำให้ประสบความสำเร็จในทาง
 การเมืองการปกครองมาแล้ว จากประเด็นสำคัญตรงนี้แสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้วผู้ปกครองใน
 วรรณกรรมสามก๊กก็มีความไม่สมบูรณ์ในตัวเองเช่นกันที่ไม่สามารถมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครอง
 ของมาคิอาเวลลีได้อย่างสมบูรณ์ และมีความสมดุลกัน อีกทั้งไม่สามารถที่จะนำตัวคุณธรรมมาใช้
 ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองให้ได้ตลอดเวลาได้ เนื่องจากสภาวะ
 ธรรมชาติของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กไม่ยินยอมให้เป็นเช่นนั้นได้ ดังนั้น ผู้ปกครองใน
 วรรณกรรมสามก๊กทั้งสามคนจึงพยายามหาคนที่มีความดีที่มีคุณธรรมที่ดี ที่พร้อมจะเติมในสิ่งที่ตนขาด
 (คุณธรรม) เพื่อช่วยให้ตนสามารถที่จะมีและใช้คุณธรรมให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเองให้มากที่สุด
 โดยเฉพาะการมีที่ปรึกษาจะเห็นว่า ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กทั้งสามคนได้ให้ความสำคัญ
 แก่ที่ปรึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองของผู้ปกครองในวรรณกรรม
 สามก๊กส่วนใหญ่จะมีที่มาจากที่ปรึกษา แต่เชื่อว่าการมีที่ปรึกษาแล้วจะทำให้ผู้ปกครองใน

วรรณกรรมสามก๊กจะมีและใช้คุณธรรมได้ดีเสมอไป เพราะที่ปรึกษาเป็นแต่เพียงช่วยเสริม หรือช่วยชี้แนะในเรื่องคุณธรรมให้แก่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กเท่านั้น แต่สุดท้ายแล้วผู้ที่ตัดสินใจในการใช้คุณธรรมยังคงเป็นของผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กอยู่นั่นเอง

จากข้อสรุปวิจัยครั้งนี้ ทำให้พบว่า แนวคิดเรื่องคุณธรรมของมาคิอาเวลลีที่ค้นพบมีความแตกต่างจากงานวิจัยที่กล่าวไว้ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. การมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีในงานวิจัยนี้ ได้ค้นพบว่า การที่ผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กจะประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้นั้นจะต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองอย่างสมบูรณ์ และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองในขณะนั้นด้วย ซึ่งการค้นพบนี้เป็นข้อแตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าว

งานวิจัยนี้ได้บอกอีกว่าการมีคุณธรรมอย่างสมบูรณ์และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำ ตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองในขณะนั้น หมายถึง การมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีที่ครบทุกตัว โดยต้องไม่มีตัวใดมีมากมีน้อยกว่ากัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ เพราะว่าถ้าหากมีการนำตัวคุณธรรมมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์แล้วก็จะทำให้ผู้ปกครองประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครองได้เหมือนกัน ซึ่งความล้มเหลวนี้ทำให้ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้ไม่เป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทั้งที่มีชื่อเรียกเช่นเดียวกับตัวคุณธรรม ซึ่งในเรื่องนี้ก็เห็นข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดจากงานวิจัยดังกล่าว

2. ในงานวิจัยนี้ได้พบข้อแตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าวอีก คือ ตัวคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครอง จะมีความสัมพันธ์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ถ้าหากได้มีการนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง กล่าวคือ ตัวคุณธรรมที่นำมาใช้นั้นสามารถทำให้ผู้ใช้ได้มีคุณธรรมตัวอื่นขึ้นมาอีกได้ ซึ่งตัวคุณธรรมที่มีขึ้นมาใหม่นั้นอาจจะเป็นคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลี หรือเป็นคุณธรรมในทางศาสนาก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ใช้ว่าจะให้มีคุณธรรมแบบใดขึ้นมา เพื่อให้เป็นประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองของตน แต่ถ้าหากมีการนำมาใช้อย่างไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ตัวคุณธรรมนั้นก็ไปบดบังหรือไปทำลายตัวคุณธรรมตัวอื่นเสีย ซึ่งตัวคุณธรรมที่ถูกบดบังหรือถูกทำลายไปนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้อง มีเพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง แต่ผู้ปกครองกลับไม่มี จึงทำให้ผู้ปกครองต้องประสบกับความล้มเหลวในทางการเมืองการปกครอง

3. ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล ในเรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี ทำให้ผลที่ได้รับเกิดองค์ความรู้เรื่องคุณธรรมกับผู้ปกครองตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลีที่มีประโยชน์ในทางรัฐศาสตร์ และผู้ที่สนใจทั่วไป ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในความเป็นจริงได้ ถึงแม้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารที่เน้นในเนื้อหาวรรณกรรมสามก๊ก และในหนังสือ The Prince ของมาคิอาเวลลี อีกทั้งสองเรื่องนี้ได้ใช้รูปแบบการปกครองแบบเผด็จการ ซึ่งได้เกิดขึ้นในอดีตนับหลายร้อยปีก็ตาม แต่แนวคิดปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีก็สามารถนำไปใช้อธิบายเหตุผลทางการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ในสิ่งที่ เป็นจริงได้ทุกยุคสมัย ทุกสถานที่ และทุกรูปแบบการปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

3.1 ผู้ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ที่ เป็นผู้ปกครองควร จะทำความเข้าใจใน ความหมายเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในความหมาย และนำไปตีความ เป็นสิ่งที่ผิดไป จากการวิจัยเริ่มตั้งแต่กรอบแนวคิดการวิจัย และผลการวิเคราะห์ในตัวประชากรวิจัย จะเห็นว่าความหมายที่แท้จริงเรื่องคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีต้องการสอนให้ผู้ปกครองมีหน้าที่รับผิดชอบต่อรัฐหรือต่อสังคม เพื่อให้ผู้ปกครองต้องเอาใจใส่อย่างยิ่งในตัวผู้ใต้ปกครอง จะเห็นว่าความสำคัญอย่างหนึ่งที่ขาด ว่าสิ่งใดเป็นคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี นั่นคือ การไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือการได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง นั่นแสดงให้เห็นว่า มาคิอาเวลลีต้องการให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้ปกครองของตนให้ดี ส่วนตัวคุณธรรมที่ให้นำมายึดถือและปฏิบัติ ที่กล่าวไว้ว่า ต้องเป็นคุณธรรมที่สามารถปรับตัวหรือพร้อมที่จะนำไปใช้ในการกระทำในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลวเพื่อให้เกิดผลดีต่อรัฐได้นั้น ตัวคุณธรรมแบบนี้มีความจำเป็นที่ผู้ปกครองจะต้องมี เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถคุ้มครองดูแลผลประโยชน์ส่วนรวมได้ จริงอยู่ที่ผู้ปกครองจำเป็นต้องใช้คุณธรรมเพื่อให้ตนได้มาซึ่งอำนาจ และรักษาอำนาจ เพื่อความก้าวหน้า และความมั่นคงของตนเอง แต่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของผู้ปกครองแท้จริงแล้วก็คือความก้าวหน้าและความมั่นคงของผู้ใต้ปกครองนั่นเอง เพราะผู้ปกครองจำเป็นต้องทำให้ผู้ใต้ปกครองมีความก้าวหน้าและมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน จึงจะทำให้ผู้ปกครองไม่ถูกตำหนิเกลียดชัง หรือได้รับความนิยมนยกย่องสรรเสริญจากผู้ใต้ปกครอง ตรงไปตรงมาตามที่ผู้ปกครองไม่สามารถทำให้ได้อย่างที่กล่าวมา

ผู้ปกครองก็จะขาดซึ่งคุณธรรมผู้ใดปกครองก็จะดำเนินเกลียดชัง และเสื่อมศรัทธา เมื่อถึงตอนนั้น ผู้ปกครองก็จะไม่สามารถรักษาตำแหน่งของตนเอาไว้ได้นาน

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ที่ เป็นผู้ปกครองจำเป็นต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีที่สมบูรณ์ และมีความสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง จึงจะทำให้ ผู้ปกครองประสบกับความสำเร็จในทางการเมืองการปกครองได้ การที่จะมีคุณธรรมดังกล่าวได้ดี จำต้องเข้าใจมันให้ดี และต้องตระหนักอยู่เสมอในการมีและการใช้มันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางการเมืองการปกครองสูงสุด เพราะเจตจำนงหรือเป้าหมายอันสุดท้ายของการเมือง คือ การมีชีวิตที่ดี มีความสุข และการมีคุณธรรมของคนในสังคม หรือประเทศชาติ

3.2 การที่ผู้ที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ปกครอง ที่จะต้องมีคุณธรรมในเจ้าผู้ปกครองของมาคิอาเวลลีให้สมบูรณ์ และสมดุลกัน อีกทั้งต้องนำตัวคุณธรรมมาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองนั้น แต่ความเป็นจริงแล้วเป็นเรื่องที่ยากพอควรที่มนุษย์เราจะพบบ้างมีสิ่งเหล่านั้นได้อย่างสมบูรณ์แบบตลอดเวลา เพราะสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ไม่ยินยอม ดังนั้น จึงเป็นการดีที่สุด ที่ผู้ที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ที่ เป็นผู้ปกครอง จำต้องมีที่ปรึกษาที่ดี เพื่อคอยเตือนสติ หรือคอยชี้แนะในการมีและการใช้คุณธรรมเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวเองให้มากที่สุด

สำหรับที่ปรึกษาของผู้ปกครองนั้นจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ดีอย่างไรนั้น ผู้ที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองจะต้องใช้สติปัญญาและความสุขุมรอบคอบในการเลือกให้ดี เพื่อให้ได้ คนดีมีคุณธรรมตามที่ตนต้องการ ดังนั้น จึงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะมีการวิจัยคุณธรรมของที่ปรึกษาในวรรณกรรมสามก๊กตามกรอบแนวคิดของมาคิอาเวลลี เพื่อให้ทราบองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมของที่ปรึกษาว่าจะต้องมีอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ปกครองในการเลือกใช้ที่ปรึกษาที่ดีสำหรับตนเองต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กวี อิศริวรรณ (2531) 20 *ความคิดทางการเมือง* กรุงเทพมหานคร สยามบรรณ
- เฉลิมศักดิ์ น้อยศรี (2544) "สามก๊ก: ตำนานการเมืองการปกครอง" *ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*
- ไชยยันต์ ไชยพร (2539) "บทนำเสนอเรื่อง เจ้าของมาคิอาเวลลีกับสามก๊ก" *วารสารสังคมศาสตร์* 30, 3 (ตุลาคม): 184
- ทินพันธุ์ นาคะตะ (2546) *นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลกปรัชญาและทฤษฎีการเมือง* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สหายบล็อกการพิมพ์
- ทวีป วรดิลก (2542) *ประวัติศาสตร์จีน* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สุขภาพใจ
- นิคโคโล มาคิอาเวลลี *เจ้าผู้ปกครอง* แปลจาก *The Prince* โดย สมบัติ จันทรวงศ์ (2547) พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร โครงการจัดพิมพ์คบไฟ
- พงษ์เพ็ญ ศกุนตาภัย (2536) *ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่* นนทบุรี พิมพ์อักษร
- พจนานุกรม *ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546)* กรุงเทพมหานคร นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์
- พุทธทาสภิกขุ (2547) *คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร สุขภาพใจ
- พระคลัง (หน) (2545) *สามก๊ก* พิมพ์ครั้งที่ 21 กรุงเทพมหานคร ดอกหญ้า
- ไพรัตน์ เทศพานิช (2541) "ความคิดทางการเมืองในสามก๊กและเจ้าผู้ปกครอง" *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- พิศุทธิ อัครพิพัฒน์กุล (2543) "การเมืองในวรรณกรรมสามก๊ก" *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*
- มอริซ แครนสตัน *ปรัชญาทางการเมือง* แปลโดย ส.ศิริรักษ์ (2515) กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- มานิตย์ เสงี่ยมพรพาณิชย์ (2522) "ผู้นำกับการบริหารในวรรณคดีสามก๊ก" *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- วิทยากร เชียงกุล (2548) *ปรัชญาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม* กรุงเทพมหานคร สายธาร
- สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2543) *ตำนานหนังสือสามก๊ก* กรุงเทพมหานคร ดอกหญ้า

- สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวนิช (2523) *ความคิดทางการเมืองไทย* กรุงเทพมหานคร
ดวงดีการพิมพ์
- สรวุฒิ ธนาศิลปะกุล (2542) "ปรัชญาการเมืองในสามก๊กว่าด้วยความยุติธรรม" วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ส. ศิวรักษ์ (2546) *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร ศีกษิตสยาม
- เสถียร พันธรังสี (2542) *ศาสนาเปรียบเทียบ* พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร สุขภาพใจ
- เอ็ม.เจ.ฮาร์มอน (2522) *ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน* แปลโดย เสน่ห์ จามริก
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอดุลย์ ศรีคล้าย
วัน เดือน ปี	23 มีนาคม 2515
สถานที่เกิด	อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
ประวัติการศึกษา	รบ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2537 นบ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2545
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
ตำแหน่ง	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (นักบริหารงาน อบต. 6)